725

N.º Inv.
725

192

I

725.

Petrarcha de Remedio vtriusq
fortune

Incipiunt tituli primi libri Francisci Florentini laureati petrarche poete &c

Dum res fortunasque hominum cogito incertosque et subitos rerum motus, nichil ferme fragilius mortalium vita, nichil inquietius invenio; ita cunctis animantibus naturam miro remedio quodam consuluisse ignorantia quadam sui; nobis solis memoriam, intellectum, providentiam, divinas ac preclaras animi dotes in perniciem et labores versas, tam supervacuis quam semper nec inutilibus modo sed dampnosis ac pestiferis curis obnoxii et presenti torquemur et futuro angimur, ut nil magis metuere videamur quam ne quando forte parum miseri simus; tanto studio miserie causas et doloris alimenta conquirimus, quibus vitam, que si recte ageretur felicissima prorsus ac iocundissima res erat, miserandum ac triste negocium efficimus, cuius initium cecitas et oblivio possidet, progressum labor, dolor exitum, error omnia, ut ita de quovis vite nostre curriculo certum iudicium referamus. Intelliget que quanta queso, quem tranquillum, quem non laboriosum magis ac anxium diem egimus? Quod unquam tam serenum ac tam letum mane vidimus, ut non ante crepusculum sollicitudo nubem superduceret? Cumque mali et si ipsis in rebus multa insit occasio, ni fallit amor, nostra tamen maior, sive ut ingenue fateamur, culpa omnis in nobis est. Ut vero pleraque reliqua quibus undique tendimur, quod inter est bellum quam quod perpetuum quod ad fortunam gerimus, cuius nobis sine potuit vix sola victores, nos ab illa volentes scientesque destruamur. Sed igitur imbecilles exarmati, non equo marte cum implacabili hoste congredimur, quos illa versat,

tum leviter aliquid attollit ac deicit, et in gyrum rotat ac de nobis ludit, vincique intollerabilibus foret, nunc ludibrio habemur. Sed hoc quid aliud quam levitas ac mollicies nostra fecit, ydonei nisi simus, qui prius in morem huc illuc tam facile iactaremur, et alia eius brevissimi sollicitudinis infinite, quibus iustis an pupillis [illegible] consilio applicetur. Pro consilio interim sit pendere, ac preter presens malum et atrox quod doleat, et ante oculos semper quod timeat, quod preter hominem animantium nulli accidit, quibus pugna evasisse plenissima securitate tribuit, nobis ob ingenium et acumen animi, sed quod cum crebro tam pertinaci hoste luctandum est. Ut contra tam multa excogitavimus, preter melius in nos metipsos et theriaca nature prestanciores arma utentibus, hunc malo obstaculo subdifficile est vetustate iam et consuetudine radicato et intendentibus in qua re preter generosi animi conatum, tum nichil est arduum et inexpugnabile, et sapientum hominum crebra colloquia, quibus id genus iam clarescat, et multo maxime magis lectio ac pugil scriptorum, qui nobilium monimenta profuerunt, modo salubribus monitis confusi animi non desit, que vivum in veritatis fonte assenciente non veterem. Quamobrem si vel plebeis scriptoribus per affatum modo quam aliquid sumus, sive per eos, quam iter appulisse sequendis, nisi etiam certa certo te vera claris ac probatis scriptoribus est [illegible], qui multis an nobis scribis clara versi diudum insatiabilis quam sanctissimus nobiscum vivunt, quorum hortantur colloquia; inter que preciosos quarum fructus, tum totidem lucida sidera, et firmamento veritatis affixa, tum totidem suaves ac felices aure, totidem industrii et experti naute, et portum nobis ostendunt

Vera philosophia

quod tantis procellis agitata consilia
tandem sistat ac temperet. Hec
est enim vera philosophia, non que fallacibus
alis attollitur et sterilium disputa-
cionum ventosa iactancia per inane
circumvolvitur, sed que certis et mode-
stis gradibus compendio ad salutem
pergit. Ad hoc te studium hortari qu-
oniam forte. Sed profecto novum
non est natiuitate varie lectionis
multiplicitas et notitie aviditatem
fecerat, fortuna que ut aiunt magne
rerum partis imperium tenet, tur-
bido quodam ac profundo negociorum
et curarum pellago iactandum dedit.
Certum non ut legendi ocium sic no-
scendi desiderium eripuit, quoniam
per breviarium hominum delectatur ami-
cicia et quiete, et hec potissimum
diebus ociosas horas querens li-
quit furatus, cottidie instructior,
cottidie rerum memorabilium do-
ctior, super pelles ubi iam quam nulli cedis
memoria sepe te per libris uti
solitum ipse tibi sum testis. Ad quod
si ab ineunte etate pronus eras,
eo in computando es promcior,
quo serotinus matutino viatore
ferventior, atque ideo pumptior esse
solet. Credo quidem quod volgaris here-
la recesse iter, quod utrique nobis in
hoc vite tramite accidit ad pe-
speram impingentibus et vie multum
supresse crescentibus, non indigeres
hortandus, ut facias quod
avidissime fecisti, admonuisse
sufficerit, ut intendas animum, ne
tua hunc te humanarum curarum de-
moneat, que plerosque mortalium
post egregios labores in ipsa con-
summatione maximorum operum ad-
vertit. Hoc adiecto, ut quod similia
Nota omnia legere vel audire et meminisse
non potes, utilissimum quidem et gra-
vitatis est amica memorie bre-
vissimus quod te fulciat. Non quero
videam speciosiora illa et maio-
ra sapientie consulta negligere. Cum-
bus te iordinario ut ita dicam for-
tune certamine tueare. Sed ut
hiis interim brevibus ac presen-
tibus quodam expeditus ac

continuis armis contra omnes insultus
omnemque repentinum impetum
hic illic ingruentibus instructus. Dux
enim est nobis duellum cum fortuna
et utrobique certamen par, distamen
Cuius non nisi preterquam opinio vulgus
nominet eam scilicet que vocat adversitas
philosophi et si utramque noverint, hanc
tamen partem difficiliorem arbitrantur.
Itaque notum est Aristotiles in ethicis
suo iure diffinierit. Difficilius
esse tristia sustinere quam a delectabi-
libus abstinere, quem secutus Seneca
ad Lucillium scribens, Magnus est inquit
difficilia perstringere quam leta mode-
rari. Verum dicam aliquam ne tantos
michi viros historie, ducum quidem et te-
meritatis perculsa supprimo nomine
horum vetusta caligine. Hunc au-
ctoritate igitur hinc etate prenoscor,
sed altius magna cumque deam et anti-
qui viri suadet auctoritas. Neque
enim impetrari potest, quamquam quale
quidque videatur ei, tale quisque de
illo opinionem habeat. Sparta Bruti
verba sunt scribentis ad Atticum
Credibus vix aliquid veri cuiusque dicere
or. Verum enim de re qualibus medi-
tare possum, nisi quod sentio, id forte
pellat ut iudicio iudice alieno,
quod qui scit, iam non ipse iudicat
sed iudicata commemorat. Ego
itaque verenter tantorum hominum,
cum quod sic sentientium iudicia
preterierunt, si de me loqui velim,
utrio quidem valde de utrisque dispu-
tando, neque quod difficilioribus preparata
tamen dari, neque fortuito obtinuisse
inter utramque locum obtinuisse mo-
destia, sive ea temperancia dici magis.
Verum tamen ad id de quo agitur attinet,
difficilius prosperre fortune existo
regimen quam adverse. Ausgusto quod fa-
teor apud me formidolosior, et
quod constat insidiosior est fortuna bla-
da quam minax. Verum ut sit op-
primere, non me scribencium fama, non
ubertas laquei nodi quod sophisma-
tum, sed rerum experimenta, virique
hominum adiugunt exemplar magnum
difficultatis argumentum tantas
Nam qui damna et paupertem

Nota

qui exilium, qui carcerem, qui sup-
plicium, qui mortem et peiores mor-
te quosdam morbos equo animo tulerant.
Multos vidi qui divitias, qui
potentiam, nullum ita sepe nemo me
spectante quam omnem adverse fortune
violentiam, invictos ludo facili
prosperior stravit. Quamque robur
animi quod dure non fregerant in-
flexere blanditie. Nescio enim quo
modo ut mitior esse ceperit fortuna
incipit mens emollita tumi-
dior fieri et sue sortis oblivionem
adiuncta prosperitate concipere. neque
de nichilo dictum est, iamque apud
nostros homines in proverbium venit:
Magni laboris esse ferre prosperitatem.
Neque a casu Crisippus ait bene
ferre magnam dixit fortunam,
difficilem nempe censebat artem,
quam nisi studio adhibito nescire.
Ceterum Seneca ipse fortune
partem illam que sibi difficilior visa est
et est haud dubie prima fronte
rigidior brevi admodum sermone
perstrinxerat. Hic libellus passim
in manibus volgi est. Cui ego nil
addere, nil detrahere meditor, quod
et magno ingenio conflatum opus
manum dedignatur limantem, et in ce-
teris rebus intento, nec tempus
aliena nec carpere est animus. Sed quoniam
virtutibus et viciis publice sunt, ne-
que studium antiquitatis habere debet
prosperitatis industrie, tamen exercitate
de atque adiuvande nostre insti-
tutum. De hoc ipso loqui tecum
aliquid quod tunc Galioni suo
prestitit, id Azoni meo nunc
tribuam quod defesso iam et occupato
semper ingenio dabitur, propositum est mihi. Insuper et partem alteram
ab illo seu oblivione seu iudicio
preterissam attingere, utramque stricte
pariter pertractare. Non fortune
angustiam, sed virtutis aut vitam
excellentiam aut defectus, que et si extra
propositum tamen eadem effectum tamen
aut dissimili et letosque mestosque
animos factura videntur, quibus
rebus quo me gesserim nescio
tu censebis. Occupationum mearum

ac temporibus, qui paucissimis diebus tempus
prestantissimus operis admiraris videris.
Ego solus fidei iudex sum. Studui
hercle non ut unumquodque in preciosissimum
verborum est conquirere, denique temporibus
filius meus, sed qui quod in hoc genere
studiorum sunt, non tam sibi beneficium laudis
quam legentium utilitatis. si quid ex me
capiant, sperare possunt, ad id maxime
respexi, ne armarium volumine ad rerum
hostium suspicionem ac strepitum sit unum.
Tum mali hominis et nocentis boni
ac utriusque fortune remedium breve,
sed animi confectum manu, quod publici
morbi vitiat non inefficax antido-
tum in exigua pixide omnibus locis
atque temporibus ad manum ut aiunt
et in promptu habeas. Nam uti dixi
utraque fortune facies metuenda,
verum utraque tolleranda est et hec quidem
freno indiget illa solatio. Hic animi
elatio reprimenda, illic refovenda
ac sublevanda fatigatio. Hanc ego
varietatem cogitanti in mentem venit
tamen de hoc vellem aliquid scribere
tu occurrebas dignus eo munere
quo utroque iam communiter utetur,
Ut ait Cicero. Sed etiam tu me solo
ut scriberem excitabas, non quidem libro
ut qui preceptorum in consiliis sibi tan-
tum, sed rebus ipsis, et in utramque
partem abundante materia. Multos
in eculeo fortune habitos, multos
in deliciis summis, multos magno
impetu rotatos, nec scandentium
desunt exempla, nec ruentium, nec
sunt nescius quosdam exaltate fasti-
gio precipites. Quot romani im-
peratores, quot externi reges vel ho-
stium vel suorum manibus summo solio
detracti vitam simul et imperium amisere.
At ne omnia a vetustate mutuemur,
et exules imperatores et captivos et de
acie versos et demum capite truncatos,
quosque durissimum vel elatum
est a laqueo enectos, fideque laniatos
reges novimus. Tibi enim cor regium
natura dederat, nec dedit regnum for-
tuna nec abstulit. At que in rebus
illam tamen varie egerit, vix que sua
ma etas inveniet. Iam in primis

valitudine prosperrima, et corporis viribus diu fretus usque ad stuporem omnium qui te norant, intra non multos annos ter desperatus a medicis ter vitam ad salutem tuam in solo medici celestis auxilio posuisti. Sic ab illo tandem sanitati redditus, ut penitus iam tuum pristinum robur amiseris, non in senectute miraculo dextre eximie atque insolite gravitatis (?), ut qui olim pene acerrimus fuis (?) nunc acminus a servorum manibus equi tergo impositus, aut baculis innixus lentus tardis passibus meiaris. Patriam tuam uno tempore, te dum vidi atque exulem. Ita sic ut nichil obstinacior exilio viderem. Nulli fere nostrorum hominum par principum favor, nulli par fuit iniuria, ut cum paulo ante certatim in amicitia tua niterentur, idem ipsi nulla alia re concordes, tum mox exitium tibi communito consilio conspirarent, et pars quidem tuum caput insidiis peteret, auro pub(?) ac gemmis, largissimis quoque muneribus tot per annos propicie ac faventis fortune, et que hiis omnibus gravior iactura est amicis atque clientibus universaque familia, divicias quidem sed aliquas tormentorum ac mortium generibus spoliatus, per quem clementior fuit, illud ingens patrimonium tuas homines, domos, oppida innumera deceret. Ut qui modo te viderant, mox esurientibus opibus redactum, tem(?) quod fortune prodigium mirarentur. Amicorum ut dixi pars periit, in superstitibus periit fides, fulgit quoque quod assolet cum prosperitate favor hominum ut dubitare posses an amicos plus an fidei flores intellectum. Accessit in medio rerum estu egritudo pene ultima et tam morti proxima, ut quod vivere amplius non posse persuasum esset, extinctum fama vulgaret, et cum morbus, inter paupertas, hic labor, exilium, pulsus patria procul domo, in alienis tectis ac laribus circumtonante bello semi obsessum oppresserant, neque omnium interim tibi cum hiis amicis si quos aut ullus fecerat aut

fortuna dimiserat, seu colloquium seu litterarum posset esse commercium. Nichil omnium preter carcerem defuit, ac morte communis nec carcer defuit. Tu fidissime coniuge et patris more viscera natos nateque omnibus capti essent illo processus et relicto solacio tante plus preter mors eorum, dum et tu senium continue lucubraveris et unum exsilium iam tam tenerum et insontem annum in carcere posuisset. Itaque multa impleta in te uno vidimus, que de duobus summis viris Gaio Mario Gneoque Pompeio legimus quid boni si licet et quid mali posset. Haud unquam leta temporibus insistente te tuis quoque pignoribus serenitas explicuisse fortunam. Cum h olim tam blandiretur non tam insolenter ut plerique felicium, tum vos nimis insuper ac impetum tam forti tamque invicto animo tulisti, ut vel obstuperent multis qui antea tuum nomen oderant, te amando mirandoque proneis (?). Hec enim est proprium virtutis, ut in amorem sui bonos erigat, in stuporem malos. Id quod cum omnibus virtutibus habeat, tum precipue fortitudo cum inter fortune turbines ac tenebras rerum terribilium et singularis gratior et lux ipsa conspectior est. Adiecisti vos non solum ad antiquum tui amorem, quod impossibile fieri rebar, multa nove benivolentie adiectis pre alio sequentique talamo, ad quod non suo tempore scribenda deflexis ut eos conspectus meis animi voltum velut in speculo contempler et si quid ibi minus excultum apparuerit, quod bona fide displiceat, adhuc modicum sermones atque maxime instituas ut seu solitus seu novis artibus quam innumerabiles ei sint, terror post hac fortuna variavit, nulla te species rerum turbet, sed paratus ad omnia promptus ad singula dulcia pariter et amara despicias fidelissime ab adversis Maroneum illud exclamans. Non ulla laborum o virgo nova mi facies inopina ne surgit. Omnia precepi atque animo mecum ante peregi. Nec me fallit ut in corporibus hominum sic in animis multiplici

Nota

passione affectus meditamenta
probare multis in efficacia videtur.
Sed nec illud quoque me preterit, ut
invisibiles animorum morbos, sic
invisibilia remedia ex sententiis opinio-
nibus clarorum virorum insitis libellis di-
fferunt, ut quod audiendo ceciderant, au-
diendo consurgant. Ad hoc quod
hunc, egregie, librum obtulit amico
quantulacumque e pleno amicitie fructu
est munere; nam eo spectat ami-
citia non rerum, que parva, licet ma-
gni amoris indicium esse potest. Ego quidem
in magnificum quodque et optimum sit
quid a parvis hoc tempore largior non
habeo. Quod si validum senseris ipsa ge-
standis rebus facit, utilitas commen-
dabit; sin invalidum excusabit amor.
Nam sicut ad legendum venies
quattuor ille famosiores et con-
sanguinee passiones animi, spes seu
cupiditas et gaudium, metus et dolor,
quas due sorores, equis partibus
prosperitas et adversitas peperere,
hinc illinc humano insultent, ge-
ro arti presidet vero his omnibus
una videat clipeo quod et galea
suis quod artibus et propria vi sed cele-
sti magis auxilio circumvenietur.
hostium tela distruitur. Tu in duro
ingenio spes est ut unde victoria
steterit facile iudicabis. Ro te diutius
etiam sedet proprium meum nosses
iudex operis et illa committenda est,
quod si astrahenda dux his utriusque
metiens videtur, ne longior prefatio
libello proveniens, non alius quod pre-
grande caput exiguum corpus pennat.
Nichil est enim sine mensura ac
partium proportione formosum.

Capitulum primum de florida etate et
primo gaudet

Etas florida multum
superest vite. Ratio: Et hec
mortalium vana spes
que multa milia hominum
fefellit et fallet. Gaudium: Flo-
rida est etas. Ratio: Inanis et caduca
et brevis flos iste dum loquimur arescit.
Gaudium: Etas integra est. Ratio: Nichil integrum
est; tum et illud deest. Et quan-
tulum quod restat incertum est. Gaudium:

At qui lex est ista vivendi. Ratio: Quis hanc
legem tulit? aut quod istud ultimum
tempus est vite? Iniquissima vero lex, que
non omnibus una est, immo tam
varia ut nichil incertius. Tot sunt termini
quot homines vite mortis sit. Gaudium: Est tamen
et modus aliquis et vite meta quam
sapientes statuerunt viri. Ratio: Meta
vite statuere non qui accipit sed qui
dat illam Deus potest. Intelligo autem
septuagesimum aut si natura potentior
octuagesimum cogitatis annum atque
ibi metam figitis, quo provectos
maneat labor et dolor, nisi forte
longius spem promovit ille qui
ait: Dies hominum ut multum
centum anni, quos quam rari veniant
videmus. Sed ut sit omne quod parvum
est quantulum tamen et totum idem. Gaudium:
Agilior enim sane est iuvenum vita
securior et a senectute remotior.
Ratio: Et amore? Fallerus, et si nil tutius
homini illa tamen periculosior vite pro
quod securitas nimia reddit incau-
tum nihil est alia vicinior, quamvis mors
vite ita distantissime videantur contigue
est, sicut ia prolabitur quod hec instanti
equo fugacior est, proxima est et ceteri
bus immunet. Gaudium: Complementa nunc
salute prima est et senectus absens. Ratio: Nil
mobilius iuventa, nil insidio-
sius senectute. Illa non stat, ista
tendo quod fugiens abit. Ista per tene-
bras atque silentium pede tacito subit
improvisos ferit. Et dum longin-
qua fingitur in foribus est. Gaudium: Etas
in ascensu est. Ratio: Insidiosissime et vel fidibus
ascensus iste descensus est vita bre-
vis tempus instabile fuit nullo pe-
dum strepitu ut somnium et totos
effluit. Et o si hec tamen celeritas
vite quod brevitas et in fine sic in
principio non esset. Nunc intrantibus
infinitum quoddam exeuntibus nichil
et quot ista videbantur vix toti-
dem sunt momenta. Hic tamen demum
status noster dum vitari nequit.
Unde est quod sepe frustra hinc consu-
litur etati incredula simul et non
experta est, et contemptrix alienum
consilium inops sui itaque iuveniles

Non

Non

et eschat et
similiter quod aut ystoria
vita estimat ...
aut hystoria ...

Non

I

errores licet innumerabiles et immē-
sos hybernis tñ arctos z incognitos
quorum sunt, nil melius qȝ senectus
detegit et dissimulanam, conmen
cium qȝ linibus ingerit, nec plus quid
esset debuistis advertatis qȝ quod
esse noluistis effecti estis, si qȝ iam
aliud non potestis quod si quis in
tpe aut p semetipsum intelligere poss
aut docenti credere ille in vinus ex
milibus preclarus ac felix surget
adolescens nec tam ulcis anfracti-
bus ageret vitã cum vicina tuta
et recta pututre via e G Etas inde
certa e que equo et cepit assidue
carpitur qe minutissimis pcimenti-
bus dum stare capitur R Si quidem
motu perpetuo celum rotat, momenta
horas hore diem rapiunt, is aliud
diem tendit, is qȝ alium z inquinam
quies sic menses pereunt sic ani-
sic z etas et currit et properat et
ut Cicero ait volat quod qȝ ait
Maro celeres neqȝ commouet alas
Ita ceu nam iter agentibus nec
sentientibus qui vehuntur sepe nec
cogitantibus finis adest G Etas
incipiens ab extremo procul abest
R Intra breuis vie spacium nichil
est procul G Et nulla pars a fine
Not̄ distancior qȝ principium R Nulla quidem
sed tunc recte dicetur qui cunctis re
ctis spaciis viuerit, nunc pluribus
viis et sepius prima etas in morte
incidit quo fit ut plerumqȝ viti-
mor sit extremo qui remocior vide-
batur G Certe florentissima est etas R
Et si ad hoc parua lum adiciant
in ex quo loqui cepimus mutacio
aliqualis incessit et modo p singulos
sillabarum tractus inter aliqȝ excidit
aliquid de caduco etatis flore sub
trahitur Quid aut queso plus het
qȝ mollis z nitidus adolescens qȝ
ille durus z squamosus senex, pt
hunc quem loquimur etatis breue. S
ad caducam vno assidue cadentem
florem vbi quid tam dulce tam
iocundum sit no intelligo cum sciat
dictu acius se fiituram quod te nunc
e nisi si nesciat insaniat nisi forte
ex duobus capitali simul supplicio

addiuis ille felicior e habendus qui
nouissime visus e dare colla secu-
ribus qui in quodam mo ipa dila-
tione inferior videatur cumqȝ no
e par hora condicio z illorum hunc eo
intueris aliquid pt Vnde collige
supplicium euadat z viuat Iuuene
sellio carpe sola mors pt ad su-
mam parvus temporis in spacio na
stat magna felicitas et ingen-
tibus animis breue nichil optabi-
le est G Experceptissimum consopiti vos
e caligantes qȝ oculos aperite
Assuescite iam tandem eterna cogitare
et amare et optare simul aut mo-
ritura contemnere Condiscite ab
hijs sponte discedere que vobis diu
diu esse no possunt et aio illa relin-
quere antequam relinquamini G Et
tas est stabilis vrcens qȝ R agen-
tandem quia nescam qua etate
stabilem dicunt nil volubilius
tpe tempus vero vehiculum e etatum
dum hoc stabile fingitis o vani-
tates R Nichil e stabile nunc maxime
raperas

De forma corporis C z

2

Forma corporis eximia est R
Nichilo firmior e illa quam
tempus cum eo veniens cum eo
fugit G Siste si potes tempus poteris
forsan et formam consistere G Forma
corporis egregia e R Fragilis in
certis fundamentis corporis, ipsum
umbre in mortem pit cum monu-
mentum corporis accipiens e man-
sionem spondes Ruere quem accidentia
stante subiecto nequeunt illo ru-
ente non ruere G Et qui cunctis ex
qualitatibus qe mobili cum cur e fu-
gunt nulla velocior qȝ forma que
mox ut amenum flosculum ostenderit
ipsos in oculos intuencium atqȝ
laudancium euanescat Breuis hec
primum pullulat leuis hunc aura
distrusserit subito ul inimice ma9
vnoque decerpitur ul prementis
morbi calore deprimitur Semque glia-
re z exulta ut libet venit ecce
magnis passibus que te velo Not̄
labente decreat quin eet forma
cum homine mors bindu si mors
sola sed senectus z paucorum spacium
annorum vnius vel alterius lunaris re
pentina febricula postremo ut

nichil externum incidat ipse stando durando quam consumitur et in nichilum redit. neque tantum gaudij veniens tulit quantum fugiens fecit doloris. Hec ni fallor expertus erat Domicianus formosus ille romanus princeps. qui amico scribens. scias inquit nec gracius quicquam decore nec breuius. quibus etiam si durabile propter nature donum esset non intelligo quid tanto opere expetendum habeat iste non solidus. nec in ipso homine nisi superficietenus fulgens decor multaque feda contegens et horrenda leuis sineque cutis obtentu sensibus bla-
No.
diens et illudens. Veris igitur ac mansuetis bonis delectari conuenit non fluxis atque labentibus. G. Forma corporis elegantissima est. R. Habes velum oculis laqueum pedibus alis iustum haud facile seu vera discernere. seu contemplari sequi potis. seu in altum euolare ... multos ad honesta pergentes forma detinuit. decor sit quam contrarium in preterito. G. Forma corporis
Noz
mira est. R. Bene ais mira. Nam quid hac vanitate mirabilius quod delectabilibus abstinent formosi iuuenes. quos suscipiunt labores. quanta sibi inferunt supplicia. ut formosiores non sint quam sunt. sed appareant. omnis forme studio et valitudinis et voluptatis immemores. quantum vobis interim temporis effunditur. quot honesta intereunt. quot vtilia. quot postremo necessaria negliguntur. tum igitur breue caducumque bonum et inane gaudium sine inuidia et hesto. habes hostem tuum domi. quodque est peius delectabile ac blandum. habes raptorem quietis ac temporis perpetuum quam torqueret. habes et materiam laboris vberrimam discriminum causas. fomenta libidinum. nec minorem querendi odij quam amoris aditum. fies mulierculis forsan amabilis. odiosus viris. aut certe suspectus. Nulla re magis quam forma corporea coniugalis zelus accenditur. nulla enim res ardencius appetitur quam forma. nulla amari molestius poterit. atque ideo nulla suspectior. G. Forma corporis mag-

est. R. Solet hec stultos adolescentes quo non expedit erigere. dum bono suo ut habitu sit elatum frugi putat neque quid exeat attendunt. que sepe iam multis acerbi ac turpis interitus causa fuit. G. Forma corporis Nota
rara est. R. Et breuissimi temporis erit. quam omnis hic status hic color quam mutabilis cadet. flaua cesaries relinquet albescet teneras genas et serena frontem squalentes arabunt ruge. letos oculorum faces et lucida sidera mesta reget nubes. leue dencium ebur at candidum scaber situs obducet. atque atteret. ut non colore tantum sed tenore alio fiunt. recta ceruix atque agiles humeri curuescent. Senciet leue curuabitur aridas manus et recuruos pedes suspiceris tuos non fuisse. Quid veniet multa dies quo te in speculo non agnoscas et hec omnia que abesse nunc extimas ne quasi improuisum monstrum attonitus non predictum dicas. hec iam tibi si viuis dicto citius euentura denuncio. quod si nunc credis tunc te parcius mirabere transformatum. G. Forma interim clara est. R. Quid hic dicam breuius quam illud Apulij madurensis Expecta paulisper et non erit. G. Forma corporis hactenus excellens est. R. Quam mallem formam animi ex- Noz
cellentem esse. Est enim et sua animi pulchritudo multo suauior. certior quam que corporis et ipsa quibusdam suis legibus doctore ordinibus atque apta suarum partium dispositione subsistens. Illam optare illi operam impendere dignum erat. quam nec dies longa deteret nec morbus extinguet nec mors ipsa. imo radicatam in animo. G. Certe nunc saltem insolita forma est. R. Et in hac ut in aliis multis optanda mediocritas. Cum hac ei forma nec tibi placeas nec nisi qua decet aliis placere curans visus quam sis caste sobrie modeste non exigua tue laudis accessio futura est. G. Preclaram faciem amo Noz
honestat. R. Primo quidem probat et sepius in peccatum trahit. quid attinet gloriari eo quod neque tuum sit neque diucius fruare possis. quod fuisse

nulli placuisse multis gloriosum fuit
multos alios. Sed forma non natura
lis forma nobilitat, sed accersita
deformitas. G. Sit virtus animi corporis for
mata sit studeo. R. Si id efficias, tunc de
Nota mum vere in tuum videbis fortunatus
suis formaque clarior videbitur et virtus
gratior, quibus enim errare verisimile est
qui ait: gratior et pulcro veniens
66 est corpore virtus. Scribit Seneca in
quo mire reprehensus videtur: si di
xisset maior ac potentior ac clarior
nunc quod dicendo gratior, non tempora
sed spectancium iudicia respicit non
in visus est errare. Virgilius qui ait
hoc est ad summam, ut nichil in se
solidum habet forme gratia sit si ultro
obvenerit virtuti addita, neque minus
deprecatior erit, hac illius orna
menti dicta pacior non manentium
visui breve tamen ac fragile, sola nec
pondus ac diu durent atque infaustis
tristis insigne ludibrium. De vali

tudine prospera c. tercium G.

Quid valitudo prospera est. R.
Quicquid de forma modo
3 diximus repetitum puta. G.
Valitudo corporis forma est. R. En sene
ctutis ab adversa mille morborum ha
ta quibus contra valitudinem mea
voluptas militat familiaris, tamen
G. Valitudo corporis leta est. R. Quoniam sil
ta iocunditas queque negligentes
et incautos facere solet possessores
suos et sepe morbos accersere quibus vali
tudini propriae diffidentes intento
declinassent. G. Valitudo corporis bona
est. R. Bene utere, alioquin bene bonum
fit et quod malum, si ut solita est turpe
cingit ... talis sit multis pro illo
sed pestilens sanitas fuit quod tunc
egrotassent. G. Valitudo corporis optima
Nota est. R. Res pergrata, multum quod utilis
seu corporis quid agendum seu quid est, sed
ut quarundam radicibus herbarum
inest vis veneni, que dum aliarum
rerum immistione purgata est salu
brem potulum e pluribus sit, sed extremo
pestiferum fuisset, sic corporea sanitas
nec noxia sit habenti, non aliter quam
adiuncta ac prospera valitudine spa
da est. Nichil magis peius quam sano in corpore
eger animus habitat. De libertate

longe egritudinis c. quartum

Longe egritudine liberatum gau
deo. R. Gratior est fateor esse 2
sanitatem reddita, quam retenta
ingratissimi mortales bona vera vix
alia quam perdendo cognoscitis et perdita
ergo illa tenacius et recuperata feli
ciant. G. Gravissima febris me desti
tuit. R. Gravissimas media febres
dicunt, que ipsis in ossibus ac medul
lis estuant, quo ille sunt graviores
quod insania intus latent. Hijs te ma
xime liberatum velim. G. Egritudo Nota
abijt. R. Egritudo plus semper profuit
dum debilitatis viribus corporis que
sanitate pepit, consequenter igitur et
digressa nocuit, et ante limites minuit
et corporis auxit insolenciam, quibus
mala quibus pessima egritudo videatur
optabile malum tamen quod mali remedium
sit maioris. G. Tandem egritudo lon
gior finem est. R. O stultissime sit tu
morte eras effugisse, a quo quam cras
assidue, nunc propinquior morti es
quam dum illi congruus videbaris. Iter
meabile nobis est iter neque villa
eius in parte consistit, neque diversorium
neque lencior usque quiesco et somnus et
vigilia et labor et requies et morbus
et sanitas equum se gerunt ad mortem. G.
Mancipium egritudine absolutum sum. R.
Creditorem habes infallibilem dila
ta solutionis dies est, sed non cassa
tatio habes egritudinem et mori. De

viribus corporis c. 7

Virium satis primo intuitu co 7
tigit. R. Que de forma ac
valitudine dicta sunt relege,
simulque plus disciplina est singula
est virium. R. Vide ne quid egrediare
virium fiducia quo imbecillius appa
reas. G. Habunde est virium. R. Taurorum
gloria. O plurima est virium. R. Plus elephanti. G. Virium nimis est. R. Facile
credideris id quidam super excelsum
ante in vitam neque semper est virium
G. Nimis est virium. R. Nimietas hec
si ad mediocritatem redeat bene erit,
quid si ad defectum transeat, quid si hoc
habuit fragilitas insistens excipiat
crede in tanta ista corporis vires, quas nulle
vel labore inmodico aut morbo aut ad
vel cuncta vincente senio non fran
gat. Infatigabilis et invicta vir

animi est G Ingens robur est corporis
R Nemo milone robustior · claudes
multi G Vastum et prevalidum corpus est R
prestantissima ulius mole corporea
non eget in aliis civitatibus G Nichil hijs
viribus difficile R Immo possibilia pauca
multa atque illud in primis ut qui in tem
pore pecum posuit in altum standat ·
G Nam supra homines vires sunt R Hac
vice qui superior cunctis hominibus
enasserit multis in civitatibus in
ferior erit G Nichil hijs viribus me
tuendum R Immo nunc maxime, in ma
gnam enim virium fiducia magnis
viribus attingit fortuna, etenim ex
quo aggreditur indignans ut ostendat
quam fragile animal est homo / dum bestias
robustissimum videtur gigantes vires
lenem prelio confecit / herculem ab ho
minibus invictum vis latentis mali
vicit · ahilpuerum ipsum cunctis celebra
tum et cognitum palestris arbor una
detinuit / lacerandus quam feris obtulit
sic robur illud eximium sine exemplo
fisse quercus robori impert inven
tum est · tu viribus tuis fidis G Vires
immense suppetunt R Omne immensum
laborat mole sua G Vires in augmento
sunt R Natura ferme rerum omnium hec est
ut cum ad summam pervenerint · descen
dant · idque non equo gressu / ascensus
enim lentior, descensus preceps /
hec quoque vires tuas cum cresce desierint
non consistent / et primo quidem claudica
post aparuis tandem ruent / omnibus res
non mortalium preter animum solum eque
fugiunt / sed non eque omnium fuge vesti
gia apparent / ut forte minus eruit
cavalia · que ut tenebris vel tacito re
pepunt visu / ut quam id quod tradit venis
indicium candis primum G Corporis im
viribus glorior R Carnis sarcinas tuas
cogita · de quitate ipse sis virium / iste
enim non tuus est · sed hospicium / immo car
ceris tui vires / vanum est autem carcer ipse
sis fragilis forti carcere, dicam
melius forti adustalo glarum G Viribus
meis letor R Carnis quod dicam ut poeti
tum illud Non longissimum letabe
in quam letitie locum veniunt quere
meminisse / ut is ipse tam validus qui
bis visto memorans tuis viribus in
senectute conqueritur

De levitate corporis

Sed pernicitas multa est R Refert quoniam
votis intenditur · multos sua ve
locitas in exicium tulit G Perni
citas mira est R Currite mortales ut li
bet / tanta velocitas vos precurrit, et ad se
nium et ad mortem applicat · illud nobis
tutissimum expediet motiva iam G Pernicitas
multa est R Eo tendit ubi desinat G
Pernicitas inaudita est R Illud properat
ubi tarditas multa erit G Pernicitas
infinita est R Sit quantalibet nisi se excecat
non habebit / si quidem pernicitatem
terram omnis obtinuit G Pernicitas
inestimabilis est R Hec ingenii laus est
cum maria et celum et elementa et natura
spacia recessus que et archana rerum
omnium patent Corporis pernicitatem monstrati
quam ambitum breviscriptum qui sua pernici
tas latiua atque ubi deposita est / Nonne
ut latissime pateat hoc spacium seu
temporis seu locorum nichilominus quotum
quam se flexit ad sepulcrum erat Ille
salte angustie sine ullis astrologis
aut geometricis demonstracionibus note
sunt / qui eo currat ubi profecto non curret.
G Incredibilis modo in pernicitas est /
Cum hominibus omnibus excessi lepus stelum
non exhibis G Pernicies stupenda est
R Hec plerosque pendentibus et preceps
lotis conuitata plano calle destituit
quosdam pungentia tenui per antennas
navium / per confraga montium ignote
velocitatis levi pedis offendiculo in
via publica prolapsos extinctos no
vit etas nostra · Anceps est / quod quam na
ture insueta · quam corporum hec le
vitas volucre quam hominem non dum factu
ra · nam et si inoffensa processerit · fessa
tamen cito desinet · huic robur hominis
bremior pernicitas G Valde nunc agil
sum R Et asellus agilis inventa et
senior piger / pardus spacio levitas
ingruescit / prima etas stimulos habet
frenos / ultima id quidquid es non eris
diu, et si esse cupis · cura ut sis boni
senium sola virtus non metuit.

De velocitate ingenii · c · 11

At ingenium est velox R Adiuu
tes nimia · alioquin quo velo
tius prius ruine G Ingenium
expeditum est R Si et bonis artibus
applicabile preciosa tibi supellex est Si
minus onerosa / periculosa · laboriosa

G Ingenium pacatum est R Ingenium
non acumine, sed equitate atque con-
stantia vera laudem ac precia
meretur; quorundam acumen tenui
cuspide frangitur; primo quod moli-
untur deficit; validissima etiam si
ad ultimum extenuentur infirma sunt
sicut robur omne tenuitas atterit
G Acutissimum est ingenium meum R Ni-
chil sapientie odiosius acumine
nimio, nichil vero philozophanti
quam zophista; ideo lunissimum paladi
fuit vetus aranea, tunc subtile
opus ac tenue stelle sunt sed fragiles
nullique visui ut multorum sic
ingenii acies sit non penetret sed
subsistat G Promptum ac versabile
ingenium est R Hoc marco cathoni
censorio tributum est, quod bene simul ac
armis bellicis quam omnibus, et verbis
ac rusticis artibus eque foret ydo-
neus; quod experte greca suo tribuunt
epaminunde; preter aut exortum
hoc versabile quo non vergat neu
versatum sit, neve aliquid non agile
sed leve potius et inconstans
beat taceo. Aliud de eo non posse
gestire, aliud facile vere posse quod vel
Non G Ingenium est excellens R Multum
refert quo in quam excellas; hinc
enim quod ubi vaga sufficiat [illegible] unum
est illud ubi intenderis ingenium
vale; Malo ergo ingenium bonum
quam excellens, quod illud in malum
flecti nequit; hoc in diversa volubile
est. Nam et Crassus lucium cathe-
linam magna vi animi fuisse ait, sed
ingenio malo pravoque. G Ingenium
Non magnum est R Bonum turpio et hone-
stum; magnitudo sola suspecta est. Se-
pe magnum ingenium malorum ini-
tium fuit; raro aut magni errores
nisi ex magnis ingeniis prodiere

De memoria capitulum 8m G

8 Memoria ingens data est R
Ampla quod domus tedii et a-
trium formosarum imaginum
ubi multa displiceant G Memoria
Non est multarum rerum R Multis in rebus
pauca delectant, plurima cruciant
et sepe delectabilium mesta recorda-
tio est G Rerum est variarum memoria R

et bonarum bene, si malarum quid
hinc gaudes; parum ne est tulisse ul-
tulisse mala, ut vidisse nisi illis quasi
tedie depinxeris ut sub oculis sint
semper G Memoria diversarum rerum sup-
petit R Est culparum et delictorum et igno-
miniarum et repulsarum et dolorum et
laborum atque discriminum quibus hinc
ultime voluptas quedam ut dum
sit admirenda memorie, in quo tamen mella
ergo non tantum preteritorum malorum cogitatio
quam presentis boni delectatio iocunda
esse; itaque neminem laboris ac pieta-
tis meminisse iuvat nisi quietum ac
securum, paupertate lete meminit,
sed dives morbum, sed incolumis
senectute, sed liber carcerem, sed solu-
tus exilium, sed reversus; sola igno-
minie memoria in medijs licet
honoribus tristis est; a deo nichil dele-
ctatus nichil mirabiliusque est quam fora-
G Memoria multiformis est et multorum
temporum R In recordatione multiplici
multiplex molestia, que dum nempe
consarcinata vellicarant, quedam pun-
gunt, quedam volverant, alia con-
dunt, alia extendunt, alia deiciunt
unde fit ut memorantium ora ru-
bor, pallor quam vicissim in silentio
occupent, quod pessimus thonum ple-
rumque accidit, incessus quam sit va-
rius vox incerta, et que sunt egimur
animi meorum labdante indicia G
Memoria prompta est R Mallem
voluntas pia, castaque desiderium
et honesta consilia, et actus innocui
et vita proba, necesse G Memoria ap-
prehendere tenax est R Unde tu igitur obli-
vio celestium preceptorum quasi causa pau-
ca sunt imo, unde oblivio dei vinc-
tum oblivio sinunt G Memoria ad
modum tenax est R Tenax et invi-
lum tenax tedio, que non vero et quo
vaga quam volatilis quam memoria que
tam celum flans quam peragraverit in
serpentem nesciens reperti quod unum
utilem ac salubre erat oblivisci tu
in qua et sic forte aliquid delectationis
invidum, sepe tamen anxietatis est plurimum
Nec in merito Themistocles cum
ei quidam memorandi artem a Sy-
monide tunc inventa polliceret
Malle se ait oblivionis artem quam

memorie dicte / et licet hoc ille suo quodam iure vendidisse videatur / ut qui nature dono illo supra fidem excelleret cunctaque memoriam innumere quedam veri atque uberum ymagines p regerantur / fere tamen omnibus evenit ita ornandi et dedisserenda districtis in hijs tm quorum utique esset oblivio memoriam exercentes / Ut quod id de simbolis non contenti insaniam arte laxastis G Memoria omnipotens est R Titulus hic vim sume est deo ultipotens dicere voluisti / si qua tamen insignis memorie vis est / quod cum cetera dispositate melius sunt / dampnosa vetiat / stringat utilia / neque tam sedulo quod delectet aggreget / quod que prosint G Ideo a optima est R optimo nichil est melius

Nota quod si fide divinum quibus ut optimis te memorem probeas oportet / memento peti tui ut doleas / memento mortis ut desinas / memento divine iusticie ut timeas / memento eius ne desperes /

De preclaro eloquio c 9

At preclarum est eloquium R Magnum fateor instrumentum glorie sed anceps diffinde gemma / et quod glorie uti scias refert plurimum G Eloquium torrens est et rapidum R Haud inepte quidam stulti atque improbi eloquentiam furiosi gladio comparant / utrisque enim publice expedit inermem esse G Eloquium clarum est R Clarum aliquid vale dei / clarus sol / clarum incendium G Presulgidum eloquium est R Et lucubres cometae et infesti gladii et hostiles galee fulgent / ut fulgor eloquentie gloriosus sit bonitate et sapientia tempere G Copia eloquii ingens est R Et unde ista modestie magna aliquid supra que omnium hominum mensuram non infiando alioquin inutile esse probabit G Eloquentie satis est R Satis eloquentie parum sapientie fuisse in homine illo scelestissimo a piis Crispum legis / neque ibi quam eloquentie quamvis sunt illa quamquam altiore iudicio non eloquentia sed loquacitas illa fuit / verus enim orator / ut est eloquentie magister / nisi vir bonus esse non potest / ut si bonus et sapiens putabilis adoratoriis

laudes pertinent unius eloquentie G hunc uberum ingenium / qui si de paratibus atque inveniendis / uberior est sine hac ipsa dicendi putavi satis et fallerabilis lingue volubilitatis et uberum copia atque etiam arte queda scelerati pessimis quod summa esse putat R quod quibus bonorum est non omnium quidem sed paucorum / ita ut mali omnes singulari laude exortes sint / ad quam si cum hoc quibus valent / virtus ac sapientia regnerint / quod ut sic est / non intelligas dictam sed memineris duarum de quibus loquor verum diffinitiones in mente versant / Ciliatam altera Cathonis / Ciceronis est altera / Ille ait Orator est vir bonus dicendi peritus / Iste autem nichil est inquit aliud eloquentia / nisi copiose loquens sapientia / ex hijs vides adoratores atque eloquentie eeantiam et bonitatem et sapientiam exigi / nec tamen sufficere / nisi et peritia assit et copia / ita ut prime ille due virum bonum sapientem duntaxat / hee autem sole nec sapientem / nec eloquentem / quidem efficiat / sed loquatem omnis vero quicumque oratore eius quod preter artificium / qua profecto rarius atque clarius est quam putent qui in tali loco situm sperant / tu quo si oratoris nomine et eloquentiam veram quam laude quibus / veluti et sapiens primum laude G Eloquentia plena atque perfecta est R plenio ac perfecto nichil deest / deerat autem multum si premissa non sunt / Ante igitur quod tu promittes hoc unum tantus verum volue G Eloquentia summa est R Super summum nichil est / hijs quo cessantibus ita summa non est / sed tamen dictum quoddam informe cum fundamentum fastidiumque detineris G Eloquentia dulcis est et ornata R Dulcedo et ornatus iste nescio quid blandum seu dolosum non virile / nec sinceram profert / sed non plus est apud doctos iudices suavis / et capta viri falla iis oris / quam meretricis fatuus vel melliat virg / vel freneticum robur / vel animal aniam quicquid est / quibus appareat ac mulceat si precipuum essentiale desint / nichil penitus / aut nichilo proximam videri debet

Noῦ g. Eloquencie magna fiducia est
R. Magna sepe fiducia magnis pi
culis viam fecit, ut cum attollat
atq adiuvet frenu accipiat, se se
norit, qd ascendu instat evanuit
absit insolencia. puer z contempt
sui progressa libertas virum obliuisci
cepit, qui no fiducia, sed temeritas
et audacia e, quo nichil e a sapi
ente remotius. hoc i rebus omnibus
agendis ut aspectu speciosior, sic
effectu periculosior ignavia e. Illa
eum domi pigros et inglorios tenet,
hec impellit audentes, et quos
existimabat privatum pauperitat
h sepe bellatissimos viros ondu
imbelles cantissimos pbavit in
tantos, ut qz ad te redeam g disertis
simi videbant infantissimos pa
tefecit. g. Eloqncia ingens est. R. ut
sit fides historico ut vicia infim
ta. eloqncia habitasse, vel qz locu
teneat autoritas, neqz dubiu sit,
qn eloqncie princeps in retoricis sta
bit eloqnciam sine sapia ee posse,
qe ut liquet superioribus adversaut,
ista tn quoz modo supta, eloqncia
ecte quo maior, eo damnosior pr
nestior qz si sola e. g. Eloquencia
singlaris e. R. hec est que singula
res viros et grecorz et meos i pru
ciem traxit, quod ita esse demoste
nes et Cicero et antonius. no ne
gabunt g. Eloqncia plausibilis e. R.
Si innocent absqz iactancia v'tae
vix vlla re civius intitudinis a
more b' gilies et glam queas, si
quo nisi mere virtutis artificio con
pt, sin arrogant atqz impbe psiale
e dijane, et ultore odia gflamis
sapientis dam e tingdu. Mors et
vita in manu lingue, no priuus
tn hominis, sed multorz gtruda lingue
totas evertit respublicas eidem
qd pessimi. nocentissimiqz mali ho
mis inebre linguosa e. nichil hac
mallius, nichil durius g. Eloqa
sonora e. R. Et sonoru flumie. g. Elo
quencia florida e. R. Et floridum cato
ntu, denqz versa ut libet et revsa
et gte viam habes ardua, et inui
die prona valde.

Nunquid no saltem licet de virtu
te gtari R. vt licet in illo tm
licet qui virtutis z omnis boni
auct solus et largitor est. g. Magna
e mi virtus R. vide aut ne quo
maior credit. minor sit. g. Spectata
virtus in rebus dubiis R. p'rimum e virtutis
no quid actu, sed quid agendum sit
neqz quid assit ibi, sed quid desit
attende, vide e ut sepe illa no
de quesito gaudeam, sed de querendo
solicita videatur. Dicunt si licet a
varicia a avaricie silenciu ee virtute.
Iugiter sitit. quotidie inardescit
quo plus quesierit, eo b' pauperior
videtur, et plus appetit, nullus illi
desiderii mos e, nullus sitit magnus
cumulus meliorum. g. virtus sup
humanum more R. vereor ne superbie
sit ista gfessio non virtutis. g. virtus
longe clarissima R. fundamentu
v virtutis e humilitas, ut tanta
claritas vlla e qz elacio no obscu
ret, sit i e qz clarissima cuiusq est,
seqz ipm efferens, no obscurans tm,
sed proceps si incurrit tenebras,
qd si illi accidit, quid alii de se spe
rent. g. virtus eximia e R. non so
let virtus esset iactatrix, sed multa
trix aliem, ita qz sp anhelans,
sp qz altius aspectans, dum se gpat
perpendit. g. virtus gsummata est
R. Nunqz hoc virtus de se indicat, non
gfidit, nichil arrogat. Scit hoc
tpus esse milicie, no triumphi, atqz
ideo nunqz torpet, z sp in actu e,
sp qz qui nunc incipiens attingit
que oia pfecisse, seqz undiqz gsu
mata credit. Crede in no e virtus
se virtu obviig atq adversa. Cessas
ad summum pervenisse credit, i hic pm
fallit. qz ubi credit ee non est,
deinde qz illuc fervens via ab
errando desinit, dum qz qd no hz
anticipat qd hre potuisset, sponte
sua negligit, si quidem nec tam p
fectam adustum, qz pfectionis opio
Nemo studet age qe pegisse se
putat. Error hic sepe magna
ptantibus obstitit, idqz altius pen
santibus. g. virtus phumana ca
pacitate plena e R. Omnem

vita ante oculos ponis per quem dies
singulos actum ac labore et cogita
tum tuum ante tempus exigis incorruptus
verum arbiter tuarum vides quod tibi vdam
in mea sit quantum vicia occupant G
At saltem communis et mediocritas est utique
R In rebus altissimis vix mediocri
tas locum habet verum habeat non hoc
tamen gaudii materia sed laboris ac stu
dii est Nam quod ad summa disponi
donec pervenerit non quiescit G Ali
qua utique est R Nunquam quod indicium lin
que aliis et si qua est intus non ibi si
mus gaudii sed in illo ad quem vera
per ardua ducit utique Nam nempe
phiarum profiteantur que non sine
dum ictibus sed intendum docet
non plene gaudendi igitur tempus est
tot nunc etiam vite periculis circumfusis
sed optandi potius sperandique gau
dium te sperare potes sic tibi ut me
tuas dolituum G Si quid bonum est
senectus unde est et in illo gaudeo esto
aut deest scio unde postendum sit et
de illo spero R Hec est utique et iam
tutum iter ad verum gaudium invenisti

II Quisquis ego sum opinio de
me est bona R Opinio te non
mutat G Bonum me quibus
habet opinio R Quid si malus tu
nomine opinio falsa est Scienter certe
isto gaude dementia est G Opinione
vulgari bonus dicor R Nichil est
quod non fingere possit opinio bonum
aut seu malum quod in animis habitat ne
que aliis opinionibus neque similis
varia Non stanti igitur te mortales
dixerint bonus fies G Bonum saltem mihi
est nomen quod unguenta preciosa et
valore bonum hominis et odore fame
hiis verbis expressi comparare amici et
unguenti R Nomen autem seu aliud
quicquam esse potest bonum si sit stilum qua
lecumque ergo sit nomine nunquam impri
orum putrescit et illud alcius gla
mea hoc est testimonium conscientie mee Illa
sit utique obstrepit Quid tu prodeant
adulantium susurri quid blandicie
et fictionibus patrum nomine Ex radi
ce mala nichil bonum oritur neque
igitur ortum nomen bonum dixeris

tu unum dicere non possis G Bene de me sen
tiunt cives mei R Non refert quid de
te alii senciant sed quod tu G Bene de me
loquuntur cives R Noli credere quid lo
quantur nesciunt et cupide mentiuntur
pruritu quodam lingue in utraque parte
nimio et consuetudine in naturam versa
G Bene de me plurimi loquuntur R Igno
rantibus credere quid aliud quam vole
te falli G Bene de me loquitur via
mea R Dulciloquio forsan aut muneribus
delinita aut aliquid de te sperans magis
vel amanti confidens vel speranti G Vi
cini nomen meum celebrant R Alter
alterum decipit omnes te G Bonum testi
monium michi cives dant R Est utique
mira testis incorruptior veraciorque
conscientia tua interroga et illi crede G
Bene de me homines opinantur R Opinio
ambiguum nomen est veri certissima res
est utique G Ergo ipse michi bonus videor
R Ergo es malus bonum enim te displi
cent seque accusat G Et michi videor et
aliis bonus R Quid si tu malus illi
aut stulti G Bene de me sperant
cives R Cura ne spes eorum falsa sit
que ipse est de se sperantes tu possit aliud
frustrari G Credo sum de quo non
frustra sperent multi R Si id esses
non id crederes malum est alios pessimum
aut semetipsum fallere G Omnes me
virum bonum putant R Quid si tu contra
scis G Omnes virum bonum dicunt R Et
credis omnibus nunc te aut dicta que
non es sed est hoc nobis insitum mi
rum ira inabile de nobis viris quod de
rebus quibus oculis plus cunque quam nobis
credere simus quod flatu simus et me
dacis tamen infamia et falsa gloria de
lectari G Totum vulgus una voce
me laudat R Nulla promior ad
errare atque ad papiam via est quam
vulgi vestigia quicquid pene vulgus
laudat vituperio dignum est G Multis
hominibus placeo R Placentes hominibus
deus spernit et placere hominibus dis
plicere est deo gratia cuius gaudet
G Jam bonum nomen habeo R Vite
constancia et honestate servandum est a
liorum facile evanescit ventus est enim
G Multe in populo laudes mee sunt R
Si vere durabunt ut ait Cicero radi
ces agent et propagabuntur at si ficte

Nota

Nota

Nota

celeriter tamquam flosculi decidunt
G. Omnes uno ore predicant ingenium
meum. R. Non vera, sed in ipso ingenio
gignunt auctorem gaudium, qui gaudium
facit non modo non assequitur assertorem
bonum quod non habet, sed idipsum quod habet
vel id minuit vel amittit. Et vulgus
omne me, dixi et repeto, quicquid
Nota vulgus cogitat vanum est, quicquid
loquitur fictum est, quicquid improbat
bonum est, quicquid approbat malum est,
quicquid predicat infame est, quicquid
agit stultum est. Nunc insanorum simi-
tulis glorie.

12 Sapientiam consecutus sum. R. Rem ma-
gnam si vera esset et inseparabi-
lem a virtute, si igitur illa appro-
basses, et approbata esset, sed utriusque
opinione aliquanto facilior est quam re.
G. Sapiens sum. R. Crede autem minime,
quia si vere esses, hoc diceres. Sapiens
enim quietus est quod abesit intelligit,
non gloriatur sed suspirat. G. Sapientem
me profiteor. R. Bene rem res si
tot essent sapientes quot sunt sapientie pro-
fessores. G. Sum sapiens. R. Si vere
sapiens esse vis, noli id quidem opi-
nari. Credere se sapientem primus ad
stulticiam gradus est, proximus profiteri. G.
Studio ad sapientiam perveni. R. Utinam
Nota si ad illam perveniri, sed an tu perveneris
est recogita. Non res studiis brevibus, egens
aliquot annorum, ut relique artes,
totius vel longissima opus est vita. Si quis
ut aiunt tota die discurrerit, pervenit
ad vesperam satis est. Notum est illud
Platonis inter alia multa preclarissimum
quod Ciceroni placet et mihi, felicem cui
etiam in senectute contigerit ut sapientiam
verasque opiniones assequi possit. Habes-
ne an calle medio obvias habuisti,
an nescio quo pennato equo vectus
an quibus attigeris metam tam cito sa-
piens evasisti. G. Sapientie preceptoris celes-
tis accepi. R. Est fateor celeste donum
sapientia, sed magnus certe vir erat et celi
amicus qui dicebat non quia iam accepe-
rim aut perfectus sim. G. Sapientiam cupi-
da mente comprehendi. R. Ut pecunie, certum
quam multorum mala, sic vero sapientie cupi-
ditas bona est, sed an tu tante rei capax
sis videto. Certe ille idem ego me in-
quit non arbitror comprehendisse, et

ille quorum permagnus erat, quod tum deo
loquens de seipso aiebat: Sic inper-
fectum viderunt oculi tui. Hoc est proprium
sapientis imperfectionem suam nosse ac
fateri. G. Sapiens dicor. R. Non te-
me, neque aliene voces sapientem fe-
cerunt, sed res ipsa. G. Sapiens vul-
go dicor. R. Vulgus insanos sapien- Nota
tes dicit et sapientes insanos iure
suo dixerit, quod est ut falsa pro veris
et vera pro falsis habeat. Nichil est
a veritate remotius quam vulgaris
opinio. G. Omnis me predicat sapien-
tem. R. Ad famam fortasse aliquid,
ad sapientiam nil omnino sentio. A
sub preceptoribus in terris literarum qui-
bus nichil est liberalius non satis
est facere sapientes qui non sunt, sed egre-
gios et insignes faciunt, ac vere-
dos senissimos insuper et illustres
ut iam simplex sapientibus sit pu-
dori, qui quam paucis convenit stu-
por est, obolevit tum me titulos
clariores, quos qui scribendo accu-
mulant, faciunt mentiri, sed verbali
vel mendacio sunt vos qui legitis non
credos modo sed circa virum fiste illos
rati pro certo errore flammi. Nemo
est qui de suis rebus interroget omnibus
aliis de se credunt. Vis autem nosse
quam sis sapiens, vite circulos retro
recordare quotiens in hoc vite cursu
cespitaveris, quotiens oberraveris,
quotiens offenso pede cecideris, quot
pudenda, quot lugenda, quot pe-
nitenda commiseris. Nunc si audes di-
cito te sapientem, credo autem non
audebis. G. Scio me sapientem. R. Litera-
tum forte vis dicere, sunt enim plane
literati aliqui vere licet pauci, sapien-
tes autem pene nulli. Aliud est sapi-
enter loqui, aliud est sapienter vivere,
aliud dici, aliud esse sapientem. Fuerunt
qui dicerent sapientem nullum, sed quem
virum fictum ne sit non disputo. Certe
nimium precepta summa est et ad despera-
tionem prona, et studio adversa sapientie.
Hebrei sapientem Salomonem sum-
mum predicant, qui quam sapiens esset, libra-
ginum pellicumque et diis alienis turibus
exhibuit. Romani sapientem

Lelium et Catonem. Grecia ipa
du floruit septe huisse dr sapietes
hy qz hoc titulo indigni sequtibg
insi edunt qui excusant dicut no
eos illu s assumpsisse sed aberra
tibus ppls traditu possedisse vng
tm fuit sua pfessione sacio qz sapi
ens indico stultissig amy Epicuri
que tibg tu metrodoro pticipa
re voluit nc honorificu amici
dom ie respuit seqz ecia sapie
tem dici equinimit tulit in sua ia
qualis gla error esse altius vng
qz sapiens Socrates oraclo dictg
Apolinis forsan ideo ut vnu illu
sapieti primu stlo testio filius deg
ad amenciam atz insolencia irri
taret hoc d antiqs sapietibg dixe
rim felicior etas nra qe no vnu
duos ne ul septe sed i singlis vr
bibus ceu pecudu greges inuat
sapietu nec miru Sane multos ex
qui ta facile fiat veni inueniet
stultg ad teplu pceptores sui illu
celebrat seu amore seu errore tunet
ille volgg stupet plaudut assuees
z amici ipe insg i cathedra stan
dit cuncta ia exalto despiciens
et nescio qd 9fusu murmurans tuc
maiores certati seu diuina locu
tu laudibus ad celu tollut tinni
unt interi campane strepunt tube
volant anuli figunt oscula vtici
rotundg et iniget pannus imponi
hys pactis descendit sapies qui
stultg ascenderat mira prorsg tus
forma nc nasoni cognita sic sunt
hodie sapientes Verg sapiens sit
alius G Sapiens sum R Solens qui
de se magnifice sentiunt psidem
minori viribg aggredi in qz nisi
medio plapsi suo ul piculo ul
pudore 9diste qz nisi vere exsti
matores sunt suar pbat ergo
mi crede falsas opiniones abice
insolencia depone insipiencia
recupisce z optare negna expien
de spu veritatis madat qe decla
ret te de nichilo glatu G recon
tuacior qz quelibe sapie vita e G
Credo ego ad sapiam puenisse

R Est si in obsequiis ad illam potius as
surgendo inuendo qz pueniens qz ce
dendo nichil alaus ascedit qz humili Nota
tas glosa.

Religione gloriosior pfecta R Reli 13
gio optima z pfcta vna est
sup q x no'y sup qz petra fir
missima fundata relique omes
supsticiones vane et demia z erro
res st quibg e iter ad thartaru atz
ad morte no hac monetanea s
eterna est quot putas quotidie vir
hing re religionis inopia passi st
cunctis i rebus alys alacres sunt
illi qd etiam grat habes tu vn glo
ries z gaudeas no i te qde sed
i eo qui te summa i re tato maio
ribus pfere dignatg e qua nil ma
ius nil melius e ubi potit i hac
vita de qua loqui hing no quaner
in ipa celesti hinc pene ia dimibg
no esset G pyis sacris iniciatg sum
R pya sac religionis q st tiy mo
religionar omy sunt furores vetg
qz sacilegia neqz eny iniciatid esse
sufficit maig e forte qz putas
deuoto licet aio dulce negotiu Nota
No enim deum nosse satis e quod et de
inceps demones faciunt quorum debentur
Amor et cultg exigitur hys et vebg
gstans qz vtina tam bij impleui
ab hominibg qz sunt G de vera reli
gione in placeo R placere s supbie
e Ili aut pia religio qe te deo reli
gat deum z humilitate pyis menti
bus inserit insolenciam extirpat
sic igitur e gaude pmissu ut quanto
letior quanto qz religiosior tanto
sis humilior z opibus bonis afflu
encior illi gras agens q tibi ex
hac morali rectum iter ostendit ad
vitam eterna G veram religionem deo Nota
gras sim adeptg R Bene deo
agis gras custodi aut illa ab ex
toribg a neglige a petis et sic
habe si hanc assecutus es et o
ea te exerces ut dignum e cesse
gtrouersia de qua modo litigamus
cu sit scriptu sacras in litteras

De pietate

pietas e sapiencia et per aliu initiu sapiencie e timor domini neqz
idipm tacitu in pphanis tang rei
lactancius meminit institutoru
ro affirmat inquit hermes eos q
cognouerunt deu no tm ab incur
sibus demonu tutos ee verum ec
ne fato quid teneri vna inquit
custodia pietas et tu pius homo
neqz demoni pessimo neqz fato
subiacet deus liberat piu ab omni
malo Ita vnica atqz solu bonu e
hominibus pietas Cuius sit aut pie
tas ondit alio loco his verbis
pietas enim e scia dei Eandemqz
sentenciam asclepius in sermone
quodam regio latius explicasse
confirmat Videns ut obstinatissime duo
pagani inuicem concurrunt veritatem
Tanta e vera vis ut linguas
sepe hostium ad se trahit

18 In libertate natus sum Non
qui nascitur liber sed qui mo
ritur liber e consultu licet
fortune innascentem i extinctu
nichil expugnat vrbes munitissimas
armatos fundit exercitus
potentissima regna subuertit inex
pugnabilia a re sepulcra illu re
gum neclimbus non fortune nam
limine illud ingressi soli morbi
vita hinc abusi morabus tuti sunt tu te
liberum iactas et ignoras non dico
ad sepulcra sed an liber hodie in
cubiculum sis iturus libertas inca te
musso nitens filo sicut alia tibi
fidicas omnia tenuia fragilia et caduca
e q liber sum Itaque te ut verear
liberum dicas qui dominum nullum habes
xl sed Anneum audis Senecam Bona
inquit etas e forsan habes nescis
qua etate Hecuba seruire cepit
qua Cresus qua Darij mater
qua Plato qua Diogenes His ille
te admonet exemplis multis et
alia vel tacita sencte vel ignota
Nunquid non Attilium regulum me
ministi nouissimum prorsus hoc ludibrio
passum tam nunc quid te recenciore
annis Valerianus extradit quo(rum)

modo dux hic aut princeps populi
Romani moxqz ille carthaginen
sium hic persarum seruus ille tristi
supplicio peremptus hic longa et
miserabili consenuit seruitute Sciuit
Macedonie incredibilem reges
hinc perseu hinc siphacem numidiam
rem ac iugurtam regum omnium
et vltime fortunarum lapsus i vincla
cum veteres regum cum et etas tua
quosdam regia trusit in carcerem
eiusdem hora vna et primu regem et
vltimum seruum vidit Si fidem eo
quisqz inferior seruus est quo felicior
seruus fuit Noli ergo libertate tu
mescere Quamquam ex liberis sed ex regi
bus tam subito serui fuit Nec mi
raberis cum sim Platonis sentenciam
non nunquam e seruis reges fiant mu
tantur assidue res humane nil sub
celo stabile cuius in tanta vici
ssitudine seruum aliquid ac mansurum
speret neqz vero te liberum hinc du
xeris quod ex te dominum non vides que
parentibus ortus ingenuus nec in a
cie captus nec venundatus sis Sunt
nobis invisibiles domini est i ipsa
homini origine latens pestis est
peremnis obnoxium peccato qua nulla
grauior seruitus fingi potest Sunt occulti
hostes et bella clandestina sunt
que miseras animas inuadunt Quas
heu vili precio vendidistis volupta
tes fedissime domant que nos inex
plicabili laqueo vinctos tenent
Iste nunc et glorificatum libertatem
nos certa nichil incorporeum videt
vnde cum quorum morbi sube duo
seruum dicat cum vos qui mille i mo
ribus tyrannis opprimit liberum iudi
catis Eleganter ut reliqua perfecto aut non facit liberum fortuna
sed virtus

Gloriosa i patria natus sum 17
plus negotij habes ut in
lucem venias fulgent minu
ciora eciam astra per nocte et boe
tes ad solis radios latet et lucifer
Clarissime patrie ciuis sis
Bene si nouum hospes viator ho
stis fortune eras ciuis quoniam e
patria infelix et nobilis e Re
fert quod nobilitatem habeas

Omnium de patria orta sunt horum tenui pendencia filo
[illegible] ceterum quod valuerit rumit

incolam. hac insignis magnitudo
haec spectata fertilitas. hanc situs
ipse nobilitat salubris aer. clari
fontes. mare proximum. tuti portus
optimi amnes. nobilis patria vestra
ego dixi. vini serax olei frumenti
frequens armentis ac gregibus
auri scatebris et argenti bona
terra divitiis. ubi fontes equi. ubi pin
gues boves. ubi teneri edi. ubi dul
cia denique poma nascuntur. ubi autem
boni viri. et id nec quidem quidem
nec quesitu dignum dicatis estima
tores egregii. at qui summa pre
laus sola virtus est animi. Recte ergo
virgilius gloriam ac felicitatem tuum
destrabet Romana nichil horum
ad que sola respicitis digitus attin
git. una urbis et imperii magnitudine
ac altitudine attinxit aiorum feli
citatem denique prole virum dixit. ea
ei est vera urbium felicitas. vera nobili
tas. preclara civibus bonis patria
est. Gaudium. si tu obstitueris. quid si cla
ritas ipsa te prodet. eque latebris
eruet. et in apertum trahit. propterea
in lucem notabilis. famosissima pa
tria est. Non tam infamis esset
cathilina. si non tam famosa in
patria natus esset. Mario enim et Neroni
aliud inclinius acerrimis imperium
accessit. et inde natos in virtute for
tune favor extulit quo latinis no
scitur. Nobilissima in patria vivo.
Multorum contemptu tarde aut
invidie sine alto in magna urbe
vix vivitur. illud tacimus hic clarus
malum utrisque aut hic ipsa qua pre
ditas natalis solis nobilitas tam
est. tot inter oculos nulle sunt latebre
Notissima expatria sum. Malo
in patria. hic tu pro patria notus
sis nisi vero pro te fulseris. quid tibi
lux patrie prodest tenebras. propter te
nebras allatura est. multos enim
claritas magne urbis obscuros
quos habunde claros parvi ru
ris obscuritas habuisset. Inclita
ta mihi est patria. Et ipse laudes
suas habeat. tuas propter precipue quas
bene gesseris. prima quidam meo laus
est. fuit quod themistoclis gloriam
athenis ascribens interceret. qui plate
pro gravitate et ut tale virum decuit
erudit. cum enim sibi sophista auguste

et ignobilis insule quidam incola
inter invidia obiecisset non eum sua
sed patrie gratia clarum esse. Non splen
dori patrie sed virtuti ipse fidebat. vi
talis plane quod plato maior. licet
et plurimus sed existunt inclitum in ma
gnis eciam ingeniis magni et mira
biles errores. his ergo inter certa ma
gne sue felicitatum claritate patrie
ascribebat. ut ei totum suo his in parte
ista excellentis viri animum arcebat.
plato se pro multis gratias age. recte id   Non
quidem modo intelligat cum quibus
ne per omnes gratie sunt agende. Ille pro
natalis gratias agebat. primum quod homo
esset et non iumentum animal. quod marem
et non feminam. quod grecum et non barba
rum. quod atheniensem et non thebanum
denique quod etate socratis non alio
ipse genuisset. ut si esset aquo doceri
posset ac instrui. Vides inter gratu
lando gaudendo quod causas ut athe
niensis quod ponat originem. Gaudium
quod dicam forsan expectas ego vero et
sed hoc unus finis sit institutus. qu
m tanti viri mencio intendit. quid
de hoc toto illius sermone et aliis visu
sit et in eccia videtur dicta simul ubi
quosdam claros ac districtos viros in
sanctant asserere. nichil unquam ab ali
quo dictum esse delendum. quorum in summa
qui ut dici solet ea pedibus patriam ab
est. Nam quero attinet his gaude
Gaudes enim. quid si barbarus. quid si
mulier natus esset. an non multi barbari
multis gratus et virtute et ingenio
meliores extiterunt. an non femine
aliquae et verum gloria et inventores
artium quibuslibet viris optabiliores
quid denique si bos vel asinus nasce
retur. quid ad huc primum de quo loquimur
platonem. quod iam non plato esset. sed
id potius quod nunc patres edidisset
nisi forte pithagorice credebat
insanie corpore in terra dias qui
grate. quo nichil unquam certe stul
tius. nichil impudencius non dicta
apud sed ab homine dictum sunt. Nichil
magis veritatis dissonum ac pietati
nichil denique quod religiose aures
magis abhorreat. quid deinde
an atheniensem nasci adeo. ut
non eque clarus esse posset alibi

Thebis natum esse. An vero heraclitus et
pitagoras ipse et democritus et ana-
xagoras et aristotiles et mille alii
quia athenis nati clariores habiti
non minus quam qui nati sunt athenis.
Ac ne athenis habeam quas compa-
rari solent. An non si ingenium thebis
thebis natus est pyndarus quem
imitatori prorsus inaccessibile flla-
ccus ait. Si verum claritas gestarum
liber pater atque hercules tam famosi
ut allexander macedo contemptor
omnium ferme mortalium illos duos altis-
simum atque ultimum signum glorie sibi pro-
poneret imitandos. Sin utrumque nove
recenti memoria et pene ante oculos
thebanus erat epaminundas summus
philosophus dux gloriosus quo omnium certe sub iu-
dice omnium princeps grecie est qui lacedo-
nios pene funditus evertit et atheni-
ensem populum sic exterruit ut eo mortuo
quasi summo terrore liberati illico se in
lusum et ignaviam resolverent. quod
adhuc etiam apud thebes florente
quam athenis inertium et stultorum milia
sunt quibus facile metiatur. Non igitur
quod athenis sed quod talis esset natus ac
genitus hoc est tali ingenio tali que gra-
tia tali denique et parentum indulgentia
et rerum temporalium facultate ut erudi-
ri posset et ad omne opus bonum in-
stitui gratias agere debuit thezauris
dictum virum illi deo qui hoc ei dederat
non socrates non athene eius scola
et in qua urbe quot et iniqui fuerint
et indocti opinari promptius sit quam
nosse et urbe sileam que huic
scola illa inter multos alcipiadem
et critiam illum patrie hoste huic
sevissimum tyrannorum. quibus quid preceptor
socrates contulerit plato
ipse rideat vel sic intelliges quod in-
anie est quod trium preceptorum doctrina
discipulorum ambobus instrepuit vel gra-
tia celestis aspiret sine qua nichil
omnino socratem potuisse quamquam dei
mendacis oraculo ut poetam et sa-
pientissimum indicatum inter duas tamen
simul uxores protacissas quas ipse
ipse vel alius quilibet rerum extunset
ineptissime consuevit sed hec et reli-
qua incident preter bonum illud quod
platone talem virum hac eadem
vanitate glorie patrie implicatum
fuisse cognosces non ut magni-
tudinis clipeo tuam regas errorem

sed ut autoritatis illum vites tam sub-
tubuisse. summa etiam veterum ingenia
et ampla in patria vitam ago et cogi-
ta sunt ample urbis incommoda. distat
templum. distat forum. illud animo
nocet hoc corpori. distant opifices atque
amici. que quidem multo durior dis-
tancia quos laboriosum vise negli-
gere inhumanum audis ut de hoc qui
flaccus aiebat quirinale quirinali
hic extra me in aventino visendus
utrique quotiensque ire decrevis cum pe-
grinationibus durum tum dispone. quam
tam regreis mecum et ipse reditus
cum labore est sepe etiam cum errore
fro ac magno te iter agit. hac
etas facilius hac rectius hac ca-
vam. hac teata vites hac balneum
effugias. hoc macellum hinc et mille
alii sunt urbium scopuli inter quos na-
vigans domum tuam quasi altum arbo-
rem petis. vix te ad illa pervenire
sperans. et quod quidem apud ipsum flaccum
legis ut philippus orator domum
dum redit forum nimium distare ca-
rinas iam grandis natu queritur.
Hec parvo in opido molestie cessant
omnes. quamquam quod consulis iusta est. Ex
parvo opido in immensam urbem
commigrari. Ex tranquillo portu pro-
cellosum sponte pellagus ingredi
temeritatis est. nec minor ideo qui-
leti eventus fecit. hoc tam gens clau-
dia e sabinis Romam petens etruscus
marcius cato ex arpinio ma-
rius et cicero successu quam felici
sed ubi non tales viri non tuto quod
trahitur in exemplum. Sanctius erat
et summis ingeniis attentatum est
postquam tu solum ista fine omni stu-
dio inter difficultates evitare inter
alta consurgere consilio ceptum reges
quod quod tam dixerim pluries enim ad
virtutem stimuli extinxit forte quos ad
gloriam sequi velis Erit ubi te exer-
ceas ubi cum paribus possis de laude
contendere pudebit quod testium tantorum
multas sepe condivis animi non dabat
contulit vis pudoris ad ignaviam
profugam da sepe plus spectator va-
luit quam ut et hanc herde quorum
proxime memini et atteritis tribus
in illa pompilius corduba pro-
fectus Seneca. leticique veniens
seneca multi alii ex alys locis

ubique fuerunt magni viri, ut aliquando
maiores Rome erant emulacio
virtutis et illustrium copia exemplorum
constituit. Stude ergo quod unicum bonum
est in hac vita quam integrat(?)e ne pe-
reas. neu nil aliud migrando que-
seris quam te tota pluribus usque pa-
tre fulgor undet

16. Origo generosa est. R. Rursum
in redis ad inercias quid
ad te. G. Propago vetus et
generosa. R. Alieno gloriari ridiculo-
sa iactancia. Quorum multa nepo-
tum degenerancium nota sunt, ut
aliud magis post errorum macu-
las aperiat, quam maior splendor ac
gloria, sepe alteri comodum utque alto
tulit, veram laudem nisi de ipso suppe-
tis ab alio non expectes. G. Magna
est nobilitas antiquorum meorum. R.
Mallem per te aliis quam tu per alios no-
sceveris. Verum age aliquid et tu
unde sis nobilis, nam et illi nisi ali-
quid egissent laude dignum, nunquam
nobiles fuissent. G. Multa sanguinis
est claritas. R. Omnis ipse modum san-
guinis est color sicubi alter alto
clarior inventus sit, non id nobilitas
efficit sed sanitas. G. Magna est
claritas parentum. R. Eundem si maior
obscuritas tua est. Corporis proprie et patri-
monium sepe capitibus accipitis
claritatem et qui habet earum in
filium transfert, et quod non habet aliquociens
in filio videt. Contra patre clarior
restitit quanto obscurior efficitur
filius. Qui si privari tandem claritas
posset, quam clarus futurus esset
intelligis, sed amore illud potuit
pater illustrale non potuit insim-
tos sue lucis eclipsim passus in
filio. Sic quod precosissimum est here-
ditas iudicio testamentis eximitur
ut de vilissimo rerum est tanta iam
solempnitatis testi. Quille ergo nunc
tales clarissimos homines obscurissimos
heredes cernerem, si vacet et si ex-
pediat summam teneas. G. Ingens
claritas gentis. R. Nil est amplius
ea claritas prebabit, qua ut latere
nequeas si velis ita in omnis notu-
dissimum est vite latibulum et secretum

rerum tramites eripitur, quantique ages
erit vulgi fabula, qualiter domi vivas
et quid teneas nosse vicinorum studium.
et velut exploratores ad te pater
animus quod renunserint. Sic totum rei fa-
miliaris archanum, et cottidiani victus
ratio, quid tuus filius, quid tui famuli
quid denique tua uxor et ad unum
actus omnes verba de rebus licet mini-
mis inquirentur quam alanus scheoma(?) ter-
ribilis maxime, quorum nichil interest
hec igitur tue claritatis est fructus, ut
quod si vel modicam habentes dedecus
gentis, et monstrati desertor itine-
ris, longe inexcusabilis habeare,
hoc est ubi sum ac primum gentilicie
claritatis reliquias divina vindictaque
patrum decus infestant, quam difficile
est clarum recondere. G. Clarissime natus
sum. R. O stulte claritas non nascendo
quaritur, sed vivendo sepe etiam quam mi-
rabilis moriendo. G. In multa luce
natus sum. R. Turpitudine tamen que
obiecta lucis insignior sit atque con-
spectior, id in secreis in tenebris natum
esse melius foret adulti et fures
et omnis turpium cohors tenebras que-
runt, sola luce non refugit. Feda quam
et falsa nobilitas cognoscitur appetit
cum vivum vitande infamie consilium sit
nescire. G. Antiqua nobilitas est gentis
R. Antiqua igitur nunquam fuit sine qua
vera nobilitas non fuit. G. Prevetusta
nobilitas est. R. Vetus nimia claritate
rebus eripit, et parit oblivionem,
quot fuit nobiles familie quorum
hodie memoria nulla est, quot urbes flo-
rentissimas vidisti que paucis annis
ferme ad nichilum redierunt. Unde potest
quam fatius de hiis modo florentibus
de quibus hiis nunc primum erumpentibus
caput quam tollentibus, omnia temporis in-
iurie consumit quam senescunt quam non
modo familie, sed urbes, mundus ipse in-
fallibiliter ad extremum vergit, ut qui ve-
tustate gloriaris, vide ne gloriam ipsa
vetustas extinxerit, neu iam radix
aruerit, cuius floribus vis ornari
omne quod in tempore oritur tum tempore
occidit. Vera quam nobilitas tempore inci-
pit tempore desinit, et qua longa di-
es peperit, longior auxit, longissima
subvertit, si potest ut quo te nobilem
fingis esse, desistas esse, si forte no-
bilior si serius incipis. G. In vetusta

nobilitas est. Inanis ambitio nec
suo merito sed aliorum oblivione subni
xa. confusa nempe sunt omnia, et per
plexa successionum series. Hinc inter
tibi accidit, non nobilior ut omnes
sed ignotior. Rego cunctorum una est
unus parens. Humanum genus unus fons
qui purissimus modo turbidus modo
nitidus ad unum quietis verum pervenit
ea lege. ut quod paulo ante clarum
erat, mox obscurum fiat. quod obscurum
clarum. ita non de fonte dubitatio est.
sed quibus alveolis hec clari sanguinis
ut dicitis ad vos una unda profluxit.
Hinc est ut qui heri arabat. hodie
militat, et qui pridie mediocris ar
dentem tum pridem aureis habenis
regere solitus superbus incesserat per squa
lentem campum pigros boves humi
li pugione sollicitet. Ita rerum vicis
situdo hec et condicio statum humanorum
variabilis atque inconstans est. ut itera
bilis quoque sit. semel atque pluries ne
mireris si vel orator ad militiam
vel miles redeat ad aratrum. Ingens
rerum in circulum nota est. et quia tempus
est longior brevis hic vita non perci
pit. quod nisi sic esset, et ligones re
gum, et agrestium dyademata cer
neres. Hinc humanam memoriam occu
pata intenta quoque aliis temporibus fallit.
et hec tota illa mira nobilitas qua
tumidi elati quoque inceditis nam ge
nus. G. clarorum clara prosapia
est. R. Inconstans vagaberis de te agi
tur. in nescio quos in tuum locum subsi
stere niteris. quia per se forte aliquid. pro
te nichil nisi ipse tuis testibus tam
instruxeris responsum sunt per rem
avi isti, vel proavi clari fuerunt.
tu si dum emulgata acie virtutis
sese aliis attollere ceperant. ea no
bilitatis radix ultima. sed progre
diamus exquirere attavus proavorum
attavos obscuros invenies. et ergo
tos ad summam hominum atque prima
rium claritas. et proprie eius est. et qui
bilitatisque est tua certe non est. De
sine igitur tuum nomine alienis obum
brare virtutibus, ne uno quoque suum re
poscente nudus ipse de propria rideare.
G. Nobilis sum. R. Certus sit nobi
lior rusticus vir fortis. quam ignavus
nobilis. Scies id libentius, quanto
sit melius nobilitatem fundare
quam evertere. si exempla eges

domum militieque affluunt. passimque
legentibus occurrunt, ut pro tempore men
sor censorque religiosorum. siquis ex om
nibus. dilo pla hominum expellisse suf
fecerit. Altera iterum in lance ma
rium Tullium in albem horum adu
sacros. aulum. et clodium constitue. quo
examen vergat. et quanti pondus te
dat arpino, quibus in terris non videat
G. Nobilis natus sum. R. Dixi iam no
bilis nemo non nascitur. sed sunt in insi
gnis nobilitas. saltem ista vulgaris
a primitus est relicta, hic quoque unum
bonum video. familiarium virtutum ex
empla non deerunt, et domestici
duces quorum pudeat deseruisse ve
stigia, id est labi sinus, quod nisi fa
mosum est difficile malum est nobili
tas. nescio autem quod difficilior est
nobilitas suorum imitatio quam exteriorum
forte ne videar hereditarium bonum
usque non libens dico. sed res ipsa lo
quitur. raro excellentis viri filius
excellens fuit.

De magna fortuna

II.

In magna genitus sum fortu
na. R. Virtutem ab ingenuitate ne
auspicatus es. haud equidem
in proprie et tempestate fortuna vo
cant naute. Magna ergo fortuna
magna est tempestas, magna te
pestas et consiliis magnis eget et
viribus. habes non leticie materiam
sed curarum. G. In amplissima fortuna
natus sum. R. Tunc forte felicius
censes magno in mari, quam exiguo
in flumine natum esse. quod si nemo sanus
dixit, quid per inde felicius habet
nasci in palacio. quam in casa. ubique
ortos de terra parens excipit. G. In
magna fortuna natus sum. R. Adverso
sydere felicissima fuisse si in tempesta
te dies apta est tua ut nox te in
veniat in portu. G. In alto natus sum
R. Turbinibus terra pates latitas
spe percepta. Scitum est illud Oratii
poete. sepius ventis agitatur ingens
pinus. et celse graviore casu decidunt
turres. feriuntque summos fulgura
montes. ut clarum fatearis in alto
nasci, nec tranquillum esse. ut tuum
est altitudo. contrariis humana per
se ipsam inquieta est. Appetens quam
ferventes tonitrum, ut hinc hoc quod
ita seneca displiceat extenuatis
illud. ipsa enim altitudo attonat

sinum Nam cum alii hoc ubi usi sint
tunc solus ille reprehendit Nil preca
tam altum quod non et sollicitudini
et labori invidie et pavori et merori
et in fine morti pervium sit et sane omnem
fastum eminenciam que mortalium
sola mors in planum redigit G alto
et magno natus in statu sum R Nam
pluri ex alto grues lapsus et magnis
rara quies in pellago nec in imo
papirium metuas nec naufragium
in sicco G Principium fortunatum
fuit R Finem respice ut reliquus
sit fortune sue nulla licet et in
regno quo fortunacius principium
et finis mestior Nonne vides ut
res hominum turbinum more volvuntur
ut quietum mare tempestas turbida
ut candidum mane nubilus vesper
insequitur ut multa inicia plana
iter in confragosum desinunt prospe
ritatis insolencia improvisa
calamitas et letissime cursum vite
mesta mors claudit et sepe primor
dio dissimilimus finis est G In alto
tepri R vide ubi desinas vita omnis
a fine descrabitur et finem plane sen
cies qui principium non sensisti G
In summa fortuna editus sum R Et
Non
8 fecerunt filios in solio nascimus et fi
lios regum in ergastulis

De habita familia

18 Lautissima educatur fami
lia R Cogitum tibi hoc videtur
parvum est cum quo moriturum est
non ideo magis est quod quando Apostole
vmnes parcet an cibo molliore
vestitusque audivi Non iacet tecum
nec te tecum stis et si forte dissimiles
te illi quinio parcatum estam
et forte iam certe tempus instare
certe aut ab esse longius iam non
posse Nam et brevis est lux fa
meliciusque cum luce et quem meusta
instant mors impigerrima quid est
tunc lauticie iste pro futuro sunt
videbis G Lautissime ab infancia
educatus sum R O pessima puer
cie rudimenta neglectis bonis
artibus exquisitis cibis et preciosis
poculis assuefactus apuero pre
tiosissima in spem adolevisti sa
pores atque odores nosse miciari
quam doctus eximie et in piperatis

mensas et vasa aurea venerari neque
stio ut vicerunt fortuna mos sunt fame
sitim quam quibus levare sed ambitio
sa semper nausea et dampnosi stomachi
fastidiis mane illis occurrere Cum tot
in heremo sancti viri esurierunt tot
in castris gloriosi duces parce solue
atque aspere vixerunt dum tibi gemmis
atque epulis obesse hunc curius So
ricinus a post hos Cato censorius
consul in Hispaniam navigans
unde triumphator rediit non alio quam
remiges vino usus omnes notissimi
hostes voluptatis occurrent Illinc
Paulus atque Antonius fontis adva
pam unissimum celique puricientes pa
nem non verecundia ac dolore
famabis Horret michi ab ubis et
Antonii crustis triallatio in latestet
cogitantis ab his viris victu tam
tenui tamque humili labore gauden
bus et frugalitate parcium sub actos quam
nobilissimos reges ac populos et quod
victoriarum difficillima est carnem proprio
ac mundum et invisibiles hostes eorum
debellatos te inter amplas da
pes ac superbam regnum vili pro do
minio voluptate G Lautissime
victus sum R Gencio omnium in eo
est ut ad summum misere curiositas
feda pervenerat michil est tibi actum
ac polus elegancia nisi accedat
et copia immo cum redundancia atque
fastidium Nec sufficiat ut Augustus
Cesar qui fortasse paululum et lau
tior esse poterat tibi sicut de illo tra
ditur minimi sunt et volgaris fert
Sileo quibus vesci solitus ne quasi
rusticanus paterfamilias contempni
tibi sit inter quam fastidiosos et hircenulas
ac pancones tuos illius principis
secundarius panis et caseus bu
balus et minuti pisciculi ordinarie
ac cibo melius fastariam isti viri
et menstrui decies centum et gule
summa felicitatis apud colcoy ff
et falsidem habuissent ipse Hirc
ad compendium orbem negum et
irritandas illecebras ad volas
sent quanto fuit honestior etas
illa de qua Naso ait prestat ad
hunc illis populis sine fraude na
tabat O fecerit que in conchis

tuta fuere fuis. G. Vino fruor ele-
ctissimo et calle. R. Sed ipse dignis fruor
hic est enim vir ad hoc nati estis
quanto autem tucius sitim inmani vi-
ni debile vel limphis debilitatum
sine putas etiam minus extinguet
Certe princeps idem de quo nunc lo-
quebar vini est parcissimus. Nam
et id scribit sibi ter non amplius
super cena bibens dum in castris
esset vos ter decies ante cenam
bibitis et ad cenam tricies nec
minus quantitas cedit et castra ipsis
vinosiora sunt urbibus nulla
nisi ab ebriis vel expedicio vel cer-
tamen. Nam bibebat ille inter-
dum vos diebus et noctibus non ces-
satis. Ille si sitis urgeret pocione
presidium aqua frigida panem vel
lactuce ramusculum vel sucosi pomi
morsum vel frustum cucumeris
capiebat. At vos sitim omni leno-
cinio aucupantes illa vinis ar-
dentibus et bibendo alia sitim par-
turis extinguentis dicam verius
accendentis nec in animum venit vos
bibere sanguinem terre ac venenum
mente nec dum sic vinum bibitis
ut Allexandro Macedoni scripsit
Androcides quibus preceptis si ille
obtemperasset profecto amicos
in temulencia non interemisset vel
aut plurimus nec ipse insuper tandem
in temulencia perisset. Hec eadem
tibi indifferentis ac patruis para-
tas in cunctis fere claribus duci-
bus ac principibus fuit et in Julio
Cesare singularis que quanto incer-
sit presenda libidini semper vide-
re illorum industrie et gestarum rerum
glorie collatum iudicio est. G. Lautis-
Nota simo fruor victu. R. Et honestis
etiam rebus frui vetitum quanto ma-
gis in honestis ac turpibus. Nec
te pudor tuo est ad caduca corporis
finium spectat immortalis anime fastidio
ponis epicureum dogma sed in-
fame olim interturque cunctis ex
voluptatibus que corporis que sensibus
obrepunt illas esse fedissimas
diffinitum est que tactu gustuque se
ingerunt quo inclinat obiectus
humana sors pati. G. Lautis et
cibis variis delector. R. Et delicate

et fruere si nil melius nosti si nil
pectus pudeat in ore pecudis pa-
bulo gaudere aut reconditorum
ferculorum fi et sui dolio numquam
exripere. Denique sic habeto non posse
te hanc quam probas vitam diu
pati fastidia est vicina societatis
ieiunos cibos condit nil nisi dul-
ce ac sapidum gustat fames nil
tam lautum quod non nausea reddat
insipidum ac sordidum. Qui etiam qui
delectacioni hunc intendunt ap-
petitu et raritate illam acui fatentur
nec reliquas copia frequentat contudi
et in mellitum sepe in amarum verti.
Ipse demum professor voluptatis
Epicurus tenuem victum quasi
unicum sue professionis auxilium
et laudavit et coluit quod quod sobrie-
tati et modestie tribuunt honesti
viri hoc ille tribuit voluptati et
quantumlibet vivendi viam eligas diver-
sis finibus unum callem queri remo-
tis uno victu utendum tenui et
ac modico nisi quem honestis ex-
causa rara forte licencia sed il-
lesa sobrietate laxaverit. Victus
hic siccos et validos et aspectu
placidos facit et odore corporis nec
tibi nec aliis moleste conferet. His
madidos estuantes tremulos o-
lentes et ut Ciceronis utar verbis
conferet sudantes et ructantes tur-
pibus quid vere frugalitate
mensis et crapula et non aliter ac
aspectus ipse monstrabit recta
quo nam vergat electio nec vix
sit quisquam tam gule servus qui
aciter te distrussa non sobrietate
longe illi preferenda fateatur. G. Sic
species ut lania munus et mor-
dos etiam hec nascentes mortem quem
contempnes que licet per se
magis animis contempnenda sit na-
turale atque honeste servire non
turpiter invecta sic corporibus at
tersita morte vel sordibus nil quod
formidabilius. Quam non audis
ecclesiasticum ad consultorem. Noli avidus
esse inquit in omni epulacione
et non te effundas super omnem
escam. In multis enim escis erit
infirmitas et aviditas appropinquabit
usque ad coleram. Propter crapulam

multi perierunt / quia autem abstinens
est addidit et vitam / lautis et mul
tiplicibus utor cibis / Asellum tuum
si nimis oppresseris opprimens / si mollius
paveris calcitrabit / venter vero
depositarius male fidei est Non ineffi
cax consilium videtur ad omnes et presertim
gule illecebras comprimendas extra
contemplari –

Convivijs glorior / lautus
victus voluptatis convivia sunt
19 fimolis / quid enim nisi pompa
tiuus furor est multos divites a ne
gocijs honestioribus fortassis abstra
ctos honorifico tedio vinum in locum
toge et multos ventres aliter vacu
os melius mansuros aliter suo gramine
implendos arbitrio exquisitis et
nocivis cibis infercire ubi et pri
mare gesseris palato multos tedio
afficies atque fastidio Raro enim nisi
convivas invenit / verumque deprehendi
quod ait ille Tres mi convive prope dissen
tire videntur poscentes vario multum
diversa palato Quid dem quid
non dem / quid des offlatore seu quid
facias nisi ut penitus nichil des /
et hanc curam illis linquas / quibus
nulla altior cura est / Agant quibus
quid agere nil aliud sciunt / Nam si
tres discordant / quid centum facient
aut mille / vix sine tractis saltem
abeunt lamentis / hoc male sapuit /
illud male olent / hoc perfervidum
fuit / illud gelidum / illud intem
pestivum / hoc mesto ablatum / hoc ira
to vultu crudum illud hoc lacerum
Ille famulus segnis / hic protervus ille
sudaster / hic contumax / hic clamore
offenditur / hic silencio / ille illorum
vasis aquam tepidam / hic vinum
molle porrexit / hijs querelis / non
tam aule quam via resonat conplatee
non immerito / nam quid iocundius do
mi pransuros patribus fatigare
aliorsum / et sumptus inutilis et
supervacuus labor atque vinum in atria
turba convenientes nisi ut te vici
nis ostentes / et qui de convivijs tuis
pedester voluptatum triumphum sic
tubis timbalia concrepant ut quam
appareat pompe omnia tribui ca
ritati nichil / finge posteri die
vinum aquarum convivarum tantulo

ergo quam sua consistit parasitis / magis
id convivij domino impetrabit / nempe
non id illi prestitum / sed sibi Sicut que eius
ita esse non sit dubium / solent enim ubi
ad mensam ebrij decreverat / hijs
forme vivis viti / per hanc inquiunt
qua simul facis caritate / quibus
rite videatur / ymo verbo per hanc
ebrietatem et hanc crapulam
/ Vera enim caritas esset si ieiuni et
siti que in unam pernitiem effun
ditis in usum pauperum inverteretis
tunc caritatem nuper invenirentis
Nunc ad vera convivia fastidiosi di
vites coguntur famelici pauperes
excluduntur nobis sub christianis
consessum clare hospitalibus humidae
nec deest preter vulgus sonante
animus ex more autor insignis est
enim ut mihi videtur ait Cicero valde
indecorum patere domos hominum illu
strium hospitibus illustribus / plane
viri egregij qui vesce vicem va
leant / sed egentibus clausas esse /
quam esse aliter indigne forsitan no
tatum a Lactantio Ciceronem non
nimis / quod perfecto melius illud alibi
sed eodem libro quod maxime in quo
officium est / ut quisque maxime
opis indigeat / ita ei potissimum
opitulari / quod contra fit a pleris que
a quo enim plurimum sperant etiam
si ille his non egeat / tum ei potissimum
inserviunt / Bene mihi ait Cicero
et vere / Nam et ita fieri debet et
aspicimus contra fit / sed ut ad rem
redeam si querelis atque convivijs
fastidio convivatur vis carere con
vivijs abstine / Sunt utrumque fortassis
qui convivio interfuere quod accusat
qui hoc ipsum arguit / in convivio
nam interfuit / nam et ille conviva
est / sed impudentissimus parasitus
cuius lingua non plus castiganda
quam gula est / que non modo non me
tuenda est sed optanda / nonunquam
dicente Terencio Nam quem comedia
minus quibus melior plorante
gula Tales aliqui apud convi
vas destrabuntur / leti quam risum ex
citant / quod nisi circa audiendum
queant facere / hoc denique summa
est convivalem censura / non convi
do enarres parasiticos morsus

morsus ac rabiem ridendo et con-
temnendo fugiamus. non est alia
ad quiete via. G. Convivijs paro
R. pulcrum tibi studium elegisti
quid hinc gustui conveniat, quid
illi quibus compescenda fames fer-
culis aut irritanda salsamentis
En preclaram utilem que professionem ptem
quis primus et quis secundus et quis
tercius ingratis stomachum cibum
premat, quis vini cerebro crassio-
res nebulas effundat. G. Convivijs
delector. R. Si sic accipiam ut verbum
Nota sonat et ut senserunt maiores nostri
hominum huius auctores, non modo
non arguam sed laudabo. dulce est
enim optabile et honestum amicis
convivere sed comessacionem convivium am-
plectitis, turpissime quidem rei, pulcerri-
mum nomen imponitis. quasi non pos-
sit tum amicicia vivi aliter quam edendo
et bibendo, et non melius cogitando
et loquendo. Cum et docto homini
et erudito ut ait Cicero ipse vivere
sit cogitare, et nil profecto sit dul-
cius notoat fido colloquio ami-
corum Nolite ergo rem fedam pul-
cro velo tegere insulitet enim, et
quid convivium dicit comessacio esse
cognoscitur. audite potius apostolum
paulum clara voce vos a malis
inter cetera comessacionibus et ebrie-
tatibus dehortantem et videte
ne ad turpia nomen splendore ra-
piamini. G. Convivia me delectant
R. audi quod est comessaciones po-
taciones epulaciones, piscaciones
Nec si delectat accipe vilis tu vilis
rei debitor ac si dare stultus tu
stulte sollicitudinis servus es. G.
Convivijs gloriam quero. R. Quos e
ibi quere, ubi quod queris non est
G. Spero gloriam convivijs. R. Falsa e
gloria verus error. Alexandrum
macedonem convivijs indulsisse
usque ad funestam ebrietatem le-
gimus Lucium vero usque ad prodi-
gum amentis impensis flebilem
quam imperii iactura. Scimus alios
duos quorum alium suum principem, quem
sobrium principem hys intentum
dabis. Nam philosophos atque poetas
egregios memorare nec tamen nomine

multo quam nimium sanctos viros et ora-
tores grande aliquid prius ne animo agi-
tantes. quibus omnibus haud dubie
tota ea res infamis et invisa est
G. Gloria mihi apud vulgus conviviorum
gratia convivijs parata est. R. vilissime
mercis ingens precium totum fieri
ut gule complaceas aliene. Credo
autem sic quos gula urget servat
inopia. hys nichil est gravius
quam aliena cura et impensa freno
absolui quod quia per se nequiunt per alios
adipisci qui hoc eis prestant, clarique
apud illos dum id faciant et famosi
sunt, finge desine, simul desinet
clara esse. Tandem ut ego quidem id
desinam hec summa esse convivarum
condicio delicata est et querula
longe quam difficilis. De parassitis Nota
breve accipe regulam. dum illos
saciatum paveris. rodent. ridebunt
plaudent manibus. laudabunt
virum optimum liberalem. denique pa-
trem patrie dicent. nichil ad ultimum
grate adulacionis omiserint,
de qua Satiricus loquens. Adu-
landi gentem prudentissima et
comedam asspecant com et veli-
quias pueris quam notissima sunt
aliquem cessimus siquidem sponte
quarum sordidum miserum diffama-
bunt. sin inopia hospicio
non malum certe, sed stolidum et in-
eptum tecum tua quam domum fugient
ut scopulum. tunc intelliges illud
flacci non diffugiunt cadis cum fece
siccatis amici. de hys quidem lo-
quitur amicis, veri enim maxime Nota
in adversis heret et illis domos am-
dinis frequentat quos fortuna de-
seruit. hys ineptus hys quam diffi-
cultatibus ut offertas in tempore et con-
vivas tumidos et saucias aridos
hominum quam omnium voces atque sinas iam
nunc dixisse grate et cetera habeto nichil
loci recto re iudicio ubi totum vo-
luptati tribuitur. nil virtuti caduca
denique malis artibus partum nomen
eam quam vulgo quod gloria dicitur apud
doctos infamiam esse non glo-
riam

20 Egregie vestior. Sunt qui
sint nuda videri amant. nos
e nuda coloribus abdere.
Exquisitissime induor. pudebit
cultus exterioris quotiens quid eo
tegitur cogitabis. Insana enim ambi
cio est fimum tegere purpura. Splen
didissime vestior. Non audisti quid ille
vir fortissimus apud Crispum dicat
Munditias mulieribus laborem viris
convenire. Vestibus insignis ac mult
e superbie verilium indicium quam luxu
rie. Vestis singularis et insolita
est. Non obiciam tibi sacros pan
peres seminudos et rigidos atque
hirsutis regis hibernum frigus ar
centes. Sancti eidem quam pretiosior
opulencia sanctam spernit inop
iam. Ille idem ditissimus hom
inum alteratate retro cecucia mem
veste non temne, alia quam domestica
usus est ab uxore et filia neptibus
que confecta. Nam hoc quod de illo scriptum
est. Sic ille victor dominus pannis quos
sibique mitissimas feminas fatiga
bat. Tu fortassis aliorum servus dis
tinctissimis sericas gentes tibi
nent tibi pectunt tibi texunt
belge et perse et yndi et tiros mu
rex natat. tibi fragrantibus bacca
hispidis pendent arbustulis, et
ones albicant tirannid. tibi pu
dica sandix rubet. utique et sudat
occeanus. Augusto autem uxor et
filia soror que cum neptibus eius que
decuit vetustas crevit quam superbia,
sic opinio delectatis exempla mo
destie viluerunt. In victu igitur ac
vestitu inhaptas principum contempto
plus pessimos abicere. Ramum dico
et reliquas quorum ventra ac tergo
nec similis virginad. nec virilis nec
romanus. certe nec humanus. sed d
sanus. et nunc femineus. nunc dum
ab omni aut plurisque parte ac mo
strosius cultus fuit. Exquisitissime
Ro. induor. Operosior ornatus et
suspicione turce ingenitas formosis
forme gratiam imminuit. et fulgore
suo deformium mendax prodit.
oculos que prevenitus ad expectandum
excitat. ita quod nulla re peius si co
sulit deformis ho quam dum formosus

volt videri vestibus insignior cultusque
corporis qui ad formam quiturrisus
risus monet. Electissimis colori
bus ornor. Varians rerum humana
arte non pingitur quo maiore insu
pinitur regitur que eo magis atque
magis attollitur emmet natura
inolis corpusculi feditatem. nec
colores alterum nec odores. quin aut
conspectam magis efficiunt ac suspecta.
Pretiosis ac variis ornamentis
ambior. Pone in feretro aureo
pallidum cadaver gemmis illud
ostro que circumda. quo plus ornatus
et plus est horroris. Heu quid loqu
ad inutitia trahas. origo nimium
inquirenda est. si quidem a cadavero de
cadavere. cur non ut mortui vilet
recte dicitur nempe illud credit hoc ca
simun est cadit que continue. Novus
insolitus cultus est mihi. Non est locus ut
defleam ut que exercet ludibria.
habitum exterorum quos nobis ab ex
tremis inde finibus furibunda pu
etas intulit, sed dii homines que ma
le oderint. has belue humana effi
gie setimo anno lingua latina
barbarizatione humani contempto feminie
eam admeliore capillo moribus
ad aprima divicie horridis atque
incultis. hinc abscena corpus et
impudentissime detegentes. illinc
monacum lenitate vano vtice vo
lucrum plumis extantibus aptissime
designites. Dii vos tam vigiles inqui
an tam dociles discipuli plus odium
mereantur in dubio est, quorum in
geniis effectum ut iam minimos du
ces quam inter storta et matrinas p
iam nil intersit aspectu. nec dum
sistit. sed in dies serpens crescit et
varia insania

Canicies ne a laboribus .21.
occidit. Dono humane vite Ro.
bona gratissima. nisi usus in
modicatus mala illa gravissima fecit
quod multis fecit. et totidem corporis
atque animi pestes timore corpori
palentes animo que rubiginem.
Ocio stertere iocundissime. Ipsa tor
pore dic. nulla spes eius est serviendam
sed intendum multum habet doctrina

Ro
salubrior et delectabilior ocium est in
Refert multum hominum ocium quale
sit. duas nempe spes ocii diffinivit
operosi alterum atque ipsa in requie la
borantis et curis studia honesta
sollicitati quo nichil est dulcius. alterum
inertis et languidi et solam re
quiem complexi quo nil fetidius
tumuli similius sepulto vivente. primo
igitur sepe magna quedam opera
et mundo utilia et suis auctoribus
et gloriosa pervenerunt. De secundo
aut nichil unquam nisi inglorius
torpor ac marcidus. primum illud
rite probantibus. hoc studii pigris
et ventri somnoque deditis oppor
tunum ubi nulla interpellante e
dormit licet ac dormiant. Opta
ta perfruor quiete. Times illa
gua fruendum est inglorium finem ha
bitura non est hoc. vide quo qua gau
deas quiete. Timeo tam optatam
repperi. Tu quiete dicis an actu
bitum vis dicere. an somnium quod
mortis consanguineum poete quidam
alii mortis ymaginem dixere.
utrumque per se. Dormio et quiesco
Et qui et euntes sepe animo ge
stiunt et sedentes iacentesque la
borant. et somnus ipse ani
lium quies dictus suos habet ab
ditos labores. visionesque et fanta
smata turbidos vultus atque horri
biles. de quo deum familiariter allo
quentem sanctus et afflictus ille vir
queritur. Ociosus in thalamo re
quiesco. Uter queso putas dulcius
quievit an vacca suo in rure dor
miens an Scipio in Africa cum
hostibus pugnans Cato cum angu
ibus Regulus cum utrisque. Nec
quies sine gaudio. nec sine virtute
verum gaudium esse potest. Reiectis
laboribus grato recreor sopore
labor via est virtutis et glorie. hunc
qui reicit illas reicit. quiesce viciis et
infamie materia. sopor est nimius
qui multos ad perpetuum soporem ur
get atque precipitat. fovet ille libidi
nem. corpora prosternat. enervat animos
frustrat ingenia. scientiam mi
nuit. memoriam extinguit.
part oblivionem. Non sine causa
in somnos industrii laudantur
somno non laudatos cernimus
sed inflatos. proinde ut somnum
quidam dixerunt mortem. sic vitam
alii dixere vigiliam. inter mortem
vos et vitam vide quid eligas.
vigilandum certe quod sapientibus pla
cet. ad hoc saltem ut longevior
vita sit. Longo et nunc inter
rupto fruor somno. Bene si
non curis mordacibus avaricia
ambitione metu merore aut
amore impio male aut sed non
honesti studii anxiam curam.
sapor corrumpitur. profecto populis
stertentibus vigilant reges. so
pito quoque duces vigilant exercitu
quod et res docet. et phas probat
Homericus Nabuchodonosor animis
curae vigiles impendent. sed so
brius ac salubrius Augustinum Ce
sarem principum maximum atque
optimum somno brevis acceptum
eius quoque etiam crebrius interrupti
tum glorians. O profunde dormio
Et gloriosi et libidinosi et vina
tum deditis brutis certantibus vinis
somnolenti ac sopiti dum
vixit mortuis comparant. et quod ad illam
partem temporis attinet nichil differre
felices a miseris philosophorum sentencia
esse sciam. In re igitur ut pars illa
pro viribus evitanda que solam
inter homines differentiam somnus
linquit. sic sectanda gloria est nulla
difficultatibus allatura volenti
bus. sed plenum enim gloria. ac lucro
exemplo et bellatores et merca
tores et naute totis sub divo
viribus pervigilant. Illi quidem
inter hostium insidias. hii quoque
hoste peiores inter fluctus ac sco
pulos. tu pro vera gloria. lucra
que ingens inter dei laudes. ac li
bellos tuos partem noctium vigi
lare non potes. Vigiliis defessus
somno totus ingruit. Sic est
non imitatum stilum. cuncta
fere uno modo agitis et ge

Ro

Ra pe vel natura vel ars aliqua vobis
ad obsequium dedit in vestrum de
decus dampnumque convertitis. potu
tibus quod ad ebrietatem et crapu
lam. ocium et quietem ad sompno
lenciam et torporem. valitudinem
ad voluptates. formam corporis ad
libidinem. robur ad iniurias. in
genium ad fraudes. scienciam ad sup
biam. eloquenciam ad disceptaciones
domicilium ac vestitum ad pompam
inanem quam iactanciam. opes ad avari
ciam et luxum. prolem et ginguam (?)
ad metum et sollicitudinem immor
talem. Itemque et stupete et que
rimini de fortuna. et malis vestris
ingeniosissimi. de bonis mala facitis
denique celebribus bonis compedes vobis
ac laqueos et vincula anime con
flatis. ~ Sompno placido delector
Atque non modo reges et duces et
principes. et philozophi et poete
insuper et familiares sibi vi
gilant ac nocte consurgunt. quod
ad sanitatem atque ydoneum et
phisiam (?) utilem ait Aristotiles. sed
fures etiam et insidiantes. quod quam
est mirabilius insani etiam ama
tores. quos sui amoris (?) me
moria desiderium que excitat. Tu vero
virtutis amore sompnum odis
viciis amicus. et que aut electam (?)
efficacem ut insolent homines sur
gunt. de nocte latrones ut te
ipsum sinas non expergisceris pude
at tu semper in vobis posse tur
pes talia et nil posse preclari
mas ~ Nullo vestrum interpellante
Ga totis noctibus quiesco. ~ Videtur
quidem Aristotiles quod superius
attigi ita vita hominis partitur
ut dimidiam partem sompno tri
buat. dimidiam vigilie. dum per
dimidiam non differre studiosi vitam
aut stulti vita. et si quidem pro
sompno nocte pro vigilia diem vo
luit intelligi. Nota fateor ac vera
divisio est. equis enim partibus tempus
inter se dividunt. At si sic acci
pitur equali spacio vitam partes
dico recte alibi ingenuus est. illa
enim actior. nulla altior cogitatio

quam nocturna. nulla pars temporis studentibus
aptior. si autem sompnum supra dimi
diam temporis partem dicit. incredibile
dictum est ex ore tam studiosi et
tam docti hominis. absit enim ab anima
bene instituta et studiis intenta
dimidium temporis dormire sed tertium
sufficere quibusdam. et tamen volupta
osis sufficiat. nocte quidem surgere
qualibet parte anni consuetum est. absit
ut noctem non yberna modo sed
estivam totam dormitent. cum
grande aliquid moliuntur. Ceterum
semel illa surrexisse sufficiat. for
tassis quod vigiliarum anticipatio erit
brevem si res postulat meridiana
vicissitudine restaurandam (?) pro (?) bru
malis hore noctis sepius rumpe
de psallendo. studendo. querendo
ingenio novi aliquid semper. et quod
studio quesitum fuit memorie re
petendum. Audiendus quam Ieronimus
ad Eustochium scribens Noctibus
bis ter quam surgendum inquit revol
venda de scripturis que memoriter
retinemus. Denique hiis studiis fa
tigati oculi altiore sopore recre
andi et brevi quiete revocati
altius exercitio fatigandi erunt
ne totis noctibus dormiendo et mul
tiformiter incumbendo sepulta tanta
vera videamus agentes crebro atque
honesto vos convinos et iurum (?) de
tos comprobate

naribus delector odoribus 22

Hii vel victui vel vestitui sub
serviunt. de quibus quid senciam au
divisti ~ Odoribus studeo ~ Odorum
alii gulam alii libidinem irritat
horum appetitus incontinencie nota
subiit et consortium vehemens. alii
ipse se ipsos expetunt. horum studium
non turpitudinis sed vanitatis
arguit. unde est ut muliebrium un
guentorum odor aut drapium quam
florum turbos aut pomorum sit ea
dem ratio est. earum delectationibus
quibus aulis quam papuit si un
quam ethicis applicuisse animum
nosti hec. neque te nunc doceo. sed
note vitatis ad memoriam redu
co ut cum quibus oblectamenta

videas vel feda que vel levia. G. O-
doribus operam do. R. Bone utinam
fame tue odor bonus quoque di-
malus. Maior multo satius quam sen-
sibiles, quam aromatum si terant sul-
phurea si cremeantur. De hijs ergo cerebris
non nares sed mens iudicat. G. Bo-
nis odoribus delector. R. Si sensui pa-
res et voluptati inhias ut dictum est
aut obscenum aut inane. Si valitudi-
ni curam geris excusabile, quo modo
condimentum rerum omnium modus assit, confor-
tat enim et habescente spiritus odor levis
sed ad omnia valet aliud continuum
ne quid nimis. Est autem ut in multis
in hoc quoque naturarum infinita varie-
tas non solum inter homines atque
homines sed inter gentes etiam ac
gentes. Si eadem vera fama est quam
magni non respuunt auctores gens
que Gangis fontem attulit omnis
cibi expers solo mali silvestris odore
alitur peregre proficiscens nil nisi ho-
mini illius malum ac vitale transferant
tam fetores impacientes ut sepe
eos primus interit. Sic infectus odor
interimat delicatam complexionem que
sic vivat et pereat. Hinc gentis oris
ad ortum solis obiecta reliquis molli-
cie delinita ut tibi orum negligencior
sit egencior atque apparencior est
adornii et inde innutrita. Hic primitus
curiositas nos invasit. Assirii ara-
bes et Sabei viris animis commiti
sunt vos odoribus domine, quibus ali-
quando riggida pateat et invicta
sobrietas obsistit usque adeo ut quin-
quagesimo ac sexagesimo quinto
anno urbis condite gravi edicto a
censoribus caveretur ne quis in urbe
unguenta extraria venderet
Nam multo aut post moderne virorum
ut assolet veterum sata rumpentibus
in senatu primum edicti huius auctori-
tatem victrix lascivia penetravit.
Libenter bene oleo. R. Peregrini odo-
res atque omne artificium bene olendi
proprii naturalis non boni odoris argu-
menta et letantium sunt propria defe-
ctum. Ob hoc primum atque ob hoc, ne dicam
viro, sed ne honesta quidem femina di-
gna tanta solita viri fortis offende-
re memini adolescentem illum qui ut dicit
erat ungento illitus prefectura prefe-
ctura Gratianus principi gratias
acturus ante eum staret ille hausto

morem odore sub stomachabar acri
supercilio voce aspera challenem in-
quit aluid adolevisses. Sic increpi-
tum sine honore inhibitis seu re-
cessisse iam concesse gratie bonis bene ob-
dum dimisit. Ita cum propter dedecori
sint odores hinc tantummodo in turpium
et dampno sunt maxime ubi morum
gravis ac masculus censor sit.
Eciam quod quibusdam fuere periculo
Nam et illud nosti ut plancius
Senatorii vir ordinis triumvirali
proscriptione metu mortis saler-
nitanis latebras abditus ungenti
proditus odore sibi quidem primum
proscriptionibus aut sive excusacionem
seniciem quesivit. Illa quibus non inve-
cessimus dicet eam que eo tempore re-
pu. tanto quam privato distinne un-
genta etiam inter oleret. R. Artificio-
sis odoribus assueui. R. Desiste
si consilium meum vis turpius est enim
artificiosis quam simplicibus assuevisse.
Sed olere quod turpe est, quo artifi-
ciosius eo fit turpius honestatis
ornamentum quam inhonestatis est
cumulus. Adde quod et fedius ho-
die quam olim, qualis enim Roma ut
dixi, et quis contra Romam ipse diceret
Lacedemon hinc pesti ex Asia ve-
nienti qui armate hostium legioni
ferreis moribus atque edictis obsta-
terint adultimo mollis ungen-
torum simul quam vicatorum acies fefellit
excubias in Europam transiit. Et quam
singula prosequi longum est, eximius
asperrimi ac laboriosi viri mollicia
duricie de reliquis precinctam
facito, sed quidem in medio bellorum
estu, ille invictus ac barbarorum te-
nore tamen et ritu victus est. Hanibal
penetrabilia ungenta, sed pene
trabilia vicia sunt itaque alarum
duris ac mulierum que tam stupenda
primordia fuerant quale dederit
exitus sunt quo effectum est, ut tum
multum tempore asseriam vitualibus
Hanibali quam ungentis aliquid
debetis expediebat illis ut semper
essent vobis ut ungentis. Ex illo
sane inolevit. Sic iste mos in-
valuit ut labor stupor que sit lege
dicitur hoc res in utriusque libris scripta
sit, et quibus plurimum morer usque ad

illius pedes quo vel alcius vn-
guentum venit quod ipse qui omnem
mollitiem arcebat atque omnes ille-
cebras voluptatum extinxerat ad
venerat passus est non vnguento sed
sed pietate delectatus ac laudans
offerentis Iam vero pedetentim vsque
abijt ut tu in illius etatis viri ma-
iorum glorie impar sis in hoc excel-
lere videatur quod vnguentaria non
est et qui hijs capitur non qui sed
quodam ipso animi vitio laborat Bo-
nis odoribus illicior ac delector
Fieri non potest quin que delecta-
bilia sunt natura et illiciat et dum
puta sint delectent Sapientis
ebrei dictum est vnguento et va-
rijs odoribus delectatur cor quamuis
vnguento quidem non tam in dele-
ctatio videatur inesse quam fastidium
sed ut insit odoribus meo consi-
lio absentibus resistentibus con-
temptu et oblivione presentibus
vtendum modice neque illi hijs stu-
dium impendendum ne te vel tacito
vlamarum vilium certum manci-
pium fateare ne vero huius articulum
longius traham inhonestis odo-
ribus ut rebus omnibus virilem
effeminantibus animum vetitis ac se-
clusis in reliquis Augustini
sententiam amplector De illecebra
odorum inquit non satago ni-
mis cum absunt non requiro
cum assunt non respuo paratus eis
semper carere Idem fac ne qui male
odoribus male oleas et odiosus
undique odiosus sis

23. antu delector ac fidibus
Atque quanto melius lacrimis et
suspirijs presta enim flendo
ad gaudium quam gaudendo ad ge-
mitum pervenire Cantibus sonisque
permulceor Et fere cantu fallun-
tur et volucres illud mirabilius
insinuata quam dulcedine pisces capi
nota tibi cronicis ac delphinis est
fabella tam pro vero habenda ut
ipsis annalibus sit inserta Multis
quidem scriptorum illustrium memorie
miraculi elegantius nemo quam
hereditatis gravie pater historie

Has apulant ymagines cuce illum
ubi e tanto periculo incolumis pi-
scium tergo appulsus est natantibus
piscibus a tergo insidens sidere ad
hoc syrenes cantu fallere credunt
sed compertum est quam dulce blanditijs
vbi homo hominem fallit et ad
summam ad fallendum nichil voce
aptius quam ad iusta suauitate deli-
nior Et aranea ut aiunt ante
quam mordeat et medicus linit an-
tequam feriat et auceps et mulieres
quam fallere volunt deliniunt et predo quam
perimit et polipus quem demergere
amplectitur et quidam pessimi homi-
nes quam tribulus sunt quam dum se vo-
ce et gestu levissimos ondunt
quod in primis de Antiano principe
letum est vix est sine suspitione
delinitio Cantu gaudeo et ex-
altor Sane nam scriptum est Extrema
gaudij luctus occupat et rursus
ante ruinam exaltabitur spiritus
Cano dulciter Nescis an vl-
timum hoc predulciter morti pro-
ximus olor canit plures olim gau-
dio quam tristitia periere Solito
dulcius canente viro ipsa somni
suspiria expirasse recens fama
est Cantu et tibijs delector
Non invito quidem singuli enim dies
et hore et momenta ad sepulchrum
vehunt quo tu tamen sic vir mos
est antiqui et tibijs ferebant vnde
illud Statij pericipiam tibia cum
teneros suo de more manes tibi
vtraque funeris pompa placet Illuc
te licet ire non senciat usque ulla
requie preparavit Cantu mo-
ueor Ad quid refert ad dubie in-
anis homini generosis maxime po-
tentissima musica sed effectus
supra fidem varij ut quem mittam
quibus res non egeret hos ad leticiam
inane hos ad sanctum et devotum
gaudium pias quam non nunquam lacrimas
monet que varietas in diversas sen-
tentias magna traxit ingenia
Nempe athenasium vanitatis
timendum vsum ecclesijs intro-
duxit Ambrosius pietatis ap-
petens ut caneret instituit Au-
gustinus vtrumque se passum et difficile

quit sibi negocium dubietatis
exortum inter confessiones suas
pie meminit. Delectat tamen. Gra
to olim delectatio nunc et vera
apud illos quidem cantus ac fidium
ignarus quisquis esset indoctus ha
beretur. quod Themistocli atthico
grecorum clarissimo, eo quod liram in
epulis recusasset contigisse. Epa
minundam vero thebanum hanc
fortassis infamiam declinatem pre
clare fidibus cecinisse auctor est
Cicero. Archem et Socrates olim
senex fidibus operam dedit, ne
mireris Alcibiadem pericle tibi
studio traditum apud illos hone
stissimo ut inter liberales artes
haud quicquam distet. sed preclarum
puer laudemque ingenium, qui cum
ab insigne tibicine ad ipsum ac
cito oblatas tibias ori applicuis
set, et collecto spiritu genas inflass
et, advisa deformitate vultus eru
buit, atque abiectas tibias aspernatus
fregit. meruit quod licet celebra
tas exemplo esse ut totius populi
consensu extunc athenis tibiarum
absolesceret usus. Ad vos et si non
illud ardens musice studium per
venit, cum principum mentes ex
cupatiunculo(?), occupavit tamen aliquo
rum pessimorum maxime. Caius
quidem cantandi studiosissimus
saltandique fuit. Nero quantum citha
re studio deditus fuit, et quantam
curam vocis habuit incredibile
dictu est. id enim vero stultum penitusque
ridiculum, quod nocte illa que sibi vite ul
tima, nimio aut respirandi ul
timum spacium fuit, illas querelas quas
vicina mors et prius metus dolor
que dictabant illud crebrius atque
miserabiliter deflevit. non quod tantus
princeps, sed quod tantus musicus periret.
Quanto alios ad hanc vestram que
nunc agitur etatem. licet parcior
venit, tamen auctum voluptatis qui
caste atque sobrie delectari. hilari(?)
tas quedam capiunt et mollitie
musicarum vanitas multa est. Is
(?) quamvis variis vocum modis tum dele
ctatione retineor. O si audires

sanctorum suspiria. O si hanc au
res tuas damnatorum gemitus
ac lamenta percellerent. Hinc
beatorum iubilus et cantus an
gelici atque illa celestis armo
nia quam Pythagoras ponit,
Aristoteles errat(?), Cicero nec in
stauraret(?) tibi aut pietas fides
que suggererat esse sibi perpetuas
ac perdulces voces. et si non celorum
ac celestium incolarum, primam illam
et eternam causam sine fine lau
dantium. Si hec ingenij oculis
tuis auribus insererent, quam cla
re discerneres quis concentus dul
cior, quis ne salubrior mu
sicorum sensum sonorum indicium quam
tibi. De quo hactenus parcius.
Quidem res nonnullis forte vide
bitur, magnos tamen viros excitavit,
nec sine causa divinus Plato
vir ingenij musicam arbitra
tus est ad statum sine corruptione
morum ac reipublice pertinere

Choreis gaudeo. Admirabar 24
nisi cantus et tibie choreas
suscitaret, et post capto de
more vanitatem vanitas se
queretur. verum maior multoque
deformior. Ex cantu enim dulce
do aliqua et sepe utilis ac sta
tim percipitur. ex choreis nichil unquam
nisi libidinosum ac inane spe
ctaculum, honestum invisum oculis,
viro indignum. Choreis cupide
intersum. Corpus animum tegit
ac detegit. manuum iactatio,
pes mobilis, oculus vagus ac
petulans tale aliquid arguunt in
animo esse quod non cernitur. Itaque ca
vendum est valde modestie culto
ribus, ne quid effeminatum audi
ant aut loquantur. occulta enim
affectus et pectoris latebre sepe
parvis indicijs patefiunt. metus,
sessio, accubitus, gestus, risus,
incessus, sermo signa sunt animi.
Dulcedine quandam ex choreis
capio. O dulcedo ridicula

finge enim te coream texere, neque
tibicinem audire atque ita stultas
mulierculas et viros muliercu-
lis meliores in silentio circumferri
videre ineptire. quid queso unquam
absurdius aut delirantius vidisti
inter motus inconditos lux sonum
aut tibie. Hoc est amentia una
alteram tegit. G Choreis delector
R Non tam ibi delectatio est quam spes
re delectationis auspicium, vene-
ris preludium illud quidem sono strepi-
das ac impellas circumducere atque
urgere et stringere ac spe roborantia
tunc attrectare libere ibi manus libere
oculi libere velint voces et pe-
dum strepitus et multorum cantus
dissoni et tubarum clangor gravis
saltatio et pulvis et que sepe
ludis additur hostis pudicicie
et amica scelerum nox ipsa. hec sunt
que timorem atque pudorem pellunt,
hi sunt libidinum stimuli, hec la-
xamenta licentie et hoc est ne
me fallit fatalem putas illa
delectatio qua simpliciter et ve-
lut innoxie chorearum appellatione
prestitam et ludi tegimine tamen
obnubilitatis. et si enim solus inter
viros seu solas inter feminas quod
non nunquam fiant, illic tamen separatim
exercentur. Et tamen ubi congressi iterum
actura sunt simul distant ceu
distripti qui incesto absente, quod
eo tempore loqui debeant meditantur
Tolle vanitatis hanc speciem inge-
niosam atque improbam, tolle li-
bidinem, sustuleris et choream. Ecce
de michi cum David rege. Nemo
ante dominum saltabit, ne quem for-
tem sua uxor irrideat, tu tamen numquam
irridearis ante dominum saltans sine
etiam pandiuncatus G Delectabi-
les sunt choree R Sententiam
meam tenes si delectant, propter aliud
delectant per se enim tota insula
est et plus tedii alatura quam
gaudii. Nam quid omnino est in
gyrum volvi, quod extra re virgine
et sine termino via ire. Inter loca-
les septem motus plato diminat
hos scilicet ante, retro, dextrorsum

et sinistrorsum, deorsum et circuitum
solus septimus infinitus est, atque id
sunt que perpetua sunt. hec est celum
servat et sydera. hunc iteras per-
petuus agit furor in cunctis fe-
rme actibus atque consiliis. Nec ullo
orpheus confusionem rotatam prestitit
sed visibilius in choreis ubi cir-
torum volubilitas circa ferina
volunt. Et iccirco tamen de humilibus
dici possit de hiis propheta de quo scri-
ptum est In circuitu impii ambu-
lant. Hic ludus multorum dedecorum
causa fuit, sepe ibi matrona diu
servatum decus perdidit, sepe infelix
virguncula ipso nuptiali die dedicit
quod melius ignorasset. G Hone-
sto trepudio libenter exerceor R
vellem aliud genus exercitii de-
legisses. Sed quo pergas et quid
velis video medium tolli et rem
cum dari. nomenque perscribi. Cum
igitur sic affectus es, sed iis morbus
seu consuetudo est qua mala nichil
prima bona nichil est melius. Certe
in hiis omnibus lex erit ut tacere pe-
nitus non potes modestissime u-
taris ac rarissime ne quid ulla
in re molle vel femineum agas
sed ubique non sui etiam in finibus
virilis rigor emineat. sic quia
pudicia vel quintus erit in ludis re-
laxatio fatigati animi et exercitium
corporis non voluptas enervatrix
mentium. Exemplo libentius ab-
stinuisset dominorum virorum imi-
tatio. Non tuta est non omne penna-
ti animal aquila sequi potest. Imita-
torum alii contra faciunt alii vero quod ne
nonnulli idem aliter pariter ad
placitum quod imitantur effingunt.
Catho quod voluit reipublice curis
pressum animum vino laxare solitus
fertur. Fecerat idem apud grecos
Solon. Hos aquis sequi volens
unum propter officium aget bibet quod
quod illis modicum atque rarum hinc
immensum et continuum, quod illis
remedium hinc erit ebrietas. Fa-
cile idem in rebus aliis possem
ostendi, sed hoc uno intelligis quid

est q nunc certu mereat Ergo tu da
pnate vel patrocinium ut sustipez
toegisti . sumi viri exemplu . quod
ut non sequas ut no multes ccca
pe . hys ipis quibz apd Senecam
e ubis in eo libro quo tnquillitez
animi stilo inquirit Stipio inquit
triumphale illud et militare corps
monet ad numeros no mollitec
se infringens ut nunc mos est
etia incessu ipo ultra muliebre
mollitie fluentibz . sed ut illi vi
ri antiqui solebat int lusum atz
festa tpa virilem in modu tripu
diare no factura detrimentu . etsi
si abhostibz suis spectarent . qbz
in libris quid de sua ia tunc etate
sentiret pspicies . felix q no vidit
tuam . Crinamis dint ie z tripudy
z vini remissione pbet verecundo
qz no inniqum usqz ad ebrietate
dicat . q a tam rigido ingeniu
dictu miror si fideli qsilio uti vis .
vino parce vte . tripudio abstie
alia st honestiora remissionu gna
quibz fastidieti fasso qz anio no
deran . in omnibz tn optimu sunt
qd h ultimum dixt attende . et
queunqz ages ita age . tanqz hostes
te tui videant atqz obseruant ,
multo qd e famus sic viue . ut ab
stinencia et qntate tua mimici
stupeat . q ut lasciuia amici ex
tupeant . Clarior fama e tni nc
vetu cumen obice quisqz pt . nec
sem audet . q tn obicit . sed purga
tur . sacrorum pfta uto exterret me
di otas iuitat qd ad sobrietatem
attinet . malim te cessari solem
que viri parcissimi innimici qdem
negauit ut tranquillus ait q
Catoniao Censorinu illud senem
liquor . d' ang sobrietate ia dixim
sed h'uc vlum tn obiectam ebrie
tatem Seneca sic refellit et dicit
facilius effecturz qsiis obiecit cri
men honestu q turpem cathonem
Tuuno ad id ro d' quo agit nullos
tripudies malim q ut Stipio q
si te illuc traheret ani q nalm hys
te , saltem ducabz vti velim ut si
tibi penitus insedit illud liricum
Nunc est bibendum . nunc pede
libero pulsanda tellus sic vinum
bibas ut Catho , sic terram pul
ses ut Stipio
Et delectat pile ludus . En 37
aliud iam amandi ludibri
um . saltandiqz et libenter pile
lusito . Odiosa nobis ut vide
e requies vndiqz labores ante
pauit decores vtina na si exercicio
ludus h' qnt . ptor honestiore
fatigacom furabunda iactatio
in qua michil aio geri pt . tm
ambulatio tnquilla placet , ubi
ad membrorum motu vilis et inge
nii agitatio honesta e Cinem
motem phorum sic fecerunt
sua ut hinc secta famosissima
nomen sumpserit . an tu nec dign
sum sed tacitum q stragi tuly
aristotilem segui manus . qui ut
studiosi d' ambulacoe phm sic
tyrannu ludo hoc turpido dele
ctatu solitum accepimus . Spuus
et modestos medium aios volu
ptas hec repat Itaqz et qntus
mutius Scevola ille augur
elegantissime hoc qm fecit ,
et diuus augustus post fine
ciuiliu bellorum ab exercitus ccm
pestribz ad pilam transijt et quar
tus aureus antonius et d'eo
scribit pila lusit optie . nc tn tal ie
dine atqz huane viris picissim
ut hn doctissimi atz optimi pri
cipes fuit Ideo ludus tropus et
clamosus placet Si quidem
motus omis vehementior et
sertim si clamore pmixtus sit ho
nestum dedecet ingenium

Alee ludus et calculorum 36
placet . dampnosum illud
hoc inane . vtroqz tn ille idem
Scevola qd qz alius augustus
Cesar alto vti solitus fert neqz
tamen ideo q ille a cerimoniis de
orum atqz hominum legibus , quas
excellentissime callluit , iste actus
summi imperii qd dinissime et optie
rexit , tale sibi interdu laboris
diuisicium elegisset hoc in te pbaueri

Sunt enim et doctis ac magnis viris
appetitus peregrini ut sui quorum
si ipsi deterrimus sit in moribus imi-
tator fiunt facile quietis ne-
que enim omnia que laudant lau-
de digna sunt omnia. G. ludo a-
lee delector. R. Cuius super picta
non delectetur consignatas decimis
ossium quadraturas crispanti
cubito iactare quamque ille duce-
rentur trepidantibus digitis
rotundas in aciem tabellas
mittere glosium exitum et prelia-
norum et cuneus et lanceas
meritorum. G. Calculus libens ludo
R. O puerile studium o perditum
tempus o arce supinacie o ine-
ptissimi clamores stulta gau-
dia neque ridicule delirent senes
impendere alues et pancubis
lingwis vagis ac functum insi-
diantibus atque latrocinantibus pri-
latrunculus ludus apud veteres
dicebatur quo lusisse simiam autor
est plinius mirabilius atque ipse lu-
dus est simie miscere calculos ac
tussire et posti illidere raptim
et captare manus ac retrahere insul-
tum adversario et collisis dentibus
minari irasci altum freme vicis-
sim quam ut flacci verbo utar capiut
scalpere ungues rodere et ad summa
omnia facere que risum pertinentibus
excitant inique est horum aliquis
aut ullum penitus amentiae genus
omittis nonne ita torquemini quasi
vel vita vel publica salus in dubio
sit consuli credo pro vicissent si
qua leges aut eburneis impen-
derint turrim velis militibus im-
pendissent. vix rei ullius tam in-
tensum tamque ineptum studium
invenias sed est hoc in regno stul-
ticie commune ut quarum rerum minor
est fructus et cupiditas et delectatio
maior sit. G. Alea delector. R. Oste-
dam tibi si consilio uti voles gene-
rosam atque honestam aleam qua
olim athenis docti homines usi sunt
ut festis scilicet diebus in consilio animum
quosque de libris aliquid in medium
proferebat non zophisma lubricum
ut illi sed solidum pro ingenio pro
ferentes ad utilitatem et ad beatam vi-
tam pertinentes de hinc collatione facta
sine invidia sine ira qui inferiores
doctorum iudicio visi erant facili quidem
mulcent pecunia hoc non philozo-
phicas vitantur cenas. sic res una
convivio sumptu exitum studio cal-
car ingenio ministrabat quod hinc
victos excitaret. hinc victores hono-
rat hanc quo antiqui saturnalia
vos pia festa et quo illi athenicas
vos comunicas noctes instituite
habes ludum quo et ludere iuvat
et lusisse non pudeat

1 Iuvat ad taxillos ludere. R.
O vorago ingens inexple-
bilis o patrimonii fluxus
fluxus estus ac subitus o animi te-
pestas et fame nubes et scelerum
stimulus et ad desperandum via sup-
iores ut cunque sint ludi hec merito est
. G. At michi prosper ludi e-
ventus fuit. R. Taxillorum nullus eventus
prosper mali omnes et miseri nam
et qui perdit affligitur et qui vincit
illicitur inque insidias protrahitur. G. Pro-
spere lusi. R. Prius semper est prosperitas fu-
ture calamitatis auspicium fuit
et suas habet hec pestes illecebras
si quibus tibi tam ludunt omnes p-
dent nemo usquam ludet nunc lu-
crantur aliqui sed lucrum illud certa
dampni. G. Lusi et vici. R. Bene nisi
in campum redis alioquin nullum ca-
pus planior nullo in campo volu-
bilius est fortuna. G. Lusi et vici. R.
Ludes et iterum et perdes quod vicisti
aut atque hinc mille surripient
quod perdideris nemo restituet. Adde
quod si quid est iustitiae quod vincas no-
sit tuum ac quod perdis et si non fiat
alienum tuum esse desinit. multa
sunt undique quod ab hac insania bona
mente dehortent ac retrahant
nisi vos impetus quidam amarcia
pulsus urgeret. G. Vici in ludo ta-
xillorum. R. Stao ante te ab exactore

incipio fenus centesimum accepisse
restitues quod vicisti et de tuo adicies
ut non sit qui repetat principium ena-
ravit tu tamen in sompnis felix esse desieris
G. vici et ditior factus sum R. Cum
nulla sit stabilis pecunia sed sua
potius rotunditate versatilis tum
precipue que taxillis queritur taxillorum
ludus nichil ulli donat eorum ma-
xime qui familiarius illa colunt
sed mutuat aliquid et extorquet
et semper iniurior quo blandior
visus erit / nulli enim amarior est iactu-
ra quam lucri dulcedine degustare
orso G. lusi et lucratus sum R. Gau-
dere ludo taxillorum tale est ac si dul-
ci gaudeas veneno / utrumque mox
penitencias excipit G. ludo prospero
delectatus sum R. peior est delectatio
peccati quam peccatum ipsum Sunt consulta con-
suetudine pene coacti peccant
neque post peccatum gaudent sed extant
si fieri posset non peccasse maluerunt
Et nos quosdam vidimus ipsos inter libidi-
num flammas quandam velut glaciem
doloris ac penitencie sentire et si dici li-
ceat velle simul ac nolle peccatorem
licet impotens mali usus quadam
vi detortos / quos a miserie quos speret
usu excusso ad meliorem semita
posse gradi at qui de peccato exultat
quid de hiis ergo reliquum spei est
G. delector taxillorum ludo R. Spero
ne forte ipse nec diu etiam delectari
voluit assidue fundatorum status
urbium tu stabiles tales putas
Crede michi volvent et secum in la-
crimas gaudium tuum volvet neque
enim sic volvet ut vidisti nunc
vos gemitus prestabunt G. delectat
ludere R. delectacio funesta et tur-
pis corrupti quam animi vel enim et con-
vicio dignus est nam quibus queso
ingeniis seu quibus hominibus et non potius
trux belua delectari queat ludi
nomen habente nequicia atque
impietate fedissima ubi pre
hominum vultus nil humanum sit vultus
quam ipsi tranquilla iracundia ac
merore obstituti, confusis quam clamori-
bus effectati nec iam sine humani
ubi non decor morum non modestia
sit verborum / non amor erga homines
non erga deum reverencia / sed men-
dacia et rancores et doli et periuria
et rapine et vulnera ad extre-
mum et homicidia quam nichil in deum
sevius potest humana temeritas dirum
nominis blasphemie / quibus ante
omnes scelerum officinas ille ludus
infelix statet ubi si quos forte
pudor tenet crebro in suspecta-
tes quid labiis cordis agant
sciant ipsis clamibus hunc ludum
verum hoc non dicta tractare malui
sed spectare oculis possit et non amplius
processum fugiam quam scelesti spectaculi
feditate G. delector tamen hoc ludo R.
vide ne crescentium in peccato con-
tra caput mala consuetudine
delecteris quo nil dampnum levius periculosius
quam certo est G. delector taxillorum
ludo R. abicienda delectatio in-
honesta et si non virtutis at saltem
fame studio conpudoris cura vix
vix aliud in actibus hominum invenies
ubi tam clare mores ac vicia
detegant / vidisti alacrem in pluri-
destensuros in hoc ludo extreme atque
orare flebiliter et sine murmura-
cione quosdam alibi magnanimos ac
tranquillos illic pro parva pe-
cunia et plorare et irasci et insi-
ne furere quam multa preclara minus
sepe ibi fecerunt viri fortes que
pro ingenti thezauro alibi non fe-
cissent / ibi enim viciorum omnium sed con-
primis nequiciam atque avariciam re-
gnum est, excelsa ut Naso in eo lo-
co quo inhonestam quidem ac supra
vanam artem docet, inter hec in-
dum aliquid inseruit amantes
monet et ob quantum vicia celanda
ludo huius aut sibi abstineant
ne conspecte iracundie et avaricie
ex conjuncte amatoribus displiceat
suis cunctos id viris dignius pre-
cipit ne non modo hominum sed dei
oculos omnia videntes et bonos
quos quam ingenuos animus offen-
dant G. lusi gaudeo R. Omne
de suo malo gaudium stultum sed re-
proinde Attalicus quispiam ludi
huius inventor fuit / cuius insi-

ludibrior ac ioce, strentes vo in
rictulo subiacerant ac stupori. Na
quid mirabilius quam puti publico
volgatum viri nisi experientia
deprehendit omnes huiusmodi lu
di magistros inudos esse atque inopes
et egenos

38 Delector histrionum iocis. Nobi
lior militum delectacio. R. Est
que de mollicie de inusita li
beralis quedam arte proprie quam soli
vanitatis et impudencie plena
est. G. Histrionibus delector. R.
Malum pauperibus, malum amici
licibus, malum tandem solitu
dine deserens. G. Histriones risu
m movent. R. Quid tu illius quem
eius de se dicens ridentem risit hi
strio quoties se innantis amici
ciam admiratus finxit aliquid quo
falso illam vel se ei declararet. G. Hi
striones doctos habeo. R. Habes
quibus rideas qui quam te rideant
et qui rodant pestes divitiarum. Ve
tusta que ab etrusscis orta Rome
crevit adeo eo quod fiducie est evecta
ut Esopus hinc quesitum patrimo
nium incredibile atque immensum filio
diverteret et Roscius partim
sparsam quam veram arte collegerit
de histrionica librum scribens in quo
artem suam oratorie se quam prudenter Ci
ceroni esse non erubuit eamque ob
causam quod affectum animi conceptum quod
abditos quos Cicero nobis orna
vale pronunciaret ipse alio modo
sed effectu pari gestibus aptis ex
primeret et sane fuit ille mirus
artifex nec scio quod tam dictum esse ut
tam ipse potuit quod non facile lenissi
set non dico quod facillimi atque
mitissimi Ciceronis amicicia et
ingenio meruit dignus quem pro quo
tantus orator verba faceret et de
quo scriptum opus memorie po
sterorum tradet est habitus, sed qui
theatrum atque scriptura fulle amis
miserit et ab ea iam contemptor
admissi in graciam amiciciam quam
amico donatus est qui tot quibus
ac senectus sevus senatum quam illud

per quem scena orbis agebant
quoties voluit ad risum atque
leticiam coegit qui ipsum rotunda
tanta et tam varium sit illexit ut
diurnum solarium de publico mille
denarios sine gregalibus ac mi
stris solus ipse perciperet. Magna
mentes quibus exigua singulis
moneta, non sine mira quadam
et insolita agilitate qui se haec
posse consenserim, ut si quis visqua
Roscius affulserit, non tibi forte
sit vetitum quod Ciceroni licitum
fuit non solum ludis interdum, sed
familiaritate et ingenio uti et
eum ingenijs inter se quamquam studio
et professione distantibus multa co
gnatio nisi hinc non quereremus mul
tum brevem tempore nobilissime artium
retrocesse, ne dicam histrionica
que eo redijt ut nunc illi deditos
corrupto gustu flere quam inclitos esse non
sit dubium, profecto enim consequens est
ut quibus mala bene sapiunt, bo
nis ignota sunt, et tuas nobili
bus insuetos esse qui vilibus dele
ctant. G. Multi cotidie me fre
quentant histriones. R. Frequentare
te desinent cum tu dives aut lar
gus dici cessabis cum tu stultus
ac prodigus esse desieris. G. Mag
na acies histrionum est. R. Immo
minus quam que te vincendum committere
sitam quam destituet nec destituisse
sufficerunt, in hinc plausum par
segete insania sunt lingue con
dius queres ac solenon pena est
nunquam vero nisi de alijs vivat ac
falso laudant ac hinc de cetero
mordere divitias ac famam mor
dent, una est histrionum et parasi
torum lex utrique blandiri, ambulati
per fortunam gerunt, verum illis im
plesse ventrem satis est, hijs alia sa
mes et menta iam inmicte cogens est
implenda cupiditas fundo ca
rens

Alearum delector ludis. R. 39
Si spectator vanus, si lu
sitator insanus. G. Palestre

exercicijs varo. R. In singulis libris
tuis dixi inanapui sed apparet
nempe quod ut superiora corporis sunt
quod ut paulo ante convenit et aliquo-
to honestius sine impetu et sine
strepitu fieri potest et e agitatio ani-
mi quedam nobilior. quam si nosses hos
corporeos conatus et spernens et odis-
ses. sed vos animi quam hospitem dege-
nerem atque in ultimum corporis ut dominum
generosum ac dilectum colitis. illi servi-
illi inercias illi aratis nite ... illi quod
illud iniustius. quod eo omnia refertis tan-
tamque animi potitur habita noctes
illi insompnes agitis illi suspiria
vota illi facitis ingenia quas
artes illi dispicitis illi denique obse-
quium ac funus sumptuosissimo
deorum omnium atque mestissimo. tum ne
unquam satis agitis nec si quid alijs
defuit in illa unquam memoria sit
accepti huic tali domino quantumcumque vilissimi(?)
parcitis. at esuriente animo huic vim
non tam inopia sed supinatia undique
ac negligentia conhibitis neque ea solum
que ad victum pertinet ac vestitum de
quibus suo eciam loco. sed que ad lu-
dos etiam vacans quam libidine non vi-
dentes. que disertissimo Ciceronis
ore loquitur. unde appareat quod qui
corporis negligit non se id est. sed fragile
ta ... domicilium at animum id est
vere sese negligit. neque enim agit in-
ius est. quem foris ista declarat. sed
mens uniusquisque id est quisque non ea fi-
gura que digito demonstrari potest.
G. palestre delector exercitio. R.
Cerna urigarum fervor et equorum
strepitus et ardentes rote per angu-
stias inoffense et luctantium plan-
sus atque collisio olent sudor. pulvis
inneabilis seu ira quedam oculorum seu
variarum voluptas hebetatique sensus
indicant ingenia. que si sanus inte-
gerque esset non clamorum atque tumultu-
um officine quas palestras vocant
sed obstinato diligentes palestre huius
nasteres incedunt. qua vinctores
tacuit unde discedunt abeuntes
atque utilior quedam honestior quam
suavitas delectaret. G. Studio
deditus sum palestre. R. Sunt et
quidem apud veteres non ... gloria
sed tam magna ut semi illi

Rhodio diagore qui et ipse pale-
strita insignis fuerat. cum duos
una die filios palestris insignitos
victorijs conspexisset. quasi nichil
clarius iam restaret quo aspi-
rare posset in vita. animam alter
lacedemonius diceret moriente
diagora non enim in celum ascensurus
tam magnum tamen altum cense-
bat tres unius familie palestri-
tas esse. levicula prorsus et cumula-
tis laudibus estimacio. sed omnibus adeo
ut magna etiam extaret ingenia
unde et plato tanto plus aliis pro-
minens clarus fuit. in quam hac arte
multis notis aventibus adolescentem
tum amplitudo quedam unde platonis
nomen ortum putant. robur quam cor-
poris et etatis fervor iuvenilem animum
impulerant ad experimentum virium
ubi cum summis quam par esset accessum
temporis cogito quid age ad meliora
se transtulit. socrati quam plus fieri ma-
luit quam apiloni. et sane multa etas
excusat facile teneris animis istarum
vanitatem excusacio nulla e viro
G. palestre studium delectat. R. In hoc
sepe vilissimus omnium superior fuit. et
corporea mole animi vix oppressa
e. que cum in ducem vel herculem pro-
feres que milo id est non superet qui
per stadium bovem vivum gestans
humeris attulit eundem quam unde
ictu manus occisum uno die solus
haud quatinus integrum comedit
in ita res dictum. sed apud histori-
cos vulgata. quibus huic igitur in
palestre sive regno par occurrerat
at qui nichil indignius quam quo
sub pedibus tali belue succumbentes
terchie et marco nobilibus animis ...
sibi fidentibus summo ope providendum
est. ne sua sponte descendant
ubi ab ignavissimis vinci queant
quod tu si contendibus gaudes id
tibi sume certamen in quo fere
superior quam melior non de corporum
viribus aut animo de re ulla ubi
peior idem possit et victor non
de opibus. sed de dignitate de potentia
sed de scientia ac virtute contende. Ideo
quam eo animo non ut unusquisque fame ob-

strepas. sed ut aliene laudis e-
mulatio tibi sit calcar ad gloriam
nulle ibi sint partes invidie
sed virtutis. habes et hic exem-
plum Cathonis huius ultimi
de quo Crispus non divicijs in-
quit cum divite neque factione
cum factioso sed cum strenuo
virtute, cum modesto pudore, cum
continente abstinencia certa-
bat honestissimum hoc palestre
genus quo te exerceas non tam
olimpio sed ubique non minus in
thalamo quam in foro nec minus
in otio quam in actu nec tam presen-
tibus modo, sed cum absentibus quoque
tam quam etatum omnium ac terrarum
viris illustribus. semper cum memo-
rabile ac magnificum illud Sca-
pionis apud Livium meditans.
maxime inquit cuique id accide-
re animo certum habeo ut se cum presen-
tibus modo sed cum omnis evi claris
viris compararet. tu quam vel de grege
presencium si occurrat quod vix spero.
vel ex omni memoria vetustatis
quemlibet tibi parem delige cum quo
non pugnis aut testibus sed ingeniis
ac virtute luctaberis sine metu peri-
culi, sed in inextimabilis spe co-
rone. hoc de palestris consilium hec
sententia mea est

elector varijs spectacu-
lis. Circo forsan ac thea-
30 tro que diu sedes bonis
semper moribus adversa fuisse no-
tissimum quo quisque malus venit
redibit pessimus. Nam bonis iter
illud ignotum est qui si tamen ignari
adeant contagio non carebunt.
Circo delector atque arena. Atque
delectationes alie vanum seu libi-
dinosum aliquid habuere hoc utrumque
super additamque sevicia et in huma-
nitatem habet bonis animis rem
indignam, nec excusat quod hijs rebus
Romani olim flos hominum delecta-
ti sunt recto namque iudicio urbs
illa aliquando habundantissima bonorum
omnium atque illustrium exemplorum
nichil omnino reprehensibilius habuit

reliquisque deformibus sibique invicem
quam hic discordiarum civilium hinc
ludorum studium immoderatum quam non
sufficeret bellorum cruor domi mili-
tieque nisi emitta pax esset cruen-
teque etiam voluptates in circo.
fortassis honestius quis theatrum
dixit. tam pariter inhiantes videas
non modo populum sed senatum atque ipsos
mundi dominos imperatores Romanorum
sic spectaculis capiebantur. illi etiam
qui humano generi spectaculum facti
erant. rem mirabilem dicam sed
cognitam vulgatamque sic totam ur-
bem theatralis furor ille pervaserat
non modo coniuges cesarum aut
filias sed virgines quoque vestales in
publicum atque in turbas educeret
quarum pudicicia nichil exactius,
nichil fama tenerius, nichil con-
versatione secretius usque adeo ut e-
ius omnis motus omnis cultus omnis
sermo lascivior nota dignus ac
supplicio habetur et his ipsis
in theatro locum assignasse legitur
non quicumque sed summus atque optimus
principum Augustus Cesar. neque
minor ideo est error hijs quo magis
errant, sed maior potius atque su-
perbior. Scenicos ludos specto.
Rem que non honeste geritur neque
honeste cernitur. nec facile dictu
sit an lusor infamior, an specta-
tor an scena sit turpior, an orche-
stra nisi quod in illa sepe paupertas,
in hac vero semper vanitas trahit in
unum sane delicto plurimum interest
utrum inopia aut libidine seu super-
bia quis deliquit. Amphitheatralibus
spectaculis delector. Dampnosa
pudicieque et publice privatimque no-
cens delectatio quod facile colliges
si in animum redeat ex historijs rei
huius inicium processusque quanto pu-
blico civium impendio quanta temporis
insanie primum ducta circa quanto
demum populi studio ac labore con-
stiterit equidem et tot vana di-
numerare difficile est et tam

vulgata supersunt cesaris munera
gladiatoria non ludo tamen satis
multa sed prelijs elephantorum
superfluunt. taceo dumque et leonum ac
pardorum congeries onagrorum
que equorum que ferarum atque animalium
diversissimum genus e toto orbe ter-
missos cum terrarum filius cum que
gentium venatibus romano fa-
mulantibus theatro. adde illa
edificandi luxuriem exemplo
carentem non imitatione caritura
quitas terra pellago que marmore
as columpnas in ludorum usu
et artificium summis ingenijs ex
politas et vitrabus superbas
auro rutilante frondentibus
cuius princeps infamie nominandus
e. Scaurus is qui edilis in the-
atri scenam opus dierum paucorum
et que paucis lignis ac funibus
attolli poterat suffectum oculis
populi tribus gaudentem tercentum
sexaginta talium monstra co-
lumpnarum intulit. fecit que opus
ut septum teneres maximum. cum
que nunquam fuere humana manu fa-
cta non temporanea verum eter-
nitatis destinato ne quo pervenerit
ut verisimile dicitur pstraptone
primum censorum cives idem potest
edilitate levissima mores bo-
nos in exilium perpulisse. ut qui
multi perdita temporis malum plebende
multarum qui italum impensarum rei
publice auctor et exemplum fuit
Sed o ingenium dictu mox fuerere
huc principe sequuntur successores quibus
effectum est ut miraculo operum ac uno
fateri oporteat preter romam
nichil mirandum fuisse in toto or-
be terrarum. Nam et hoc itidem scri-
ptum vides penetrale ex intima
perfosse silices egeste rupes abdi-
te aversi amnes et in fistulas
coactum inclusum ac exclusum mo-
ribus iratum equor suspensi iuga
montium templa que manium
recessus. denique stratum tale sicut
que nepotibus iter infamandi. et

impleta in nobis spes amorum
iniqua s. defunctum esse luxuria
et ut cumulatus malis sit
pro tam dampnis accedit calami-
tas spectatorum qui spectandi cu-
pidine confecti et cotidianam in-
teritus que sunt immemores
neque diem labi sentiant neque par-
matam tergo que instante vespi
cunt egestate sic vicissim et pri-
vatam publicam et publica
privates in privata vertunt neque
vos privatorum iactura commo-
que morum ubi libido dictat huma-
nitas que dedicat. Proinde quid
de spectaculis spectaret iam inde
ab exordio primi regni morum Ro-
mulus omen fuit qui in hostes
ragidam tetricam que illa Sabi-
narum pudicitia timebat
et si utique matrimonij honor
texit invidiam. At que multis que
quomodo non ad coniugium sed stu-
prum vaga licencia fuit via
Ad summam enim hoc teneas velud
pudicitiam spectaculis sepe stratam
semper impulsam. et ut scelera viros
quibus is sceleris favor e. ut
pene iam adulatio conveniat multarum
ibi fama ut pudor fuit que
inde dominum impudice plures
ambigue redierunt castior autem
nulla iam vos que corporum clades
ne quid prorsus desit infortunium
que ne non singulorum modo sed
populorum strages indicio sunt. et
casus subito usque in gemitum
elatarum que funera et theatrales et
plaudentium choros misere lu-
gentium cohortes. vidisti ut Cu-
rio is qui civili bello que extitit
partibus in Affrica occubuit. ut
Scaurum quem opibus equare
non poterat ingenio superaret non
marmoreum ut ille sed ligneum
theatrum duplex tamen ac pensile
meditatus postquam victore genera
ludis victus et rursus plauden-
tibus mira arte suspendit ut
videntes interius stupentes
que ipsis extimis expectationibus

ressum sileat ac stupor et miraculum
imperii spe obiecta pinguis licet
magnum exulibus tamen spectare potu-
isse quo oculorum brevi lenique vo-
luptate perdita tot milia civium
volubili spectaculo circumvolvit
At nemo ibi periit dicat aliquis
sed perire potuere et periere alibi
ut omittam neve attingam no-
vas simul ac veteres ruinas quibus
sepe multa morte simul ac tumultu
impleverunt sub Tiberio principe
celebri spectaculo apud Fidenam
urbem amphiteatri lapsu op-
pressa viginti hominum milia
inveniunt hi spectatorum fructus
hii sunt exitus. G. Spectaculis tu
voluptate detineor. R. Aut fictis
amoribus aut veris odiis primum est
eorundem vicii secundum vero non est nunc
hominis spectaculum quod sanum ingenio
lentulus excepit qui ferinis vol-
vere plus cruoris effunderet quam
minus confecta morte palluit quod
crudelitatis ad scolam vere in-
vitat non egentis preceptoribus min(us)
dociles malorum estis plura per
vos domi discitis quam liceat est
quid si tam promptis ingeniis
artifices scelerum ac magistra erro-
rum plebs accesserit quos non a-
nimos ferat sentiat spectacula
docte mens hominis in vicium
prona non pergenda utique sed
frenanda est si relinquitur egre
stabit si impellitur preceps ruet
multa malis animus invehitur
sed multo plus oculis illis qui fene-
stris bipatentibus in animum
mos irrumpunt nil impotencius
in memoriam descendit quam quod
visu subito fatale audita preter
volavit spectatorum ymaginibus rerum
herent eciam invite nec se tamen n(on)
volentibus ingerunt nisi parvo
atque oculis virtute. Cuius prius
igitur quis te rapit impetus ut
ad horam gaudeas unde semper doleas
ut videas semel quod vidisse mi-
les peniteat singularium hominem
a ferarum dentibus in quibus que
discerpi aut tale aliquid quod et

vigilem turbet et sopitum terreat
Nescio quid hic dulce seu quam non
potius amarum ac triste sentiatis
nec ullum magis in vobis insanie
argumentum video quam quod cottidie
vos ad mortem miseris delinimentis
in lecto et velut stigio sopore de-
mersos dulcedo amara et dele-
ctationum amena precipitat. Una
est nobis lex rerum fere omnium quicquid
cupitis molimini quicquid agitis
contra vos est.

quo agili delector. R. Fero-
cissimo inquietissimo animante
insomniisque inexpleta vora-
gine. G. Equo libens circumvector 31
R. Non inelegantius mari turbido
quam frementi equo rapi ullum animal
insolencius domino suo est nec inepte
iam equorum domitoribus in proverbium
venit bis equum male factum quam
nimis hunc humile hunc superbum
sit qui illis viribus ea quam prima te
periculo ab his sed astutus domatur quam
sine vinea seu frenari calcaria
pungat clamans virgula seu virga
flatu seu auctore turbet tractem
ac quem sinam pati possit Unde
aut quam indomitus non tamen plebeios
sese gerat sed ut dominum sui hostis a-
git curam sed currendo et stimulos
non audit sed subsistendo frena
morditus rapit sed fremens
torquet si latendo fremit ob-
sequiosum illud ut perhibent sa-
dium quod animal nobile regum opta-
bile colendumque dignum quod
enormi precio comparatur anxiam
curam tacita ymo vero animal et ori
impaciens et laboris illo timid-
hic directum nunc impetuosum
animal nunc ignavum nunc audax
nunc trepidum nunc volatile nunc
caducum hic tutum metuens atque
umbrarum hic dominum suum ponens
dulsis quam illum hijs in distamen
ehelis hinc gemmaciam quibus mor-
sus ante calces explicet huius fi-
nitus et ascensoris incaucia ac
sessoris. Et inde quot equorum mo-
res tot equitum constat esse picta

G Equorum studio detineor R
Mirarer nisi ingentes viros
usque ad ludibrium captos hoc stu-
dio meminissem. Caius allexan-
drum macedonem non audivit
amato equo tumulum erexisse
urbem quoque eiusdem nomine appellata(m)
sed nichil in illo mirabile vi-
vente impetus et animi fervor
facit mirabilior in augusto tem-
poris minor ineptia neque enim ur-
bem equo ille suo instituit sed
sepulcrum id quod ipsum illi quantitate
atque ingenio impar fuit Na-
dum iulii monstruosus sonipes
an ab ipso an ab alio ante ede(m)
veneris marmorea sit consecratus
effigie dubitari potest minor mul-
to vel etate vel gloria verum opibus
ac cesario nomine pene equalis Anto-
ninus verus ut sileam quem vi-
ctum que ne amicum equo quem
immodice amabat exhibuit certe
et viventi simulacrum aureum fecit
et mortuo sepulturam quo colli-
stomachem in vaticano extom-
tot inter sacra officii ibi condita et
condenda vix credibilia loquimur
Vera tamen horum similiumque census
vates heroum amicus apud
illos quoque equorum studio deditus
facit Nec minor id sed maior
est vanitas que tam magnos ad se
alios trahet potens est ne vel quos
ista tam non moderna amentia
suspicet reddeat ad memoriam Ne
longe seu loco seu tempore requirendus
adhuc cum vivit nec diu senuit
et in terra ytaliam nobilium degit
is que nominale non est nunc fortune
utriusque vir ingentis nec parum in-
genii consilii quoque vir alioqui magni
animi nec insulsi ubi quid serio
agendum incidit qui tamen egrotanti
equo quem amabat aureum pulvi-
nar ac sericum cubile substravit
cum quoque ipse interim podagra victus
atque immobilis medicorum legibus re-
geretur in chilonum aut aut
fuore vectus manibus ad equo
alterius vix mortuus et suos medicos
secum duceret equum suum bis terque
quottidie visitabat illi suspi-
rans atque anxius assidebat il-
lum leniter manu tractans
blando murmure solabatur Sed
multa nullum mediciue genus
intemptatum nil languenti
amico debitum pretermissum fuit fa-
bulam fortasse posteritas vocet
vera res et magno in populo non est
sic vir fortis equum quam gessit
ut patrem sic extinctum luxit ut
filium. G Delectat equitare R Est
quidem utile interdum et
celeritati animalium et fatiga-
tioni remedium et nobilitatis insi-
gne nec inficior gloriosum vulgo
extantem insigni equo vehi
et cunctis excellere non vertice solo
sed humeris et pene toto corpore
supereminere Contra vero laboriosissimus
sepe domino suo pestifer tumelo e
quibus expertes iter pedibus agere ta-
nta est respirandi vel minima fa-
cultas equestre precium pedestri
lucro seu pulvere premutatum esse
velis Proinde multos de media
morte rapiunt equi multos in
mortem impulerunt quosdam alliserunt
quosdam corporibus oppresserunt Quid quod
non plerumque velles semel et quasi
Tolle equos pegasos crebis inter
prorem quoque precariamque bellice cla-
ssis ut equos ventis immani quodque
de primo cesare in historia est quesitum
expediens ne fuit quos flare ven-
tos aut cesarem nasci et de equis
simile quid posset tam multa sunt
utriusque gesta ut in primo thessa-
lia que primo equos reperit doluit
quam prima aure argenteaque in-
mundi cupit primo de lacunis rate
temptatur maris sevientia
instrue quam non semel tot post secula
rubeo claro quoque sanguine patuit
G Quid me putat vivat po-
eta me nisi nobilis equi spiritus
mores ne despicit R Nec te terret
hebreorum vates ubi ait ab in-
crepacione tua deus iacob dormi-

tauit qui ascenderunt equos ex-
tute singula. non tam illud leve
quam hoc asperum
t canibus gaudeo. Rnunc
intelligo adolescentis in
32 urbis gaudium inde quo ista
tus Gaudet equis canibus et
aprici gramine campi. vide am-
ne quid sequitur sit cereus in vi-
tium flecti monitoribus asper
utilium tardus provisor prodigus
eris Sublimis cupidusque et ama-
ta relinquere pernix. Hunc te ego
esse metuo. que gaudium tuum
in fugacissimis rebus locas
Canibus aut volucribus delector
Hoc insanie deerat volare
etiam instituis. Fides me non
volabo equidem sed volantibus
delector At ille delectacionem
tuam despiciat ab euntes nec te
noscent et ingrate se vocati
surdas exhibebunt quod in plurimis
facies alata voluptas tua est sin-
he redeant dampnosa vedit ac-
cupacio. iterum clamabis et oblitus
inchoatis negociis diem perdis iterum
retro acclinatus et oculos fixus
in nubem post aviculam tuam
flebis. quid nil nam operis vita ferat
ex commodi ociosi et lenti vos vo-
luptas suos nam vobis duas ma-
feriat, vos hanc freno curis hac
unguibus occupatis sic in uti-
les undique et volandi studio ma-
na effecti, nichil agere videamini
cum multo tum strepitu ante diem
surgitis et quasi sint hostes in
limine perstrepitant erumpitis. tota
dehinc luce iactati stagnis sil-
vas ac vepribus implentes cir-
cta clamoribus dissonis et incon-
dito ululatu in tempus hoc omnium
nil maioris rei habilem effunde-
tes. Ipsum quo maiores viri bello
fugabant hostes pacem iusticia
defendebant. sero autem revoluti
bene gesta domi sedentes allegan-
tes. quam bene ille qualis quam volaverit
sed illa degesserit. quod sint tan-
de quot alarum plume superstites

quot emisse non hec omnis scientia
vestra est. hic amor quam felicitas
et hoc totum quod creatori deo quod
alteri patrie quod parentibus quod
amicis redditis Accipitres a
Herodes vivos sonantes in nu-
bibus et laniatae prede paulu-
lum etiam sudorem et pulverem
et nocturnam perditam lucis hysto-
riam in hac enim indefessi pro et
validi delicatantur et imbecilles
ad seria lux historias Ciceronis
orationes sacras quam nec pudet
literas philosophie argumentis quibus
vos fecerat ad aliud vivere si in-
vivitis hec agentes. Canibus
atque avibus delector At quo
ducum et illustrium multos equis
quosdam canibus delectari solitos au-
dimus eo usque ut Adrianus Impera-
tor non equis solum sicut hii quos
supra memoravi, sed canibus con-
busta construxit oppidumque insuper
eo loco ubi ursam prosperam vene-
racione peremerat, manu sua se-
pe mactare solitus et legnem
avibus nil tum fere. unde in
risum ferent a Virgilio Mar-
cellum Augusti nepotem quem dic-
hys et operam adolescentibus
videre. Venatu libenter exerce-
or Sunt hec quondam latinorum
nunc Gallorum. ars ipsa est quod
et res probat et illorum scriptores
alloqui clamant itaque ut sileam
reges quorum tota vita venatio
est summis aput illos regnum quid
avarinis pontificum fuit venatu ut
vides assidue semper excitus ad
extremum morti proximus venatu cecid
lassitudine senectutis atque inco-
moda resonet mirandum dictu in
regem prestinum licato nec a stu-
diis melioribus abhorrente sed
gentilium tot illi edunt ut perscri-
bunt sicque gentiliam finite ut
hanc gloriam gallis ytali capiat
neque velint de vanitate contende-
nam si errore deposito in rem

ipam figis oculos semi nobilium
ultimi ordinis exercitum. Hoc vi
debis quot arcubus ardius tor
por quidem et ignavie terreres
diffidencia ab honestis aut
pudor ac superbia dehortantur ar
cebuntque ad honestum operam
nichil ydonei silvas colunt
non vitam saltuariam actitan
tum non minus quam policiate se in
eptos sentiunt sed feris ac ca
nibus et volucribus convictum
quod non facerent nisi illis similitudine
aliqua vincti essent qui si ex hoc
voluntate quidam sed solam
temporis fugam querunt utrumque stul
ti voti compotes forsan evaserint
dum prestare quam seu ingenii seu
magnificencie gloriam aucupantur
errant quia non principibus
modo sed ipsis tenuibus est gloria mecha
nicas ymmo et servilibus delecta
ta artibus atque negociis vna hec
excusatio Nam qui liberalibus
studiis que maiores coluerunt
sunt, atque omnino hiis indixerunt
quo nunc potius quam ad hostilia
castra transfugerint Sed pudebit
forsitan si ad antiqua respiciant
seque cum regibus metiantur at
comparent Saepe quidem legere
potuerunt et Ptolomeum philoso
phantem et Themerium pote
tem et Tullium orantem et
Cesarem triumphantem venantem
puto non legerint

33 Magno tumeor famulatu
Obsideor dicere voluisti
Magnum constat ordo
famulorum Dic quam est hostium a
quibus quia nichil est duarius ne
queas tamen qui latebras domus
intro spiciant prodeat que co
silia noverit et effundat queque
preter facta commissa quod nulli un
quam accidit obsesso vestienti et
interim postendique sunt in ipsis
ipsis penetralibus hendi dirum
ac dubium belli genus pace ta

rens et inducys nisi sub tuis
signis hostilis muros habent
exercitus Servi in multa sunt
Multi servi multe lites multe
discordie multa denique ve bella
domestica quorum vel spectator se
dulus vel laboriosus oppositor sis op
portet et accusatores medius
sinistrum tuis sinuas inde factus
ex domino Multos servos
habeo Curiosissimum animal
sine ad inquirendum negligentissim
ad obsequendum quid agas et
quid cogites nosse vult quid
iubeas ignorare Servos mul
tos habeo Melius parva sun
mit quia multa sive ideo quia quid
obsequium turbam vitat sive quia
ubi multi sunt alter alterius in onus
aspiciens gestit laborem fugere
ut in industriis pudor sit in
inertibus gloria quia ita esse no
runt omnes nullo consulit nemo
est qui non multitudine delectetur
Multi in sum sunt domi ubi
servi multi multo strepitu pau
ca fiunt et secretum nullum quot
sunt auribus atque oculi tot do
morum rimule quibus illa eciam
que in fundo sunt facile dilabuntur
pertusum vas ac futile similis a
nimus nichil continet quicquid infun
deris mox effluet Multos ser
vos domi habeo Multos si
biles linguas quam viperas do
mestice quam pacis viros adiutum
multos quam prefundos et capaces
ventres ac lubrica guttura
procellam aule thalamo dedecus
peste penu voraginem quam pe
cuniam paucos suos bene regere
difficile est multos impossibile
Multi in sum sunt domi Melius
solitudo tibi esset nichil est peius
quam domi malarum multitudo verum quanti
tas adiuvat aut minus pauci
sunt mali multi aut pessimi
Multi mei sunt Recte quidem
si promissio et res ipsa que pro
mitti id erunt nunc vero utrumque
quid intersit sentiunt experti

promittunt fateor promissi que deos
testes vocant ne soli scilicet so-
los fallant exige aut promissi
fidem nulla est multum esse et
vnde fidei satisfactum modo ne
violarent nec re afficerent minus
quibus obsequium promissum tunc
promisisse sat est, quot que preter
simeoli verum omnem que notitiam
profitentur nisi ad experientiam ve-
tum est norunt parcissimam vo-
lunt nichil nisi venit sopor que
insidiis porrectis vel inimicicies
deinde vel odiosius confessum domine
cogitare ne dicta pati vt per dominorum
domus inflati elatique ambulant
fumantque pollicita dominium vsur-
pant exercent que tyrannidem et qui
ad vastandum conducti non tam devo-
rant vniuersa sed spargunt gu-
lamque largitionibus adiuuant
de alieno prodigi auarissimi contra
propria quos si quando ad se pudor
aut necessitas reflectit vt se servos
esse meminerint tunc superbe com-
querule quanto que tunc minime
sinant quoniam ignorant vt nichil
possit non pretio emptum modo sed
contemptum que fumant huiusmodi fastidii
ad extremum qui clandestinas
domini agebant vbi limen excesserunt
ferunt tunc nimis dominis aptas
inimicitias linguis agunt ar-
mis si liceant acturi et si eos
horum fortasse contrarius abstinet
non id potius amor domini sed sequentis
timor efficit cum ob hoc vilis su-
spectus que se metuit de se sollicita co-
lectati quibus excessibus nisi oculos
timor obstruxet sole clarius cer-
neretis, quibus sit sacius omnino tali
servicio caruisse R. Vtrumque in la-
tus servi ambiunt R. Servi nomi-
ne vel dixi hostes acerrimi atque
impii et absque ipsis viue superbia
nequit non potest, inter hoc vitium
multis malo vtrobique miseri gaudent
in hoc maxime divitias operatur, in
hoc terras et massa perdunt, in
hoc aurum et cumulatur et sparg-
itur vt acies hostium vestrorum

densior sit in dies atque numerosior
an fortasse non ita est an aliud co-
loris divitiarum opinio nulla fe-
re alia re mediocritas fortune
bene institutam domum opulen-
tissime pistorum aut ludorum rege
tecta tamen multis excedat quam quod illa
plures pascit et lautius R. Ser-
uorum circumfusa tegit cohors R.
Imo sub obtentu servicii vrget
et opprimit fomitis que conpedibus
victum trahit vt et tibi nunc o-
ptimo dici possit, quid fecisti miser
vt tot custodibus indigeres
R. Servorum me vndique circumuallat
R. Nulla fuge nulla spes igitur
est salutis malo quidem suo pro-
dominare delectum desperate dementi-
e est. Atqui ob hoc vnum et o-
ptanda paupertas et amanda erat
vt tam certis hominum malis nexibus
tam vel maxime te servorum dolis ac
fastidiis liberaret

R. Magnificentissime mihi sunt edes R. 3x
Quid hoc dicta nisi Tulli-
anum illud Ornanda est
dignitas domo non ex domo to-
quenda nec domo dominus sed domino
domus honestanda R. Ornatis-
sime edes sunt R. Quid hinc tuis
architecti laus est non tua R. E-
dibus amplissimis habito R. Vbi
fures latitent, tum vagi sem-
luxurient, vulgus herat h-
ospitiant parasiti multiplicas
tecti capax locus R. Maximis
edibus habito R. Vna est vrbium
et domorum lex non statim melius
habitat qui latius neque enim
quod late habites sed quod lete re-
quiritur ad beatam vitam Sepe vel
in palaciis regum labor dolor
que habitant vel in tuguriis inopum
quies et gaudium Si amplitudo
domus aut forma prestaret nobilis-
sima certum esset architectura
R. Regiis edibus habito R. Quasi
vero arceas morbos que locum arte
at omne ad prehendenda celsium
fastigia mors egeat scalis

none in regia. Tullus hostilius
habitat quando ictus e fulmine
in regia quoque tarquinius priscus
quando percussus e ferro in regia de-
nique superbus quando pulsus e re-
gno. nullus locus periculis inac-
cessus, nullum limen morti clau-
sum. Habitacio in qua atque per-
petua est. Immo vero parum temporis
incolatus instat dies quando tandem
tamen fugies ad vena eius ducto
quam habitas. veniet qui te inde
laribus hiis extrudet. Clara
quidem et augusta domus est. Hunc
dum recesso sufficit et augusta sed
et nunc si vere domum tuam respicis
obscura et arta illa perspicies et
caduca e quoque indiget tam
annuis vix fulta subsistat
assidue faciscens casus ne ru-
inam et ne certe anima ultra
longe sit nec interim generosum
suum incolam delectet in domus
sed angat ut carcer ubi moras
oderit unde oportet absolvi. Nunc
ego vel edibus alienis vel tuo car-
cere glorare
Munitissimis arcibus habito.
In edibus bonum aliquid e, in ur-
37 bibus mali multa. ille protegunt
ab estibus a ventis ab
imbribus. hee autem possidentes
sollicitudinum procellis obiciunt
et securitate possidere turcas as-
serunt ac pavores. Arx in per-
validis membris cincta est. Num
excidit illud sparthani dictum, qui
amico muros patrie ostentanti
si hos inquit feminis extruxisti
recte quidem at si viris turpiter.
Arcem habeo fortissimam.
Tamen non impaciencia e superbia et
avaricia mea fecit. ut arcibus o-
pus esset. quanto erat honestius equo
iure cum hominibus vivere et in
plano cultis quam in agellis ha-
bitare quietis carpere sopnos
quam te turpibus presidiis inclu-
sisse nocturnis excubiis ululante
te quam tua misera suspectum et
invidiosum omnibus reddidisse. An
et publicole fatum cecidit. qui
quamvis inter primos urbem roma
sed sine regio liberasset, sene-
tamen seipsum licet indigna suspi-
ne liberaret domum suam de monte
deposuit. Arx inexpugnabilis e
mihi. An et illud vetus proverbium
non audisti. Nullum inexpugnabile
locum esse in quem asellus homi-
stus auro non possit ascendere
trahit oppugnacionem arx muni-
ta non impedit. restituit aliqu-
tula se novum insultibus arx.
turpeia penorum carcinia donec
utrique oportuniore medio successio
e ille tamulus affuit hinc fa-
bius sed an gemina arx lo-
trensis ab ipso defendit enim ha-
nibale profectus. nec byrson ipsum
nec birsa defendi potuit, nec
corinthus que una pro vetustate
inexpugnabilis famam habuit
sed haud secundum minus victor expu-
gnavit ante hos septuaginta
annos penestrina arx qua ne-
scio an ulla unquam fortior esse
aut munitior ab illo magno bonifacio
quam armis non poterat blandiciis
ac promissis fallacibus capta fuit
ac diruta diructa et vix ta-
dem velut et longena febre fra-
gilior resurrexit ad summam
nil inexpugnabile tuum nichil
ab hinc alius fraudibus. Arce sub
meus munitissima nil timeo.
Arces pestiferam multis confiden-
tiam prebuere multa qui tuti sine
arcibus in pace vixissent con-
tamen fiducia ausi sunt. unde in
arcibus pietere ut illic potissime
audacia demorare. unde orta
erat. non sunt ad audendum inci-
tando animi sed frenandi omnis
magna securitas insi quando deo
oritur stulta e. Habito in
arce munitissima. Ut sit ali-
quid arx quam tua. quid e aliud
queso quam refugium quoddam. et
degeneres latebre ad proferendam
obsidionem. quod ut ait lucanus
aspernimum e in bello quod nuper
audivisti ubi utique legisti iulium
cesarem. utrumque affectam ma-

qui pompeium Marcum Alle-
xandrum pirrum hanibalem
alios quam plures magni nominis se-
se artibus continentes et non po-
tius in arcibus insultantes Arces
scito non receptacula fortium sed
inertium esse latibula. Certe
hac etate Stephanus columpnensis
qui omnibus illustrioribus viris
par cum rebus auxilium ad sta-
tum sui nominis venisset Nobilis
quidam vir extimus et incognitus
et anticipiti prelio et ingenti
tam hostium tumento ille pictum
videns propius iussit inquit O Ste-
phane arx tua est. ille subridens
ut qui nec domum quidem prorsus vo-
me habet manum ad pectus porta-
bat inquit. arx mea est voce suo
autore dignissima Sic est autem sancti
et devoti viri omnem spem in
deo habent iusti et politi in virtu-
te, fortes et bellicosi in armis
timidi et ignavi in muris atque
arcibus

36 Ampla domus supellex
eximia est. Supellectio
in spacio pondus inutile ia-
furibus latebras dabit. hoc preda
utraque piculum est alimentum ince-
dio acleniori. In domo preciosa
supellex copiosa est. Illa cum
de loco movenis defenda est. hec si
tu volueris sepissime transferenda et
plus difficultatis allatura quam
voluptatis, et plus oneris quam ho-
noris. Multa in variis generibus
supellex domi est. Iuge bellum
non tam furibus meo, sed cum innumeris
tineis quam et araneae et rubigo.
fumus quam et pulveris et putredo
in nos dimicat O divites delica-
ti, quibus armis hos hostes arce-
bitis. Preciosissima est supellex
Non rei precium sed contentus
divitem facit alioquin et querendo
cupiditas crescit et paupertas
cupiendo ita fit ut nichil ma-
gis inopem faciat quam amari
opes quas si extimacio exacta
rei quam iudicium sequitur contentus

accesserit, ea demum veris divitiis
via est. Ego te divitem dum va-
ria mutabereis non putabo quam-
vis auream stellanti quam gemmis ra-
dentibus tectum esse supellectili
opum refertum quam tibi videam
Invidiosa supellex et perfulgida
est. Pro captu oculorum forsi- seu
tan animorum. Vere autem onerosa
rerum collumvies et turbida, sed
avaricia nichil vestris ieiunius,
nichil quam miserius. tunc famem
et querendi excitant, et quesi-
tam non capiunt, dum quam spe lu-
ta fulgebant possessa sordescunt
ita quam sepe divitias cum quesisse
putaveris, sollicitudinem ac nau-
seam quesivisti. Hec nunc tibi ca-
re steterunt. si vel cariores alie se
ostenderint, vel stuporem assiduitas
depresserit viles erunt. Esto autem
care sint et maneat stupor, nonne
etiam error manet id quam difficilius
atque preciosius. si quidem querendi stu-
dium unum sit servandi labor mul-
tiplex inquit decet quod rimsas quod
numeres, quos complices, quod ex
cuncias quod abstergas quod custodias
simul et invilecat et offendat
Supellex immensa est. O hominem
qui impedimentorum suorum magnitu-
dine delectetur

Gemmarum fulgor ac opes 37
delectat. Rerum fateor ter-
restrium et mortalium vanitatis
pars non ultima exiguo in lapillo
patrimonia magna claudentium
tamquam parvum instabile et incertum
quottidie quam varium et sola merca-
tum fama et divitiis insanorum
credulitate dependeat, unde dum
serete inopinis preciis attollunt
et gemmarum subitat premunt infa-
mia nescio quibus nostris excupien-
tibus, non tam ipsis de quibus agi-
in rebus quam in opinione hominum
ista colentium preclara quidem
illa providencia de neglecto cultu
dei atque virtutis notitia inter nostre
dis lapidum venis invigilat
sed sic est mors ut nunc primum
...us sunt, qui huius precia vasere

fingunt. vera enim precia uel nulla
sunt penitus uel ignota. quam vos
periculosa vanitas quam tremula
temporis anceps indicium ipsos uenit
artifices. facile e indicium media
repetentis id quod nuper accidit,
ut per breue gemmam carbunculus
erat . decem milibus aureorum
ille vir fortune maioris quam inge
nii emm emisset diu fecunditate
fuisse iactabat. quam naturale et
quem modum fulgor excedens
suspitionem facit eius artificum per
itissimo. quam cum consilio ostenderat
non verum gemmam sed vitrum aliquid
sed quidam aliud in eam speciem non
natura genitum, sed nescio qua sup
naturali et mira quadam arte con
flatum. Gaudium. Quamquidem hesitatio quid
nisi confessio quedam erat vitrum ille
visu pulcrius esse quam gemmam
quam forsan illa solidior sit, tamen ipsi
indicent quid uel in hoc questu
perituras alio intendas honestius
uel in hoc cognitu melioribus de
bitum tempus ponunt, quam si dicta ra
tatem iusta fuit, quam hic sequitur
quis non videt, que nam sunt am
bitio et cupiditas sit tentatas non veri
formam ac scientiam, sed indicium non
tanta mercede captanda. Gaudium. Nil
in gemmis carius est. Ratio. Credo hoc,
certe non virtus non fama, non patria
non vita ipsa, ut quam illa dico sileam
quibus vobis nichil e vilius dico
hec vita. Cunctis hys divitias
ingentes, et quidem preciosissimi
indicatas vnius gemme precio atque
amore succubuisse monstrabo,
et ex illo illam inopiam et si ita
res tulisset morte finatam. Cum
enim queso non e notum nomen consilium
Romanus hic senator fuit vir
locupletissimus. gemmam quam hunc vi
ginti milibus estimatam gemme
nomen Opialus mittit hunc
in die color pene omni varietate
prefulgidum. huius fama excitatus
attensus quam cupidine Antonius
etenim vir hoc omnium superbissimus atque
animalissimus. et cui quidem natura
libitum fortuna licitum fecisset. cum

iniusto gemme desiderio ut fit et cru
dele possessoris odium concepit. hunc
in illo publico proscriptionis incen
dio, quo tot patrie lumina periere,
Nonii nomine affluximus quam tam reliquos
ob hoc vnum cuius quod formose tyran
no quam placite domino rei esset in ser
tum est. Ille autem cum ponticus sal
tem fiber exemplo esset ut putaos
se iacturam sarcine libertate re
dimeret ac saltem illam ipsam sub
init argumentum precium distinet tanore
sit amplexus aufugit ut ea salua
nulla sibi uel patrimonium cura esset
tum illa patus exulare et men
dicare. et ad extremum mori, quis
non magis existimet ad quam vir
senatorius sit affectus, sit et profe
cto fatendum aliam quam magnum pos
tem fuisse aut parum amor posses
sorem, sed quid horum verius sit dif
finiam non conspectas. et aut huius
quam reliquorum simile indicium ceu co
tagagium amorum late serpens vol
gi mores infecit, magnus tamen in
gemma nec minimis delectatur nec
animo alia quam virtutis pulcritudine
tangi decet. nisi ut per breuia
que delectant oculos expecta mens
in amorem ac desiderium eterne pul
critudinis rapiatur que de fonte gratie
quam e pulcrum prodit. Gaudium. Excellen
tissimis gemmis alligor. Ratio. Hanc
excellentiam non natura fecit sed
opinio, que apud quosdam carbunculo
palmam dedit, apud alios adamanti.
Illa volgo ac plebis quam gemarys
cui hunc estimacio ysta veteribus
quibusdam regum scriptoribus probatum
sum quosdam non modo gemarum
sed rerum omnium terrenarum preciosissimam
adamantas regum olim, idque non
omnium sed precellentiam gemma fuit
hodie, gemma nullius rei tamen et tam
valor quam luxurie et superbie incre
mentum est multorum. non regum esse
esse cepit, et iam plebis in digi
tos sensim venit. hunc proxima
indita atque Arabicam margaritam
locant et hunc itidem smarag
dum. nescio quidem quam ordinis

iniuria, nam si illorum robur pal
lorque gratus est, tunc non eque can
dor virorumque oculis blandiatur
historicque nunc etiam zaphiris
querela quo vix aliud terra pari
celo similius sereno, sum ut dixi
furor. quinque homini non natura
nobilitat divitum. nuge manes
atque ociosorum fabule quia sicale
ista contempserunt, si quod unquam
honestior pacis a belli negocio
tenentur. Effulgide omnium tenet
gemme et suaviter candide mar
garite. Exponent aures, ymo ser
vivit calcant mollunt enervat
qua dicere si possum virorum ac mili
cium exempla congerere non te do
ceo sed obtundam unum ex omnibus
et id maximum attingam ut in
telligas quod furor iste periculosus
sit insignioribus aures qui eminentis
simus fortissimosque preasellit,
Magnus pompeius consultissimus
Romanorum ducum horum dico nomi
simorum qui gravitatis magnitudine que
statera rerum cunctis antecellunt, tum
modestia morum viteque frugalitate
maioribus cedunt sinis victor aut
hispania pacato rediens occi
dente compressis que predonibus et
in unum coactis locum tum que
narrant nomen ob hoc indicium in sibi
istud ducat illic pireneus in
montibus locorum forsan asperitate
modestiam adiuvante, atque etatis
victorieque superbiam compescente
maximum trophenum. piratam quod
et regedam sui roris ymaginem
erexit. Re tunc magnus atque ma
gnificus quod adolescens animus moribus
senex maturus quod idem postmodum
captis piratis et oriente per
domito quam tum loco mutatus ac
tempore est quod alia parte orbis ipse alius
reversus non militare sed femineum
seu divinum potius in more voltus
suos iam viriles ac solito molli
ores non ere fictos a marmore
sed insuetis atque expressissimus mar
garitis in triumpho tulit expro
bratio non levis cor suum virum
in caput expost non sine insulta
tione quadam victoris omni populi
atque excusatione quadam principum
sequentium quod non a tirannis roma
iam ferme pateretur que liberam
civibus amantissimi tenere hac in
solenciam aspexisset Nec reliqui
triumphi illius similia magis a
sobria non arma et equi domi
tarum gentium ut mox erat non
captivi memorantur, aut cu
rigant falle quod vilissimum in
eo legimus aureum fuit gemme
omnia et margarite per multa
alveus ingens ibi et ingencium
tesserarum ordo bicolor ita ut
singule gemmis et singulis con
staret aurea et vestes et statue
que et luna quedam solido ex au
ro immensi ponderis, lectique au
rei et corone plurime magnis
et candidis margaritis intexte
denique mons aureus illic fuit
fore ille mirabiles in quadru
plicate cervis ac leonibus et
figuris variis cunctis frequens
ubi et arboribus atque omni po
morum genere consitus domos au
reos tegentibus margaritis
montis in vertice hispem et re
bus horologium artificio mire
te materia volvebatur mirabile
prorsus ostentum hys quod miranda
mania viderunt. At hys rebus
inquit delector. Credo id equidem
teque hunc triumphum et cupide
spectaturum reor et cupidius
ducturum et cupidissime possessurum
id in passionati status animi
suadet. Crede autem et tu in hec
que nimium nisque adeo delectant
sepe cre sepe et corrupi noctium
illius certe que loquimur trium
phantis gloria nil unquam magis
obfuit non thesalicus dies non
egipcia calamitas, ibi enim forti
tudine succubuit non totus hic
vicio totus ibi aliena vis alie
perfidia hic sua fragilitas sua
fuit ambicio Illic ergo potencia

et vitam. Hic anuli populus modestie
quam insignibus fama magnus quam la
boribus partum magnum nomen in
minuit. Mirum dictu tamen victori
osior contra Hispanos bellicosam
gentem quam imbelles et inermes
Asiaticos apparuit. Eoque mirabilius
quod in ipsa quoque Asia aliquamdiu in
teger atque invictus tandem se in templo
Ierosolimitano cum opulentissimum de
lectum atque abstinentissimum prius
ad ultimum vergenti vitio non re
sistit nequaquam amplius vir singu
laris atque unicus ut prius fuerat, sed
quasi unus ex multis captus delicijs
quarum est gemmarum fulgor eximius
margaritarum. Idque aurum pondus
fuit vicerat iam ante pari pre
lio Allexandrum Asia, sed pariter
est victus victusque viluit. Illud
magnum prestitisse victorem sui po
pulum, quem illius ferme ducum stetit
ut Asie delitias que in orbem
latum tunc fluxere una vos in prima
vicerunt. Nempe si fateri verum
volumus utrique gentium victores Asia
tica victoria victi estis. Nunc et
amicas oculorum amatorum hostes et
victrices virorum fortium gemmas cole.
G. Gemmis delector ardentibus.
R. At hic varijs ille pallentibus multi
plex appetitus vita audisti in
Pyrro illi qui ad bellum Romanis
gessit Achates fuit lapis precio
sissimus in hominum indicio, quod eo
quo precio rebus fuit variante
vilissimus in quo quasi species rerum
diversas repictare solere oculis
fama est, hominum iumentorum flu
minum nemorum volucrum ferarum quam
nulla penitus manu artificio sed
nature in illo sane regio ut solebas
ubi vitar non impresse. Sed in
gemmis figure novem et A
pollo erat corre nobilis cytharista
sparsis itaque nexibus quam in vice geme
nectis, ut tot ymaginum etiam
tam parvo spacio una queque sub
discerneretur insignibus preclarus
ut res erat anulus additum gre
regis nomine, plus enim fuit res
illustrium. Sed quid oro illi contulit
achates suus, an bello invictum

an non dicam mortis, non hostili
gladio sed saxo quod feminea etiam
torsit manus exemptum fecit. Quod
nunquam vel hunc precio prefuit ha
buisse vel hoc noluit carmisse Fa
bricius Curio quibus re victus atque
ytalia pulsus ducibus affirmare
auxim ventri hoc unquam sessore
aio fuisse ut horrentem galeam
rigidumque nec auro aut gemmis
insignem gladium ad regio pinni
tate. Sic mollia queque despici
unt viri fortes, quo vero anulum
regis ambirent, qui sola virtutis
fiducia regem ipsum et reges opes
regumque contempserant, quia aut
vos avorum diffidentia tincta mira
mini et quasi beatos factura cupi
scitis, victo sola contempnunt. Est
et gemme altius fama vetustior
quam Samiorum tyrannus Pollicrates
habuit, ferunt fuisse Sardonicem
is lapillus ut multa preciosa di
tissimi hominis prosperrimus status
quamobrem quia nichil unquam senserat
adversi, palam obsequentis et cla
culum insidiantis fortune invi
diam placaturus naufragio in altum
profudit anulum, quasi ipsi in quo ge
ma erat manu propria dimersit, ut
sic saltem semel doliturus in vita
visus sibi callide tetigisse tum
fortuna, si tot locis unum hoc esse
pensaret. Illa vero nec falli facile
nec mulceri mala hominis equa
lance conponens plurimum exige
bat pro dubio favore breve
quidem, sed perdurans ut quasi per omnem
vitam felicissimus atque visus esset
alijs, in morte miserrimus videretur
esset quam miserrimus. Hunc victis hic
supplicijs omnibus unum caput
urgentibus itaque velut oblatum
respiciens o fortune ludos, piscem
quodam in remuneracio qui tunc ore
anulum exciperet, captumque illico
mense quam illius appositus fuerat
anulum sibi illi suum non sine gla
spectancium stupore restituit.
Etiam grandem multas post seculis
Augustus Cesar et precio tutus

miraculo insertam corone ad ede
concordie dedicasse fertur. hic cuius
interrogato quid hoc vel tiranno
profuit habuisse preciam assignata
vel pithagore obfuit caruisse
quem sibi cum illo patria et do-
mum parem et amicos morum eius
odio relinquenti Nempe tirannus
ille patibulo affixus omni indic-
tum summum supplicium pateretur
maiore etiam dignus erat. ille phi-
losophus in pace obiens prultus
domus eius pro templo habitus
est. tum inter illius extrema atque
huius palmam interfuit. neque vero et
seu pollicrati tunc sardonix ille
ne morsu volucrum seviesimus d-
cre manifestet. seu Iohanno Gal-
liarum regi in acie victus in man(us)
hostium pervenerit suus valuit
preclare carbunculus, que diu in
in digito eius inventum ereptum
que sibi et post annos ab amico
quodam orbe alio redemptum re-
missumque ... fuit atque tante
regem precium infiniti sed nullius
efficacie, nullius que ope nisi ... ad
et reliquie ... gemmis ... demas
eam lucidas non nego ne sensum
condicam nego utiles nego ulla
vim habere non illam que vulgus etiam
fertur. possit feras amorem que dum
tum confringere atque arculas ex
haurire. Utrumque in precio sunt
gemme eo que eam delectant
At tum dementie summe est multa
curam in rebus impendere que et si
aliquid videantur in se nichil sint
hoc est enim errore oculorum ut p-
stigio delectari. quid in hiis laboras
que non dico felicitati non conferunt
sed ne miserie detrahunt. prudentes ...
contrario abeuntes. Et si multa eque
hic cumulus et mirabilia scripta sunt
non vitata rerum neque utilitati le-
gentium sed stupori operam dan-
tibus, perpulere que magis qui hiis
magis libros integros reple-
tum erat cum potuerint. ut tum in
hac in parte tum plinio 2° plane
queruit et stupuisse eos. Ergo que

non sine contemptu et risu quibus
humanum arbitror ut et stultam
credulitatem vanis opinionibus
implicarent et seipsos mirabilibus in-
eptiis oblectarent. Delector
gemmis quibus credibile est aliquam
vim inesse. Crede ita illa sit
audisti ut sit alia quedam tum
illa est mercatorum ac scriptorum colla-
ta mendaciis non gemma tum
arte conficitis sed vera etiam assentien-
tibus atque fucatis. que multo est
satius vel prudentem arguere vel
magnificare temere quam fallere omnia
gemmarum precia utentem quam et vi-
tia. hic enim a plinio cuius multa
placent valde dissentio ille quippe
fla deprehendendi arte seu noti-
tiam quandam pollicetur. quam inquit etiam
luxuriam adversus fraudem mu-
nire docet. mea vero summa non
muniendi neque armanda lu-
xuria, sed inermis et sola studia
torum inter armatas acies deserenda
ut in inventa sepius et clusa quam
alia non potest saltem dampnis ac
fraudibus castigetur

Iuvat gemmis bibere. · 38 ·
Clamant gemmassas ad po-
cula luxuriam vetus est
non vitreis modo rem frugalem ac
profecto pulcherrimam que despiciens
sed argenteam ipsam que aurum humane
oculis cupiditate ultimam victam
inventam que aliquo quo avaritia
luxus excedet non satis digna ma-
gis mali causa vidit hoc poe-
ta cum diceret. hic petit excidiis ur-
bem miseros que penates malum
ingens ne iusticie tum sed huma-
nitati obvium et ut scires quam op-
ptet addidit ut gemma bibat. en
cumulum pressurorum causa ut cum
tibi argenteus cum tuum satis
esset aureus humano usui parum
sit nisi preciam faciente periculo
gemme etiam precio artificio ex
tausave, quibus bibat infelix
homicidio et polluta mendaciis

ac spumantibus labra rotundius
applicet ceteris et potum volupta-
tem intercellante metu et ap-
paratum oposita et custodie dif-
ficilis et saluti anceps et ve-
nenis aptissima. Verum namque
est illud actum poete Nulla
aconita bibuntur fictilibus tunc
illa time cum pocula sumes ge-
mmata. Gemma bibere consu-
evi. Superbia dum se attollat
nec descensum cogitat. nec minori
cure libentius bibitis quam securi
ambitiose quam sapide. Sic vitia
vitiis vinciunt et cumulant precio
Aliquando sollicitat vini sapor
quam insolentia ciphi color ob-
stupescitis ad gemmarum radi-
os hunc stupore illo non parvo
existimanda arbitrarium non enim
petunie sed virtutis nomine ie vigi-
liarum custos patrie hoc ipso
de quo loquor precio gemmarum
quesivit iustitiam ac pietatem pro-
pans. Hiis amissis. illa adipisci
et ut gemma bibat tuam atque
hominem oblivisci. Libentius gem-
matis utor poculis. Est for-
tassis alia desiderii causa nec
si radix neque solus fulgor alli-
cit, sed aqua latens ubi Nam
quis omnes gemmarum vires ac
virtutes explicet ita dico, sed
omnem que diis dux d' schulct
pro septima via esset, sed nec se-
ptuagesima via est, nec profecto
centesima quia si ut plinius ait
Nulla fraus vite lucrosior quam
invenitur sed et nulla iniosior
non quam gemmarum quam ceterarum
rerum crebrior sit contractus, ipse
quas raritas preciosa facit, sed
quam nusquam rarior est veritas, nec
quam enim alie tibi vel experiendi minor
copia vel maiorum licentia me-
tiendi vel liberior vel consuetudo
frequentior, quam si quid proxime exori-
bus verum est an illud forsitan
verendum quod et maiorum auctoritas

et super illa fundata vulgi habet
opinio. ebrietati resistere ameti-
stos. parum ne igitur cause sit cur
ebriosorum pectoribus hec gemma
deserviat ludo tecum, sepe ita so-
les. perit nepe ut hec non ebuant
quid alie mereant nisi quia volu-
ptatis ingenium fuit. ut tamen
conspectu bibentis delectet visus,
atque hinc illinc sensibus deliniat
ambitiosior lectior quam sit ebrie-
tatis quam ni fallor, et verior ea quidem
et certior causa est. tamen religiosum
tamen in hac ipsa que adversus ebrietate
quam belli ducere eligitur de qua tri-
umphat sobrietas sola potest vita
vino modico meta illius co-
solatoris optimum sententiam
eo quod ipso non ad voluptatem
et stomachi estus dulces pellen-
dos vino nimis exiguo et frigi
di limphis quam predomito metum
erat potentibus incendium atque im-
petum seu fuga evade, seu a-
quarum diluvio extinguere ac
sedare. Bibere et meminisse in
vino magno ac fervido potu
quam crebro et nimio nitam pu-
doris pone quam matiam inesse,
eam quociens te ebriis oculis
ingerat, neque a quoque sane mens
posse dissimulari, quam sit arma
quod monstrat illud italia. quibus
hic ametisto seu gemmis omnis
illis e leta mentio. sed id magis
fiunt quam qui credunt ut hoc sple-
ndore sobrietatis intrepidi bibent
posse eodem magis atque impudentius
ut plurimum stulte credulis
vulgus ut omnia Summa ergo
huius est nichil aliud vobis hac
religione quam gratiant quam voluptas
difficultatibus exacta et incessa
sed multo maxime superbia et
conditionis oblivio timor quam
animi letifer quam cuius vel peius
sit homini vite, miror quod ita
vel contius. non dico veritatem bonum
ingens viro vili iudicio sed nec

salus non securitas non opes non
denique voluptates. hiisdem vos
existimatoribus summum bonum cuncta
hec enim cessere superbie. quam per te-
rram vos gemmarum cupidos fecit
que se ac trepidi. sed exculta do-
mos templorum mensas instar al-
tarium beatis aureas atque gemma-
tas hostie ipsi pontifex crudelitate
avaritie luxurieque ambitionis
ac superbie altaribus exposite. que
in vos omnes et singulos semper pri-
mas sibi partes ut est dictum
vendicante superbia. avaritie
ipse quod nomen sonat. ut tu
que fortassis auro contenta quiesce-
ret. luxuria epulis et voluptati-
bus suis. sola superbia non quiescit
quamdiu aliquid supra se videt ut que
ab initio tantum deo par esse te-
mptavit. hec ergo vos cogit laboriose
gemmas querere studioseque nectere
vel camare ut prodeuntes. sedentes
in foro inque domo radiantes
ac stellanti celo per invidia fa-
ciatis. hac duce itum est ut ad rem
reddeam in bitaculo et de veste ci-
bis et potu rebusque omnibus que
humane necessitati seu iocunditati in-
venta erant. pretiosum aliquid sub-
iunximus periculum instituisti. eoque
crescendo malum processit. ut ex gem-
mis non modo iam pocula. sed
pelves et lebetes et mortaria
et aena compitia. victrix plane
de superbia gemmea pocula requi-
ras. omne tibi ex eadem materia va-
sorum genus tum offerunt mini-
stri. neque tamen minus est quam gemmas
hos in usus quam in vestri singulos tracta-
re fodere. sic consuetudo facta est vobis
que luxuria maioribus vestris fuit

C. De cristallinis poculis liber utor

R. Parco iam gemmis concreta
illis glacies excusat. nescio
quid plus vitro habes. eque enim
fragilis est et fortiri nequit. vel quod
quesitu difficilior. et vel de lo-
ginquo veniens vel que propin-
qua est inter alpinum scopulos
rupes que minas et algentes
tenui fune pendentibus eruenda
ob eamque rem carior. vestras
que cupiditates irritale potencior.
Itaque Neronem legis infelicia pa-
tria ruinis seu dampnis ex or-
bis cristallinos duos talium
forte elisos gravissime doluisse.
sed quid aliud puto verbi historie
sensus hec tua secundum proprietati
et etati sue insensum et postes in-
videns ne quis unquam ex hiis
biberet manu propria collisisse. en for-
tune fortis expiacio vel impe-
tum. in quo tiranni seuitie ingr-
avanda exerceret. in cristallis
seuit. quod mille tum viros delicate talo-
res excusatio minor diceret aliquis
inutilem principem. sed Neronem
sequi nemo omnes optavit. C. Cri-
stallinis gaudeo. R. Nec atten-
dis quod caduca quam fragilis de-
lectatio sit tua. sed quam mos est
ut nunc ipsa familia exoptata,
tum et imbecillitas vera sum-
tum aliquis tamen haberet et usu melior pro
celestis actum aliquo quod spectaret
optare et querere debuisset. utque
debilia atque prima coniungit. leve
ait sic quod maxima hodie lau-
tis excessere verum furor incredi-
bilis eadem illa victoria que pe-
regrina multa vobis intulit. Ipse
dum quo diximus triumphante pom-
peio in ytalia inque urbe roma
insuetus ex asia semel invi-
tile. sed tam credita perfertili co-
loniis que impigris. itaque brevi
auctum usque adeo ut minimum
unius precium septuaginta videas
talenta. calices quoque illius ad-
amante quedam cupide conclusum
dentibus labrum. et mira amoris
mirabiliore extat ut cicatrix
illa nobilitas crustulum. et fame
eius et precium esset augmentum.
Non igitur hac in parte quam illa frustra
etati neque superbia minor est vestra
quam maiorum. sed utrisque perducta
una est in mancinis non solum usui
vestro desistentibus. sed ignotis

pro quibus nona luxurie species in
vasis auellane radix ad pocula
quesitum lignum ipsum quod celatu-
ris honestandum furor nunc
Papirius Galliarum veneratur hos
in usus impera arbores alie p-
ceteris nominibus venis et notis
alijs sed eadem vanitate ve-
niunt quod nec ullus est nomina-
tus mos donec mos poculis
minimorum iactancia vincta sit
In uno plane fateor amorum
essistis insanie quod illi sua nos
nullo usu sola sed habendi libidine
mutabant ut quod delicias mira-
bant Unde et Nero ipse non princi-
pum modo sed hominum sceleratissimus in-
ale dilecte et parvis orasse quinque
flamos tremens hoc sub nomine
tentitulum meditat eximus
adoptasse legitur carmine edito-
sunt uatum quod stupeas tamen
ingenium animi unus ergo
illos quod aurei videntur fuscino
suo dixit O feroces atque infauste
blandicie detondique et laudabile
caput talis impia ad inferos
detrudendum At vos fictiones et
habetis et operuistis aut certe mo-
destius collatis et parcius exti-
matis

39 Igitur gemma expressis in-
steor Attressit non insita
or ad naturale decus quedam
artis ornatus et munitos in vol-
tus in quod signorum usum gemmas
Stalpi stupenda quedam me
ingenij operum mirantur nec et
ametistus me lapides vel impressi-
onis vel successu prosper ut scri-
bent et inter artifices primus sibi
pirgoteles sumpsit nomen eo quod
unus etiamuis sui gemmis idoneus
Alexandro visus est sculpende
sui ois ymaginis quod post modum
divus augustus usus est ad gemma
illa qua erat uti solitus in totos
hominum abijsset et prime enigma-
tica videtur ita ut preter exacto
in difficultates ipsa quod signi
plenitas vetustissimo principi
parte videtur inuidiam. Hinc
proximus vel ingenio vel etate a-
polarides fuit et Cronius post hos
magni nominis in hac arte dio-
stores fuit cuius tum opus exprimet
nomen silentio plinium miror hic
eum qui ipsius divi augusti scul-
psit effigiem qua ad extremum
et ipse dum vixit et post eum multi
principum usi sunt ea vel cesarei ornis
vnatio vel admiratio fuit artifi-
cis Et nunc ego tanto de gemmis
studio sermo quod seu natura integritas
soliditas quod voluptatibus vestris
exiat exhibeat seu ars cavatas
quoties ex te quod amplius delectare a-
nimum debet sine precio ac labore
parabilis splendor ethereus ymo
ne is quidem sed qui huius et illius
fons ac principium lucis est rutu-
li carbunculi virides smaragdi
serenum zaphira candide marga-
rite sic alliciunt ut solis fulgor
ac syderum ut terre viror ac arborum
nec serenitas nec candor nitidus
tangit animum stupentis facies
manu hominum gemmis stultas
nec artificis stupeas ingenium
ymo neque illius verecundiam tot quod
tam clara ad verum miros agnitus
qui gemmas ipsas quinque ingenium
et manus quinque oculos fecit quibus
hec cernentur atque intelligerent et
flerent. O semper vilium viratores
rerum semper quod nobilium contem-
ptores

Pictis tabulis delector 40
Quamvis delectatio nec minor
vanitas quod magnorum sepe
hominum fuit nec tollerabilior quod
antiqua si quidem omne malum ex-
tunc sit pessimum quia illi vel
auctorum pondus adiungitur vel
annorum . . . consuetu-
dinis robur ingens tum sennit
et ut bona in melius sic mala
in peius etas provehit Sed vanitas
qui maiores viros vanius ire-
bus facile vincitis eosdem in se
ius equaretis virtute quod non iste
et gloriam imitaremini Valde
utique tabulas pictas miror

Nota

O inanitas humana humanum furor ante omnia inanitas, in se quoque minor auctam non solum artium sed nature opera mille inimitabilia. Picte delectant tabule. Cuius huius sensus ex iam dictis intelligere potuisti: omnis quidem terrena delectatio si consilio regeretur ad amorem celestis erigeret et originis admoneret. Nam quis unquam gusto rivi appetens fontem odit? aut vos contemplatores humani acclines affixi quod celum suspicere non audetis et obliti opificem illum solis ac lune tanta cum voluptate terrenas picturas aspicitis, atque unde suspirius erat ad alta dispositus illic metam figitis intellectus. Pictis tabulis delector. Penicello et coloribus delectaris, in quibus et precium et ars placet ac varietas et curiosa dispersio, sic exanguium vivi gestus atque immobilium motus imaginum et postibus prosilientes effigies et vultus, et est hac in re periculum quod hinc magna maxima capiunt ingenia. Itaque ubi agrestis leto et leni stupore pertranseat, illic ingeniosus suspirans ac venerabundus inhereat. Compositum sane neque hic tempus est operis ab initio artibus originem atque incrementa referre et miracula operum et artificum industrias et principum insanias et enormia precia, quibus hec trans maria mercati Rome in templis deorum ac Cesarum in thalamis inque publicis plateis ac porticibus consecrarent, neque id satis nisi ipsi arti dexteras atque animos maiori exercitio debitos applicarent, quod iam ante nobilissimi philosophorum Grecie fecerant. Unde esset ut pictura diu quidem apud vos ut nature convincior ante omnes mechanicas in precio esset, apud Grecos vero si quid Plinio credis in primo gradu liberalium haberetur. Omitto hec nunc et intente brevitati et priori proposito quamquam mea sunt adversa; videor enim prius morbum ipsum tamquam remedium pollicebor alere et verum claritas stupentis amentiam excusare. Sed iam dixi multum errori detrahit errorum magnitudo, ymmo tamen quod ideo attigerim ut si quereret huius quanta vis esset, ad quam tot tantisque sit in geniis comprobatum: cum et vulgus errorum principes et consuetudinum gentium longa dies tumultusque ingeniis omnium malorum que antiquis accesserunt, ut voluptas stupor que oculos ab altiore fructi contemplatione dimoneat distrahatque. Cum autem si tam ficta et ad umbratas formas induunt usque adeo delectant, attolle oculos ad eum qui os humanum sensibus, animam intellectu, celum astris, floribus terram pinxit; sperneres quos nunc mirabaris artifices.

Et delector statuis. Artes varie, furor idem, impar quoque fons unus artium, unus finis, diversa materia. Delectant statue. Accedunt hec quidem ad naturam potius quam picture; ille enim videntur tantum, hec autem contingunt integrumque ac solidum eo quod perhennius corpus habent, quamobrem cuncta picture veterum nulle usquam, tamen adhuc innumerabiles supersunt statue. Unde hec etas ut multis inopinea picture inventrix vult videri sive quod inventorum primum elegantissima consummatrix limatrix, cum in ceteris quolibet stultius cunctis quod in omnibus figuris ac statuis longe imparem se negare temeraria, quibus nihil pudens quod non audeat cum preterita ponere artis una, nisi plures, unius ut dixi fontis arcium, Gryphidem dico atque procul dubio sic tenere par quod flaverunt, quod una etiam et Apellem et Pyrgotelem et Lysippum habuit; quod hinc patet quod hos simul ex omnibus magnum timor maximum delegit, quorum primus 41

eum pingeret, stidus stalperet,
temis fingeret atque statuam extunderet
edicto vetitis reliquis quibus inge-
nii artis que fiducia faciem regis
attingere. Nec minor ideo furor
ceterorum, uno vero omnibus morbus
eo funestior quo stabiliore ma-
teria subnixus. G. At me statue dele-
ctant. R. Ne te solum a plebeis co-
munibus errantibus putes, quanta
olim dignitas statuarum, quantum-
ve apud antiquos clarissimos
que hominum studium desiderium que tan-
tum fuit, et Augusti et Vespa-
siani ac reliquorum deinceps imperatorum
dicere longum et impertinens. Ce-
sarum ac regum virorum que secundum
ordinis illustrium solers inquisitor
et reptorum instituta et custodia
et conservacio indicium sunt. Accedit ar-
tificum fama ingens non vulgo
a minoribus duntaxat operibus, sed la-
te sonante scriptorum litteris celebra-
ta, que tam magna utique preter
de radice nasci possit non videtur.
Non sit de nichilo magnum nomen
magnum esse vel oportet de quo sepe
magna tractatur. Sed hiis omnibus
supra visum est. Eo autem spectant
quanto maior obstandum talium vestu-
to et tam valido sit honor.
G. Variis delector statuis. R. Harum
quippe artium manum natura
imitancium una quam plasticem
dixere ex gipso et ceris operatur ac
tenaci argilla, que cognatis licet
artibus cunctis amancior sit licita
ac minus inimica modestie in-
primis et frugalitatis, que magis
fictiles quam aureas deorum atque
hominum formas probant, quod est
tam delectabile de quo ceteros atque
ceteros vulgus amet non intelligens.
G. Nobilissimis statuis delector. R.
Anali consilium Augusto primum in
antiquior non aliis placet, unquam tu
aurea artificum mediocris multis
eneis atque marmoreis multo que
marie plasticas preferenda duxit.
Claud insule quidem ut se sic esti-
macio rerum prius, quod est autem aliud
amare non statuam que ut ex vili
materia nobilis sic precio vilis
ex auro si post quam ut vero tu statuam
existimabis, sive illa regis Assirii
ex auro sexaginta cubitorum, quam
non adorasse capitale fuit, quam ne-
hodie ultra suam ut facerent adora-
verunt, sive illa cubitorum quatuor quam
ex ingenti topacio mirum dictu
regine Egiptie facta legis, preter-
non auree queres, cum eius esset arti-
ficis contemptus de materia, quesivisse.
G. Artificiose oculos delectant
statue. R. Fuerunt aliquando statue
insignia virtutum, nunc sunt illece-
bre oculorum. Ponebantur hiis qui
magna gessissent, morte pro
republica obiissent, quales decrete
sunt legatis a rege Veientum
interfectis, quales liberatori Italie
Affricano, quas illius magnitudo ani-
mi ac spectata modestia non rece-
pit, quas quam post obitum recusare
non potuit. Ponebantur ingenio-
sis ac doctis viris, quales poeta
Ennius Victorino. Nunc ponuntur
divitibus magno precio marmo-
rea peregrina mercantibus. G. Artifi-
ciose placent statue. R. Artifi-
cium fere omnis recipit materia,
sentio autem ut tua sic delectacio
plena sit ingenii materie que no-
bilitatis inepta perficiet, neque hec tam
amor quam iudicium quam convene-
runt vera delectatio ulla est, aut
vera nobilitas fex terre, licet ru-
tila, incus malleus forcipes car-
bones ignium, labor que mechani-
ca quid hinc viro optabile vel
quam magnificum si possit cogitare.
G. Non delectari statuis non
possum. R. Delectari hominum inge-
niis si modeste fiat tollerabile, Nota
hiis presertim qui ingenio excellunt
nisi eis obstet livor, facile est quod
quid in se amat in alio venerari,
delectum que sacras ymaginibus
qui spectaculis bustis celestibus a-
moneat primum sepe excitandis que
animis utile probare autem, et si me-
diam inveniant atque elegant
ad virtutem, sicut tepentes ad rerum

nobiliu͂ mediu͂ recalescunt annade
tẏ a colende equo amplius no
st, pe a stultitie testes et auaricie
ministre aut fidei sunt rebelles ac
religioni ve et precepto illi famo
sissimo custodite vos a simulacris
profecto aut si h' q͂ illud apprias
qui solida terram fecit mobile
volubile celu͂ fecit quinq͂ no fictos
sed veros viuos q͂ homines et qua
drupes terre celo volucres dedit
puto ut pythagore appellem sic
et policletu͂ sprnes ac phidia͂

Xz neq͂ non moueant vasa
corinthia. Assuetu͂ celesti
bus terena no͂ quaciunt sic
collata illis modicu͂ sic nichil sic
deniq͂ tediu͂ ac fastidiu͂ gignit si
quid aut animus memor originis
cauernis terrestrib' inhiet et ma
gni faciet q͂d ex illis effoditur
dum celu͂ soleq͂ ac stellas et
seipm videt supnu͂ q͂ hor' om
artifice contempla͂ Corinthijs
delector Nescio te no gelido
m ut ex ai ptu sed officiu demi
grant ac preualent fabri ope
Ad postremu͂ romani e pde reli
quijs delectati ad historias rei an
mius du corinthum armis ca
ptam direptaq͂ flamis assumet
marmoreis simul q͂ argenteis atq͂
eneis quearq͂ victoru͂ forte mag
enascebant statuis q̊r habundantis
sima olim illa urbs fuit pari
incendio liquefactis om metal
loru͂ vene ibi vinu͂ torrente flu
xisse vno q͂ ex oib' nobilior me
tallo et preciosior exortu͂ et a
clade vrbis nom inuenit partu͂
fuit no q͂ is furor i ea vrbe conse
rget q͂ ardebat sed ventu͂ furor
ma parabat ad hunc modum
huic corinthijs huius fons fuit
insanie nunc damascus unde
hodie vasa metuunt viros captu
ra oculos animos q͂ Vas corin
thijs delector Quirarer magis
nisi augustu͂ modestissimu͂ prin
cipem latium esse apud egregios
scriptores delectatum hac insuper adeo
receptum precipitem q͂ actum ut
proscriptione teruit in tali q͂ dampnasse
alios ullam alia ob causam nisi
huiusmodi vasoru͂ desiderio pu
tare ut q͂ eius ad statua famo
so epigramate opposito ad etia͂
laudati ducis infamia corin
thiarius diceret q͂d si cornu' in
hunc optimu͂ pessimu͂ q͂ om
Antoniu͂ hac ex parte q͂ mensi
nisi q͂ hunc iniuria tam no
bilior et e omne pctm eo mag
quo et maior qui peccat et maior
tam peccandi nec peccatis magnitu
do atq͂ viror' lingue vel calami
volumus euadunt indicas q͂ hom
eximunt illos magis ise acunt
atq͂ irritant no parcit regum
maculis volgus loquax et si
palam metuit clam liberat e
vitiis in cauernis sibilat ge
mit i tubis dubias voces in
nubibus acres usus in triumphis
fecit sub scribit statuis mutu loquitur
silentio excitat mina q͂ oculis
lingwa facit sic sepe leuib' ex
causis grues contingunt infamie
et clari q͂ noibus obscurata co
gnomina preco q͂ si principiu͂ ma
ximu͂ euenire potuit q͂ principati
spem quibus e͂e d͂z annuta medio
critatis et inimica luxuria
Corinthijs delector ac si pec
ces erroribus oculis q͂ fulgoib'
claudent liquido appareret q͂u͂
fictilia preferenda corinthijs quia
vel parcu facilior vel iocundiora
vsu vel securiora fruatu vel dignis
humanis q͂ cultibus aptiora ecte
q͂d ad securitate attinet si vera
e͂ census nota e prosripti illius
securius vixissent si corinthijs
caruissent ad q͂d ad diuinu͂ culpa
tu͂ preciam magis habuus suis
se diuinitate dum fictilib' cole
bet nec in dubiu͂ nec semete
q͂ vos ad humanu͂ vsum fictilia
tuberonis temporis ut prob' qui
apud prim decas diu notuisse
suffragijs clau sit 2 prime re

pulsam Maximo quoque Valerio sum-
pti prolixioris excusanti indigna
fuisse publico munere videatur.
Ecce tamen cum Seneca sentio apud
quem illa priscis laudibus offeruntur.
Sunt enim persimonie antique
et Romanis aptissima moribus,
quibus ut modeste patresfamilias
privata domus, sic bene instituite
urbis honesta respublica regi debet, ut
frenato quodam sui metu teneat eius
qui in tales est compositi et singuli
status. Itaque si Helius Tubero
flectibilibus suis ante cellam
Iovis expositis quibus se fruga-
litate atque sobrietate ut quidam
ait Seneca in Capitolio conse-
crabat, oculos populi iam lascivi-
entis offendit, non est animi eius
egregii culpa sed temporum. Iam
tunc res ab illa prisca severi-
tate ad hanc mollitiem incli-
nabat. Tunc primum Pathereus
cyphos quoque aureos gemmatos dis-
cum argenteum corrubiatum
lancem papinata patena et
hederata murrai cepit et reliqua
que Galienus imperator Claudio
misit imperatori post futuro;
deinde alias atque alias furorum
species que magnificentie tenuit.
Novissime autem hiis diebus non
hederas modo vel pampinos vel co-
rimbos, sed ipsas etiam in ornatibus suis
silvas omne genus arborum ac fe-
rarum et volucrum et hominum vultus,
et quecumque vel oculus videat,
audivit quoque auris vel mens fingat,
in auro expressa vel argento
longa iam consuetudine non miratur.
Gemmis inhiamus de quibus paulo
ante tractavimus, quod multa temporum
iam invaluit curiositas crescente
superbia. Perdam vos qui laudatis co-
rinthia vilueri. Contemptus
quoque de vera rerum vilitatis estimatione
laudabilis futurus, de falsa nobilitate
admiratione dampnabilis factus
est. Ego vos corinthia mi-

ror. Corinthiis vasis vestra
facit suo vos ipsa incendio
et miserorum exitium suorum in vestros
animos ulta est, ne quid id novum sepe
victos victores bellorum, et victorum
simul externis vitiis victi estis.
Sic vos Scipio Africanus et
Manlius Vulso Asie victores a-
stracias deliciis lectis quoque pur-
pureis atque aureis vestibus ex-
quisite quoque supellectili quod quoque vi-
lissimum complicibus certis quoque Corinthiis
subiugat, ut duo de hostibus du-
ces unus et de nobis unus quoque mo-
ribus hostilia triumpharet.
Cupide corinthiis vasis utor.
Neque vasa corinthia neque
aurea meliorem cibum faciunt
neque samia peiorem, neque omnino
de qualitate rerum, sed ex morbo
animi vera cupiditas vera certa est;
ipsa potius morbus est animi cui
ut consulens convalescas per tota-
lium tot vasorum curas, unum animi
penitale ac salubre, ut scias
ipse tuum vas in sanctificatione et
honore, sicut scriptum est, non in
passione desiderii possidere.

Librorum copia magna est. ·43·
Opportune admodum de
hiis sermo oritur. Nam ut
quidam discipline, sic voluptati
alii ac iactantie libros querunt.
Sunt qui de hac parte supellectilis
exornent thalamos quoque ars ex-
ornandis inventa est, neque ali-
ter hiis utantur quam corinthiis vasis
aut tabulis pictis ac statuis ce-
terisque de quibus proxime dispu-
tatum est. Sunt qui obtentu li-
brorum avaritie inserviant, pes-
simi omnium, non librorum pretia
sed quasi mercium existimatores, pe-
stis mala sed recens, et que
nuper divitum studiis obrepsisse
videatur, quo unum cupiditatis instrumentum
atque una ars accessit. Librorum

largā copia est · Oppressiua
sed delectabilis sarcina et animi
iocunda distractio · Ingens ē
copia librorum · Ingens similis
et laboris copia · et quietis ino
pia · Huc illuc circumagendum in
genium · his atque illis oneranda
memoria · quid uis dicam · libri quos
dam ad scientiam quosdam ad insani
am deduxere · dum plus hauriunt
quam digerunt · ut stomachis sic
ingeniis nausea nocuit sepius
quam fames · atque ut ciborum sic li
brorum usus pro utentis qualitate limi
tandus est · In rebus omnibus quod
huic parum · illi enim nimium · itaque
sapiens non copiam · sed sufficien
tiam rerum volet · illa enim sepe pe
stilens hec semper est utilis ·
Immensa librorum copia ē · Im
mensa dicimus quod mensura
caret · sine qua haud quid in
rebus recte sibi quam conveniens tu
metur · est in his etiam que optima
indicantur immensitas atque mode
ratio fugienda · semper quam potius
habendum id conveniat ne quid ni
mis · Librorum inestimabilis mul
titudo est · Maior ne tibi quam Ptho
lomeo philadelpho regi egypti
per quem alexandrine bibliothe
ce quadraginta librorum milia
coacervasse compertum ē · qui tunc ex
diversis locis diu magno studio que
siti simul omnes asservati · quid ē
elegantie tuorum quam regum · tunc que
opus dites sed studiose luxurie
immo ne id quidem · sed scriptam con
quisitis spectaculis inaniter o
stentantibus ē · Tytilivii dictum et
Ptholomei factum · ut utrumque forsitan
regie opes excusent et in longum
publicis usibus prospiciens regis
intentio · in hoc certe laudabilis
que sacras literas modo non utiles
modo · sed necessarias summa diligentia
atque immensa per electos ad tantum
opus viros in grecam linguam ex
hebraico fonte transfudit · Quid quod
facias privatus non equantibus

sed superantibus apparatus regios
Sereno equidem samonico doctrine
vir magis · sed maioris iure pri
marum rerum · sed plurium volu
minum duo et sexaginta milia
librorum fuisse leguntur · quos omnes
Gordiano minori cuius preceptor fuisset
amicissimus ille moriens reliquit ·
magna prorsus hereditas et multis
suffectura ingeniis · unum vero quis
dubitet oppressura · Cum dicas
queso si nil aliud legisset in vita
illum illi vel scribendi studium
fuisse vel querendi labor · nichil
borum tot voluminibus comprehensorum
legere atque intelligere laborasset
an non satis sunt negotii libros
ipsos ac librorum titulos et auctorum
nomina et voluminum formas
nisi tamen cognoscere · pulcra vero ars
que de philosopho librarium facit · Cre
de mihi non ē nutrire scriptis in
genium · sed necare · mole rerum
atque obruere · vel fortasse medysis v
undis tanta leoscea animi torquere
rebus attonitam degustantem
nichil atque omnibus inhiantem ·
libri innumerabiles sunt mihi · Et
errores innumeri quidam ab imperitis
alii ab indoctis editi · illi quidem
religioni ac pietati et divinis hos
his vero ac iustitie moribus quam et li
beralibus disciplinis · seu historie
rerum quam gestarum fidei · omnes aut
vero adversi · in quam omnibus et presertim
primis ubi maioribus agi de rebus
et vera falsis mixta sunt per diffi
cilis ac periculosa discretio est
ut quam ad plenum auctorum constet
integritas · quibus scriptorum iustitie
inertiaque videbitur · corrumpenti cuncta
inscientiaque · cum metu muttarii
ut auguror a magnis operibus
clarrorum ingenia retexerunt · multo
quam id patitur qui ignavissima etas her
tulule sollicita rerum negligens
est certo exarandus · non scriptor eis
quisque ita quod pingere aliquid i melius
nis mani quam calamum verstre
didicerit · scriptor habebitur doctus

oīus ignarꝯ expers ingenij
artis egens nō que iam nec
queror orthographia que pride
interiit qualitercūq; utina scri
beret iubent͛ apparet scriptoris
inscitia rerū sūa nō latet nūc
ɔfusis exemplaribꝯ ꝛ exemplis vnū
scribe polliciti sic aliud scribūt
ut qđ ipse dictaueris nō agnoscas
an si reddeat Cicero aut Liuius
multiq; alij veterū illustriū an oēs
Plinius 2ꝯ sua scripta relegentes
intelliget et nō passim hesita
tes nūc aliena credant esse
nūc barbara int͛ humanoꝝ nūc
tamē tot ruinas hec sacre stat
tū maiorē hominū studio tū lic
maxīe ꝑtegente sua sc͠ta poe
mata suas sanctas hystorias
diuinas q; suas leges auctore
illaꝝ deo suamq; ꝑhenitatem
suis inuentoribus largiente
Reliquaꝝ nobilissime periit
et iam magna ex pte perire
sic ingentis dampnū nullū ē
remediū quia ullius ē sensꝯ
neq; id nouū hac in re ꝛ actuū
ꝛ morum dampna ingentia
neglig͛t cum tanto studio in
minoribus certet͛ lucraꝝ iacturaꝝ
int͛ minimas mercat͛ sed qui
mererent int͛ lucra sūt imp
nō in atrijs aut in siluis sed
maxīa florētissimaq; et q stu
pendis vrbe Ytalia neq; is pa
stor orator ne sed vir nobilis
magnusq; apud suos tunc loci
qui iurauerat magno se precio
empturū ne quis vnquā si
am priam literatꝯ incoleret aut
intraret O vox saxei pectoris
fertur tale aliquid sensisse Lici
nius infestus lrīs ut scriptū ē
quas virꝯ ac peste publicā no
minabat sed origo rustica for
san excusset et si eum ipse ad ce
sarem nō ascendisse naturā
li nō exuerat Verū ē enī il
lud Flacci Fortuna nō mutat genꝯ
sed quid nominibus vtar dicam
qui nō modo pure lrās patiūt
sed exoptant Vocas equidem

theca pulcrrime contemptꝯ atq; odiū
licet vos impsimuđ ignorancie de
mereserint accedent ne a proposito
d͛ errem sed scriptores nulla frena
ti lege nullo pbati exaīe nullo
iudicio electi non fabris nō ag
ricolis nō textoribꝯ nō ulli fere
artiū licencia tanta ē tm sit
in alijs leue periculū in hac graue
sine delectu tū ad scribendū ruūt
oīs et cuncta vastantibꝯ certa
sꝫ precia Nec vos q scriptoꝝ magis
humano more lucra captantiū
q studiosoꝝ publicis q; rebus p
sidencium culpa ē qbꝯ vndiq;
nulla rei huiꝯ cura fuit oblitis
qđ Eusebio palestine Constantinꝯ
iniūxit ut libri s nō nisi a barti
sitibus hijs q antiquarijs et
pfecte artem scientibꝯ scriberent̄ ɔ
librorum copia ē r Cuius si capax
animꝯ nō est meministi Sabinū
illū apud Senecam suoꝝ suoꝝ scia
gloriantem quid int͛ te atq; illū
interest nisi q aliquanto tu stultior
vterq; equidē alieno verū ille
suoꝝ ꝛ cte suoꝝ at tu libroꝝ
nichil ad te ptinentium ingenio
gloriaris Sunt qui quicquid in libris
scriptum domi habere nosse nisi vi
deant Cuiꝯ vlla d͛ re mencio
inciderit hic liber inquit in arma
rio meo ē hoc tm id q sufficere
opinant͛ qsi simul in pectore sit
elato supercilio conticescunt ridiculū
genus ɔ libris affluo Cum
mallem ingenio ꝛ eloquencia
ꝛ doctrina multoq; magis innocē
cia ꝛ uirtute sed q venalia non
hēntur ut libri et si haberent̄ ne
scio an emptores totidem rep
tura quot eum libri illi muros
vestiunt q eos qui cum oculis
non videntur ab hominibꝯ negli
guntur At profecto si libroꝝ co
pia doctos faceret aut bonos do
ctissimi om atq; optimi ee pos
sent q ditissimi tunc sepe ɔ
vi ɔ ad minutula ad distendū
libros habeo r vide aut ne im
pedimenta sint potius ut ne

nullus ad vincendum multitudo bel
latorum, sic multitudo librorum ad di
scendum nocuit et ex copia ut fit
inopia orta est. quam si ultro absit
non abiciendi eosdem, sed sequestran
di erunt. utendumque melioribus
et cavendum ne quid forsan in tempore
profuturi essent intempestivi ob
sint. G. Multi et varii sunt mihi
libri. R. Fallit sepe viarum multipli
citas viatorem et qui uno calle
certus ibat errauit in bivio. mul
toque maior est trivii error aut
quadrivii. Sic sepe qui librum
unum efficaciter legisset inutiliter
multos aperuit evoluitque. multa
sunt onerosa discentibus doctis
pauca sufficiunt. nimia utrisque sunt
importuna sed fortioribus humeris
subvectantur agilius. G. Librorum
nobilium magna est copia mihi. R. Nobi
librorum mihi nemo quod nunc occurrat
preter regem illum egiptium nobili
tatus est. neque id est tam nimis de se
quam famosa translatio. Haud dubie
mirum opus tot ingeniorum non
unius preter ingenii miraculum ma
ius esset. Calle alio nunc oportet
ut de libris gloriam queras non habendi
sed noscendi. neque bibliothece sed
memorie committendi cerebroque
non armario concludendi sunt. alioquin
vel librarius publicus vel armarium
ipsum gloriosior nemo erit. G. Multos
egregios libros habeo. R. Multos
in vinculis tenes qui si forsan
erumperent et loqui possent ad iu
dicium privati carceris te vocarent.
nunc flent taciti multa quidem no
minatim id quod persepe unius inhertis
affluunt armaria quibus multi egeant
studiosi.

ll G. Mei quod ipse libros scribo. R. Mor
bus publicus contagiosus in
sanabilis. omnes sibi usurpant
scribendi officium quod paucorum est.
unus hoc correptus malo multa in
ficit. emulatio enim pronum imitatio
arduum. unde in dies crescit egro
tantium numerus, simulque morbus ingravescit.
quotidie plures quotidie
peius scribunt. Scire sequi quem

affectu satius fatum teque comptum
et tamen tempore clarius est id sapientis
hebreorum. Faciendi plures libros
nullus est finis. G. Scribo. R. Omnes
utinam se finibus tenerent. Sed communes
vero quis ordo constaret qui morbi
nunc temeritate confunditur. scri
bent qui sciant et qui pauci alii le
gerint vel audierint. ita ne parva
cum voluptas intelligere est nisi
manus ad calamum presumptuosa
festinet. et quisquis libri particulam
intellexerit seu se intellexisse visus
est sibi illico libros scribere videatur
ydoneus. Haberet utinam memorie
utinam unum Ciceronis viri clarissimi de
tusculani sui vestibulo ne quem
lateat claro sed ac patenti loco
positum. Fieri enim ingenue potest ut recte
quis sentiat et id quod sentit
polite eloqui non possit. consequenter
sed mandare quemquam cogitationes
suas litteras qui eas nec disponere
nec illustrare possit, nec delecta
tione aliqua allicere lectorem hominis
est intemperanter abutentis et otio
et litteris. Sunt eadem Ciceroniana ita
verissima. sed ea iam usque adeo
vulgatis abusio est ut nemo non se
virum clarum putet. quod illi sanctissimo
olim exuli qui non de arescenti
bus rivulis sed de ipso vero fonte
potaverat. que scribebat clarum est
et sepius repetitum. Scribe tamen precepto
contemptores preceptorum omnes
omnes obediunt. omnes scribunt quasi si
in hiis qui alienas veteres scribunt
libros magni diximus esse periculi.
quid putas in hiis qui proprios
recentesque quibus dubias aut
dampnatas modo invehant dis
ciplinas. quod in hiis malis est
novissimum stilo obtundunt in
condito et agresti. sic ut virus
desit ingenium iactura saltem temporis
laborque animus tedium quoque non deerit
et vitalis hodie non alius fructus
inveneris aut inspice aut diffi
tere resice aut a pirrato omnibus
assidue libros scribunt. nec
ulli etati tanta vel scribentium

nil differencium copia tanta scien-
cium atque eloquenciam fuit inopia
hominum de libris accidit, quod ibidem
Cicero idem ait Itaque suos libros
inquit ipsi legunt cum suis, nec
quisquam attingit preter eos, qui
eandem scribendi licenciam sibi
permitti volunt, quod quidem Ciceronis
etate rarum fuit, nunc queque sunt
omnibus igitur attingunt, quia scilicet
eandem licenciam volunt, omnes
sic se mutuo tractant, impellunt
que scribentes inania et laudatores
laudemque similium scribis de lau-
dibus aucupantes. Hinc igitur
illa scribencium audacia, verum
que confusio, ne tu valde tibi placeas
dum libros scribens. G Libros scribo
R Ratio Legemus fortassis illos legere. G Opti-
me autem in vite regula lectum quo-
rumque, tunc est noticia litterarum utili-
um in actum transit. Scilicet ipsam
rebus appareat non libris. alioquin
verum sepe deprehenditur quod
scriptum est, etiam instare clare
velociterque intelligere multa simul
et grandia eademque tenaciter
meminisse et ornate eloqui, et
artificiose scribere pronunciare sua-
viter. Hec omnia nisi ad vitam re-
ferantur, quid sunt aliud quam manis
inserta iactancie inutilis que
labor ac strepitus. G Scribo
libros. R Forsan utilius arares
campum, gregem pasceres, te-
lam texeres, maria navigares,
Multa quos natura mechanicos
fecerat, illa invita atque obli-
ctante perhibant, quod et quos philosophie
aptos natos in armis et pascu-
is in stagnis opificium et nati-
tatem tantas detinuit. Unde ef-
fectum quod invenere causam in
scijs, ut in mari medio et rure
in silvis atque officinis acta et
erecta reperiantur ingenia, et
in scolis exanguina ac deiecta
sunt. Difficile est vinci natura si vin-
citur. G Scribo ardenter. R Tanto
ardencius olim multi quorum ardor
si extinctus est, ut scripsisse ei ob
nisi id alij scribunt nescientes nullum
opus humanum quod duret, et mortalis
labor nichil efficiat immortale. G
Scribo multa. R Tanto plura alij
quibus Ciceronis libros et Varronis
enumeret, quibus Dyti, Lyvii, Meciae,
opera Grecorum unius sex milia librorum
edidisse traditur. O ardentem spem
si vera res est, o longum otium ac tran-
quillum. Certe si vivunt duos ne dicam
omnia paucos libros quam scribes
multi negocium est laboris. tot vero
milia scripsisse non tam facile est
credere quam mirari. Sunt tamen auto-
res attestantes, quibus non credere
durum sit, quamque hunc ipsum non an-
ditum sibi, nec usu solo sed eorum
librorum lectione compertum dicunt
quos si unum omnes legere potuisse
mirabile, quanto mirabilius est scri-
psisse longius est enumerare, qui viri
apud nos quam vere apud Grecos et
que scripserint, quorum nullus ad ple-
num studiorum fortunatus fuit, sed
horum aliqua, illorum autem magna
pars quorundam omnia perire. tu quoque tuis
quid presagias videto. G Scribo
et ea interim in voluptate vivi-
ta. R Si ut ingenium exerceas scri-
bendo que alijs te doceas, si ut ob-
livisiaris tempora preteritique memoria
pridie tedium effugias excuso. si
ut scribendi morbo quidem occulto
et insanabili medeare misereor,
sunt namque si nescis qui non scribere
nisi quam nequeunt desinere, et velut
excepti decentes, volentes que
subsistere rapiuntur. G Scribendi im-
petus urgens est. R Melancolie
species infinitas ferunt, alij lapi-
des iactant, alij libros scribunt
hinc scribere furoris inicium fuit
hinc exitus. G Scripsi multa et
scribo. R Si profectus professionum nichil
facias, si tibi inanium novum que-
situm, nichil vanius. G Multa
scripsi. R O preclarum insaniam
et mirum si membrane solito
cariores sint. G Scribo et hinc fa-
mam spero. R Dixi iam melius
forsitan arares aut foderes messem
seu peteres, humum enim tractans que
in moleto fecit, at qui fame sti-

dium et perinax scribendi opera ut
in posteritatem claros sit innumerabiles
stultos ac inopes in senium misit
nudos quoque et lotriaces spectaculum
vulgo fecit. Certe diu scribitis
melioribus annis ydoneum tempus
elabitur et vos capti scriptis quoque
non advertitis donec vos senectus
excitet et paupertas. G. Scribo tamen
fame cupidus. R. Communiter studium
de labore ventum querere: certe
ego ventum optare nauticam putabam.

De magisterio

45 Et magisterio insignitus sum. R.
Mallem fateor disciplina.
Magistro enim indisciplinato et
rudi nichil est turpius. G. Magister ex-
imio factus sum. R. Ut magister digne
sis, non nisi discipulus meruisti ob-
sequentem atque humilem te docile-
que probuis oportet; alioquin oberrasti
in via que ad magisterium duce-
bat. Et si non ignorem quosdam sine
magistro ad scientie quondam altissimum con-
scendisse. Plerique de seipsis viros
magni nominis predicasse litteras quoque
mandasse. Sed hiis labor et inge-
nium et discendi ardor et intencio
et assiduitas et perseverancia pro
magistro fuit. Nec illis in silencio
magister defuit, at in illis de omnibus
sermo est. G. Magister dicor. R. Multi
ne magistri veri essent, magisterii
falsum nomen obstitit. Dum quoque de
se plus omnibus sibi dumque quod
dicebant sed non erant esse cre-
diderunt quod esse poterant non fuit.
G. Magisterio clarus sum. R. Vidi
sepe vini acidi thabernam picturis
ac floribus veris insignem, ubi
sciens viator falli possit. Sed
utque et campo sunt fallacie artibus;
sunt certe aliqui sic fallaciis
assuefacti ut longo usu fallendi
alios ad extremum et se fallere
incipiant, quod quoque diu suasere aliis
aliquando persuadeant sibi, et quod suum
finxere verum credant. Tu ut licet
magisterio gloriare; quod si digno obtigit
nichil novi, sin indigno duo quoque
mala secum attulit: ut et discere
pudeat et notior ignorantia
tua sit.

De honore multorum titulorum

46 G. Titulis multis ac magnis exornor.
R. Fecunda frondium est va-
nitas, sed manus fructuum.
G. Titulis multis habundo. R. Si veris
gravis sarcina, sin falsis et feda
et pudenda. Quid onus est titulis
quibus aut labor insit aut dedecus
pectus uno se potius illo titulo
contenta est: ipsa vero est titulus.
G. Theologie titulum sum adeptus.
R. Ferant olim huius scientie professores
hodie quod indignans dico sacrum
nomen prophanum et loquaces dya-
letica dehonestant; quod nisi
sic esset, non hoc tanta tam subito
pullulasset seges magistrorum.
G. Philosophie magisterium merui. R.
Philosophia non sapientiam sed amorem
sapientie pollicetur; quisque hac
itur vult amando consequitur. Unde est
ut quosdam putant: oppositum ac diffici-
lis his titulus. Unde vero amor sit
et vera quam amet sapientiam plurimus
verus erit; verum sane sapientiam
non nisi per pietate prie quoque aie vel
intelligere potuit vel amare; ad id
quo res redit, quod est scriptum: pietas
est sapientia. Philosophi autem veri huius sunt
contemptores et ignari, ut de theo-
logia nunc dicebam ad nubosam
vincam quoque dyaleticam sunt re-
dacti; itaque de deo illi, hii autem
de natura temeraria fabulantes. Illi
omnipotentissimam maiestatem ver-
sutis sophismatibus circumscribunt
et subsannanti videntur quoque deo sue
insolentis iniusticie leges ponunt.
Isti vero de nature archanis ita
disputant quasi e celo veniant,
consilioque dei omnipotentis interfuissent,
obliti quod scriptum est: Quis sensum
domini quis novit aut quis consiliarius
eius fuit. Clamantem audientes
Ambrosium qui sepe id multis
ac validis argumentis, eo autem
libro in quo fratris obitum luget
precise ad modum breviter quoque prosequitur
de celo disputantes quid lo-
quantur ignorant. G. Doctores profiteor
multas. R. Facillimum id quidem,
multas nosse difficilius melior

sane tutiorque confessio quam professio
est · illa enim humilitatis et penitentie
hec levitatis et insolentie plena
est / multo enim facilius indulgen
tiam confessi querunt quam sciam
professi divine atque humane sa
pientie titulum consecuti sunt /
Sapientia titulis non eget per se ipsam
clara est / quibus lucinia queso lu
cerna soli ut videatur adhibuit mul
ti et tu hiis titulis obstant · et
absque hiis clarissimi evasere sepe
nullius bonis claris malis nec etiam
sub signum fuit / quin etiam poetica
laurea comam strinxi / Sunt plus
unius est labor unum querere · sed hunc
supplex querere et ornare · atque ad
aliam oblectationem fingere magna
res ardua difficilis · eo quod rarissima
veri nempe poete unique opani
dant / quos vero plurimi neglexerunt
contenti falcis / Carmina lauree
partim decus / Unde
tempus · Quinque familiarem unum po
habeas cure · quam annis iter ad in
opiam in studenti prodiga est opes
quehat fortuna · quin unde alijs
amens alijs insolens videaris /
Michi ipsi laurea decerpsi / vi
rentissima arbor si decerpitur cito
fessum nisi ingenio ubere nec non
studio rigetur arescit / parta
in laurea / partus labor · partus
livor · seu illa studiorum seu armorum
merces est / Tenor ille vanulus
acu tuo nichil omnino signum tetra
prout mane / ostendens quod re de multis
quibus melius latuisses · quid aliud
quam te morsibus obiectet invidie
pace bello quam multis insignia no
tue / artem oratoriam sum pro
fessus / agnuum audio tam nepe
indesuetudine abiisse iam perdere
visa erat ut que innumeris et in
numerabilibus rebus constat / unde
fit ut oratores ipsis etiam vatibus
rariores sint similes / pinde fuere
qui dicere ut oratoris proprium de qua
re copiose ornateque posse dicere
quinis ea summa velut arrogantissima
sit reiecta · quibus sane de rebus
et si non de omnibus dicere habeat
orator adhibitam singulis arti
ficiosa · et dulcia quedam eloquentia
que per se ipsam magis res est equa
si laude librarius obstupesces · te
quod fortasse professionis temeritatis
penitebit ut caveas ne dum scire
vel infinita vel omnia viribus videri
nichil scire videaris et quod sepe
accidit sub sciente professione multipli
cis ignorantia delitescens uictu
in aptum et ea / ut liberalium sed
professus artium / Sepe etiam plus
habet ea res audacie quam doctrine
ad unam tamen atque artium brevis est vita
unius · tu sufficis omnibus · una ars
uni ingenio satis est · non ad summa
exequando et anhelando pervenit
multas degustasse quantum temporis ne
cessitas exposcit · id quod ipsum nosse
quam professum esse modestius Addo
quam doctissimus visum est unam ipsarum
omni ex parte cognoscere / nulli etiam
illustrium contigisse · de sola nempe
rethorica notum est Senece magis
inquit et varia est eloquentia / ne
ad quam nulli sic indulsit ut totam contin
geret Satis felix est qui in aliquid
eius partem receptus est · Id sane quibus
viris et quantis testibus virum prebet
audisti · quod cum ita sit quid a
gunt et quid audent congitent
agmina professorum pene iam
vulgus equitia ea ruditate quam in
ge non una eadem parte · sed nec una
arte contenta · ergo omnes invadunt
O fiducia ingenii · sed ia puta
Tamen de medicine tandem
virum quam professionem dictura es /
Ad hoc egregium cientes quam respon
deant / quid illa nunc ad salutem
corporis victoriam quam causarum titu
lus iste profuit vel adhuc forsitan
prosunt in hoc artes / sine artium
nomina quantis · et quod scire desidere
suppleret titulis atque aurum · Verumque
fit illud Satirici purpura vendit
causidicum vendunt amethystina
nec id nimis ut reddeat veteres
Ciceronis nemo ducentos dederit
nummos nisi fulserit anulus ingens
postremo Hec est omnium summa cui esse

Notandum
quosdam viros quorum solida et hone-
sta sint studia. Horum finis est veritas
ac virtus. Hoc rerum notitia, morum
correctio, et vel vite mortalis or-
namentum vel eterne aditus. Religi-
osorum que ingens turba est, pars gloriam
petit, premium inane, sed fulgi-
dum; maiori autem parti ventris ful-
gor (?). Pecunie finis est premium non ex-
iguum modo sed sordidum et labori
impar nec ingenio dignum virorum
his quam omnibus titulis et ut dixi ti-
tulis non querendis. Quid enim ad id eum
quod intenderunt valet? nempe omnium
pene mortem et postremum vulgi horum
ope egens animus iudicium quod
umbris clauditur, magna pars rerum
opinionibus agitur. At titulis dedito
titulis clarere alienum prorsus atque
absonum, immo vero ne possibile quidem
reor. Multa profiteor. Prestat
Notandum
unum benefacere quam multa promittere;
sunt autem recte res humane si quod
profitentur homines id essent.

Rogator regis sum. Ergo
hostis populi. Procurator
fisci sum. Et reipublice inimicus.
Negotiorum gestor sum. Sua
negotia gerere laboriosum est, quid
censeas aliena, presertim potentum,
quibus placuisse pro summo fuit,
displicuisse discrimen, supra aliud
genus plerumque etiam offensione sup-
plicium. Negotia regis ago.
Rationem duram sub iudice redditurus
nisi omnium spoliis, duo quoque in odio
et tunc vix implenda. Regis
negotia procuro. Vide ne tum
procuratio ipsa difficilis, tum diffici-
lior sit ratio tamquam inextricabilis
ut quod dum illas vidimus priorum
famam, tum quoque caput implicet.
Regum procurator sum. Dis-
plicendum illis ad extremum, duo
quod quidem periculosum deo, pro quibus
regis emolumento omnia regum
mala et ingentia dampna populorum
vel dissimulanda vel probanda (?).
Procurator regum factus sum.
Eterno principi die iustitie hoc officium

domus tue limen attigit vel vinci
desisti. Libertas inde et quies et io-
cunditas abiere, pro his fumus la-
bor, occupatio, metus, dolor, afflic-
tio et mordaces subierunt cure.
Iam non minus et si spiras occu-
pator eum vita morte est quam tu
miseri omnes sunt illi sicut omnium mi-
serrimi, qui pro aliis maxime quidem pro
regibus aut tyrannis seu quibuscumque
potentibus occupantur. Ac sum
iudex. Sic iudica quasi mox ab a-
lio iudicandus; unus est omnium iudex,
unum tribunal incorruptum, ante
illud stabitis mortales quando flo-
rentio (?) iudicis ferre iudicare in
oppresso et barbarica ammonitione
iustitie opus est ea in sella consistens
iudicium sedet nisi si iuste iudica-
bitur, nec pecunia nec gratia nec
falsi testes nec digne preces nec
manecis (?) nunc nec diserti proderunt
patroni. Consul patrie mee
sum. Difficillima gloria rerum est
quedam sic consule ut prosis et pla-
ceas, ut sit enim in urbe virtus in
consilio fides, in commisso silentium,
in oratione suavitas, eventum for-
tuna moderabitur. Prefectus urbis
sum. Beluam indomitam
ut quidem ait Flaccus capita multo-
rum frenas atque immensi salo
agitatam magnis fluctibus
puppim regis. Parva domus re-
gimen magna urbis quam dif-
ficile regimen sit vides. Parum
ne tibi curarum domi erat quod publi-
cas adoptasti. Quod non diffi-
cile modo iam officium licet vile est
pro tum urbis villicaris quam vel nunc
silvicus seu silvarius sit, recipit
ea etate villam esse comitatum
silva est. Preses sum provincie.
Honorato exilio dampnatus
omnium domesticum extra solliciti
primitasti (?). Dulce nichil, aut tuche-
tum preces amara et tuebitur post
deinde foris festis diebus ludis
quibus communibus accent (?) numeris
clausum lune et apud litibus

tectum locus vatum plenum queri
moniis at inprimis quantis san
guinis quantis egentium quantis
maradum i provincie visceribus
latet totum e tractandum quando
q obtigit durum opus quanti ne
pe negocii sic multos contige
hinc pz q sese conjugunt paucas
sumi

xl Militari cingulo exornatus
sum. Parum tamen est mala
vite pisa essent nisi mili
ciam addidisses quia vel ingetus
vel inglorius vel periculo ex
positus vel contemptui si optet
Miliciam sum professus
hanc nascendo pfitemur q p
fessione alia opus erat. Hic foro
torq̃. hic amicis dolis. hic archinariis
lingwa armat nemo vivus e
inermis. hic serit. hic edificat. hic
declamat. ille causas orat.
hic pedibus. ille equo se carpento
vehitur. hic currit. hic navi
gat. hic paret. ille imperat
neo vivus ociosus. Cetera hec
nova milicia est. hic in castris
hic in rostris. hic scolis. hic in he
more. hic in agro. hic i pellago
hic in pallacio. hic domi. hic pegre
vita agit omnes militant. neque
homines modo sed militare silvas
catullo flaccus ait. Et milita
tum quidem multa sunt quia milicia
una e vita hominis super terram
qua qui miliciam diffiniunt e
in demum vos r acta mundo rem
libarunt. modo milicie precium ad
didisti. Armate milicie sum
ascriptus. Nudo armatus ex timus
initalis in acta bellum e illam
vicia obsidet atque oppugnavit.
quibus hic sto locus. in illud ad
ornatum corporis non ad anime tute
lam induitur. Sunt qui dicant
nichil cum pylaurus vero arma
to. ego quid pectus quid ca
put. secum pilaurus habeat. q
parasitum et inermem video. qum
aut hic voluptas t e age sto

membra restringito umbrem
soleque galea excipies sto indu
tum clipeo operiet. sunt classico
excitabe adeptus e magnum ali
quid videbaris. sed errabas anceps
et cruentum officium elegisti. multe
sunt aut frandes spei. multe fateor
sunt catterve que mos boni illius
q omnia appetunt inconsultos
avidos in exitum trahunt. neque in
ficior quosdam milicia ad amplis
simas opes sive etiam ad summum
imperium pervenisse. Crede aut
in plures ad inopia ad carceres
ad servitutem ad violentam subitam
q mortem eodem tramite pervenit
Cum ex proprio milicia professi amis
sunt vel de honestate artis fiendum tamen
vis. q amarum i immercato habeas
optet. q q aures tuas cesarea
vox illa tautonet. disce ferire
disce mori. sillaba una brevius
aut longior tua facta narrabat
vel accedes ad utrumque hominis locus
q omnibus te paratum exhibe. hec
artes. hec delicie tue erunt. Quo
vis satiricum loqui. prima im
licite nuevante inmerabilia
equidem pfatus vir parcissima col
ligit in quibus prima r summa li
centia e prandi. primum herede
non tam inistis viris optabile
qui armatis legibus ut aiunt me
dicina silentibus. Milicie filium
ascripsi. Et in fere usitatum
ut militis filius miles non pt
eum nisi quia hic hereditate filio
pater dare arcum scutum gladium
et bellum r quod ludum consistat
auro tincta colorra sed quod pra
diximus sibi filius dari stadet
Belli dux victoriis clarus sum
Tanto melius paras dux
virtutibus clarus esses. Multa
belli gesta. Timete tibi et aliis
abstulisti clarum opus. Victo
riis ac triumphis notus sum
Sepe malum bono notius et atra
intempestas serenitate famo
sior. denique parasiti busto titulos
vulgo fabulis e nichil

x9 . legi in regum amicicias.
Hominum vera amicitia rara
est. tu tibi regum fingis ami
cicias. quos fortune splendor ti
mere quam amari cum imperitum contem
ptores facit. Regibus carus sum
viles ergo tibi sunt aia. virtus. fa
ma . genus. opes. securitas. Notum
est mos regum vix diligunt nisi quos
hijs omnibus neglectis et abiectis
illorum servicio ac libidinibus et a
varicie suum fecit. si ergo carus es
regibus non est quod amplius dicere te
queam. vilis es tibi. Ergo bo
nitate ac virtute sum carus re
gibus. Unde respondebis. Rarum respo
nsa regibus magis bonum quam mali
suspectiores sunt. quod hijs aliena virtus
formidolosa est. Regi meo bonis
artibus sum carus. Artibus quero
aucupio an venatu. horum enim stu
diosum in precedenti quodam colloquio te
notaui. an rei militaris de qua pro
xime disputatum est. que in ma
gnis saginis magnis quam preclaris
honeste non inimicitie. sed militaris
ignavie nomen tenet. non regum
modo iudicio sed vulgi. Bonis
artibus regi carus sum. Vani
tati an periculo artibus fortassis
homicidio veneficio lenocinio.
prodicione. blandicijs atque men
dacijs. mala peste. sed publica
qua que usus excusset. commen
dat rebellitas. hec quidem sunt ar
tes promerendis regibus aptiores
quibus imitatus est quod utique et bre
vi hijs igitur nulla spes ad amici
tias regum odij potius causa sit
sic inter sapientiam ac fortunam rara
pax est. Magnus apud regem sum.
Maior nec sum apud alexan
drum lisimachus. apud Tyberium
seianus utriusque magnitudinem
et ruinam nosti. Et si de primo va
rient scriptores unum alios.
longa est historia. Carus sum
regi meo. Melius esses inco
gnitus. melius forsitan odiosus
fugeres. quod nunc sequeris distinens

peior est avibus inuitantibus au
cupis blanda modulatio quam villi
ci sentitus detrecent. Adeo sum
carus regi. Omnit quorum dubites
periculosior ne sit caritas an odium
peiores serpentibus quibus insunt
venienis mixta remedia. hijs
vero nichil nisi pestilens ac no
cuum inest. seu oderint. seu dili
gunt. ipse par malum. nisi quod odium
fugat amor detinet et assumit
regum amicicijs preter regna
ipsa nil vsquam inquietius. nilque
periculosius. et si hoc periculum
non ignore. frustra sepe multis
optatum. sepe magno emptum
questuque periculis. sic est usus
bonum. sic periculis emitur precium
nil est vnum magnus maximum
minimis. bonum ingens fruimur
quantum magnum malis mali
malum quiritur. Spero me re
gi meo carum. Et quo spe
ras quale sit cogita fundamen
tum fragile radicem tremulam
crebre noterque regum indicant
rumine. vertex nubilosus turbidus
inquietus. quod sic esse vitam regum
probat testis occupata diffi
cilis. vide ergo ubi struxeris ut
fortuna. sic voluntas regum varia
et inconstans ac semper incerta
est. quapropter nec stantibus illis bonum
aliquid ista res habeat mali mul
tum. Amiciciam regis mei multis
periculis ac sudore promerui.
Heu quanto quam facilius regis omnium
amiciciam meruisses

. micicijs habundo. Mira
tibi vim rei huius humanam
tiam esse cum eadem auctore 79
hominibus penuria tanta sit ut
ex omnibus seculis vix paucissima
memorent amicorum paria.
Michi amicicie multe sunt. Feli
citate igitur vere enim amicicie rarum
bonum usque adeo. ut quam vita longa
in etate quesierit negociator
rerum talium sat industrius ha
beat. Amicicijs felix sum.

Dun c 18 [illegible]

r Hoc scire non potes nisi rebus
alijs sis infelix / vnum enim est illud
ffelix se nesciat amari g Ami
citie certe sunt r Ergo ad illas
tas certa est / verum est quod illud quem
amicus certus in re incerta cer
nitur g Amicicie certe sunt
multe r Hunc rei indicium expi
encie committe non fame multa
mentiri solite pariter res erunt
fortasse quam veris g Amiciciarum
magna copia est r Omitte su
perflua in rebus omnibus quod
quod satis est sit amplius non
requirat g Amicorum satis ma
gna copia est r At idipsum neque
populo romano cum diu maxime flo
reret neque ulli mortalium contigisse
apud illustre regis historiam
g Amicicie multe sunt r Dixi
iam ficte igitur et equidem imperfecte
ut philosophis placet quem si fieri potest in
vno tempore tam alterum amicorum
sit gaudendum flendum quam cum altero
contra inter ipsos orto odio vel hunc
fidem vel hunc vel utrumque deserere
sit necesse g Copia est utilium et
delectabilium amicorum r Genus
ad vulgares amicicias descendit
que cum ipse simul plures esse vix
possint quam multas retribue fa
miliaritates quam quemque operosissimum sit
animo perfectum in exercitatione amicicia
difficilis atque ingenium opis oc
cupacio g Amicos qui prosint
et delectant habeo r Caduce a
micitie quarum delectacio vel utilitas
fundamentum est Nam constantibus
illis tremunt et recedentibus ru
unt id non possibile tamen sed perfici
le vno vero tempore utrumque quam hec
plerumque vel fortunam sequuntur vel
etatem ferme quam utramque constans
nichil incertius atque in virtute
fundantur immobiles sunt eo quod virtus
ipsa quedam stabile fundamentum sit et
ut verbo utar aristotilis man
sivum que enim mori nequit Ideo
quos propter honestum dileximus dili
gimus vel extinctos g Amicos
ni fallor fidos habeo r Vide

aut ne fallaris ne vere experiri cu
pias Nam sepe cuius rei fuerat
dulcis opinio amara fuit expe
rimentum g Amicos puto bonos
habeo r Unde id putes etiam atque
etiam examina atque illud imprimis quem
ipse ames / sunt enim qui non amant
et amari putant quo nichil est
stultius ideoque quis est error dum tandem
amore pretium eum credunt qui
mutuo queritur amore gloriosissima
res est amicus bonus nam herbis
neque carminibus magicis movetur
non auro aut gemmis non ad extre
mum ferro lectatur amando vincitur co
lendo quam est quod Cathonis qui philosophi
amatorium notissimum quod Senece
placuit et michi Si vis amari ama
quamquam et hoc ipsum sepe frustra est
tam multe tamque imperfectabiles
ac profunde sunt pectoris caverne
tam venenose atque inhumani et
implicabiles quorundam animi ut
et culti spernant et amati oderint
nec contenti ullam pio affectui ne
cem reddere quod neque beluis quidem
nisi atrocissimus accidit exaspe
rantur obsequio et si credi potest a
more ad odium irritantur quod
periculosissimum et inter vite mala
contumissimum pumphiatas humana ex
puitur g Credo amicos optimos
habere r Est quod amicicie proprium
epitheton quod et si lingue absit
adest intellectui illaque bonum
loqui potes dic amicos vna op
timos dixeris g Habeo amicos co
r Sane ne fluxum credas ne quem
aliter credere ipsa res cogat absur
sum animi metiri non est hominis
nunc amicos vobis vna cum habet
lacrime aut probat et quod demum
debuit primum esse novissimum est g
Amici in hoc statu rerum multi sunt
r Rerum credo feliciam ita enim ferme
accidit ut et si fortuna quibus
amicicijs egeat illi tamen copia
amicorum maior sit cum rerum cete
rarum indigencia minor est Sic
inopiam propter inopia copiaque co
mittitur copia Prestat sine variat

egestas decreuerit seu abibunt
sed verius deteget amicicie q[ua]
amici tui fuerint · qui fortune illa
videbit · ab ente te tu seque[re]
illa sui hec melior · illa densior
catherua · nec est q[uod] mirari debeas
vase exhausto illos ascende[re]
qui solam vini fecedine seq[ue]
bant · adulatas famulatorem ab
igit sex potatione · Innumera
biles amicos hec videor · Be
ne ais videor · vnde aut q[uod] tibi
opinio · tu om[n]ium vere amicicie vile
sunt · innumerabiles tuas esse · p[er]sua
sum aut in primis nisi uites bo
nos amiciciam non [con]stare · hinc
iam certius existimabis q[uo]d non
dicam tibi · sed h[um]ano e[st]im ami
cicie pure sunt · tu inter illos reperis
q[ui] sunt boni · Amicos habeo
q[uam] plures · Notos dic · id q[uidem] qui
veraciter sis dicturus i[n] dubio e[st]
nullius enim animal nulla merx diffi
cilius cognitu q[ua]m ho[mo] · Amici mul
ti sunt mi · Contubernales for
san aut [con]viue · hij enim nisi epule
defecerant non decerit · amici en[im]
pauci · sepe nulli · Sepe q[uo]d inq[ui]s
sunt e[ss]e amici non domesticas
hostes tenet · et sub velo ficte be
niuolenti familiares insidie deli
tescunt · Sup[er] utilitatem s[un]t amici
Apprime utiles sunt fere omnibus
maximeq[ue] potentibus deest q[ui]
quibus inter tot assentatorum men
dacia verum loqui audeant · et ve
lint q[uod] in re nulla amico valior ho
stis sunt · Multos amicos habeo
Crede michi pluribus indiges
sanctior q[ue] esset orbis terrarum et qui
etior si tot essent amicicie quot
ferunt · Amicum habeo · Celeu
est nil amico carius · nil rarius
Fama quos absentes in ipsi
amicos · Est id quidem a quibusdam visum
ut non solum incognitos sed hostes
q[uod] fama faciat amicos · fecit
inclytissimi Scipionis ut cum in
omni carthaginensium equitatu
finis esse [con]suenerat in omni Romanorum
equitatu adversus carthaginem
primus esset · neque tam hostes p[ro]bos
sed predones · qui primus omnium mor
talium hostes et eidem illi fame splen
dor attraxit · qui ad eum liberi[?]
in exilio habitantem suo agmine
venientes sic ut primo aspectu
terribiles viderentur · nisi sese suspectos
intellexerunt positis inimicis atque
armis et dimissis satellitibus
insueta mansuetudine induti
soli predonum principes accesserunt
eum q[ue] ceu numen agnoscentes · do
mumque eius ut templum devotis
sime dignati · dextera illi victoriosa
multis conflictibus fatigati · affixis q[ue]
muneribus domus in limine quia deorum
in aris affigi mos tunc erat
tali ingenti lucro aucti q[uod] virum
illum conspexissent · et tamq[uam] celesti
visione alacres abierunt · hec illi
viro contigit · quem alium ubi eum ipso
reperies nec tamen alijs accidere · et
nominis claritas absente conciliet
amicum · multum enim in rebus non infi
mior potest fama · Vnquid tum non
verendum erit ne quidam aut quondam
minuat p[re]sentia famam quia multi
quos absentes stupuerant coram po
sitos contempserunt · tenera res est
iudicium humanum facile flectitur ·
Fama in amicos transalpes et
transmarinos quesiui · Vera fere omnia
stimola eque et inania sunt · nam
quis usus aut quis fructus sit
illius a quo nec visus nec videberis
que ne nec videbis nec visurus
vnquam sis · vicia vera putes
q[ue] amicicias mortales faciunt et
insidias quibus non sit locus · sed dicis
amicicie · quid nunc igitur dicamus
hys amiciciis speres inde absen
tium amicos patrie aut comitum
vnquo herede vere amici vix exeun
tibus obsequiis parant · tu credis
amicum parum forte et ne tamen
quid vbis quesiuisse bone spei
es · Fama ab extremo terre in
attulit amicum · Fama gratia
illud et aufert eo q[ue] facilius quo

potentiores malis quam bonis rela
tibus amores sit. Fama bonum
in pepit amicum. Unde scis
quam bonus sit quem non videris,
rogo cum illi ipsi quos quottidie
vides atque alloqueris tanto in tem
pore diu mansitias sepe vos crudeli
tas vera tumeliet libenter creditis
quod optatis multum fidei fatue
tribuitis mendaci opereas eius
animi pride tamquam nunquam fronte
videris tamen sint mihi notissimos
quam tot pectorum diversoria, tot late
bre. difficile est amicum in iniqua ma
gna multitudine cognoscere. operosius
est illud nosse quam querere, una
sepe hora paucis verbis quesitus quem
nec multis annis absque experimento
agnoscatur, voco nunc amicum in
cognitus verus enim non ante quesitus
quam probetur, nec amicum aliorum liba
cte nec propria, sed experta caritas fi
dest quam. Amicum tum de longinquo
fecit fama. De te aliquid me
tiendo quispiam tibi amicum dedit
de te vero loquendo vel forsitan me
tiendo itidem, tibi hunc ipsum alter
eripiet, quibus viribus sunt, crescunt
quam omnia eisdem facile resolvuntur,
et uno volunt. ut cito aucta cito de
sinant
unicum virum fidum et expertum
74 habeo. Sepe me experiendo
unum errat animus, et diu
vos ipsos peritissimos indicatis in
hoc ipso ac proinde ceterorum rerum
in existimatore fallimini. Scio
ego non existimo amicum esse in fidis
simum. Et quot putas idem cre
dentes ymo ut sibi videbantur
et scientes cum acutissimum ventum
ex examine sese lusos invenerint
unde vobis tot quottidie de amicis
querele proveniunt, nisi quod quos fidissi
mos habebatis invenistis infi
dos. ullius rei tam difficilis quam
huius animi certa existimatio
quam est. Nichil cognosco nichil
estimo ut dixi, sed scio amicum
me verissimum habere. Habes aut
rem optimam, aut pessimum erro
rem. Nullum rei huius errorem
habeo, sed amicum multis ac magis
expertum casibus. Habes ergo dul
cissimam sanctissimamque quam rem quam vera
preter virtutem solam nichil habet
melius in hac vita seu natura
seu casus acquirens, seu labor ac stu
dium dedit dulces fateor putes
dulces filii. dulces fratres. pium
tamen amari esse, nec putes id
nec fratres desinunt esse, nec filii
tamen dulces esse desierunt. At amicus
solus dum sit verus dulcis et carus
esse non desinit. Cari inquit si
putes. Nonne autem Jupiter sat
urnum patrem regno expulit Ni
comedes prusiam bithinie
regem suum patrem consilia solet
necandi filii agitantem vita
privavit. et ptholomeus hinc
philopatris dictus patrem ac matrem
insuper et fratrem occisis adultum et
uxorem euridicem interfecit et quid
egipti scriptorum sit rerum arbitrio
ut nichil in regno proprium haberet
preter indumentum et inane regis nomen
Nonne et Horestes Clitemestram
matrem Agrippinam vero amarus
thesaloniam interfecit. Cari
filii. nonne Theseus ypolitum
castissimum. philippus rex Ma
cedonie Demetrium filium ado
lescentem optimum iussit occidi
Nonne et Ptholomeus alter adver
sum pietatis nomine, et ipsi quam
fidissimus rex egipti duos. et he
rodes rex videt unum et Con
stantinus romanus imperator
unum quam Crispum filium inte
mit Nonne Malleus dux Car
thaginensium Carthalonem fi
lium cruci affixit. Cari et matres
quorum amor hinc intensior hinc
mitior sexus in filios sevierunt
Nota omnibus medea Eiusdem
laudicie Capadocie regina
que regnandi cupidine filios
quinque mactavit. Cari filii. cari
patres, fratres. Ac ut uno exemplo
omnis clauda impietas proprias

tes rex parthorum cum regnum
scelestissimus cum quam morbus re-
gnandi non cupiditate sed rabie
furiis que actus Orodem senem
et afflictum patrem adhuc et
triginta fratres suos dicti regis
filios suum quoque insuper filium occidit
ne quis superesset in patria qui
regnaret. sed vetusta omitto et
recentiore memoria inter patrem
filium de regno in Britannia certa-
tum audiuimus. et nudius tercius
inter fratres in hyspania decertari
vidimus. quinimmo talium odiorum
fratrum crebra adeo et noua et ve-
tera sunt exempla. ut pene la-
boriosius sit exquirere quod amici
fratres fuerint quam qui hostes utrumque
comperimus. Remedia cum nunc non
exempla colligimus. Ceterum preterea
an non tales coniuges. care uxores
sed interrogabis Agamenonem
et Deiphebum. et de nostris Claudium
Cesarem ac minorem prope comparabis
Affricanum qui tibi quam cari fuerint
uxoribus suis dicent. Contra non
Octauiam substituere et Arsinoen.
Ceterum illa de Nerone suo hec de suo
sensit ptholomeo. Illa de ad-
optiuo hec de naturali fratre utraque
demulto. illa quidem in seipsa. hec
in filiis experta testabitur. Summe
tamen ut vides et clara deterrimum
vulgus et urbem et quem vita
habitamus in hiis plena querimoniis
peream. Communis ita se habentibus
tamen qui que illorum qui tacitissimum
indicant odiis sepe latentibus
sepe etiam manifestis multa insi-
mulatudo sola amicitia odiis
vincit. Nemo unquam non dictum
occidit aut prodidit amicum. sed
ne lesit quidem. volens. quamobrem
si amicum verum querem potitus in-
uenisti. magnas te diuicias
inuenisse credito. Illud vide ne
ut magna pro honum rebus dedi-
ta vilibus. nobilium quoque contemptus
et acris. ac inertiis quam amicitiis
ac virtutibus colendis intentior

quam optimis nactus es negligencias si ta-
tam curam impendit custodie au-
ri. et argenti atque orientalium
lapillorum. que sunt terre feces et
pellagi purgamenta. quanta dili-
gencia animi cultum impende-
da est rei preciosissime ac diuine
ne qua unquam libo alienatus
effugiat. scriptum quoque illud certa-
tud
sic qui dimittit auem de manu
sua. sic reliquisti proximum tuum
et non eum capies. non illum sequeris
quia longe abest. effugit enim
sicut capra de laqueo quia vol-
nerata est anima eius. ultra eum non
poteris colligare. Proinde in-
gens bonum habes. ac suaue opo-
situm ac difficile quesitum inuentum
oposium. et custodia magna.
magnus thezaurus est amicus
verus. sed magna finandus cura
magno si pereat lugendus fletu.

De habundancia opibus. Iam
non miror si et amicicijs
habundancie usus erat. non
est nouum. neque insolitum locuple-
tes nimia volgaribus amiciciis
et simulatis obsequiis frequen-
tare. Opum magna vis est
in. Anceps et onerosa felicitas
et que plus inuidie habitura sit
quam gaudii. Diuicie exundantes
sunt. Non statim ideo exun-
dans quies exundans quoque iocun-
ditas vix diuitem inuenias qui
non sibi melius fuisse in mediocri-
tate vel honesta paupertate fa-
teatur. Multe mihi accesere
diuicie. Securitas gaudium tran-
quillitas decrescere si cum illis cre-
scunt non amarem diuicias pa-
terer. sed hortarer. Opes mul-
tas habeo. Habes rem questu
difficilem custoditu anxiam amis-
su flebilem. Magne mihi diui-
tie sunt. Sparse si fuerint decre-
scent. seruate non te diuitem. sed
occupatum non diuitem faciunt. sed
custodem. Diuicias habeo

ingentes r Vide ne po̅ant ha
beare hac ē ne nō diuicie tue
sint, sed tu illar̄ Nam si nescis
plures multo sunt qui habent
quā qui hn̄t, multo q̄ crebriores
quos ꝓphetico sermo notat Diui
diuiciar̄ quā diuicie virar̄ Sic
vos vestra cupiditas vt licitas q̄
aui d̄ diuis suos faciat, vsus
quidē pecunie notus ē ut nat̄e
iudicia ꝯparent̄ paucia sunt a
exigua longe q̄ facilia quitq̄
expressit q̄nc ē nec iam diui
cie, sed vincula, sed ꝯpedes, nec
iam corporis ornamenta, sed im
pedimenta ai̅ z sollicitudinum
ac formidinum acerui ꝯ diuicijs
plenus sum r Caue ne te ru
pant, omnis enī plenitudo quit
exitu multis morte attulē diui
cie requiē fere omnibꝫ abstulē
r Opes habeo immensas r
Bonis moribus re adusto nimie
opes non modo singlor̄ hoim
sed populi romani corruperunt
mores, mira q̄ illa z eximia se
ꝯtere vtute qui tā diu clarus
et tam diu iustꝫ ac integer q̄
diu paup̄ fuit in egestate victor
gentiu et qd̄ est gloriosius victor
sui domitor viciorum a diuicijs vi
ctus ē ac pessundatꝫ nō loquor
quid nunc tibi de diuicijs sit ꝓpa
dus vides ꝯ diuicijs affluo r
Cum malleni vtatibꝫ vundares
In diuicijs acquiesco r Con
sopiti estis in vepribꝫ miseri ꝗ̄
ms sopor qui nō sentit aculeos
venite, ecce que vos excitet z
exponat luce clarius id qd̄ ꝓscriptū
est dormierunt sompnum suum ni
chil inuenerunt oēs viri diui
ciarum in manibus suis

inrifodina inveni r hec
73 spes multis inopie, nō nullis
exicij causa fuit, du negle
ctis alijs curis hinc vim dedisset
et laboris plurimi et lucri mo
dicas res hinc, dum adhoc aura
cupidine celo z sole derelicto in
tenebris cecum agē didicerunt
ceco z noxio aute q̄tis vapore
ꝯsumpti ꝯ Aurifodina celū ab
tulit r vt adiussꝫ a ꝯtemplacoē
celestiū terrestribꝫ inhies tenet
tuꝫ o hūni ac luis, sed subterra
mersꝫ infelicitꝫ vmas z breuiꝫ
ꝯ Aurifodina ingredior r Nero
cesar supre̅a illa nocte terribili
z misera, sed ꝯ debita vt in ꝯdda
spelūcā ingrediens ignominiosam
morte et ludibria ꝓpli p̄sequent
euaderet asius amicorum negat̄
viuū subterra se iturū, tu nullo me
tu impellente, sed auaricia ra
piente viuus is subterrā nec q̄
te hinc aliū celi lumen retinet
Illic atre telluris horror excludit
quid mirum si p̄ omīs terras querēde
diuicie homines fatigant, qui
z subterra quesite et effosse tar
thareos exagitant manes, ut
q̄ ait Naso Itaque est i viscera ter
quas q̄ recondeat, stigijs q̄ ad
mouerat vmbras effodiunt o
pes irritamenta malor̄ ꝯ Au
rifodina inveni r Vetus ē ubi
Sepe vinus leprem mouit, alt̄
capit Inuenisti predium qua
plurimi ꝯcupiscunt Vnus rapi
at z tu ie vnus forsitan nō sib
ctū optabilia sit ꝯcursus, et pi
culum ē inuenisse vnū qd̄ cu
piant multi, nullꝫ pacium velit
h̄ ē causa cur cu z talia ut
aut plurimus metallor̄ omnī fer
tilitate ullis cedat terris Iudicium
id vete ꝯsultū patrū ac occul
tatū est, ut ytalie pcetur
Aurifodina terram fodio r Labor
certus, euentꝫ ambiguus, quid si
multū fodias, nichil inuenias
quid si multum inuenias, sed nō
tibi, quid si t' inuenisse peius
sit z nichil inuenisse erat me
lius humano sepe gaudio meror
ē p̄ximus ꝯ Iam aurifodinam
extendi r Iure homines queri
solet q̄ inuentū mergat in

thartara, tu apud thartara queris
qui te tollat ad superos. G. Aurifo-
dinam inveni. R. Proximum iter
ad thartara invenisti

54 Thesaurum reppi. R. Cave do
los et insidias fortune
Hamus esca pretenditur pi
scium et laquei blandimenta aucupes
ferunt. G. Thesaurum inveni.
R. Multis thesauri mors fuit
ut ultimum corporis periculum sit dis-
crimen. Est ingens anime non satiat
opes desideranti, ymo nec miti-
gant, sed accendunt humana
cupiditas successibus inardescit
et crescente auro crescit auri
sitis et querendi studium imminuit
quam vitus que vita et mors anime
G. Thezaurum mihi sors obtulit
R. Pondus infestum. Cum quo mo
destie nil sibi non arrogat que
repens fortuna beaverit. G. In-
sanus in thezaurum incidi. R.
Tu tuus forsan in colubrum in
cidisses. Cum enim divitie auri et
argenti eventum inopia afferri
soleant, id quod sit omnibus commune,
tum precipue repentinis, quod alie
sensim nocent, dum et vobis aliquid
detrahunt in dies et opinio
nibus robur fluis addicunt hee
subitum pariunt stuporem imp
misor quam impetu mente turbant
G. Thezaurum inventum domi
addi. R. Tantoque in hac leticia
similem est invenisti, quem et
invtilem tibi fecerim pudeat ce-
lestis nature cum hiis attolli
G. Thezaurus insperatus obtigit
repente. R. Hinc mansurum cre
dis, et repente desinet. Que
tuque fere cito crescunt cito
occidunt subite opes que felici
tas somniant.

55 Pecuniam tuto fenore po
sui. R. Et que bene invenit
male venit et quod male
inventum peius, et quod pessime tu
pecuniam invenisti, non ut dives
fieres, sed ut malus. Non tam
malus ut augmentor futurus
non pecuniam invenisses. Sunt enim
qui successibus nequiores fiunt
non dei munus assentientes, neque
illi saltem silex, de quo scriptum est
Confitebitur tibi cum benefeceris ei
sed aptam sibi celitus necessitate
servitutem estimantes. Invenisti
ergo pecuniam quod dedecus mercatoris
et ex animi metallum aer
tue sarcina faceres infelix. G.
Fenus bene posui. R. Malum non
bene positum dixeris, sed depositum. Si
quidem malum pondus excussisti
bene erit, ac malum esse non de
sinat. G. Fenus optimum bene
collocavi. R. Quo bene collocare
malum videris. Sane quanto opti
mius malo, tanto et peius.
Notum illud daviticum prodiit
quasi ex adipe iniquitas eorum. Quan-
to ergo ditior fenerator, tanto
et nequior, tanto maior ava-
ricia, maior impietas. G. Fe-
nori studeo. R. An ulla ars tua
erat, cui melius studeres, an e-
gimus multe, sed hinc aptius
erat ingenium, an quid rei est
ut huic uni studium applicares
quo nescio, an aliud nichil sedens
invenire potuisti, ac vilius, ac tam
miseri prorsus ac deiecti animi
tamque inertis indicium, tot vi-
vendi patent artes, tot vivendi
vie, pessimam cum elegisti quod
quaestior visa est, sedentem vix et
innatare dies ac velocissimum fine
mensis expectare non intelliges
tibi quam bonis diebus quod et menses
et annos curare, et ut nexus
tuus sic et tibi tam instare
sicut inquis illis ut tibi sic
tibi ut vere debitum solvas tur-
piter parum destituens et in-
terius tam extorques ergo pau-
peribus ignotos quos dicens
fetura ff metuens iudicas

et obscene interim non domus
sed custos pauidus rapine fame
pressus et infamia inuratur
in verbibus pollitat. Hinc fla
gicio locus esset nisi esset et religio
staque cum paulo ante hoc tempus
feneratores ut leprosi a consor
tio hominum segregati agerent ut
tum ad eos nullus accederet nisi
egenus sed etiam ut male ole
tes atque contagiosi ab obviis
vitarentur nunc iam non modo
cum populo sed cum principibus consortia
et matrimonia iungunt et di
gnitates adipiscuntur, tanta vis
auri ymmo quidem quod audias
ipsi quos deus omnipotens male
perdat principes fenerantur ta
lenis nunc. fame quam iactura ta
shamis vindicantur quesite pe
cunie odor est. Fenerari iuuat
et turpis delectacio et infelix
Fenerari solitus sum. Si
cathoni credimus hominem occi
disti. Fenerator artificium
aliud non didici. Hic avaricie
dispendiis hec causa pretenditur quod
si bene volenti quam difficile est
quid distat in viciis. Semper
fenerator. Semper igitur miser
eris, semper cupidus semper inops

76 [F]ertilis ager est michi. Vim
vini fecundatoris intelli
ge. Donumque celestibus sit
utere. ne despicias largientem
quod ita demum recte facies si et
sobrietatem et modestiam fertili
tas non excludet et ubertas in
partem egeni veniet atque amici
nil soli dulce. nil sapidum.
Agrum fertilem exquisitissime
colo. Non homo terre sed terra
hominum sine debuerat hominum cul
pis effectum est ne terra possessori
suo sine labore rideat incul
ta messem horridam lappas
ac tribulos paritura hanc
tuo sollicitudine invitis que blan
diciis mollire merces coegit
indulgentia hinc agricultur(e)
fluxit inicium sanctissime ac
innocentissime quondam vite nunc
exultas viri et presto labori et no
mis viciis obnoxie per quam nichil
invidie atque avaricie in accessum
rusticitas etiam, casus urbana pi
acula persuase certe plerosque hominum
rusticos malos fuisse convenit
unde illud poeticum extrema
per illos iusticia excedens terris ve
stigia fecit sed verecundum ne quidem
mali fuerunt novissimi primi sunt
ut si quoquam forte esset adventure
reditus et ad priscos mores
in hoc quod sunt plurimi. Nunc ad
ipsam agriculture artem redeo
que alium magnis tota viris
atque ingeniis in precio fuit in qua
in multis rebus altum locum Cato
censorius tenet de quo cum re
ctissime scriptum esset optimus
seminator optimus orator optimus
imperator tandem laude ad cumulum
illud est additum sine emulo seu
sine exemplo sui temporis agricola
que pudeat igitur cum Cathone terram
colere quibus animo turpe videtur ali
quid ducet quam pulcrum vir dixisset
qui preter corporis atque ani
mi virtutes rerumque gestarum gloriam
etiam de hyspania triumphasset
Catonis sollicitacione atque hortatu
bonus erubescet quos insultum
urgeret illa vox que tot magnos
exercitus in publicum accendisset tot
circumpites causas disertissime per
orasset Catonis rastrum atque ara
trum fastidiret quam illa triumpha
les ac publica manus attingeret
que insignes de tot hostibus
victorias pepisset tot de rebus
optimus preclaros libros scripsisset
sive ad phisicam sive ad historiam
sive ad usum vite spectantibus
quales sunt quos de hoc ipso quo
nunc loquimur scripsit, primus enim
apud nos colendi agri precepta
collegit in formam artis ac redegit

in bellis · sepiusque illum multi aliquando quidam humile illud ac despectissimum artificium · nobilissimis atque altissimis vestibus extulerunt · quos nunc memorares ne humane immemor necessitatis agriculturam certe non improbo nunquam tamen aut scriptorum claritas aut inopie metus coget ut liberalibus et honestis artibus preferendam censeam ut equidem quidem / Fuerunt enim eodem duces simul illustres et agricolas / Primum illud imperii temporibus habuit mutata iam spatio res est / neque ut fragilibus nunc nata est ad res tot varias ingenia vix sufficiunt hac etate excellentibus viris agriculture operam dare non parte ulla negotio · sed pro ocio / et curarum alternacione permiseri ut quod in medium teneros ramos pubescentibus gemmis inserere luxuriancia folia curva falce compescere · lascivos palmites plus in spem stirpibus tamen infodere · sitientibus pratis querulos rivos prono calle ducere illos simul sic fodere permaciter atque arare · toto quod animo terris incumbere non necessitas cogat indecorum atque indecens docto · fortique viro arbitror cum nobiliores exercicium decere nemo possit natura parens optima diversitatis moribus artes dederit ipsa etiam distinxit ingenia ut cui quisque erit aptissimus illi insistat videbis atque pre mediocri ingenio tam solerter ut arva sulcet a natura · ut hac in re cunctis actum eius philosophi nulla sibi conferri possit industria stultum et ingloriosum sunt cum alio non in tua · sed illius arte contendere ubi toto maior viribus unde appareas et victor in maximis multis ac parvis in rebus facile vinci queas

G. Ager hac in estate perfertilis fuit. R. Proxima opime prius sepe sterilitas venture sterilitatis causa est / rara quidem sine intermissione prosperitas

G. Diligenter agrum colui. R. Bene si nil melius quod faceres fuit.

G. Colui vineas exquisite. R. Letare cum illa forte vindemiam pactus an et cum pruina aut cum grandine pepigisti

G. Solito largius agrum sevi. R. Plures pasces grues rure, plures domi mures volucrum hospes ac vinum loly(?) extunsor · arce compactor horrei architectus · metentium summis ac torrentium

G. Sevi agrum largius. R. Existimo de bona spe metes quod seminasti tristiciam ac sollicitudinem, nisi illud est verius tristiciam plurimorum sed anxietatis sua est / et ut ipse dixi, ager ipse est annus cultus intentio · semen cura · messis labor · hanc uberrima percipies

G. Rus optime colui. R. Dicam quod mireris ipsi illi antiqui agricole viri fortes quibus concessum fuit agriculturam colendo bene censuerunt, sed non optime succedit le pro forsan auditu ac experientie comprobatione verissimum vix enim fertilitas sumptum equat. Est quod apud veteres homines atque agri comparatio non inepta, ut minus sit sumptuosus fuit / quamvis et questuosus reliqui nichil a mediocritate neutrum magnum igitur existimas

G. Summo studio terram colo. R. Te mallem coleres, sed terrestre alterum amas nec multum ad illa nunc pro tolis(?) impugnabis

a Amena sunt viridaria. R. 7A
Hoc in medium fateor honeste atque voluptatis non insignem etiam inhoneste. Eque igitur studiosos atque voluptuosos videas umbrosis secessibus delectari. Nam et ingenium longius excitat et ad pinaam(?) quosdam alios ad incontinenciam ac luxuriam exhortatur. Nec de nichilo

est quod summus orator dum in sesto
reo adulterium obiiceret amena
in quibus id commissum esset loca
descripsit quasi ad flagitium stimu
los non locis ergo sed animo grande
dum est si illis obtigit qui bene
locis omnibus uti norit. Decessi
vinctis affluo. Secretum tyberii
vinetum et secessum capree quis
ignorat pudet pigetque exe
qui que omnibus itidem nota
sunt ille senex vicanus loca illa
seposita quibus probris infe
cerit. Contra aut gloriosius arido
in rure exul scipio affricanus
vixerat quamvis in voluptati
bus princeps ille romanus tepe
torque non in locis neque inter
animum in rebus habitat omnis
vera felicitas. Unde qui solitariam
vitam recessusque abditos lauda
verunt sic intelligi voluerunt
si his animus uti sciret et non
aliter. Proinde quem tu de virtu
tis fructum colliges expectan
dum erit ac tua demum quid pro
uncialem videbis. Nam si locis tam
claris que tua invidius terra
non erunt ut tua forsitan caris
non erunt ac si rite considerabis tua
certa nunc non sunt alieno pro
dubio claris quibus hec esse tue
locus quid ad te si gelide per
estatem alpes si olimpus nu
be altior si ramosus ac fron
difer appenninus quid si luci
dus ticinus si amenus athesis
si sonorus sorga hec si laudes
sunt certe non sunt hominum sed
locorum tum sic expedit quo
laudetis decoris spacior virte
tis. Referunt qualesnam cure
interim in tuo pectore spaci
entur. Nam quid iuvat in caula
marmorea pigerrima olida
condidisse quid putaris in locis
turpibus animum quot in rupibus
horridis saxisque floruerint
viri quot in pratis florenti
bus turpes adulteri marcuerint

adde quod non animis solum sed cor
poribus vitisque hominum inimica
loca huiusmodi novisse comparata est
non tam haustu aeris in medio
sed fico certa occulto quam impetu
quibus non legit apud antiquos ama
tissimus nemorum recessus et vine
ta illa morum mansit cubisita re
gum ac satraparum circa et pa
rium ut prohibent voluptatem
atque in illis iussu ebrii ac ve
cani regis adolescentes interfecti
parmenio clarus senex et fa
lor macedonum princeps ducum
Cetius non nomine Caietam litoris
sterni illum quo nullus sub celo
pulcrior nullus amenior illic
iussu temulenti et crudelis an
tonii occisus est Cicero et poterat
utriusque tanto viro loco quenive
ut prius quam in rome more fato ve
titum erat fluidis in rure more
tur florentissimus oratorum vir quam
optimus sed modus et auctor mor
tis procul nullis indignus fuit ha
bitabat illis forte tunc in locis
Cicero urbanis fugiens procel
las et nil ad profanam vitaeque cul
tum suo more novum aliquid cogi
tabat etc rem publicam miseratus
de statu patrie conceptum animi do
lorem oculorum oblectatione lenie
bat cum ab illa omnis hoste inimi
tis immissi carnifices talem vi
rum abstulerunt inde quem ut augu
ror secula nulla restituent sic est
quod loca delectabilia sepe insidiis
oportuna sunt dum liberantibus la
cunis quam degitur adversus quam ma
gis sensibus a conspectore periculi
Nam et laqueo densis in silvis
fere et visco volucres facilius
in ramis viridibus capiuntur et
leto in viridariis et arborum vanis
decoris. Leticia amarorumque vani
tas autem quam adversa est dum
sua nempe quilibet procula dis
tinem habeant quibus statum omnis
aciter vix a letus valde a
marorum variis quibusque vinet

neque lectorum spes neque opinionum spes
oblivione attulerit impendentium
malorum. Et libenter in viridariis
meis versor. Non hercle libe-
tatis quam agri et visi non refert autem
ubi sis, sed quid ibi agas, nichil
te locus nobilitavit, sed tu lo-
cum neque id aliter quam preclarum
ibi insigne aliquid moliendo

78 Gaudeo gregibus et armentis

Brutinum gaudium. Ar-
mentis et gregibus habundo
Belnina prosperitas quam belue
peterem. Amo greges et armen-
ta. In omni amore amantis
solitudo suspecta est. Armenta
greges quam amo. Amatis ea
nisi vos ad invicem adulterium
que in primis erant amanda ne-
glegitis, que negligenda diligitis
Amo armenta greges. O
miri rerum vilium amatores obiectos
quam nobilium amatis, que nec se
amari sentiant, nec amantibus vi-
cem reddunt, cum interea vos
vos vicem reddatis amantibus. To-
tum quam hoc malum facit avaritia
ut non modo sui ingenio, sed pecorum
honorum preferendum existimatis. Ar-
mentorum gregumque ingens copi-
a est. Si precipuum illos paveris
quid nisi occupatissimum pastor-
em officium vile laudatum audies
ante alios a titulo veronensis,
sin qui alios non tu pastor, si pa-
storum servatis pastorum quam dolis ex-
positus, nunc vitiniis obsint,
nunc precipitium, nunc morbis, nunc
abactor quottidie demum aliquid
fingendum. Unde dampnum tibi
dolorque et illusio magna vos ma-
li fuit illusor rudis. Armentis
ac gregibus dives sum. Lauda-
te divitie, sed incerte et casibus
multis obnoxie, fraudibus rapinis
pestibus que tam crebre, et tam
valide sepe ut sepe totos greges
toque latent armenta non peste
que tunc retis quam illud sequens
maro despexit, et que multas putas

famosas nimis scriptorum penna,
sed dampnosas eque. Sum dives
gregibus et armentis. Vage
potentes quam divitie, que illo dicta
ut arcula, ut amani, aut gemme
sed ne domo licet amplissima
claudi putantur, iam non a furibus nec
a furibus nec a feris atrocibus
tutus es omnibus in tuas divitias
as datum ius. Gregibus et arme-
tis gaudeo. Gaudes semel do-
lebis miles, nullus dies sine ru-
moribus mestis ibit, nunc irrue-
runt sabei tulerunt que omnia
minorum pueros gladio percusserunt
ut periculoso illi quondam nuntiatum
sem est, nunc bos torum fregit,
nunc equus equum, nunc vagantem
lupus agnum, nunc infectum pectore
morbus invasit. Non sit miseri-
ores malis et morsitate per quam in
mentes brutorum quam malum

Nunc in elephantes. Un-
queso presumpatis ne an belli
habuerint hos duo illi no-
tissimi hostes ytalie pirrhus et
hanibal quibus romanas du-
tuibque acies perturbarunt suas tur-
bare animal quidem prorsus et enorme
quod et ex hystoriis nosti sepe suis
certis, fuit aspectu mirum et mole
et specie et odore et stridore terribile
effectu autem inutile parvatione
difficile. Est in difficile inquies
elephans. Fuerunt olim in
ytalia elephantes non venatu
quidem illi quidem sed ab hostibus
capti et in triumpho ducti, quibus
prima fronte truxerunt equos
ytalos victores in capitolium
secuti, excepti autem precio cartha-
giniensi tamen non excepti tamen sed
etiam mediciti sic enim in conditioni-
bus pacis quam quieti petierunt
nominatim cautum ut et quos
haberent domitos traderent et a-
lios non domitarent. Ita sensim
abolevit usus elephantum non
solum in ytalia ubi longe advec-
ne, vix adiecti sunt, sed in 79

affrica etiam et egipto que illorum
sunt vitiniores origini sitaque et
in ytalia nostra memoria princ-
ipum frederico romanorum princi-
pe fuisse, et nunc egiptio tiranno
non nisi unicam esse fama est, v-
trumque vero ad spectaculum potius
quam ad usum Sic in India atque
ethiopia ceterarum tedio gen-
cium liberam silvas patrias inco-
lunt elephantes In quibus eos
qui elephanti glaciem videris
alter ne hanibal qui uno vectus
elephante uno quam fretus oculo
ytaliam fatigavit Ergo hanc
beluam et si humani emulam
intellectus ab amoribus poetica
et moribus miris insignem, ha-
bendo tamen inutilem et ineptam et
regie potius luxum quam private
fortune habilem dico que domum
impleat horreum exhauriat
Et camelos habeo r Una est
pene racio utriusque nisi quod elephan-
tinc bibus camelus sarcinis fe-
rendis ydoneus eo quam utilior
aptior quam si consilium petis vete bel-
uis quos quas hiis ubi vitam
agis indi partibus genuit natura
parens prudentissima que et
beluas et alia sinis queque clima-
tibus apciora distribuit Came-
lum habeo r Terra iumenta habent
et amisit iob et morbi et rapto-
res et infecta pascua et ruine
et nulle tag undique armenta
circumsident campi et colles et me-
ma perdunt assidue, quid hiis fa-
ties que non stat bos vera fere omnia
in spectino notum est, et quod insita
utilitate cum debetis fama querere
peregrinorum animantium novitate se-
ctamini
Simia delectabilis est in r Ffe-
dum animal appectu triste
60 animal essem de quo quid aud-
ita quam tedium speres quicquid domi repp-
erit aut corrumpet aut spargeret
Si hiis atque huiusmodi delectaris mi-
rum delectabilis simia tua est mon-
struosissimum beluarum vocatur Cicero
nec ungue aliquid humanum dicit quam ve-
nam forcam cecidisse Sed quod pro oste-
to quasi gratorum in historiis
scriptum esse mire optimo doctis-
simo viro arridet Cum vero mirum
potius videri debeat si non omnia
cuitat ac dissipet ludicras ani-
mantibus habundo r Turpe sit
et ludicrum esse non potest, turpis
enim in turpitudine ludus est qui
primo ab omni quod oculos aures
quam et nares et anima afficiat fu-
giendum est Corrupti gustus est
amara diligere, sed et viros mores
turpibus delectari, tamen non tam propria
et inepta tam alia, sed quod michil
est turpius obstenos etiam homines
linguaque et moribus odiosos in
deliciis habetis Et assimam
quanto quidem deformius tanto vo-
bis acceptius hec de rebus vobis
vniformis est regula hic amor hic
indoles hoc studium hic vera indiciorum
laus est
Pavonibus affluo r Ex illorum -61-
caudis argum oculos repe-
tisse consilium fuit ne pedibus
noceant notissima regularum pe-
stis Et pavones multos habeo r
Avem visu pulcram non inficior
atque amenam, sed hec voluptatis con-
tulorum nullo diuturno tedio persedata
est, quibus quod illum tharentine vo-
tis errore vel fuge vel ulixee pir-
auxilio opus sit sileam omni pe-
nis tedio vitiorum odium at lamen-
ta vos non dum impiose et michil
intentatum relinquenti gule
pareatis, nec aliena nec vestra in-
comoda cogitatis obliti Haut
viris olim fortissimis sollicitu-
dine non fuisse cum intacti pisces
et fere et volucres tute erant et
preter pennas michil in pavone
placebat ut Naso ait Neque nunc
sane quid in hac ave tanto opere
placeat invenio preter nobilitatem
carnium que non putrescere diu-
tissime etiam in temporibus si fuerint
et quam est ibi licitum expedita et

expertum se asserit Atque ita vtrum
saltem non adsit ambicio nec
voluptas pauone comedere tibi gra
tiam primum occidisse fertur hor
tensius orator vir elloquio
clarus moribus delicatus et mol
lis et feminea sed qui morum plu
rimos elloquij autem raros habet
imitatores G Pullos nutrio
R Impedimenta domi estatem volpi
bus area suffossores quorum an
gelis et puluerem solum est et
vnquam superficies equa sit G Gal
linarum magnum est numerus R Vt ces
sent tedia pone par fructus
et impensa erit magno precio lo
gris quam clangoribus exiguum eo
constat G Sed habundo opibus
R Non mortalis modo sed vo
latilis et fugitiua felicitas tu
a est G Alueariola multa sunt mi
R Non nunquam in quorum quod vel in ma
gna vrbe negocium vel in castris
est strepitus, nunc examina fugiet
nunc pugnabunt reges, nunc
tinnitu eris, nunc iactu pulueris
res egebit ut salua sit sepe,
omnia expertus nil profeceris qui
tamen dictor esse credideris mundus
sis, proinde si fruendi studium
tam melle contentus mel ama
tum voces G Sed columbis
affluo R At qui apum in tha
lamis silent per noctem vt
virgilius ait in columbario
autem nunquam vix est animal inqui
etius columbis G Plena sunt mi
columbaria R Sunt qui litigent
et qui gemant qui diebus do
mum fedant noctibus sompnium
frangant eum magnum gaudium
materia

62 P Piscinas me extruxisse gau
deo R Non puto felicius
extruxeris quam salomon
de quo contemplaris ad vniuersa opera
que fecerunt manus sue et ad
labores in quibus frustra suda
ueris videbis in omnibus vani
tatem et afflictionem animi ut
vnde gaudium speras, fortasse
doleas iacturam existimans et
operis et impense conferta mi pisci
nas R Non satis est gule dum
taxat lustrare aque eciam tem
ptantur et in regno suo pisci
bus carcer erigitur G Piscinas
impleui R Libertatem piscibus
abstulisti ac nature modum
quos quod illa sanos fecerat egro
tare docuisti G Coegi aquas
in piscina R Primum aque intel
lexisse in Iulio cesare tanto
illo quidem viro notatum et
superbie datum vides Tandi
gitur in te sperres G Pisces in
viuario conclusi R Pennatas
volucres vinculis et impio
coherceres quid mirum si pigri
quam piscibus imperares omnia pres
in vna potestate et vnus subiecta
sunt pedibus laboriosi et cupi
di mortales preter vnum animum quem
regere ac frenare vel non potestis
vel quod est peius non curatis
Itaque vagus et indomitus ille
vos agitat et in omne vani
tatum genus ac scelerum qui si
vobis primo si racioni subditus
atque obediens esset ad meliorem
fine rectorem talle vos duceret,
questarentque ut multa cupitis
sponteretis G Pisces inclusos in
piscinis habeo R Cum omnia
sint subdita vobis videte quam
decorosum sit vos esse subdi
tos voluptati rei omnium que sub
celo sunt sed sic est omnibus im
pare volatus ut libidini fruatis
neque vobis hic nouus error neque
plebeius et antiquus et illustrium
piscinas ac viuaria ostrearum
primus instituit sergius Orata
baiano in littore sub inde quos
reliquorum piscium viuaria incepit
pit licinius vel murena vtrique
cognomen seu agnomen illud
a pisce sortitus Cum pectoris agno
minum causa quod ille ostrearum
appeciit quod murenarum, cui quid
affricanum et macedonici titulos

mercant. et forsitan non curarum
minus hii suis piscibus capiendis
et condiendis in quibus suis vivariis
extruendis sustepant quam scipio
et paulus in liberanda atque
ornanda patria suis quoque victo
riis ac triumphis Ita penitus
verum sit quod quidam dicunt quantita-te
tatis hominum pene pares quali
tate vero longe impares Atque
ut mala semper imitatores uberius
affluant, secuti sunt licinium hunc
nobiles viri philippus hortensius
sius ac lucullus vir alioquin quem
vivarii simplicitas non contentum Ipse
ipse neapolim monte scindi fecit
non minore sumptu quam quo ille
villam exegerat captus piscibus
meditatumque fluctu equoreo scisse
rupis claustra instar, euripi
portus in ipso Quamobrem ma
gnus pompeius, ut qui non vi
varia sed imperia cogitaret, ha
nc in lede hunc lucullum xerxem
togatum hoc est montium et fos
sarum mancipabat Quid de
aliis murenarum vivaria primus
fecit Hircius quidam nescio quis
nam cum omnibus suis murenis
adhuc male nostis, quarum illi
copia tanta fuit, ut earum sex
milibus triumphalem cenam iulii
cesaris adornaret, et hi quos suos
imitatores habuit nominatimque hor-
tensium oratorem, de quo et dixi-
mus qui mollicie nequicquam desinit ex
emplo Ita vix hec sepe nichil
detrahunt insanie non numquam,
vero quod mirabilis addiciunt, dum licere
sibi omnia existimant qui litteris
didicerat. et mala et arrogant,
que sine litteris non audent. Et hic
ergo vivarium habuisse fertur
baiani tractus in littore. ibique
inter ceteros pisces sic murenam
unam dilexisse fertur, ut extinctam
luxit Quamvis egregius ex
doctus gravisque vir dignus legis
qui nec sui temporis bella domesti
ca nec quoque proscriptiones ac amicorum
mortes flesse legitur. Nec cupisse,

si suum in tempus incidisset flectum
sunt rumani murene obitum
flevit, tanta hec levitas facit,
ut minori venia debeatur. Athonie
etas ac sexus excusabiliorem reddit
inepciam, que murenam suam tam
defunctam gemuisse, sed iuvente
auricis in auribus coluisse tradi-
tur ut baulos frequentarent ville
nomen ipsius baiia heret. Fuerunt
et vivaria coclearum et alie piscium
vanitates atque in primis luxus
tyberinus inter duos pontes
tes captus Sed satis multa de
alienis erroribus tu quoque plu-
res implicatos vides eo diligen-
tius cave ne similibus implicteris
neque te hunc visu piscium sed mi-
nus

nes valas in amicabis contu 6
si. Iam piscium minus miret
ergastula sunt, et voluptas
quibus latior et liberior preda
celum erat Invenit gula vena
cionum invenit piscacionum invenit
aucupacionum nec cepisse satis est
quas liberas natura creaverat
nisi etiam assuevent. At quanto
erat honestius gulam coercere pa
bulibus atque facilibus contentam
et silvas feris maria piscibus
aerem quoque volucribus linquere quam
in hiis tam studii ponere quantum
si in captandis virtutibus poneretur
illas profecto non minus sunt fu
gaces optanio studio quesitas in
tra cum habitum transisset unde
non effugere possint nec auferri
V Amibus amarum implem-
rem nequaquam meciam et quod
tu non minus custodia difficile propter
vetustam tam cuius ante mille quin
gentos annos rome auctor
fuit, lelius quidam cognamento
stralbo vir equester non ille quidem
lelius sapiens qui si amarica
reperisset nomen sapientie perdi
disset Cumeda sunt inventus ut
videntur utilia ac iocunda, quam
tam ingenia alta dedecarent

qui piscinas, qui vivaria invenerint, quid aliud quam gule studium habuit, quod etatis cultoribus alienum est. Inclusi pingues turdos ac turtures. Sed non turdos, tortores tot illecebris irritata gula supplicia exigit stomatis laborantis. Audi non Satiricum illud audisse: pena tamen presens cum tu deponis amictus turgidus et crudum pavonem in balnea portas. De pavone loquitur et formosa, etenim famosa est avis. Sed non sola, que precipitem gulam plectat. Gule quidem oblectatio gustus brevis, ipse quoque mox in nauseam versus, inde[illegible] per aut longa cruditas indigestibilis, morbi sepe etiam et mors turturdis pinguibus ac turturibus constare. Habeo loquaces corvos ac picas et psittacos. Letatus his Augustus Cesar eos magno emit pretio, qui victorem ac triumphatorem Cesarem salutarent. Cumque subinde alii atque alii ingererent, satis se salutatorum talium domi habere respondit, ponens illi metam vanitati, nisi corvus ipse novissimus illico, loco mirabili, plus se quam ceteros redemi coegisset, ut eidem in Saturnalibus legimus. Quid in naturali vita in vero Veronensis historia? Corvus ille tam docilis ex sutrina ubi impense alebatur, in publicum evolare solitus, et in Tyberium Cesarem, Drusumque et Germanicum nominatim, totum deinde Romanum populum salutare, tanta plebis gratia tantoque omni favore, ut eum vicinus vel invidia vel ira percitus occidisset, ingenti omnium merore, et sutor ipse ex ea vicinia pulsus primo, deinde etiam a populo interfectus sit. Corvus autem appositis exequiis et solempni funere elatus ac traditus sepulture. O ineffabilis populorum insania, in illa urbe fletum et sepultum corvum, et eius interfectorem civem romanum morte mulctatum, in qua nec Africanus maior sepulcrum habuit, nec minor ultorem. Qui si diis placet corvus ille populum salutabat, ut diximus. Illi autem non salutabant, sed salutem populo gloriamque contulerant, adeo gratior vox corvorum quam victorum virtus illustrium. Neget nunc aliquis tutam sese populi commisisse iudicio, quod quam vilis estimatoribus non sit incertum, hic publicus virorum fortium contemptus, cum ab his corvorum volucrumque loquacium imitatoribus et divine voces et celestia spernantur oracula. Formosus mihi est psittacus. Solus nempe omnium torque aureo insignis, ut senex et ipse esset animo torquatus, et preea sue vivacis spei, unum psittacum salutatorem magnum et percarum pretium plane. Qui adulatorem illustrem natura unde distinctam id innotuit psittacum a nobis aliorum nomen dictare, quod didici per me dicere Cesar ave. Est mihi pica disertissima. Cum pauci sint homines diserti, tibi disertissima pica est. Loquax fateor et salutatrix est sedula. Unde et illud: pica loquax certa dominum te voce saluto, si me non videas esse negabis avem. Certe de hiis avibus intercordistendique studio mira, nescio an vera narrant. Illud in primis vix credibile positum ei ubi sit oblita sit, angi illam graviter et affligi, modestiamque aut tacitam meditationem testari, cum si verbum ei ad memoriam reducatur, miris modis hilarescere, ac si prorsus seu ubi difficultate seu memorie imbecillitate vincatur, pre dolore etiam interdum mori. Ut iam minus mira Homerica mors poete sit habenda, si tamen illa etiam vera est. Neque non pictis omnibus tamen docilitas datur. Ex hiis tamen ex glande quibus nomina quoque ceperunt, et apvos vulgo glandarie vocitantur picarum species et forma insignis et ingenio [illegible] dulcisona canora

quod bucinam nactus sum. Et
hanc quoque et sturnum qui latini quoque ser-
monis docilis inveniri et turdum
insuper sua etate sermones grecos
imitantem rome fuisse Autor est
plinius secundus. quod de sturno imp
publice notum fuit. quem sericata
plumma alba proferente grecos
docentibus, sepe in ipsis plinii prius
et audire et contigit et mirari Nam
de psittaco tam trita res ut mira-
bilis esse desierit, quos hinc audi-
sti tabes primo atque altius clara
voce pascente, quotiens intricato-
rem sum novisse ipso vocantem
atque ut persuadet multa illi gestum
ac verborum dulcedine blandiente
quotiens sic ridentem ut astantes
in risum cogeret nec omnino aliud
sed verus risus hominis crederetur
que quamvis sint ita tamen hii omnes
histrione peritum melius, multo
in credite sunt in tamis tamen
quod vivas in caveis, non quod vera cupi-
ditas nichil existimat, non quod hoc
primum fecit, tamen non fecit cuncta
quia sic ultra suos fines atque ul-
tra nomine tendit avaritia
Aves innumeras congregavi. Ut
multas et sine et omnes habeas fenix
puto deerat, sive unus sive e nullus
sive illum in fidem receperimus quem
quidam tradidere anno urbis viii^c
avem hanc ex arabia in egiptum
evolasse captamque ibi et romam
delatam atque in comitio spectaculo
populi expositam suspicio tandem
ut credibile est morte abisse, quod
ultra fenicem esse non dubitant, qui de
primis magnis dubitant aucto-
res Ista cum omnes aves habuis
mirabilem pulcherrimamque unam non
habebis dolens et indignans lo-
cor ut quid enim se porrecta manibus
gaudiis exultatis ut quod ait Sa-
lomon usque quo parvuli diligitis
infantiam qui aliquam continuo
ad correctionem meam ut idem ait
Si quid ipsa eadem sum que loquor
Sinite o ceteri dure in silvis agere
et indiscitate et passim et canere et
errare vos inertes plumas ac
ad celum pandite atque humo

vos attollite. continui non volucres
captare, sed volucres sibi tamen quod hiis
commissis de quibus loqui pudet
si quidem habes quos lectari virum
deceat prosper
Uxorem duxi nobilem. Mal- 6
lem tibi non tam picas aut
psittacos sed bubones stri-
ges quod domi essent, illi tamen in
ista invigilabit, illi aliquid minu-
arent hec pergeret, illos exclu-
dere licet hanc non licet. Claro
coniugio natus sum. Speciosa
vinctus es cathena unde te
sola mors liberet. Claro con-
iugio felix sum. Casto felicior
felicissimus celibatu. Publico
coniugio illustratus sum. An-
ceps uxoris electio deformis faci-
le fastiditur, formosa difficile
custoditur ea lege que me for-
mosior atque cum castitate lis perpetua
perpetua est. Sed ut quod rarissimum con-
tingat et forme pudicicia iuncta
sit uberem tecum agam, accedat
et feminee dotes alie nobilitas
sensus opulentia fecunditas atque
facundia fame integritas mo-
rum candor, scito tamen limen
hiis immixtam subintrasse superbiam
ut iure Satiricus videatur malle
venusinam quam corneliam grac-
corum matrem affricani filiam
patriis triumphis ac gloria inso-
lentem. Nobile coniugium et hone-
stum obtigit. Eciam de fastu
fastidio quam aiunt patiatur ne feminei
mores noti dixisse femine dixisse pati
dixisse cares pro dei viri coniugio vo-
candum est amicicia Stopilus
uxor imperiosa et viri affectum
moderatur. Glosa in uxore
obvenit. Gravis sarcina
dure compedes libere hiceros
atque olim liberos pedes premunt
dura dictu dura cogitatu
dulcissimumque presse non unius lucis
sed totius vite hospes forsitan
quod hostis vacua presidiis irruptus
domum unde illa ut dixi veteris
repudii spe sublata sola se mors
excludat. Coniugem gratam

duxi r Illa te duxit diu minima
fueras tuus · accessit sponso dua
carnifex priuignus emula sor
cru familie iurgia coquine labor
omis penu sumptus artule or
namenta aule diuerna specta
cula fenestre lis nocturna cubiculo
g uxor venit in amantissima
r Cum amore si nostis zelus
et suspiciones et querele subeunt
in mortale duellum domu habes
ipis ex voluptatibus ac iocis in
imicitie erumpent / nec in tha
lamo nec ad mensa tutus eris
nullum tempus litigio vacabit / me
dia nocte pugnabit g Exoptatas
nuptias contraxi g Cum coniuge
nuptias cum pace durorum g
uxor contigit cui viuite placeo r
Ceteris forsitan displicebis non se
amando premeret atque atteret
et cogitare et res tuas agere et
somnum capere sineret / nunc v
xori placens nil tibi placebit
preter illam speres totum et te vin
dicat n sufficiaes totus / sed quo
forte ne velis fugere te subire que
causas fingere · si quid agas contra
tum sui · si quid cogites ingratum est
~~si sompno te sseras~~ · si cibo absti
neas · sordere res suas tibi / si
sompno te sseris extremo te ve
nere fessum dicet / denique ne v
xori placidus tibi atque aliis moti
lis sis opportet g Uxorem habeo
que me ardenter amat r Ce
lius amaret caste · pie · sobrie
verumde ardens ardor / quod il in
tendum est arte · qua ardente quis
na ibi modestie · quis reuerentie
coniugali / quis tranquillitati locus
a quieti ardenter te amat uxor
n vicissim amari senserit tepescet
amorem que odio permutabit · sin
cupidus est amor tibi / et tu arde
as nunc est utrique debitus non ama
ti zelotipe coniugis vir i sepius
nunc blanditiis nunc querelis
fictis que ambobus excitandus · excu
dus que per noctem / seu licentius o
culum deflexeris seu ridenti le
uis arriseris / seu vicinam salu

taueris · seu formam alicuius laudaueris
seu domum serius redieris · postremo
aliquid feceris · a dixeris quo suspe
ctus lesisse reus sis amoris / que
si vita dici debet · que non mors
dicenda sit nescio · et quod quidem de
tuo ardenti amore sententia no
stra est g Est in pectore thori con
sors r Et sompni spectrum exilium
maritalis lecti rarius ac tenuis
sopor est · hinc voluptas · hinc
inergia · quies nunquam perfecto hora
qui hoc vite genus elegerit ma
gne diuitie coniux bona et fidelis
carior tibi est acies aduersa nepe ex
illustrium multa coniugum pirre.
Sileo danaij trutes et cruentas
nuptias et infames noctem mi
serum que simul innumeram stragem
non hoc illi quarto super memini con
iugum agamemnon non fax dei
phebus neget · non excessus af
fricanus minor · non postremo vete
rior albanius rex · cuius abominan
da et seua fusus coniuge intibi
athesis repam sanguis infecit
g Uxorem nobilem · castam mansue
tam humilem · obsequiosam · piam
fidam recepi r Gemmas ancepe
cornice candidiorem inuenisti vix
est qui inuenisse se fuisse
putet

Formosam uxorem obuenimus r
difficilem prouinciam nactus
es · vicilia dixi iam diuu
custodire quod multus appetit 67
g Formosa est uxoris excellens
r Solet forma corporis ut multa
alia paritate gaudere · imparite
ac dissimilitudine aspernari · Si par
est igitur forma est excubeis · alioquin
contempneris · vtrique laboriosum
g Forma coniugis est magna
r Et magna superbia · vix est
aliquid quod eque animum tumefa
ciat et extollat g Forma uxoris
est maxima r Vide ne castitas
parua sit / Satiri est illud Sati
ricum Rara est adeo concordia
forme atque pudicicie ut te conster

morum insolenciam quibus ferat
et quottidiana fastidia. Ffor-
mosissima est uxor. Habes do-
mi ydolum sumptuosissimum exposi-
videbis in dies peregrinos no-
vos, que habitus laudabis hinc
corporis habitudine, qua omnia
deceant, hic ingenium invenies
ad cuncta versatile, tamen iactura pa-
trimonii lucrum vota. Habeo
uxorem fortissimam. Habes ydo-
lum litigiosissimum insolens, quod
affusus colas, quod extra te
raptus stupeas, quod adores, in
totus pendeas, summitte collum
iugo, et contentus forma quam
cunctas quam alias et propriam libertatem
abice. Dicebam modo: cave ne quam
aliam preter illam laudes, ne quam
oculos ab illius fronte dimoveris.
ne solito parcius blandiaris. So-
lito minus infirmas. quantumque respon-
deris capitale est. Tunc sanitas
defectio. Vince demum ad uxoris e-
dictum, et nutum dure suspensus ob-
serva mancipium non maritus.
Hoc facto si tamen existimas a-
liquamdiu formosam thoro so-
cium amplecti leviumque ad tempus
cute candere et candido natos
exuto tamquam poma nobilio-
ra pulcro in vase suscipe.
Uxorem habeo formosam.
Veneris dulces compedes au-
reas, splendidam servitutem. Ffor-
ma delectabor uxoris. Vana brevis
quam delectacio, nil forma fugacius
et presertim feminea. Cum uxo-
rem propter formam diligit, cito eam
oderit.

66

F
ecunda est mihi uxor. Mul-
tas tibi curas, multos pa-
riet labores. Uxor sterilis
vincta tamen ac fecunda unde
sarcina domus est multiplex. Non-
tum est illud comicum uxorem
duxi quam non ibi miseriam vidi
nati filii alia cura. Non fecun-
da tamen uxor, sed fecunda est

hinc filii, hinc nutrices adeunt,
hinc sales et verba non decrunt. Ha-
bes tecum qua disputes ac decla-
mes, et Satyricum non audisti
ubi ait: Non habeat matrona tecum
que iuncta recumbit dicendi genus
nec curto sermone rotatum torqueat
entimema, nec historias sciat omnes
coniugem quibus magistra mix-
ista. Jamque aliquid impolitum que
aequum loqui sine coniugis censura
et irrisione non poteris. Frustra
Satiricum illud optamus. Sole-
cismum liceat fecisse marito. In-
numeri tedia nichil importunius
procaci femina et tacere nescia.

6A

D
ote auctus sum opima.
Et opima tyrannide ma-
lum malo addidit, superbie
coniugalis duo stimuli dos et forma.
Multum ditata est uxor mea.
Multum dotata uxore nichil im-
portunius, nichil intractabilius,
nil sibi collaturum arbitratur, que
suas opes mariti comparat egestati,
que virum pascit. Dominam se pu-
tat esse non sociam. Magna
dos mea subiit limen. Unde
dos ingreditur, inde libertas egre-
ditur. Quod bene providerat Ligurgus
cum lege sanxit ut sine do-
te nuberet et adiecta vero non
uxores eligerent, non pecuniam. Ge-
neravit quam matrimonia sua viri
celebrarent, cum nullis frenis
dotis tenerentur. Utrumque sapiente.
Nam et vera utilitas in domibus, non
vir uxor, sed pecunia nubit a-
varicie et est utique magna dos
licencia coniugis, frenum viri.
Ingens cum uxore dos obvenit.
Mutata ordine, immo cum
ingenti dote uxor subiit, quam
libencius exclusisses si sola pos-
set excludi. Plane coniugium obste-
tum ibi non spe prolis ad cubiculum
viri virgo, sed ad arcula angu-
stie impulsu dos concupita de-
ducitur. Magna in dotem

attulit uxor. Dic verius magnum precium libertatis tue, que si tibi cara esset, ut decuit, nullo eam precio vendidisses. Ditissima uxor michi obtigit. De moribus michil narras. Nempe michil, ut reor, de moribus cogitasti, de quibus optimis femine dotibus, fide, verecundia, castitate, modestia sunt nobis ista contemptui, et solum etiam in nupciis vestris attenditur dos et forma. Hoc est avaricia et libido pro nube vul[g] hys condigne. Pecuniosissima est coniux. Vide an non Themistoclem illud consilium quo dixit malle se virum pecunia quam pecuniam viro indigentem, recte etiam ad feminas trahi possit. Uxor in foribus est. Centum melius erat cum inopi requiescere quam laborare cum superba; melius exhaurire cum paupercula humili quam insolente divite litigare. Coniugis dos immensa est. Consequens est ut elacio animi sit immensa; timor autem ullus non audebit vicia reprehendere, dum respicies dotem; non presumes humiliare illam per quam te memineris subire, nec fastidia duntaxat ac tedia, sed probra et iniurias tollerabis. An forte non dimiserit(?) Anthonii principis meministi illius qui pro cognomine obiurgium non evasit, qui cum uxoris nosset adulteria et amici ut eam occideret vel saltem dimitteret hortarentur respondebat: Si uxorem dimittam reddam et dotem. Dos autem erat imperium. Vides ut ingentis viri animum dos frenabit. Dos per magna inestimabilis infinita est. Dos matrimonii oneribus supportandis non avaricie explebus irritandis inventa est. Ita quo magis illam exaggeras magis infamas, ut que utrimque molestia noceat, et hinc dantis imprudencia, hinc concupiam accipientis avaricia sit. Est in

magna dos uxoris. Non quanta sit dos, sed qualis uxor refert, et in dote ipsa non quantitas certe sed qualitas estimanda est. Vix est perfecta quibus parta moribus multe magne dotes malis artibus sunt quesite. Heliopolentanum et punicum morem nosti, quorum nupte non pietate patria sed stupris ac delectore dos constabat.

[G]ratis furor amoribus. Gratis insidiis opprimendus. Gratis uxor amoribus. Bene agis. Uxor est enim amor latens ignis, gratum vulnus, sapidum venenum, dulcis amaritudo, delectabilis morbus, iocundum supplicium, blanda mors. Amo et vitissime amor. Primum nosse potes, secundum in ambiguo est, nisi forte nocturnum mulierculae tue murmur in testimonium trahis. Amor haud dubie persuasa sit ut video, nec magnum persuadere volentibus. Omnis amans certus et credulus, quod si fidem incantato amatorio vis inesse, scriptum ab amante cyrographum tenera in glacie testibus ductis in medium profer. Sed o insanie nimium vinqua impudice presertim omnis femine: sexus ardor, levitas, consuetudo menciendi, fallendi studium, fructus quam fallacie. Hec singula multa quam maxime, hec omnia quantumpore illius prodierit suspectum faciunt. Amo quam iure delectat animum et dulcat ardeo. Credis eximie audire quod ille magister amorum ait, ut feliciter ardens gaudeat et vento tuo navigares voluptatis, id quidem non consilium est. Ego vero quo summis arseris eo canalis ex incendio fugiendo consulo, tunc sunt mala periculosissima cum delectant, sepe hanc suavem dulcissimus filius exasperat. Amor amo quam ut sit ita

6 B

quid nisi duplex mortis nexus arta-
tior. gravius distinguam, melius
de te sperare si amaris tum non
etiam amareris. et si enim facilitate
amoris atque difficultate eque noci-
uam quidam dicunt quo faciliter-
te animus capiatur, an difficultate co-
tendat ego tamen ita sentio nichil
amandum efficacius quam amari
quia nichil esse quod magis
ab amando deterreat quam scire se
non amari, nec amatum in credere
pronius id non facile credituta sit
ceca et cupida mens amantis
qui unus est ex illo grege de quo
scribitur, quod qui amant ipsi sibi so-
mpnia fingunt. Amo ego cum
gaudio. R. qui male est sed non
sentit obtorpuit. qui malo suo
gaudet insanit. Apud me
fateor delectabile esse amare.
Odiosum malle et molestum quo
et fuga mali promptior fieret
et propinquior spes salutis
nunc delectato morbum alit, sanus
enim sit respuit que delectat egro-
tare. Ut libet apud me quid
ingenuus est amare. Ut quisque
sapit et loquitur apud me furore
prorsus et languidum. et que
fortissimos etiam viros emolli-
at eneruetque. dico quod nemo est
qui nesciat, nemo est quod audies
non miretur, sic magnarum rerum
recordatio vel scientibus admirau-
da sunt, ne vero omnia sequar quod
nec necessarium puto, nec possibile
duorum toto orbe clarissimorum ge-
tium duces longe prestantissimos
duces ad memoriam revoca Ju-
lius cesar victor in gallicis in
germania in Britania in
hyspanijs in ytalia in Thessa-
lia in Egipto. idemque post ea in
Armenia in ponto in affrica
et rursus in hyspania suppremo
martis victurus in medio tantarum
victoriarum ab amore regio in-
teram apud Allexandriam vi-
ctus est, hanibal apud trasimenum
apud Cannas victor. at demum
in patria vincendus sua prius a-
pud Salapiam apulee opidum

quo inexcusabilior sit meretricio
amore subiectus est. Cuncta tibi
videntur mala nisi que tam duros
animos, tam pectorum lenem fran-
gat mansu. tam rapidos pedes
tam fortia brachia facilius vin-
culis liget. linquo fabulosa et ve-
tera numina in beluam tussforant
Jovem et diaculum marte vinculis
implicatum durumque neute pensa
digitis herculem. ad quem et lean-
drum fluctibus biblidem lacrimis
procrin telis viri ipsa cuspide
pyramum ypherm laqueo permitte
quod quam certamus atque somanticis
et grecorum duces de amore certantes
et noctis troiam flammis ardentem
absque hys omnibus ac mille sili-
bus satis duo illi quos premisi-
ad probandum de quo agitur vel
magnitudine nominum vel hystorie
fide sufficiunt. Amo. Cunde de
odio dices si amorem dampnas
Ut tu accipis utrumque dam-
pnabo. neque ideo bonum aliquid
dicam. quod aduersum male sit duo
enim extrema sibi invicem adversa
pariter a medio. hoc est a virtute di-
stantia pariter mala sunt. Ergo
malum est amare. hoc ego fateor,
malo nichil melius invenio
Credo herede ut est animus sed tua
opinio te non mutat Oderunt
quos delectat ego amabo. Odi-
um atque amorem indruciam dixe-
rim. Ita ut odisse vitium et amare
virtute eque laudabile est sic sen
virtutis odium seu vicium amor eque
dampnabitur et assumam vix
invenies quod quod scripsimus sic laude
vel infamia dignum sit, quia pau-
cis laus ac vituperatio aliis lo-
cum simul alterius. tu quid a-
mes videbis. Cunde amem nisi
quod certa. Non omnes idem amant
fuerunt qui auaret, deinde ca-
rimre ut per amore hec omnia que
et seipsos vitaque sua precisse
lucrum ducerent, fuerunt qui
non altius aspirantes pecunia
virtute. a [illegible] preciam id fuerunt

iniectare · nisi innumerabiles essent
Ergo nec in celo unquam fui nec
virtutem vidi · amo que certum puto
Si nichil amas · non quod certum potest
nichil igitur magnum amas · quod quam
directe obviam precepto illi vulga-
tissimo Nolite amare que videntur
sed que non videntur · que enim videntur
temporalia sunt · que autem non videntur
eterna · vos autem certe amo deditis
oculis etiam nichil non dicam
amare sed nec intelligere nec cogi-
tare quidem ydonei nobis isto co-
pitura sectantium · et pudendos af-
fectus honeste tegentes velo
libidinem dixistis amorem illum co-
lite · illum fandi licentia deum
fecistis ut poeta · vera quam vix celum
tegit excuset · Sed enim deo au-
ctore sit perperam Ite iam · eligite
deo vero animas ac terrena · erigite
ne vos ad celum evolet · ymo vo-
celi deus illum et vos trudet in
tartarum ∘ Iuveniles ludos in
calumpniam trahis · amo da ve-
niam ∘ Si ab offensis postenda
est penna · ipse tibi agnosce · neque
aliud quam te ledis · et abiunius quos
inter scopulos fragilem cymbam
agis ∘ Amare ita vivere nec intelli-
go quid ita vetet ∘ Miserum est
peccare · miseriis delectari · mi-
serrimum excusare atque amare peccatum
id demum consummata miseria est
cum ad studium voluptatis opinio
quedam honestatis accesserit ∘
Amo nec possum aliter nec volo ∘
posses nempe si velles · et forsan
adhuc volueritis aut voles
sic idem tamen in multis · quod pariter de
hoc morbo evenit ut sepe diuti
tentatum frustra remedium ulti-
mus dies longior afferat ∘ Nulla
me dies non amantem viderit
∘ Age igitur lude · insani · sompno
letali experrectus flebis ∘ Ergo non
non flebo · sed canam · neque ipsum
more amantium carminibus confero
labor ∘ Hec est eadem de quo multa
dici possunt · et qui hunc me tibi
insistam Invitus fateor,

cura quam amenitas amantium non
solum apud vulgus ubi consuetu-
dine in naturam versa · furor omnis ex-
cusabilis · sed apud utriusque lingue
doctissimos Nam et poetas grecorum
et viros quosdam de alienis multa
de suis amoribus plausibilem con-
scripsisse compertum est atque unde morum
infamiam merebantur eloquen-
tie gloriam consecutos · tollerabili-
or apud illos Sappho etas sexus
animi levitas puellam excusent
Si quid anacreonti faciam et Mund
Alceo quorum uterque non poeta mo-
dica insignis · sed vir fortis et rebus
gestis in sua republica clarus
fuit Seu quid ex nostris Ovidio
Catullo Propertio tibullo · quorum
nullum fere nisi amatorium est poema
quid inquam quid poetas quibus ne-
scio unde mira licentia data est
non potius vite duces arguam
philosophos ubi herede grandes gravi-
tatis · qui plurimum viris fuisse
quam grecis · vix enim occurrent horum
aliquis tam perditus qui non dicam
tale aliquid fecerit · sed non liberter
totum hoc vanitatis genus in
se se atque dampnaverit Aput i..os
aut non omnes quos quidem sed seve-
rissimos philosophorum stoicos · ipsi quam
quod miraberis platonem nisi hoc
eorum ... amatores sumus Amatorum
quidem sapientes volunt stoici
et sane sit de amore conveniat di-
gi amabit et proximum amabit
virtute sapientiam patriam parentes
filios fratres et amicos · et si ve-
rus sapiens fuit inimicos ama-
bit · non propter illos fateor · sed propter
eum qui hoc iubet In omnibus
hijs aio te quibus longe est pulchri-
tudinis Sic est in Ciceronis tu-
sculana diffinitio legis amorem
ipsum conatum esse amicitie fa-
ciende ex pulchritudinis specie Ces-
tam certus ut non videat quid
velit hec multitudo Recte ergo querit
illic Cicero Unde est enim iste
iste amor amicitie cur non

deformem adolescentem quisquam
amat. neque formosum amat
minimum etatis et forma amor de-
lineamentis suis sunt huius a-
micicie fundamentum que ho-
nestius sit dicere quam libido. quid tamen
apertius. Famis quoque oculis facile
cernitur. itaque totum re eo redeat
ut si sit amor quisquam in rerum
natura sine sollicitudine. turpique
desiderio sine suspirio et ardenti
cura sit. hic sane principio sapi-
enti vacat cum omni libidine
ut Cicero idem ait. omni quoque tu-
multu omni quoque angore. atque
maxime sunt vitanda sapien-
tibus. Ceterum non ut fando rerum
facies velantur. sic multum rerum
veritas potest. Sermo autem nobilis
nunc non nisi de libidinoso amore
susceptus est. qui hiis multisque
aliis magis malis varie illo
modo potest. Et hec quidem stoicis.
Ad platonem venio qui philosophorum
princeps immo ut aiunt philosophorum
deus. Et si in hoc multi litigent
in omni tamen questione non plurium
sed maiorum meliorum quoque iudicio
standum est. plato itaque in quan-
tum vir de amoribus suis etiam
turpibus. quippe vero philosopho nulla
libido non turpis et inconcessa
sit pace tanti viri dixerim. multa
licentius scripsit. quamquam quibus
platonicum nomen abstrahendum
esset. scripsit tamen. et quod nollem scri-
pta extant. neque tam celebris
fame mota. neque iudicium posteri-
tatis erubuit circa hanc me-
tum quoque omnem vincente impe-
tu passionis amor urgentis. Si-
liquam dulcedine calamum excitat
que vel in tempori pudenda atque ma-
tanta illi est. ut expiaturus ma-
gis quam platonis in rebus quasi
solis in luto platonici radi-
os certas ingenij. et hanc ipsam
post platonem multis video causam
fuisse ut scripta relinqueret
que vel honestius non scripsisset
vel consulens delevissent. multis

ut idem faciant. sufundam esse
cognito sed famosiores attin-
git. Proinde quod ad reprehensionem
attinet infamie talis et aliquid
diximus et multam hanc varia
dici potest quoque ad remedium vero
ad pauca. Nam ad illa quia
dicas consolationis huius mali
quam tibi de carminibus provenit
fingis brevissima facta tan-
men ac per cantatio illa per respon-
so sit hiis sane versiculis sperans
te posse dolores atque estus graves
quos graves et pectore pelli loqu-
endo canendo quoque amor alit atten-
ditur quoque non extinguntur. nec leniter
ut quos memoras cantus et
carmina tuorum non fomenta sed
incitamenta sunt vulnerum
Crede iam laude admonitus
et expertus in principio. Quamobrem
si libet omissis aliis ad remedi-
a salutem vertere consulti aliquam ista
contingunt non sunt. in quibus
Naso inutilis medicus morbi
amantior quam salutis. tamquam
quedam levia quedam feda nec
inefficacia tamen et adiunte scripse
alij inter quos Cicero breviter
potenterque. Ad summam pauca
hec sunt. que de multis electa
probaverim. locorum mutatio. quoniam ut
corpori sic animo egrotanti salu-
bris interdum est occupatio
quoque traductio quoque animi ad alias cu-
ras novas quoque sollicitudines
quibus veteris vestigia
deleantur. cogitatio vehemens et
assidua quam turpe. quam triste. quam
miserum. postremo quam breve
quam labile. quam nichil sit omnino
quod difficultatibus tantis appetitur.
quam fallibile. quanto quoque melius vel
impleri aliter atque aliis viis
vel contempni penitus possit atque
obijci inter quoque rerum vilissima
deputari. Multos preterea curat
pudor. quod maxime generosis
animis accidit. dum obiecta infamia

tristisque; dum que se signat. vel
que fabula fieri solent dum sub
oculos redit rei feditas fructu
vacua plena dedecore plena
periculis plena doloribus ac pe-
nitentie causis. Ad extremum per-
derat excusationibus, ac suis opi-
nionibus reiectis veras induere
nichil hic naturam, nichil stellas
agere, nichil fatum, nichil de-
mones, nisi solam animi levita-
te. liberum quod iudicium esse eius in
egrotantis arbitrio ut sanus
fiat mox ut fide bona velle ceperit
et blande consuetudinis dulces
nexus abruperit laboriosum esse
sed volenti possibile. Est quidem
ut gravissime ait Cicero quod in omni
perturbatione de dementia dum
inultam esse non opinabile. in
iudicio susceptam nisi volun-
taria. et enim si naturalis amor esset
iam amaret omnes et semper amaret
neque alium pudor alium cogitacio
alium satietas deterreret. Nempe
hoc ultimum satietatem a quibusdam
inter remedia poni, ab aliis
aut amor novus quo ut cen-
sent vetus amor quasi clavo clavus
pellitur. quod quinus Arthaxerxi
persarum regi que assuerum
sacre vocant scripture et sub ge-
stum ab amicis. et effectu uti-
le desperatum auctor expressior
sit Josephus de eventu quodam
non litigio de electione principatus.
itaque duo hec italia fortassis
medium certe semper periculosa cre-
dideram, sine quibus horum aequo in
omnibus convalescas ad morbi
huius recedendum ait. hec nisi fal-
lor prime omnium ac maxime sunt
valitudo et forma elegans opes
ocium inventa. ut corporibus quo-
sic animi morbis contraria optime
medebuntur. Egritudo defor-
mitas. inopia. grave nego-
cium. senectus ... ...
castigatrix eximia. hec in sit
ultima dura quidem, sed prima

gnitudine pestis optanda reme-
dia
Ati sunt mi filii. Geminatum
mali pondus quod domesti-
cum. Filii sunt michi nati
laboriosa uxor. laboriosior
amica. laboriosissima demum proles
Nati filii. Dulcedo amarissima
et fel melle circumlitum. Nata
mi dulcis soboles. Fontem e
gravium curarum. Quantum credis
nunquam sine metu atque angori-
bus vitam ages. Filios ge-
nui. Nec timere nec sperare
nec vota facere noveras. Iam dis-
ces tuo periculo. disces et parentes
orbos miserari. disces et in brevi
vita multas curas tenere. teque
longiora negocia ordiri. disces
hiis que nichil ad te pertinent
torqueri. que nisi unquam nunquam
sis dispone. ad postremum di-
sces amare plus alium quam te. dis-
ces ardentissime diligere. tepidis-
sime diligi. durius artes. Fi-
lios habeo. Nunc primum in-
telligere incipis. quod ipse debebas
parentibus tuis. Filios peccavi
Genuisti arborem inexhaustam
preclanda studio que te dum
vives exerceat. tanquam nullos
sed tamen a ... et fortasse post
obitum semperque speres. Filii mi
sunt. Si boni sint ingens timor
sin mali dolor sempiternus.
interea solum ambiguum certa
cura. Habeo filios. Habes
unde vivus doleas mortuus
agnoscaris. habes et unde sepius
mori possis. Filiorum pater sum
bonorum. Tanto meliores filii
tanto periculosior conditio tua
est. nescio quam dolendi materiam
querendo quesieris. quos lacrimis
aditus in dura domum patefa-
ceres. quam in te vias mortis in-
felix aperueris. Miserabiles ma-
tres ait Statius. O miseri
patres dico. Optimorum pater
filiorum sum. Optanda tibi

mors intercept9 e ne forte vnius
esse desicias qd delitat et agēdo
cu vestore a socijs querebas tata
diu dixis votiua felix letq3
q3 sim sobole. ffelicitatis aux
a sollicitudo gaudiu. et sepe me
stum gaudiu felicitatis misera
possem multos illustrium profste
quoz felicitati nichil magis
obstitit quam q3 filios habuisti

Infans festiuus est mi. Ot-
do ne ista felicitatis in dolo-
re desinat. et quo e p'b la-
tior infans tuus fuit. eo me-
stior sit digressus. Infans e in
bone spei. Tamq' si sit nullius
rei caduca ante alios etatis
sepe in ipso flore precidit. ut q3
nil dulcius sic fert nichil a-
marius. Infans e in blan-
dissimus atq3 multiloquus. Ne iste
blanditie vertant' in lacrimas.
res e dulcissima fateor infan-
tilis aspectus. et ille ut quia e
apud Statium pampineum syderei
vultus. et ubi licitatis interrupta
mors. que dum audiunt mulier
diu audita amplius no possunt
tamen sine sensu doloris ad
memoriam reuertunt. sic [illegible]
in rebus omnibus sedem [illegible] ma-
gis dulcedini opponit. [illegible]
tudo. Delector filio infante
iocundissimo. Non prohibeo de-
lectari ne nature obstem. sed
coerceri modum quero. sine quo
nichil bene agit'. volo te pariter
gaude ut si dolendum fuit poss
et pariter dole et moneo cogitare
facile si posse ut arundines ba-
culo insistas. vel in caducam te
piete inclinauit qd sepe fert.
Adrianus princeps clarissimus vel
pulcrum puerum. sed fragilem ad-
optasset. et suum tandem posse
Marcellum illud audieret. Os-
tendent hunc tm fata neq3 ultra esse sinent.
Gaudeo de infante meo.
Sic gaude nec delituens sine

ille ut dixi acerba morte desing'
sine qd tu multo grauius qd q3 se-
pissime accidit ingratissimo in
fante sit migratus et inobediens
adolescens. Multum gaudeo
de infante filio. Nemo tam
stultus agricola e qui de flore
multum gaudeat. fructus q3 ex-
pectandus. tunc gaudendum mo-
dice interim tempestates gra-
dines et pruinas metuende s'
frenendum q3 q3 metu gaudium

Formosus e natoz forma.
Si tibi tua forma in co-
tpienda me docente di-
dicisti tunc alienum sit facturus
intelliges. fforma filioz ma-
gna e. Magnum in maribus dis-
men feminis q3 p maximum tam
summum altitudo et castitatis raro
cohabitant. Nam nec volunt
vix q3 si velint liceat tu quana
omnia tu in [illegible] pudicitia ho-
die male tuta e. presertim ubi
forma egregie inita e. si quibus
inuidet sed intra suos fines se
se tenet inuidia. dolet vastat
Nichil ultra quid [illegible] in fine
me multoz odia feminae quidā
perpetua. et ad ultra inconcussa
virgine tyrannide. quot assidue
placito inita iuuante. quot p
siluas salutis mercibus [illegible]
mercatores nec pirata illis
nec [illegible] predo obuius q3 tu in
formosissimum intentum dabis custodia
licet obsidebit. oppugnabit.
tamen aris mulieribus corruptio-
nibus tot resistet. Admonent
in viris [illegible] blanditiarum ma-
chine q3 numerz et latentes so-
ciis fraudum cuniculi. Si [illegible]
artibus no proficiat. manum im-
proba vis affectine. si fide [illegible]
formosissimos [illegible] ad memoriam
refer. forma multos tempta-
re temptandos [illegible] quosda
strauit et al in [illegible] impulit

vel in morte / fuit apud hebreos
exemplum temptationis ætern-
me Ioseph / sed distinctus prouidencia
celestibus in gloriam vertit / apud gre-
cos ypolitus atque bellorophon
apud nos spurina ne temptaret
propriis se manibus deformauit / non
apud priscos hebreos thamar / non
apud grecos graia penelope
non apud nostros lucrecia tuta
fuit / non apud omnes plures vel
temptatione passim vel oppresse
hii sunt labilis forme et caduce
fructus qui propter sepe non opulentas
tantum domos / sed ingentes vrbes
et magna non nunquam imperia euer-
terunt Nota sunt hystorie / certe nisi
formosa adesset helena troja
mansisset incolumis / nisi tam
formosa lucrecia romanum
regnum non tam velociter corruis-
set / nisi tam pulcra virginia nec
tam cito decemvirale illud imperium
defecisset nec appius claudius
tantus legifer romanus libi-
dine victus / forma in rostris
vitam in vinculis finiuisset / demum
si formose nunquam innumerabiles
fuissent alie non tam rapte atque
decepte in tot probra / tantas
que circa ruinas exacte pudicicie
cecidissent Certe effectus forme
bonos quos inuenies raucia
ut cum grauis apparent / Formo-
sissimus filius est michi / Forma
hec messaline augustam cum
libidine excitaret / elige vtrum
vis aut neget et amantis im-
perio occubendum aut annuat
et claudius gladio perimendum cum
castitate igitur morte adulterio
aut nichil preter exiguam leti
morulam quesierit / et quod de ea
inclita et excellens forma / contu-
lit in hoc ergo ut in reliquis me-
diocritas bona. Si extremorum al-
terum eligendum esset forma
gratior / sed gibbus tutior est.
Est michi nata pulcerrima / Cir-
cumspice insidias vnum caueto
Jazonem putas aut thezeum
aut paridem vnum esse mille sunt /
filiam habere sollicitudo est labor
que forma adiecta metus fit / que
nisi morte aut senectute non fi-
niatis / inpurijs itaque altius in do-
mum metu cussites non extinguetis
Preclara natorum forma glori-
et exulto / Gloriari et letari forma
sua iuuenes vanum utique / sed vol-
gare est / gaudere aut senem
forma aliena suorum / quod vanitate
plena in desipiat obiectam que
periculis videt stultum prorsus et
insanie proximum / Celestis
filii forma est / legistis reor yli-
adis homerice librum quartum
et vigesimum ibi priamus de he-
ctore suo loquens non inquit
apparebat viri mortalis filius
sed dei / dixit hoc ille / sed achilles
vidit hominis illum mortalis filium
esse non dei Et tu nunc filii celestis
forma qua memoras memento
capi fedari que potest / et diu du-
rat quanta precaria sit existimatio pro-
pria est / hos errores tu et habes
nugas patimus amor immodicus
et recti iudicii hostis parit /
Formosissima in familia est / Ut
nil aliud sumptuosissima domus
erit

Sum michi filius vir fortis /
Tanto ille est fortior tan-
to tu timidior sis oportet
in nullos enim homines plura
pericula quam in suis contemptores
hoc est viros fortes congererit
fortuna / nec tanto eciam eos fere
abdunt / euitant que impetum
illi se obiciunt fulminanti Re-
tinere memoria preteritum tempus for-
tissimos fere omnes violenta
morte consumptos inuenies
Fortitudo filii ingens est / For-
titudo pulcerrima virtus est sed
comitata casibus varijs para-
tas lacunas et instructum feretrum
habeto omnibus mors vicina
viris fortibus contigua est

Vir fortissimus est filius / Est qui patrie libertatem forsan stragem hostibus et decus tibi fletum aliquem metum semper afferat / Natus mihi fortis ac magnanimus est

/ Ad quid aliud interfecto filio Creon gemuit nisi magnanimum bellice laudis ardore Quid Evander in Pallante suo nisi novam gloriam arcem et predulce decus primi certaminis Quid aliud Priamus Hectorem pavens monet nisi ne Achillem solus expectet Quid ne aliud Thetis ipsum inter anxia paravit nisi ut fugiat bellicosissimum virum Quid denique aliud uxor hectorea pro viri morte fati ignara timere se dicit nisi probitatem viri miseram et fervorem animi non se in aciem continente bellatorum sed ceteros preeuntem quod ipsum iam quam ab initio formidabit ubi euntem ad bellum hijs verbis alloquitur Demonice corrumpet te tua vis neque miseraris filii pueri et mei misere que cito vidua tua ero Quid postremo genitrix Achillis pro nato timida dum dicet Iam pelago bacheque meus quereret Achilles et volet ipse sequi dum que illud sufatum iam ferveret belli morbus exceptum et imbelle tranquilli senis regia in vestes virginis latebras occultaret Omnes hos eosdem fletus et hos metus nichil aliud quam magna viris et alta animosi pepererat

/ Valde magnanimus mihi est filius / Magnanimus animus sine magna potentia stultitia magna est Magnanimitas vera bonum est paucorum quibus et potentissimi videntur quam sint fragiles multa etiam preter mortem sed precipue mors declaret ut beatius vereque dici possit nil imbellius homine nil quam superbius consilium est mi magnanimus / Gaude ergo hebes magnorum conatum pena domum otii vacua et quiete et sepe optabis non tam magnificum filium habuisse Assumam clara est fortitudo magnitudinis speciosa utraque vero laboriosa et turbida tuta modestia et tranquilla

Casta mihi filia est / Iocunditas magna sed sollicita Quanto enim castitas maior tanto in ea vigilantior libido nichil tam ardentius invadit quam quod castis excubijs et femineo pudore vallatum est concesso tamen corrupto ut segnius et pinguis tempestivus appetitur multum concupite rei difficilis solet esse custodia / Insignis itaque pudicitia est / Est ubi res optima rei materiam prebet magne lucretie forma fuit sed nil eque spectata matrone nobilis castitas vel sanum iuvenem in adulterium violentum stimulis egit ardentibus sic bonorum donis abutitur nequitia reproborum / Castitas filie non est / Opta preciosa sit apud poetam legis varium et mutabile semper femina quod si maro non diceret, nunquam minus ideo esset certum Quot adolescentulas pudicas primum post lascivias annis vidimus et ita putabimus vicibus tam precelsa castitate certantes ut pudicie acti quam perditi temporis penituisse videretur, quo nullum fedius in in sexu atque etate ludibrium

Castissima mihi est filia / Ob servat coniugium sanctitatemque tamquam domum est castitas et illi gratias agentibus ad custodia boni sui totum animum intendens atque ita concitum intemeratata pervenerit, est fateor unde et certi deo gratias agas et gaudeas magis quam si illa regibus nuptijs illustrasses Et tamen interim mihi crede quod timeas cum sit enim in omnibus rara constantia tamen in feminis nulla est

Prosperum genus est mihi / debet ut esse ut filio carior si eidem filium carum afferet generum electio

accepimus igitur filie ser(vi)tute que nepotum debitrix filium iam nunc dedit. G. Generum optimum sortitus sum. R. Sunt hoc in genere et fidei insignis et perfidie exempla. Raro unquam tam fidelis patri filius fuit quam Augusto Cesari Marcus Agrippa, quam Antonio Pio Marcus Antoninus, erga quem usque ad illius finem vite tribus ac viginti annis ita se gessit, ut non modo amorem eius ac filiam sed imperii quoque successionem ut filius fide propria ac sedulitate meruerit. At vero talis erga Claudium fuit Nero, licet is quoque non suis meritis sed matris ingenio principis filiam nactus et imperium. G. Unanimem et concordem generum inveni. R. Vide ne spe successionis aut honorum competitio concordiam hanc infringant, quibus illum non vivere oportet, cuius tu vitalem vitam videt. Sin autem vita abstraxerit, aliquo forsan Africani qui utilior esse mors cepit, seu videri unitamen habitus atque effectus animorum occultaque inol(itum) odium erumpit. Crudum sane inter socerum ac generum esse possit discordie initium, sileam antequam Damarii Stabellam et innumeram aperta soceri et generi vivientis oblitum, ab unde Cesaris atque Pompeii notissimum est exemplum.

17 [S]ecundas nuptias celebrabo. R. Si nosses ad liquidum quid est femina, quid re de illa magni scribunt viri, ne primas quidem nuptias celebrasses. G. Secundas nuptias celebrare est animus. R. Si non te prime nuptie domuerunt, iam secundas celebra; si te ne ille domuerint, celebrabis et tercias. G. Secundis nuptiis intendo. R. Tum enim coniugio plenum habens novercam superinducat suis manibus, suam in domum mittit incendium nimenta urget aut libidinosa vellicat senectus qua nichil est turpius, posset forsan ut tamen hoc potius quam honeste dictum posset, iniquam fortasse utilius, nisi vel patrum materia vel divina lege vetitum esset, gubernali obsequio subvenire quam novercalibus odiis domus tranquilla turbari; quod Tito et Domitiano susceptis filiis Vespesianus prudentissimus princeps fecit et etate hac Stephanus Columnensis aut merito inter principes memorandus. G. Ad secundas nuptias intendo. R. Potes id quidem secundum leges humanas, divinis quidem legibus patientibus magis quam laudantibus. Non omnibus que de hac re Paulus tractat apostolus. Certe etiam apud gentiles ipsos quibus laxior talium libertas permissum re potius quam probatum intelligere est, (Vide li. 2.)
siquidem multorum matrimoniorum experienciam quam lectitare cuiusdam intemperantie signum esse viri maiores crediderunt. Que amplexus Ieronimus multa contra secundas nuptias quam quam acriter scribat non est presentis brevitatis inserere. Quibus feminas non in viros dicta omnia videantur, et haud dubie sexus ille maioris sit debitor castitatis atque pudoris, plus tamen prudentie ac constantie debent viri. G. Secundis in nuptiis opus est. R. Agitur nisi maiores vires noverca non tam superinducta sed dampnosa etiam vobis noverca effecta sit, tu videris maioris sis si ad te frenandum uxore opus est alia. G. Ad secundas nuptias festino. R. Age, dum fervidior durat, cum defrixeris dolebis. Non notasti quod dulcis est sopor in vacuo cubili, solum illud fedum et miserum actum cogitas quod tulisset et voluerat.

[...]atorum nuptiis sobolem preparatam. 16
R. Honestior aptior. Hec eadem circa quam superior et tam sepe vitam propagatio quam

sobolis utilis fuit, illa dulcis meo
dolium hec amaris curis animum im-
plevit · Nuptum natam dedi ·
· Si prouide siquidem feliciter et filiam
seruasti et filium ut modo dicebam
vel filio mestus invenisti, si minus
et illam perdidisti, et tibi hostem
tyrannum quesivisti · Viro filiam
collocaui · Si bonam dulce
pignus ac suaue tibi ereptum
alienis laribus inuexisti · At si
malam grauem fasce quo aliud
pmoreos te relevasti · Filiam
viro dedi · Noli nimium hic gau-
dere multis anxie et infelicis
vite principium fuerunt nuptie,
ut lete omnia succedant opposita
res est gravis et laboriosam colo-
niam · ducitque negotium quam a-
mabis misisti, nascentur filij do-
mi illi finis statuit, finis autem
finge non nasci et idipsum nusquam
molestum quod sic fecunditatis one-
re salvi · sterilitas odiosa facit
et mansisse tecum forsan optabit
pietatem quod haud oberit · Filie
virum dedi · Otiose fine vite
principium actuose sarcina reisu-
miliaris · quem mihi notitia ex-
perientiam sumpsimus · Filia virum
habet · At perdidit libertatem
virginitate · regimen non equa
permutatio · Dedi filio uxorem
· Gravior est immissa mixtus
quod emissa filia · semper intestinum
malum periculosius externo est
patefecisti artem hosti forsitan
aut profecto participi iam non
solum rerum sed tuarum referet
qualis intraverit · Generosam
filio uxorem quesivi et divitem
et formosam · Sic quod sequitur
suppremus et superbam importunam
et cingi vite quod tue emulam
inter sortium ac mirum vetus est
bellum, nec potior maior est
gratia · sed metus una est ambo-
rum · nullum animal tam priui lo-
ci appetens quam femina illud sibi
salubris nobis medium vides quid
nunc animo voluat et quid erit
haud difficilis coniectura est ·

Uxorem filio dedi · Quando scis
quam mortale illi tedium tibi quod de-
deris an utrique clandestinum forte
dissidium multe viros soceros
quod perhenni consecere fastidio quedam
veneno fecerque alie peremerunt
Ianot habebat filios Agrestus · sed
unicum illam habuisse inventam
est, que precipiti libidine dominandi
et secundioris sortis impatientia
quo maturius virum secumque regnatem
cerneret genitori ipso causa mor-
tis cum fuisset supra resi corpus
currum aget · Si hoc prem[…] mer-
tes qui sperare debent soceri
· Nuptijs filie celebratis gau-
deo · Sinoaeus hanc celeri-
tatem dispar sedat euentus et
cantus et epulas et coreas lu-
ctus sequitur et lacrime et tumultus
ineptum omne gaudium immoderatum
ex hijs presertim rebus quibus dolor
oriri possit et soleat · Uxorem
filio simul et filie virum dedi ·
Sarcinas permutasti alienam
tuis alienis tua curam homine-
ris feres

De nepos ex filio natus est mihi ·
Ingens amor filiorum ingens
cura sit tamen in finem et
metam aliquam, sin ultra progredi-
tur illius sollicitudinum in penam
quorum nus quorsum pergat seu
progrede possit intelligis · Ille quidem
Hesitaci parens ipsi si sic affe-
ctus tum est pmorum pdatum vite
tempus implesset, quanta quesso
curarum sarcina humeris fessi se-
nis incubuisset, preter enim feminas
pueros que et sacerdotes atque in-
habiles suo de sanguine parvas
sexies sexcenta et eo amplius
virorum bellantium milia perdiere
· nunc et nepotum ex partibus gla[…]
in quibus et si forte aliqui sint feli-
ces innumerabiles miseri sunt op-
portet · Quando ergo amandi sunt
non filij tamen ac nepotes, sed ob
unum homines amandi inquantum in-
quantum fratres estis omnes · Nec curis tamen

nec inmodico gaudio indulgendum, ne et in puris corporis teneris affectibus aliquid te gavisum esse peniteat pudeatque, quem in infantulo valde dilexeris virum videre oderis, quod persepe accidit. G. Natus est mihi nepos. R. Etiam quod hunc quem faustum putas vel nepotis turpitudine vel tui forsitan fortune infaustum quemque dicturus es dic. Etiam quod tibi natus est iterum mox forsitan moriturus et plus tristitie allaturus est quam attulerit letitie; multi sunt varii subiti inopini hominum casus. Sed infantium nam si omnes venirent qui nascuntur, quando omnes terra non caperet; venient dico non semper. Nam si id facerent homines non essent. Sed usque in senium usque saltem ad legitimam etatem; stultum est magnum gaudium de re brevi, nec et incerta quo nunc ea sua sit quod in filiis et in nepotibus verum sit, sed eo magis in nepotibus, magis quam in pronepotibus, quo a radice absunt longius. G. Nati sunt mihi nepotes ex fratre, ex filia, ex sorore. R. Hi tamen nunquam pertinent ad te hoc gaudium habere paribus tuta tede. G. Natus est mihi nepos ex fratre. R. Et Anneo Senece Lucanus non exigua pars hyspanie facundie, et Micipse Numidarum regi Iugurtha non vel suorum interfector. G. Natus est mihi nepos ex sorore. R. Et platoni Pseusippus ex sorore nepos ac philosophie velut heres fuit. Et Periclitalis nepos Alcipiades turbator patrie et bellorum concitator, et Tarquinio superbo Brutus qui regia illum sede deiceret, vir magnus et patrie utilis, sed adversus avunculo. G. Natus est nepos ex filia. R. Ennio Pacuvius Secundus ac Quintus vir ex filia et poetice successor fuit; Antonio autem pio Comodus inpudentissimus levissimusque hominum. G. Est mihi ex filia natus nepos. R. Romulus Remus quam Numitoris ex filia nepotes avum maternum in albanum regnum restituerunt. Ancus Marcius ex filia Nume nepos avitum regnum Rome tenuit magna cum gloria. Cyrus autem Astiagis nepos ex filia maternum avum regno expulit Medorum. Que historie eo tendunt, ut de hoc nepotum ortu quantum sperari potest tantum possit et metui.

Adoptavi in filium. R. Adoptio pedissequa est nature, et ea sit ita nobilior quam carior, quod illa sine consilio gignentis casu quodam, hec adoptantis certo iudicio operatur. G. Adoptione bonum filium adoptavi. R. Debuisti id quidem; si neglectum non in genitura, sic electo excusabilis nichil quam in gignente, nichil in fortuna quod retorqueas. G. Filium adoptavi. R. Oportunum hoc nunc subsidium tibi; multum tempus fuit vitale, multum fuisse pestiferum constat. Bonum filium adoptavit Nerva, sed Traianum in sua adoptione deceptum quibusdam scriptoribus visum scio. Nam infaustum in Agrippe nepotis adoptione timentium mors secuta testatur. Abdicatio in Tyberii autem vel adoptione vel successione non dicere possum, sed suorum mortibus pene coactum video, quod et primo eius indicat et prefatio testamenti. At Agrippa ipse tamen paulo ante meum prorsus infelix adoptator fuit, qui non filium, sed funestum draconem regie filiis quam suis inseruit, quod et si moreris horte ita vivere ne ipse meliores filios adoptasse quam genuisse. Sepe [illegible] meliores adoptant quam [illegible] gignunt, neque id mirum cum id experientia et consilio iuvat hoc neutro, sepe autem quam non peiores [illegible], sed pessimi omnium adoptant. Frustra cum et ambigua merce est homo. G. Primigenum bonum habeo. R. Rarus est prudentibus bonus carior est victricitas. G. Bonus

est pinguius michi ‹ Ut sit bonus
quid ad te. nisi forsan ut quisque
precium gaudes Tibi enim quid
unus aliena contulerit, nisi ut tu
orum si quos genuerit pandat
ignavia ‹ Primigenus est michi optimus
ac fidissimus et ulli filio secundus ‹
efficere id quidem potest clarus Augu
sto fuit Drusus, sed non clarior
claris Nero
Excellenti preceptore glorior ‹
Alieno nec dum desinis gloria
ri Quid ad te enim excellentia
preceptoris tui Crede michi quod se
pe tero / intra te sit oportet quod te
faciat gloriosum ‹ Preceptore
glorior excellenti ‹ Sine illum
intentum rebus suis ut videtur uti
et si libet etiam gloriari, gravis et si ex
cellens vere est nimirum id facturus
sit, de te autem post viderimus ‹ Est
michi preceptor insignis ‹ Talis
tu discipulus sis expecto, ante enim
quid puniciem non habeo. quod
multos insulsos atque hebetes
fuisse putas scolam Socratis
19 aut Platonis. Tum multos atque
preceptore nullo per seipsos in altum
evasisse ut preceptores fierent ali
orum qui preceptoribus caruissent
Nullum Virgilio preceptorem legimus
Cicero suum laudibus amplissimis
celebrare voluit, non valuit Sta
tius Flaccus de suo nichil. nisi
quod plagosum dixit. Verborum
puerilium credo meminerit Pla
to. et si ut supra meminimus Socrates
magisterio glorietur, maior est in
gloria Socratem excessisse quam sub
Socrate didicisse ‹ Scientificus
Noª est michi preceptor ‹ Scientia pre
ceptoris utilis discipulo potest esse
gloriosa non potest, quin etiam quod minus
est. qui tibi famam minuat. et
infamiam exaggerat iactan
tie excusationibus quod aditum
preclusisti, quamquam scientie preceptori
dabitur, quantumque ignorancie
tue erit, Est ergo non unde glorieris
sed unde aspires ad gloriam Est
denique non quod habeas, sed quod spe
res. id quod non sine ingenio tuo

studio ac labore ‹ Est michi preceptor
assiduus vir clarus ‹ Sic doctos
viros perenne spectare vel alloqui
doctos facit et paucos virtutis
ac doctrine cupidos videamus ma
gna etiam eos esset tum importuna
frequencia
Insignem discipulum pene
filio cariorem casus abstulit
‹ Importunum negocium pu
erilis ingenii non equis gressibus
ingenium coaptare et in unum se
infante defixos oculos animum atque
ad illius tollerantiam intellectum
tuum vocemque submittere, quod discipulos
plures super cumulatior fiet compe
res labor vero continue hinc illinc
utque ait Satiricus, tot puerorum ob
servare manus oculosque in fine tre
mentes ‹ Unus sed quod clarissimus
Noª est michi discipulus ‹ Pro una claro
discipulo multis te indignis obscu
ris obicias, quamquam ille deliquit
in tuum caput redundabit. En
Sactuam inquiunt, en facundiam
en mores in hoc magistro inspice
nulla quod ingenior cercior effi
gies ‹ Discipulus sum natus illu
stris ‹ Aye ergo, magna spes est
glorie, profecto ingenio illius defe
ctus culpe tue dabitur, tum ut
Plutarchus philosophus Adrianum prin
cipem discipulum suum stabit, Secundo
publica delicta discipulorum re
fundere soleat in preceptores
quod multi ut legimus passi sunt
inter quos Quintilianus et Seneca
et ipse philosophorum princeps Socrates ‹
preclara discipuli cura suscepta
‹ Melius si modesta, quod quod nam
Noª claritas sine virtutis radio nulla
est ‹ Magni discipuli curam gero
‹ Tasformi quoque genderis chimere.
hinc ut pueris prosis. hinc ut
parentibus placeas. illinc autem ut
reipublice rem reddas, quam deus tuis
manibus exiget, videamque tibi illud
creditum, equiditum repetet ‹ Pueri
nobilis michi cura commissa est ‹
Suspecta est etas, et suspecta nobi
litas illa spondet in memorem

het superbum. Puer incredulus
me verere. Quid dives tu te de
spiciet adolescens vir fortasse
vix noverit. Non fides pueri non
constancia est. Puer incredulus
me amat. Incepleto parieti
ymagine impressisti, crescente
delebitur. Firmus amor solidam po
stulat etatem. Clarus puer ex do
cendo in sortem venit. Inquieta
sors excitus ambiguum quedam
ingenia nullo studio eriguntur
Est ubi ponat impensa preceptor
operam puer tempus amittit. Doci
lem doce indocilem ne fatiges
ne ve illum te simul frustra at
teras egre vincit acris natura.
Discipulus tener nec indocilis
obtigit. Et si in lubrico stas
atque in fluxo struis, age tamen fide
liter commissa si plena etas accesserit
potest meminisse alioquin sua ei
oblivio fides tua maxima satis.
Ipsa sibi virtus est premium conscientia bonorum
operum nichil est dulcius non te
retrahat ab honesto desperacio
premiorum. Tamen nullum etiam in hac
vita recte factum premio caret tum
in sapientibus placeat fructus
uberrimus est fecisse atque in silencio
meminisse. Iuvenem disciplinam ma
gne spei. Est magne sollici
tudinis. Et profecto si bonus stet
filium tibi tuorum genuit, si iniqua
peperit. Sin malus hostem quem te
diu timuisse recordabitur oderit.
Discipuli claritas ingens est
tua illustrari spes. Moderata
claritas oculos delectat, inmodera
ta perstringit/ preterea nullus te nisi
tu lucebis illustrabit/ et si dete
git verum lumen, aliena est.
Magnus est michi discipulus.
Non maior puto quam Senece preceptorum
alios provexit alios oppressit
discipuli magnitudo hys portus
hic scopulus
31 Habeo patrem bonum. Bonum
nosse tum breve est. Patrem
habeo optimum. Aut te
tibi lucrum pariet aut tu ei

Indulgentissimus est michi pater.
Si nature ordo servatur magnum fletum
hereditas remanet, illum quem si
putatur. Patrem adhuc habeo.
Utere sedulo fugitiva iocundi
tas pater senex. Patrem habeo
grandevum. Non est locus mercie
festina carpe fructus extremos
tamquam ex arbore rimosa caro
lateri inhere quantum potes cupide
illic inde tu confestim futurum cu
pidus quam audi et extremo monitus
memori mente recondito dictum
quod velut iter acturus necessarius p
monitor exhibebit et consultore gres
quem eum nunc invenies domi. Patrem
habeo decrepitum. Operam novis
sima pietati offer in illum quere
dum licet si quod nunc omiseris do
lebis semper. Patrem pium habeo.
Habes quem ante mori incipiat
post vivere metuat. Habeo patrem
optimum. Habes quem prius
quam habere desineis vix agnoscas
habes et quem perditum suspires

Amantissima michi est mater. 32
At tu illius rugis pavor
desiderium quam preciosum. Ma
ter est michi amantissima. Maius
patris amor, matris vehementissimus
in quam tibi tantum quam ut vix ei nisi
rata ad modum filii pietas equa
verit. Pulcrum tamen ne parentes et fi
lios de amore ac pietate certamen
vincant, quibus largius caritatis
fons celestis affluit ac nimium vestis
vincere solliciti sint. Putes nec
dum adolescenciam ea est pietas
ac maiorum reverencia quem sperare
aliud cogitat quod si forte preter spem
evenerit nullum in tibi telo gravius
spectaculum fingi queat. Est
michi mater optima. Esto illi saltem
filius scito te illi primum pon
dus ac tedium fuisse, dehinc acer
rimum dolorem post continuum laborem
trepidam quam sollicitudinem metu
uteri aliti utrumque uberum. Quot
illi somnos, quot seu cibos seu
iocos tuis fletibus abruperis

quot aut metus, aut dolores tuis
casibus peperit, et fortasse nonnullos
periculosa, quot gaudia. Sepe
enim ut dolor filiorum mortis, sic
gaudium vite miseras matres
morti compulit. Patuit hoc ultimum
eo clarius, die quo reliquie cladis
ad Trasumenum accepte Roma
sparso agmine repetebant, due
matres filiis, quos in acie cecidisse
reputabant, reverentibus, ceciderunt aspectu
inspirati gaudii non capaces
efflaverunt spiritus. Hiis atque aliis effectum
est, ut nulla inter homines
maior esset magnitudo quam que in
matre animi est. G. Adhuc animosa
est genitrix. R. Sciens hanc
aspicias, simul terram cogita unde
veneris et quo pergas. Ipsa te angustum
hospitium suscepit, quam angustum
excipiet. De ventre matris
ipse in uterum terre matris omnium festinas,
inter utrumque ergo lascivientibus
animis atque raptantibus superbie atque
avaritie frenum stringe.

33 Iniquos fratres habeo. R. Rarum.
Nam parentes fere semper
amant, fratres sepe invident,
sepe despiciunt. Raram
quam ideo fratrum gratiam Nasonis
ore vitas clamat, nisi et fratrum
et filiorum omnium pene nisi parentum
nota impietas. G. Fratres mihi
sunt optimi. R. Opto plane bonos
esse sat est. Sepe enim mali sunt
aliquando optimi et pessimi, eoque
peiores hostibus, quoniam contra
domesticas insidias est cautela
securitas. Aut sit amor fratrum ne
latentes eruam, neu putes Ledam,
satis notissimas predicti minutiis
thebanos quam fratres ac romani
indicant, que quidem infamia cuntarum
urbibus potius quam totius orbis
sit, non video. Primos mundi fratres
aspice: alter alterius oppetit manu,
necdum relatum horrendum scelus,
audis siquidem Phrahates rex Parthorum,
cuius super mentio est, qui
preter parricidium in patre simul ac
filio admissa, iniquitate, insuper XXX os

fratres trucidasse legimus, non sic tamen
ut tali sanguine regnum male partum
stabiliret, et metuendum omnem universis
consortem extinguere. G. Fratres boni
sunt. R. Non dum puto primo
divisistis; tunc erumpet iniquitas.
Igne aurum, auro animus probari
solet. Magna sepe quem videtur
pax, parvulus agri si adhibeatis,
lis erit. G. Pii sunt fratres.
R. Celibatus forsan tuus aut
orbitas illos tibi conciliat: contagio
detegent tuo sed prole
melius, spe successionis amissa,
que impatientissimos quoque
multa pati docuit. G. Amantissimos
mei fratres habeo. R. Debet
id quidem ita esse, nisi livor
obstet, aut timor, aut cupiditas
et habendi sitis, dum unius quantum
quam inanis dum explere studet immemor.
Ut putes filios quam quantum
amoris conciliat dispar
dissimilesque mores sunt filii
et si cito patres viderunt seu
agnoverunt patres, et si filios
statim ament, seros illos sepe
enim in senectute suscipiunt. Fratres
antequam nascantur ac moribus
illius licet illinc editi se vicissim
terrent, uno cibo aliti, hiis de
pectoribus, hiisdem sortis, hiisdem
ludis, hiisdem scolis, hiisdem preceptoribus
ac nutritoribus assuefacti
pariter pubescunt, pariter adolescunt,
undique paritas, nihil
quam et validius in exilii metus aut
nisi hos adventure salvat tanse
dure quam mentis asperitas fragant
quod quid est adeo ut nesciam an fratrum
ullus amor esse maior debeat
an ullum odium maius sit, an
indignatio ulla profundior, tam
trepida semper equalitas, tam
paris impatiens metus meus
humana. G. Equo pios quam fratres
habeo. R. Serva illos equitate
mutua ac pietate. Delicatissimus
res est amor, difficile quoniam
facile perditur. G. Sed sorores habeo

bonas ✓ Grave pondus · sed iocun
dum ac fere adolescencium pring
labor · quo se effecti sui vix excre
ant · unde prima pietatis atque
indolis fama queri ꝯ Bonas ha
beo sorores ✓ Cura ut illi boni
fratrem habeant · teque superstite · et si quando
pater abierit orbitatem non senci
ant ꝯ Pulcre sunt sorores ✓ Cu
stos rei labilis vigilantibus oculis
dolor tamen diffusa te preterea
cohors excitet / difficilis est unius
forme custodia / quod multorum
veris tanto exactiorem pudicicie
quam anci curam esse / quanto et preciosi
or et irreparabilior illa est · sane
virgineam castitatem nulla arte
melius quam matrimonio ingenio pre
servabis ꝯ Formose sorores in
domi sunt ✓ Ne dimicans est sunt
pudice multas aprinus ornabunt
domus

xx 8 ominum bonum habeo ✓ An
habeas · an verius habearis
cogita · sed loquendi mos
est · sic dicimus habere ut stabiem
sive ut tussim / multa sunt que
habent invitis possessoribus mo
leste opes · quibus non liceat ca
ruisse ꝯ Bonum dominum habeo ✓ li
bertatem igitur amisisti · hunc et
illam uno tempore nemo habet · la
quam sorores de quibus modo agebat
neque filie · neque inimicus · neque co
iuge · domini ipsa neque patrimo
nium · neque vita in tuo sunt pro
prium quem habes dominum habere
simul omnia desisti ꝯ Bonum michi et
patrie dominum sors dedit ✓ Incom
passibilia pariter et gracia · Nam si
bonus non dominus · si dominus non bonus
presertim si se dominum dici velit ꝯ
Bonus est dominus ✓ Boni sunt putes
boni fratres ac filii possunt esse · a
mici autem semper boni · alioquin non
amici sunt · dominum bonum dici blan
dum mendacium atque adulacione
nota est ꝯ Optimum dominum habeo
✓ Rectorem populi fortasse et reipublice
defensorem · quo nil acceptius huma
norum acceptius deo ferunt · Illu
vero non dicam optimum · sed bonum · et

non potius pessimum · quod dixit quis
quam qui optimum libertatem summum
ac preparatum vite bonum suis civibus
eripuit · pro quibus unius explenda vora
ginem que expleri nequit tot mi
lia miserorum siccis oculis intueri
potest · neque enim et si non iusticia aut
misericordia · saltem pudor a tam mesto
retrahit spectaculo Sit licet affa
bilis · sit blandiloquens · sit po
stremo munificus in paucos de
multorum spoliis · hee sunt enim
artes tyrannorum · quos vulgus do
minos vocat carnifices expriet
her prestigia attonitis ingerunt
luminibus · hanc hamis atque la
queis pretendunt escam · sic cre
dulos aucupantur ꝯ Dominum habeo
potentem ✓ Is in celo unus est qui
se iure dominum suo dixit et dici vo
luit · Nam tercius dominus Augustus ce
sar edicto metuit dominum dici ille
deorum deus · iste bonus imperator
ille maiestatem metuit · iste mo
destiam · deinceps et super hos populum
romanum contumeliose recipiunt · sic
de ipso enim scriptum est · et dominum ap
pellacionem et maledictum · et obpro
brium semper horruit · quod quis succes
sorem longe rebus omnibus · im
parem tamen observasse gratum est
qui licet dicendi cunctis titulo
tamen dominacionis abstinuit · atque ita
se inter ambicionem et verecundiam
medium tenens ce dominus voluit
ut qui sciret iniustum esse quod
cuperet saltem exprobracionis in
iurias vitaret · dominum enim super
bum quam ignavie nomen est dominus illic
maxime · ubi amor libertatis ac
similis pudor est · Secutus horum ve
stigia Alexander quidem Romanus
princeps ut privato sibi non aliter
scribi voluit · Nam cum aliter ma
cedo non dominus · sed deus modo di
ci voluit · quem secuti animo
huius temporis lateranensi una
urbe nec altera vix insidiis op
pressa non tamen dominum dici volunt
sed dici homines erubescunt
atque ad miniam trahunt ꝯ

dum habeo ut optimum, regem quam
optimum habeo. R. Inter regem
et tyrannum non distinxit Gray
Sed et poeta noster de rege loquens
ait: pars mihi pacis erit dextram
tetigisse tyranni. apud nos autem
ut intersit non nisi propositum vi-
teque series facit. Cum iusticia re-
git ac regitur, ille demum verus
est rex. At qui exaltacionem fastigii
non salutis publice, sed specula-
tor, sed privatate libidinis, prior
vel rapina cogitans, vel vin-
dictam cupiditati aut iracundie
sue paret, et rapidis atque effrenis
animi motibus cedit, is malorum ser-
vus durorum. et si altior cunctis
appareat, strepitu quam aureo ve-
steque purpurea superbus incedat
utique rex non est, sed pro exercitium
seu supplicium populi permotus pro do
eo quam loci positus. Unde in liberiore
seviens flagello atque hos probans
illos puniens, cunctosque vexans
et exagitans, ignarus quidem ac
passioni obsequens, minister illius
qui mala bonos vertit in usum
iusti dei iudicium, iniustis licet ac
scelestibus manibus exequatur qui
equa pii iudicis sive tortor servus
R. Iustum principemque regem habeo
Rarum bonum et reipublice felicissimus
status, non plus gaudium fuerit metu
rerum quam felicitas semper suspecta
brevitas immineat. amissique desi-
derium mox venturas cumulaturus
miserias obversatur animus humana
nosterum volubilemque fortune
rotam que nil prosperum longum
sinit. licet quidem mali sensum con-
suetudo insueta deleat. Unde
optimum quidem semper prosperis ca-
ruisse diffinivit. quod non diceret
si prosperitas duraret. R. Iustum
habemus et clementem regem
R. Illo superstite mori opta. ne mu-
tata rerum sorte lugeas. bonum cum
bonis raro sequitur. malum peior
sepe et peiorem pessimus

87 Serenus est aer ac iocundus
R. Iam quibus cogitat cele-
stem humi cum herem

in aere illum appendit et amorem
vivum in eo ponitis elemento quo
nullum instabilius. R. Aer tranquillus
ac serenus est. R. Expecta victori-
tibus nubilosus erit ac turbidus
alio te sub celo positum credis R.
Serenus ac tranquillus aer est. R. Cum
mallem serenus esset ac tranquillus
animus tuus utilis quidem illa serenu-
tas. stabilis quam tranquillitas. cum
nec nubes occupent. nec quatiant
venti R. Serenus est aer. R. Non sere-
nu omne statum optimum. ymo
vos provincias nubilosas serenis
esse salubriores. et in hoc occide-
tem prelatum leguntur orienti R.
Aer hic lucidus me delectat. R. De-
lectari in operibus et factura dei
mune vetitum modo in deum vel
omnis boni fontem. totum animi
delectatio reflectatur. et in rebus trans-
euntibus rex conditor laudetur. Alio-
qui attende quod scriptum est. Si vidi so-
lem cum fulgeret inquit Iob.
et lunam incedentem clare. et leta-
tum est cor meum in abscondito. et
osculatus sum manum meam
ore meo. que est iniquitas maxima
et negatio contra deum altissimum R.
Serenissimus est aer. talis utinam
semper sit. R. Non semper modo seu diu sere-
num non posset temporum vicissitudo per
optima. Iure a multis et precipue
a Cicerone laudata est R. Serenis-
simus est aer atque utinam non mutetur
R. Nescis quam subito sit tedium hec sere-
nitas allatura sit. nil tam de-
lectabile quod non identitas ma-
nendo reddat. nullum efficaci-
ius remedium contra vite fastidia
quam temporum locorum que varietas hac
sinentur et pascitur mens humana
et ut ait Augustinus. quia consolari ce-
ter non potest saltem varietate sanatur

86 Iam ad portum attigi. R.
Multi in portu perierunt plu-
res in littore. permutasti
periculum non evasisti. quibus occul-
tiora sunt. nonne et in equo pa-
sunt. is qui utrobique. multa et
gloriosa pericula pro veritate pertulerat

neqz enim sine causa pauper ille
scrutator aquarum apud Stagiri
moriens hic meus qui nouos qui
laudat et experti mello a pericula
ponti ¶ In terra sum ¶ Casibus
eo pluribus patens quo plus
homini terras incolit quam maria O
quidem maxima pars malorum homo
homini est sic inde mors prouenit
unde auxilium debebat ut si
leam pestiferas auiantium spes
quibus ea pars totum staret ¶ Terra
subpedibus stiltem stabit ¶
At qui sepe non stetit ut et an
tiqua preteream Achaiam et r
reliquam greciam et Siriam atqz
alias ubi et urbes hauste olim
et funditus r collapsi montes
r diuise insule ut omittam veteres
verorum montium casus et hinc
ac basem apud nos nuper ipsa
urbium caput romana contre
muit quodqz timulis belli tempus
pro monstro habitum alpes ac
etate gruissime tremuerint et
auulse rupes altissime solis
radijs insuetis a seculis prebue
runt iter hispanie ac gerzanie
bo pars corruit vidisti modo
stantes urbes vidisti solidas
arces atqz oppida paucis post
diebus miserabile spectaculum
atqz terrificum hinc passim stra
ta omnia quin r solito mestiore
thenum ipsum quam fluentem labi
desolatam ruinis utramqz rip
eam qz precipue que edificijs or
natior fuerat crudelis abluente
viribus desine iam securus esse
ubi securitas nulla est ¶ Subpedi
bus terra est ¶ Non tam certa sedes
domicilij quam sepulcri ¶ Ad terram
peruenisse gaudeo ¶ Similia si
milibus gaudent et terra tu es
¶ In terram redij ¶ Non dum quidem
sed redibis cito

81 inat carcerem euasisse ¶
Est et hoc fateor dulcissima
gratior libertas reddita
quam seruata sed non omnia que
delectant prosunt r sepe nociua
sunt dulcia et amara salubria

sepe non carcer modo sed mors utilis
fuit sepe vita r libertas inutilis
¶ Carcerem euasisse gaudeo ¶
At qui modo gaudebas portum
apprehendisse nunc gaudes portum
euasisse carcer multis portus
multis refugium r arx fuit et in
libertate periculosos fortuna in vinculis
liberata et clausa diligentius
asseruauit Nesciunt mortales certi
quid expediat et idcirco mala
sua concupiscunt et assecuti gau
dent unde mox doleant ne ve
longius exempla queras vidisti
nuper virum illum animosi r ma
gni potius quam constantis incepti
qui aduerso tempore se patronum rome
reipublice professorem ausus ipse tri
buni nomen assumpserat debit
variante fortuna urbe depulsus
Romanique primum principis post
pontificis lapsus in carcerem utro
bique bene habitus atqz honeste
tandem leua aliter euasisset gladij
quam hostium non effugisset tamen sed dis
cerptus puto inoicus carcerem
suspirauit ¶ Carcere letus eru
pi ¶ Ibi prostrata turbida liberis
per plateas urbium tumultuque ne
fariorum r tempestate libertatem
putans gratulaberis dumqz
clauis una concluserat mille
stringent laquei cuncti leti omnes
e procellis portum petant unus
tu nauta mirabilis e portu letus
in procellas reddis ¶ E carcere
digressus gaudeo ¶ Bonum in hoc
ut in reliquis consilium erat
neqz nimium gaudere neqz nimium
dolere sed equaniter quasi statum
ten vite gubernaculum tenere in tanta
presertim talique futurorum neqz
tam miserum est ut fertur nutasse
se neqz tam frustra carcerem ex
iuisse quociens carcerem libertati pre
tium est salutis quociens optata
potius libertas in periculum et est
mortem versit ¶ Exiui e carcere
¶ Lacior e carcere multi homi
cas exierunt exanguiorum aut
sola mors exiit ¶ Molesto de

tarde distessi / potes in hunc
tardem redire, in illum alterum tu
semel exieris non redibis hoc tempore

88 Rebus rite compositis tran-
quillus ego / Solet ut tran-
quilla navis fluctibus maris sic
animus vite tumultibus explicatis portum
attingit labor ac tedium, sed non
ita cum est maxime metuendum ne
scis quod res hominum non stant quin vo-
lubili in rota sedet ubi alior ibi proximus
est ruine / Composito cunt omnia /
Bene ais eunt omnia, nichil enim
manet, ante eum quam felix videa-
ris spei forte a quibus plus locus
est metum ad extremum luctum gau-
dio aut maius gaudium loquor
vim donec ad vera ac stabilia bo-
na perventum sit Rebus perfusis hunc
inter conquiesco / Quidam veri
hungarorum labor et memor, ubi his
igitur requiescis duram caput et
lodice ferrea et spinoso recum-
bens pulvinari / Ope parta
perfusa sunt omnia / Expecta
portu mercium navis applicuit
pecuniam cumulasti et extruxisti domum
exarasti agrum, putasti vineam
rigasti prata, congregasti arcam,
inseruisti arbores, misisti greges
in pastua, apes in alvearia, se-
mentes in sulcos, nonas nuces
in mala tuto loco collocatum fenum
plena arcula, dives aula, cultus
thalamus, referta horrea spumas
penu, promissa dos filie, conjugium
nato, empta populi gratia blando am-
bitu, porta suffragia, promum ad
te opibus summis atque honoribus
stratum iter O felicem te restat
ut gaudeas, Hec nisi fallor con-
clusio tua est, mea vero longe a-
lia restat ut moriare Rarum
valde mi homines et multo studio
quesitis multo fruantur tempore, longus
labor usus brevis / Prosperi eu-
tibus stabili in statu sum / Quo
aut rebus euntibus tu stes vide-
ris ego nempe non video Rebus
ad vota fluentibus letus sum /
Nunc igitur tempus est moriendi, spe-
rans ne hic diu aquam letum esse mo-
rere, dum letus esse antequam
mestus esse incipias, quod iam dixi
repetam, est enim nimie tediosa
rerum utilium, sed iocunda repetitio
convenisti quod apud Ciceronem
Lacon ille ait senem rhodio dya-
gore leto, hunc valde lenibus
fuit extamus quos audisti super enim
de palestris agemus, more dya-
gora inquit, non enim in celum
ascensurus es, quoniam id quidem nam
quid amplius expectet animus
letus in hac rerum tanta dulcedine
nisi ut letus esse desinat, letus
etiam tristis incipiat, itaque ne optime
dyagoras consilio paruit, animi
spectante quidem et plaudente populo
inter filiorum victorum amplexus et oscula
expiravit Exceptum est in libro nostro
Tusculanarum et assumam plures
gaudio quam tristicia perire, omnibus
ergo qui sapiunt, sed maxime gau-
dentibus mors optanda, de hac
et prefectum tempore prospero cogitati-
dum est, illa cogitatio reliquias
frenet / Laboravi cum quiesco
/ Omnes quidem id sperant, sed er-
rant in hoc omnes, salus enim vite
alius initium quam apposito finis di-
versus, hec tua requies aut brevis
aut falsa est, aut quod est verius utrumque
Sicut hic requiem somniat
sic captivus vinctus libertatem
eger sanitatem somniat, sic sopitus
esuriens opimas dapes, sed cum
dies ultimus erit, id est confestim dis-
cussis hec somnia, Noli aut
falli somniis atque opinionibus
falsis quibus est plena vita mor-
talis Nolite vobis hic requiem
spondere, credite in eo requies
homini post laborem mors / Omnia
que in terra visa sunt / Supra
tua plura sunt quam licuit, sed hic
quam ad vis est ut fessus asce-
sum celi tanto studio se onerent
quanto vix exonerare debuerat
itaque pegaso fastu curuum dum
in altum niti volt ruit et pro celo
illi terra est / Cumulata sunt omnia
iam in portu sum / Navigator
in fine igitur est prius vita fluctuum
procelloso mari illius finis in
littore huius in morte utique portus

recte dicat / profecto aut magna
ps mortaliu alternantib9 vite
anxialibus anxia. et inter ipos ap
paratus rerum moriturum / illi
lam vspitacius qui in vite studiu
mors pveniat. paucis accidit
ut adoptata pveniant / hys qz
ipis tam cito dum questus us9
eripitur. ut gaudij brevitas
quedam ut accessio sit doloris
de quo multos in morte queri sol-
tos notum e. Iam pactis la-
boribus senium vino. Et inter
viscum ac laqueos senecta auis
volitat piscis int hamos ludit
int plagas fera sepe ubi pcdi
plus est & pauois vini9. Ars
fortune e ut liberalius feriat
sinetam demit. p omnia vita
laborem in fine senecius. Secu
ritatem & quiete tuam in pcipiti
collocasti. & pversa metus ut
letus moreris no insulsum vite
mortis que consiliu nec securitatis
& quietis & leticie et gaudij qui
tate queruar. Omnia undique
qquisim. quibus instructior vita
esset vino vel quibus mors mo
lestior egisti plane negociu me
dicorum. Iam frequentes adeunt
statimque circumstrepet. adeunt ca
ptatores testamentarij erunt
et qui gaudium pmant et qui
fletum simuleat. et qui tenacem
pm sera morte tacite increpet
et qui casum serveat et qui p
nosticus inhient. et qui cadaver e
aure prestolent. totum hor
qquesita undique vite oferunt
instra no ut melius vivas sed
ut cunctatior moriaris. no petu
opa pdidisti et iam comites lan
guenti et libertine supty & fune
ris pompa no decerunt. Ex
quisita sunt omnia quesendum
est. Iam dixi vite requie et
solatium querebas laborem mortis
ac tedium invenisti. Cuncta
disposui pspitas porta e.
Congessisti fallacissime ac fu
gatissime spei nidum. que ubi
pmo adoleuerit euolet mestum

et vacuu tot relinquens. sepe ubi
plurimus peat. longo succedit re-
quies labori. Brevius ipa adeo
fortassis ut nulla potius dici possit
multorum sepe studium annorum i momento
excidit. vino cum pp sex gradarij
sunt pmissi? raro vel repentinum
certus rerum fit. plongius mas
ad senectutis inicia ventum est.
Solicita multum de pspiris hu-
ana curiositas finem certa non
prospiciat. densa venturi caligo
spes mortis aciem frustra ob-
tinetus delibans utique vera sit
qsummato fortune. dicta melius dici
est. cum in manibus sortes sit hom
no quas ipi nobis opinioe sepe
inca improba fingimus. sed qua
ille sua pstia videt. eius aut e
te vox. stulte hac nocte animam tu
am repetunt a te. que aut pasti
cuius erunt qsummato horrenda.
que n spes. sompnus [illegible] mortalium
interrumpat absistendum est haud
dubie.

De potentia

.89.

Potencia magna sum. R. Ergo
& invidia. G. Potencia multa
sum. R. et periculis multis. G.
potencia sum ingenti. R. Et la-
boribus infinitis et inextricabi-
libus curis. G. Multa possum. R.
Nemo plus alio potest. et plus
alij in te. G. Potencie e plurim
R. Nemo potencie maior & maior
in illam imperium fortune tepi
de se exercet. i pravus ubere eli
git materiam. in magna lignorum
mole crepitantius seuit incen-
dium. G. Magna pspitas magnam
viam facit adversitati. nec facile
quemque plane miserum videbis qui
no valde [illegible] fuit. [illegible]
ignoti hominis nota ee calami
tas. G. Quidquid volo & possum. R.
Tum ego ne quid mali velis et
stito quo potentie plus eo plus
esse negotij. nuq ne licencie. G.
Potencia ingens est. R. Quid
stis an & diutina. piget exequi
qui potentes brevi ad impote
ciam. seu qui reges ad infame
servitudinem sunt redacti. Reprobos

et lubrici sunt humanoꝝ gradus
ascensiu tremulus vertex p
cipiciu hirrundiny . cetere (?) ꝯscen
ditur ad eminentem statu anxie
ibi ꝯsistitur ꝯpiter inde ac re
pente descendit᷑ id sic ee non
singuli tm̄ vetꝫ s' ꝓpli . sed ma
xima ecia testant᷑ impia G
Diuiciis atq opibus potens su
Nō R vera ⁊ firma potencia i uirtute
fundata e / fundamentis si de
traxis quo maior eo periculosi
or structura G Diuicijs implere
opibꝫ domos innat / arua le
gionibꝫ / maria classibus / si
mul domestica hostes aut oppu
gnant ac expugnant / vos ut
te potentem fateatur / illos doma
sunibus qꝫ tuis pelle . vince ira
vince cupiditatem vince libidi
nem . vince teipm̄ fame . atq
alie hostes tue G Tunc na pote
cia ista e / vincere alios passionibꝫ
sub vinci R fundata in solido
potecia est R Quo pacto qui
ta ipa uiuet assidue G quid
timeres inbecillius aial / d' pote a
disputas / de aia interim piculi
tatis / ꝓpto cicius ul natiue vis
oculatoris ul exiguu morsus a
nimi auris / ul extremi ꝯtemptis
sim qꝫ homines sepe potissimis
abstulere G potecia egregie
stabilita est R vbi que in arcis
an in fluctibꝫ / an in vento . an
i ipa ut phibent fortune rota
qui tu amice male susceptam
pone fiducia . nulla e stabilis
potencia . ut qꝫ ul impe exp
iam qd sencio nulla potecia
potens e De Gloria
90 Sed inveni magna gloriam R
Magna i exiguo qualr
explicet non intelligo si
tpm̄ . si locoꝝ angustias me
ciare / magna e gloriam non esse
fateberis / non integra tibi . ut
terra omnis punctus e / cuius ꝓpo
ptem maxima na fecit inha
bitabilem / atq inaccessibilem
fortuna / ut tpus pnus puncto
min9 , id qꝫ ipm̄ instabile fuge

que tam rapide ut vix illa aio se
qui possis due relique ptes tpis
semp absentes ita ut alta vos
lubrica memoria . altera expectacōe
anxiam fatiget ut ee simil tps
a' diluuio . aut estu nimio . aut
peste a'qua sil celi inclemencia
ul tracz . a' deniqꝫ p scipm̄ la
psu ꝓpo ita discerptu atq ꝯfusu
sit . ut vna sepe etas ꝓpe nil
habeat que cu altera . ut inig i
tpibus . qꝫ in locis videas exi
guo intervallo notissimi . ut a
gnosca qui inter ⁊ ge sit . id genus
plurima tusco vulgari sit o a
ꝯbus liquido cernit qdam qꝫ
morlis qꝫ breuis gle magnitudo
G Tua ꝯdicio mea fert . gloria
sum adeptus R Et indignam
breue hercle ac si digna gaude
de non qꝫ habeas . sed qꝫ meritus
sis G Gloriam quesiui R Gloria
vo bonis artibꝫ non queritur
vnde t' partu nam inde sit intel
ligere . an vera gla sit fama sit a
dedi excipiat R Amplu e gle R
Sane nequa gloriam vanam pu
tas ymago sola sit gle in rebꝫ
homi nulla tegit illusio R plu
imu e gle R Ut i nco pamp ma
gne petune fama quit . ii ut
fallat / si nco ignauus magne
virtutis opinione . vtrqꝫ tm̄ b ꝯstig
quicqꝫ de se aly loquat . quid
ul petune in articula ul inuit
i aio sit G Insignis e gla R Si
rex multo modeste vite . ne sup
bie nota illi affricans . si in
mus fac ne diu ꝓplm̄ fallas G
prefulgens e gla R vel mere
ri stude ul graue non tam in
dumentu exue inglorium esse
ꝯstaeli . qꝫ mendacio gloriosum
Ver a eciā gla cu labore pariat
quid falsa pereas . cu omnis ficto
difficilis sit . tum difficilima
e qua mlti vndiqꝫ obseruat / ra
ri nempe sit gloriosi . hos ꝓp diffi
cultatudine . abstinet qꝫ mundu
volgus odit / quo e mr' tot hostiu

insidias late perstringere omnium
oculos non potes in te tanto
studio defixos. Gloriosus
appares. Melius forsitan
latores certe tutius. Hoc grauiter
dixit is qui multa bene et bene
qui latuit bene vixit. Clarus
notus quam sum. longe quam conspicuus
liuor abdita penetrat. Sed
quam pauca sunt, quibus expediat
apparere et conspici, pauci quorum
fame non noceat. Ad plenum
nosti notissimum Claudiani
dictum minuit presentia famam. quanto
magis ira minuit notitia
raro sunt homines quam videntur.
Gloriosus videor. Fama multe
circumdatus delitescas si parum
enitescis. qua plus gloriae, se sicut
eo nature plus … infamie.
At vera gloria est. Id nemo te
melius nouit, nisi demum si ex-
terni iudicis incorruptum ani-
Nota mi in rebus assumpseris. Gloria
quidem et sapientibus placet que
quedam umbra virtutis est, illa
comitatur, illam sequitur, illa quoque
et etiam antecedit, quod in ado-
lescentibus clare indolis videmus
quos ante perfectam virtutem pre-
cepta de illis spes hominum claros
facit, que quibusdam velut stimulis
gloriosos modestos quam alios excitat
atque erigit et impellit ad eam
quam dedit spem … suorum.
Stultos autem timidos quam precipi-
tat. Hinc transformatio … ridi-
cula clarorum adolescentium in
obscuros senes, laus quod sapien-
ti proficit stulto nocet. Ex hiis
videmus umbram percipiam
non esse rei … ut oportet
vis ne igitur gloriam veram esse
fac ut vera et solida virtus sit.

De Beneficiis in multos collatis

91 Beneficia in multos contulisse gaudeo. Multos
ingratos experiens dole-
bis. Beneficia in multos effudi.
Recte agis. nam si accipientium
animos intuearis. beneficiorum ma-
xima pars perditur. Multi meis
beneficiis sunt astricti. Tu crede
se oblivione relaxabunt. alii
forsan minoris beneficia pensa-
bunt. ut cessant munere non cessa-
bunt querimonie. quamuis multi de
benefactoribus querantur suis. in-
quam fateor. sed quid adeo ut non
tam crebre de hostibus sint
querele. audisti apud Lucanum
de Pompeio querentem Photinum
apud Senecam vero Sabinum de
Augusto. quid vero te ad veteres
atque antiquitatem voco urbes
medias contemplare viri omnibus
lamentis … plenum sit.
Omnis autem ingratitudinis tri-
plex nisi fallor causa est. Invi- Invidia
dia scilicet. que dum impensa aliis
beneficia suas ducit iniuri-
as in se collata non aspicit. Su- Superbia
perbia. que vel se maioribus
dignam censet vel prestari sibi ali-
quem indignatur. Cupiditas Cupiditas
que muneribus non leuatur
sed attenditur. et dum quedam
inhiat quesita non meminit. Pos-
sem breuius potius mali causa
stultitia dicere. ea vero non homi-
num sed malorum omnium causa est.
Beneficiis fui in multos.
Aristotilica quedam magnitudo
fertur meminisse collati accep-
ti autem beneficii obliuisci. neque
sua et si colore non careat. a
me tamen magnis contemptor
mediocrium atque humilis est res
atque ideo quecumque exerit ma-
gna cuius iudicio plurimorum
parua sit … maiora quedam
et rariora voluntate. si quid
accepit atque alteri fiat obnoxius
quibus exiguum grave est libertate
amanti atque ad excellentiam ex-
piranti. quo vero quam primum solui
leuarique. De hac igitur re Annei

Senece dan probo beneficiu
qui dedit taceat narret qui
accipit elegant nempe duo sunt
beneficencie seu volnera sunt
hinc exprobracio largientis hinc
recipientis oblinio utraque mater
ingratitudinis ac beneficii no
uerca illa ingratitudine parit
in altero hec in se illa quidem bnficiu
in ipse extinxit hec in alto
hys tot malis aptissime illo
uno senece consilio moderare
Gaudium beneficii At plurimos
no fecisti qui se preteritos et con
temptos dolent esse aut nescio
quidem unde fumor obsessum
quod beneficiorum tenacior quam me
moria sepe singulis beneficiis
aut nullos aut singulos ami
cos obliuiosos et tepidos ho
stes aut multos tibi feceris me
mores ac ferventes Gaudium
multa et magna contuli Sunt
quibus multum prefuisse periculum
sit quidem pro amicum magno
hostem beneficio quesiere quod
et exigui debitum leue restitucio
promta est magna aut et de
bere pudet et piget reddere et
incepit certum nisi ut de sua
cura cui debeat qui innitus
debeat ita dum dolente pudor
beneficii ex parte dolor agitat
inter Scillam et caribdim fertur
turba beneficia effectum quam ut
multos qui parce et illiberaliter
tuti vixissent liberalitas insignes
in discrimen traxit Sigwidem
inter malos imprime bonum esse
no licet durum dictum sed durius
tamen animal ingratitudine homo nullum
est Late me beneficiam prbui
Grandia sunt beneficia nec
tamen beniuoli quos magnitudo status
atque hominum necessitas multa largiri
coegit hys eciam quos no modo
no diligunt sed nec noscunt
quidem quibus se ob beneficia ca
ros sperant valde eos fallit
opinio Nemo facile no ama
tum amat mutuus nexus amorum
ac reciprocus est amor munera
sepe necessitati amor vero indiuid
tenuit Ut igitur beneficia bene colla
ta et leta fronte proque cum aut diues
exhibita nunquam confiteor negaueri
rim Sic multa primo vero parte
maxima seu hec damaui seu ac
cipientium culpa est perditi ac perdi
nemo usquam est qui dubitet
et est facilior breuior quam ac re
ctior quod sit tibi cordium et ma
gis ad amorem via qua perueniri
in quam si beneficia nomen attexit
clarum te est quam fidem multis
amabilem efficiet Gaudium multa et
magna contuli In rebus no
quod sed qualiter quo ve animo sit
refert apud deum et apud ho
mines et magna sepe inuisa
et modica grata sunt Nudum pro
omnibus cor attendi et sacrificio
pauperis probatur et mulieris

Populus me amat Sub 92
siste paululum mox ode
rit Populus me diligit
Ne propera nondum finis ut dicis
primus sic vita omnis a fine de
scribitur Populo carus sum Et
illis superioribus carior Camillus
Camillo quis Rutilo ac me
tello Quid Themistocle longe
aut miltiadem Quid hoc ge
tam Scipionem aut aristide
Quid Thesea quid solonem
quid hanibalem quid ligur
gum quid times oro te quidem
quisque quod breuiter populo suo carus
cum notum sunt et vel in maxim
temptum vel modicum usus acer
atque indigna rebus premia
fori labor accusacio mors ex
ilium carcere Gaudium in populo
carus sum Malus quod pau
cis cum boni at qui malorum ma
lis artibus querere amorem co
stat si vero simulitudo queda parit
amicicias ut prudentibus placet
quis scis existima quam multitudine
in populo carus sis Populus
me amat Serenum hibernum
atra estiua quies maris lune
status amor populi parua hec sunt

gferent nobilitatis vlco pma-
do G pplus me honorat R la
bis credo cor aut eoz a longe
e ate no e eni tibi fidelior q
deo · rao quitq ex aio facit vol
gus · nisi tumultuar z fure et se
mere G pplus me vere R No
faciet diu facile eni ruit · qd no
cto iudicio stabilitu e G Ardens
in me ppli fauor e R Ardenti
pricipio sepe medius tepens
finis algidus fuit · qd haud cre
brius vlla in re qua in studys
ploz cernas G pplus me lau-
dat R Stultoz laus apud do
ctos infamia e G pplus me
suspicit R leui certe altiacoe
despiciet · semp eni altiu extre-
moz tenet medio vo nunqua
et qui hitantem ibi hostem
metuat G pplus me colit R
agricabar si tam maulto cul
tore fructifices G pplus d me
sentit R Sine delectu ullo iu
dicare solitus vtramq i ptem
tacz volgi sentetia vos inc
iudices grij argumentu est
G pplus de me existimat R
R Suspecta sanis ingenijs
existimaco instanoz malo
vite pplo incognita q probata
G pplus de me multa loquit
R Et tu go pplaribus aures
fidis atz agelis quod licet ma
gnis olim viris euenisse nouis
no minor tn e vanitas gaude
flato tenui z incerto G pplus
me mira R Non hec laus sed
fortuna tua e ppli mos e ut
sepe amet indignos · sed a qbus
indigni amois sepe indignis
sima fert mercedem

De occupata tyrannide

93 Invasi tirannidem in ciues
meos R Rependisti vice
stulte amantibus Illi te
equo alaus extulerunt · illos
tu iniqui iugo seruitu depres
sisti G Tyrannidem accipiu
R abstulisti libertate alys
securitatem tibi requiem vtrasq
G Tyrannidem gseruatus

sum R Statum certi laboris eue
tus ambigui sed ut plurimu
infelicis Non te ad historias ve
teres atq exteras mitta · Res
pherei Allexandri euentq qs
dionisy syracusi · quis agrige
tini phalaridis · quis Ambra
ceni · quis heleari heracliem ·
quis epirensis arystimi · quis
lacedemoni nabidis · quis
hipparci demiq atheniensis
que otiadisse i morlis gla
inferioribus fuit Non ad re
centiores atq domesticas
Cassium melium q z malli
um Romanos ciues Catel
linam q z graccos z Apule
ium · non tyrannos quide
sed tyrannidem affectantes
in q impys conatibus depr
hensos · cepto q phibitos atq
oppressos | no postremo ad i os
qui maiores no meliores insti
velo impy truce texe tyran-
dem atq inimi reliquos q
eis ordines solo noe principes
quoz magis tyrannica z tyra
nicalis finis fuit | Sed ad illos
quos auoz patrumq memoria
seu etas · quos etas a regio pris
vidit | hos ego ne distantibus
te fatigem transupice z gte
plari iubeo | videbis vsitatu
z quem tyrannoz exitu a
gladio a veneno · ve q a
Satirico dictu duces ad gener
ceris sine cede z volne pauca
descendunt reges z sicca mor
te tyranni G Tyrannidem in
ciues exerceo R pdam ac car
nificinam auro impleud9 et
sangue auri sitiens · ore dul
ci tenax q · nec missura cute
nisi plena cruor hirudo sed
qua fronte q ne aio seu sague
illu fundis p quo sitiando
si homo esses sanguis tui
vltro tibi fundendus erat seu
auibus tuis auicu rapis · qd
diuris pdonibus largiari
spolians · qtuus pascendi opibus

fuissent, dictans quam a quibus omni
ingenio extorquendum leges
sic maiorum vel exempla vel mo
nita voluerunt. Sed hoc pessimum
est tyrannorum vita, ut quibus
fidendum est metuant, quibus fidant
quibus fidei nichil est. Totum
malum quod in vnius arrogate in
iurie faciunt. Hinc indignis ir
rogata beneficia et ambitione
turbatus ordo animi, ex hosti
bus hostes extimibus. G. Ty
rannus patrie mee sum. R. Nun
quid id esses, si illam tuam pa
triam meminisses, si ob gustatae
amicas publice matris effugi
es, nunquam spes laceraturus illius
cum quibus equam pueritiam atque
adolescentiam egisses, eodem celo
usus hisdem aquis atque hisdem
sacris, hisdem festis diebus
hisdem ludis ac luctibus, certa
mur mente de illorum tergo po
tes ludere atque aliis flentibus
gaudere. Qua postremo impu
dentia in ea orbe vnus contra
vitam tuam omnibus sacro statibus in
iustam morte tutelis optabi
le vbi esse neminem cuius, es quod
non male perditum te velut
lupum mitti degrege senis
sium. G. Tyrannidem accepi
R. Ex pretito prius temporis quesier
traste ac miseram subisse sarci
nam intelliges tuta aceberis
et quieta vitam. Dehinc infi sce
lerum ingens amentiam, nulli tibi
sine metu ac tumultu anni
dies nulla vox ibit, nullus non
suspectus tibi est, nullus impetus
diem vbique ceruicibus impen
dente videbis mucrone, quem
amicto opes fortunas quam suas
mirantem non inepte monstrasse
traditur Dionisius tyrannus
idem, sed tyrannidis existima
tor acutissimus. G. Ferro in
tyrannidem acquisiui. R. Ferro
quesitam ferro etiam conatum
ferro forsitam amissurus. Scela
ras plane diuitias compasti
esse omnibus odiosum atque tristem

quod hinc sequitur tibi quam perpetue com
mem metum, ut cum periculis nichil
sit, quod in quibusdam verbis na
tiuum praestat apta sententia. Cum
tu pauor abesse tibi recolenti
quid sit hoc quam littimi nomen
est impij metator a fundatori
primus audiunt a laberio romano
equite ricte est, neque multos
timeat, que multi timent,
tamque dicti racio ita est quam posu
it naso, quam que metuit quisque
perire cupit. Positam prius ab
Ennio vbi ait que metuunt
oderunt, quem quisque odit pe
rire expedit. Vt tunc et pericula et
metus et omnis cesset, quod no
ullus tyrannorum vel mulitata
publicis malis audacia vel
nota animo spondet ignauia
qui non sufferre vllus est pudor
ad praeterea quibus te subesse sit
dignius praeter iniustam vim
rebus omnibus imparem. G.
Tyrannidem indui. R. Humanita
tem et iustitiam ergo exuisti sol
et procellosam vitam et amentam. Au
certe dubiam morte elegisti.
Infelix de quo sola patria que
te genuit atque alit morte
poperet, an vero non ille sit mi
ser, que miseram voluit omni
bus non ille miserimus, quod tam
miser esse non possit, quam non sit
esse dignus miserior. G. Habeo
summum inter ciues locum. R. Ha
bes in ciuibus tyrannidem, contra
ciuis domum in reprobis sta
tum, in precipito sedem, contra ca
pitis inopinam, contra miseris in
vidiam. De Rege et Imperio

Ecce autem iure rex sum. R.
Esse enim diu et stabilem esse
non potest. Certum interest
inter regem tyrannum quam iam di
ximus. Quid autem iuuat dici
regem si tyrannus es. Non in
specioso cognomine sed in vera
iusticia regis regni salus

sita est. Cuius mali vereor ut questio divinum reformare. Tecum regno sic age ut rex verus appareas, qui regnum iure potitus, in quo iuste successeris parenti tyrannica vexatione decrepe pluris eius vere laudis in progressu ac fine quam in principio rex est.
G. Rex sum. R. Anhelus subiusto tergo agere quam tranquillus rex ipse. G. Regni solium ascendi. R. Locum late conspectum patentem quam omni industrie tecum periculosum humane laboriosum difficilem quam viti. Bonus enim rex servus est publicus. G. Regni solio erectus sum. R. Ut nimio videare tuas res te quam ipsum obliuisse, pro plurimum tuum et reipublice cogita, quo die primum rex fuisti, te omnes ... nunc aliis incepisti, quod quam durissimum est ingratis et iniquis existimatoribus tuis. G. In regnum veni. R. Aliquid tibi forsan picture glorie reperturus, sed quietis nichil. G. Iuste regno. R. Bene ais, gratissimamque rem deo, sed tuto ante ferme te titulis et vir ante obitum gloriam relaturum, rarus quamquam ita iustus regnum fuit ut non carior ipsius successor foret. Is cum venerit alter optabitur, sic vulgi mores odisse presentia, ventura cupere, preterita celebrare. Quia enim desunt querele si omni bono tempus sordet, nil quod cum placet, nisi quod cruciat seu preteriit seu patitur. G. Sceptrum et dyademata sortitus sum. R. Fulgidas opes des clarum quam miseriam, que si plane omnibus nota esset, crede michi non totiens de uno solio litigarent duo, sed plura essent regna quam reges. G. Purpuram indutus sum. R. Non cultus exterior sed interior habitus et mens regia regem facit. Alexandri romani principis dictum fuit imperium in virtute non in decore consistere. G. In regnum provehor. R. Nunc in dubio

statum subiectorum status, an felices ea que hic fingunt felicitas an miseriam. Sum nempe mortalis regni felicitas. Rex bonus te in dubio labor manet et grave negotium. G. Rex sum ut michi non liceat regi. R. Nulli unquam, ymo vero quod alium licuit, tam non licet, et si forte de regno licentiam anticipasti, non te regem nominis sed tyrannum. G. Rex sum atque omnia possum. R. Ymo nichil nisi quod decet regem; quo ut dixi minor licentia quam privati est. Cum hic tale voluptatem petis falleris et tota ut aliud exeras vita; voluptas a tergo longe est, hac ad laborem iter et ad gloriam. G. Rex sum et certus quod in certa tranquillitate. R. Ymo si qua olim fuit periit, stultus nauta qui relicto portu in altum vela facit tranquillitatem querens. G. At romanus imperator factus sum. R. Clarissimum nomen, sed durissimum officium magna sunt. Difficile est quidem collapsa erigere, sparsa colligere, recuperare perdita, deformata reformare. Desperata cultura vias multis quam diu neglectam sustinuisti, multis egent dura arva ligonibus, multis prata rivis arentia estuando algendoque tibi est si successeris, tu hinc laude reliqua successor tuus metet, illis senectus sera est messis, que multas possit etates. G. Ascendi ad imperialem quietem. R. Falsa te habet opinio, nunquam minus; tu vero in excelsum montem et ventosum scandere evadens ascendisti. Non legisti Oratianum illud: Sepius ventis agitatur ingens pinus et celse graviore casu decidunt turres, feriuntque summos fulgura montes. Et quanto alte de hac statu eminentia sentiebat expertus principes Augustus et Dyocletianus, quorum ut alter legitimus deditur imperio cogitavit, alter autem dimisit im-

perat nec reuocatus assensu dedit /
quanto alter Marcus aurelius et
pertinax / quorum primus adoptione ad
spem imperii reuocatus solito castior
effectus inuitantibus amicis multa
de malis imperii disputasse /
Alter imperator effectus se imperium
horruisse memoratur. Magnus est
ad imperium ascensus / magni imperio
labores / magnus quam tu ascenderis
ex alto casus / si michi non credis Iu
lium cesarem interroga Gaium
quam Caligulam / et Claudium et
neronem. et Galbam ottonem
vitellium domicianum Comodum
pertinacem de quo paulo ante dixi
Bassianum postea. et macrinum
cum filio diadumeno / fidelissimo
quam omnium heliogabalum lege dissolutis
moribus / Alexandrum utrumque
etiam quamuis inuictis tum filio matrem
maximinos quam et maximianos
et maximos. et Gordianos / p
ostea et philippos / et decium. gallum
quam et volusianum et valeria
num insigni calamitate nobilem
contemptorem miserie Galienum
et Aurelianum. denique et probum
Iulianum et licinium et Con
stancium. et valentem et Graci
anum et valentinianum Ac ne
ad fastidium cuncta complector / totam
illam tyrannorum. simul ac prin
cipum seriem percontare / vno
tibi omnes ore responsum dabunt
eodem se calle ad ruinam atque
imperium ascendisse / et tu illic tibi
requiem fingis. ac securam
vitam ubi omnes periculum et laborem multi
instabilem vite exitum inuenere
/ non hec verba fingebant illi quatuor
quos ab inicio nominaui Nero
Anthonii pii principis maritus
Augustus Marcus Antoninus ho
sius ut historie loquitur. ut ego
fateor vir prudens. verum inuitatus
quam imperium accepisset. Rem enim fru
stra principes premit inuidia tam
illis potius miseratio debeatur
G Imperator et electus pos
sum R. Tyrannos hostes publicos for
san non in tuos / illis enim si verum

est princeps hoc tuo assensu secu
ritas parta est / senatus assensus
pietas publica thema stringet
non potes tamen alterius hostis
esse / ex quo pater omnium esse meruisti
in tales principi vires est quod
in filios patri Iustus princeps pater
patrie est / nullum ex omnibus titulis
hoc gratius summus ille principum
Augustus accepit. ut qui compresso
adolescencie impetu / patris nomen
implens detrectaret / tibi ergo quod
hostes fuerant inde filii sunt G
Imperator sum electus poto R Uti
hac potencia non debetis sic ha
be summi imperii potestatem excellenti
bus et fortune paribus animis
esse vemematiam non vindicte
tamen ego audior quisque quo vi
hor insurmor quam clarum ac virgin
est, quia in re meminisse Principis I
Adriani principis. qui ut scriptum
est vni que capitalem habuerat
sub imperator dixit. euasisti / glo
riosum plane verbum ac magnificum
vereque cesareum G Imperator sum
et quam iam thezaurus par imperio se
R ad rapinam vox quam spectat est
ut aliorum vero sic superbum. fluxeque
cupidum ac voraginem / cum michil
est satis est longum mortalium hac
in parte. sed in primis romanorum
principum furores stilo equare
/ paucos tamen ex omnibus eorum quam ipsorum
paucia de multis attingam. Co
spectissimum ille quidem Gaius furor
bayas atque puteolas ponte in
gentis atque alium tumidi maris
sinum primum equum mox quadrigis
triumphalem permeante. quod aceto
liquefactas memoret margaritas
precii ingentis apposito quam conui
uiis panes aureos. aureasque
dapes / quibus non fame compescere
conuiuarum ut mos est propositum illi
esset. sed imperii opes spargere atque
illorum auariciam irritare adde
effusos in plebem nummos crebro
quam et profundo mari moles diuersi
simas rupes fissas / campos

equatos montibus et campis in
gra mouendo terra illic addita hic
detracta tam subito ut vere
miraculum inde posse tum celeritate
staret nempe tum dilati pretium
operis mors esset quibus predecesso
res sui Tyberii et Gaii immen
ti divitiis quoque omnibus imperii in
tra anni spatium exhaustis ad in
opias foedissimas quoque rapinas
compulsus illud inter ista non
minus quoque corinthium montem
ysthmum perfodi aut destinaret
et si sumptuosissimum opus tum
ut prohibent navigantibus vi
tale quod duo maria iniungit et
a brundusio athenas a thessali
[illegible] byzantiumque petentibus
flexus ignes remitteret achaie.
Cuius comes et victor amen
tie sequitur vero animi enormium
impensarum nullus est modus
in edificando perfectum in quo
omnis prodigus et sepius vitet
nulla alia in re dampnosior
ut de illo scribitur domum ex mil
le [illegible] attingendum domus
a palatino ad esquilinum colla
tione porrecta ac magna parte
urbis occupans ut non in multo
miscerit quibus libertina ple
bis indignato prorsus est illud
quod iactatum sit Roma domus
fiet veios migrate quirites
si non et veios occupat ista domus
hanc auream dici voluit non
inepte eandem signans nomine primum
auro enim et gemmis consertis ac
stellata domus fuit tante altitu
dinis ut vestibulo colossus cen
tum viginti pedum staret et
porticus atque aule laquearibus
aureis atque eburneis tabulatis
et annexa domus celi instar
in ipsa sese sensim diebus ac
noctibus sine intermissione
volventia. Stagnum quoque maris
emulum edificiis quoque circumdatum
littore urbis in more [illegible]

preterea et pascua et vincula et
silve omnibus quibus animalium re
ferte in hac domo continebantur co
lectum et ad verum dicam est quod
tolli seu vulgo dicitur medium
fuit / cuius nunc etiam ruine stu
porem spectantibus afferunt.
Et hec omnia domum quod miraculum
rei auget rome medio consumas
set / ita non dicam excessisse
sed nec adimplesse eadem im
peratore domus modum visus est et
ut dedicando domum ipsam non
amplius miraretur quod ut
hoc solum diceret ita tandem
se quasi homo habitare incepisse. Mitto
illa lemma quod vestem nullam bis
induit / nullum iter minus mille
carrucis fecit et calceatis argento
vehiculis mulis auriculis pastatas
purpureis atque coccineis fim
bus ac reliqua fine excedentia
[illegible] et tedium parturias / quis
non stupens legit / stupentior
quod apparet vestigia eius extant
piscinam illam ceptam a mi
seno monte navitatem quoque usque
ad avernum lacum muris cir
cumspectum correctumque porticibus
fossam quoque illam ab averno
usque hostiam per tantum vie spa
cium tot quoque obiectos montes in
directo maris sine maritimis
casibus navigatis et tre labore
et pellagi fastidium declinaret
longitudo quidem ut nunc iam mo
le meminit non omnibus ut tran
quillus ait milia passuum
c l x latitudo autem duarum tot
capax quinque remium ex adverso
ire agentium neque se impende
tum occidentis quidem opus si ex
plessent ytaliam omnem quoque con
puta exhausisset / tanti autem
nisi mors sola consuluit / hinc
sequitur aurelius verus qui
ut omittam reliqua cenam
illam fecit cum si par primi
dum facere voluisset [illegible]
aut romana res sufficere potuisset

quo audito fr(ater) eius Marcus
aurelius tam modestie auto(r)
q(uam) sunt hostis ingemuisse
fertur rei p(ublice) de inserens / et
impio collabenti / lingua ali
quid. minus inlta s(unt) enim nec
me fallit posse ex omnibus lo
cis istis hec videri remedia
brevia pollicitus. s(ed) et delectat
interdum doctum. seu doctrine
deditum fugit q(ue) hominem stul
torum insania audire que illi
q(uasi) p(ro) g(ra)uo signo sunt. hec aut(em)
eo spectabit ut recogites q(uo)d
e(st) q(uod) thezaurum impense mare
speras ut enim frugalitati et
modestie haud sine magnis
thezauris e(st) opus. sic prodiga
litati et luxurie neq(ue) thezauri
neq(ue) imperia ipsa sufficiunt / et
hec causa non tantum mediocris
fortune homines / sed principes
quoq(ue) pene omnes / eos dico q(ui)
ne potius victu operam dedere
necessario in rapinas et in predam
misit. que multas festinate
miserie mortis q(ue) occasio
fuit. G. Ingens sumptus hominis
impense tot urbes non suffi
ciunt. R. Hii tibi respondent
de quibus multi diximus inexora
biles q(ue) quos par pestis dedit
pari exitio. Assimilam vero
profundissimo hoc sumptum ut
sic dicam. spectabis q(uod) illud ocl
turtij. non opibus expleri ullis
sed virtutibus ante alias mode
stia cohiberi constringi q(ue) potest
in q(uo)d maxime prodest me
minisse aliquid omne quod pro
digis. Et q(uo)d quoq(ue) unum ap(u)d
Adriani obitum sepe ad memo
riam revocasse. quod sepe
ille et in concione et in se
natu legit(ur) dixisse. Ita se re
publicam gesturum ut sciret re(m)
p(u)bli(cam) esse non propriam optime pri(n)
cipe dignum obitum. G. Regnum
et ultio mea e(st). R. Certa quid(em)

minime. neq(ue) enim mentitur qui ait
mea e(st) ultio / profecto aut(em) si re
rum es rex nichil tuum minus e(st)
q(uam) ulcisci / nichil magis q(uam) cle
mentia. Natura primum ut a
pium sit homini / reges aculeo
caruisse / nam q(u)al(e) nunc libro
animali exemplum dedit / non eripuit
libertatem in enim e(st) q(uod) illa non
cogit hortat(ur) / respice patrem
illud. sed divinum hic pone / et tu
non involvere. sed ante volng
aculeum / plebeatum enim illud
hoc regium / alioquin / ut sine
iustitia. sic sine clementia rex
nomine is ac ne homo quidem
sed q(uo)d in fabulis dici solet
coronatus leo. G. Imperator sum
romanus. R. Habes augustum
habes et neronem et vitellium
quem sequeris. Ad hos tres tota
non modo principum sed hominum
turba restringitur / Hinc e(st) q(uo)d
duce elige si recentioribus
delectaris / habes eiusdem ordi
nis tyrannum decium. Galienum.
G. Dum romanus imperator
mundi dux. R. Fuit q(ui) id dici
ipse veraciter poterat. quorum
sunt vero res redderint videbis
et intelligi detur q(uod) sit tantum
stultus et ingratus magna
committe. quota prudencia
quantum in furorem. quot labor
quota q(ue) diligencia. quantum in
corpore incidit. non est amplius
gaudium materia romanum im
perium. sed humane fragilitatis et
fortune variantis indicium. G.
Imperio clarus sum. R. Clara
nota res obscurare. indi fran
des. inhumana crudelitas / hii sunt
unci quibus huc illuc faciles
animi trahuntur / pulcrum im
perium pulcrum regium nomen / sed im
perium et regnum laudare dya
dema nobilem potius q(uam) fe
licem pannum plenum curis periculis

qz et miseriis multis / que cogno
scens nemo no modo ambiat
aut pstato gaudeat / sed ne ob
latum vltro recipiat / q̄ obie
ctum hūc leuet Proinde ex
pgrissimū aliqñ mortales, et
aplite oculos ne vt ipsi falsis
caligante fulgoribus vera me
tiri atq extimate corpuscla
tantispriate quibus septi estis
angustijs. nolite geometras
z phos gtempnē / Terra omnis
punctus ē, vos caduci et fra
giles et incerti exitus / et iā
iuuenes. z cum sani estis cū
morte luctantes, z cum ascende
te creditis, z cum stare videmur
tunc maxime ruitis / meme
tote vos punctū pexiguū. seu
verius punctū ut sic dixerim
puncti breuis / ymo ne mil
lesimam quidē puncti ptem
possidere. Hanc supbi in tale
punctis mox pinendi, neq am
plius ex vniuerso possessuri / q
frigentibus membris ac pal
ladis occupabitis Ite nūc cū
z insani elato q vultu tumidi
quod natura angustat la
xate aīas. et mīti immensa
ac moribundi imortalia cogi
tate / inq hoc nichilo ridicu
losas insolitatas admonentū
rapidi tpis / hic rapinas / hic
iniurias / hʼ vindictas / hʼ spes
anxias / hic honores vanos,
hʼ cupidines inexpletas. hic
furores demum vestros / hʼ regna
pcipatus e impia / hʼ classes
hic acies. hic bella molimini
hic multa insanientes. siue im
patores fuitis. siue oratores
seu diuites. seu mendici Cor
vestra putatis tua. vita vna
summus lepus Magno statu
pulsus fuit. et vix tandem
sero cognoscetis eādem via
hanc fuisse no patriam. totū
q hoc vestri z impij sibi no

Imperator factus sum. Ro Stulti
tam impatores fuit homines
ee no recolunt q̄ sui Amare
est id Tyberij cesaris. quia ami
cum volente eum commemora
tione quādam actiū in memo
riam pristine familiaritatis
adducere, cum vno apto ore hic
vnū verbum emisisset, Memisti
preueniens interrupit nec passus
ē explere qd cepat Sed repente
ait / quid fuerim no memini / vo
cem impbā ac supbam, ut
amicitiam modo, sed pocius
humanitatis immemore Ad ro
manum imperium ascendi Ro Ad
hūc gaudes z maculeum asce
ditur et in crucē / q. vos et in le
ctulum z in sedile descendit
/ et sepe in vno quies habitat
no vlli oprobrium / multis suppli
cium / omnibus labor est scandere

exercitum armatum habeo 97
Mirabatur insi regnum
atq imperium exercitus hoc
est miseria miseria insequitur
atq Seneca Scipionem Affri
canum celo tenus attolit, no q
magnos duxit exercitus. quos
et furiosi nocentes duxerunt sz
ob egregiam moderatiōm quā
nunq dat exercitus Sepe eigit
sepe minuunt, que enim tam
solida virtus. quam tot scelera
torum totq carnificum crucu
torum gustacio. exemplum q
no deterreat Magnum hēo
exercitum Habes vnde in capitis
victum agas neq enim q̄ vrbes
exercitium sunt capaces q̄ bene
aues rogati milites q coha
bitant armati Habeo forti
ssimum exercitum Habes belli mag
pacis exercitum, sed hunc gaudes
ad celestem pt lte no ptinens
ciuitatem Habeo exercitum
ingentem Habes vtrinq ad
latus hostes armatos. quos
noc minim a te seperet / neq vallum

anteps profectus negotiu & que
÷ Adulte sunt in. et valide le
giones. Horum tedia nemo
facile atq molestias insolen
tias q sinuinueret sed tu o^a
experiendo condisces. Et quid
sit satis solum vince quid mult
lectionibus profecto nulle in
iurie, nulla psidia, nulla
crudelitas castrensium moribus
moribus compande se intelli
ges pterum. q sit verus pnis
q notissimus le vsaily nulla
fides pietas q viris qui ca
stra sequunt. ÷ Magni dux
ac rector exercitus sum. Luc
pastor tigridum forsitan atq
vrsorum dux pcit mansue
fieri corda feraru hominum non
pcit et minant anteqz feri
ant fere odia hominum inhumise
erumpant. Hys quos tuos
vels qui te dominum vocant. heu
q parvo pcio venale genus
et instabile. q levibus exauris
mutabunt et ex militibus hostes
fient. blandi voltus in horrore
dateq dextre tua forsitan in
pniciem gutent. neq si fiat
novum est aut insolitum. Ad pla
centiam fuit motus i. turbit
qui adversus Iulium cesarem suus
exercitus insurrexit de quo dum
e que nd i. ducem potuit tre
tumultus Cesar aut incredibili
sua gstantia ac virtute motum
omnem compressit. & pnunctis
auctoribus quietavit exercitum
atqz ad excessum reduxit. Fecit
idem ad Anthiochiam Allex
ander ille Romanus princeps
successit q magnifice Dei p
tede paululum decim idem non
ab alio q a suis militibus inter
fectus est eodem anno ca
ptimax ante pierat Sic duo
pari modo Maximini pr et
filius sic Balbinus et Maxi
mus. sic probi duces classis
sic Gratianus et Valentinianus
minor optimi fratres ille a
suis legionibus q a suo comite

prodicus fit. Dum mirabiles aly
a suis gtitibus invicti et suis
exercitibus perere. et quos mi
lites appellabant iuvenes tri
ustres. Vide ergo quo gaudeas
tuus hic exercitus terras inmit
atq aut i. belua multorum est
capitum, nichil non ausura, nil
inopia, nil avaricia irritate
÷ Ingens exercitus ingens est
Pompeio quidem thessalico prelio
ut ait florus nichil magis
exicio fuit q ipsa exercitus
magnitudo et fere in omnibus
bellis maior q exercitus succu
buit minor vicit

Classem habeo instructam
÷ Et instructos aer
ventos et instructos
equor fluctus et instructos
scopulos tuoque aial quod tibi
tum pellago ÷ Instructa e
classis. Instructe tempesta
tes instructa naufragia pi
culis tuis gaudebis et labori
bus et impensis quarum nullus e
modus e modus vero omnium insa
narum sumptuosissima res est
classis ÷ Classis instructa e
Hanc celi & maris ira dis
ficiet et qualibet instructam
spargat ac destruet inopina
tempestas de qua non cogita
re dum navigas stulti e ÷ Clas
sem habeo in mari. parum
ne terra disiungimus nobis attu
lerat nisi mala etiam vexaret
non estatis e terras. Unde ypocrit
ferum apud Naso ait. fero q
nocentius auro ferrum effode
ipsa q horrida et que prius ho
mines tyro nicabant maria
penetrastis ubiqz laborem
ubiqz periculum querentes in
que hoc unum vigiles atq
solliciti sequeres ad reliqua
Magna tua classe maria sunt
ingressus. De regressu cogita

ingredi nempe perfacile est. So
let enim equor intrantibus pla
num esse progressis sepe mon
tuosi ac difficile. Qui tum inter
homines nantis inter delphi
nes ac tritones vitam agere
mira vasti an voluptas. Cha
gua iam et valida classis est.
At fortasse prestabilius facilius quam
vel breui scalmo vel sicco de
littore insidias piscibus tetendisses,
quam classe armata vim
gentibus intulisses. Multis
quidem classis eximia noxia
dedit an dariani: eo quam impu
lit nisi optarent domi esse hec
et Grai traia reduces captam
treum ad montem nominatum
non lacedemones arginusis
syracusio athenien in littore
et carthaginen ad egates
insulas didicere. Multa sunt
classibus pericula non ab hostibus
tantum, sed ab ipso mari. denique tu
morbidi quam plurima essent
hoc vnum genus est additum. Ceterum
preterque maxime diluculo pro
digi mortem vndique quam super
omnia timetis ardestatis

91 Omnis generis machinas
habeo. Et hic quam furor re
gius habere mille multas
novas ad velis quos benificen
tissimos homines esse opportuit et
ob hoc vnum impositi z reges
dicti sunt ut regat homines
atque ab eis ceu pentes tolantur
amentur quam Tiendam etiam
patres patrie appellati tunta
in grauiter agunt ut ceu torto
res ac predones publici cunctis
formidabiles atque inuisi sint
Habundo machinis ad ca
tendas vrbes ydoneis. Tan
to melius extendas. sed non sollum
torbes machinis euaumer. Ce
sar idem bellico Gallico cum
adusus aduaticos tres maxi
mas erexisset, primo contemptui
hostibus fuit. Quam vero impossibilem
humanis viribus molliretur
vbi aut moueri et membus
applicari illas vidit z contemptu in
stuporem ac pauorem versi co
missa defensione ad deditionem co
fugere. ac tum libello primus Ce
saris dux brenacis ad massilia
eque exercitus atque ad motis parere
stuporem obsessis ingessissent
sed non patrem metu. Itaque no
cte egressi turres et machinas
incenderunt. Habundo ma
chinis et balistis. Omnia fere
quibus glatis ad miniciam aliena
potius quam ad tutiu decus spe
ctant: quanto erat honestius atque
homine dignius habundare
mie quam semitie here. quibus
hospitalis et amicis et egen
tibus esse posses. ac munificus
quam quibus vrbes imectus op
pugnando quiete publicam
perturbares. Habeo balistas
ingentes saxa torquentes.
Saxa torquere furiosorum est.
Habeo balistas innectas
argenteas nisi et glandes eneas
que flammis iniectis hoc sino
tronitu iaciantur, non erat satis
de celo sonantis ira dei mortalibus
litas homuncio. et crudelitas
mera superbie de terra etiam sonu
isset, non imitabile fulmen
ut maro ait. humana rabies
tentata est. et quod ennubibus
mitti solet, ligneo quidem sed
tartareo mittitur instrumento
quod ab archimede inuentum quidam
putant eo tempore quo mar
cellus syracusas obsidebat. ve
rum ille hoc ut suorum ciuium liber
tatem teneret excogitatur patrie
quam excidium vel auerteret vel dif
ferret quo vos ut liberos populo vel
iugo vel excidio premaris vtimini
erat hec pestis impar rara. et
que cum ingenti miraculo
cerneretur, nunc ut rerum pessimarum
dociles sunt animi ita quibus est
ut vnum quodlibet genus armorum
Balistis affluo. Melius

belli odio et studio pacis afflu-
eres, cum cetera quidem aia in-
quietata in hec et degeneris sig
sunt, nec pacificis quidem grata
et bellatoribus invisa magna
nimis. Denique sic habes qui bali-
stam primus invenit ille aut
pavidus fuit aut proditor
et nocendi avidus et metuens
hostis itaque cogitavit quod lu-
tamus aut longe tendere nervos
et quo ferre velint committere
vulnera ventis qd qz de cum que
missilium dum puta fortis bella-
tor congressum hostis exoptat
que sagittarius vitat

98 Thezaurum in bella repo-
situm R Rem malam in usus
pessimos quito et et aliis
erat utilius hunc et amicorum
et patrie usibus aeternasse ma-
xime qui tam necessitatibus indige-
rent. Ille demum thezaurus
verus tenet et thezauri pan-
telestis, nunc precium est infernus
G Thezaurus suppetet in usum
belli R Thezaurus tuas vires
extenuat, bellum vires utrum
qz pestiferum G Magno thezauro
missus in bellum sum R Solet
iste thezaurus possessori suo per-
dendi metum afferre hostibus
lucri spem et bellandi simul au-
daciam quibus non alacer in id
bellum erit quo querere multum
possit nichil amitte pugnasse
quidem secundum inopem ac vi-
cisse, cum deceps more divitem re-
fugisse apud Flaccum legis et
perfecto si ad clarissima rerum
exempla reflecteris videbis ro-
manos dum fuere omnium generum
fuisse victores ad viam cepisse
dum divites facti sunt. Ita ab
adventu divitiarum discessere
victorie ac virtutes simul opum
comites delicie ac libidines
subire non ut in multo strictores
quondam tempore illorum Romane pau-
pertatis interitum questi sunt
daria inultrix. Optima est paupe-
tas, opulentia viciorum victoriam
de thezauro tuo sperabas hunc
potius metuendum multos pa-
vidos et imbelles omnes timi-
dos ac superbos nullum penitus
virum fortem fecere divicie G
Magnum in thezaurum agrega-
vi R Tibi tiranum et invidiam
hostibus, stimulos finibus solli-
citudinem addidisti

Hostis in manus venit ul- 99
cionis oblata est facul-
tas. Immo experimentum
tui, an ire mancipium an cle-
mencie sis amicus. Quod nisi
ad utramque ferri posses medium
esse multi eum esse credunt quod
non sunt experti aut quid sunt sciunt
G Est hostis in manus vlasti
possum R Alii potentie fructus
fines sunt de omnibus alii non quidem
possis, sed quid deceat existi-
mandum est ne si quantum potes
velis nil posse sit melius G
Ulcisci possum nil melius est
vindicta R Ita michil amarius
qua tam quondam dulce dixerunt
mirari soleo, sin dulce aliquod
inesse consenseris dulcedo effera-
vero indigna, ac propria beluarum
earum qz non omnium, sed primordia
nil humane minus, qz sevicia
et feritas, contra que nil homi-
num magis qz mia et lenitas
quibus tam gratum qz vindicta est
et quicquid ad impetu homo in homi-
nem committit asperius, quod si dic-
vindicte nomen dulce est unde
tibi quo multa cum gratia uti possis
nobilissime vindicte genus est pec-
G ulcisci licet R Multo est sanius
multo qz deformis oblivisci in-
iuria generosior nulla est obli-
vio qz offense. Hanc summus o-
rator summo duci summe laudi
tribuit, qz nil soleret nisi in-
iurias oblivisci, nichil autem
prohibet unius laudem illi non
detractam plurimos pervenire hoc

me cauta prapua pcunctis
opibus hyt cum bona no ctestat
sparsa · nec perunt · sume igit
et tu nobilissima hac oblimonem
testareany · quo te multo faciet
clariorem qz timeam tarmanda
qz memoria sua · illa enim nata
fuit · hec nata ꝯ Vlasta innat
Vlacionis momentanea de
lectacio e · hic sempiterna · duoꝝ
nempe delectabilius id pferendum
quod diutius delectat · fac tu
hodie quo ipso delecteris · illa vbi
maior illa firmior · delectacio est
qz que ꝯscientie puritate et reꝝ
bene gestaꝝ recordacione oritur
ꝯ Honestum est vlasta · Honestius
misereri · nulli clemencia hone
stauit · nulli placio · nil tam ne
cessarium int mortales nichil
tam que qz venia · nemo est
enim qui no peccet · nemo tm ve
nia opus sit · quam negat · qs
tam multos criminum et culpaꝝ
extrabit nodos aut dyscriptio so
cietatis humane fedus faciet
ꝯ int sese homines · ꝯ qz in illos
detractabat ira dei · nulliq eit
a lituo · a penaꝝ finis · nisi ces
sabimt cum · fac tu homi qd tu
ab homine fr velles · quod a deo
vis · impudens adeo veniam pe
tit · qui ꝯtrario illam suo negat
Eccliasticus doctor clamat indignum
homo homini suat iram · et adeo
querit medelam · in homine s
similis no ht iniam et de pctis
suis deptatur ꝯ No misereo
iniuriam sed ulciscor · Eciam
refert · ꝯmi peccetes an vlarm
no e equum ut quod in alios im
probas in te probas · vtam ne
sentiam in hoste dampnatam
sequi sicqz illi filius moribus
tui dissimilis ero sis · qd qz ie
pessimum ht fate tum ꝯ Volo
quidem et licitum e vlasti · Nec
debes velle · nec pfila id licitum
lege e ut defensio licita sit
placo vetita · Scriptum e Michi vin
dictam vo · a deo invenimet vindictam

Et rursus ut paulo ante dixi
Mea est vlcio et ego retribuam
ei in tpe dicit dus · tpus expecta
sine ille te vindicet · qui et offe
dentis e dus et offensi solet iux
fnos dum quis ee cognito · Si qz
ingenui habes · si quia tibi pstio
nis hitus cura e · opta potius
atqz ora ut ne ille quidem vindi
cet · sic hostes tuos in tua vteris
salutem ꝯ vlasti e amig · Da
ire spacium · da ꝯsilio tpus · frena
impetum · differ aut desinet · a
lentescet breuis hora · sedat
iratum equor ꝯ Vlciscor · vno
ictu multos offendere · vna in
iuria sepe implacabiles hostes
fecit ꝯ vlasta · Quociens
vlciscendi studio iniuria si gemi
nata est leso · sepe invictum dissi
mulasse remedium vl questum esse
vl nutu tacito sensum iniurie p
tendisse periculum fuit ꝯ pdere ho
stem possum · Melius e ami
cum querere · qz hostem tollere
Sed vtruqz simul optimum · qz nulla
arte qz parcendo sit tam vlciscia
poss aptissimum tollendi hostibus
instrum est lenitas · in qua si re
ditum esset heremo seni sapie
tissimo nichil sapientius extitus
modo victor collo nigrum ro
manum · nec nigrum pncto eum re
liquis mox securus Solus im
pator potius ptulisset ꝯ Vlci
scendi pruritor aculeis · Resiste
cogitacionibus · pijs qz exeplis
omnibus que leniorem i parte
inclinare animum put · In primis
memorie vite breuis · et ambi
gue · hoc enim Seneca cum assen
tior efficacissima videtur ad ira
cundiam leniendam · cum idipe qz
memorarum doctor accedit · Na
quid aliud senciebat vti ait
Memento nouissimoꝝ et desine
inimicari · Sic e enim · nulliqz inimi
cicias magis alit qz ꝯdicionis
oblivio · si quem iste tamqz mor
tem sitis ne dubita moriturus
haud dubie est · et idipm cito

et fortasse hodie. tu qz illum forsi-
tan quod non cogitas p[re]cessisti
expecta paululum subsiste. si et
quod s[ic] optas et quod metuis
fiet ceterum mors qua hosti pa-
ras sine tuo illi scelere parata
e. Clandinnat fata cursum p-
paratis impelle. et moriturum
sanctius mortuas manus insta-
no scelestum mo[do] sed superuacuum
est impietate tua penniam ho-
festinare tempus celeste. quod si
valde velis nulla possis pietate
repellere aut differre. quanto
tranquillius atque honestius ie
integer et illesus tu sicatis et
innocens. quam uterque cruentus
et tu reus hinc abibis. //
Urgeor ulciscendi stimulis. // Ca-
ue ne cesseris. sed oppone memo-
riam eorum quod non tam mites ho-
stibus. sed famente ac benefica-
ue ... in illos propone quod inebria-
tum cessis hostibus adhuc ra-
biem spirantes nequaquam in
non sensimi cadauera seuierunt
de hinc tecum elige quorum filius
esse malis neque actus solos.
sed et uerba confer. pes enim non prima
crudelitatis in vrbibus e. crudelis
pes crudelior manus. crudelis-
sima lingua e. Sepe ea seuitum
est qua manus non equauerat
lingua tussiendum. illa vero opta-
uit crudelitatis sic clementie
testis e. Sonet igitur ad aurem tibi
illa cuncta multe ante mentem
Adriani vox. simul et illa Tybery
de quo scriptum est quod cum audis-
set vnum exreis Carum illud nomine
anticipasse morte exclamauit
Carnulius me euasit. O vox
ferox et si dici possit ipso vocis
auctore ferocior qui insitam sup-
plicium cogitabat. que se in vin-
culis manu sua primens euasis-
set. Ecce duo ... statu
sed mentium diuersitate. vno et
eodem verbo quam vale ... illa
ad putem hostem euasisti in-
quit de absente euasit inquit

hosti vitam donauit hic inuidit. mor-
tem elige. quid horum potius a te
dicam dici velis. an tranquillum id
vero principis. an id ad risum in-
maniter carnificis. ni ignorans quid
sit principatus iubere ista quam fa-
cere. et quam hys obuia posse intel-
ligo difficilius in sinus quam in
aliqua ... inuenire esse fa-
cere. sed bonum de bono. ut dif-
ficile omnem ex virtute. nec tu
negges ... amatoribus
fuisse facilia quam feratum e. ulcisci
// vincat pes deterior. obsta
illi dum adhuc potes. victo-
riam quam illi prius quam ea uti cepit
rape. feritatique mansuetudinem
attolle. memento te hominem
multos quidem iudicasse penituit
neminem pepercisse. // Ulcturus sum
// vincti ab hoste prestabat. ho-
stes victorem vincit ira

Bello victoriam spero // Cum
fallax vbilibet tamen in bel-
lo fallacissima spes e.
fere nichil experiendi tanto ac-
ceptum in opinione. cuius omnia
prudentissimum atque exercitatissimum
militarium rex fuit. qui dixisse
fertur nusquam minus quam in bello
euentus rude. // Victoriam spero
// pacem haberes utilius cum
ducis memorabile traditur
melior tutiorque e. certa pax
quam sperata victoria. // Bello
victor ero. // Sed si victus. hec
spes multos in exitium egit. sine
victorie spe nemo volens in acie
descendit // Spes bello superior
euadam. // Futuri vbi tempus
omnis etiam de futuro spes et fu-
tura sunt ambigua // Spes bel-
lo victor remeabo. // Hospes
hominum manes. ni victor fortas-
se. ni victus remeabis. sic tibi
reditum spondes. aptumque iter
gladios inter ardentemque clas-
sico marti caput. // Esse victor
spero. // Est qui contra speret

ut galli vel utrumque vel alterutrum
sit victor. pt vel alt vel utrz dir
partim seu alt seu mutuis vul-
neribus simul occubuere qd z sepe
accedit alibi et tunc nunc meminerim
thebis ultio inter fratres impi-
os gessisse, et rome primo post
actos reges accidisse proditum
est ubi superbi regis filium bru-
tus consul ad inferos qm secutus
e amisso aut proprio tam victoria
nulla e. quo sublato sepe tn ex
acie pari morte discessisse tenes
Utrobique igi ambos duces se-
pe victorie fraudatos constat
verum nempe fraudari tam que
tam quottidianum e tu in aciez
profitisti qd sis aut an vinc
ille tu sis hac qua tibi blandiris
victorie spe fraudandus. Bel-
lo vincam r ut anceps ff sit
sepe tristis et sanguinolenta victo-
ria e no sentitur gratis qd vite
dispendio queritur carne emitti
tanquam sanguis e precium carius
anim mors si potest ut ps vi-
ctrix dicat pdat ita tamen
vincentibus vinci pt. Grand
d' victorie sceleribus dictum, nos st
tot victi misere quot st peccata
victoris. qd si peccato miserius
nichil nec victus eo tu vincat
victore miserior, sed eo minus
miser qui minore rerum dapnis
afficitur. Vincam r ut ad
summam redigam, et an vincas
an melius sit vicisse si vincit
in dubio est
|o| t vici r Cave ne te vin-
cat ira superbia crudelitas.
furor rabies. hy st enim
victorie comites et victorum ho-
stes invisibiles et horrendi a
quibus sepe clarissimi victores
turpissime victi sunt. Vici
r Nondum te vos ad calculum
fortuna longa et perplexa nuanz
senex tractatis violenta z perti-
nax cui qua tibi nunc tu nego-
ti multum restat multum repo-

ste solita e magno cum fenore.
Magno prelio vici r victor pro-
sepe victus e bello. Vici aut
r Quotiens vice carthagi-
nenses. quotiens galli. quotiens
tu alie. quotiens victi st romani
sed expectandus e rerum finis exi-
marie que evolvunt et stare ne-
sciunt. Vici ete r Et si exitus
belli certus adhuc eventus e
dubius et delectis tristitia et le-
ta tristibus erumpunt. Magna
victoriam quesivi r Nil tam
magnum ut no minus queri
possit, e ubi plus voluerim ac
funerum victoriosa ps z putat
si no credis xerxen ac thermo-
pilas introgata. Magne vi-
ctorie sorte sunt r Uno potest
magna victoria, sed parvo p-
tio constare. de bello enim ma-
ximus hystoricus, dum ageret
adeo inquit varia fortuna an-
ceps tu mors fuit magis victo-
fuerunt qui vicerunt. plene
vici r No est plena victoria
nisi armatus hostis super est
quinquies z si hunc oppresseris a-
lii renascentur. quosdam nempe
viam victorias seu semente
dicas ee bellum, sic odia sto
truncata repullulant depressa
tu z reddidum in aciem redeunt
bellatores no ut fortassis,
magnanimo olim veteres ple-
nare vici r Cassiodore test ho-
stis ymagine supremo illo die
obviam dedit tam tremendo
aspectu ut audacissimum virum
qui vivente illum no timue-
rat, defuncti spes in fugam
verteret. sed ita pro bono multa
rediti vetans manibus, verum
firmi movetur in illos qui vi-
cisse verebamur. Vici securus
Iam sine hoste sum. stulte
dum erunt homines no deerunt
hostes. tu romane urbis post
in meritos triumphos edomitum
tu orbem no defuisse hostem
legis, et crede futurum sperabis

querenti forsan hostis de cetero
ac pugnam unquam / victor sum
Tamen ne sis frustra uti scien-
tibus victoria fructuosa est,
uti autem dico non eo modo quo
Maharbal hanibali, sed quo
Herennio vir melior sue reipublice
consulebat Nam profecto usus fru-
ctus que victorie optimus pax est
neque ad aliud quam ad pacis fine
iusta bella suscipiuntur / Vi-
ctoria meatum est / Videte ne
avolet alata est /

102 Inimici morte letus sum
/ Spectare de inimica morte
aliquid seu augurium hortor
Vel gaudere illi forsitan sit
propinqua, si quis usquam esset in-
mortalis, sperare autem alterius
morte, que tibi possit ante contin-
gere vel gaudere id hosti evenisse,
quid tibi necesse eventurum
sit stulta spes inane gaudium
/ De inimici morte gaudeo /
De tua aliquis mox gaudebit
/ Gaudeo de inimici morte /
Si qua vere condicionis memoriam
haberetis, nunquam homo de morte
hominis gauderet, quin eum queso
duorum qui simul ad supplicium
ducerentur, alter alterius de morte
gaudium cepit, sciens idem se
supplicium gravius instare et non
potius in illius morte suam
cogitans ingemuit / De inimica
morte gaudium sensi / Creditis
putas optata morte hominum voti
compotes censeri et optare vitam
frustra ceperunt, qui non frustra
mortem prius optavit dum intel-
ligere incipiunt in suam se pernicie
optasse, sed et precipites sunt
affectus vestri, quantum voltis quod
de Marcho Bruto dixisse Julius
Cesar fertur, modo vos multi
non ferre desideravi moras fert
itaque quantum volatis satius velit
hinc non modo vota impia sed
venena, sed cedes, et quantum
homo in hominem struit noveritis
sum causa in futurum spem conflata
vos optatis, que si in consilium
vocatis esset admissa timeret, et
varietas votorum male eligi
argumentum est, nisi prius ad
rectum reddit impetus que
inconsulti affectus infligit
castigentur effectibus / De
morte hostis gaudeo / Ergo
si est hostis inglorius de ipsius
morte gaudere turpe est et dolore
superfluum, sin illustri, primum quod
est dolor et si non propter hominem
at propter virtutem que in dies ra-
riora habet hospicia, sic in-
tellexit macedonicos affuisse
moris, sic Cesar pompeii sic
Allexander Darii mortem flevit
/ Gaudeo de inimici morte /
Quando de illius morte gaudeas
quem diligere iubearis, non ut
hostem, sed ut proximum eiusdem
que operis opificis / De inimici
morte gaudeo / Non audis
forsitan an contempnis consilium
sapientis Noli inquit de mortuo
tuo inimico gaudere, sciens quoniam
omnes morimur, et in gaudio vo-
lumus venire, sanum prorsus seu
consilium seu preceptum /
Spero pacem / Melius est 10
pace sperare fruare quam spe-
rare, stultum est fastidire
res certas, ambiguas spes
amplecti / Pacem spero /
Tenuisses eam armis nec
abire sineres quam sperares quod
enim si ad hanc spem impacia-
te perduxit tua iam sperando an-
te elegeres, que gaudendo uti
poteras / Pacem spes / Spes
pacis multos perdidit, sperate
que paci succedent, insperata
calamitas incautos obruit
sopitos que quos exprectos in-
venies non lesisse / Spero pa-
cem / Quando tamdiu speras
quod assequi in tua situm manu
est pacem si quis pacem non invenimus
si bona fide velle ceperimus, sed hii
sunt quibus dulce nomine pacis
pax amara est, pacem itaque

X hostes pacis — Avaricia / Invidia / Ira / Superbia

petentes paci obstant quatuor
vobiscum habitant pacis hostes
. avaricia . invidia . ira . et sup-
bia . has etiam in exilium pelli-
te . pax eterna erit ℞ Spes pacis
haud dubia est ℞ Inter spem
et pacem multa incidunt . Bene
urbium . gestis facilis composita
sepe turbavit pace ipsi tra-
ctantes pacis qui sermones fecto
sepe frangunt duos quod accidit
bellum quod afferat pacis spes
sic amicitie mentione recu-
tant quod tote dixis odiorum ℞
De pace agitur . pax est ℞ De
pace crebro nequaquam agitur
non inique vos periculose de pa-
ce agebatur . atque egerat et
gallorum et penorum duces cum
camillo ie opposuit hos scipio ℞
post belli finem . pax fit ab co-
℞ Scito fixata esse utilius dum
belli principium quot dampnis
ac mortibus tempestiva pace
esset ostaursum Sed vos pueri
quinuates ac discoli sine uber-
ibus non sapitis in pace bellum
in bello pace queritis neque unquam
non bello afflicti pacem nil nos-
cere incipitis . nil amare eam
sed ut perditam fletis . sic mox red-
ditam pari levitate contempni-
tis . donec vox iter atque iterum a-
missa provocat bona vera non
spernere . mala vera non capere
denique non ineptire non furere
quod antequam assequimini . pude-
at sepissime idem vobis audiendi
nec audisse satis . sepissime et
videndum et experiendum ductam
ipse ut destatis a quo sepissime
vapulandum est ℞ Bellum pax
sequitur ℞ Melius precessisset
bello iter obstructum nichil
insanius spe remedii vulnus
sese vulneribus egrum saltem
optare nam est sano egritudine
spes salutis insania ℞ Pax
futura est ℞ Solet pax urbi-
bus mutationem rerum afferre pest-

ferum optima quidem ipsa sed pes-
simis circumvallata comitibus in-
gruentibus legibus frugibus moribus
occultis odiis apti a tirannide
recordare quod civili tuli belli
presagus ie dixit . nec fefellit
superbos quid prodest posse pacem
cum deo pax ipsa premit melior
est autem bellicosa libertas viris
fortibus quam pacifica servitus
℞ pacem habeo ℞ Interim
bellum habes

Pacem habeo ℞ Bonum ingens
si sincerum esset atque perpetuum
inventum sane est neque te-
net nomen sed commune inest quod
quottidianum est ut sub umbra
pacis bellum lateat neque pa-
cem plus precarium diuturnam fruen-
tiorum instabilitas secum assidue
non minus quam cum hoste pugnan-
dum ℞ pax quesita est ℞ Sedu-
missa cautio et disciplina mi-
litaris fide verbum tutela quanta
aut lenta segnicies et periculo-
sa securitas . tu multis tempore
sit melior bello pax in hoc
uno bello melius quam tantus
atque experientis magnum roma-
nitas abesset si bellum cartha-
ginense mansisset pax punica
romane urbis excidium fuit ur-
bibus quam aliis documentum sem-
piternum non semper prolis atque im-
pliis optimam pacem esse id
quod vir optimus nasica male sibi
non credituro iurabit et vera
locuti docti omnes fatebuntur ℞
pacem habeo ℞ Modeste vite
bello quolibet funestior pax
superba et negligens sepe ocitan-
tes gladios tuti mox in gla-
dios inciderunt et feris pacis
optaverunt bellum quod ruina
morum atque ipsius humanitatis in-
teritum loquar quod iam bello
viri optimi pace pessimi et
nascere quod tu armis essent
penitus exuti virtute mox cum
torsa virtum omnia induissent 10X

sic melior habitus q exteriore muta-
tus est, tunc quide rex. et si mi-
ta milia hominu in testimonium
possunt q habunde sufficere
testes duo Silla et Marius, quor
plura ut de illo scribitur neq lau-
dare neq vituperare satis quisq
qm digne potest. quia dum tpore
victoriam Scipionem se ipso ro-
mano dum everteret sentiens
horribilem reputat. Secundus vo
vir fuit ut de illo videm scriptu
est, tunc si exigerent tot pluribus
vitia. Haud sit dictu utru bel-
lo an pace pluriosior fuit adeo
q rempublicam armatus sauciavit
eam primo togatus omni gene-
fraudis, postremo armis ho-
stiliter evertit. G pacem patrie
partam letor R Etiam si pax
interdum qd in homine e extin-
guit, imitatq quod pessimu
Notu est illud Satirici qui
tu de causis preste illius Rome
virtutis multa dixisset. inter
quas e proxima urbi hanibal
ad extremum intulit, nunc pa-
timur longe pacis mala sevior
armis luxuria incubuit victu
q ulciscitur orbem, est ne aut
dico te ulla pax tanti ut no
odiosa sit viris egregiis comi-
tante luxuria, certe altius co-
gitanti potius sed armis pax
videri nequit ubi bello domesti-
co victor insidiosissimo et arte-
te indutiis oppugnatur animi
boni mores i exilium pelluntur
voluptates imperant. ut q op-
primatur G Pax summa pax R
est pacis comites licentia et
libido, et ut dixi distinctio nec
pauciora nec minora q belli
illa cum corporibus itaq multis lo-
rica felicior q toga. campus
q securior q thalamus, tuba
q lira, sol q umbre. Sunt
quibus nil tutius bello sit, qd
Iulium Cesarem predicante de se
ipsis q militibus audisti. pa-
cem vo si sine viciis veniret

et celeste munus, et secundu nulli bo-
num fateor, verum raro heu sine vitiis
venit G Sed feci indutias R
Dedisti hosti spacium ad tolle-
rendas vires quibus forcius te
feriret G Indutias habeo R
Cogitate indutias insidie se-
multa p insidias hostiliter
sibi videris, plura etia facta legis
ut nil aliter belli consilia ti-
nearis agitatur liberius
contrahuntur auxilia quosdam
bello victos indutie confe-
cerunt G
Sumus in cum hostibus indutie
R Inane tempus nec pace letu
nec belli exercitatu, sed dubiis
victis utrinque pulsum fluctibus
ubi et timor pacis obstat et
timor bello ... an sit p-
mus pendere q vere respirandi
tempus optare fatigati est, n
pace pati posse nec bellum.

De pontificatu

Ad pontificatum venis R 107
Et tempestate i portu
fugi solet. tu e portu i
tempestatem sponte fugis. tu
mirus nauta G Pontificatum
sum adeptus R Parum ne
difficilis parum curarus unius
anime cura e videbatur. n omn
curas atq omnia sarcinas tibi
tulisset fortes humeri an fortis
ambitio eo ac cogens ubi ma-
le e futuru sentit G Ad pon-
tificatum ascendi R Et tuo clami-
te videris duplex est enim via
utraq ad laborem altera etia
ad miseriam ducit. quotiens p-
cedis ipse miserum. nil ut opti-
me cesserit exhibeas summo scito
sic qui ascendisse dixeris desce-
disti, puto iam illorum qui ann
prophetiam illud: qui descendunt
in mare navibus facientes
operationem in aquis multis qui
ascendunt usq ad celos, et desce-
dunt usq ad abissos, quorum aia
in eis tabescentem sunt nego-
ciorum multiplicium turbati sunt

et moti sicut ebrius et omnis
sapientia eorum devorata est. G Sum-
mi solium pontificatus ascendi
R Altum mare ascendis, quo
venti plures et periculosiores tem-
pestates. G Romanus pontifex
factus sum R Quanto maior ur-
bibus Roma est, eo maior labo-
ribus te moles manet. Erunt
qui te colant, qui adorant, qui
obsideant ac circumstent, qui tibi serico
terram sternant, auro tuos fre-
nent equos, qui vina dapesque
instruant ac prelibant, pri-
stinis pontificibus inaudito obse-
quiorum genus. Ex diverso erunt qui
omissis rebus propriis in te figant
oculos, te notent, de te iudicent
quod inter deos videris, qui deinde
mores tuos arguant, distor-
queant, famamque lacerent, vitam
carpant, quicquid usquam mali
erit, quod e fonte unico malorum
extra perfluxisse dicent, propter discor-
diam scelerum quod omnium unus tu
causa vocaberis. Quo inquiunt
sanum erit, ecce corpus cui egrum ac
languidum sit caput. G Est ne
oro te tanti vel aureum poculum
vel cubile purpureum, vel gem-
matum ... ut quietis et fame
precio queri velit. G In summum
pontificem sum electus. R Versa
ut libet hic in re causa expe-
rita hodie quod est totum vel in-
ane vel durum est, ut non inmerito
quidam summi pontifices tedio
rerum victi non supplicarunt quod
felicitatem illam hostibus
suis optaverunt. Scilicet ut pau-
cis expediam summus pontifi-
catus si rite geritur summus est
honor, summum onus, summa
servitus, summus labor, ac si ma-
le summum ac periculum, summum
malum, summa miseria, summus pu-
dor, anceps ex omni parte ne-
gotium. G Summi pontificatus
sedem teneo. R Non tenebis
diu; brevis est hominum vita, regum

brevior, pontificum brevissima,
eo quod preter pondus vastarum
curarum etas ipsa pontificis ro-
mani tempus angustat, que ad
hoc culmen nisi admodum fessa
vix pervenit. G Summi pontifica-
tus in vertice sedeo. R Quo subli-
mior sedes, eo gravior casus,
vix ex alto sine periculo aut labore
descenditur. Cura ut descendas
sobrie, ne in illo grege reperiaris
de quo dictum est: tolluntur in altum
ut lapsu graviore ruant. Ex ori-
gine mortali fastigio descenden-
dum nemo dubitat, sed hic interest
quod in istorum atque sapientum desce-
sus, reliquorum vero precipitium at-
que ruina est. Itaque Petrus ille dux
moriens, qui dixisse fertur summis
ad alta levatus est ruere, non
inniti ait ut invictus. G Sum-
mi pontificatus arcem rego.
R Solebant primi ex hoc statu
ad martirium peti, nunc ad deli-
tias vocari credunt, ideoque cer-
tatim hic locus appetitur, et hunc
omnes ferme mortalium vel quo-
cumque pontificatum aliam petunt
ob causam nisi quod potentior et
ditior sit quam iustitie preceptum
prestare querat, non prodesse, quod
quam sacrilegium pudendumque vel
dictu est, magis sepe muneribus
quam et pactis et sponsionibus
spes emitur sacerdotii pin-
guioris. O vestigio morum pessima
ad quod olim contenderant et
debent cogi homines, inde nunc
retrahi non possunt, et tam preceps
fervet ambitio ut non clam
pudor ac modestia videatur
sed ardor et pervicacia pagano-
rum, quia in hunc certum peti-
tionibus tanta fuisse dicimus
ut de Iulio Cesare dictum sit
quod pontificatum maxime petiit
non sine profusissima largitione
in qua reputatis magnitudine
eris alieni, cum mane ad comitia

Nota · Nota · Nota

descendebat p̄dixisse matri ostu
lanti fertur domum se nisi pō
tificem nō rediturum, nec fefellit
pontifex ē reuersus. liquet aūt
quo impetu id ambierit, quo
nō impetrato vel moriendū ḃ
certe, vel exulandū ḃ decreuis
set. hoc aūt illi vtrumqȝ licuit
tum a prima etate propositū sit re
gnare, ita vt iniuriam suam
putet, si qua ē hoc orbe ptās
altera q̄ꝫ cesaris, si tellus vlla
d:narum ē, ac vanis hominū curis ꝑpri
sit fine. dum qȝ sum ingū ferre,
pontificatū quo liceat ambie
nō video nō mō largitione
profusissima, sed qd̄ nō multo
minus ē turpe blandicijs atqȝ
mendacijs indignis viro ar
tibus, sed quibus adeo vt q̄
fere iam vnica sit in altum via
G Romanus pontifex sum R Dec.
norum fecimus diuersis carne ne
duorum durus sı̄ velis. Memento
pfessionis, memento debiti, me
mento dn̄i qui nullo yllo ma
gis q̄ vicario lesus irascitur.

De felicitate.

106 S um felix R pontificatu
forsan aut imperio aut
omni potencia atqȝ opibus
felicem, si qua crede falleris
vt felicem faciunt ista vel miserum
sed detegunt atqȝ ondunt, et si
quid faciunt, miserum potius
q̄ felicem faciunt, sunt enim ple
rūqȝ hiis quibus humanarum ē affixa
miseriarum radix G Felix sum
R O miser qui te felicem putes
G Ego sum felix R Opinione
forsan tua. que quum falsa ē, feli
citati nichil addidit, sed mise
rie multum siquidem ꝑpe, nō nosse
miseriam, miseria summa est. G
Felix sum R Hoc inter carnificum
gladios magnus i. Pompeius
predicat, qd̄ tū si profundius vm
bris vnqȝ fulgeat ne tū eidem
dum florentissimo in statu feli
cissimus videtur G Sum felix
R Felix es et viuis. viator in

solitus incertus auctor, qui in hac
semper z difficili calle sibi felix
vit mille pericula raptus in
certus et ignorans que si eidem
tū z felix, felix es q̄ nemo nunc
q̄ fuit, nemo vt augurior et
iam quis queso homini felix in
miserijs, nemo igitur felix prius
q̄ ex hac miseriarum valle mi
grauit, Quos quidem e cunctis
mortalibus colligunt felices, in
quibus opinatissimus ē quintus excellentissimus
et apud scriptores rerum z vulgo
etiam felix. sed hunc tū, cuius
late iactatam felicitatem non
i quibusdam ex actoribus scriptis
exceptam scio miniis aliquibus
grauissimis. et qd̄ dolore gemuit
vili ab autore susceptis. Iam
reliquorum falsa felicitas in
aperto ē Silla felix tum di
ctus est, infelicem tū vite illius
ac mortis atrocitas probat.
Alexandri macedonis ac Iulij
cesaris, z si fortuna prosperrima
vita tū inquieta, ꝑp ac turbi
da. atqȝ ideo nunqȝ felix, vtrisqȝ
mors rapida illos i. in medio
bellorum cursu, hic post victoriam
repente, i. in momento perijt
hic ferro Scipionum bellicam
felicitatem altius indignum ex
iuit, indigna quoqȝ altius
z multa mors minuit, longum
ē euoluere singulorum fortunas
Ad supremum venio. prius omnium fere
omnibus felix e visus Augustus
cesare, monarchia omnium altis
sima diuturna pace. vite spa
tio. ac fine suauissimo. Hac
qd̄ qȝ omnium superat morum. ac a
tranquillitate ꝑpa quis hunc
felicissimum negauit Sed felicem
negabit quibus hoc scrutandi
officium fuit Obstat enim ex
trinsecis fulgoribus interior
ac domestice vite status. z
fortune longe alia naturalis ac
virilis sobolis defectus adopti
uorum ac nepotum inmature
mortes. et quorundam peior

morte geminata Ad hec et
vilissimorum hominum insidie et
suorum in se acerbe conspiraciones
et delicatissime ac vincte filie
atque nepotis Ad ultima crebri
orem deinque non suus heres suc
cessor que non plautus et incita
te matris quam iudicio electus
ut omino se dignus ut impro
Si ergo hoc nemo felix vel feli
tem aliud da in eo quo felix
sis vel sine consorte felix esto
vel iam saltem veterem sententie
aure prebe sum qua dicitur iam
ante mortem nemo hominum felix
G Ego autem felix sum R Sen
tio quam felicitatem dicis aut
felix quidem errore tuo es ut ait
ille que felicitas ut dixi mi
seria est aut virtute ac felix que
nec ipsa felicitas plena est
omnis sit ad felicitatem via Ad
postremum cuncta distinguens
me mirari non dissimulo quam
in felicitatem quidam sopori gant
puntant que alii acutissimi
Nam sine omni cumulus bonorum
ad felicitatem is que indeficiens
ac stabilis requiritur et quam
multa desint homini vite studium
hoc agenti per se quisque sentit
et hoc ipsa que assunt quam in
certa quam que labilia sic agno
scat sine quod alius videtur Sola
virtus hoc prestat certe ipsi qui
sunt virtute vitam agunt quos
diffiniunt felices quos que feliti
tati proximos non negro vitam
parum perpetuis temptacionum
pluribus patiuntur infestam preliis
semper multis et hostibus ex
positi nec umquam ante exitum
securi quod sine nesciunt sine
sunt ac miseri sunt habendi
nulla enim cum errore nulla sine
securitate felicitas G Felix
tibi in videor R Nam tu sum
habes si felicem error faciet
paucissimi non felices essent
falsa ergo felicitas tua est et
ea ipsa per brevis nulli error

dum contingit gaudeo sola quidem
virtus et solida error tenue quod
et inane quam me amplectentium
manus quam sum ac umbra diffi
at vehementerque umbras ambi
gat falsaque gaudia in portu
prodit que felicitati humane
vim parum somp[nus] sive post
Cuius intelligam ab hiis ipsis quorum
prime mencio est habita que
ab omnibus qui felices vel sibi vel
aliis visi sunt ubi nam contingunt
quo re statu sint de sua illa
brevi felicitate quid senciat
tacebunt ipsi sed loquatur veri
tas testabitur que hos felices
fuisse miserimos

...neque in re sim spem in
nullus cupiat R Hanc 101
affere potest nemo ipsa
sese sem sin cupiat et in optimis
crudelibus sepe lusi consumit
G Spero multa R Et multa
metuas cum sim metu cum spes
non habitat G Spero bona R Ma
la igitur times ut enim opposi
ta spes timori est sic adverso de
fonte oritur et nate est quod
sperare cepis eius gravius ut for
mides G Spero lota R Sed in
certa neglige dementia est
est que quidem quod non habet
sperat quod habet obliviscatur G
Sperare meliora non prohibeor
R Quid si difficilia quid si
impossibilia ventura que umquam
quid si peiora si pessima sunt quam
speras et meliora tibi fingis
G Iuvat in spe vivere R Dic verius
in spe mori Nam et futura co
gitantibus presencia dilabuntur et
qui longinqua que sub oculis sunt
non vident et qui cras vivere
hodie non vivunt non dum est anguis
metuo speratur ita cum spes omnis
boni absentis expectatio sit
consequens est presentem per eam se sal
tem parte humana perceptat absitud
pati G Sed dulce est sperare
Audio quidem multos hoc dicere

sed hanc dulcedine acquisito / na
si sperare et optato caree etiam
dulce est · qd qui dixit haud du
bie gustu caret · Sperare dele
ctabile e · Et pende z affici · et
torquei spes est longi supplicij
longa spes · nil sit cum fati
gat · itaqz sepe vir sapiens spem
pditam lucem vocat · seqz infi
nita cupidine liberatu ab ex
pectacionibus vanis ad gaudeu
dū bonis suis cogi gaudet ·
de euentu sors videlt · ego in
spe gaudeo · vide aut ne qn
forsan in re doleas · et optasse
et sperasse ofectutu ee peniteat
multos quos suspensa diu ter
sit ad exitum spes ducta pes
sundedit ultis votmis · et val
de licet no sit sanctis longe
spei perare successibus · Nemo m
tollat spem · Nemo tollat
tediu ac labore cu audisti ve
tere dici solitu publio magni
labor expectare · Rei bone ex
pectatio blanda est · Sed et
fallax z anceps et anxia · sed
hoc negas · nuqz aliqz expecta
sti · sed et se fallentu inestima
bilis turba e · quid ad id quod
aiunt · nichil prorsus respiuit
illi se negat flecti facilis et
falli prona credulitas · Argu
mentu vobis leuitatis ingens ac
amentie dixeram in passim
obuias spes amplecti · et hijs
illico ceu ut bonis pasti · ad
quas docti omes · et experti vero
tardi sunt · Bona interim
spem habeo · Interim dicis ·
Credo dum illa fefellerit · hic e
enim mos multi spes deponitis
nunqua illa relicturi · nisi vos
illa relinquet · qn tu vos sepe
relinquit · uneu dictu illud ac
illum redeuntem cupide qz exce
pistis · progressi qz obuiam tanqua obli
ti veteris vanis armatu solis
includitis toties cordis arce re
ponitis · Spem bona usqz ad
ultimu no deseram · Quid si
diu ante illa te deserit · an ne
illa vetitus · an sequeris · an ex
pectabis ut redeat · auge qui
spem qn nichil e dulcius · qn
falli · Non ego tibi spem · qz mor
dicus senex excepisti · tu id admo
neo ut esse spem bona · quia
tu veris · no e spes bona que bo
num e pposuit / sed que bene · bo
num eni sperare scelestissimi qz
homines possunt · ymo z solent /
Itaqz bona spes est · que de bo
no ve vite concepta e · hanc
qui habet stringat · teneat ip
debite eam ut in ultimis fi
nat sorores qz illi suas incitat
caritate fidem · hec spe · leta
dulcis · verax · felix e quoqz
nec sperantem fallit · nec ofun
dit / sed adoptata puehit / cum
qz interim sperati boni anticia
patione letificat / ad vos seu
vera bona male vitis sperat
seu malis veris falsum boni nome
imponitis · Durce igitur vera expe
ctatio antequa veniat mesta
est / mestiorqz cu venerit · Hu
manu sapio · et de hijs loquor
que homines vocant bona · Hinc
hominis doctos olim inter hoies
longa lis fuit · que adhuc pen
det · pendebit qz eorum in omnibus
hijs vanis in rebus qui aliis
bona ulta ponentibus · Lin
quamus ista philis · ego que vol
gus dicit bona spes · Malu
igitur tuu speras qd ul dila
cone te cruciet · ul fastu opp
mat · exoptato facto / succedit
enim quod ad corpus attinet · hostis
cura paucis · qd ad fortuna
varie · et incertis diu subiecis in
genij quod ad animu vero ipm ma
gna esse pro in cladem ac peni
tem verti queat / qn que de
lectant · cum sepe etia ledunt ·
leti ego spei anchora ut mo
nebo · At qui solent naute
tempestate lacera nauis an
choris pendere si euelli ne
quit · relictaqz illa fugam
capere · Non enim qz tuqz illa
mal apoli · poetam dente tenax

anchora figebat naues in ma-
gnis et pellagi motibus accidit
ubi non naues figat illa sed
alligat et naufragio inclusas
tradit nec eidem aliter inter procel-
las humanarum rerum spes affixa
et tenax multos in exitum traxit
quibus abscissa itaque et abiecta
spe incolumes euasisset. Sepe
igitur subtrahenda spei ancho-
ra vel si hereat euellenda sive
id quidem liceat abscindenda rerum
que sub fluctibus relinquenda est
ut libera vite prorarum gubna-
culo prudencie dirigas ad sa-
lutis portum G Sed bene spero
R Bene sperando et male ha-
bendo transit vita mortalium

108 G Hereditatem orbi senis ex-
pecto R Modo te tranquillum
predicabis ipse tibi ne contrarius
sis attende unquam expectacio tran-
quillitatis que cohitant vix ullum
vite tedium expectacione molestius
G Expecto senis hereditatem
R Nescis quid te forsan expectet
Est ea quedam inter homines vulgaris
insania ut fere omnes non totum
tamen sed in morbus quam annis se
victuros sperent inviti sua de
morte cogitant mortales de aliena
aut tamen aiunt quod cum age esset
valimus G Senis hereditate spes
R Quid si interim ille tibi
speret falli alternatim non te est Et
aut senes invenias mortem
meam expectantes et sane neque
tam senex quin non possit annum vivere
nemo tam iuvenis qui non possit
hodie mori G Hereditate orbis
senis spes R Iustus hanc spem
filius iuniorem instaur spes
eduxit G Hereditas orbis senis
ad me veniet R Quid scis ad
illum tua Gaius Claudius Ne-
ronem Galba Domitiano Ner-
va quod penitus successit et
successionum talium plena est
vita hominum G Orbi senis he-
ditas manet R Quis non fallere
possit nolens qui quem voluit

fefellit an suppremo nequeat qui
filio superuixit G Orbi iam senis
elogio scriptus heres sum R
An in tabellis forsan adamanti-
nis unde non sit tale deleaturis
an ignoras quod levibus causis
multa mutantur senes mutato
ipso vite exitu quod pro omnem vitam
voluerunt displiceant G Heredem me
volt orbus senex R Potest vel-
le nichil est autem indignancia
orbo sene ac diuite ubi sua di-
ligi fere semper in actum est G Here-
ditas orbi senis promissa est
R Ea autem innocencia atque ea
mortalibus fides esset ut et nunquam
nisi honesta promitterent et pro-
missa seruarent Nunc nec
promittendi modus nec promissa
frangendi pudor ullus quod
in hereditate potissimum licere
homines putant itaque volunta-
tem testatoris ambulatoriam
vocant Non te exemplis premam nota
res est legisti credo quibus hoc acci-
dit non solum ut inuentas promis-
terentur hereditates sed suppremo etiam
morientis amplexu et obstinato
amissis quam ameceis donarent
quod apud illos in dubie succes-
sionis iudicium erat tum interim
heredes alii et eorum mentio pe-
nitus nulla esset in tabulis te-
stamenti tum media de morte
presidia ausa est tene igitur vinorum
fraudibus innumeris veris tu do-
lis morienciumque tamentos legatis
simos etiam et industres viros
nam ne singulis immorer omnibus
hoc ludibrium passus est Lucius
Lucullus vir amplissimus quod que
est alterius Augustus Cesar Oui-
audi longe quam mirabiles libido
fallendi que nephariae artes
ut in morte destituat sed sic est
mors et tu promissa in hereditate
spem defigis que frustrari pos-
sit et vita longior testantis
et breuior fides quantum hiis
testantibus mutandi causa pro-
posita possit esse iustissima

sius heres Nona semi dicens pro
genies sequitur octogenario ma
ior Cato filium genuit Nona
genarius iam prior Massinis
sa. Quod etiam hac etate mul
tis senibus evenit, qui nec
prestitis vel ne generandi vi sit
vigore animi pares essent
que cum ita sint heres, tue le
gittime captatoria obstat atque
improbam spem prohibit. Iam
testamento scius heres sum.
Sed viventis forsitan et vi
cturi testamentum, aliud in vita sunt
in morte sinant, fumus et
cadaver, cogitabis lupus quod de
expectatione lavandi et in edia
Hereditas anime certo calle
ventura est. Scito quod ut te
stator sic hereditas casibus sub
iacet, ut neque semper quem vel
habeas heredem, et sepe nil ali
ud quam inane nomen sit hereditas
Scito quod incerta vasto precio
parata res emitur, diu senex et
obsequium submissum et iniquo
vito blandicie promeruerunt, nulla
est tanta utilitatis que de quibus
impendio existimanda sit.
Nullo legum de fortune obice
hereditas ad me venit. Unde
id nosti cum sit satis id acerri
me Catonis sapientissimi senis
dictum: Sepe inquit audivi me
hos atque offensa multa mevenire
posse. Esto quod nichil metue
mat, sed a te sperata perveniat
hereditas non manebit tecum
sed a te quo tibi migrabit. vo
lubilia sunt bona mortalium. Ro
tundam nimis propriam for
mam dicunt, ut proprio rote
motu. quesivisti hereditatem
successori tuo, mestus forsitan
transitorio, sollicitus ... se
et sperasti de alio, quod de te
alii sperant

Spero alchimie prosperos
exitus. Alchimiam licite
id speres quod nunquam

109

et si accidisse non fama fuit ab
his ficta quibus id credi expedi
ret. Spero alchimie successum
Et que queso sinceri auri
sudorem suspira verba dolor ig
nium? Hi sunt alchimie succes
sus quibus inopem numquam ad
divitias redactos sepe vidimus
Non tu id attenditis tam bla
dum est sperare et falli. Hunc vos
agit avaricie stimulus impulsa
dementia ut vero opinemini
quod optatis sum quod quam dum
Notasti ne aliquos prudentes
in reliquis hac insania la
borare quosdam opulentissimos
hac vanitate consumptos dum
quam opulentiores fieri student et
fedo questui inhiant bene
parata prodige consumpserunt omni
in supervacuo effuso tandem ne
cessariis destitutos alios civili
tate deposita mestos quam semper
atque anxie dum nec cogitare
aliquid quam folles et forcipes
et carbones nec aliis quam sue
heresis eorum didicerunt in sil
vestres pene homines evasisse
Nonnullos denique amissis lu
minibus in hoc exitio carpes
insuper oculos amisisse. Pro
missum ab artifice aurum speres
Refert tamen artis artifex
quid promittat nichil credi pos
sunt eo quod nunquam si promissum vir
iurandi religione firmaverint
sed o certi paratione est verius
in metallis que terra fert sunt
nisi vos mendacio defossa tor
queret paratione a parentibus ab
strasse, nisi errori dampnum da
pno labor et labori pudor ac
cesserit. Hic qui tibi aurum sim
spondet cum tuo auro impluso
aufugiet nomini nichil narro
mos est publicus et quibus igne
commissa fraus, sepe longe pro
getulis Muchilonius cum deluso

deceptoris tui supplicio. non in
dempnior sed notior remane
bis. digito quod monstraberis. ana
rus ac stolidus flando exhau
stis flatus affatus aspersus
quod fuligine. G. Magna promittit
in alchimista. R. Dic ut ea sibi
prestet que promittit aliis, pro
quod suam pellat inopiam,
Est enim fere mendicum genus
hominum. tamen quod se pauperes fateat
ditare alios volunt, quasi
aliena illis cura sit. Molestior
sic paupertas. sicut miseri se
alios miserari dici soleant
impudentes et ignotis etiam
medium magna promitte. O
turpis promissio. et osculata
credulitas. G. Alchimie arte
dicta dives fiam. R. Immo quod
si fuisti esse desines. Ars neque
qua memoras nulla est, nisi
mentiendi artem fallendique
fallendi. Age aut quando ista
fert animus. et in manibus credi
to aut tibi quod te lucrum exhat
rite maneat domus tua in
quis hospitibus ac miris ple
ctit impedimentis, erunt ibi esto
res. et potores. id quod haud in
vito quod ignis exestuat, et cu
piditas. Erunt suffatores de
ceptores decessores. omnis an
gulus habebit belues ac libe
tes. et phialas olearum ac
herbas peregrina pigmenta et exter
nos sales et sulphur et distil
latoria. et caminos. de quibus
omnibus tibi in fine curas in
utiles. et stultitia cordis omnis
ostentationis, ac squalore et
fuligine oculos, ac sollicitudine
et flammis paupertatem. quod quod
his omnibus pene peius dixe
rim carbonatorum nomen et noct
us in tenebris atque infamibus
in latebris furia vita. G.
Operis effectum propositi poti
rum. R. Sperare huic forsitan

et gestare dabitur non gaudere.
G. Ad propositum tuum appropinquo
R. Ad intervallum constellasti
an quid aliud vanitatis uim
maxime apposito longe. semper
rebus aliquid desunt dolis

a nescientes multa in pollice 110
tur R. Invenisti certe aliud
genus hominum. cui si credas
semper pendeas. semper sperres.
Nam neque res unquam aderunt
promisse nec unquam deerunt
promissores. sic res sunt profugas
captans et promissis impulsus
ysionomo semper more nota
beris. G. Operam in bona regunt
aruspex. R. Non manus est spem
credulo quod metum pavido in
fere constantes ac ventura inspice
facile indicant. G. Multa in
dies promittunt mathematici. R.
Nichil promptius quam promissi
affluere his quos careat pudore
quos mentiri aut pudet ad
promittendum sunt. G. Leta spon
dent mathematici R. Spon
sores quere alios seu pignus.
promissi fragile genus, nudo verbo
male creditur. G. Multa promit
tunt mathematici. quere qui
promissum impleat, satius est
spem dedisse non posse rem dare
diuina. G. Promissis amicorum
expectans sum. R. Conspi
credentibus nichil erat et p
missorum. G. Magna iubet
sperare. R. Magna iubent huiusmodi
animo vetusti germinax obediens
vanitati est. cum aliquid quod a
coniunxit iubeat ille contempnit
quotiens in thalamo suo stat
instruat, sic penitus verum est
quod apud Tullium legi quod est ante
pedes nemo spectat. celi scru
tant plagas. G. Magna mi
nat mathematicus insignis
et verax. R. Vero divinus

insignior et mentiendi libertas
maior et fides promptior men-
dacio est. Saepe quidem mirari so-
leo, nostrum quod non in multo mi-
ratus est Cicero. Secundum hoc quod
quae novum insuetum quod accidit
ut tum in cunctis hominibus
multa vera memorabili pro
mendacio obstiterint, et su-
specta fides in posterum loquentis
fiat in his etiam quibus mil-
le mendaciis una levis ac
fortuita veritas ... quod
sam, et mendacio publico fi-
dem quaerit si quando vel semel,
cum nemo tam mendax un-
quam fuit, qui quandoque verum di-
ceret nolens etiam, et aut ig-
narus unius horae veri forte ali-
quem affluxerit actum est. Si ca-
sura hodie caelo astra denuntiet
credetur, denique sine ulla su-
spicione mendacii mentiri pot-
erunt quisquis potuit non
mentiri. Usque enim immemorat
praeceps in futurum pronis vocibus et
praeteriti oblita credulitas ac de-
ceptoribus faventis suis ... divinis
lecta inadvertentibus credo ... affir-
mantibus credere furor est. Certe
quibus hic Cicero videatur sensisse
aliter quam mentitus sint, vel non
a veritate mendacium quod a viris
indicio latini etiam a divinis
seu a divinitate divinationem aut
illi quod mathesi seu a furore dixe-
runt. Vos fortasse divinatores
at illi verius hanc sacri do-
ctores immo omnis vir ore co-
demnat, Ambrosius, Augustinus
ceterique qui si forte quando
... hic quod mos
pestifer invaluit ut huiusmodi hos
... in quaestione veri
... professionibus sive non
suspecti haberentur, verae fidei
professores auditi non erant
tum omnibus idem cum sentien-
tibus qui sit ... in ...
et quibus divinationem ...
bant divini viri quid tandem

causae est, quidve suspicionis,
ut non audiendus unquam et in mul-
tis primus ac maximus illorum Ci-
cero videatur. Certe his totum hoc
illusionum ac fallaciarum rerum
genus damnant, rident
ac despiciant et assumunt quod re-
lotius iste non capit omnes, non
tam quod religio, sed vera quod philosophia
et quae illam suo calle sequitur
poesis. Nec sancti modo sed
docti omnes despiciunt vanitatem
nisi illos solos qui vel hinc
vivunt vel ab his seducti in
eorum quae in dictis lapsi sunt,
quorundam in suis atque erroribus
lucrum sibi atque artem faciunt
in qua id summum atque praecipuum
observantiae fraude tegere ut pro-
de videri possit quicquid eve-
nerit, quod omnibus futuri no-
titiam professis in commune promissum
est, quia in re non ars ipsa quae
nulla est, sed illorum calliditas
et audacia et impudentia
ipsa mirabilis. Unde quod festive
admodum ait Cato ille vigi-
dus mirari se quod non rideret
haruspex haruspicem cum
vidisset, id quadrat in omnes aeque au-
gures aruspices sortilegos
coniectores caldeos quoque et ma-
thematicos ac totam quam
dixi mathesim trahi potest,
tam incertum est an illorum fraus
turpiter an ridiculosior ve-
stra dementia. Illorum tamen argu-
tiis ac cavillationibus videre fa-
cile sed plurimum est. Notum quod
adeo tam quod a nostris atque il-
lustribus agitatum, ut non super-
vacua tamen repetitio sed tunc
necessaria videatur. Vere autem imperii
fuit vanitati quid aliud
dici potest nisi quod falsos ludat
notitiam artis habentibus
in facie insignibus obtentu
et caelo insuper auctore fallaciae

persuasum est in prosperis instar
quorum expectacio dulcis leta
tranquilla est. ‖ Unus equidem
animi et testis turbida. Sed vos
sensu perdito de obiecto sensuum
iudicatis. persuasum nullo nego
cio crediderim. promptum est
persuadere volentibus quibus ipse
persuasor necesse non est. Ipsi
sibi aut natos et cantusque ci
cinarum volatusque avium et
garritus letum in augurium ducunt
ac si quociens te ista fefelle
rint recogita. Si de hac re
nos interrogas, nisi vel tu vel al
ter te fallis, vel illi spes errant
querant facile deprehendes quorum
sum hiis presagiis iure fidendum
sit. Nisi tres illi summi homi
num rerumque moderatores pompeius
Crassus et Cesar incati forte
contrarium dicturi sint, quibus
quod constat, magno quidem
sunt et familiarissimo teste
Marco Tullio Caldei omnes
ac aruspices promiserant ut
preclaro fine omnes beati senes
in patria morerentur. Utque quam
verum fuit non expectas audire
scio omnes duo miserabilius quam
longissime ab ytalico romano
que orbe sectis, fedoque ludibrio
reconditis vel lacerato illi to
toque die formidatis orbe ca
pitibus reliqua inhumati se
rantque et piscium morsibus
ac volucrum rostris exposita
terga et latera miserandum for
tune spectaculum intuentibus
Nunc idcirco vates nega
qui tam certa pronunciant
‖ Beatum augurium notavi
‖ Quamvis importunia
miser hoc successivum notavit
sorte quam non nulla est a volucri
bus sperat, quid hoc stultius
fieri potest. Quod si tibi placet et
Deiotari regem visa aqui
la impedimenti propriavit

rimine et agrippe hebreo instar
carceris exitum finem que mi
serie ac prosperitatis vindicemque
nunciavit supra vertice sedens
bubo avis alioqui infamis cuius
que virgilii carmine carmen
ferale destitutur in omne locum
ab homine ductum non. ‖ Quamvis de
mencie argumentum est quo ali
qua semper non exterreatur modo
verum sed earum que in nobis
sunt amicus in errore trahas de
liramentis anilibus ulla probe
verum vacet. Itaque et sternuta
menta servorum et natorum for
tuito lapsas voces eo anhelit
non quomodo illarum. Sed quo vera
cupiditas vacat. Causa Cen
turio ie dixit hic optime mane
bimus ne inde caput transferret
ita fuit aut quia persam pusse
flens infanticulo perfectus in
bellum nunciat patri bruci mace
donum grege consequens indica
tum est. ‖ Quamvis mens ebria
et nutabunda quam facili im
pulsu erroris in foveam ruit
‖ leta aderant consopita ‖
agesta aderunt expergefacto
‖ Felix eam per quietem ‖ Ar
tifex eius per laborem. Sepe nichil
somnia denunciant, et sepe
verum ‖ Sepe vident in som
niis vera ‖ Tanto sepius
falsa. par est autem et reliquorum
huiuscemodi vanitatum racio
unum casu incidens unum in
numeris stulte astipulatur veritas
que hismanus scitum mens non
videt ‖ Multa nunciavit dum
in posterum ego hos non miror
qui de more suo pascunt ar
tificio, sed vos stupeo qui illorum
ventri aures et ingenia vestra
submittitis. Proinde tu quid
teneas videbis, sed me sequi
voles expectabis equanimis
ac tranquillus non que astra de te
sed quid astrorum creator et re
ctor sanxit agens aliquis
in dies ardencius quo illius

amore fr[atr]is dignior . de euentu
non tibi veniat in anim[um] sollici
tare istos . quibus ignocior
e[st] veritas . q[uo]m tibi denique sic
habebis futura nosse homi[n]i
dati[um] nec expedire si liceat

III etus rumor insonuit .
Noli fame crede[re] men-
dax e[st] . Multi letos nu
ciant rumores . Sepe tame[n]
vim credituri q[uod] multis .
Tamen tot numeris affertur
falsum penitus esse no[n] pot[est]
Magis fame volubilis est
non veris falsa miste p[er]mix
tis veris . multa mendacia
conduntur . omnia mentienti
nichil creditur . Rumoris
auctor plur[imum] verax e[st] . At
nemo q[ui]d[em] audierit aut vi
derit referre contentus e[st] . nichil
e[st] actum . nisi pro se quisque ali
quid auditis adiecerit . aut
visis que ad multa fecerit ma
ctum breui mendaciorum vide
as aceruum . sic p[er]manet ut
aiunt tradicio tuscorum . eciam
crescit malum . q[uo]d q[uo]d ait exi
mius vir poeta mobilitate
viget . vires q[ue] acquirat eundo
Hactenus letissima fama
est . Quid simulare ut ferrat
sepe letum rumore mestu cla
des sequitur . crebior que for
tune status ut p[ro]fundius vol
neret spem p[ro]mittit . accipide
q[ue] nobilificam lora angariam
rumoris illi tam dulcedine
singulo gaudentis insligit
quod vir doctus intelliges
letis rumoris . non gratiam
habere q[uam] in nobis secum volens
vel quid esse vel ludum q[uo]d tam
faustum videatur in contrarium verti
posse . Leti rumore moneor
Expecta saltem dum con[n]e
tus sit . tamen q[ue] rumorem am[m]
tumulis suis agi turpe est
licet veris statis ut turpissimum
multos gl[ori]osis ex p[ro]dituris
veraeque mereorum amore statim

gaudij memoria
Spero filij reditum . Spe
ras gaudium sollicitum et
propinquum metum . Spero
amicum reuidere . Rem ami
ci p[er]dulcem speras sed falla
cem fragilem res hom[in]um statu
tremunt . forsitan que expectas
iam nunc obijt . potes hec pro
basse si vixisti . impedimentorum
multa sunt genera . unum que om[n]ibus
mors . Amici conspectum ex
optatum spero . Solet hic ve
nientum optare et sperare . sed
multis assiduis casibus disiungi
q[ue] multos fuisse rome credimus
q[ue] cupidis animis Marcum Marcel
lum hinc . vel ad reditum expecta
tes . q[uo]d aut die medio hostis
illum crudelissime expectabat
nunc potencior fuit iniquitas
q[uam] victoris clementia adversa
rium ab exilio reuocantis . po
tuit igitur cesar senatus Mar
cello demum dare . non potuit
marcelli cliens gerere magis
et pati ut heres cesaris bene
ficio vteretur . Spero amicum
et specto hoste quolibet carere
tem . Tutus est hic homini ho
ste carens . ut sit aliquis p[ri]ua
tarum expers an publicis inimi
cis quisque vacat . si carior
dico et p[ro]ximum q[uo]m amicicia
duce bellum humano generi in
dixere . finge aliquid tam
benignum sidus ut hec peste
terras exuleret . vel quis arce
bit vehiculorum et equorum lapsus
fluminorum ac torrentium insul
tus et ruinas ponti . et ce
terorum equoreas q[ue] et aereas
tempestates . Adde feroces bestiarum
sub malum quibus non singulos
tam homines dicearchus cu
riosissimus indagator rerum
talium . sed quondam hom[in]um genera
docet occubuisse . et Cassianus
quot sunt causa humanarum
rerum corporum ullus e[st] numerus . tot sunt
hostes hom[in]um qui spem tuam

recordari non dico posse, sed extin
guere ut nichil ultra veniat
mors quam dico cenantibus
et stantibus utique continua
est, nisi itinerantibus eo fortas
se viacior, quo iter et vehe
tacio, et latere commutacio
pluribus casibus quibus videtur
exposita ‖ Spero amicum pros
pere exacto negocio reversurum
Circa glose, quod prospere ges
serat drusus vero divi augu
sti privignus, ut etiam omnibus
hostibus domitis carus esset,
ita ut eum pannonii adorarent
quare miraculos affectus erga illius
memoriam usque ad hec tempora, si un
quam germaniorum iter peregeres
finisti te sentire potuisse, arbi
tror certe illa cessat quibus gla
tur quod romanus in saxis ali
quot sillabis casu aliquo dis
culptis, nunc etiam stultum vulgus
hys usitatis ad memoriam ethimi
prorsus hostiles depopulatus agros
drusus tibi roma decus, etiam
quod sibi trophea, hister pacatis
lenior ibit aquis, tale hunc
iuvenem qualiter roma ipsa ac
universa respublica, que de nullo
tunc homine sicut pendebat, quia
ergo quis tam multiplici spei finis
expectatum drusum inexpecta
ta mors abstulit morbo quo
constat raptus, et quod magis
amores et fractura cruris equo
supplabente suscepta, qui unus
victor reversurus sperabatur
in patriam ex animis est revertitur
quidam filius hunc germanicum
illius credo unquam hominis
sed roma omnis expectabat tanto
desiderio quod totius orbis unus
atque ... quod et nidue et non nisi
vincat hostis matris filium esse
deo quod ad primum egritudinis sue
nuncium abominata pervenit de
lecta civitas voltus quoque omnium
et habitus mutati, et mestum
tota urbe silencium fuit, ubi
aut letior fama motis his

auctoribus supervenit evaluisse
illum et vivere, subitus cla
mor atque letissimus undique sub
latus, romis quod tiberim exci
tavit, concursus quod in capitolium
ingens factus, et pene convulse
templorum fores ad persolvenda
vota agendasque diis gratias
victa nocte luminibus fractoque
vocibus silencio gratulabun
da canebant, salva roma,
salva patria, salvus est ger
manicus Circa id vero tande rei
exitus nempe quod quanto in re
bus acerbius convenit in manus
certior obisse germanicum,
hunc publicus dolor ac gemi
tus non edictis aut diebus
festis, aut ullis occ consolaci
onibus coherceri quivit, nota
est hystoria libro Cesarum quarto
‖ Spero iuvenem filium ven
turum ‖ An hys parum vines(?),
de quibus dixi accipe iuniorem
Marcellum eiusdem divi au
gusti nepos ex sorore, quantum
putas expectare ab avunculo
qui eum sic dilexit, ut virgilia
num illud carmen nobilissimum
quo summus vates adolescentuli
illius pene puerum memoriam
honestavit, sine lacrimis au
dire non posset et auctori silen
cium imperaret. Cuius mater
Octavia que illum sic amavit
ut usque ad ultimum vite sue finem
quasi tunc extinctum continue
deploraret, omnemque consolato
rem non tamen contempneret, sed quid
hic aut est quod putas nisi quod ce
teri non redijt, sed relatus est
et drusum quidem non equale ac
ceperat germania rome
anthiochia germanicum marcel
lum bayona restituit. Vrare(?)
expectacionum sors quis. tu ibi
nunc alia fingis, et sors ve
niet quem expectas, quem
venit fortassis ut abeat et sperare
maioris et optare ‖ Amici
absentis adventum spero

Canis mireatur expectare ymos
tu mortui expectent in phibet
q insi nit fatuos vere spem
no hnt Arthurum brithones ex
pectare fama est Neronem
principem indi sub fine rediturum
quid sompniat vita vestra
ab inicio ad extremum ut non
modo vanis expectationibus
plena sed ipa expectatio vana
est Id sic ee si no vides a medi
um a minimo vixisti quid hnt
agitur neglexisti Expecto
villicum mire venturum Aut
domum arserit aut messis ena
nierit aut pratum exaruerit
aut bos obierit aut mites
grando percusserit arbores turbo
do gvolserit locuste satis in
sulta venit columbos corui
et mures pullos volpecula
agnos lupus invaserit hii fe
re rustici sunt rumores
proris adventum spes Si hoc
speras quod iam metuas igno
ro sic e tn sr qui expectat co
ingem eciam qui febrem

113 Spero tpa meliora Omnia
fere tpa eque bona sunt
Tpm creator tpm eque
bonus est semp sed vos tpibus
bonis male u utimini in que
hoc ut i alijs culpas vestras
rebus ascribitis Fac ut hoies
boni sint et tpa bona erunt
Tpa hec stare nequeunt
leciora succedent Nullum
tpus stat cuncta preteriunt et
q transierunt no redeunt Virtu
te et industria bonarum artium
studijs sed ne pereant nichil
x restre nari
est tm dulcius bene impensi
tpis memoria sed vos illa
re uti scientes ut oportet nisi
omnem vitam uel in sompnium ac
desidiam uel i sollicitudine atque
usus pessimos effudistis tpus
innoxium accusatis no quid
meracior infanciam ac pueri
ciam i ludos vanos Adole
scenciam atque iuventutem in

libidinem atque avariciam Sene
ctam ac senium i querelas ac
lamenta consumitis que na
hec tpm culpa est Fluunt iam
fateor q na e vos iam dudum da
occupare neglexistis non e va
sed culpa vos naturam culpa
tis culpa excusatis res non
nova Spero leciora tpa
leticia seu tristicia ut dixi
non in tpibus sed i vobis est
Eo aut quo intelligis modo
no leciora e speranda esse sed
tristiora pendes si ad etatem
tuam ipe respicis que in dies
tristior et aperta distabit
et plerasque in scibus invenio
et sane si senes interrogare
flexis e iniure atque existimare
mos tepis sunt ingenies de
sperare q speras no est cur
lumine cuiusmodi verum speres no
meliora instant q ta vere
or pocius ut peiora tuo quesi
q pe priores erant homines q
et magis dominant viri et
apcius indicijs res declarant
nisi vos mortales boe sp spei
magnum aliquid de vita nobili
ac modesta iuventute concipi
tis a qua qdem ego opinione
longe absum nichil enim boni
penitus meus pragit sic in
virum ac ruina prona sunt oia
Mala sunt tpa meliora ve
nient Omnem etatem de
moribus suis gestare inquit
Seneca addo ego omnem ha
buisse quod quereretur futuram
q omnem cunctis seculis q
querat Spero leciora
tpa Una e ad hec via qua
leciora si habeas no expectes
fac ipe tibi ante leciora quod
sine virtutibus nequit fieri
tibi hoc feceris leta eis erunt
omnia triste nichil Meliora
tpa expecto Ut veniant
q e dubium certe illis veni
entibus tu recedis quanto est
amans rite uti presentibus q

auxie expectat· que vel forte
non veniant vel innume sibi vi
sucus

116 P Rincipis adventum spero R
Timent que optanda sic
multa sperant· que time
da sunt utraque in parte pe
ricula iudicium pervulta est· G Spe
ro principis adventum R Stulto
sperantes honestius libertate
Nam profecto qui dominum sperat
servitutem sperat G Spero prin
cipem venturum R Et illum
et que omnium malum speras· fuit
enim quando et princeps imperium po
puli poterat sperare, nunc
imperium principi labor est prin
ceps populi pernicies G prin
cipem venturum et respublica R
Tu vero quid privati speres vi
deas in quo tempus fatale falli
potes· spes hec reipublice stulta
est· talis enim nisi amens spe
ret· quod pestiferum totiens sit ex
pertus G Spero principem ven
turum R Et secum sunt motus
rerum varios mutationum variam
novitates novitates famem pe
stem· bella· discordias· que vel
universa vel singula modernorum
tum principibus venire sunt soli
ta Si hec placent principis spe
ra ut nil horum formidabile
sit ipsum mane iam impium non
est· plenum fame est· at nu
merum boni aut eius effectum
vel solius umbre vetustatis
avidissimum G Spero venturum
principem R Ego vero te mon
tium velim ut quiens ad ve
tante audiens· credis te toni
truum aliquod preambulum ful
minis audire nec speciale incipi
es si tunc potuisset in altum
labi oportet· time enim adusta
et si grandum est intuitu consentaneum
est nature· sperare aut mala
et nature est oppositum et intuiti
G Spero mox principem affu
turum R Quam putem videris
fato te infaustum reipublice· sed

aspice vel memoriam ipse tua
vel petes interroga annos quot et
prisos annos ita et reperies ut dico
idem quod filiis et nepotibus tuis a
nuntia ne ipsi quod adventum
principis stulte sperent/ dic eis
queso quod unquam vel innumre
leonis adventum vel affutu
ram aquile aniculi speraret
liceat pecudem loqui· stultissimum
et mali sui perdituri auditissimum· at
homo· ceteris sapientioris est ita
opus est hoc· solus fame sibilis
capitur

117 S pe [rubric: m] ratis post obitum famam
spero R Multi famam se
mereri sperant cum
infamiam mereant· et ceu vi
atores erronei ad accedere esti
mant retrocedunt G famosis
simus in vita· famosior ero post
mortem ero R Est hoc fateor
in nonnullis verum ut Annei
Seneca in epistola quendam hictu
rum se gratiam apud posteros
vaticinat Et Statius papini
us putem famam benignum
iter suo operi ad futuros sta
tuisse ait et Ovidius naso
sibi nomen indelebile futurum
seque ore populi legendum per quod omnia
secula victurum prestitit / neque hec
de ullis horum falla· sed cum
multos putans idem sperantes
spem fefellisse spem multa
hoc idem de seipsis Si famosis
simus dum vivo / tunc non famo
sior sum post morte R Vana
hec quottidie audio et volgare
est ut multa in vita famosi· et
clari post obitum sunt inco
gniti et obscuri· mirabis ta
ceri hinc in promptu est· affabi
litas quedam sermonis comptus
ac lepidus· blandus supercilium
clara frons benigna salutatio
beneficia in varios· protectio
in clientes· hospitalitas in
exteros· urbanitas in cunctos
hec et his similia viventibus
famam pepererunt· ea vero mox

ut hunc abierunt non durant
nisi forsitan quidam qui illos
noverant supersunt, quos ipsum
quoque breve fore conspicies, quid
aut duraret non in solido
radicata naturale est ut fun-
data debiliter leniter quam aucta
brevi dilabantur, ut sit forma
durabilis aut vite sanctitas
aut gestorum claritas, aut insignis
scriptorum constabit elegantia
Rarum decus in loquaces
isti et urbani qui togati et
gemmati populorum digitis os-
tenduntur, non nisi quamdiu lo-
qui poterunt, aut paulo am-
plius cognoscentur. Durat hoc
apparatus tam celeriter et
has pompas et hanc scientie
nubem. Hec verborum tonitrua
in tenuem fumum evanescere
durant fateor, sed hec est vera nec
ipsi de se testimonium prebuerint am-
bitioni aut lucro aut somno
dediti, nec qui probeat meruerit

Famam invenio post mor-
tem. Fama nichil unquam
mortuis profuit, unde sepe et
nocuit. Quis enim prudentiam ac
mortem Ciceronis ac domestici
nisi insignis literarum fama con-
stavit. Idem de Socrate ac
Zenone et mille aliis dicta pre-
nota omnibus. Quid non nisi fa-
ma scientie et ingenii tam
dedit filio Minois regis Andro-
geo ut ab Atheniensibus, quid
Oethe Colchorum regi auro van-
tas attulit delectos ut ami-
cos vere aut predones nisi fa-
ma divitiarum. Nam quid signi-
ficasse aliud credimus famo-
sum id aureum vellus divitiis
nisi opes multas late quam vulga-
tas quibus divites bestiales
opinione quam inopes verorum velut
aureos velleribus vestiuntur

Famosus ero. Ut sit ita
quid hunc magnum corporis esse
fortes aliud fama si noticia
omnes esse, ut plerique in
unus nunc quid laudatis p-
derit ab hiis qui te si videant
non agnoscant. Dic enim queso
si Homerum videas et Achillem
si Virgilium Augustum, nunquid
non ignoti abibunt cum tam
nota et clara sint nomina
crede in spes inter magna ex
dupplicat vane sunt, quas nec spe-
rata provenerint, nec ut pro-
venidunt afferant quod pro-
mittunt, forte enim plus in spe
sunt humana omnia quam in re,
linquite igitur spes inanes et
vana desideria contentis quam
terrestribus, iam tandem et
optare desistite et sperate
celestia

Edificavi gloriam spero.
Nesciebam calce et a-
rena et lignis et lapi-
dibus gloriam queri. Credebam
quam celestibus et virtutibus querere-
batur. Edificando in gloriam
paro. Sed fragilem et cadu-
cam omnia quam manu hominum
facta sunt, vel manu hominum fra-
cuntur, vel stando et durando
deficiunt. Est enim manibus longe
prevalidas, longa dies est cun-
ctis rebus, quibus nullum senio
resistit, inventibus quo super
quibus hec tua gloria fundata
est, ruinam quam cernere est necesse, sed
forte non credis respice ad
antiqua in ignota esse tibi
quidem non puto, ubi est nunc tro-
yanum id ylion superbum, ubi
Birsa Carthaginis, ubi tur-
res et amenia Babilonis bel-
larum, nunc habitatio est ser-
pentum de Babilone loquor
antiquo, altera nempe pro-
pinquior et recentior adhuc
stat tito eadem casura, sed
effectus vivi, ubi sunt denique
septem illa opera grecis scripto-
ribus celebrata. Atque ad inter
propinquiora veniamus. Non
est queso illa Neronis domus
aurea que quidam fatigavit

architectos cogita, lectores
etiam nunc fatigat, que quidem
domus una cum aliis edificatio
nibus cunctis omnes excessit
ad inopiam illum compulit et
rapinas. ubi sunt therme
diocliciane et balneum anto
nianum et Simbeum marii
et Septizonium severi et eiusdem
therme severiane. Denique ut
summatim rerum attingam, ubi
est augusti forum et sedes
martis ultoris ubi edes to
nantis Iovis in capitolio et
apollinis templum in palacio ubi
eiusdem porticus ac bibliote
ca greca pariter et latina
ubi porticus alter et basilica
gaii luciique nepotum sub nomine
dedicata et extructa et por
ticus tria livie quoque et so
roris octavie theatrumque mar
celli. ubi tot opera per illustres
viros iussu eiusdem principis et
hortatu inclite urbis in locis
tanto labore tantisque impensis
edificata marcii philippi
edes herculis et musarum
lucii cornificii edes dyane a
sinii polionis atrium libertatis
munatii planci edes saturni
theatrum balbi cornelii am
phiteatrum statilii thauri
innumerabilia preter hec opera
marci agrippe. Ne per eam
per singulos ubi sunt tot lu
xuriosa principum pallacia
quere in libris invenies. no
stra urbe totam aut nichil in
venies aut perexigua tantorum
operum vestigia. tu de tuis quid
speres videris. Certe augusti
omnium supremum nisi aliqua edifi
cia reliquisset iam pridem
omnis eius gloria corruisset. Nec
vero solum templa deorum que
par erat in ipsos edificantes
ruere sed pia etiam loca hac
ipsa etate in eadem urbe alia
ceciderunt alia corruerunt
et nunc vix ponderibus suis
stant preter unum pantheaeon
agrippe celebris, exceptum sancti
possident et maria que anti
quissimam illam domum suo nu
mine virtute sustentat. Crede michi
aliis quam lapideis fundamentis
eget gloria ut mansura sit.
G. Edificiorum gloriam quero. R. Te
nere igitur illam ubi est nunquam
invenies nisi non est vera quia
gloria non est in membris nec
saxis. Sunt fateor volgo re
rum iudices qui dicant tribus
modis gloriam queri. gerendo
magnum aliquid quod de te
scribant auctores ydonei. vel
scribendo aliquid quod mirentur
et legant posteri vel insi
gne aliquod opus extruendo
ut sit ista ultimum tamen hor
um et minimum et caducum
G. Relinquo operum edificatorem
quibus moriens ipse meam glo
riam et a posteris gloriam spero
R. Gloriatus est Augustus
ipse de quo dixi quod urbem
marmoream relinqueret quam
latericiam accepisset, que tamen
gloria nisi aliis rebus adiuta
esset quo nunc fuit perventura
conspicimus. Proinde cum
melioribus curis morere sta
biles quam spes in amplectere
ista et eum quibus fidis et ullius
pars sit et te illico consequentem
in ruinam ipsam unde sumpta tamen
venientem. G. Edificavi domos
unde laudem spero. R. Lauda
bunt forsitan qui illas inha
bitabunt, brevis et angusta
laus. qui post venient vel il
las non invenient vel a paga
nis vel volgo dicas factas dice
tur nomen cognitum esset

pero gloriam ex convictu R. 111
Refert multum quibus co
nvictis sunt quidam utique
non plurimum quorum convictu
sit infamis. G. Erro nisi bonis

artibus a' honore gubernacu
glam non querit. ego hoc vltro
subiunxerim spero nil honore ex
emplo bonum fieri. nisi si in
aliud exire nil familiaritate
solam glie inchil forte. Est
id quidem in adolescente pre
cipue signum optimum. quod nisi bo
num eum haberet nequaquam
volgi bonis optaret. Est enim
amicitiae ac familiaritatum
fere eum causa nexus q̃ si
militudo quedam. Aiunt qui si
quos imitaris equabere. hy
est simiinig ymo quod ut te
est inchil omiserit ipsa volu
tas bona laudis et glie primo
carebit. prima enim et maxi
ma pars virtutum est bonum velle
quod si nisi processerit ne se
quens virtus. Familiaritate
honore glorior. laudo id q̃
modo nec te lucri cupiditas
nec alia spes inducat. eo q̃
tu tua purgat intencio ut filius
illis fias. Alioquin per glam
sola vera glam non meret
Ex honore quietem glam
spero. Spes quidem magna
sed improba. qui et in sciencia
et in eloquencia et belli pacis
q̃ artibus absumendo et im
tando multa ac illustres ex
quietu illustrium cuasere in
vide. ne aut honore stabili va
ritate et virtutem huius etatis
inopia prorsus assequi ne
queas quod intendis

115 Multa spero. Multam in
spe multa est vanitas.
Multas q̃ fallendi aditus
fortune. Spero multa. Spes
multiplices multa destituunt
qui modicum sperat iter q̃
nibus arctauit. at qui in
obstrauit. Valitudine bonam
spero. Mortalitatis oblivio
nem. Spes longam vitam
diuturnum carcerem. ubi multa
feras. multa videas que nolis

Spes membra vinciat. Vin
cla tenacia grata cum unde
metuas absolui. Forma
corporis elegantis. Volupta
tum stimulos. Amore prospe
ros exitus. pudendi maestos
dolendique. Amice quietam
noctem. Breve sedum quod ne
scio quid. Peccandi licentia.
Infelix gaudium penitentiam
cum longevam. Vxoris oc
casionem. Aditum senatus.
Agile corpus et validum. Ani
mum contumax ac rebelle.
Divitias multas. Granem
saracinam ex lappis et tribulis.
Ex diversis equoribus ventu
ros nautas. Late dispersam
sortem in monstra maris
circa scopulos agitatam fluctu
bus tractam finibus pul
sam ventis. Lucrum de corru
ptis mercibus. Statum quod te
perpetua sollicitudine cruciat.
Lucrum quod iniquo in multa credi
tum dampnum perpetuum pariet. mer
cator nouus facilis ad cre
dendum expertus multa et suspi
cit. Honestas filie imparis
filio vel. Nulla fortune res
tam crebro fallit et tam cerunt
magnam potentiam. In multi
cenam miseriam. opulentam in
opiam. pauidam superbiam.
Regnum et imperium. pre
cipitia et procellas. et sub
scollatum dyademate sustam
supremum cor anxium. infeli
cem vitam. Honores fori.
pulverem ac strepitum. Coniu
gium et natos. litigium et cu
ras. Coniugem multam et vxo
rem filio. Tibi laborem ac di
lecto penam. Senile oblitam
vxoris et coniugem iuniorem.
Attrito laqueo dissolui in
nouo et valido vinculo. In
genium linguam literas quibus
suadendum malleum et mas
sam quibus tibi atque aliis
semper sit frangas. Laudarum

finxerit. Philomenam sui do
Auream piramidem. do
mum pictam tecto. Elam post
mortem. lenes auras post
naufragium. Nomen apud po
steros. Testimonium ab ignotis
heredem meo patrimonio
amicum cum et tibi in redeas

19 Animum pace spero. etiam
sperare maius quam habere. pa
cem hanc mox ut bona
fide velle cupis invenies
Spero pacem ait. pacem spe
rare bellantis est. qui aio
tuo bellum infert nisi quod tu
quod ipse abstuleris impudenter
ab altero postules aut speres
Spero tu pace. Unde pro
aut quid speres quod ipse ti
nunc potes dare sit ut illam tibi
nemo alius quam tu possit expe
pone avaram cupidinem atque irarum
plenam ac quesieris pacem
Spero pacem et quietem an
Quod ergo quod agis add
sum pati est. contra quam tua spes
tanto penitens. vix tantum de
bent viri homines ut salui essent
quantum inimici peant. plus
pene bellum atque in labor quam
cautur quam emenda pax esset
ac requies. Sic pervertit spes
mortalium ac vota in studiis
ut non unius hominis unum pectus
sed multorum ex eorum de omnibus
dissidentium videatur. Cum
etenim spes. Amor vere nobis
her libido sperandi semper o mor
tale genus. siquidem quod spe
rastis adepti estis. rursus spes
in longinquum transmittitis. et
inde rursus alio. ita ut semper
dies hodierno clarior et me
liora quam futura putabis sunt
nempe quibus nil sit gratius
quam sperare. qui spem ipsam spe
rare. vera illis rerum
permutatam velint. quibus ego
quid optaverim nisi ut pectora
sinantes omnia bonis quam se
sibi intimis spoliantes inter

caritas spes senescunt. quo ut
intelligunt manu se speasse
et intergum versi frustra se vi
deant alibi quesiuisse quod se
cum erat. Spero pacis re
quiem animi. Magna pars
verum humanarum umbra est. Ma
gna per motum vento pascit et
in somnis gaudet. Quam mul
ti tua hac spe ad eternos labores
ac bella descendunt

De Spe vite eterne .120.

Spero vitam eternam. R. Nulla maior. nulla
pulcrior. nulla studior
spes. modo non sera. preceps
ve sit. Sunt enim qui per male
agendo bonum pervenire quo
nichil est stultius. Eternam
vitam spero. R. Ea que virtutum
consanguinitas atque nexio sicut
a philosophis disputatum. ut verum sit
qui unam habet omnes habere virtutes
tam illud est consequens. virtute una
carentem cunctis carere vir
tutibus. Quod si de moralibus verum
est. hoc de theologicis opinemur.
Itaque si spem habes caritatem
simul habeas oportet ac fidem
si qua harum desit non iam spes
illa sed presumptio inconsulta
est. Vitam spero eternam. R. Rem
bonam ymo optimam speras.
Illud inde ut quod bonum agis a
gas bene. si quod bonum male agat
nec unum infallibilius existia
tor quem ... quid fiat aspi
cit. ut unus adubia quam uba
libratur ac nomina. Spero
vitam eternam. R. Non celestes cum
sed terrestres dum de se sperare
amant. sed aliquibus perfecto
ab his quibus se caros ac di
lectos sunt. aut qui si cum for
sitan odiosi fuerant ac rebel
les redire iterum optantes ad
inuicem confugiant. Vitam eternam
spero. R. Vitam temporalem carere
te hac ad illam pergitur. Spe
ro vitam eternam. R. Una omnium
spes est. que si vite illius capaces

et felicem te faciet et iam fecit
eternam vitam spero primum
est ut vivam. de hinc victurum spe-
res. utraque sobrie ac modeste
Spero eternam vitam O felix
nisi te spes ista fefellerit

de forma
de imbecillitate corporis
de adversa valitudine
de Ignobili patria
de originis obscuritate
de obscura origine
de servitute
de paupertate et dampna
de tenui victu
de originali inopia
de innumerosa prole
de amissa pecunia
de vadimonio
de amissione temporis
de ludo taxillorum
de sponsa alteri adiudi-
cata
de uxoris amissione
de Importuna uxore
de Raptu coniugis
de Impudica uxore
de sterilitate uxoris
de Impudica filia
de vetulo debitore
de Infamia
de Inhonesto et indignis
laudibus pudore
de amicis infidelibus
de Ingratis
de servis malis
de servis fugitivis
de vicinis importunis
de Inimicitiis
de prerepta facultate
vindicte
de odio populari
de Invidia passive
de contemptu
de promissi muneris
tarditate
de Repulsis
de Iniusto domino
de Indocto preceptore
de discipulo indocili ac
sordido
de Noverca
de durae patria
de contumaci filio
de discordi fratre
de amissione patris
de amissione matris
de amissione filii scelerati
de Infantis filii casu mi-
de filio qui alienus inven-
tus est
de amisso fratre
de morte amici
de absentia amatore
de Naufragio
de Incendio
de gravi negotio
de duro itinere
de sterilitate anni
de pillito
de furtis
de Rapinis
de dolo malo
de carcere
de tormentis
de Iniusto iudicio
de exilio
de obsessa patria
de quaesita patria
de metu perdendi in bello
de bello temerario
de aegro militiae
de Infausto praelio
de belli civili
de discordia
de ambiguo statu
de vulneribus acceptis
de Rege sine filiis
de Regno amisso

de proditione
de Tyrannide amissa
3 de pristinis artibus
de Senectute
de podagra
de Scabie
de Vigilia
de Inquietudine soporiore
de Celebritate nominis
de dolore malis ex moribus
heredum egre accepto
de Amicitiis tediis vere
variatio
de terremotu metus
e timore pestis — de Tristitia et miseria
de dolore dentium
de Egritudine tibiarum
de Cecitate
de Auditu perdito
de Tedio vite
de Gravedine corporis
de Gravitate ingenii tar
ditate
de Memoria debili
100 de Eloquentie defectu
de Amissa lingua
de Virtutis inopia
de Avaritia
de Invidia active
de Ira
de Gula
de Torpore animi
de luxuria
de Superbia
110 de febribus
de dolore partu
de Totius corporis dolore
et languore
de furore
de veneno
de Timore mortis
de Otia mortis
de Morte
de Morte ante diem
de Morte violenta
de Ignominiosa morte 120
de Morte repentina
de Egrotatione extra patriam — de morte extra patriam
de Morte in peccatis
de Morte sollicito quid
de patrimonio liberis futurum
sit
de Mortis anxio quid viro
mortuo uxor sit actura
de Morte sollicitata quid
post se patrie venturum sit
de Studio fame in morte
de Morente sine filiis
de Morente qui metuit 130
in sepultus abjici

rebus omnibus que vel lecta placuerint vel audita, nichil pene vel insedit altius vel tenacius inhesit vel crebrius ad memoriam redit, quam illud Heracliti omnia secundum litem fieri. Sic est enim et sic esse modo universa testantur. Rapido stelle obviant firmamento, contraria invicem elementa confligunt, terre tremunt, maria fluctuant, aer quatitur, crepant flamme, bellum immortale gerunt venti, tempora temporibus concertant, secum singula, nobiscum omnia. Ver humidum, estas arida, mollis autumpnus, hiems hispida, et que vicissitudo dicitur pugna est. Hec ipsa igitur quibus insistimus, quibus circumfovemur et vivimus, que tot illecebris blandiuntur, quotiens irasci ceperint sunt horrenda; indicant naufragia atque incendia seu celo seu terris sevientia, tum insultus grandinum, tum vix illa umbrarum qui fremitus tonitruum, qui

fulminis impetus, que rabies
procellarum, quis fervor seu
furor, quis mugitus pellagi
torrencium fragor, qui flumi-
num excursus, qui nubium con-
cursus et concursus Maris
ipsius mutuum attractum ac rapi-
dam vim ventorum atque abdi-
tos fluctuum tumores incertis
viribus alternantes certos sta-
tutos que fluxus ad refluxus
habet cum multis in locis tum
conspectius in occeano, quam res
dum manifesti motus in
latentis causa queritur non mi-
norem philosophorum in scolis quam
fluctuum ipsorum in pellago lite(m)
movit. Terrenum vero nullum animal
bellis vacat. pisces. fere. vo-
lucres. serpentes. homines
una species aliam exagitat
Nulli omnium quies data est. leo
lupum. lupus canem, canis
leporem insequitur. Est et canum
stirps cui audencior seu devo-
cior, non lupis modo resistere,
sed leones. pardos. apros ur-
sos insectari soliti atque a-
ggredi. Canum illorum tam
generosa ferocitas et tam
nobilis fertur elacio ut ur-
sos apros que fastidiant, in
solos elephantes ac leones
dignentur irruere, quorum unum
Allexandro regi missum
contemptis que tali indole co-
gnito contemptu occidi visum
regium magnificum que inde al-
teram pervenitque qua deinde
dilectum que regi vivere atque
in deliciis habitum Nam ipsius
canis erga hominem tum fer-
tur amicissimus, quanta sit
caritas, et quanta conciliat spes
tibi preter morsus, ac latratus
inplacabilis Non tamen athe-
niensis fabula. sed distinctius
vere probat Euripides vel-
pina fallacia. una quidem
ex multis audita est, piscato-

rores tunc ad urbem pisces de-
ferrent, quod libenter de estate
nocte faciunt aliquem volpecla-
cam extremum calle medio tur-
sam invenisse, quam obrepta
decorticatum ex commodo quum
supra sarcinam provectassent
illam ut se piscibus affatim
implesset subito prosiliusse
mirantibus que illis atque indi-
gnantibus effugisse Etiam
qui oro aliis volpium dolis quam
luporum ululatus. Quod nunc
nunc ad caulas corvorum
milvorum que circa columbarum
domos ac nidos vigilancia
quam inter se ut prohibent nale
atque etiam odium. alter al-
terius invadit nidum. effra-
ctis que omnis spem prolis
interimit Nam cuculo non
unus quidem alter que est hostis
Omnis fere aviculae illi in-
sultant profugo semper et quiu-
lo preterea. et quales mustelarum
quam aspides insidie, quod cata-
dunctis thalamos acumen
furum, que nunc ex diviso tamquam
semper se suo quae exalbie.
quantaque. quum que vigil repu-
gnacia est Omnis venatorum
quibus ne aucupium artes ac
laqueos, quis piscatorum
hamos ac recia. horum que
omnium labores vigilias que
explicet, aut quis quot ferarum
avium piscium que ingenia
terre et cuncta quod sunt ali-
ud quam litium instrumentum Age
quis nunc asillorum aculei re-
spondeque bellis que et pestibus
que bobus prelia, quis si-
dores. nunc maior cum equo-
rum, aut quadrupedum pax
quies vero terre muscarum
estiva tedia. que nimium
quas mustas albas ludo
dicunt hibernae molestie
terre muricum phenicis

inquinatudo, que pullicanum
pudor obsidio. que aulico
lis dimicatio, que auquum ra
narum quoque, que cum ciconiis, que
pigmeorum bella cum gruibus
quas inter arimaspos et gri
phes pugnas extare auctor est
ut quorum maior improbitas
haud facile indicaverim, nisi quod
illi rapinam hi custodiam mol
liuntur. illos avaritia stimulat
hos natura idem et custodie stu
dium prede distantissimo Indi
tractu apud indos invenio
illic quoque sunt aurum quod parem
gentibus avariciam formicas qui
busdam maceduli moli et mi
ra feritate tuentibus. Basi
liscus angues reliquos si
bilo territat, advenientem fugat
visu perimit. Elephantem
draco spiris implicat seu
potius est enim incertum. utrum
non nullis dicentibus inter
se naturale odium senectute al
gidum sanguinis calorem quod
et draconem tradidit et pugne
exitus facit ut credi possit
si verum est alterum exanguem
exiccatumque emori, alterum vero
fusi hostis hausto sanguine
seu bello victorem victumque
deliciis et nimio potu ru
ptum commori tamquam paruule
Multa preterea genus hoc atque i
primis actiuus epore. Dolor
prundinis et visu vel auditu
nimis fastidia offendunt
miror dictu tamen animal pro defe
sione fetuum summum sperneus
neu forte illisum terreat, ne
aspicies quidem rotarum strepi
tum vacuos tusus areand
et gallinaceorum cristas quis
non stupeat. si vera fama
est magnum quoque leonem tantum super
omnia vos flammas metuere
trepidantes tradi. Ea quod
hunc genus lis ipsa est preter co
munem feris omnibus ve
natorum est et sua lis tugurium

rapte prolis et profugi hostis
ludificantis. Infantem lupo
una quoque cum fame perpetua rusti
cis quoque ac pastoribus lis manet.
Venenosa loquor et serpentia
que natura non mansuetis contribuere
quies certatibus nisibus. quid
quod odiis dentati confluunt su
es, quas armentorum duces
que nam inter illos certamina, que
nam fuge, que victoris insole
ntia, quis victi dolor, que in
iuriarum recordatio, quis re
ditus ad vindictam, quis
non legendo perpendit ut poe
tarum ingenia et bellatores ex
citent thauri, et inter se ad
versis luctantes cornibus
edi. Certamina de aliis sed omnibus
vera est, nil quoque non studium lite
sit. Certando novus ad presepe
hospes equinus, certando pullus
advena quietus alibi inter
pares supposit. Canis non illud
adulit gallinis fatentibus
pro imbellici familia, quantum
ardor impacatas quantum sit
quamquam est id quidem que omnium
nullum tam mite animal quod
non amor sobolis ac metus
exasperet. Galli se calcaribus
impetunt, et natura et cru
ore vatillas cristas inter
vulnera detinent totis cor
poribus obnixiatur invidie.
tum quoque superbie parvo regnat
in pectore. tanta vincendi
cupiditas, tantaque cedendi pu
dor est. Animatum atque austerum
pertinaciam, quis non novit
ut se pungent clamoribus
increpitant, alis dimicant
rostris herent. Et eorum contra fero
cibus unius mixti usitatum
est et que est ut animalia maio
ra minorum perimentes ac se
pulcra sint. Fera feram, avis
avem, piscis piscem, vermis
vermem rodit. Terra et litto
re volucres, aquaticeque
quadrupedes. Equor sta
gna lacus et flumina rimatur

exhauriunt et infestant, ut
ubi cum inquietissima pre
ventis aqua videatur et sum-
moribus et incolare perpetuis
apta tumultibus Quippe q
nonorum aquarum ac monstro-
rum ferocissima esse non am-
bigitur usque adeo ut vulgi
opinionem ne docti quidem re-
spuant Omnes pre quas ta-
lis aer alat earum formas hz
in aquis Cum innumerabiles
ubi sint quas aer nec terra non
habent Et in hijs quidem ferme
omnibus predia vel odium lite
parit Secundum quod hijs cessan-
tibus lis non cessat Age
cum in amore quot zelus
quanta coniugio dissonantia
quot querele quante suspi-
tiones amantium quam dolo-
res quanta non dicam dolorum ac
furorum quam non ideo minus in-
festi quia domestici hostes
sunt ad quibus ulla unquam
pax speranda nisi quam vel
mors fecerit vel paupertas
Non dicam factum quorum grav-
issima ipsa vitas Nasonis
testata est, vel filiorum depu-
tes quod eiusdem poete carmine
canit, sed parentum quorum
ornatissimus est amor quanta
indignatio in filios quos
dum bonos cupiunt malos
lugent Atque ita quodammodo
dum valde diligunt oderunt
Et fratrum quidem patrium
vinculi nomen acerrissimi se-
pe sine amore medium qz
ad odio videmus Venio ad
amicitiae sanctum nomen quod
ab amando dictum; absque ab
amore nec esse ceterum nec in-
telligi potest quanta vero in amicis
quibus summa concordia, vide tamen
actiduque discordia quanta o-
pinionum atque consiliorum conflicta-
tio est, ut vix ciceroniana
diffinitio stare queat. Et enim
licet inter amicos benivolenti-
a et caritas, deest tamen illa

omnium divinarum humanarumque rerum
consensio, ex qua illa diffinitio
consistit Secundum in odio speres
igitur est in amore odium et in
pace bellum et in consensione dis-
sensio Ostendam tibi sic esse
ex hijs ipsis que assidue in
oculis sunt feras aspice quas
ferro indomitas omnipotens
amor domat Intende cum
leene tigres vrse quo ad
mutuum venere veniunt ad id quod
cupidissime faciunt non cupi-
dum sed coactum putes Fere
alie dum coeunt magnis
stridoribus alie rapidis un-
guibus inquiete sunt Iam si
credimus quod de natura vi-
perea magni scribunt viri
Summa rerum coniunctionis quanto
per linguam coniugis caput sua
quadam naturali sed infrenata
dulcedine in os vipere inser-
tum illa perpetui furore
libidinis amputat inde
iam pregnans vidua tum
pariendi tempus advenerit
fetu multiplici pregravante
rumpitur in ultionem patris uno
quo per primum exire festinante
discerpitur Ita duo amantium
prima vota proles et coitus
hinc genere infausta peremptio
quo mortifera deprehendimus
dum patrem coitus matrem par-
tus interimit Apium alvearium
contemplare quae illa garrulitas
quis strepitus quae non modo bella
tam proximus sed civiles ut ita
dixerim discordie ac bella
domestica Columbarum in-
dolis inter simplicissimum ab
et ut memorant felle carens
quantis questibus ad plures quin-
quo clamoribus vitam ducit in-
disciplinatis in castris ac bar-
baris esse videare a deo nec
luce pacati nec nocte quidem
videas Quitto apud insulas
albentes ipsum unum inse vinculo
mutuo voluptatis astrictum

paream que obstansam verga-
satam · quibus quamvis ad-
aptatum fertur ut sepe colu-
brum vitant · sepe alis rostro
que persequitur sing amans Ad
minutissima te remittam · que
non ut minor sit sic et minus re-
laboriosa materia est Cete namque
go araneare insidie et quam vi-
gil intencio que captandis
in fumoribus telarum strenua
Cum tenuium obtentis fallacijs
ac rapinis · quid parvis tinee
quid carties tignis noctuique
vermiculi non sine tedio et ob-
tuso quodam substrepitu tra-
bium viscera fodientes illarum
maxime · quibus credendis
hinc ac mensium diligens sit
neglecta · Quie latens peste
ut fumosis tectis agrestium
sic auratis regum laquearibus
insultat Templis quoque sacratis
et altaribus · sacratisque opibus
prophanandis non parcit Quid et
librarum postes et membranas
et litteras Addam quod nisi precise li-
quida levi que incendio sit occasio
non unquam periculi vel naufragij
causa est et maria ingredi
et carinas navium terebrare
ausa sepe periculum grande nescien-
tibus intulit · Preterea quid brucus
oleribus · quid segetibus locu-
sta · quid messibus seu aurfis
advena seu pastor indigena
seu genus domicilij translator
volucres que alie importunum
genus Unde illud Georgicorum
virgilij quod mirari soleo non
mirer · ut aves sonitu terreant
Runc cum nunc ytalico habitanti
humum hoc exsultans estimis te-
dijs esse cepit Cum in ad vesperam
et insiliens volucrum et lapidum
collisio · et villici clamor durat
Ad hec quidem quid heraeus vin-
demie · quid caligo herbis
eruca frondibus talpa ra-
dicibus · quid postremo arcas

horrea que curgulio · atque inopi
metuens formica senecte ut
ait ille · quibus fervor et peregri-
nantis inquietudo · ut dum
brumine sine consulit nostram
turbat · et aliquando tardius essem
ad credendum alijs expertus scio
quanto solum tedio · sed et dampno
sit pulverulentum illud ac tre-
pidum semper expeditionis festinum a-
gmen · ut non tam agros · sed a-
reas et thalamos et pulvi-
naria repleant Iam credere mapi-
am pristinis in finibus tascre
quod haud longe amari na-
vigantibus audiatur formicarum
latebris ac diluvio desertam
Tale aliquid vicentinis quoque
memoratur in finibus · et ego
vel utrobique vel ubique fieri posse
crediderim · sic me nuper non
agresti quidem · sed urbana par-
tium populerunt domo ut i-
gnis et calcis ad extremum fu-
ge rerum remedio opus esset
Apuleio quod fidem habeam con-
sumptam ab his hominem · et si
desit mel · mirarique me non
negem Quid est quod quidam so-
licitudinis exemplum proponere formi-
cam Alij de hac longos texu-
ere sermones parsimoniam atque
industriam predicantes hercle si
omnis sollicitudo laudabilis esset
exemplum igitur fortasse pro domibus
ydoneum · non hijs quidem de suo
vivere sine cuiusquam iniuria mens
est At sollicitum animal quis ne-
scit · sed improbum · sed iniustum
rapto vivens nullius industrie
nisi in malum pullus usus At
incommodi tedijque multiplicis
Cur igitur hoc exemplum dederint
qui hoc animal laudaverunt
dico idem miror precipue cum ad-
esset apis industrium prudentis-
simumque animal · nulli noxium multis
utile · sibique et alijs arte quadam
naturali insita et suo illo nobili
labore subveniens Quid nunc
damnosam eloquar libertatem

Apis

et crescentium luxuriam fulgore quam qua pervigil excubat et per duras unguibus armatusque ligtola et ultrata sinuatusque falce frondator. Contra lappas ac tribulos atque omnem tempestatem renascentium stirpium ac radicalium ac laborem inaniam in morlem. Contra ymbrium bella furentiumque et moles nivium et uredinem pruinarum et asperitatem ac violentiam glaciei et torrentium repentinos impetus et vaga fluminum incrementa, totas sepe regiones et magnos populos. Sed contra primus rusticorum septa quassantium, quorum contra tot malis vix in terrestris et contra tiranni semper abelinus agmina. At qui ut delicatorum ac divitum de rebus aliquid dicam. Contra nocturna civium bella non pertulit bubones strigesque et ablatrantium lune canum suspicaces excubias et catas in tegulis miaulantes ac tranquilla silentia horrendis accentibus et clamore tartareo et mesti striciam ostentus et quintosque inter tenebras importunum strepitum. Hys accedunt et nocturna ranarum coaxatio et matutini planctusque hirundinum ac nunc adesse incipientes ac tybium. Nec diurnam avium quietem et cicade stridule et picaces corvi et ridentes impediunt aselli et balatus pecudum et rugitus boum, et magno precio parva ova vendentium gallinarum strepitus ingeditus fine carens super omnia. Vel si ullus stridor vel vulgaris clamor et stultorum risus quod inepto illa res ineptior ut cantus ait ebriorum cantusque ac gaudia quibus nichil est obstantius et litigantium querele et civile quiritam seu gannitus et puerorum nunc prelia nunc lamenta et impatientie vel convivia turbida vel rixe, et uxorum viros acte lugentium loca fletus et primum verum natorum in mortibus eiulatus. Adde hys fori turbas ac strepitus altercationesque [illegible]

et emencium. Hinc contemptusque. Hinc pendentium ornamenta. Adde hinc artificum laborem voce mulcentium mestosque cantusque. Hinc fidibus lanas ac vellera conglobata pulsantium in rotundam inmstantem, et telas pectinibus percucientes. Hinc follium fabricum raucos flatus et acutos sonitus malleorum, quibus fessa equinis pectoribus yberna vox addit ut ullam vel quieti dictum corpus litibus sit diminue. Ut vero insensibilium rerum genus attingam, quid vel cum ferro magis habet vel cum magnete adamas, quorum et si causa latens occultior est, apperta est. Magnes siquidem ferrum trahit, adhibe adamantem trahere desinet, remittetque si traxerit, utrobique viis ineabilis, seu quod pigros et insompnii lapidina queri nam atque unicos dederit adversus rigidum ac pruelidum metallum, seu quod illos sibi lapide alio astante subripuit, genus non prime litis finis sed nova lis est. Et si hoc michi negem, in eum experiendi hactenus vel occasio defuit vel voluntas, itaque nil affirmo, primum vero natum adeo ut ne affirmari quidem sit necesse. Verum ego brevi nimis tempore et angusto in spatio opus ingens magno impetu aggressus iam hinc video ad hanc rem solus in an esse quam vivium, nec michi nec tinquam sane unum hoc agenti ex commodo facile futurum singula prosequi ex quibus appareat omnia sibi litem esse, que seu magna seu parva a magno miraculo fiant. Licet nondum tum illud maximum sciendum quod nec summa et extrema nature prodigia inmatum attigi. Sed attingam paucas. Echinus semipedalium pisciculus navim prime immensam ventis undis remis velis aptam solus retinet, solus elementorum atque hominum vim retundens nullo quid

actu alio quam navigii postibus
adherendo · nullo denique tormi-
nine · sed natura ipa · et si scri-
ptis illustribus insitum · emerso
tam incredibilem habetur · si de
octaviano iudicio fortassis aut
scitico septimum esset · et non po-
tuis in uno mari monstrum
hoc romanis imperatoribus
accidisse animaduersa enim ca-
p tota classe · neque prorsus loco
moveretur · demissis pellagi
experimentis mariti ut dicit
comperta vitas et limacis
instar piscis clavo insidiens
inventus atque ostensus e princi-
pi indignanti tam ise potuis-
se tantillum animal · id quod unum
precipuum admirantis quod in navi-
gium receptus tantam illam
inherendi ceteris efficaciam
amisisset Nam illud alterum
monstri genus non silvisse e-
quidem quam affirmasse malu-
erim · cum apud nos nescio
quam verax · sed nova utique · et
ad idipsum suspecta nimis est
fama esse cetam · mare indicam
inaudite magnitudinis autem
quam dicatam non vocant · que
non modo singulos homines ·
sed tota insuper rostro prehensa
navigia secum tollat in nu-
bia et pendentes in aere mise-
ros navigantes ad velatum
ipso terribilem montem ferat ·
quia vero vis animal ... que
neque aliis nullatis · neque hoc uno
tam dimicant periculo avanigata
tunc decretos sequaces suos
prede avidos predam facit ·
iam vero ut de invisibilibus ali-
quid ad inceptum trahamus ·
quia commixtione contrariorum fit
votiva teporibus · ut hec contrarieta-
tes adversantium extremorum
ad medium veniunt · per hec diversas
quidam que discordiam vocamus
ad nimistram concordiam prove-
nitur · denique quantum prosit
extante · et perdere aut contra-
rias · mala · eque in summo
ethere · et in fundo pellagi · in quo
primus terre exerat abitatibus · eque
in silvis et in agris · eque in desertis
arenarum et in plateis urbium · lis
eterna est · Ne enim varietate rerum ab
incepto deniem taceo quod iam in-
ab ipso mundi primordio inter ethere-
os spiritus in ipsa celi arce pugna-
tum est · hodie quoque in hoc tractu
caliginosi aeris pugnari credi-
taceo · quod illo celesti conflictu
victi angeli victoribus quod iam
sunt facti impares deum in nos mor-
tales terre accolas vlasti stu-
dent · immortale nobis bellum be-
ptacionum variarum · dimicare quod ne-
gotium atque ambiguum preperere
taceo quod ut omnia et que sen-
su carent · et que sentiunt in
unum cogam a summo celi vertice
ut dixi usque ad infimum terre ce-
trum · et a supremo angelo usque
ad infimum et extremum vermem
vigil et implacabilis pugna est
Homo ipse terrestrium dux et re-
ctor animantium · qui omnis guber-
naculo solus hoc iter vite et
hoc mare tumidum turbidumque
tranquille agere posse videtur ·
quam continua lite agitur non cum
aliis sed secum · de quo mox dicam
Nunc de primo agendum si quidem
nichil mali est quod non homo in
hominem machinetur · ut cetera
hominum mala videntur vemen-
cia seu a fortuna hinc inde
collata levia quodam incommoda
videantur · Id enim vero si ad plenum
aperire voluero · id quod nolim quod
quo a proposito longe est · et omnis
humanarum actuum scena retegenda
et omnis tam historia retexenda
est · hoc unum dixisse satis sit ·
que si nulla unquam alia quam
romanorum bella toto fuissent
orbe terrarum habunde bellorum esset
ac litium adde similiter dissonancia
et inenodabiles rerum nodos quos
sectarum varietates · quam philosophorum
bella dinumeret · preliorum et re-
gum prelia quinelle ... non

quesitum et pugnant illi de eo
quod cum nunquam esse cepit, esse desi
nit illius, hii de veritate litigant
que una simul omnium esse potest
neque hanc litem aut Cyrenaice
veritatis splendor aut Achademi
cus unquam valuit finire Carne
ades philosophie sequester pacis an
xius, sed irritus ut non inele
ganter nichil quidem luxisse vi
deatur Anneus Seneca ubi
horologia publica confert quod si
par utrisque discordia est sed quod
quam verum sit quisquis et philosophi
am et horologiis auream dedit
intelligere potuit, nec vero aliorum
doctrina tranquillior, que gramma
ticorum adhuc sub iudice lis exi
stens Tum conflictus rethorum
dyaleticorum altercationes que
denique causa omnium discordie, quid
clamores inter causidicos, quam
bene conveniant ipsa causarum in
mortalitas probat de concordia
medicorum, testimonium sit eorum
vitam certe quam brevem duxere
sepe suis litibus fecere brevissimam
Cuncta est pectora de sacris et de
religione difformitas aliorum
non tantum litteratorum verbis ho
minum qui professorum animus et ca
po sepius commissa quam sole
nta cum una sit veritas. Unde quod
sit in rebus physicis ut ait Ari
stotiles. omnia consonant de hoc
illi ipso tam dissone pugnantes
quod sunt ipsius veri agitant pro
fessores Cunctorum de communi vita
de quoque artibus mortalium loquor
vix duo in magna urbe concor
des, cum villa tamen maxime edi
ficiorum habitantiumque varietas
arguit Nam quis unquam
tam locupletis delicatique pa
trisfamilias nactus est domum
ut non tibi multa mutaret,
ut quod uni studium fuit extruere
alteri sit voluntas evertere.
Testantur mutate sepius fe
nestre obstrusa hostia passim
que vetustis in parietibus nove
indicant cicatrices Neque in

alienis idem sed in nostris pa
timur sua dum cuique sua sententia
pugnaverit quod ait Flaccus dir
uit edificat mutat quadra
ta rotundis quo luce clarius
fiat quibus nunquam convenit cum
aliis quibus ne sciat sibi. Iam quod
verum modo qui nec situs ter
rarum totum vias ducat in urbibus
Cuncte municipiorum sicut non
ut longeva essent cum suis la
tronibus desierunt. Ad hec quid
nam dicam in ordinanda a
cie, quid in magistratuum in
forensibus legibus, que nam
tare in capiendo consilia discrepi
tas, que vere discordia didici
ego hoc plurimum magnis sepe
periculis meis diu inani celo
quam mortem minantibus nocte
simul ac nubibus cuncta terrarum
ac stellarum signa tegentibus
puppe iam fatiscente et se
vis capta fluctibus vite de
summa rerum media in morte cer
tantes studiis atque opinionibus
hostiacissime litigarent ad
de in quibus sine adversario lis
est Cum scriptorum predia cum
membranis cum atramento
cum calamis cum papiro, que
fabrorum cum malleis cum forcipi
bus cum incude, que aratorum
cum stiva cum vomere ipsisque cum
glebis et cum bobus, que mi
litum non dico cum hoste, sed cum
equis atque armis propriis, dum
et illi rebellant, et hec pugnant
aut premunt Cunctum dicta
tibus scribentibus quod negocium
est, dum hos inexpleta loqui
cogit intencio illos vel expleta
preperere vetat. Hinc iusticia. hic
volatilis et inconstantis animus
sepe quod aliud agitans quam quod
agit Sed quid singulatim ago
nia mechanicarum difficultati
bus quibus vacat Reliqua vero in
quieto nate discordiis sunt la
tentis amaritudinis multe
sunt Nil quod eorum etiam que de

certant sine lite agitur Iam
que infancie bella cum lapsibus
que puerorum rixatu loca anna-
lissime seculum tempus perdulater
metant Que nam insuper
adolescentie lis cum volupta-
tibus dicam verius ymmo quanta
secum lis affectuumque collisio
cum voluptatibus enim nulla lis
penitus est sed consensus omni
lite funestior. credo expertus nulli
hominum generi nulli etati plus
litigii esse plus inextricabilis
laboriosique negocii nullos homines
tam letos videri nullos esse
tam miseros aut tam mestos
postremo que nam senilis puer-
ilis difficultates quantumque distinet
Que nam viri cum paupertate
atque ambicione luctamina
Quanta vite plura quam expedit
satagentis anxietas Quid denique
illud senum cum etate ac morbis
imminente morte Quod omnium ipsa-
rum morte quod quam est morte mo-
lestius cum perpetuo mortis terrore
certamen possem huius sermonem
mille rerum argumentis exten-
dere Sed si ut libro superiori vo-
luisti sit epistolam quam hanc prologi
locum obtinere et libri huius partem
esse volui iam hinc video
quantum hec ipsa prefacio libri
modum excedat Itaque frenenda
curiositas et cohibendus est
stilus Assumam ergo omnia sed in
primis omnis hominum vita lis quedam
est vix hac extra lite interim
omissa de qua paulo ante di-
xi mox et que minor videatur et
est id nimirum omnibus nota esset
lis interior contra est neque enim
solum contra aliud sed contra sua
ut dixi partem neque contra aliud in-
dividuum sed contra semetipsum Id quod
in superficie ista corporea ge-
ritur pars vilissima atque ultima
est et in intimis atque penetra-
libus quietisque secum assidue bel-
lum gerit Nam et corpus hoc
quam contrariis estuet ac turbetur
humoribus ab hiis quos phisi-
cos dicunt que animus quam duplex
quamque secum pugnet affectibus
variisque invisti non aliud quam semper
in se perget sibique respondeat quam
variis quamque reciprocis mentis
repulsis modo huc rapitur modo
illuc nunquam totus nunquam unus
secum ipse dissentiens se discer-
pens Nam ut sileam reliquos
motus velle nolle parare va-
sti odisse blandiri minari ir-
ridere falli fingere conari fle-
re misereri placari labi deici attol-
li titubare subsistere progredi
retroliri inchoare desinere
dubitare oblivisci meminisse in-
videre contempnere indignari fa-
stidire despicere simulque suspicere
et que sunt eiusmodi quibus utique
nichil incertius fingi potest quibusque
ve sine ulla requie ab ingressu
usque ad exitum fluctuat vita
mortalis Que nam tandem ira
passionum concursior tempestatum
ac rabies sperare seu cupere
et gaudere metuere et dolere ge-
rere inter scopulos procul a portu
miserum altius cum fluctibus
exagitat quas aliis fortasse
ymmo certe aliter sed uno ne in-
tegro quidem versiculo et ut Au-
gustino placet notissima vita
te Virgilius strinxit de quibus
ad utramque partem et plura quamquam
et pauciora dici posse scio verum
ego nec brevitati ad modum stu-
dui nec copie sed que de omni
vita hominum que se obtulerunt
ordine scriptis inserui me le-
gerem vel inopia vel studio
fatigare neque vero te moneat
fortune nomen non tam in prosperis
scriptoribus sed in ope repetitum
sepe quidem ex me quid de for-
tuna sentiam audisti sed cum
hiis maxime quo doctula minus
fulti essent quam inertia prudentum
noto illis et quem vocabulo
usus sum non usitatus quid de
hac relate alii brevissime quere

Jeronimus ubi ait / nec fatum nec
fortuna quibus ergo aures sunt et
loquendi morem recognoscet
docti aut qui pratici sunt eundem
intendunt. Sicut nec vulgari
cognomine turbabuntur. Hic prete-
riti sane operis passionum ac for-
tune parte altera que visa est dixi
de altera que debuit visa fuit

Grisse mecum munus illi
beraliter naturam
queror que me de
formem genuit /
Quot fateris ex
tinxit quot accenderit incendiis
/ deformem me genuit natura
/ Non dedit quod delectet sed
quod prosit dedit satis est mitte
querelas / Non dedit forme
gratiam natura / Dare voluit quod
egritudo corrumperet quod
senectus eriperet dedit fortune
quod ne mors ipsa extinguere audeat
/ Formam corporis natura ne
gavit / Si forma animi lar
gita est maximi debitor ex
igui repulsam alta mente
despicito et offensam speculi
patienter solare / Diminuit
natura formam corporis / Non
invidit sed cavebit dare quod
cottidie minuatur et pereat.
Vera liberalitatis mansura
munere noscitur peritura et
caduca avari etiam donant.
Forma fugax et fragile nature
donum paucis ad utilitatem
multis ad pernitiem nulli ad salu
tem verum quam gloriam data est /
Forma in corporis negata est
Non / Raro admodum forma insignis
honestas quam uno sub lare ha
bitant. Hoc tibi accidit si pelori
hostis melior tectum est / Nullum
forme decus obtigit / Et unde
hinc doles ad penitentes stultum puto
quod ad volui in quo tibi stultum
aut omnino usui et non potatus
impedimento esse tecum forma

putes / multos forma fecit adulteros
castum nullum / multos per lubrica
voluptatum duxit ad infamem
mortem, qui deformes sine de
decore periculo quam vixissent et
quid multos dixi innumerabiles
indistincte fere omnes in ruinam
trahit / Cur me deformem
genuit natura / Aut ut ipse
te ornares ac formosum faceres
ea forma que tecum esset in [illegible]
baculo in feretro et sepulcro
esset quam tuum non nature est laus a
parentum pulcritudo est pulcritudo
sed quod nasci, illud enim casus hoc
studium est / Corporis multa
deformitas me premit / De
formitas quidem hec apud quos
dam infelicitatis portio quedam
est. Tu crede dicentibus non de 8c 66
formitate corporis fedari animum
sed pulcritudine animi corpus ornari
Non te hoc igitur inhonestat aut
premit, sed honestandi animum
ascendendique ad virtutes per virtutes
capit / Deformem natura parens
genuit / Si deformem helenam
genuisset, vel ut verius loquar
si deformem paridem, fortasse
ylion adhuc staret / Deformis
in lucem queror / Rara boni
formam corporis amavit. nullus
optavit, quidam etiam pretererunt
quod fecisse laudatur. Ille tuscus
adolescens qui preclari vultus
eximiam spem quam suspectam
multis adversam quam sanctus ve se
ceret, et pudicicie aliene illatam
sibi sponte vulneribus deformavit,
quid tibi de filiis qui id optas quod
ille sibi abstulit, et quo tam in
notue visus est / Forma careo
/ Tucius est caruisse quo in
experimento tam anceps ac la
boriosum sepe venturus sis, multos
forma nocuit auctos exercuit
quosdam per insultos varios mol
livit et una faciles dedit atque
ab honestate fusos in vul
pium trudi / Deformis et brevis
minimum statura est / Non est
ut veris persequendum querelis
incomodum longa comspectio est

breuis expeditior agilior quam d
Statura breuis r Sicud decet
ut in parua domo magnum virum
sic in paruo corpore magnum animum
habitare d Corpus exiguum est r
Id si lamentaris quod te ipse non es
honeratus sed leuis et facilis
et ad cuncta versatilis d Per exi-
guum est corpus r Cuius vnquam
de exigua questus est statura
Justa hercle dolendi causa quod non
pressus mole corporis sed indutus
neque ipse tibi tedio sed usui es d Con-
temptibili sum statura r Ut
gloriosum nichil nisi virtus sic con-
temptibile nichil nisi vicium
nullam virtus respuit staturam
d Exigua corporis statura est r
Non staturam corporis virtus exigit
sed animi hec si longa si recta
si ampla si magnifica si deco-
ra est sic alia illa qualiscumque
nichil ad rem non solum domi
sed ne militie quidem ubi magis
abesse videtur Nostri ut Marius
summus dux non longos sed ro-
bustos et validos milites elige-
bat id quod solliciate quam consulte
faceret robore et ingentes mutuat(?)
victorie hec corporum proceritas
maiestatis plusculum non vigoris
d Breuis est statura r Hec non
impedit quin bonus et magnus esse
possis insuper et rex si sors tu-
lerit et imperator et sicut Af-
fricanus scipio celsus corpore
Julius cesar statura fuit ex-
celsa tum Allexander macedo
et Augustus cesar ac eorum ma-
gnitudini breuitas obfuit nec
detraxit fame d Vellem esse
altior et maior r Assurge ani-
mose(?) virtutibus maior eris atque
altior hoc utilius hoc facilius
incrementum d Cuperem esse
formosus r Disce amare atque
optare meliora stultum amare
periculum suum stultum optare quod
nullo studio queri potest Ne-
pe si contra naturam formosus
fieri studeas nil ultra proficies
quam ut deformior videaris d

Formosus esse nequaquam inter
viuere aut bonus esse id non frustra
enim facies hoc inter multa precipuum
utique habet queri potest eripi non potest
cum reliqua in arbitrio sint for-
tune nec obstante illa queri
non valeant nec seruari sola virtus
legibus fortune soluta est atque illa
obluctante clarius nitet

Non d

2.

Natura me genuit imbe-
cillem r Ut in putri va-
gina ensis sepe feruens
sic in fragili corpore animus fortis
sepe latet d Imbecillis natus
sum r Non eris ydoneus vecta-
dis oneribus aut auro fodiendo
sed honestis studiis sed ingenuis in-
periis sic in naui robustior est
qui remum agit at prudentior cla-
uum regit via queri nauis rere(?)
fluctibus et undi pellago iacta-
ta suos remos habet sinum quod gub-
naculum a vilioribus repulsus
officiis ad nobiliora querere d
Imbecillem genuit natura r
Quid si robustissimum genuisset
an perpetuum robur erat an non
robustior senectus et robustiorem
egritudo nec sileam casus innumeros
qui repente totum hominem de-
bilitant atque eneruant animi
robur optabile est quod nec dies
minuit nec fortuna d Corpore
imbecillis sum r Animum sa-
ne atque exerce suis artibus quibus
meliores esse diuturniores quam
non ambigis laborem corporis linque
agricolis nautis fabris d Nulle
in ab origine sunt vires r At
idipsum ita fuisse quod perdidisse tol-
lerabilius est Nempe si fuissent
non mansissent Nam et milonis
senuerunt vires et herculis et
nestoris non cathonis melior-
ibus vtere nil potest delere
magnum animum quod non duret d
Corpusculum imbecillem est r
Sed exiguum inhabitanti animo
sufficiens fuit satis est viciam
torque nature ꝑ ad finem seruasse
naturam nemo tamen corporis

serims e qui nesciat id si ipso im
here fingitur quid ataviis sui
quid amplius requiris Nam qui
ingenio fragiles corpore prevalent
hii beluis proxime accedunt et
sepe quod miserum est alijs fiunt
Sepe vero quod miserrimum atque ubi
humana inscicia summa est cum ipsi
suo corpori suo cogunt similitudine
fedissima ℞ Corpus invalidum
est michi ℞ Vera et generosa
vis hominis in animo est corpus est quasi
quedam domus ac quamvis robusta
quam fragilis nichil ad hospitem
pauciores proprie dicere modo non
terreat: timeri migrandi necessitas
in aliud id quam preciosum domicilium
hinc exclusos susciperet plus di-
cerem si plus capere posses ne
vulgari strepitu prorsus ob-
surduisses corpus ipsum non animi
domum esse sed carcerem nec a-
micam certe sed domesticam ho-
stem cuius tibi fragilitas sit o-
ptanda quo tu liberior maturior
sis ac victor ℞ Nulle mihi sunt vi-
res ℞ Nulle penitus dum vale
as non sunt quod si non vales alia
est quela Non ego nullas vires dixi
sed parvas vires non es robustus
ut ille coetaneus tuus neque is
ut ille alius neque ille ut bos
ut quam elephans fuimus cuncque vi-
rium modus est cuncque quod si et esse
indulgencior natura distribuit
parens optima et suorum fetuum
amantior quamquisque sui non
potest de defectu queri de imparitate
querimur Turbidum genus
querulum quia sublata mundi
decor intercat necessarie est sic quod optimum
est in rebus id ferunt egerrime

t adversa valitudo est ℞
3 Cunctis expectabam audio
cogitare etenim sunt cum vele
ac caro spiritui hostis est vicis-
simque se insultant quod in se
expertus ille veri amicus in olbo
verum dixit consequens est ut quod
alteri obest prosit alteri quod si spiri-
tus nobilior melior est
tum maxime sit favendum video

ac fortassis intelligis valitudinem
quam adversam dicis prosperam
℞ Invalida valitudo est ℞ At est
valida orratrix que libidinum et
magistra modestie ℞ Mala vali-
tudo corporis est ℞ Si valitudo
ac bona est pone sollicitudinem
quicquid corpori evenerit Bonum salu-
es ℞ Corpus egrum infirmum quam
est ℞ Multis ad salutem anime pro-
fuit corporis egritudo Ille vir al-
ter hinc ex aquis vectus ad si-
dera clavigerque celi factus cum
umbra sola morbos corpore
molestias quam pellebat Interro-
gatus ipse aliquando cur filiam
suam gravi morbo pressam
sineret vidit sic expedit ei tu
quis sis an et tibi sis expediat
℞ Dum corpore sic affectus sum ℞ Iste
ille de quo loquor filiam mox
ut tuto sana fieri posse cognovit
et sanavit et sanandis alijs
habilem fecit et tu facias ut
secura tibi sanitas tua sit for-
tasse sanaberis denique quod
tuum est cum cura celestique me-
dico curandum offer de reliquo
unum hoc intrepide dixim et si
non quod innat ac perfecto quod
expedit spera ℞ Valitudo an-
xia est ℞ Est que oblivione
sompnum quam distinctat et corporem
abigat ℞ Valitudo infirma
est ℞ Infirmitatibus gloriari et vir-
tutem perfici duo hec vir magna
ore dixerat ℞ Valitudo misera
est ℞ Omnis in iocunda sed fide-
lis que te crebros ne licet inter-
pungnet et condicionis amoneat
optimum in periculis monitor
fide ℞ Valitudo corporis extrema
sine remedio est ℞ Dile et gau-
de rimoso carcere incitum te
egredere facilius ac citius

Ignobilis patrie civis sum
℞ Esto tu nobilis nichil
cum patrie nobilitate
tua nobilitas mixtum habet
℞ Parve urbis incola sum ℞
Et magne urbes parvos ci-
ves habent ymo fere exhis

cives
constant · et parvae magnos ha
buere · Claudii filius abiectus
ac minimus romulus · omnium regi
nam urbem romanam condidit
quam extollere voluit · in maxima
urbe genitus Cathilina · D · In
Nota
exigua patria natus sum · R ·
Magnificare illam stude · nichil
eque civitates amplificat ut
civium virtus et gloria quam hoc edifi
ciis et fertilitate melius atque opi
nionibus se putat fallitur · Ut
singulos viros sic et urbes et
regna et imperia non vetustas
nec turres ac menia · non trabes
non pallacia ac templa mar
morea · non statue · non picture
non aurum · non gemme · non campi
legionum et classium pleni portus
non peregrini referta mercatoribus terri
toria · et licet amor equor
omne sulcatum non postremo civium
forma vel numerus · non rerum copia
exundans quam arcis foris non pur
pure claudendes virorum hominumque
quam muris cultibus · non fastus
non delicie · non voluptates · sed
virtus sola nobilitat · gestarumque
rerum fama quam viri per omnem
nominarunt · D · Parvi municipii
civis sum · R · Recolas biantem
prienensem fuisse · pithagoram sa
mium · anacharsim scitam · demo
critum abderidem · Aristotilem
stagiritem · Theophrastum lesbium
Julium Agripantem · Choris egir
maris brevis insula et poetam
non ignobilem philitem tulit
et medicorum principem · et stultorum
paciencie principem ypocratem
et phidiam et Apellem ut intelligi
possit ingeniorum magnitudini
locorum angustias non obstare · D ·
Ignobilis est patria · R · Nobili
tare tu illam pro virilitate si
velis potes · tum te illa facere non
possit ignobilem · nec numme quidem
pompilio ad Romanum regnum
nec septimo severo ad imperium
obstitit soli natalis humilitas
summo homini Augusto et si reccens
Roma quam si in pallacio natus

origo tum gentis antiquitus velitra
est · Gaio marias · vespasiano ami
terni magnum reatim · Contra
vos clarissimam famam volgavit · Cla
tides et pelleum a secalis sustum
nomen quod philippus erexerat
Allexander aeternum tulit · non
satis est omnibus obscuritatem
patrie non nocuit · nisi civium clari
tas patrie profuit · Asilum igno
bilem atque opus pastorum Roma
fuit que non ante claruit quam res
illa geste et suorum virtus excellens
civium illustrasset · D · Obscure pa
trie sum adeptus · R · Lumen
Nota
virtutis accende quo inter tenebras
civitatis in quibus hoc salutem
bonum est ut vel parva luce cla
rissima sic vel illa te clarum fa
ciet vel tu illam · D · Humilis patrie
habitatur que tum annis humilis
sit · habes publice materiam cxiii
ne te modo latius extendas · in
his tum quas tibi virtus alias fe
cerit · his enim ita licuit pro
quam felicius quam plures modo dixi
proinde mortalis homo saltem
insolentie frenum tene · quidam
de sola patrie nobilitate super
biunt · stultum genus ·

Obscuris parentibus na
7
tus sum · R · Non est for
san ut curreris odiosa
condicio nescio an et optabilis
militantis tute via spectes · Nam
seu voluptatibus obsequi volgi
quam vestigiis tuam iter sequi facit
excusabilior fiet · vel ducibus
domesticis carens error cessa
bitque impprobum illud degulantium
aprinabitus clari eo quod nulla ex
Nota
domini sit claritas quam obscures
Cum autem semitas raro pede
signatam eligis · clarior fies que
in maioribus tenebris pressus ac
clausus emerseris · tota claritas
tua erit · Rerum particeps maiorum
nullus erit · nulla partem glorie
decerptura erit imitatio · nichil
tibi parentes cupient nil ani

preciam qz nichil consiliarii ac
magistri, quicquid bene gesseris
solus inde famam metes. so
lus inde laudaberis, solus au
ctor generis fundator qz nobilis
quod no fieret si nobilis natus
esses. vides ne igitur quanta tibi
nove laudis occasio data est
nobile pte sit et nobilitatem
dare non accipere. dabis hoc
posteris tuis ut nobiles nascantur
quod parentes tui no dederunt
cui plus est multo nobilitate
fundare qz fundatam invenisse
se ꝰ Nova e rudis origo ꝶ Atz
clarior e habitus ille pasto
ris urbis rome conditor qz conditor
stibus artem posuit et facili cul
mo exiguam squalentem regia
texit, quam tot postea princi
pes qui ingenuam mentem te
studiues qz marmoreas atqz
aureas erexere tanta qz nominatis
egregie ac magni principum laus
e ꝰ Ignobili primordio gentis
sum ꝶ Stude ut fine sis nobilis
de principiis enim labor de fine
fructum. qui si immaturus car
pitur, longevos esse non potest
ꝰ Radicem glorie precidit humi
litatis ignobilitas ꝶ Non precidit
quidem, sed infodit altius ut
validior licet serior surgat
Veterum no ignobiles modo. sed
ignotos ex omni genere hominum dabo
qui virtute atqz industria enasce
notissimi et fame si virum nobilem
virtus facit, hic quidem quemqz
volentem fieri nobilem impediat
Aut qz ita facilius est nobilita
re alios qz seipsum ꝰ Exignobi
libus parentibus descendo ꝶ
Et tunc Socrates. Euripides. de
mostenes quorum primus marmorarium
patrem habuit obstitricem ma
trem Secundus matre et patre
olerum no solum humilibus. sed
incertis videtur ille virgilius
Rusticanus parentibus fuit
Nec sol libertino ac precone pre
nato Flaccus erubuit. Am
bo tamen ad insignem gloriam et
summi principis gloriam pervenere
usqz adeo tum reges omnes colla
submiserat, cuiusqz etiam manibus
omnia posteaverant. magna atz
unde ferme mortalium omnium
principum qz nobilium spes pende
bant, cuius demum familiare
promeruisse noticiam summis
licet hominibus summum erat ipse
horum duorum ignobilium quos
romanam licet magnanimi re
ruminstruditqz cuius inisedat amici
ciam et quietem ceu aliquid
grande blandis ac ducibus
epulis flagitarent et qz mul
tos tunc in pallacio nobiles
ut sepe sunt inutiles atqz in
doctos credimus fuisse quibus
horum nobilis ignobilitas atz
invidio nec immerito videtur
ꝰ parentibus sum obscuris
ꝶ Non monet hec exempla
alterius atqz Marius Ci
cero ut de illo scriptum e ex
ordine natus equester de ra
dice humili per egregias artes
per qz honestos gradus ad consula
tum venit, quo nescio an al
cior unquam salubrior reipu
re consulatus fuit ꝰ Rustica et igno
ta patria serves est mi ꝶ Ser
dent hec ut video altius etiam
mic aspirans Certe et Marius
rusticanus vir, sed vere vir ut
grauius suis ait Cicero dum a
rator apud marsos fuerat Ro
me septies consul fuit, tanta
gloria ut bis ytaliam obsidione
et metu servitutis liberasse eum
gratiaretur licet id suis voce
dixit. et Marcus Cato plebeie
vir originis patrioi qz opidi
quidem obscuris incola post
maxima urbe clarissimus advena
tunc eximius et consul et
censor fuit, sine id quod satis
est, et fortasse regum cogitas
profecto neqz aliud spernere
suffragio nostrorum civilitatis

vetat originis clarid et quid
et sextum romanorum genus
ad memoriam refer. Tullus
hostilius ut plerique perhibent
auctores et si apud alios de io
tali nichil septimus sit infans
magresti tugurio educatus
i adolescencia pastor fuit Tar
quinius priscus pre negociatore
advene nec Italice insuper
originis secundus Tullus fuga
quius ut alii voluerunt captiua
quidem alioquin vero nobili matre
natus ubi tute regnum rome
meruit Nec mirabere si pla
tonicum illud tenes Neminem
regem non ex servis neminem servum
non ex regibus descendere Sic
res hominum longa etas ac fortu
na permiscent Sileo ceterarum
regges gentium et pecudum greges
gibus vilissimarum quas arcium ta
bernis ad inopinum subito diadema
adeuna subvectos Alexan
der macedo ortulanum de asia
rege fecit et fuit eximius acti
bus laudatus iste non ultimus
contra quam altos sileo e regni
fastigio ad humanum usque pla
ysos: sic suas res fortuita moderata
derat, tamen plurimum pro utique per
illam tunc ostenditur ad su
premos gradus cunque talle de
serto scias reges se de tremulo
stare neque descensu modo de ista
te sed ruina Curandum igitur
ut laude teneant ista calami
tas nascendi cum quod regnandi
spes excipitur nec successio

Obscura de radice prodeo

Omnis radix obscura et
squalida est unde tamen et floride
et florentes rami prodeunt non
unde quisque prodierit sed quale
sit quis. De parentibus infamis
natus sum. Gaudio summo
ad imperium stilum pessimis
senectus de gradio super duxi
equestris et ipse ordinis Helius
pertinax et ipse libertini filius

et lignarie pilis utique negotiator
mercatus utque romano presunt imperio
Cum philippus pater et filius a
rabes humilimi generis et maxi
minus et maximinus presunt obscu
rissimis i e parentibus ac barbaris
quorum Cum accepto imperio
pudebit, hic ferrario ac lignario
patre genitus in excitum. Certe
vespesianus hunc bonos princi
pes imitatus et non clara stirpe
clarissimus et rempublicam rexit
eximie et duos ex ordine filios
successores imperii dimisit quorum
hunc opprimi quod nunquam persequimur
tamen super ipsius augusti cesar
originis ambiguitas multa sit
Summa est humane cuiusdam fortuna
non prorsus undecumque liceat assur
gere seu fortuna manum por
rigat seu virtus. Quale nunc
as infimum genus. Quod ad
humane potentie culmen pervenit
exempla possunt quibus id in al
tius non possit. Unum restat
non imperio aut regno sed suapte
alia quadam maiestate memo
rabile Ventidius bassus ex camino
matre humili patre ignoto ca
pta patria lam pubes in triumpho
gnei pompei Strabonius qui
pompei magni genitor fuit
inter captivos alios ductus ac
variante fortuna dux populi ro
mani de parthorum progenie
et antiqua potentia et recenti
insolentia felicissimo eventu et
filio rege interfecto cesis quam ho
stium legionibus quam ad eam diem
ulli romanorum duci fata primo
sano Instipuem illam romanorum
legionum stragem et Crassorum
morte magnificentissime ulcis
cum in quo victus alienos currus
ornaverat ac carcerem victus
intraverat victor ad triumphos
capitolium propriis curribus hone
stavit et romanorum carcerem
arce captivarum hostium implet
et quo gratius spectaculum esset

mirabilior quam victoria eodem ipso
die ... revolutis annis quo
clades illa terribilis apud Cannas
accepta fuerat Cum sis ambicio-
sus adeo tamen avidus regni est
ut non hanc gloriam sine regno
quam ingloriam regnum malit Sed
quid verum nominat Ventidio ad se
cluitate et ad summam decus quam
humilis natus esset et prima etate
fortuna humili visus et misera
Certe vivus exulis despectam
tamen suspexit et claris suorum
tamen nominibus illud peregrinum
stultum nomen inseruit Hec
sunt ad ascendendum scale hi virtutum
gradus quibus non ad gloriam modo
altiorem fortunam intendo sive
tacendo vigilando sed ad aliud
usque pervenias Proinde et tu natus
humili ut ascendas enitere summum
et ultimum virtutis in vestigio pe-
dem figens nec declinans
aliubi nec subsistens (D) humile
principium fuit (R) Illud preterit
que sequuntur cogita nec me la-
tet ut primus et ultimus vite dies
quibusdam visi sint tranquille conditionis
statum mavis moderari sine in
ipso dictum omine de ultimo nempe
consenserim de primo autem non ita
et si eam ut ipsi voluerint plurimum
interesset quibus auspiciis in-
choetur et sunt cum hiis sentientes
Satiricus ubi de ipso loquitur
Ventidio ita scripserit distat
enim que sidera te excipiant modo
primos incipientem edere vagitus
et adhuc a matre rubentem
non tamen ista respuo et hec au-
spicia et habet tantum siderum
vim negatio conditori almo siderum
omnia relinquentes a quo creatum
nullum penitus ad hoc virtutis et
felicitatis et glorie tollere secundum
Cum tu autem tantam negas sup-
erbiam esse malos aut quam hunc
tibi nunc desse sentis nisi ne
fumosis ymaginibus atrium
tamen cibus quam status bustum quam fa-
milie semes sit plenum titulis

spectaculo prematuri infamie sit
qua in terminis de hiis quos
non novis elato supercilio fabu-
lis (D) ignobilis natus sum (R)
Ignobilem non nasci tum sed et
omne quibusdam felicitatis visa
est an in Tusculano non saltem
a Cicerone posito legisti illud
potentissimi regis anapestum
qui laudat senem et fortuna-
tum esse dicit quam ingloriam sit
atque ignobilis ad supremum diem
pervenitur

rigo non tantum humilis sed 6
obscura est (R) vera et summa
obscuritas vina est hu-
illam in se depressis pulcra
sunt omnia (D) male natus sum
Cum bene vivit bene na-
scitur bene moritur at qui
male vivit bene natus esse non
potest Nam quam refert quam fulge-
do tonante cetus incesserit
aut quam refert unde venias
si in miseriam et in culpam
venis (D) in peccato genitus sum
(R) Deflet hoc quidem i.e. vir ma-
ximus et perfecto neque non in
peccato nascitur tamen ne aut ne
gnora superaddere quam quibus
tu pugnato sua desit sed pa-
ruli deformitas ipso vite
lince scelus undis abluitur
nivens usque atrium candor
subit (D) male me parentes
genuere (R) Quid ad te cuius
quibus male genuit tu bene
genitus fuisti nisi alieno fla-
gicio tuum misces (D) offende pudet
originis (R) Iam ex alieno
tumescat non miror et ali-
eno fuit erubescat et omnino
virtus potius quam in vobis et
bona et mala vestra reponitis
que alibi esse quam in vobis esse
non possunt quam nisi pudendum ipse
aliquid perpetrandum vere erit
quam tuum dicere a quibus pudor
impudicitie pro tu modo ne pa

terni dedecoris hereditate adeas,
tamen atque illud dissimulans hac ex
parte fieri stude qui te ignavum
genuit invito tibi suas ma
culas implevisse non potuit,
sit tecum sit et ex te prodeat virtus est
unde obscurus aut clarus fias
Inhonestis parentibus in lucem
veni. Omnis parens honestus
filio videri debet, sed ut ve
rendus omnis filio parens est
ubi desinisse consilium sit, erga igitur
in diversum abi si verus est pa
rens deseri volet, seque non
sui vicium amari optavit,
unus hic inventus est modus quo
parentum non premere et calcare
gloriosum filiis ac decorum sit
vivendo aliter castius si ac se
nectius de parentibus inhone
stis lingua filii taceat dissimili
tudo vite morum actuum non
taceat pulcra laus filii tum
a tergo dicere o quanto sane suo
modestior adolescens quam
nulla generose senilis nota si
lascivie quam admota illi pudi
ticia invenilis equidem si penitus
gloria filiis male viventibus ho
norosa est quanto pre his est verum
dicere esse filiorum laus patrum ma
le viventium infamia. Ex ma
nata venere natus sum.
At quam malle debes impudica
matris honestus filius esse et
dici quam honeste impudicus cum
omni dedecore, seu laude illa
precipue existimanda sit que
tamquam sit propria de aliis nec iuste
reprehenditur seu laudatur, et si
ut dixi verum lectorum est affectus
fiat suo genio annotandum etenim
ut tamquam sua propria laus aut
infamia est, sic laudis aut infa
mie causa propria sit oportet,
neque vero ut unius alterius vici
sic unius culpa etiam fama
perit alterius, eo quod animi bona
solidiora sunt rerum quam fortune
ut invito neque possessore
molari. Contra patres quod quam le
gem genitus sum. Nil tu contra
leges sed parentes tui egerunt
tu secundum leges age omnia, in
hoc quidem nullum periculum tuum
quamvis sunt de ortu tuo aliis tu
de moribus tuum reddes et quamvis
adio vage libidinis in innocen
tes filios plerumque legum anima sua
extendatur, deus tamen quemque suis
finibus metitur, nec filii ini
quitatem patri imputat, nec
filio patris, proinde quam pherum
iudicare aliter solitum quam le
ges ab ipsis patris accepisti
legibus ergo oppressus divino summo
ac perito iudicio relevatus,
habes unde animum solveris neque
enim tibi in privati patrimonii
sic privatae virtutis hereditas in
dicta est, illa enim instituit ho
minum hec munus dei et antequam
nasceris ut nil glorie sic profecto
infamie meruisti. Origo
sollicita et mesta est. Sed
de incestu quid vere de adulterio
nata queat iudico sunt ro
mulus et alcides, preses ma
cedonie Iugurtha numidie rex
fuit vetus genuinis fratribus re
gno exclusis malo quidem mo
re pessimus quam artibus sed ex
clusus tamen alexander macedo
philippi dictus tamquam vere sit
creditur audisti. Denique phi
lippum extremo vite allexa
drum non suum filium putare
solitum et quamvis ultro confessam
olympiadem atque ob causam
repudio dimissam scriptores
prodidere rerum Constantinus ipse
ex concubina genitus licet pro
legittimis fratribus ad impe
rium venit alderam hiis ex
terarum regem, nisi quam histo
riis inserere fabulas, nil
est aliud quam mendacio vera fi
dem imminuere ad summam
vos nomen quam te deiciat ori
go videamusque ortus vinctus Nota.

extuleris factus est gle ✓ Ma-
le natus sum ✓ Bene me vive
bene more qualit natus sis
nec tuu est nec meruisse qd
potes nec magno ope mag-
tatis quod ad te non ptinet
nisi forte humilior mitior q
no ut mestior sis ✓ Turpit
natus sum ✓ morum candor
et clasitas vite nisi maculas
in sed memoriam quem sede
originis delebunt hoc reme
diu dum licet arripere aliud
in cede ullu e ✓ pudet insa
nigm parentu ✓ pone hunc
pudorem vng om pater deg
vna om mater terra

Servus in hanc vita in-
travi ✓ Ne doleas lib'
egredi si velis mo sicut
multi ex diuisis qui intrarunt
liberi servi exibunt ✓ Servi-
liter natus sum ✓ liberaliter
vive meliore tu pte liber e
nil prohibet una est porta sin-
tus angustissima sed qe pmne ne
scit mortis illam exeunte
liber eris ✓ Servus volui fieri
fortuna ✓ potest velle servu
et si moribus utitur sed quid
spes nostra morosae illud nostri
ludus ac prestigia nos liberu
nisi sed deo tu dus si potest
quicquid quid velit aut quid
nolit in ad re ut sit mesora
bilis qd medium e ullus ta
ti in dum vis habet d quid
aut adversus illam constantie abi
lius hoste postanda auri
sepe quem fortuna fund li-
beru virtus fecit ✓ servituo
pmor gravi ✓ Ingenium qui
fert valens leve efficit ✓ O-
stendam tibi levime viam
ac peculiud inducere dnd q
tui quibus potentis arbitrio
exemptus qui te libere atq ipo
diu dignore faciet sapien
tie studio incumbe illa te
in libertatem afferret dum

Cathonis e a Cicerone firma-
tum solus sapiens liber est ea
s. libertate qua certior nulla e
✓ Sub durissimis dnis vitam
traho ✓ Nulla te melius q
fide et obsequio mollient et
fortassis a deo ut quod multis
accidit unde tibi ventura sit
libertas unde te servum luges
forsan et aliunde hunc siquid
tpalis dns liberat hunc e-
tiam ortis quo paulo mal-
thus nunas hereo psequent
enaserit sed enasit tu sute
rim de dno sic cogita hic
te mittat tu q tuo omne
in se tastulit ad libertate
sollicitudine amisisse quid
nisi utile dampnu uocas
agilitas sua libertas mis
e libera servitus no tu que
nigru dum q timid est qui
hoc excussisset illud ferat
equanimus hunc tu huis
hunc vi tu es deditus immo
hic tibi h tuus est dns immo
ptuvator tuus no habebis ho-
nores quidem nec labores pu-
blicos nisi simultates studiis
non forensibus ptellis et
consiliis volubilitate nobiles
non naufragii tarditas non
agri sterilitas a annone ca-
ritas te torquebit has mo-
lestias dno tuo linques sepe
illo dormies vigilante ✓
difficilis et imperiosus e dns
Non sine causa illi d forte
evenisse te d aio tuo poste
quietem ut insta iubet dns
iubere credito Sin iniusta
aliquis maiori dns meruisse co-
veniet qui ut te ad honesta
volt liberat sic intelligo q
glosse exec qu ve fidei principiu
alic suos dnis carnalibus o-
bedire qui oia alie vs subdi
tos et d quid timore dnis pa
pit illud adiciens ut q no-
tis bonis et modestis exhibe
aut sed etiam discolis Neqz

eu de dno iudicare seruu decet
sed mores eius glestu q pferre
quo eu minor deo eo clarior
paciencia serui e et hec gra
tiq apud hoies altu sit mencio
nec tamen ut mores pati sic
et impia exequi semp oportet
Sunt eni que iustissime recu
sent si impio dni superiori adu
sa sint. an si cofera tune hec
dns sed gsuyes habebit Dic
go p omnia dns obediant ser
ui si iusta pcipiunt no difficul
tas retrahat nisi labor no
obsequio ul negatu pmia ul
quod e in rebus amarissimo
irrogata supplicia d omnib
obediant modo iusticia atq
inhonestas absint alioqn
gtumacia et libtas atq ymi
pectus 2 singulus inmqnus pce
pta ac turpibus apponendu e
seruand q memoriter qd pmis
sor alt ait qui ad suos obe
dire p omnia dnis preceptis
addidit no ad oculos seruientes
qsi hoibus placentes sed i sim
plicitate cordis timentes deu
ex hys vides statu tui gdicio
que nu sit. no totus e sug
qui ad indigna impia cogi
nequit. Superbo dno sruio
Tuu stis an ille superiori
suo dno seruiat. forsan uxori
forsan meretrici. forsan q
pris quibus impat q suore
suore suos undiq cernimus.
postremo qe durissima est
om seruitus forsan 2 ipe sibi
hoc est viciis suis seruit. quid
vis dicam. pauca d libtate sit
liberi. et si qui sit eo illis la
boriosior vita est. quo alcior
multo eni citius. multo q faci
lius fideles serui q iusti hoies
implent officia. Dyochicianus
id priuati 2 d pricipato iudicantis
et experiencia cognita dam me
riale est nichil difficilius q
bn imperare, pp quod videtur sit

ipe quidem imperiu dimisisse
Cui igi sorte tua letus amplectar
sustam fateor atq humilem. sed
facilem ac tranquillam. nisi forte
felicitatem rerris i spectaculo an
helante q in cubiculo quie
scente. Cui fruitam mea me
sors impulit libens facito
quod oportet. e et illud q non
simul ac ueritatibus hucanis
aptissim gsiliu cupias qd ad
q necce e. sic vim ipam ucciti
cluseris. fec fortune sarcina
sapienter qua q dam sponte
eis subiere. utiq alios secuti
libertatem et seruitute dele
gere in quibus e clarissimus pau
linus nolani psulis cuius
spontanee seruitus exitus felix
lit debuit q dam paruo se
precio vendiderunt ut sui ef
fecti suos dnos pcio vinculis
absoluerent. atq ad veram redu
cerent libtatem in quibus serapion
q dam egiptius heremicola
nobilitatis e. hec et magis ex
empla pfuerunt q lamentu
experie. et tu tale aliqd quo
ut utilis alti ul facilis e seruitus
sit. no id quidem qd nu habeas
optare. sed eo qd habes bn uti
sapientis est illud omnibus gene
ris hic paucis. Mortali dno
mortalis seruio. Immortali ser
uire maior. ille e et libtatem
spondet 2 regnum. opimus et in
hoc statu nec honestis artibus
opam dare nec sperare melioa
sit vetitum. et terencius seru
fuit 2 didicit. haud simili quid
ingenio 2 comedias scripsit.
haud simili stilo quo 2 libtatem
et inter poetas duces meru
it locum quem ego virtute solidu
ac bonum seruitus impediet. q
nec adventicia studia. nec ex
tram gloriam impedire potest.
plato ipe i seruam delatus ey
ut scriptum est. quia prius ma
ior augustus se fuit studiosa
professio. que maiore dno

summi sentit, et est haud dubie singulis eruditus eo maior indocto domino quo fortuna qualibet maior est animus, et quo liberos corpore sua meus quitat, et quo suo liberam obstare sequitur potest. Forum artibus non anni, non ictus, non industria non fides. Tyro Ciceronis singulis fuit, sed hiis artibus libertatem adeptus, elegantem de patrum iocis librum posteris liquit. Non potest summus imperator exercitus aut senator esse. At poetus ac orator ac vir bonus esse potest. Aliqui etiam discussis vinculis imperator et rex quam neque ad regnum modo ad imperium ab hoc gradu provenisse aliquos novimus. Sed ad celsius ipsum non potest singulis militare homini, deo potest, cuius quam militare stipendium est regnare. Dei summus rex est hominum, socius angelorum, horror demonum, dominus summus et summus hominis esse potest atque ita celesti felicitati terrena servitus nichil nocet.

Servus sum. Si semper fuisti consuetudo luctum levat. Si nunc spera posse te iterum non esse quod nunc non fuis. Servus sum.

Non Si speras mali finem, minuat spes dolorem, si desperas, patientia neque malum malo cumules, neque te angas supra vacue sciens dolens quod que totius humane dementie summa est. Sed certe nichil est desperandum si eventa desint mors aderit que invito te solvat ac liberet.

S Paupertate pressus assurgere nequeo. Sepe quidem paupertas modestiam prestiterit

Non sit. Reluctanti autem, quod quam nequaquam prohibeat, tempus temptamenta hec impleant. Paupertas meum limen obsidet. Non obsidet sed custodit, neque hoc illi novum aut insolitum, ut que urbe Romana multis olim seculis custodivit inte tentoria, quidem paupertas sobrie atque solicite luxus morbus sopor marcidus ac vitia languida et enervata non subeunt.

Domum meam paupertas invasit. Ultro illi ut obvias consulo pandente leto animo bipatentibus valvis excipiens atque amplectens. Primum cum fronte rigidula et subtristi, nec dimicato viatori atque armato viro exequata eo quod celer minax quam sit adventus eius. At cum in familiaritatem admissa fuerit et minime sumptuosa et secura ac fidelis hospes erit.

Foribus meis paupertas insultat.

Aperi ostium antequam fores subitam confringat atque hostibus immissis ac cardine victrix meat, ut cum resistentibus pro molesta, sic cedentibus pro iocunda est.

Domum meam paupertas irrumpit. Admitte fures et peioribus furibus voluptates pervigil excubitrix admissa voltu morsus et insulsa indicia atque avaritie seu prodigalitatis infamiam. Ab hiis malis nullo melius custodiri poterit. Domus tua quam illa custodiet paupertas ut dives et si largus sit, si quid tibi resonat auditum volgo dici solet. Sic pauper cupidus quam largus habebitur. Invidet opibus vicina paupe ries misera illas, illas cupit ac vituperat, hanc horret et laudat.

Domum meam occupavit paupertas. Iam nullus ibi superbie locus erit, nec invidie nec dampnis insignibus nec nausee, nec podagre divitum hospitibus consuetis exclusis habitantia latius tectum quies et tranquillitas et urbis amico plus locum erit quo fortune magis laxes nec eos diu subiit paupertas. Nimium quereris, solo inclitus divitie subiissent, sed paupertas cuius ullo ante opes sit, temporibus non sit ante posita se-

caritas cum ad felicitatem omnia
quecunque agunt cupiunt ut ho
mines disponant et illa sine
opibus quidem potest sine securitate
non potest ✓ Paupertate dum p
mor importuna ✓ Ut nichil
importabile dum fertur sic
nichil breve difficile sed ho
diernas quere extante aut illam an
diviciis amplius amo tibus
quod usum Nam et hoc in parado
xis stoicis non legisti quod solus
sapiens dives est Nam legisti
forsitan sed sprevisti quod
plerique faciunt ut fabulentur
ornacius non ut melius vi
vant nichil ad honestatem
omnia ad sciam atque eloque
ciam referentes quo nichil
est vanius ✓ Opes amicitias
tuas fortuna preripuit ✓ Non
tibi facte iniurie suum tulit
sed vetus et nota est ingratitudo
est data in memores meminisse
ablati itaque vare ac tepentes
grec cerbere ac fecunde sunt querele
✓ Fortuna ferox quam vite ne
cessaria subtrahit ✓ Necessaria
subtrahere nemo potest quando quod
vere necessarium est nichil sine quo
bene vivitur dico nunc bene
non voluptuose non insolent
aut splendide sed prudenter
sed sobrie sed honeste et quam
nullum quod sibi ius esse quis
insolens fortuna fatebitur
et certe cum nunc toto quod est
usque anno neque omnis gemmare
pompa atque omnium quidem rerum
copiam cupiditas expleatur
paucis admodum et si desint
levi lingue vel manus creati
onis grandis tollitur a levi
necessitas naturis Sic usum mo
dicum vicio nil sufficit ✓ Victum
vestitum quoque necessarium avara sors
negat ✓ Aliunde petendum Ut
liberalior quam fortuna est nichil
negat nisi quod promissum narrat
et negatum prosit nichil
eripit nisi quod habuisse dampnosum
amisisse utile sit non differt
nisi impat non retrahit manum
non rugat frontem non attollit
supercilium nullum despicit nullum
destituit nullum fallit non ma
citatur non senit non inmuta
una semper et ubique est quod magis
magis quam degustata dulcior
in dies et proprius contracta sit
pulcrior ut sis verus igitur
dives ab hac peste non te fa
ciet nec repellit cuius ex
terreat difficiles hec aditus
primos Cetera prima iocunda
facilia Semel ubi ad illam
veneris non senties paupertatem
✓ Spoliavit me bonis meis
omnibus fortuna ✓ Fallit te
opinio malum quod mortalium
illam perfecto non bonis et ut bo
ni fuerint non tuis licet que
tua forsitan volgi more cre
dideras miror quam si non dum
intelligis aliena ✓ Fortuna
me nudum fecit ✓ Nudus te
nesciret nisi eam hec dicta
bis nisi forte plus aurum et
purpuram quam decorum quoddam se
mentis habitum facias quod si fa
ceres tunc vere inopem. ... [illegible]
dum quam dicam ✓ Contra for
tune impetum inopie quoque mo
lestias nullo satis artificio
tutus sum ✓ Summum mirum
artificium tum omne et arma
quibus te tueri cogitas in ma
nibus hostis sunt illa cupiditatum
tenet contra te cuspis obversa est
Sed consilium queris huius vimis
sis age alius artibus quam illis
ingenium applica contra quibus for
tuna ius non habet Non Nota
divicias usus sed virtute diui
cie querunt unde una contra
fortunam arma est quod paupe
ris opportuna est legisti ut
alias reddunt naufragio cie
cius Aristipus et ipse nudus
inops quam rerum omnium quas dare
potest fortuna vel auferre

dum locorum novitate captus ut
sic oculos quam tensus forte illos
in quosdam descriptiones geo
metricas defixisset exclamans
consolatus est comites et bono
animo esse iussit, neque enim desertis
locis applicuisse cerne se hominum
vestigia inde oppidum ingressus
ad gignasium litterarum recto calle
contendit atque ibi philosophicis dis
putacionibus admiracionem primo
dehinc amicicias optimatum
ac munera meruit quibus non
tum sibi sed sociis victum ac vestitum
et profectum necessaria ministraret. cum
que digressuri quererent quid ille
nunciari domum vellet. hoc primum
iussit nunciarent eas pararent
opes filiis que naufragio non
perirent. quas nec maritima nec
urbana nec bellica tempestas
eriperet procella. D Recte atque dum
inops sum. R primum te expeditum
solum plane inopem facit ac
miseram. sed ut aristippi consilium
sic et theofrasti dictum te legisse
Nota arbitror. quid vero lecto sola prosunt
et meminisse oportet et in usus
lecta convertere. D domo familia
necessariis atque ornamentis omnibus
expoliatus quid agam quo me
vertam. R Adeas opes quibus spo
liari nequeas que te undique
divitem comitatum et ornatum pre
stent. Et quin unde video extat
dicta memoria est theophrasti quam me
morabam dum ad hunc scilicet
modum doctum ex omnibus solum
neque in alienis peregrinum neque ad
missis familiaribus et necessariis
ibi opem amicorum sed in omni
civitate esse civem difficiles quam
fortune sine timore posse despi
cere casus atque non doctrinam sed fe
licitatis presidiis putaret se esse
vallatum lapidem itineratibus va
dentem non stabili sed infirma con
flictatum vite. D patrimonium pa
ternum habui perdidi quid consilii
Nota capiam. R patrimonium patrimonium

duplex alterum ex rebus perituris
quod fortuna moderatur, ex virtu
tibus ac doctrinis alterum quod extra
fortune regnum in tuto positum
ledi nequit. hoc est illud quod in
primis amantissimi patres filiis
tradunt quod ipsi repudiente
illos ad finem et post finem quam
vite exitum exornet postibus
suis non eque modo sed multo
tamen multo quam perhennius. Quo
attendens illa nobilis morum
et eloquentie et legum parens
Atheniensium civitas et grecorum
omnium leges volunt indistincte
filios ad prestanda parentibus ali
menta compellerent eos solos
statuit alere oportere qui liberos
erudissent. quam hiis solum patrimo
nium eternum sinus ac stabile vehi
turi essent. D Multa in ad vi
tam desunt. R Cui pauca suf
ficiunt quid desunt multa non
video. sed de esse vite dicitur quod
avaritie deest ita fit ut non mul
ta tibi sed omnia vobis desint.
et que habetis et que cupitis
quam et illa tangere non audetis et
quam assequi non valetis. utrobique
par vel miseria vel egestas. D Ni
mium pauper dego. R Solare
cum comitibus magnis et il
lustribus valerius publicola
primus de romane libertatis autori
bus menenius agrippa romane
sequester pacis unde sepelli
rentur quia de proprio non erat
de publico habuere. paulus
emilius macedonum regum vi
ctor similiterque regum famosissimi
et antiqui tam dives gazis ca
petum inops fuit ut nisi agel
lo tanta vitta vendito vestitum
coniugi dos non posset. Attilius
regulus Lucius scipio Curtius
ticiatus romani imperii de
fensores tanta rei familiaris
inopia fuerunt ut primus in
affrica Marcus ... greccus
secundus in hispania ... villici

marte · hic propter filie dotem
missionem a senatu pete cogerent
et optinuissent · nisi senatus
reipublice consulens optime pe
cuniam inopie succurisset Curius
aut quatuor iugera agri a
populi senatus e ppli consensus
rebus in extremis simul im
perium desereretur · hys acce
dant curius certulo dives et
fabricius parvo potens qui
oblatas contempserit divicias
et nichil preter frumentum dexteras
qz et animum habentes ditissimum
grecie regem ac potentissimum
ytali ppli dominit auro spe
equi ac ferro inexpugnabiles et
invicti et locupletiores cives et
ipse pplus romanus ois eximie
fortis atqz ex in historie tam dim bonum
fuit ut dicit reperiam qd paup
fuit At libidinibus probris
qz nero gubernatus opes suas
metiri ac dimetiare non poterat
At cartius eliogabalus esse
immanissimus quisque qz homi ac
supremus vero pudore imperii
ventres cuius dictu fedum et
auditu · sed perfida cupiditate
mortalium forsitan sed non silen
dum non nisi auro excipi digna
batur · tam non superiorum indigna
lium vicerem cenas · sed deorum sacri
ficiolibus agi solere meminisset
urbes infera ad tam turpes
manus satis lapsa volventibus
sed o aurum avaricie poti in
gnes o spes ultima o laborum
tum humanorum quos usus
oculorum stupor ac mentium ver
tebat · laudare fatum a certe
non arguerem qz cernam homi
num obsceno nulla aptior esse
ratio · si ab homine sane mentis
id fieret · nunc pelagias optan
das qz divicias quibus negare
audeat quos se ferro ac scele
peti velint dum sic se hec · optis
sic pessimus assumit pauper

in laboribus vitam ducit
cleante hauriande aque et ir
ritandis oleribus plantis ac
primas mole mani vale lattare
operas vegentes inopia cogit
e · quibus ille philosophus hic poeta fit
qz quam pauper ille oculanus
hic pistor reliquias quam mit
debitas quieti tanta ad vis
erat philosophus ille vigiliis dedi
catus · h' scribendis quas ven
deret comedys · lactancius
firmianus · vir doctine ute phi
lus tamqz int' suos eloquij
filii qz summi principis magistri ide
summa tenuam omni et comin e
gestate vitam egit pauper natus
est Flaccus inops vixit · pa
cunius inops · statius itaqz
victus iam fabulas vendidat
inops demum aliqui virgilius
donec preter sui morem opes
ingenio accessere · multa sunt
alia · quolibet hominum statu / et
omitto · et illos qui minus in
ti sunt qui celestium opum deside
rio · non inopiam modo · sed summe
sitim mendicitatem et extrema
omnia in terris non tam · sed letis
atqz exultantibus animis elegerit
Si hys quasi exemplis humilibus
atqz barbaris non moveris Ipse
celi dominus q' pauper fuit · ut ex
emplo doceret hanc inopie vi
am esse · qua tuta ad vera divicia
as pergeretur · Ipse inquam qui
per quem reges regnant · pau
per natus · paup vixit · nudus
obiit · cui cuncta interim obse
quant elementa · Tu homun
cio dominum tui sortem feres mo
leste · nec inopie pudet insole
tie · Certe quisquis illud ipsum
cogitabis se vitam maluerit
in ipsa paupertate ditissimus
nullius qz egens cui opes re
gias non requirit Nulla in
opum copia est ut ang
inopi ac deiecto nulle suf
ficiunt opes · sic diviti atqz

erecto nulla non sufficiat pau-
ptas nempe ille alieno utitur
qui proprio fidit. edificare de alieno
iactura e questus in proprio ‖ Pau-
per sum ‖ Si necessitatibus
obsequens paup esse nequis po-
tes. si cupiditatibus nequis di-
ves. ‖ Hactenus paup modo
mendicus sum ‖ Fortuna hominum
non stat. et ut summis ex opibus
ad inopiam extremam. sic a
paupertate ultima ad divicias
magnas creber est transitus.
legisti reor apud Curtium auc-
torem historiarum ut Abdalomi-
nus quidam Allexandri iussu
seu permissu ex ortulano inopi
Sydonis rex et contemptu regni
maior est habitus quam regno
Certe quod non legisse non potes
et Romulus e pastorali tu-
gurio tante urbis conditor
romanum primus dyadema susce-
pit. ~~et regnum Servius ex~~
humilima utroque ~~agni accedidit~~
e servuli fortuna ad ipsum regni
culmen ascendit. nec Allexan-
dri piramide nec Cyri illius
inter persarum reges famosis-
simi opulentiora primordia quam
alia fere sunt rudimenta quam Ro-
muli. Marius magnus qui fuis-
set et sepe futurus esset Rome
consul et antequam honores quos-
dam ullos attingeret mercen-
narius arator primos mancipiis
vite annos egerat. et deinde
post tot victorias ac triumphos
utrosque illos suos consulatus preter
latebras palustres et carcerem
exiguum quam mendicaret panem. Iu-
lius cesar futurus mundi dominus
et testo mundi duobus relictuumque
adolescens pauper fuit. tu
hac talium doctrina non potes
aut sperare opes aut contempnere
‖ Solito pauper sum ‖ Aus
habet et solito eris humilior
expeditior. liberior. viam aut
incedere qua arduum iter agunt

Carebis solitis opibus. simulque
solitis insidiis et furibus
et perversis servis. hiis quibus
solent habundare divicie fi-
ctis amicicijs segnibus ac
tenacibus parasitis. totoque
illo grege domestico ardenti
tibi tergum videntium atque
rodentium. Denique si amissas [conferas]
opes cum amissis tedijs lucra-
tores certe ut securitatem
sileam. humilitatem. sobrieta-
tem. regimen. modestiam. pau-
pertatis comites. si nichil boni
aliud ea secum afferret quam quod
et fallaciam gregibus adulan-
tum et fugere tyrannidem su-
perborum liceat. hinc de erat tan-
ta ut non ferenda modo. sed o-
ptanda. ymo etiam arte sana
pauperies. sed iam satis sit
maior eius quam pro te querenda est
quam in te invitatur. nisi olim
semine de orbibus notassem mi-
tam geminis. multam crebrius la-
mentum a deo. nichil me homi-
nibus paupertate melius. in-
odiosius ‖ Pauperior sum in
vita ‖ Eris letior in morte. Nota
nemo tam paup vivit ut mo-
riens nollet vixisse pauperior

Tenuis victus est michi ‖
Tenuis voluptas et
munda sobrietas. an tu
gule studio crudum malles ‖
Asper est victus ‖ Equanimius
fer gule illecebras transisse
cum ad manum sint alie dulcio-
res et quera faciliores et secu-
nari habent et suas utens
illecebras Ciceronis utero
ubi has gustaris et cumulate
tam cepeas illas magno ope-
re non peregeam ‖ Durus est victus
‖ Durities amica virtutibus mol-
licies voluptati. quot aut
magni viri ultro se volupta-
tibus abdicantes. hunc quoque
tu vestigiis victum elige quam

Exemplum XI. Quod mors bona est mediam(?) hominum indigenti
et qui immoratur orbi(?)

aliqui tu possent laute vesti
panem et aquam in deliciis ha
bue an tu voluptati quemque
sic abnoxium opineris ut non
illa valde obedit. si ad victum
illi dedictus intuetur oculis pos
sit. sed funesta suavitas vic
tus hostis acerrima ut tu talla
tio bestialis qua qui sequitur
homo eidem videri potest. ve ex
brutis est. ad hec et familia
ritas contracta vitiis et consue
tudo rerum pessima mortales
constringit obtusitas ut discernere
nequeat quod decorum sit quod tor
queat. fedumque quod mulceat

Nimis augustus est victus
vino nimis ampla nimi
um quod capax gula est. vinum vi
sit augustum. re aut vinum omnibus
hi manu irruentibus vitiis pa
tens iter. hac flamma libidi
num. hac torpor ingenii. hac
iracundia et iniurie ferocie in
greditur. hac improsa cupi
ditas omnia pati iubens. atque
facere dum ut ventris credit que
dampnosa sunt. et iminens
vite dicitis. quod dampnosum
seu ruina est. hac invidie face
et indignatio et emulatio im
placata indignantibus aut
ta gule aliud obsequente quod
nos ex glamin unde laudem
sperates vinde pudor metue
ndus erat. hac postremo sup
bia dum inflatus nec se ca
piens ventris animo suum affer
tat tumorem et persuadet illi
esse se hominem aliquid maius
quod ambrosia et nectare pastus
sit. vide ut victum vinum est omnibus
aditus. neque hunc sit alter
nequit inopie vectibus clau
sum cupis. O paupertas ama
bilis. que continentie est summis
officium utile est cogi ad id quod
facere tua sponte deberes
tenuis ille victus exterminat

Malles ne igitur tumesceri
hec tenuitas proclagamantis
pellet e finibus dolorem ca
pitis, auferret cerebra quod vti
guem pomitum quod et luctum
et nauseam et sudorem te
dium quod et fastidium tum primus
pallorem altum ac ruborem
odorem quod et oris et corporis tibi
ac aliis importunum sisteret
postea instabiles manus tre
mulas undans caput. quod
quod est optimum animum ipsum mode
rabitur. frenabitque. et quid
igitur tam multa corporis atque
animi bona parano tibi desiderio
ac momentaneo gustu incom
modo est parata consideres dignus
his perditis gustum desinere

Tenuis victus me fatigat

Contra fatigaret nisi for
te omnis requies vos. Nimis le
gisti lamatores vite tedia ma
gna esse ita ut quibus diebus
continuis non possit sine fastidio
tollerari ab omnibus temptatis
et alacra spectantibus quod
palatum et ventrem. Sup
modum victus est tenuis. Fu
it etas quod sic fuisset et est ad
huc gens aliqua ubi esset
victus amplissimus vinum mundo
in deteriores lapso nos detenti
et summum esse viatum publice
sic principes rarime ut qui opa
in omni fuistis versis usque
quaque vestigiis sitis omnium pes
simi. et contra vitiis ac luxorie
pariens tenere tatis gradu
victus tenuis in non placet

Victum tenuem et virtutis
et voluptatis amatores ac pa
trum laudare. tu quid et hesum
sis amplexeris nescio. plato
syracusanas dampnat. nec
vllo modo semel ac bis die
saturari sic. Epicureus in ole
ribus suis voluptates ac de
licias ponit. et hunc quem
tu fugis victum rebus ac ubique
probat. Seneca ut aut ratio
Nemo de tenui victu plura
dixit tu duarum notissimos

stinare diuicies sperneris. quid e[st]
religiosius nisi in impetu tui
erroris et uirtutis hostem? nec
amicam voluptatis onerosam
sequereris in gloriosum sedium
finem, nec tam hominibus inuic-
ti q[uam] indignanter ac dolenter
dixerim, iumenta multa q[uod]
sed pro captu suo venter in-
quirit, soli vos auiditatem
mensuram veram et necessitatis
et frangitis, neque de nichilo
e[st] quod multi inueniant patriam
et amorum memoriam multo
pauciores essent homines,
aut totidem aut plures. vina
tam viliora essent, et de diebus
aurit ebriosam sitis. De la-
uto victu ad tenuem sum
redactus. Bene habet quod
Nota modestia neglexit, implet
inopia. optimum est sponte
agere quod debeas. prius quam
coacte.

10. In paupertate etiam natus
sum. Certus non unus
utero matris egreditur
uel hic sceptrum habent reges.
Antequam nascerer pauper
fui. Bone memorie es. si
meministi delicatissimus es[t] sensisti.
In paupertate sum enutritus.
Cum tibi querimonie pater
s[unt]. hec non tua quidem, sed putum
fuit. In paupertate sum na-
tus. In paupertate morituris
sibi principio finis manet,
nisi forte morientium languo-
ribus mederi aurum censes
quod in aratile fundo est. In
paupertate uite in principio sunt
quedam false sepe diuicie. ac
principium et finem vera paupertas
tenet. nudum nasci. nudum mori
humana fere condicio est. Nam
quid queso purpureum cubile
quid funeralis lectus aureus
et que adsunt subiciuntur in eo quam
ad mortem ipsam, quam loquun-
tur morientium nuditate. an ut
equum faleri, sic palee aurea
delectant. mulierem ista putas

oculos venientium seu carenti-
bus delectabile aliquid inesse
potest. delectatio autem nulla. Nu-
dus inops natus sum. Et
hec humanas pene omnes alie-
na sors variat. eadem quasdam
equat que reliquas solet
impalatam. Hec prima et ma-
xima est ipsa hec originis et
mortis equalitas, multi et
varii venientium sunt. Cunctis nu-
ditas vna nascentium atque
morientium, nisi quod illi multa
reppiunt iquari. Sunt quod deserere
scientes in exiguum dampnum
sensum debeat ipsam verum p[er]
gramma leuiter cognitum. Nu-
dus in hanc miseriarum vitam
veni. Id recolens aie queor
adhibebis indutus.
Numerosa prole grauatus
sum. Auro etiam atque
opibus imbecilles heredi
premi possunt. Nemo tamen id querit
sed sic primum gaudet. at qui me
prima felicitatis vestre dona
numerant filii, his ne tergi-
uersatum aut non possimus sub-
leuatum dicas. Adultos in
filios inops sum. Immo vos fi-
lii diuicie tue sunt. quid me diui-
tias sis pauper videris. id enim
non nisi diuicias et honorem suorum
ingratis accidit. Filiorum in
turba egestate sordida laboro.
Filii non labor, sed requies
sunt patris leuamen laborum atque
omnium solacium si boni sunt. alioquin
non de hiis, sed de moribus est que-
rela. Filiorum acie circumcinctus
sum. Cur non potius cons-
tratus et vallatus et ornatus?
Certe non tam patres, sed et ma-
tres ornamenta sua filios
vocant. Non audisti ut Corne-
lia Affricani magni filia dum
pudenter mulier campana que
in domo eius hospitabatur incre-
dibiliter [illegible] muliebris
bunda sua illi longe preciosis-
sima ostentasset ornamenta

quosdam velut ad emulationem
provocata, colloquium de indu-
stria produxit donec a scolis
filii eius remearent parvuli,
tunc pueri qui magni post ea
fuerant viri, quibus illa cir-
cumspectis versa in hospitam
Ornamenta mea inquit hec
sunt. Preclare quidem et ut tanti
patris filiam decebat. Tua autem
ornamenta hec tua votalis ea
impedimenta. R. Cuius tot fi-
lios pascet. G. Is qui te in iuven-
tute tua pascet in senium,
qui non solum homines sed pi-
sces quadrupedes pascit et
volucres. R. Cuius tot natorum
corpora vestiet. G. Is qui non
tum animantia, sed agros herbis
ac floribus et frondibus silvas
vestit, et quod stimo adhuc
forsan hii filii modo te pascent
ac vestient, sed etiam tuebuntur
sed etiam honestabunt. Quamquam
vero ut a voluptate incipiunt
in laborem ac dolorem desinunt
sic econtra alie amaro principio
incepte dulci fine clau-
duntur, qualis est sors Augustiorum
fere omnium actionum, que moestos
terrant ac progressos mulcet.
R. Paupertas cum multis filiis sed
agitur. G. Si secundum naturam
non legem paupertate divisa
sunt omnium genera et varia
dona fortune. Nulli omnia, a-
liis vage merces aliis reges
tellus exangue aliis metal-
lum. Dum tibi divitie obtige-
rant filii. An vero boves et pe-
cudes et asini et cameli et
prosugere apes et columbe
et pulli et pavones et sui
ducique et ancille in divitiis ha-
bebuntur soli filii excludentur.
R. Cum multi mihi sunt filii.
G. Cum plures aliis quinqua-
ginta fuit Priamo triginta
Orodi Parthorum regi. Cen-
tum quidem regi Persarum
Artaxerxi. Septuaginta
aut Arothino regi arabum
quorum fiducia fines hostium
altius agressus Egiptum sex-
cies vastavit. Et est fame
potentie gentis quod diu mul-
tos filios habere. Scio autem hec
dicturum: Sic hii quos memoras
magni omnes reges fuerant.
Michi longe alia sors est.
Unquid non rex fuit Appius
Claudius, profecto nec dives quidem
post illo seculo seculum quo
probandi divitias habebant
et paupertati cecitas accessit
ac senectus, et tamen de eo sta-
bens Cicero Quatuor inquit
robustos filios et quinque fili-
as, tantam domum tantas cli-
entelas Appius regebat et
cecus et senex. Neque id mi-
rari est, cum bene paratum regeret
tam tot obsessus incommodis
parvum tempus tamen gubernaret.
Quanorum defectum magna
pars in moribus non in rebus est.
Non erat Appio sors regia,
sed nec Hortabatur sua sorte
contentus exiguos non laude,
sed utilitatibus adorabat lares et
victu tenui amplam famili-
am intraebat, quod cum multi
reges mesti faciant et quibus
leti ille et equanimis facie-
bat non enim fortuna appetitum
sed fortune equavebat appeti-
tum. Non erat Appio sors Cre-
si regis nec omnis quidem sui
Crassi. sed felicior quedam alia
omnis augustior sua sors. Non
ad alienam sortem, sed sicut
boni omnes faciunt ad suam ipsam
se formabat ac suos. Certe
nec ego exigo ut tu sorte alia
quam tua in tuis utaris et dum te
neque ut tibi aut amictu regio
tuos pascas aut vestias. vestiuntur
lanatis reges vivunt et ve-
stiuntur insignius sed non vivunt
melius nec dignius nec letius
et quod constat nec securius
nec honestius vivunt. Suus
cuique vivendi modus sua est

mensura, nec idcirco melior
quo maior. Unde fit ut in tu-
gurio sepe letos videas mestos
in regia, non est omnium una capa-
citas. Sed unus fons gratie. Unge-
re tu dum dei aperies tu manum
tuam et imples omne animal bene-
dictione. R: Nunc verum nascentium
seu magnitudo seu parvitas
ubi par est omnium plenitudo. Sed
multa desunt pauperibus. Contra
plura desunt regibus, cum sit
illud Flacci verissimum quod expe-
rimur quod multa potentibus de-
sunt. D: Laboriosum negocium
multos filios genuisse. R: Sed
sub celo nullum non laboriosum dabis
preter unam ut creditur volupta-
tem, qua tamen nichil est. Sine la-
boribus nichil quod tot in aris
linquat aculeos. An non legis
apud Flaccum ut nil sine ma-
gno vita labore dedit morta-
libus. An non audis quid poeta
alius non ineleganter hac de
parte lusit. Cum eius bona omnia
gratis nobis donata esse divi-
nitus pie credas, poeta omnibus uno
ore fateatur non donata dixit,
sed vendita et pretium statuit. Sic
enim ait: Laboribus vendunt dii no-
bis omnia bona. D: Molesta est
tantorum filiorum sollicitudo. R: An
non intelligis quas illa est non
posse invenire vitam hominis
carentem molestia. Nec unum
illud omnem vitam esse tormentum.
D: Quid filii meruere. R: Hii desunt
cure alie subibunt. Crede in
quocumque te vertas quamlibet for-
tune gradum arripias et labo-
res et molestie et difficulta-
tes vite adherent, quid lamentis
manibus opus est. D: Filiis mul-
tis premor. R: Sic dicis quasi
felicitate depinxeris tua. Et vo-
ta prima mortalium tibi tam feli-
citer obvenisse feres graviter
nimium genus impatiens. D: Unde
nunc tot faciam filiabus quis tot
dotes expediet. R: Unus est et
seminare deus et natura eis et
filios tibi pascet et filias. Utque

Vita humana
non est sine labo-
[illegible]

illis ingenium et vivendi artes
sic his suas dotes dabit, itaque
sic scriptum est: Spera deo et
ipse faciet. Quod vero in te est opti-
mum dotis genus sunt, sic fili-
as formare ut absque dote recto
iudicio esse valeant atque animi
dotem habent Romanam inopiam
Faustana, et quot veras mundi-
tate castiores eo quod feliciores
fuerint. Non facit sanctum con-
iugium dos sed lites. Fac si potes
ut tuarum non pecunia optabilis
sit, sed castitas, sed modestia,
sed integritas, patientia, fi-
des, humilitas. His ornate ge-
mis adeant coniugium, non di-
vitum sed proborum, ubi tucior
sepe pudicicia, vitaque dulci-
or quam in thalamis atque atriis
regum sunt.

[P]ecuniam amisi. R: Et cum 12
illa curas multas pictas
quam repetivi. D: Perdidi pecu-
niam. R: Et laborem custodie et
perdendi metum. Sic perdendo pecu-
niam duo bona, unum quod
quam prestantiam amisisti, securi-
tatem et requiem invenisti. D: Pe-
cuniam perdidi. R: Bene si te illa
non perdidit, quod multis iam posse-
ssoribus suis fecit. Nova enim
pecunie forma est, venenosus
fulgor ac pestifer, itaque velut
serpens squamis aureis pla-
cens mulcendo oculos animam
ferit. Proinde si hunc salvus
es gaude tibi ablatum unde
iniusta posses, teque illesum in
periculo caruisse. Sapiens quam
excogitata sui infectus extinc-
patiam mali causa sacro quo
facilior ad salutem reditus sit.
D: Amisi aurum atque argentum.
R: Nunc celesti auro cum terres-
tribus purgantur. Et vere
lubens philosophi argentum atque
aurum inter bona non numerant
qui mollius bona dicunt, sed
non ad honorem quietisque elegerunt,
sive non bonum sive non tam
reque nulla tibi est materia

querelare Nam ut omnino bonum
dici velis, quod multi magni
que negant viri, non tuum certe
sed fortune bonum vel invitus
dices, ita nec tu de tuo aliquid
nec de suo illa quidem perdidit
sed tibi abstulit. Amisi pecuniam
Ut non amisisses si tua esset
sic si tua non erat amittere ne
quisti, vere autem non tua, sed illius
erat que seruata est, ymo ne
illius quidem fortune ut dixi, que
eam tibi visa fuit bilem ad
vsum magno sub fenore mu
tuat. Disce iam tandem a propriis
aliena secernere. Pecuniam a
misi. Disce te adeo non tue quam
certe iacture tibique vel
alienum aliquid demi doles. Dis
ce illa cognoscere que tua sunt pro
pria atque perpetua, quorum et cu
stodia facilior certiorque. Verum
si quesieris non amittes. Vos
autem superstes contemptores cultores
que et amatores pecunie facti
estis obsurduisse videmini salu
bribus consiliis ac monitis que
tuta per sanctos atque eruditos
viros contra hanc pestem humane
pene infamie data sunt. Audisti
sathiricum nempe protestantem: Nam
dives qui fieri volt et cito volt
fieri, atque hiis dictis addentem: Sed
que reverentia legum, que metus
aut pudor est unquam properantis
avari. Hanc sententiam hebreorum
sapientis quam paucis absolvam
qui festinat ditari inquit
non erit innocens. Aut istis
aliud eximius seu sathiricus si
ve aut illustrius dicentem non
domus aut fundus non eris acer
vos et auri egroto domini de
duxit corpore febres non animo cu
ras. Dixerat hoc eximius sa
piens ille breviusque: Non proderunt
divicie in die ultionis, et
addiderat quod prodesset: iu
sticia enim inquit liberabit a
morte. Tu ergo pecuniam quam
amisisti luges divitatibus

simus, nec corporis possit operam
ferre, nec animi invicta ad tanto
opere. Vel optimi absentis valeat
vel amare prius hiis et aliis mo
tus Orator nec nichil est inquit
tam angusti animi tamque parvi
quam amare divicias. At Orator
Ecclesiasticus avaro inquit
nichil est scelestius, nichil est
iniquius quam amare pecuniam.
Et quamvis multorum in hoc unum con
sentit, ymo quamvis nullus dissen
tit auctoritas, frustra quidem pre
valuit sapientia summis volgi
furore. Itaque ut nullum iniquius
sit, nullum ardentius votum quam
pecunie est, ut eo quia pendere omnia
que optant persuasit. Clamant
ab adverso doctissimorum voces ho
minum, clamat experientia et
veritas, clamat veterum et re
centium exemplorum turba, qua
quam pecuniam nullis utilem
multis fuisse pestiferam cum pro
ac labore querendo cum sollici
tudine ac pavore servanda
cum querelis ac merore perdenda
dicunt pecunie amatores, quam
vel in hiis verbis falsi vel sub
opibus boni sit et ut vera sit
existimacio tam laudate veri
quid de hoc quisque viderit a
legerit integre ac sincere
precor volgi tenuioribus sepositis
que fulgoribus metallorum admi
racionem verba, quia vos non
omni videndi experiendique sors
eadem fuit, illa animum subeant
que ab auctoribus scripta, ullum vero
quam docto legendi audiendi
que defuit facultas, necesse ergo
pecuniam perversos mores intu
lisse, et molles divicias corporis
hinc sed prius integerrima
fregisse Rome opes quam divici
as avariciam et habundantes
voluptates desideria per luxum
atque libidinem peruendi perdendi
que omnia invasisse, et scriptum
et ipsa sepe expertum est Rome

auaz, semper egere. Nonne no
tavit scriptum sacro qui nocentibus
aurum, sacram qui auri fa
mem. nil non mortalia pecto
ra cogere. pecunie quam ascriptu
debilitatos spiritus. Nonne aurum
per medios ire satellites et rupe
saxa potencius ictu fulmineo
atque hinc pudicitie simul ac
vite insidias preveniens imbre
aureo danaes expugnata vir
ginitas ac vatis Argolici
casus probat auaricie Ste
quidas una siquidem ruina
suppliciis talis fuit. aurum
fatale et breue spectum argie
Eriphile male optata. ma
le partum illius penates re
cepit. sceleratique ingencia
semina mouit. Nonne opes
falsas et caducas neque pre
stare posse quod spondeant
neque leuiore cuiquam statum
statim, sed attende ut curas
fugare, sed accesse, ut neces
sitates tolle. sed auge. ve
rissimeque et pulchre dictum est crescit
amor nummi quantum ipsa pe
cunia crescit. et illud Nemini
pecunia facit diuitem, immo
quam nulli non maiorem sui
cupidinem incussit, nec id
minus crescentem sequitur cura
pecuniam maiorque fames,
atque illud multa potentibus
desunt, et per multos eos indige
qui multa possideant. Denique
quantum sint non esse preciosum non
longe eorum quedam ut qui positum
sit in manibus fortune sine
intermissione volubilis sub
ventiui casibus. et saltem
morte perdendum. dives cum
dormierit. nichil secum af
feret, aperiet oculos suos
et nichil inueniet. neque ipsum
sumitque nichil quem volet aus
ferret, qui in imagine pertransiit
sed et frustra conturbatur. the
saurizat et ignorat cui
congregabit ea. Hys ac mille

similibus tanquam consonantibus
doctorum vocibus hominum obstruunt
aures insinuata cupiditas,
ut iam frustra diuitibus huius
seculi precipiatur, non sublime
sapere, neque sperare in incerto
diuiciarum, sed in deo viuo
qui prestat nobis omnibus
habundanter opibus bonis
Nam qui volunt diuites fieri
Gaza si que volgo aptant
diuiciarum incidunt in tem
ptacionem et laqueum dyaboli
et desideria multa et inutilia
et nociua que mergunt
homines in interitum et perdicionem
radix enim omnium malorum est cu
piditas, non magis hunc au
diunt consultorem qui clamat
Nolite sperare in iniquitate
et rapinas nolite concupiscere
diuicie si affluant, nolite
cor apponere, neque hunc ma
gis quam ipsius filium dicentem
Qui confidit in diuitiis suis
corruet neque eciam quam omnibus
magis illud. Qui super omnes
tanquam doctrina celestis. nisi ab
insanis plane et furentibus
tolli nequit, cum perfecto
diuicias et diuiciarum comi
tes voluptates atque sollicitu
dines spinas dixit semen
verborum salubrium suffocantes,
dixit hic, tanquam de re cuius non est
inventum mendacium. Vivat
nisi dixit hoc vitabis. veracibus
putas invenit fidem contrariam
nullam prorsus aureca, quas
quam spinas sanctitate vin
tam dulcedine mundi vocant
et quod ait quidam gemmas et la
pides aurum et inutile sum
materia mali summis omnibus
materiam boni putatur certa
tim quam omnes summum bonum
quod omnibus appetunt. iam quod de
verbum plateis ac triumfe pro
clamari, o cives cives queren
da pecunia primum est. virtus post

inimicos atque illud altius unde
amicum lucro mercari atque ex cari
te soleres omne latus muniri. sic
non deum intellexi dei munus. sed
magnum pauperes opprobrium in-
bet. quod vis et facere et pati
deorum quotidie cernimus quod
monstris opes, quibus cum ipso
scelere insignem primo et occa
sione parata facit omne. abra
pit polidorum obtruncat. et
auro in potitur. ponit fidos
fratres. ponit unanimes ami
cos in consilio et opinio in
contra. dehinc modicam inter
illos non dicam pomum aureum
sed pomi fructum iaciat dis
cordia. hos olim armis vix
solita gladii ferre iocit quod fru
gere. Quantum aut auro simul ste
lestis quaeritur. sic ut ad eum
reddeam vel mestitus perditur.
petitur nempe ingens aeris iactura
contemptum. prius quod illi famae
dampnum spernit. et amissa
tempora uber lenia mercatur.
lente flentur fores perditi. leu
cius parentes. lentissime
coniuges. saepe vero letissime. so
le opes flentur graviter re
cessimum quod est illud plorat lac
rimis amissa pecunia veris.
Sed multa iam dixi de quo in
quam parum semper minus
de, quod pecuniae ad mortem obsti
natus auras. vel dicendo aliud
quaeritur, nisi odium et contemptus
cunctorum volgatis obstat cor
ribus vel simulacrum credit
vel insanum. D. Perdidi pecuniam
R. Expeditum es te divitem
somniabas. D. Pecunia quam
amabam periit. R. Pecuniae neque
amorem, neque odium, sed frugali
tatis studium, avaritiae quod fu
gam laudo ut amare opum
pusilli animi sic pati non posse
animi insani est. parum quod
sibi fidentis atque animo succum
bere metuentes. magnus re

e inquit animus qui fictilibus
sic utitur quemadmodum ar
genteo, nec re minorem qui
sic argento utitur quemad
modum fictilibus ut intelli
gas. seu vitam. seu virtutem
non inesse in rebus. sed animis
nec amatorem pecuniae nec
osorem. sed absentis contem
ptorem. praesentis sed dispensa
torem egregium magistrum pu
tes. Hanc sententiam me dicta
te scripsit Caesar. Divitum a
morem cum divitias augu
sti principis ad dixisset adiecit
dum nihil inquit hone
stius magnificentiusque quam pe
cuniam contempnere si non ha
beas. et si habeas ad bene
ficentiam liberalitatemque conferre,
vere dure sunt clara testibus
ad omnes ut in filiis quod illis orbus
fides esset. Iustissimum quod
nam genus tam incredulum
seu tam siccum et inexhau
stis labor hominum quaerendi quod
audere. teneat quod et mala re
stans probat avaritia atque
amorem custodiae divitiarum
non modo utentibus. sed etiam
odium indictum. D. pecuniam
magnam amisi. R. Magnum
pondus et durum et grave
simul custodiae officium. ut
sapiens dixit. Tempore de
duos vos custodes. ubi praeposita
cupiditas facit omnia facere
atque omnia pati iubens sola
ut pecunia cumuletur ac
fruatur. itaque de opportunitates
usus quod homini inventa erat
ac sollicitudine ipsa est. Tunc
et aquis et cadis foci domorum
incendia suas insidias et
furorum fugiunt neque aliis
prodesse neque sibi. sed exarce
ri et inutile animam macu
lare. Haec iniuriae vestrae sunt
D. pecuniam domini dimisso
nestio quibus abstulit R. Vale

et caducum est et certe non proprium
quod furto vel fortasse vi eripi potest
pecuniam in loculis consigna
tam non invenio r dictam est
non antiquam rem. sunt namque
apud ytalos nobiles et egre
gius quidam vir possessionum
antiquarum dives. satis dicior
vtencium. sed pecunie non ita ut
tamquam non custos sed dispensa
tor ac dominus esse iudicasset.
Erat illi filius primogenitus
foris negociis plurimo industrius
qui vigili cura et per symoniam
ingentem magnates opes mul
tum quam antea quesierat. et
erat unicum visum patri se
ne inmensis largitatibus in
iuvene filio senilis tenaci
tas. sepe illum hortabatur pre
ne filium senium standaret
ne pietatis oblivisceretur ac
fame. ne vero in comparacione auri
et decus et debitum et naturalia
mea sibi vilescerent. demumque
ut sibimet et amicis se mer
cari et fratribus parentibus et con
sanguineis et amicis et egen
tibus prodesse aliquando diuici
as suas vellet. in hos enim usus
non in custodia tamen ac suppli
cium parcitas esse dicebat tamen
pater. sed frustra vel surdo
cantatur vel avaro contingit
tandem pro reputa filium abesse
et tamen electus vitis ad ro
manum pontificem profectus est.
quo digresso statim pater
occasione accepta novum
thalamum aperuit clavibus
introgressus thezaurum illum
utile elatebras eruit. secum
coniugem et filios familiaque
quam diuicias exquisitissime indu
it emit equos ornatissimos
vasa argentea supellecti
lem speciosam. protracto do
mum amplam. sed nimie
cultam novis auxit edifi
ciis et picturis insignibus
adornavit minuit quam rebus
omnibus que liberalis lauta
et habundans vita exigit. reliqua
postea pauperibus dedit. Sacculos
vero in quibus aurum illud filii
fuerat arena lapillis quam flu
minalis obstractos quam et obse
rata omnia quam prius in statu
pristino dimisit. que cuncta
brevissimo tempore gesta sunt. quam et
voluntas egregii senis et
pecunia prompta essent. Rede
unti dehinc filio fratres o
lim. quorum ille occursu vestit
vestes atque habitum mirat
quale antea non vidisset
quesiuit quam tamquam essent equi
unde ille vestes. leta atque
omni ignara simplicitate
puerili domum patris esse
multos quam alios domini in sta
bulo substitisse. dixerunt vero
quam etiam parentem multiplicia
ac regie esse vestitum magis
ille magis quam singula mira
inde ut patris domus limen
attigit vix parentes. vix
quam ipsos parietes recognosceres
nec admiracione iam simplici
sed stupore plenus atque extasi
et clamans ac cubiculum
festinus adiit ubi cum exterius
nil mutatum cerneret parum
per animo conquievit, et quam col
legarum pietatem ac festinacio
amplius non sinebant captum
cubiculum aperuit sacculis que
conspectis solito more integris
tabula atque obstrusis iam secu
rus abiit. At ubi negocio
publico expedito domum re
diens in thalamo se inclu
sit cubiculum aperuit saccu
los introspexit aurum quod
arenam reperiens ex
clamat. Actum est pater
et quid inquit rei est fili
quid queris aut quid fles.
amisi inquit ille pecuniam
quam multis quesitam vigiliis
multis quam laboribus in hys

saculis demissum spoliatus
tua sum in domo pater ad
hec gemitor quid ait · spoliatus
es · nonne sacculos omnes ple
nos video Ille aut gemens
arena inquit pater non pe
cunia est simul hec dicens apertos
patri sacculos ostentabat,
Cum senis sponte nichil mo
ta · quid inquit refert fili a
pud te arena, ne an pecunia
pleni sint · Memorabile dictum
preclareque sententie Si quidem
apud multos ociosa pecunia e
nil quam aut aliud, nisi quod locum
occupat atque cum plurimis ma
le atque improbe oparta apud
paucos demum fructuosa est
& Amisi pecuniam quam ama
bam r Cuius amore rela
xatus es · Nam amor pecunie
avaricia est · Nam et illud
Satiricum experimento cognitum
quod nunquam habuit optat qui non habet
optandi aut dimissio est,
Magis enim boni cum insepa
bilitur malum maius adiunctum
sit & Amisi dulce vite presi
dium r Cunctis scis cum avare
potius occidium plurimis mul
tos per opes quam per inopiam
periisse

Admonicio exactor r

13 Amissam mea pecuniam
querebale, in pecunia
querere · Nonne ultro te obligans
pecuniam promisisti · vulgari
infamia sollicitore · qui pstare
le et pecuniam perderes et a
micum & pro alio fidem obstrin
xi meam r pro tempore illud
solues et nil debere ac sine
compedibus agere, quod iocundum
sit tuo dicitis incommodo & va
dum pro amico dedi me r
da post hanc amicis egenti
bus aurum argentum · vinum
oleum frumentum · vestes do
mos predia consilium solacium
ad amicis · demum omnia pre
ter unum habe tibi, nulli quod unque

dederis libertatem & promisi
pro alio eum solvendi dies adest
r An tu ad futura ignorabas
an te visurum non spectabas · an
non heredem saltem tuum cogi
tabas · que spontaneis vincu
lis involueris, bene aut quod
habe in caput errant pena
redundit erroris Berias aut
dillacio te fefellit media promissionis
inter ac solucionis
dierum spacia vana mente
meticulum, que ut reliqua tempora
longa videntur dum expectes
dum preterire brevissima, vo
lant enim hore · dies · noctes ·
ebdomade · menses anni · lustra ·
secula · et que distantissima
indicantur defforibus sunt · itaque
quod in pauciore inspicio mun
dum nec stupet · si apti essent
oculi · clare quidem nil in se
culis videretur, sed vos quasi
tempus desiderio vestro pare
at non nature suo, non venture
sub animum · nec iuncos dies
fugit atque hac spe · velut oculis
clausis precipitum permittetis
verbo placidi vobis esse vide
mini et urbani · et pro alio pro
mittentes quam non ubi hec et
promissa clandestina mox in
publicum eruptura tumultus
quod rerum maximos allatura
sunt & Despondi pro amico r. 14
Amicorum indigentibus sic puta
si quod adest remedio succurre
dum · nec te illaqueis ut quod
crastinum nil promittas · quod
non dicam si succurrere aliter quam pro
mittendo non posset nec quod
attinet promittere quod simple
non possis, stulte facis ac si
possis supervacue, sed vos vere
avarissimi estis · et prodigi
promissore, quam non tres ipsas pro
missa illa non exigam, quod si
dicas defuisse in tempore secundum de
spes facultatem fuisse ac
de futuro spem · que quomodo

destitutus sis, non dum quod dedite
tas ut facillima rerum omnium spes
est, michil invenias quod crebro
vos fallat. Nichil est tam tam
cupide cogitatis. tam subdola
et tam blanda est ita se dul
citer ac latenter insinuat, sic
in vita dimellitur. Vadimo
nio me adduci. R. Credo oblitus
illud tale tus nullesim celebre
documentum vadimonio adesse
se noxam. et quid de hoc ille
sapiens vir dixit, quod meo
casse non inutile crediderim,
quod quidem in latinum versum ab au
tore ad hunc modum sonat,
sponte inquit noxa presto
tibi est, pro mille possem auree
exempla debes. vades quidem pe
nitendum erunt. sed nolo noia
tim quemquam dicere. si quis quidem vim
digat et secum puter pondere
quantus dampno fuit et malo
Memetipsum sponte obligatus
eram. R. Ergo hic purgatore
ignea post obitum non egebit
ubi admissum est volgabit. D.
illorum quidem que est que supplica
um secum ferunt. Promis
sione me obstrinxi. Solutore
te liberata et lingwa vinctus
te inveterit manus solvat, p.
dorat vitium fuisse cum enastel
laqueos semper horrebis

Temporis amissionem fleo.
Esset hoc eo iustior quam
superior querela, que levi
or est pecunie iactura quam temporis
quod nec necessaria ad bene vivendum
est pecunia. et amissa restaurari
potest. Tempus et necessarium
et irreparabile est, nisi quod noleti
pecunia, volenti autem tempus eri
pitur, quibus illud statuere quod
mora dampnosa esse, que ail
pamphi patentis exagerant
Iustior tamen querele causam nego
ubi quam patit volens patit
Nolens ego tempus amitto
R. Ceius nolentem cogit, in
cupiditas occupatorum me

solum hoc vivendi vicium aut communi
tus affert senectus hominibus.
Attentiores sumus ad rem omnes
quam sat est, senes quidem eiusdem notat
omnis vero alium senes in hac at
tencione facta sunt, omnem etate
omnem statum, omnem sexum in
vasit avaricia. Hec tempus mi
seris et respectum vite brevius
hominibus eripit in hanc unam
rem, solliciti curam omne consumit
vesta et veraze pone iam meo
tes voluptatum que petis. si
nolentes invade posset et
nolenti tempus eripi et iusta
esse super preciosissime rei amis
sione querimonia. Non in
cupiditas tempus extorquet,
sed necessitas. R. Ere non quesito
necessitas ista est, que tibi
preciplat, quod unum ex omnibus tu
um est, ita dico divitias ho
nores potenciam clientelas
imperium et que sunt einsmodi
sic omne dat atque eripit fortu
na, tempus invito non eripitur
sed ipsum per se sensim defluit
non vocanti paulatim quidem consu
mitur, nec ante perendie quam
consumptum est, tum querele so
nant sere, et inutiles flere
tempus amisso, sed siletur culpa
Me necessitas sola egit tempus
amittere. R. Cecus iterum, que non
hec violenta necessitas, nisi for
te dominorum negotiis implica
tus tua negligis, quasi vero
non ad hoc te sola cupiditas
inexplebilis luce spes impel
lat, pone cupiditates et plus
dominorum cupiditatibus dominorum non
parebis, sed hoc virus immedica
bile venus infusum et per
vanus visce ra sensum hebetat,
et non solum tempus sed et liber
tatem vitam quidem ipsam non senci
entibus eripit. Quando si forte
nec tuis nec alienis cupidi
tatibus, sed curis honestioribus
tuum tempus impenderis
non hec temporis amissio, sed lau

dabilis est impensa rerum cara
rei omnium carissime que in etatibus sit
largitus et vita boni et eius
egregium fructus officio es quibus
non ignorem. homines quidem
preter avaricie studium agi
volgo tempus perditum vocare
cum id demum maxime verius
sit perditum quod illi studio
tribuit. et quid stultius au
tu quam populacior perditum tempus
rates quod si crede omissa in
curabilis morbi cura non
iam tempus sed tempus male
perditum fatear. Nam si tempus
quod malueram deo non dicatum
donas sed restituis quod si non
vera non generatur pietate
ingens atque inestimabile lu
crum scito, proximum cum temporis im
pendio eternitatem queras
quibus nunquam mercator per
mutacione tam prospera usus
est // prorsus alia lis perdendi
temporis causa est // Non intelli
go quam tu in causa dicas, nam
si propter iram, propter mesticiam, propter a
morem, seu aliam animi pas
sionem cogi credis, falleris, omnium
eadem est racio. quam avaricie
diximus. omnis voluntarie nulla
est violencia, quod et sanis patet
intellectui et a Cicerone mul
tis in locis disputatum et cre
berrime repetitum est. si mihi hore
est in causa, quid aliud est quam
torpor et ignavia turpissima
est iactura. que per negligenciam
venit // Ut amittam tempus me
sta necessitas me cogit // Non
dum capio quod verum est, nam si te
hostis in vinculis teneat. si morbus
instet possum fateor actus
bonos impedire. sed non pios
sanctos quam cogitatus, qui maxime
in eo statu eminent atque efful
gent, quibus dum circa tempus tere
non perditur. nec scio an alibi
usquam magis quam profecto
et in dolio reguli et in tauro

phalaridis et carcere perit, et in
carcerem theodori cyrenensis a
scendere, sic quidem te veteres
de re vivendi amissi temporis culpa
reflectit. ac vos ex more naturam
accusantes que volubile tempus
fecit, cum quod non esset eternitas
in omnibus vos metipsos ab
solvitis. cum verum omnium soli sit
ipse eum fere tempus perditis
primo proicitis. et quod verum vi
lem abiectamque contempnitis
quod utinam in virtute saltem
et gloria ponere, non in summa
semper infamia inexplica
bilique dedecore quotquot re
quidem non in eos usus utitur
de quo datum est perditum dici posset — Nota
Ad hoc sane nasci hominem
ad hoc ei tempus datum constat ut
creatorem suum colat amet
cogitet quidquid huic excidit
perditur. haud dubie, videte
igitur quantum perditi temporis est,
quam quod non perditi

t axillorum in ludo perdi — t
di // Nonne tibi dixeram
ferumus esse non lucrum
// ludo exhaustum sum // Hoc
est ludo illi mos qui medicos
per exiguo congesto plurimum ex
haurire, crede dum nunc po
cius gaudendum quam dum falso
gaudio exultabas, melior
est acris castigacio quam blanda
fallacia illud te lucellum
ad ludi voraginem vocabat, quod
te dampnum inde retrahet, sa
tius est turpi foeno recedit
agere, quam habenis aureis
procedere in demum agi // Amisi
in ludo taxillorum // vicisti de
ludo morum si quid egregiis per
fundimus attendisti, alioquin
morbo insanabili frustra
remedia congeramus, si ab hoc
barathro nec te dampnum
revocat nec pudor. ubi re
bus nil proficitur, nec est
quod verbis aggrediare

16 Sponsam in sentencia iu
dicialis eripuit ⁊ Est a
lys fraus. alys vis apta
Judiciali sentencia sponsam
amisi ⁊ Eiusdem doli frater
alys quidem quod fedissimum genus
amico ipsas coniuges amisere
nichil peius est homine. hinc
fincta et insidie. hinc rapine
hinc preces. hinc predia,
hinc vltima rerum mors. per
hanc totam temporum honore diua
voluuntur. quod quidem est vnius set
altius mox ad alios transitare
quod si in rebus vtilibus sentiendum
in dampnosis ac contrariis pla
ndendum est. Etenim amica aut
volim humana hec ipse voluit
et non stat, sed ut scriptum est
quasi flos egreditur et conteritur
effugit permanet, tu sponsam
queras amisisse qui fugiendo
et in horas decrescendo assidue
te amittas ⁊ Sponsam iudicio
amisi ⁊ In campo aliquando dimicatum
est inter Egregios quod bello legi
bus decertare quod gladys, le
gisti apud virgilium inter illos
tam me competitores quita lis
et quibus belli finis, victore spo
si sequitur. victum mors. tibi spo
sa perdita salua est vita ⁊ Judex
me priuauit sponsa ⁊ Adulter
aut raptor. forsitan te priuasset,
lenius est sponsam amisisse quam
coniugem in illa enim res perdi
in hac res amor ac libertate
quod possesse rei, sine ut aliter
dicam, leuior rei iactura quam
rei ⁊ Amisi sponsam iudicio
⁊ Non amisisti sed tuam non esse
didicisti ⁊ Amisi sponsam ⁊
Tum amittis coniugem multi
plici egritudine liberatus atque
sponsam perseruare. vtriusque bo
num, sed secundum quid in ante set
melius nullum pati voluimus
quam inflicto voluerint remedium
inuenisse Sed vos in moram
impulsi ut habitatis aut

et magna terrarum cupidine du
cti coniugium optabis, quod ad
ceptis procedimus tedys et immorta
libus agitetis connubiis, et
tunc facti peniteat, cum non
factum esse non potest, cumque inef
ficax pena et mamis est ⁊
Sponsam et spem prolis ami
si ⁊ Noli lamenta miscere ⁊
illa enim res est alta precipiti mor
talium vrtenti. Hic enim dic co
niugium optatis paratisque vero
res, at non sunt placatura, sed
prostitura dant sunt. Tenes a
puleium medaurensem in
latronum lapsa manus misel
la iam conuincta vna tamen in
partem vbi periculi plurimum lo
co flectit enim cui insederat
asellum. ille in aduersum nititur
quo securum iter erat, et in
tantum puellam in sua dapnum
tendentem tacitus arguit, quibus
ita luctantibus latrones quos
euasisse videbantur interuenire
a quibus in captiuitatem miseras
virgo in suam priorem studiose
retrahitur. Haud ab similis me
diuinam prudenciam et humanam
stulticiam de cursu vite hominis
est questio Illa futura prospicit
quo vos agit vestri dulcia, et
secura sunt omnia hec omittit
secta gradiens et insecuris suis
fauentes iter morcas. sepe quod
vitari poterant, et cedendo
inopina vos mala corripiunt
istud tenere ⁊ Sine tubin iudicio
et amisi sponsam ⁊ Dignius
es vicisse Nam duobus de vna
muliere certantibus qui muli
erem habet is perdidit. qui vicit
is est victus, qui vincitur is est
victor ac liber

vxorem heu perdidi ⁊ O 11
prosperam ingenium sta
pendium quam honorem
qui vxoris in fine lugeat
silitet in nuptys ⁊ vxorem
perdidi ⁊ O demens in himeneum

nuc est tpus coronatam victam
vidimus dignioribus iam sertis
attingere magno prelio victas
et longa obsidione liberatas
es ⸿ Uxorem perdidi ⸿ Numquam
tibi fortassis opinionem que
finem vna lux attulit, qui
compedibus clausus es, qui
naufragio enatasti ⸿ Sed v-
xorem bonam perdidi ⸿ Solent
id quidem omnes dicere et quod grauius
sunt, ego autem et si bona v-
xor vel omnis mulier bona
rarum inveniri quod animal sit in
tres vitande autem altercationis
causa presuserim vxorem te
qualem dicis amisisse, neque
idem respondebo quod olim du
hec eadem questio ageretur
apud Senecam respondi posse
aliam bonam vel si feceris face
vel si inveneras invenire mu-
to sententiam volo te scepius
rem periculosissimam rebentare
quod et si semel bene cessit stul-
te repetitur Cicero tentum
sui similes mulier mala quod
vna bona reperiet, quamobrem
qui malam habuit silere time-
at, at qui bonam similem ne
speret Sed vtrique parter re
aduersitatem cumulare qui
prosperitate deformare cane-
at Sic in omnem casum sedo
coniugio abstinendum, tu vero
si vt ais bonam coniugem ami-
sisti preteriti potius gratulare
quod futuri spem tecum geras, ne
quod pupe integra littus atti-
geris crebro naufragium renun-
cciabis ⸿ Coniugij vinculum
quo tenebare mors dissoluit
⸿ Nolite rursus de necessitate
cogita quod optabilis quod quam in-
comparabilis sit libertas, et
consilium Ciceronis amplector
qui vxorem vnicissimam
et adulam qua frustra mortis
auxilium expectandum esset

dum repudio dimisisset hor-
tantibus amicis vt aliam du-
ceret non posse simul se vxori
et sapientie studio dare re-
peram respondit ⸿ Vxorem
bonam perdidi ⸿ Cuncti sibi
non iacturam sed lucrum et ma-
gni fuga periculi est vt enim
sit bonam reperire constantem
vbi quisque notum illud sinum
vatis varium et mutabile
semper femina ⸿ Vxorem
bonam ac iuuenculi quo flo-
ridam amisi ⸿ Parum ne-
gri noti feminei mores sunt
quod multas pudicissimas a-
dolescentulas impudicas
ac castissimas anus vidimus
Ardor nempe libidinis quo
rerum vetulle ossibus inca-
buit quera quasi ignis in
ligno arido violentius estu-
at, vel instante quo vite mu-
tacionem, vel ut inde periculum
non esset, venture tamen se-
nectutis pondus ac fasti-
dium declamasti graue in-
uenibus coniugium, se-
nibus coniugium durum im-
portabile ⸿ Amisi iuuenem
vxorem ⸿ Seu proles ex co-
niugio queritur, seu voluptas
quorum alterum incerta est, alterum
adultera ad prolem apcior
iuuentus sine autem horum ab
vxore precepit sine horum altero
eo illam prouenire optabis
vbi inhabilis ad vtrumque esse
sine ad hec natura inha-
bilem senio fieri posse ha-
bilem sperabas quod nisi
notam supremam spes in-
sulsa est ⸿ Amisi dulcem
coniugem solus sum ⸿ In-
videosa vero solitudo est ma-
lis ceterisque conuiuantibus, va-
cuo nichil est mollius cu-
bili, nichil durius occupa-
to, amicis dulces sompnos

et vigilias honestas amatibus. honestumque aliquid altiusque versantibus nil egregius crebris infestius muliebri consortio. nec me fugit quid adversus hec dici soleat ab hiis quos miserie delectant sue matrimoniaque iniungunt inexpertis matrimonia condempnant. et ut est in proverbio vulgari. uxorem laudat qui non habet. ego qui illos de coniugio queri solitos audivi nisi qui factum coniugii pertulisset

Coniugem amisi optimam

Et que optime queque vitarum angustissime videntur. Zelo ac suspicionibus aliquando tetris animus inardescunt quo incendio conflagrare pacem domesticam est necesse. Quorsum igitur querele perdidisti uxorem. Invenisti libertatem celibatum pacem somnum requiem tam tranquillam sine litigio noctem ages.

Sine uxore sum

Et sine adversario. iam tibi veruntamen tuarum [illegible] esse incipit ante lucem matutinam domo egredi. vespertinum regredi solus. [illegible] tibi quibus voles totos dies agere illo torvo exactore punitior.

Uxorem perdidi

Perdita quidem ac repudiata requires in cubiculum venocanda erit. illa tibi uxore quamlibet utilior comes.

Uxore bona ac decora perdidi.

Stulti est compedes suas quibus arceas amare

18. Uxorem pacior molestam

Felicius amisisses at quomodo perditam querebare

Uxorem pacior inquietam

Primo labora venia forsan aut miseratio. secundo non nisi odium debetur. est que una uxor non castigat. [illegible] e pluribus

Infestam pacior uxorem

Alii utraque fortuna culpas ibi uxorem aut et pertinax aliena non aliud quam teipsum hoc tibi malum tu fecisti

Uxorem pacior protervam

Hirundines suc de paleas tegulas frange de reliquo promissum est. ita uero cumulate que te domo pellant adherent fumus sollicitudo atque uxor

Perfidam pacior uxorem

Jam periculores non vacant. uxor agamenonem. uxor afferatam mortem dedit. ut amphiaraum ut deiphebum. ut Samsonem sileam. alios quoque quos innare longum est. illi quidem prorsus miserabiles quos uxores nec mores cogunt nec vincere patiuntur

Mala in notissima explicabis remedium quero

Erunt qui suadeant ut castiges et pravos mores ad rectum revoces. totum te huic uni negocio impendas. ergo aut quid castigandam uxorem si castigando proficias non nego si id frustra est. sola restat paciencia hanc amare. quod quoque invitus faces volens fac Est varronis satira inepta [illegible] de officio mariti. ibi de hac re illius docti viri consilium breve sed efficax hiis verbis expressum leges. vicium uxoris aut tollendum id est corrigendum est aut ferendum est. de dictio ratio brevis quam sed elegantis here affectuum. Qui tollit vicium in dotem uxorem commodiorem prestat. qui fert sese meliorem facit. quod deinde scriptores alii sic interpretati sunt. cuiusmodi vicium uxoris si corrigi non potest ferendum esse. quod fieri tamen salva possit honestate. quia vicia nempe flagiciis leviora

fuit· eamque non aliam similem
finxisse Varronis D Precatur
morosa est uxor R Uxoris mores
si mutari nequeunt· et contentio
sas vivas domi diste ad
Socrate· et si ille duas simul
pertulit· plures vni ne sus
tinebis facitne D Molestam
uxorem habeo R Cum vix non
possit uxor molesta contingere
nisi qui se nuptiis constanter
abstineat· cum et Adriano
principi et quo nil clarius nil
mitius Augusto· Sabina
illi huic Scribonia utraque
coniux morosa fuit ac duris
moribus et asperis digna
repudio· Et Catthoni censorio·
non tam rigidi tamque invi
cti viro animi· Paula quedam
vinolenta uxor ac superba
contigerat quam miseris hun
c etiam orta progenie ne
quis hominum speraret ignobilitati
vel inopiam vel omnino aliquam
penitus celebratam coniugii sub:
terfugisse molestiam fere
quam fuga non potencia per
ferendam sciat, nec luctando
et calcitrando se torqueat ac
iugum sponte susceptum iacta
bundus exasperet D Importunam
prorsus et indomitam fero
uxorem R Bene ais ferendum
est· et enim quod deponi nequit
et etiam si premat D Molestis
simam habeo uxorem R Ha
bes unde paciencie laudem
queras, unde dictas requiem
optare· unde peregrinari a
mes, rediturum quam oderis ubi
vocem exerceas ac bacchum

19 Uxor in precipitium R Vio
lentum omne molestum paci
enti fateor at tibi ipsam si
prorsus iam estimes· quam queso
tante molestie causa sit ad
profecto si importuna est uxor
eius amissio magni honoris
pt lenamen D Rapta est

coniux R Si incommodum corporis
curanti premium debetur, quid
non levanti animi angores ac
molestias debebas? Si quis tibi
medicus tercianam febrem abstu
lisset· et gaudium illi habebis· et
precium dares· quid non facias
continuo auferenti D Raptast
uxor R Nescio quid raptori
debeas circa ingentis incertum
quam si litigium unica coniuge fors
tan et grave periculum tale do
mus limen excesserit· si vel
vel raptam vel alteri coniugibus
caruissent nil vite mala
nichil peius quam incestuosa
destinam D Rapta uxor abijt
R Si coacta fuit ignoscito·
at si volens uno raptu dupl
ex tibi queritur vindicta, nam et
adultera suum ad tortorem
abijt, et ille tuum vicarius tus
tulit suam in domum· quem non
eum in quo speraret que talis
sit malo D Uxor cum uxore
libens abijt R Omne paululum
alterius quidem alterius fasti
dium non longa dies abstulerit
si ante flagicium agitaret
homines· non eo usque precipites
ad peccandum essent· nunc fe
rvidos appetitus sera dampnat
penitencia· nil nisi post factum cer
nitis a tergo oculos habet
cetera secundus est D Rapta est uxor
mea R Hoc genus iniurie· nec
reges evadere potuerunt· et
Syphaci Massinissa et Phi
lippo Herodes suam abstulit D
Rapta est mea coniux R Quod
semel tibi· bis accidit Me
nelao

Impudica uxor domi est 20
mea R Mallem rapta esset
aut etiam importuna mo
ribus quam asperis quam lascivis
ac turpibus· ferenda tamen ob
ingentia visu ingentia quam animo
et iam mortalium contempto
re innumerabiles hominum sunt miserie

quib9 omnib9 vna vtus obi
citur ⸿ Impudica m est vxor
r pudiciciam insignius impro
sas efficit matronas. nichil
metuit que sibi. nichil est
contra hinc malo est hoc
saltem boni inest esse iam
molesta nimis incipiet. nimis
q insolens. lesa enim consciencia
feminearum premit animi tumo
rem, et sepe obsequencior
in tras reliquus viro e conse
mentis impudicam ⸿ Lasci
na est vxor r Non mirandum
si formosa, non mirandum si
deformis ⸿ vxor impudica
e r pulcra dum tamen vxor
subijt, subire enim debet illud
satiricum. Rara adeo concordie for
me pudicitie Nam si turpis
infamiat ipse gaudendum est
causam adesse divorcij ⸿ Adul
tera vxor est r Adulterium
sepe quidem equo ardencius ex
petita coniugij, sepe vindicatur
adulterium pena e equo q in
stior si vltorem, cogita an tu
vnquam alij feceris vnde hec
est si nunc ab alio dignum sit
iniusta atque impudens est que
la pati quod feceras indi
gnantis. et ab alio expectare
alti, quod feceris lex moralis
iubet. et facere alijs quod est ab
alijs fieri velis, sanctum a deo
dogma e, ut illud prophani etiam
cogente sine grauitate atque
equitate laudauerat Sed mor
talis pestilencie licenciam le
gum salubrium abrogatrix
omne phas nephas q confu
dit, itaque passim adulteri con
currunt tum ad thalamos
violatorum coniugiaque fedantes
suas interim coniuges ne
impudicos cum nolunt, et
si quis in illas oculum deflexit
insaniunt, sic seueris alijs
indulgens sibi sit iniquus
verum arbiter omnisque est ⸿

Coniugalis in fides frangitur
r vide ne tu hanc alijs ne
maritis tui, sed vxori tue fre
geris Nam sunt qui ab vxore
sua exigunt quod non prestant
qui castimoniam suam titulo re
bamitatis exaluerint alienam
ut grauissimum scelus seueris
sime punientes, q dicta e
tum proiiscitur, cuncta alijs
negent iniquissimi iudices
qui de pudicicia vindicant
impudici impune passim
agunt omnia, et celi solutis
legibus vaga libidine rapiunt
vxor autem per nunc inflexit
adulterium, ita fit quasi reb
dum non mariti et ipsi quidem
ille cum non vxores, dum atque
humane e dominis socie, sed ca
pte ex hostibus a empte precio
sint ancille. et si obsequium
plurimum fidei nichil, plus e
tua coniux debeat q tu sibi,
par debitum, equus amor
mutua coniugum fides e. Non
excuso vxores. viros arguo
precursorem q illis preterea culpe e
duo, per sepe enim vxori dux
atque exemplum lasciuie vir fuit
et inde mali professit inicium
vnde remedium debebatur. certa
ius aut pudor femine prius
viro citra verecundie atque constancia
sua esse dz, itaque omnis i vi
ro dementia, cuius q leuitas
eo e fedior. quo viro debita
magis e grauitas ⸿ Coniuge
adultero mestus sum r Do
lor petis miseriam non minus
crebra vix crebrior coniugum
q adulterium vsus e, denique hoc
est q ut ait quidam, nec puni
ri nec prohiberi pt, quia si
licet alteri honestas libido
alterum si vetat. Cum ne tibi quo
feminam vnam tuam totam atque
integram voluisses, quid me
ferocissimis tyrannorum ne
regum maximis tua potuit

etate ꝯiungere. nec pote potuiat
agitto decentia. ne quos forte
puiaru offendam. Transeo Her-
culeam, ferire et william,
nec vos vitta veteru attin-
gam formidantissime simore
et Hory fame parcam. Nostra
aut hys ex ul in silentio ꝯe-
unitad tuo freno alioqui re-
bem lustra scrutare dicam
dextra leua et adexunt. qui
ul neglectu gemmi talitatē
et thora sidens lugeat ul igna
ea soli volgo nota dedecora
videantur. Crebriora illa que
mitto que no auribus modo,
sed oculis quotidie tractare p
vexeris desuetica. In maio-
ribus maior inest consolatio.
Reges cogita quos vidisti
ac legisti duos dehinc stra
ptas famaque cognitos re-
cordare respice et veteres fa-
bulas inclite videat. Olym-
pias Philippi. Cleopatra Pto-
lomei. Agamenonis Clitemne-
stra. Menelai Helena. Phasi-
phe Minoys. Phedra Thesei.
Ne re ipsam urbem romam
olim et dum quedā quasi
pudicitie templum esset mul-
tumque expertem credas. Redeat
ad memoriam mella uxor sille
illius qui si eius noster A-
dulcia no tm rome p ex omne
ytaliā volgata. Sed que a-
thenis iam hac ꝯ gratiam ta
tabant nunc ut arbitror
felicis nomen sibi proprie inde-
bitum vsurpasset. Post hac
Julia agrippe quod huic af-
flictio vita vitus. Huic maie-
stas poris abstinuisse debuerat
Simul et huius filia et nomine
et lascivia matri par. Harum
ꝯ seu vite seu fortune re
signis. Herens Julia no fuit
pudicitie sinistra nouum. Quod
damnatam coniugem domitia

quid Herculani, Willam Claudii
seu tm ꝯ adultere fortunatq
coniugii princeps fuit, eidem que
Messalina summi imperii
probra loquar. que scorti vice
ac Cesareum deserens cubile
nocte lupanaria cambiat
illa faciens que cetera pudor
prohibet. Quid huius ego. que
ut alias stringeret. seu quis
forme augustus meretricibus
no augusti sit, quasi ego.
Et modo fateor nec honesta
e nec illa expere adulterii
tunc leuat. qui porrig ꝯfuat
habet aut haud spernenda
consolacionis efficacia silentio
do spectaculi miserie ac paritas
calamitatis. non ex alieno
gustu nisi maliuolus dele-
ctatur malo, sed ex humane
fortune. Homines indignantem
pati que totiens viri duos
passos noint, ul no stulta
malicias ul superbia videat.
Tollerandā tamen sua sors
illa equius qua quem patiuntur
constat ac maximus indito
sissimus que mortalium pudore
no hominibus tm nuptas sed
deo etiam desponsatas in hec
flagicia labi solitas videbs
pro pudor ne tanti sponsi re
uerentiam infelicem prepite
ꝯ arcum frenat dum amp
parcet efferens ac rabida
libido, que nec celo parcat ne
celo metuit vindictam. Seu
quibus astringitur, que nec deo
sacratis corporibus abstineri
censet, nec vos tm hic etate
monstra. Hec tam feda libi
dinis cernunt, quibus nulla
virginea tecto indito fediora
esse potuerant. Vestis maiore
ca merita. Sed eloo illo
quo ita prodigium scelus

erat ut nunc vivit, visa equidem
ac primitus nostrani virgines
ipse vestales, quarum exactissime
castitati tributa ac censura
cum tamphanam tribus inse-
disse ne a quoquam forte cum-
plurius impediret, quas postea
noxios casu absolutos a sup-
plicio retraxisse, legimusque et
capitalis sententie vim fre-
gisse sola virginitatis maie-
state operiunt, que preterea
ex diviso non facinus tam tur-
pe. sed habitus ac sermo li-
berior pena gravi atque infa-
mia non carebat, et honoris tam
et decoris immemores et castis in-
cesti rei dampnateque et defos-
se sub terram vive pro historiis
occubuerunt. Tu nunc tot exem-
plis et tam claris et tam sacris
obrutus in tanta pudicicie
ruina tot probris illustrium
gaudeto paululum humilioris
tabulam fidem deesse d Uxor
adultera est. r Id non nullius
mutande in melius vite causa
fuit quod maritali compede liberati
nactosque graviam facie rei altius
reperiunt. quid te vetat coniugis
feditate. primum tibi quod gradum
facere ad vite liberioris ascensum
sepe pondus, sepe et comes pe-
des expeditissimos retardavit.
His omnibus quotidieque decrescet
solus et vacuus d Turpitu-
dine uxoris infamor r Ex
alieno peccato dolor quidem
nasci potest, non infamia,
sicut ex aliena virtute gaudium
non gloria tua. te virtus aut vicium
gloriosum faciet aut infamem d
Coniugis uxor infamia r Vel
sile vel fuge vlasta, medium
fecit re stius nactus de simpli-
citate cognomen, et profecto
primum malle nimius, tamen produ-
cam medium humanumque honesta
consilium videatur. his prestum
quorum media videntur est fortuna

Nam superbis potentibusque fas est
lex ponitur, voluptas libido lex
impetus. Hec potentis insolen-
tie leges sunt, omne vlals fer-
ro vestandendum putant, multa
aut sunt, que non ferro egeant
sed fomentis d Impudica u-
xor est r Si pati eligis, etas
fortassis illam franget, et pa-
dor et filii et morbi et rei fa-
miliaris angustia, quibusdam
feminis utile pudor fuit d
Uxor infamius abiit r Opta
ne redeat, ne abierit ferrum
votum d Uxor adultera est se-
cuta r Malles ne quid in cu-
biculum adulterum induxisset,
hic saltem pudor impudice
fuit, turpem vitam procul
agere prepetit oculis excubuit
quod pudiciam tuam impudiciciam
potes accusare non fugam
d Offensa uxor abiit r Si hoc
doles dignus es ut mansisset
dignus es ut redeat

terilis uxor est m r Unum 21
coniugalis incomodi re-
medium sterilitas ob-
sequiosas facit atque humiles
que plures parit, iam non
uxor credit esse sed dominam. stera-
lis aut flet et tacet. Annam
Helcane incumbit d Uxor in
sterilis obtigit r Modo de
huius impudicicia querebaris
nunc de sterilitate conquereris
At quin si ea querimonia in-
sta fuit hec iniusta est. Expe-
dit impudice viro ut sterilis
uxor sit, non pastes filios ali-
enos, quod est de omni uxoris
miseria ac feditate durius
summum, si miserum uxor adultera
infecunda et fecunda d U-
xor est sterilis r Tamen ergo tu
puerperam eiulantem audis-
set et murmures litigantes, et
vagientes infantulos ma-
luisses. sterilitas quia te-
dia hec summouit d Sterilis

vxor est ✓ Vide ne quod multi
faciunt vicium tuum alteri obiciaᵃˢ
multe enim viro nupte vise
steriles nupte post aliis filios
pepererunt ✓ Sterilis e(st) vxor
✓ Cuius sit qualem tibi fi
lium pareret si fecunda esset
quantum de partu fecunditate
odiosam et sterilitatem fecit
optabilem non tulisset im
perium romanum portenta
illa fecalia gaium caligulam
neronem bassianum Si ger
manicus si domicianus si mar
cus antoninus si septimius
severus aut nullas vxores
aut steriles habuissent

22. Delicata nimis est filia
✓ Duas se habe(re) filias
delicatas sed ferendas
tum temp(ore) scilicet et iuliam dicere so
litus fertur augustus cesar
Iulie quam lecti quidem vsus
ad speciem preciatur sed re
ali libertati in vtraque tamen ita
senciens princeps sapientissimus
fallebatur Nam et rempublica
iam pridem ab illa sua septa
virtute formam ceperat et
filia ista tam delicata quam
probris solum patre latenti
bus deformata erat que tandem
secto licet exuperaverit studium
tum hanc sinam delicata potest
esse filia sed pudica Caliud
ut p(ro)ni serviam negari illud
certe non potest precium et
breve iter ad impudiciciam
delicias esse ✓ filia lascivire
incipit ✓ Cum ore preiapius
duos servos tenera dilingt eo
vellimet qui sibi vel alterum
habitum quit ac tener animus
incipiat facile et tractanti
mollia flectitur ✓ Lascivire
incipit filia ✓ Laudas et
vestes illi molles ac fulgi
das anulos quoque et armillas
detrahe et quidquid est aliud
quo et ipsa sibi placet et plac(eat)

aliis studet obice illi domesti
tas curas pensa acus et co
los et si quid est operis quod suaves
ac molles manus in cassum
ducat seduc eam a spectacu
culis a conventu populi festis
diebus illam domi contine illum
vagis ac dissolutis cogitationibus
tempus linque occupacio(ne) et
labor et incultior habitus
et victus asperior et severior mag
num atque intentus ingens intencio ad
hec testis ceteris ac verendus
frequens admonicio dulces
minne et si quando res exigit
aspere hec sunt castitatis adiut(or)i(a)
impudiciciam ferre ac vectes
qui et insultantes ociosi ani(mi)
passiones arceant et ingressas
eiciant ✓ filia impudica e(st)
Scholasticum consilium super
filiam luxuriosam conservans
custodiam ne quando faciat te
in opprobrium venire et si aut
mitil perire castitas pati pos
sis non tamen potui officium inutile o
mnis est vnde mestum te solere
tuis eum esse potest dolor sed non
pudor quippe nec ambi non
capitem ad in libidines animum
frenare difficile est valde et
nisi deus ipse manum adhibeat
impossibile homini tantus est
enim impetus tam quam effrenis
ut quem ei claustra sepe numero
parentes claustri et fratres
claustra ipse etiam vix laboret
neque id nimium cum sit scriptum
Aliter non possum esse continens
nisi deus det ✓ Re vera hinc pu
dicitie excusatio vlla sit dat
hos deus pia fide poscentibus
quod quam in se est ad intentabiliter cum
sit hoc donum ceterum et ipsum
estimantibus et auctore ✓
filia adulta e(st) ✓ Si nupta
habes participem generationis do
loris habes et ipsum cesarem
Augustum et innumeras comites
et vlciores exemplorum

23 a lieno cnime infamor r
Ducebam mo et sic e alie-
ni te cnmis dolor attinge
pt non infamia. vera loquar
fla eni ut sit dura. durabilis
no erit. et infamia et glia
ut longeua sit tuo tu quide
ex agello animi pprie vite fal-
ce messueris d Alieno cnime
mestus sum r Credo hercle
esto aut tua letus innocentia
insi magis alieno tangeris q
tuo. non ut patrimonii here
ditas. sic et fame e. et si essz
repudiari posset. honestorum et
infamie hereditatem adire nemo
cogitur. Nunc ut dixi nomini
sub celo nulla e. nulli agna
cionum a cognacionum conuis
ac in te ut tu clarum et seu tu
fastum nomen optamus a te
illud non ab alio petendum est
tuis opus e meritis. quido quod
alienis nec fedari potes nec
ornari. cum tabellionem
aspicis. quid testantem. quid
amantissimo carissimo q
semi tuo fidis. seu quid heredes
obstruat, nec bui decus inde
nec dedecus nec legatur fama
sed queritur d Meorum grauior
infamia r Primo quide tua
te premit. opinio humane mi-
serie radix ingens, pone illa
falso fasce leuaberis d Meorum
ambibus infamor r Ne ego
id quide sic posse, sed ut fate-
ar prestat tibi te alienis fla
gicijs infamem esse, quam alios
tuis. Multo e enim grauius
pcti pondus quam infamie ubi
pctum illic miseria vera est
Contra aut falsa infamia
miserie nichil fla gla plebeis:
os licet alios illa pungat quam
mulceat d Meorum infamia
no tangi nequeo r Tangi
pium fateris miseram, proinde dum
reliquie spei sunt filiorum studio
tuorum fame atque inde suscepte
pturbacioni tue consule. si spes
omnis abierit illis amissis

solicitudinem atque angores de
ponentes censeo Nam et in
tassimi viri et extreme matiaz
anticipata patre demencia e
hemilibus oprobrijs notor r
acceptam paciencie penam linis
tu diluere nota possis scelerum
pulsis auctoribus d At meorum
qui tam fatale pelli nequeunt
vicior probras r Amore quesso
iam parentum castigacio filiis
vllo mice pmissa est. inde e
igitur nichil infamie poteris
recto iudicio qui quidam fulgor
ex tenebris nasci potest Nam
tam vitus propinquum difficultas
sit, multo difficilius e obscuris
ducibus clarum iter tenuisse
sui vrois. quid quod vero te agere
optat. et quorum pro remedio
meminisse paulo supra moniti
Senatores respice quod viri quos
filios habuit. Fabius maximus
ac Scipio affricanus et pom-
peius magnus non eum impar
ac opium. sed etatis ac glie
sequore ordinem. que aut ve
spasianus ultimum aut au-
relius Antonius viuiam a
senecam. plurimi quos igitur alio
hortensius ac cicero quod postre-
mo filia augustus cesar a
qui filium germanicus magna
de luce magnas tenebras vi
debis. et intelliges hec prolis
infortunium, nescio quidem unde
sed in maxima quam quam fuim-
liam suo iure familiares sta-
dere. et antiquas suas ruinas
domi esse vel ignotas victime
vel neglectas ne scuitur ne
potuit quam demat exempla
Illa posui quorum quo sepior eo
grauior videra pudor solet
Dum una e regula. alcius quisquis
ille sit maculas inuito ali-
na affligi posse nec herere

d ca premor infamia r 24
Timui tua ne consciencia

pervenerit. D. Infamia premor
gravi. R. Si iusta, non infami-
am, sed infamie causam defle.
Si iniusta errores hominum alto
animo proculcans, tua te conscientia
solare. D. Gravi infamia
laboro. R. Ventoso flatu fu-
ricas, sic suapte natura le-
vem stipulam ferentis imbe-
cillitas grave. D. Gravis in
meum nomen surgit infamia. R.
Refert quibus certa radicibus
si peri vimm augebitur, alio-
quin mox arescet ac deluet.
D. Magna mihi infamia confla-
ta est. R. Bene ais, flatus est
enim fama, sepe etiam impuri-
oris quos adeo quatit ac
territat, ut qui magna in-
famia magne fame precia-
pend mercis fuit, pudiunt nos-
tris, et ne vita suo errore ad-
deret errore rebus quam modum
tanctis excluderet contra modicam
infamiam immodicis laudibus
tandem vicit. R. Cunctis flanti-
bus ventis in portum rediet
ab omnium procellis conclavium
tardis ingrede, tum si tranquil-
litas sua est. Habes ubi magi-
orum fessus requiescas, et
ut dici solet contra sinum gaudeas.
D. Effusa fama testimonia cla-
ra sum. R. Tu ne igitur fama
esse clarissima contra turpi-
tudines atque obstantia. Ita ne
penitus verum est illud Flacci
Falsus honor iuvat et men-
dax infamia terret, quem
vicinam, vera quidem contristare
possunt et terrere, umbras me-
tuere non est viri. D. Infamie
sarcina ingens est. R. Si fla-
ta^v gitio collecta gravis fateor
sed facilis, si honesti studio
gloria sequitur bonis artibus
quesita infamia laus est.
insultent fatui tu exulta
hec nobilis contra virtute nempe
rarissimam mercem magno

licet, et quo nullum maius fame
precio comparata. D. Virtutis aul-
tor verus est. R. Qui in illa mi-
penitus preter illam cogitat.
sed ad relique claros ad claris-
simus et contentus fama virtutis
studio susceptus, ad perfecto vir-
tutibus non duco tamen, sed vita
etiam sit carior, qui dimore
virtutis hanc spreverit vel spre-
turus. omnia credi debet quod
preclarum, sed per raram scito,
qui quidem magna pars eorum quos
videra volunt virtuti comparandi
fama eius apprehensa sit con-
festim in actione detestant ut
intelligi detur unum hoc illud
quod apprehenderit intendisse.
D. Multa graviter me infamant.
R. plures olim fabium, et
gravius plures etiam Afferca-
num que res istas eximia contra gla-
versa est contrariam ad talibus forte
queda desine, paciatissimus ac-
cidit omnino sp infamia trans-
se, delicatissima res est fama
hominis, et que sepe indigne
levibus contrahit ex causis, et
asimia ut nil clarius fama
est, sic nil obscurari promptius
nil quam pergamaze, ut sic dixe-
rim capacius impressionum.
D. Gravi urgeor infamia. R.
pestis hec verendis maxime
infesta nominibus vix quam fessis
non pepercit, quorum principes omnis
expertes culpe ipse tamen ab impiis
diffamatus audiit mali huius
immunitatem que nec deo ob-
tigisset, omnibus tamen sperandam.
D. Urgeor atterror infamia. R.
vicinitatem invidia non temptari
vix posse dixim sufficiat non
quelli sine gloria ad obtrectatione
tollidi si pura, si solida est
splendescet attrita. D. Atro
terror infamia. R. nolo grauicaua
ceas ignorantie pulsa tene-
bris fama verum tantum

obstrepat, sed non quiet, ut si qua
ciat non editur excellentie tibi
anguriam signum sit vulgi lin-
guas quas in scopulos incidis-
se, Iulia eius et eius Cleanis
depressa nomina, nec perclare
laudis limen excipiunt, nec
magne infamie tempestate
sepe quod sonitus et quie-
scit. D Male de me vulgus
loquitur. R Bene quod de linguas
non in calumnias incurrasti
vehemens vulgi sermo est
At minimo laudibus hanc filis
orta campus brevia sunt spectet
tacebunt cum multa latrantium
fatigatam ciuis solent qui te
pede fervientibus. D Vulgi lin-
guis exagitor. R Sed si ora-
toris aut poete insignis in
stilum impegisses, ut multa
olim quos infames posteritati
tradidit invicta eloquentia
video ut sicut nobilem in
suspicione allexandri regis ho-
micidam eciam invidentis
sic metus nobilis allexandri
videatur beatos discretos quod ho-
mines ne quid de se aspectum
stabent formidant quemque
beatis nec ab spectatoribus sin-
cumbendum, sed ut parce stilo
refellenda calumpnia, quod
Iulius Crasso, quod Demo-
stenes Eschini, quod innumera-
bilibus fecit Catho ut insigni
fiducia et omne theatrum sup-
plante cum testo respondendum est
non quod ipse disertus ideo ego
dampnandus sum. At nunc publi-
me nichil est sicut vulgus ut ul-
timum strepat, quidam tamen id fa-
ciet cito ut volens ut coactum
desinet, veniet dies que strepi-
dulis hiis cicadis localibus que
silentium pariter ponat. D Malam
famam apud vulgum habeo
R Ut apud teipsum ut que apud bo-
nos bonam ac perpetuam veram
que habeas curare nempe ista
quam queris evanescet in
die cum ac tepidum mor-

tales, quid ad vos vel adulan-
cium vel detrahencium breve istud
et obscurum murmur venient
qui liberius iudicent atque
equius Et quos nunc iniquos habemus
iudices nostri illos non potestis
sed ab illis nostri, illos dico qui
post nos nascentur. quos nec re-
stricti odium nec livor, sed nec amor
nec spes torserit aut metus
Si vestrarum estimationem veram
incorruptamque voltis hos iudices
expectate, brevis est mora, pro-
perant ecce morsque adeunt
D Infamiam feci egregijs
et ultimo gradu. R Est ubi a-
mor dampnis alitur crescit-
que laboribus in quo amaro dam-
num et maligno solo radi-
ces agit alcius unde fit ut
sanctitatem amatissimos sepe
illos videas qui multa et gra-
ma pro faciendibus passi sunt. Non
quidem et minimum tyrannorum res
rias in urbibus, proinde nemo vel
iustitie vel veritatis amatior
quam qui pro hac flagellis sese
obtulit ac morti. Et tu ergo
virtutem ama magis ac ma-
gis illam cole per qua fama
verum pulcherrima atque castissima
amissa, pro qua nec leve
supplicium feres infamiam perdu-
res et scorpijs omnibus eam ipsam
quam tibi nemo unquam e-
ripiet virtutem solam solus
amplectere atque illi dicite hec
quidem o regina pro te voles
pacior tu me integre restitu-
es aut certe in una pro omnibus
satis es tu mihi solam sim
pro te refove, sic rerum famis tamen
sed vite quoque dampna non sen-
tiam. D Vulgo passim decimis
lacerior. R Boni consule nocere
te vulgus facit clarum ut que
consciencia serenum

[L]audasse arguor indignum 27
R Malum quidem quod e
bonum sepe eratur cadere
boni bene et innocui

qualis ipi sunt tales alios
opinant^r ad laudandu^m equo
etiam promiores s^t, et q^uis
indignu^m laudare malu^m fate
ar, vituperare tam i^umeritu^m inul
to e^ peius d laudum indignu^m
v Si id sciens reprehensibilis
ac si ignorans excusabilis
minus e^ malu^m falli q^ fallere,
falli enim alienu^m, fallere aut^
p^pium fallentis e^ crimen d Ali
ena laus ea in mea vergit
infamiam v Immo quidem tua
vel culpa vel ignorantia, ex
alieno enim ut laus sit infa
mia nulla e^ d laudasse indi
gnu^m valde pudet, vide ergo ne id
ipm sepe doleas, caue ne te
mere ad laudu^m vituperandu^m
q^ prosilias esse enim utrumq^
ceca libido. et ut dicam p^pe mor
bus ac precipitem quidam lingue
mobilitas et quietius insane
cuius frenum ac custodia mul
operam p^fectionis eximie me
meruit^r, dicente scriptura
si quis v^bo no^ offendit hic
p^fectus e^ vir, qui in regimen
sepe fallimu^r et heu nimis
illud eiusdem apostoli ver
sit, q^ linguam nullus homi^m
domare potest, inquietu^m ma
lu^m Ad mentiendu^m ergo q^tidie
vos illa precipitat, quos
hinc simis vrget impetus
inde falsa veritu^m spes trahit
Sunt enim qui aspectu vel elo
quio viciu^m morum tegunt
quod de Alapiade accepim^s
de multis vidimus Sunt qui
virtutes velo occultant q^cio seu
id na^ voltus sollicitet, aut
sermonis austeritate insita
seu etiam arte quadam studio
q^ adhibita id q^d volgo ypocristi^m
adhibito Nam ut multi qui
se bonos, sic nulli qui se ma
los fingerent s^t reperti, quo vel
humani favoris pestilentem
auram vel invidiam, honorum
tempus sarcinam declinarent

quod de Ambros^o lectu^m e^, acce
dit amor atq^ odium, accedit ira
et invidia, spes et metus af
fectus q^ animi varii et multi
plices q^ ipis interdum quoq^ s^t
incogniti, semp^ aut^ iudicii
vera hostes Accedit q^ ut^q^
laus d^igno eloquio p^p^ vite
inductis inconstantiam p^hibe^r
quanto ig^r magis vituperatio
deinceps itaq^ ad laudandu^m
tardus, ad vituperandu^m tardi
or ve^m cu^m utq^ enim ut d^ipe
malus error sit peior e^ ulti^m
d laudando d^inceptu^m erravi
v Errando disti^r sepe erro
ru^m obstat multis erroribus,
du^m q^ errasse semel pudet, ne
silis illum error obrepat occur^r
laudasti iurante lingwa
frenum et bonu^m saltem illi in
sit malo d Indignu^m laudasse
pudet ac penitet v pudorem
penitencia et dolor s^tale s^t
et q^d^us quidam ad resipiscenciam
et salute^m parata s^t qui ad re
ctam iter nisi qui p^ devia
multa cespitando prevenit,
multos q^ ideo volu^ptati ser
vos in iuventute vidimus,
qui iterum amici in senio e
nasceruntur
d E amicos queror v Ad
hic de hostibus faciet
qui d^ amicis querimoniam
instituit d Amicos experior
infideles v Impossibilem rem
narras ne forte aut amicos
credideris q^ non erant, nempe
id na^ modo possibile, sed q^ue
e^ d Infideles sunt amici v q^
quibus querelis plenus e^ orbis ter
rarum amicicia infidelitas q^
na^ coeunt, qui infidelis ee
incipit desinit esse amicus,
seu quod potius crediderim
nunquam fuit, tuq^ omnis verus
mortalis sit, omnis ficcio enim
brevis ubi fides e^ sublata,
sed ficcio d Infidos experior
amicos v Amici falso habiti 25

sunt per infideles animi late-
bras pandunt, errorum tamen suc-
cessus aspice et cuncto interim
ne morbis contagia de te serpant
sed quamuis illi fuerint tu ami-
cicie fidem serua et si non pre-
muneratos at pre meritum alie-
na peste non tactus, quod li-
bentius facias, sed quantum tibi dis-
pliceat illorum perfidia ipse tecum
acie excusseras sepe vicium odiu-
talitatis ad inuicem fuit ℟
inertis amicorum odia contraxi

Odiosi ciues, odiosi socii, odi-
osi cognati, odiosi coniuges, odi-
osi fratres, odiosus demum pa-
tribus et filio pater, et ad sum-
ma nulla necessitudo est que non
odiis esse possit infecta, sola
quidem amicicia sincera ma-
li huius ignara est. Inter quam hanc
et reliquas hoc interesse diffini-
unt, quod ex omnibus admixto odio
durant, non quod suum retineant,
huic vero non modo si odium
accesserit, sed amor abscesserit,
amicicia iam non est, neque vero
magis odiosi amici esse potest
quam amore etiam odiosi. Perfidos
pacior amicos ℟ Si quibus spei
reliquum preter dum in fidem
redeant et ardenter ama,
multi enim tepido amore amici-
cias extinxerunt aut paruum
fidendo perfidiam docuere. Sic
hec ista perfidiant species quam vis
intuitu vtere consilio Catonis
qui amicicias que non placent
sensim dissuendas censuit non
subito discindendas ne geminum
graue dampnum quam simul et a-
mica perdita, et quesita hostes
videantur, nisi forte acrior tamen
ac amore impaciens maturo
consilio vti vetet qui si man-
dat ut erumpnas amiciciarum
vltimas mandandum erit, ferendum
tam alto animo ut reliqua ceden-
dum quam necessitati et parendi tempori
sed quam tamen vere vix amicicie
liorum

ultos experior ingratos
graue vicium ℟ Ingra-
titudine vituperare su- 26
peruacuum omnino nempe mortalium
hanc fermo condempnat, non
est laborandum ut suadeas quod
omnibus persuasum est et inextri-
pabile vicium est, quasi summum
est, qui solum in virtute bonum
locet, et qui neutrum, sed in volup-
tate virtutis hoste post omnia
ponunt quod hanc ipsam de se priuat
in aliis vero vel ridiculosum vel
difficilem recte longeque labo-
riosum putent, quod Augusti-
num tantum virum fuisse in se sensit
vbi Ambrosii celibatum labo-
riosum sibi visum ait, qui aliis
non laboriosum modo sed dampna-
bilis vite status visus erat
Vnde illud Platonis qui cum
castum celibem quam vitam du-
xisset ad extremum sacri-
ficasse legi nature ut sibi illud
placaret quam sic viuendo vio-
lasse, et magnum graue peccasse
videretur, quamuis id tam docto
homini videri potuisse, sed visum
esse non est dubium. Erunt quod qui
fortitudine eminentissima
clarissimamque virtutem dicant
vulnera aduersis excepisse
pectoribus campum rutilo san-
guine cruentasse, intrepi-
dis quod demum animis mortem appe-
tiisse. Erunt qui hec omnia su-
me tribuant insanie, et multo
melius securos atque imbelli du-
cant ocio. Venient demum quam
qui iusticiam gubernatricem
rerum humanarum, et custodiam ma-
trem censeant qui religionem
iter ad eternam vitam credant
et ad celum scalam, venient quod
qui iusticiam ignauiam, reli-
gionem amentiam ac supersticionem
ascribant, hiis sed quibus semper
est quod ius est in viribus quam
omnia vincere fortunam esse con-
fitentur, neque solum ex hoc genere

violentorum bonorum raptorum que ex
ipsa doctorum acie cultos oppu-
gnatores habeat iusticia facta
le est in libris reipublice sacerdotes
adultere, sunt qui fidem et pro-
missorum obseruantiam magnis
et meritis laudibus efferant
Sunt qui fidem frangere non
fallere dicant esse, sed plus scire
et esse ingenii melioris, que
licet vulgo multorum hodie sit
opinio et multorum vox, apud
lactancium ingenium deus et elo-
quium est ad summa Nulla iniquitas
tam laudata est qui vitupera-
tores inveniat Gratitudinem
nulla barbaries genuit, nulla
morum dementia non laudabit
nemo usque non vituperabit
ingratitudinem sue sit prodi-
tor sit ingratus vicium suum ex
cusare non audebit, sed negare
que cum ita sint, nichilominus
tamen innumerabiles sunt ingrati
nec est fere vicium aliud quod tam
multis verbo dampnatum tamque
multi rebus ipsis amplectantur
ac teneant Ceterum gloriandum
dampnandumve utique non solum verbo
sed animo maxime atque iudicio, et
de se tamque bono fugiendum, ac vi-
tandum in aliis sicut ceteri quibus
quamvis generibus staret quibus ma-
li gaudebant boni exercerent, pro-
fer igitur et gaude potius ingra-
tum ferre quam ingratus fieri [D]
Ingratus multos invenio. [R] Vi-
de ne quid in te culpe sit. agita
enim dum beneficia dare volunt ia-
ctatores sunt atque exprobrato-
res onerosum genus quorum bene-
ficia plus offense pepererunt quam
gratie, ut quod nichil est aliud quam pre-
tio odium parare, incrementum
infamiam [D] Bene meritus multos
male memores et ingratos
patior. [R] Tu ne hoc illis in-
vides, tuaque cum illorum forte
cupis commutare. Noli obse-
cro cumque quod sit vicium virtutis
tuam inveniat. d[e]ptem [D] Mul-

tos habeo ingratos. [R] Unde ex-
pectas audire benefacta ut de-
sinas. de quo alterius culpa tuum
ipse dampnas. facias quod tu po-
tius gratum facias. et qui multos
habes nunc, cura etiam ut habeas
plures, habebis autem si multis
benefeceris. multi enim semper ingrati
sed plures hodie, vereor quod ne
confessum gratum esse potentium
sit ita in dies creverunt omnium
potentium improbitas ea de-
bentium oblivio atque superbia est,
neque ideo desistendum. neque ce-
terorum emulacione eruendi
oculi, quos potius facere debet
aliena ceritas cariores [D]
Multi michi sunt ingrati. [R] Et
tu multis idem fuisti. recordare,
una enim ingratitudo aliam punit
sic in reliquis unum sepe peccatum
alterius pena est [D] Multis in-
gratis profui. [R] Multis indi-
gnis profuisse satius quam uni
digno defuisse, deinde pergere neu
malorum odio bonorum mores ex-
nas, nec prodesse aliis cesses
quod ab aliis sit male cognitum
cognoscent hii fortasse melius
sine id quidem nosse deum. nosse
te satis est, non est vera virtus cui
ostentacio premium non sufficit [D]
Profuisse multis infeliciter
cessit [R] Caue ne unius tamen
obsit alterius. quod quidem est gravius
exprime alios reddet fortasse fe-
licius, quamquam preterea diu ingrati
vigente animi pudore tandem
fiere gratissimi magno quod
cum fenore spes amissa redijt
ad hec sepe quod requisitus debi-
tor negavit ultro non debitor
obtulit, nullum bonum opus in-
quam periit. Tum bene ait quis
alios se cogitet, una quidem
virtus multis prodest, sed pa-
et maxima pars virtutis consciencie
cedit. Itaque ne multi omnes et
ingrati sint, non ideo vir
bonus beneficio cessabit, nam
que de multos spargit in se cumulat

sibi ipsi beneficiis vim saltem
non ingrato. proiecta bene-
ficia in ingratos. At qui gestu
dare nec avarus metuat, eo
aut liberalitas maior quo spes
premij minor est
alis servus obsideor.
Nunc recte ais obsideor,
28 olim tibi arcu fultus vi-
debare. sed obsessus eras, non
familiari solum exercitu sed hostili.
Indomitus sum precor.
Que artes et te militat in sua-
ne negocium. Superbis sumus
obsessus sum. Eos ergo qui obsi-
dent te paste cogere in amena
voluntas. Servus obsideor per
simus. voracibus furacibus. ingu-
diatibus impudicis. Quid ser-
norum epithetis affluere est opus
singulos dicit omnia dixit. Servus
obsideor quid consulis. Quidem
consilium seu quid dicam nisi te
rentamine illud que res in se
neque modum neque consilium habet
tamen hac in re Senece consilia vine-
dum cum suis familiariter co-
minus clementer familiariter esse
iubet At qui nempe hiis quorum
familiaritatis contemptus est genitrix
addit, non verborum, sed verborum
castigatione utendum erga sue-
dos silet, torpentes ergo man-
suetudine duplici pede calcan-
tes Amittendos preterea in
sermonem in consilium, in convictum
Et quis queso utique prestantes
stultos. ebrios. perfidos. insolen-
tes, neque sermonem teneant,
neque consilium habeant et convictum
succedent salutis vitaeque dum et
patrimonij. et fame senes. qui
le ante ipse atque libidinis vigila-
tissimi curatores, vim ie. ideo
fortassis hoc consulis. quia in
suo vim opinantur, quod ea ante
de amico disserat fidelem, si cre-
dideris facies crede non cogitas
qui homines amicos esse solitos
servos expessimo. Quod non
si mille annos lupum agnus
crediderit agnus fiet. Obsi-
deor servus quid consilium afferes.
Nunquam aliunde quesieris
quod certe est non obsideberis nisi
dum voles Neque vero nunc obsi-
dereris, nisi quod in urbibus male
pacatis accidit una pars animi
tui factio seditiosorum tamen ob-
sidentibus faveret, vis hoc ma-
lo liberari purga animi tui
statum, suos eum castigare, neque
hiis Senece consilijs, neque alijs
potes te si velis componere, nemo
vetuerit, pompas abigere, pelle
superbiam, ita enim vel fugabis
suorum incanam aciem vel minui-
tam. Multis servis obsideor.
Bene si strepitus vel manus
quitur iactantia, sin obse-
quium a iocunditas. vel peius
servi et si boni sint, quod mi-
rum prodigia numerarem, mecum
tamen bene multa fuerint, nisi se
enim dissident murmurant al-
tercantur, alter ad alterius respi-
ciens manus ipse interim otio-
sus, complexusque sinus sedens ma-
nibus dum habitaculum induisse sum
decus existimat, et nil censens
honestius quam nil agere cuncta
pollicetur, De hiis namque nunc
loquimur qui sua professione
nentes ignavi. negocium a-
gentes servitio humili, non tamen
voluntate. sed importune se
se offerant et miserabilis etiam
simili qui ad tot pateant ar-
tes abiectissimas elegerunt,
nempe illorum quos voluntas
ipsa, sed aliena vis et sua sors
in servicium traxit. ut unus ca-
rior, ita crebrior ructus. et
notior stultus, nimirum aliud est
sine velle aliud cogi, hic ergo
fortune minores, ut confesse
eum quam statum prebeant neu vul-
tum eum libertate providerant quod
inviti faciunt aliquid felicium
faciunt, cum id nequeat, quos
volentes semper. venit qui
la. otium. cupiditas. mali
liores in servicium deduxere

In quo mirum non est si ducibus
suis student atque id agunt
quod secuti filii simul atque
dialectici aculeo servitutis as-
sumpserunt. Contra hii qui
tale nichil quod sequerentur
habuere natura secundi atque for-
tuna sepe quam liberi fuerant
servi offendunt et de talibus
forsitan intellexit, possimus
inoffensis auribus delectari
audire. Multi dominum servi
optant. Multas quoque lites
multa iurgia, multa bella de
qualibet pugna et nova
quottidie ferant ac purgent
et tu medius inter partes sedeas
oportet. Iudex factus ex domino
non potes litigium domo ex-
pellere, litigantes potes.
Obsideor famulis sine quibus
vivere nequeo quid agam
Si eo usque proventum est ut sis
hostibus tuis esse non aude-
as paucitate illorum ac vili-
tate tibi consule pelle famo-
sos, pelle corruptos ac callidos
pelle vel fide tibi placentes
vel ingenio vel que inter pau-
cos eos quam hebetes atque inal-
tos tantum ages non quia
meliores, sed quia minus
ausuri quos velut hyeme
serpentes coacta vis veneni
atque vilis inhertie torpor
obstruxit. Denique hec summa
est, ut in servo sola quidem aut
prima fides estimanda sit. Si
quid hac de parte pertulerit
crede in magno eum federe
viciorum qualiscumque illa bonis
tibi veniet voluptas quam sa-
ne parva est fides proximum
remedium genus nam quam super
paucitatis vilitas que non plus
habent boni, sed minus audacie

29 Effugerunt servi. Timore
molestia penitus erat
gratum quod esse discessus
nichil fere displicet

tamquam grave non delectet. Abi-
erunt servi. O si redeant
videas quam oculis quam iam vidi-
sti aut quam illos vinculi trudant
quot nequitie, quot doli, quot
mendaciorum artes, quot scele-
rum species, quot furtorum, quid in
horreas tormentum timere quam
redemptibus obstruas mecum quam
gaudeas tuam domum malis
exhaustam levatam quam pon-
derabilis. Servi simul omnes
abiere. Simul quam cum illis cum
graves molestie quam sollicitu-
dines metus quam periculi cogi-
ta quot implendi ventres,
quot tegendi humeri, quot
armandi stringendi quam pedes
vagi, quot acuti visus es
observandi, duco te nequam
libatum ditis. Effugerunt
servi. Et cum hiis odia in-
divium et contemptus et murmura
et querele, quin et execrationes
tacite quam devotiones dimerita
capitis quibus misero servitio
tacuisse, quibus tam ambicio-
sus ut nesciat ascribendum
tacito. Diffugerunt servi.
Primus unquam de fuga que-
stus est hostium Julio Cesari
superbie etenim quam hostem quam
intra pectore cogitabat fugientem
mestus apparuit. At modestis
victoribus terga hostium mihi
se satis est, qui et idem ipse ali-
bi fugientibus parcere iubet.
Sola hostium contenti fuga
idem facito et si tu hostes
graviori supplicio digni essent
fugisse sufficiat atque illorum
fuga tuam metire victoriam
ablatam quam te novitate vindicem
severiorem intellige. Servi
fugere. Sponte igitur fecere
quam cogendi erant, gratiam ha-
beto, depellendi immanes
belvas tibi demptus est labor.
Sine querelis fugierunt, qui
nisi fugissent tu fugere de-
buisses. Fugerunt qui aut

fugiendi erant aut fugandi,
nunc tu liber, nunc securus,
nunc dominus tue domus rema
sisti D Effugerunt servi R Effu
gitiones iudicandi mos est duo
tu te dum dissimula, ne re hoc
nunc vereris si boni essent non
fugissent malos amisisse non
lacrima, sed questus est bene
nosse malia tuis vitare
quod capis D Secum me solum re
liquerunt R Vere solum, vere
quod inopem sine solus sis penitus
egeas comitatu, ita nec a
micum habes nec servum Amicum
aut servi ne igitur tu sunt te
esse cupiunt cum sine illis esse
non potes, vides ne hoc ipso il
lis tuis ipse inferior sis Tum
si forte servos non cogitas,
sed precium non desiderium manet
sed turpis avaricie castiganda
est, de quo satis est iam dum
de amissa pecunia loquerem[ur]

De vicinis importunis

Vicinum importunum sortitus sum R
30 Vide ne tu illis impor
tunior D Graves vi
cinos perfero R Multum cun
ctis in rebus valet opinio,
leves finge, leves erunt D Vi
cinos malos habeo R Multi
suam culpam proximis impu
tant, avidius aliena crimina
distinguunt, exactius severius
iudicant Suarum vero nemo
non et mitis arbiter et pius
est iudex D Acres amaros quod
pacior vicinos R Ne forsitan
in gustu sit vicium non in re
fastidio sibi dulcia etiam ama
rescunt D Vicinos duros ac
superbos queror R Multa sibi
quisque permittit nichil alicui
hinc in iudicio vero multiplex
obliquitatis et ingens offensi
onum causa, et sepe unde cul
pa est inde primum oritur que
rela, quod si umquam an tu illis qui
tam tibi duri videntur durius
et terribilis et intractabilis
videare D Asperos pacior
vicinos R Duplex est reme

dium paciencia et fuga primum
probo ferendi artificium omnis
intestat asperitas D Vicinos
pessimos ferre non valeo R Si
nec ita profecisti quibus te tenet
angustia illico non ut procaces
ita et sequaces erunt, quod
ferre non potes pondus excute
et quem pugnando hostem pati
nequis fugiendo evade, quod
refert quo te tramite incultum
eripias, ullum iter ad tranquilli
tatem cum difficile indicandum
est, quod si sepe idem feceris, ut
profecto senio tua culpa
esse Nec unus forsitan ali
quid magnum per licium volga
cum duos fontes, et si forte
nocenciorem alium ullum
habet duxerit, quamvis neque
politicum et sociale animal dicatur
ho sine cum eum inspiratur ullum
unius veriumque est illud Ba
silicam agnoscem esse secipe
cum ferarum quam concordiam quam
hominum Siquidem vero aspera ti
gres ac leones, denique vip
pere aspides cocodrilli et
assimilium omne al preter ho
minem ut eiusque sua in specie
quiescit Verum autem homo
numquam homo hominem primum
per ac atterit, perpetuus quod bel
lis ac litibus inquietam vitam
sibi prestat ac proximo D Sic
enim se res habet ut ubi ma
ior est locorum vicinitas, ibi
maiorem videas distanciam
animorum Nam sine iurgiis ac
rancore vicinitate Nemo
verum nisi fallor arabum aut
indorum regibus invidet lep
pus est livor longinqua non
aspicit D Vicinis obsideor
infestis R Si penitus abhac
peste vis absolvi ad solitudinem
fuge te recondite

De iniuriis

Iniuriantes habeo R 31
Fac ut iniustiore sis

Flor

vera virtus fortune iniurias
calcat ac despiciat. G. Inimi
citie in se. R. Est carior et no
cior / multos inimicitie illustra
verunt qui obscuri mansissent
si hostibus caruissent. G. Hostes
undique michi sunt. R. Obstabunt
ne invisibiles acriores hostes sub
eant voluptates non tam ho
stes tibi sors abstulit quam cu
stodes malo malis inimicus
acerbius. G. Hinc illinc hostibus
premor. R. Illi quoque suis p
univntur affectibus, est quod apud
illos ultor tuus iis quam non
unus pre partes faciunt / ira
metus / odium / inquietudo / ne
dum peccati penam cuius exigunt
sic interdum ultio preit offen
sam, et fortasse ubi secutilem
armabitur. laborabunt. estua
bunt. sudabunt. anhelabunt.
trepidabunt. et fortasse horum
nichil adte. Multa sepe gra
vibus odiis sibi non aliis no
tuit. G. Est in pugna cum ho
stibus. R. Est illis secum / et
etiam aliquid cum hostibus quam
cum viciis pugnat / quisque
odit. Primum ac sine nobilius
infligit / proximum ponitque in
suo corpori / iniuria sepe cupidi
tas feriendi nocendique multos
incautos invadatos quam dedit ho
stibus. Hec semper pericula per ma
iorem in auctorem pertinet. Sed
dum quam novissima ad sepe
interim sit illesis i que pri
cies parabatur. G. Undique in bel
la consurgunt. R. Utinam clar
cior sanitate quam fuit populus
romanus quam dum multis ac gra
vibus bellis occupabatur / pax
inimica magis fuit / secura namque
subiit libido blanda hostis
ac pestilens. Itaque inimicie
plerumque magnarum amicitiarum
fuere principium. G. Habeo inimicos.
R. Habeo et fidem simul et
clementiam. De reliquo quamvis

Tit. 8 h. 1 r. 108
de pace

eveneritis, tamen saltem ut huma
nitate sibi ac virtute superior
sunt et sua merita ad hostibus
cum quibus ita rem gere ut
amicos si posse non dubites.
Atque hoc sanius consilium scito
quam Biantis, qui sic amicos
diligi iubet, ut inimicos effici
posse meminerit / quod etsi
a pluribus ab aliis laudatum, mihi
certe nec Tullio probatur,
est enim virus amicitie venenum
sub odio ergo cogitandus amor
non odium in amore / longeque
Aristotelicum illud in rethoricis
Bianteo consilio preferendum:
Non oportet ut amici amare
tamquam osuri, sed tamquam
amaturi / quod profecto scribens
Aristoteles Biantem ipsum
tacite damnumque eius sententiam no
tabat. G. Inimicicias habeo.
R. Sed inimicus habe / et ac
mato quam in pectore cor ami
cum pacis habitet / atque ita bel
lum exerceas ut coactus
videare / neu forte odio suc
cumbat humanitas / neu tam
vindicte studeas quam glorie aut
salutis. Sis ut Romanus in
victor est Hanibal, qui prior
cum uterque hostis / et prior
pirrhus ytaliam invaserit,
at non delendi animo ut Hani
bal, sed vincendi / Omnibus
enitendum modis ut d actu
quolibet vera vox emineat

De precepta facultate vindicte

Optate facultas capitur
ultionis. R. Cum primum 32
capitur nichil capitur
inclitum quam tacitum remedium
hostibus capi licuit est ca
ve habeant obstare licuit
manus. G. Facultates ultio
nis perdidi. R. Felix iactura
quam nequit amisisse. G. Ab optata
et sperata ultione prohi
beor. R. Quam pulcerrimum genus
vindicte est nolle ulcisci /

pulcherrima ē utilitas nō sim
ultro virtutē amplecti opti-
mum proximum ē compelli
D Exceptam in vindictam do-
leo R veniet tempus tito forte
quo gaudeas neq̄ aliter ag-
disse illo velis modo cuncta
ad que coacti venimus velle
incipimꝰ et de necessitate consensus
oritur, dum q̄ voluntas fieri
incipit, desinit esse necessitas
D videbar vlasci posse nec
potui R nō posse malū a-
gentium potencia magna ē
nempe q̄ omnipotentis ē ipsa
D vindicta in pus excidit
R colubrum tibi e manibꝰ
excidisse credo / vide ne iterum
sub repat / nichil homini tam
contrarium q̄ inhumanitas / per hanc
enim homo esse desinit, id q̄
sit esse ipm̄ nomen indicat
ē, nullꝰ morbus tam gravis
nec mors quidē / illa enim sem-
per naturam accidit / hec autem contra
semper hominem. inhumanitatis
ē inquantum initium Non oportet
exultantis animi motum sequi
et private memoria doloris ne
quis oblivisci D age vlasci
vetitum in perpetuum dolebo R
fforsan contra perpetuum gaudebis
quotiens putas prius iniurias
depositas, et in gratiam redditum
cecidisse aliquos amicorum
amplexibꝰ cogitantes hunc
ego potius volui et medium
a successu impio parum affui /
o sors optima contra quam priam
partem consilium crudele vertisti
D Iustam iram exequi non si-
nor R iram iustā vix invenī-
as ad sit septum, ira viri in-
sticiam dei nō operatur / et rur-
sus ab alto / Ira furor brevis
est / optimum quidem nō vlasci pro-
ximum nō potuisti sed frenare
iram ne eum rapiat quo nō
deceret / tercium ē vlasci nō posse
etiam si velis D pulcrum mihi
eripitur vindicta R pulcrior

nō vlasci
nō vlasci
nō posse
vlasci

venia relinquitur et pulcherrima
omnium oblivio. Hec inter omnes prin-
cipes Iulium Cesarem illu-
stravit. In innumere / ingentes
viri / huius victorie gloriosissimi
sed triumphi incomparabilis rei
militaris excellencia altissimum
ingenium, preclara eloquencia
nobilitas generis / forma corporis
et invicti animi magnitudo
cum cuncta collegeris, nil in
eo clarius clemencia et offen-
sarum oblivione reperies / qui
quamquam sibi maciam mortis
attulerit ut iuxta pacuvia-
num illud in funere caneretur
me servasse ut essent qui me
perderent ex quo tantum necesse
moriendum erat potest quo-
dam nō tali ex causa opta-
bilis res videri. De odio populari

Populus me odit R Ha- 33
bes quem perdideram
populares finem gratie
p delectore odium D populus
gratis me odit R ignarus
q̄ sine causa odit qui sine
discretione dilexit / consequens
hoc illius / unde modestia ex-
ulat ibi regnare impetum
est necesse D Odit me populus
R hec belua inimice prom-
pta est. Segnius officio vulgi
amor lenis, odium grave D
populus mihi succenset R ab
clamante plausu ab irato
populo pernicies in periculo ac
spes D populo odiosus sum R
Nichil impetuosius stultorum
turbis ubi insania singulorum
publicus furor et furorum
publicum singulorum rabies im-
pellit / alterque alterum trahit
nichilque periculosius q̄ inde
in illorum manus quibus pro iusti-
tia sic voluntas pro maturitate
precipitacio D Odit me populus
R Non amasset utinam ut
novisset / amor quidem malorum

odio finitur / utrumque anceps
sola ignorantia tuta est. D
ipso sum invisus R plus o-
diosus leniendus aut linquen-
dus

De Invidia passive

37 Invidetur in a multis
prestat invidiosum esse
quam miserabilem D Invi-
dia exerceor emulorum R Est
quis unquam virtus amicus
exercitio hoc caruit / percurre
animo omnes etates / omnia secula
cunctas historias evolue /
vix insignem virum hac imm-
unem peste reperies / nolo nunc
narrationum ingredi que nos
longe nimis a proposito distra-
hat / Sed si aliquid meministi
eorum que legisti non pudet tibi igno-
ta esse quod plurimum quorum co-
mitatui non tam consoleris, sed
etiam glorieris D Invidetur michi R
linque honores et officia
publica, desine incessu elato
et superbo comitatu per ora
animum volitare / sequestra te
ipsum quantum potes ab oculis vul-
gi tuum / nec voltu / nec verbo / nec
habitu / nec digito te nondum
prebeas / volgus et livore in
plateis habitat / sicut et ma-
la ferme omnia cumulata ho-
stes nullo melius modo vin-
cuntur quam fuga et latebras
D est per sursum et latente li-
vor insequitur R Tolle ma-
li materiam omne malum sub-
tuleris / Nimis opibus modum
pone / et cunctis eximia spe
inflammare aliquid quod potest vel a-
bige vel absconde / si quod est quo
care nolis aut nequeas mo-
deste vivere / invidiam quam
insolentia exasperat humili-
tas lenit / Sunt que illam ex-
tinguunt / efficacia quidem sed
morbo ipso peiora remedia
miseria scilicet et infamia vita
de quorum altero dictum est / miseriam
solam invidia carere / de altero
Socraticum illud interroganti
cuidam Alcibiadi quibus modis

Sola miseria
caret invidia

invidia declinaret / audivi So-
crates / et vive inquit ut Ter-
sites / tunc vita sit nestores in
homericam legis iliade yroni-
cum planeque socraticum re-
sponsum / Non est enim consilium
ut invidiam vites virtute
careas / Satius quidem est Achillem
esse cum invidia quam thersi-
tem sine / quamvis illud constet
magnos interdum viros ut
securi viverent et invidiam ad
tempus et ingenium occul-
tasse D Invident michi R
Invidiam nisi vel ignorantia
ignavia vel miseria vix
evades / quam si sic evaseris con-
temptum incides / utroque ca-
ruisse difficillimum D Invi-
dia emulorum premor R Est
ut primum calcande aliud
iter invidie per excellentem
gloriam / sed pravo vestigio
signatum / hic in tam plures
hoc calle gradientium vid
quod fugiunt celabant.

De Contemptu

Sed contempnor R Si in- 37
iuste gaudeam est non inficior
quod doleas / feras tamen / ali-
oquin est quod rideas / michil est enim
ridiculosius / sed nil acerbius
quam contempni sapientem ab
insanis D Spernor R Circa
hoc unum unum conare esse bo-
nus / dixere aliquid sperne / nichil
sperne / pessime sperne / se sperni
hoc tibi ultimo opus est D
Spernor a multis R Si maio-
ribus fere / si paribus pacie-
re / Illa sic inter certamina / fere na-
quod contemptum sit minoribus ma-
ioribus / hi se contemptu esse
cum et maiores sit quoque
alie non putat / hac temptate
via sibi minoribus sive illos
insanie / neque magis faciat
contemptum quod illis insanie
tibi sit glorie sperant Achilles
Thersites de quibus modo di-
ximus / Homerum Zoilus

augustus antonius. virgilius
euangelus Sicerroney talius
et quod ex euangelio didicimus
quodque est maximum. herodes
pessimus. infestiuus que homini
xpisti fuerunt. D Quid vel contem
ptis hoc nocuit vel contemptori
bus profuit D Spernor et re
videor R Ferrissimi nescio quid
exhistacionis inesse aiunt solet
eo que magis quo minoris
quid nunc est opus alter al
terum videt D Spernor ab alijs
R Recordare an tu alios aut
spernas aut spreueris hoc est
mos humanus sperne et sper
ni mutuo vos vicissim odio
mutuo que premitis contemptu
et voltis alijs esse venerabi
les nemini venerantes placere
voltis deo. cum operum
illius vobis placeat eo que pla
cere debet modo quo placere
quidem. ut Cicero sit per clarum
aliquod suo deorum nomine dici
posset. immo inquit queritur
ad ipi nec nos viles neglecti
que sumus postulabunt dijs in
mortalibus carissimi et ab
hijs diligimur. Illud quoque per
clarius malachie prophete
Nunquid non pater vnus omnium
nostrum. nunquid deus vnus creauit nos
quare quoque despicit vnusquisque no
strum fratrem suum D Sperni
greuiter spero R Et si nemo sper
ni velit multi cupiant timeri
multo tamen est securius sperni
quam timeri. Itaque quod ait Anneus
in epistola quadam non minus
contemptum quam suspici nocere
non admitto illud ab eodem
alibi dictum rectius existimo pe
riculosius timeri esse quam despici
proinde tu veteri sapientum
edicto tria hec vitanda didicisti
de quibus totidem generis tracta
tibus egimus. et sunt mala
omnia. sed ambo dubie tamen malum
minus hoc vltimum. quibus igno
bilibus Nec deest suum cuique
remedium odium obsequio le
nitur. Amor modestia. conte
ptus animarum illustrium
et honestis artibus ac virtute
Nemo premium bruto contemptior
vnquam fuit. nemo nunquam preclara
age et tu bonum. magnumque
aliquid quo contemptum nequeas
De promissis mutuis et tardis R
Ecciam promissa non com- 36
plentur R Fruid singula
riter de hoc conqueveris
quod omnibus est que nulla que
res magis nunc inquinat
quam dura frons ac lenta dila
cio sed hij mos. cito voltis acci
pere. tarde aut dare ad illud
alacres. ad hoc mesti ad id
precipites. ad hec segnes singu
laris minus duplex radix duplex
materia querelarum dum et illos
mora et celeritas hos contri
stat D Multa in promissa sunt
nichil implentur R Magnus
promissoribus minimum esse fidei
debet nota vanitas. nota bla
dicie. nota hominum mendacia
Multa enim vnus de quibus pro
misit sufficiat promisisse.
querere alium qui promissum
impleat. non potest vnus omnia
facere. fecit hic promissor ut eum
interim diligeres R Quod
in promittit non sit R Quare
cupiditatis potentiorem ge
neret quam que possit D Qui
ille pollicitus hominibus R
aut credebat. a ad tempus di
ligi volebat ut dictum est. et
forte dum tibi multa promittet
vnum aliquid a te poscebat
quod vel magni precij men
dacij bene partum estimaret
Sepe aut qui diuites sunt verbo re
inopes esse nosse debueras
D Qui michi promissa sunt R
Si in credideris multa promit
tentibus nichil credes

       epulsam passus indi- 31
gnor   vis ne igitur ge
tium propositum adipisci
ita ut negari tibi nichil possit
vide ne intollerande superbie

Odiu
Amor
ꝯteptus

sit, hoc velle meminisse magni
pompei dixisset quo nescio
an civis maior unquam fuit
de quo tamen septimum est conue-
stus dixit voluit sibi posse nega
ri. Crimen multa cesaribus sup
humanam magnitudinem summis
etiam impio glosis negata
cognominis et tu grauiter
unam aut alteram feres repul
sam. Denique cum multa quotti
die deus poscat ab homine nul
lius rei indigens nec impe
ratus. Non possum equo
animo repulsam pati. Cur pe
tendi tibi arrogantis licenci
am et negandi aliis eripis
libertatem. Crimen est sepe indi
gna peticio dignam repulse
prebuit materiam. Crimen est
sepe etiam petenti repulsa uti
lis fuit, cum quod petierat
impetrasse dampnosum erat.
Iniustam pacior repulsam.
Sin iniusta est repulsa
iusta ergo peticio gaude tamen
quam potius esse culpam quam tuam.
Unde non merui repulsam
tuli. Multi se magna me
ritos putant unde penitus
nil merentur. Hinc repulse
dolor, hinc querele iste quibus
orbis terre et omnis vita hominum
plena est. Pudendam pacior
repulsam. Pudendam ni
preter gulam que tibi pudo
rem inferre quod tu [illegible]
arbitri. Repulsam pacior
unde non credidi. Credouli-
tas incerta est, certa autem res
non posse quod petat negare
non est liberi, sed servi non
posse repulsam pati non est ci
uis sed tyranni. Optate
sperateque rei passus sum re
pulsam. Si quicquid sperant
cupiunt quam homines assequerentur
dii essent omnes. Tu vero ut in
dignaciones multas ac dolo
rem fugias repulsarum disce
optare possibilia et honesta
non assequi velle quicquid in-

consultum et inexplebile appe
titus optauerit, quicquid spes
vana suggesserit. Non tam
repulsus ego, sed indignus
mi antepositus fuit. Et quo
ciens indigni indignissimus
preferantur, et quociens indi
gnos indignissimi iudicant.
Alienare sentencior [illegible] quis
quam fauoribus iudex, multi se
indignos dicant pauci cre
dunt. Parue rei pacior re
pulsam. Multis parua ne
gata magna eis ultro obla
ta vidimus. Et repulsis com
pensantur munera fortune,
lances equabunt, sed vos in
indignacione augetis, hec ob
liuione ac dissimulacione mi
nuitis. Dignus eram ut arbi
tror non repelli. Ut sit ita
an tu omnia pro dignitate hominum
dari estimas ac negari. Uti
nam ita esset ut et plures bo
nos spes premij et paucio
res malos faceret metus pene
sed non ita est. Amor, odium, spes
cupiditas, affectus inconditi
cuncta permiscent. In te uno
solo fortune salutem publicam
ius mutari, et non te potius
ad quem [illegible] moribus
inflecti. Multa indignior
mi antepositus competitor. Et P.
Flaminius mox ob indignum fa
tuis [illegible] et ordine se
natorio amouendus superioris
pretor platus fuit, viro opti
mo senatus et ipso sentencias
indicatus. Et vaticinius Ca
toni [illegible] laudatissimo
non solum ipso [illegible] sed
hostium iudicio, sed toto etiam
[illegible] voluere. Crimen
que dicis ut sint grauia non sunt
noua que pateris. Multum spe
rabam modicum non mereor.
Ut multum quam mereamur dupi
ciam non omnia pro meritis
dari, quid quod semel negatum
eidem idipsum mox concessum
vidimus, quod in ipso de quo

loquor Scipione accidit Repul
sarum duriciem sepe pertinax
virtus infregit Testes sunt
emilius paulus metellus
macedonicus lucius Minuci9
qui consulatus repulsam
passi omnes idem speciosissimus
9sulatibus ac triumphis post
modum honestati sunt quorum
quibus contemptim fuerant spe
ctaculo fuere Numquam ad id
preventuri si repulsas populi
lamentis potius acerbare
quam virtutibus superare voluissent,
lucius silla quamuis in finem
civilibus discordiis irritatus
famam suam nota crudelitatis
infecerit Nobilitate tamen et glo
insignius civis non consulatus
sed preture tamen consequi potuit
sed donare non debet repulsa
spe auferre sed afferre solitu
dinem ac vehementem ardorem
que nil tam asperum quod
non leniat Sed et eciam si quid
non fecerit non tamen idem differ
renda est ne propter aliud quam
propter se capidum suum quam ipsum sine
culta videatur, denique hic re
pulsas suas forti animo tule
at publius repulsa fratris
audita quam passus erat in
peticione consulatus, statim
morte obiit repentina Eli
ge nunc in sequi malis

Ninstam paciatur dum
38 repulsam. Sed fortasse
id merita et id scelus
est debitum non solum apud
inferos, sed ubique sunt iudices
ubique iusticia suum opus ex
ercet, et si sepius cunctetur
interdum properat, pecunie re
pensa sit quod scribitur, utique e
deus iudicans eos in tua de
mones ex omnibus fieri quidam
opinati sunt pecunia cumul
lucrum, peccandi libidinem
quod ut forte tollerabilius
dictum sit malarum voluntatum
siliendo efficiat, qua homo malis
atque in malis obstinatus pe
ne demonem equat an sine
si recipiatur illud fortasse non
dissonum fuit ut punissi dine
iusticie. demonem demon p
mat Cum a dre illud dictu sit
ut videtur est miserum quod non
magnorum sceleratorum suppliciis
insistunt minorum et luminum
vim crebrum quod deprehenditur
illud conflatum sepe dispositus
neglectum molesto addidit inte
gram quod ipsum non sine certa
licet nobis occulta iusticia
dei fieri indubitata fide cre
ditur. Crudelem dum prope
timor. Crudelitas mala
quidem, et nature hominum adversa
Sed utile viciis et lascivienti
populo frenum, pauor vindicando
terrens Amare iustis expe
dit timere quid idem sit quod
nemo tam trux ut non cru
culentior sit voluntas prosperit
comes ac filia, male agen
tibus nichil peius quam secu
ritas ac libertas, qui nichil
metuit proximus e ruine
Iniquum dum infausta plebs
paciatur. Nullus in crede
misera in plebe, miserior quam
tyrannus quod si dubitas
dionisium contemplare Ille
vir improbus nec indoctus
de seipso suaque tyrannide quid
sentiret aptissime pendentis
supra cuncti verticem gladii
aspide declaravit Nota est
hystoria timet plebs tyrannum
et tyrannus plebem, sic vero
pavore se cruciant, hoc re
fert quod miseria plebis apparet
ac tyranni latet, non minus tamen
affligit purpureo velamine
tectum volumus, neque minus an
ree gravant compedes quam fer
ree est et sua ut in sordibus
ut quod in fumo, sic et in lauciis
ac splendore miseria Aurea
quidem tyranni vestis extrinsecus
obuerte illam crudelitatibus illis

aculeis plena est ita ut vides
non penitus aut crimine seviat
tyrannus aut multa plebs. In-
clementissimus nobis est dominus.
Non tot passi essent dominos
nec tam late furerent, nisi
populi insanirent et cuique ci-
vium pro se carior foret res
privata quam publica, voluptas
quam gloria, pecunia quam libertas
vita quam virtus. Ducem dum
seva fert patria. At non
unum, sed triginta simul illa no-
bilis legum mater, Grecieque
lumen alterum Athene. Patria
dum unum fert. Multos autem
Roma, quibus Caligulas nesci-
at ac Nerones et Domicia-
nos et Comodos et Eliogaba-
los et Bassianos et Galienos
At ne singula imperii probra
exequar, Maximinos et pietatis
hostes Julianos ac Decios. Sar-
danapalum Assiria tulit, tan-
psis Alexandrum Grecia atque
Asia reges dictos. Vere autem
tyrannos acerrimos et immites
tulit et Dionisios Sicilia
Phalaridem Agatoclem. Lace-
demon Cleomenem Nabidem
qz quem aegi qm oppressi femi-
nam uxoris avaricia que viro
ipso rapacior suo in sexu tan
tandem miris modis exercuit
Sed quo feror, quis autem veteres
aut novos numeret tyrannos
qui tam multi hodie tamque alti
sic suis opibus ac potentia
plurimorum moribus atque deme-
ntia radicati sunt, ut nec mi-
nerari iam valeant nec
convelli, nec minus apud nos quam
apud Egyptios aut Iudeos li-
bertate pessumdata ac sepulta
versa servitus in naturam sit
sic ut pars magna plurimorum
tirannum si non habeat querere
sitiens precario emptura seu
precio videbatur usque adeo pa-
tres nos esse quam nati erant
puduit / vos enim pene omnes in
servicio nati atque educati vel
dolore antiquas / sit nova querele

materiam non habetis. Poten-
tes dominum gravem premimur
iugo. Aristophanis poete
utilis fabella que monet
non nutriendum in urbibus
leonem, quem si nutritus fuit
obsequendum illi esse, nec tyra-
nidis naturale malum impa-
ciencia cumulandum, quia quam
ipse feceris potenciam decertan-
dum. Raro equidem tyrannus
absque culpa animi surrexit a
populo. Vetus est autem verbum quod
tristet. Dum importunum
patimur. Si omnis potestas adeo
est seu ad bonorum exercicium seu
ad malorum penam par est ut
in domino impio te subiectum sen-
cias non humano, atque mo-
lestior si immitior videtur pa-
ciencia fortassis efficiet ut
mitescat, nec est ullum tam
ferox ingenium, ut non obediencia
et obsequio leniatur, vel ferendum
denique vel ponendum est omne quod
premit. Nempe nichil est tam
preter impacienciam que ut
dixi molesta non minuit sed
acervat. Malus nobis est
dominus. Omnes vos unum ha-
betis notum hostem, unus ille
multos habet incognitos. Peri-
culosior status. Dominus noster
bis est pessimus. Sed non erit
diu si bene perpendis, visum est
violentum nichil esse diuturnum
Et sane si vel unum patria
tamen bonum habeat malum
dum diucius non habebit

st ui preceptor indocto 39

Si doctum facere non pos-
sit indoctus, primum quod sit
que illius scientia est posse do-
cere, sub indocto tamen preceptore
doctus aliquis fieri potest, vel
per se ipsum, vel quod est rarius
influencia celesti atque inspi-
racione. Et ut Ciceronis
utar verbo aliquo afflatu
divino sine quo nec doctum esse

41

nec bonum vicum si posse crede
dum est / Hoc enim non solum re
ligio vera sentit, sed gentilis
quoque philosophie consenciunt auctoritas
G Indoctum preceptorem no
lens audio R At celestem p
receptorem libens audi qui
fecit aures tibi non has tantum
quas videmus sed invisibiles
alias intus G dum a Illum
audi qui docet hominem scienciam
sicut scriptum est quo non sup
racente frustra preceptor
quidamque mortalis quamvis
doctissimus laboraret G pre
ceptorem indoctum egre fero
R Vel ab illo fugiens alium
quere, vel ad teipsum redi, et
memento epicurum sepe a
Cicerone licet irrisum / visum
tamen senece magnum virum non
indoctum modo preceptorem ha
buisse sed nullum, ut gloriabun
dus idem ipse commemorat /
Augustinus vero quod de seipso te
statur tam non omnia credere
leve non est et aristotelicas
cathegorias que inter diffi
cillima numerantur et artes
liberales quas singulas a pre
ceptoribus didicisse magnum vi
rum, illi homini tradere ut idem
ait, et omnes intellexisse, et no
vissimum omnium Bernhardum vite
doctrina ac sanctitate claris
simum omnes suas litteras quare
inter cunctos sui temporis habitus
doctissimus fuit de silvis ut de
se eciam ipse ait, et de agris di
dicisse non hominum magisterio, sed
meditando et orando, nec p
receptores unquam alios habuis
se quam quercus et fagos, hec
si facta sunt, aut non item si pos
sint, quod nisi sic esset quid
fecissent primi homines, quibus
nec magister ullus erat, nec
recepti aliquid igitur mirando co
gitando et ingenium acuendo
capiat que ab omnibus preceptori
bus vestris non intelligitur
invenire, et inde et tu aliquid

tecum magnis misceri ne diffidas
si mortalis defuit eternus adest
preceptor a quo sunt omnes et
omnia illa fecit et ingenia
et magistros
G Discipulum habeo indo
cilem R Perdis operam lit
teris arando semina proicis 80
natura non vincitur G discipulum
indocilem sors dedit R Ore
arande colonus solue boues
quid te torques illi patere
et tibi cum tot sint labores ne
cessarii et inevitabiles sup
vacuos querere stulticia est G
Discipulum habeo tardum indocilem
R Si docilis est iterum illuc
insta, melioribus illud artibus ac
manibus quod si neutrum caput
vacuum sine ne re quid in
profusum vas effunderis quod
neque ibi subsistat neque integ
ro examinat Sic habeto
enim omnes quique erunt aut
fuerunt virtutibus aut doctrinis
clari non posse unum ingenium
accedere nisi aliquid intus scin
tille in animo sint que preceptoris
spiritu excitate et ad vite gno
sium discipline fomitem ac
cipiant, alioquin aliquid in
aurem ne quicquam flabis G
Intractabilem discipulum ac
superbum habeo R Superbia ho
stis ingenii est, dum quisque sub
esse dedignatur et discere negli
git, discipulus insolens egre
manum ferule subiiciet doctri
nam comprehensionibus aurem
tollam ingo G Habeo preter
tate timidum discipulum R
Timor oculorum visui timor
animi ingenio nocet ut disci
plinis aditus fiat, comprimenda
est omnis elacio quod ut alle
xander macedonicus aliquid
mathematicis animum applicuisset
et geometricam sibi quedam
obstrusa clara traderentur

difficultatibus offensus preceptori
imperat ut ipsum clarius tra-
dat et quid ille respondeat. Hec
inquit ex omnibus difficilia
sunt ut scilicet omnes illi spe-
regii fastus exueret. Sic est
enim hercle nulle sunt fortune
partes ingenii rebus. Si quis
doctus ac sapiens fieri cupit
obliviscatur interim se pote-
tem. ‖ Discipulum rudem bla-
dum quam habeo ‖ Contra ventum
adverso flumine navigas,
contrahe carbasa [illegible]
‖ Contumacem habeo discipulum
protervum quam ‖ Non arenam
tu fodes, sed serpentem inutil
attonitum excolis hostem doces
‖ Dure terribilis discipulum insti-
tuo ‖ Surdo canis, sed sic est
hos clamor, hos silentium dele-
ctat. Potentissima semper in rebus
omnibus consuetudo est, vide
ne ut piscator tacitus clamo-
sus venator. At clamosiores
aliquanto arbitror scole quam silve
‖ Duri tardis discipulum nactus
sum ‖ Sepe facilius vesci capi
mollias quam hominis. Quod dicit
est in fabulis lupum ac vulpe-
culam litteras didicisse. Nam ele-
phantis studiosi non anilis
fabula est, sed naturalis histo-
ria, et hic circus forsitan stu-
dio naturam lenivit. Apud me
aut una fere pastoris et pre-
ceptoris vita est, in vicem nisi
utrumque tandem a convictu mores
traxerit, ille belvas regit, hic
pueros.

overcam habeo ‖ Ergo
41 et patrem, sic est fere res
humane. Tristicia letis et
amara dulcibus temperentur
atque utinam equo ut permixtum
hic dulce non habitat ‖ Iniu-
sta in me noverca ‖ Non inepte
Virgiliano epitheto utereris
quanto autem illa iniustior tibi
tanto illam ut sis iustior
curate ‖ Noverca in superbissima
est ‖ Et femine proprium superbia
et noverce est. Si gemine cau-
se unum pariant effectum, non
est quod stupeas. Est quod se-
cus tecum et pinguium simul et
filium bonum prebes ‖ Superbis-
sima est noverca ‖ Nulla re
qua humilitate melius vincitur
superbia ‖ Novercam ferre ne-
queo ‖ At fer patrem, si hunc
valde diligis facile illam feres
‖ Noverca iniuria ac importu-
na est mihi ‖ Esto illi pius ac
patiens pietatem patri debes,
pacientiam femine, reverentiam
noverce ‖ Insolens est nover-
ca ‖ Noli pati ut potencior
sit insolencia quam pietas tua.
Nichil durum nichil arduum est
pietati. Hec ad deum homines eri-
git, demum quam ad homines incli-
nat. Quotiens noverca se mentit
non tu illam, patrem cogita
‖ Iniuriosa est noverca ‖ Equi-
lioribus iniurie contemptu me-
lius quam ultione plectuntur ‖
Gravem patior novercam
‖ Bene dicis patior, succumbe-
re enim et mulierculam pati non
posse non est viri ‖ Odit me
noverca ‖ Tuam ama, nam et
invitos diligere durum est preceptum,
et amare ut ameris, proximum
est consilium ‖ Noverca me odit ‖
Si patrem amat satis est, odisse
patris amatrem pro filio non
licet sibi, et illum odit quem
non oderit, nam si alium quam virum
amat, tu ille ne fueris ‖ Ni-
mis odit me noverca ‖ Ni-
mis mala forsitan noverce o-
dium quam nimius amor. Phedram
nosti, et Ypolitum certe odium
quod vlasta nephas linquendum
aut fugiendum aut ferendum
est. Nichil est quod querele se-
pe odium exaggerant.

everum patior patrem ‖ 42
Duricies patris sepe fi-
lio salubris, dampnosa

mollicies non lingue tantum sed
nec vrge ptendum docti con-
sulunt hys duobus animorum
inuenibus constat quod primus
cura ge si frustra sint gravi-
moribus morbis grauiora re-
media adhibentur abdica-
cio et carcer qui et more ve-
teri romano ad extremum
supplicia et mors. quod non
similes modo et duces quibus
imperium in omnes publice con-
stare prestaret auctas sed pri-
uatos illos posuos at suos
pres. quibus sola pecia ptas
uis in filios daret. sepe a-
terrime obsuasse legimus in
quibus maxime cassii at ffulu-
ii nobilitate seueritas si-
tu unnius blandum preem durum
dic patrem patior durum
Tualem putas re te passus
est puerum qualem ne dem
tepus adolescente difficile id
quem psuadere hys quod vide
placentibus. sed crede in nichil
durius quam etatis illius in-
conditos mores pati. pati-
or durum preem. Tamen si du-
rius e filius. dura durius
efficacius leniuntur. et sepe
media molliores destrimlor
e citatur. patrem durum ha-
beo. Si pater vero e diligit
non que inuleat. sed que
prosint cogitat. durissimum
pater e in. Hec tibi durissima
illi forsitan vtilia videntur
an et teranis iudicium immo
ruptior effectus adolescentia
que nisi non subsunt metatur
etas maturior multa transferat
pater e in durissimus. vide
ne illi durior ut dum ille dede-
cori tuo obstat tu illius vita
potius moribus inquietas. per
durus pater e in. Si salutem
fily neglegit. ille demum durus
e pater. et si fronte mitissima
atque filium ad rectum iter trahit
ope consilio que adiuuans. et
sepe verbere sepe verum stimulis
impellens. Sepe vel tardum in-
ceptans vel invitum sit aspectu
durus e nimio. fructuosior fi-
lio seueritas patris solet esse
quam comitas. durus e pater.
Super aliud patimur zelus do-
lor. motus etas excusant
durum preem egre fero. Tamen
si multas sic affectus accidit
inter ferre diuitiem conaris
altius. quid si ipse damnatus
fily pater esse incipias. tunc
intelliges quam suaue pias in-
gruum. et quam iustum sit impu-
nit non inse vnum intelliges
quid delectat in quo hac vno
iudicium tuum habet non delecta-
tione animi sed titillacione
sensuum commentum. durus
pater in est. vt sit durus
illa tibi sibi iudicium dat na-
qua secalta lex ciuilis casti-
gatores parentum filios erube-
scere. pudeat te audire quam illa
filio lira legem pudiuit bene
de te iudicet qui te genuit
aluitque. tu de eo iudicium lingue
alys. preem quam si vere laudis
non e capax. decoro saltem
silencio venerare. durus
pater est moribus. Non ac-
quirendi mores patrum sed se-
quendi sunt. Nichil impius in
allexandro sonat quam non
dicam patrem anim magis at-
tentasse sed prius laudibus
invidisse. nisi hoc e de patre. vel
glose loquendum vel tacendum
Habeo durum patrem. Ha-
bes vbi amorem vbi pudorem
vbi obedienciam. vbi paciam
tua probes. Nullum imperium
in terris iustius quam patris. nulla
honestior seruitus quam fily. nil
tam suum cuique quam e quam filius
patri. nil tam indignius quam
amor quam eripitur. sed vos pre-
cipiti atque intempestiuo desi-
derio subesse nati preesse cu-

psatis sic et patribus vos aufer
tis et patriam vobis impru
vsurpatis duplex iniquitas
Ita fit ut insolentia iuueni
lis vndique rerum turbet officia
hinc forte prohibiti de patrum
aspitate queritur vra digni
iudicio quibus omnia liceant
ob id vnum quod nati estis et placet
vobis ad speculum didicistis, ad
demum cum prius ceperitis sen
sum, quod id vobis turpiter ante
tempus optatum esse. Rigidus
est michi pater. Verum si pius est
rigor, pater filio rigidam pie
tatem, patri filius obsequium
tenetur humilemque obedientiam
debet, de mallio torquato in
hystorijs et apud marcum
tullium legisti ut per indulgens
in patrem idem acerbe seuerus
in filium fuit, volgi forte iudicio
reprehensus in alto ab maiori
pribus existimatoribus verumque
laudatissimus tanta diuersitas
rerum est. Pater durus est michi.
Vero bona vtrum cognoscatis mor
tales at cum nosse cepitis
minime agnoscatis, hinc et pre
cia fastiditis et amissa lugetis.
alterum superbe nimis, alterum nimis
humiliter, et ubi agende grates
et habenda paciencia vtro
bique querimonie nusquam
equanimitas sic in deum in quem
homines grati estis. Durus
est michi pater. Veniet tempus
quo hunc ipsum patrem suspires
nec responsuram voces. Et
quid tibi nunc videtur satis
durior plurimus mollior vide
atur. Durum patrem habeo.
patrem dum habueris non
agnosces
Habeo filium grauiorem.
83 Equum est ut qui prius
ferre non poteras filium
feras vtrique sarcina grauiorem
magis cum premunt, pinguit
quod carius superbi filium subiungi
vnum increpationibus platum

debitu illud optabile // Impius
inhumanus intractabilis est
filius // Si quidem mollicies ac
voluptas in perfidiam ac sce-
lus erumpit venenosu al
exigendu domo e neqz ubi
sed quid natu extirmandum
et d filius arctas aniculas pa
sticis et duatos scorpiones
occidistis // Impius filius est
in // periculosa sepone an-
tequa noceant sapientis est
non te pietatis umbra deci-
piat nulli impio debetur pi-
etas e ubi sit crudelitatis pro
pin esse sed dum aliquid ul
minimu spei est semp ad mitiora
inclina memento qz te pa
trem esse no iudice neqz hoc
tibi decenciamu illud exci-
dat pro pcto magno paulu-
lu supplicii satis e patri

xx abeo discordem patrem
// Cunud est ille ne igitur te
concordem habet una
unitas fratria qe unu ex
duobus facere debuit d duo no
iam divisa sed grata penitus
qz pugnancia scissa e quie
sed quicquid mali quod et
mundus et urbi caput ab initio
habuere siquidem vetus urbis
rome sed vetustior potius orbis
infamia e fraterno sangue in-
duisse Tu quod in singulis
ptibus fratre vides tum alio
qui etiam ad hec solo in uno tot
nullu quid stupeas non ha-
bes // Est michi discors domi
frater // An tu hoc mirans
esse magna in domo qz i ipsius
matris venti robore angustys
fuit ubi olim et si maioris
misterii velamentu esse certe
no discordes tm fratres legimus
sed bellantes Est ne igitur novum
qz arma faciunt quod non
nati solent // Nulla in apud
fratre cura e // Multo prius
hoc in stalis edoctus qz domi
expertus esse debueras promissa

vos nec querimur nec miramur
// Odiosum fratre habeo ac dis-
cordem // Ut ferme nullus amor
equior fraterno sic nullum ubi ce-
perit iniquius odiu nulla acri-
or invidia sic paratas mutat
animos atqz incendit tum cre-
dendi pudor et amor excellencie
eo ardencior quo in cunabulorum
recordacio et quecumqz benivo-
lencia parvula videntur ubi
semel avecto calle defluxit e
odiu et contemptu parit hic
nature rebellantis ardor animi
optime eidem pio obsequio atqz
humanitate placabitur vix e
enim tam invicte ullum tamqz
asperu ingeniu qd non tandem
molliat vera ac ingis humili-
tas verborum qz et rerum om-
lenis et no ficta tractacio Sin
id ferum atqz invalidu repren-
das seu forte hunc tu coge tuum
ipse dum no potes quo honeste
quidem atqz utiliter cogetur tunc
antequam in pniciem res exu-
pit ultimo remedio utendu
erat extirpanda mala radix
et discordiarum mater pellenda
communio In quo ita te facilem
prebebis ut quitu viri tuo de-
ptum tantu utiti fame qz
aditum invenias simplicia di-
superbe impietatis aculei
nulla re melius qz pia et im-
ta libertate franguntur bonum au-
tem quo pax domus et caritas
fratria redimitur ventus ul-
de nec vim minus e ubi aga-
gna discordiarum bellorum qz maz
duo hi et proxima meum tum ge
si d vita hominum tollerentur haud
dubie tranquillius vineret

p atrem amisi // Iustum x7
e ut que putem queba-
ris absentem queras
nec invenias nichil equius
qz fastidita impie frustra optari
// Prium patrem amisi //

pyum ille filiu dimiserit, gratu-
lare e sen tuo, illud tn 8 attu
dic, quod semp optauerat te
incolumi rebus humanis abijt
pyum patrem perdidi. pij-
us filius nullam magis obcau-
sam fortuitos casus timet, quam
ne qua sibi incidens calami-
tas patris anim merore afficiat
Tuo iam tantu periculo sen-
ior viues, non erat que ru-
mores de te pungant, quem
tua frangat aduersitas, que
tua debilitet egritudo, que tua
mors perimat. patrem ama-
tissimum amisi. Incipe iam d'
aliis curare, qui d' te curet,
amplius no erit, ab alio tibi
exhibitam, repete altera vero
illi rependit cui debetur
pyum patre miser perdidi. Si
pietatis tacti tibi constat, so-
lare fortuna tua recordacone
pciti tpis tolumsta parentem,
et ut liciut pia semp in illum
officia gressisti, pater obijt,
pietas viuit, alioqui e fateor
vnde pretius letus sis. pater
me moriens destituit. Ffer ne
ordine, prior exijt qui prior in-
trauerat, nec te ic destituit, sed
precessit. Amisi patrem. Ne-
scis quid sit prem amitte nisi
filiu huisti
Patrem perdidi. Altera tibi
superest mater qua no p des
26 et si velis ex illa veniens
in hanc lucis illa tibi pariture
mensium domo dedit, h' multoz
dabit amorez, illa e dedit cor? et
auferet. Mater obijt intissia
Mater substitit dulcissima
que te et matrem quas requis
vno gremio fouabit tunc in v-
tero fuisti illa hinc d' vtero tectu
aut te et illud tecum die vltio
peractuus. Pyame deseruit
mater. Deseri metuens festi-
nauit gratiu... illa sua morte
fuisse credibile e, tua non in-
sulere amplius, atq vnde mare
metuebat securitate parta
defuncta e mater optima
Ffelicitater hinc excessit te
superstite quo premisso in femi-
nei sexus sunt, affectus fle-
bili abysset. Obijt mater
Abeuntor erat ic tp ambo-
nec de morte quei potes nec
de ordine
Ed amisi filiu. Quelius x1
dic premisi secuturg cito
quide et fortasse hodie. et
quid scimg an hac ipa hora
nulla fides vite e ad tanta e
morti securus dixi ?ptinue se-
quens nusquam in vita pedem
figere vno semp gradu it
ad mortem ... seu ie-
iunus seu solutus seu stans
seu ambulans seu sedens seu
sanus seu eger seu vigilans
seu sopitus ad metam fert
atq illorz more quibs ventus
nauibus ul quiescentibs pro-
perat. Amissi filij desideriorz
extinctor. Compesce anim que
tupis impremes, illa e mora
non posse pati desideriu parui
tpis puerile seu femineu est
viro eni nichil breue difficile
nosti credo quibs vbis deside-
ria ... apud platonem,
socratem, Ciceronem. Catho
et lelius consolent' vtute,
quams e gla supremi viri
hac spe tn longe impares
nosti preterea quid cu emi-
lius paulus, quid catho ipe,
quid pericles, quid xenophon
ic socraticus et discipulus platonis
atq emulus, quid innumabiles
alij natorz in mortibs habuere
nec te preterit, ut propheta ide
et rex filiu, quem laliqente
flenerat, no flerit extinctu
cogitans q irreparabilia lu-
gere superuacue demencie re-
rum q pietatis e, quibs se
viralibs exemplis inseruit spar-
thana illa mulier apud

scriptores quidem innominata
sed non pariter laudata que
audito quod filius in prelio ce
cidisset Ideo ait illum genui ut
esset qui mori pro patria non
timeret Par hinc virtus ma
ioris quam Cornelie sed clariora
sunt nomina quarum prior in
genitis natis et ad funus spe
ctantes inspinum in ore tra
ditus sunt luctum mox deposuit
Unicumque vos memor iam me
misit Altera filiis multis
minoribus amissis quorum ali
quos a populo interfectos inhu
matos quam conspexerat consi
lerantibus et illius sortem fe
mineo more deplorantibus mi
seramque vocantibus non se mise
ram sed felicem esse dixit que
tales filios genuisset insignis
mulier nec puta misera et
pecto etiam felix que contra publicam
opinionem et consuetudinem miserorum
se felicitate perita et leti temporis
memoria solaretur grata
quod habuisset quod amisisset
equanimis ob hoc primum digna
vita successu prosperiore et ita
quidem mulier tot tam gravi
bus fortune vulneribus incon
cussa permansit tu vir uninco
deiectus luges Amisi filium
Amisisti simul et metus multos
infinitam quam materiam sollici
tudinum et curarum quibus aut te
rereris vel tibi vel filio moriendum
sunt Securum patrem sola mors
facit Filium amisi Si
primum nil est quod iam illi metuas
in tuto est at si impium tuorum
memoratorem amore tue fa
mulum senectutis extulisti Fi
lium perdidi Si bene perditum
gaude quod habuisti at si male
perditum gaude salutem quod a
miseris utrobique mature be
neficium agnosce seu quod talem
dedit seu quod abstulit Ante
tempus filium mors rapuit
Non fit ante tempus quod ad

tempore fit Post omnem etatem multi
sunt aditus morti in adolescentia
infiniti Sine filio remansi
Et sine angoribus et sine
paroxismis non eris tam no
ctes insompnes tam sollicitos
dies agas an spes longius ac
inextricabiles odiare qui ca
nos tuos rugas quam consideret
hereditate estimet sumptus
arguat moram mortis incu
set undique tibi securitas et qui
es bonum ingenium titulo licet
mortis asperans Acerba filii
morte deiectus sum An
non anaxagoram audieras
an oblitus eras te genuisse
mortalem an id potius for
san luges quod qui sequi debu
erat antecessit Equidem tu
in rebus inordinatis hominum vi
ta sit nullum penitus ordinem
mors habet Et senes decrepiti
cunctantur et festinant iuve
nes et precipitant pueri et in
fantes primo vite de limine re
trahuntur qui tardius licet re
deunt sic maturius ille credi
bus Nemo non moratur Hec sum
ma est utrumque vos hec est qualiscunque
etatis parcus quibus obiciat
et si acerbus fuerat mori ma
turum Extinctum fleo fi
lium Si flevereris eras ipsa
euntem et manentem flesses
tunc mori cepat nunc desijt
noli aut tuum et illius sortem
optimam luge ille iter ambi
guum atque habet ut securum
ante oculos non iam amplius
aut caro onera timens ut
avaro ait aut lateri Cum
filio vite dulcedo omnis extin
cta est Magnum fateor ac
dulce solacium pater filius
bonus sed sollicitum ac grave
et sepe dulcissima offendunt
et carissima impendunt et
preciosissima bene premunt
et fortassis quod filius obstabat
altiora animo volventi iam me

stior licet at liberior factus as-
surge, bona de malis elige,
sapientis est ‖ Mors me filii
mestum fecit ‖ At quod re-
stat alacrer exige illi vixerat
vivere iam tibi

48 Infantis filii miserabilem
casum fleo ‖ Quamvis
nichil flendum homini
premeditata omnia esse debent
si non sunt, non casum filii, sed
incuriam tuam defle et tocciens
oblivionem ‖ Filii infantis mi-
serabilem mortem queror ‖ Nul-
la mors misera quam mors
bene non sequitur a quo periculo
infans tuus dimissus est ‖
Infans meus precipicio periit
‖ Qualiter quis pereat, quid
refert modo ne turpiter, et pe-
rire turpiter non potest qui sine
peccatis perit ‖ Precipicio periit
infans meus ‖ Arthemonus
serpente, alii gramine lacte
mutatis, alii morbis quibus pene
plures illam in etatem quam in se-
nectutem incidunt ‖ Periit
infans meus precipicio ‖
Repentina mors inniventibus
optanda, nocentibus metuenda
est ‖ Infans meus ex alto pre-
ceps periit ‖ Languide per-
euntibus mors durior sepe et
angustie longiores, dolor omnis
et tollerabilior quo brevior
‖ Periit precipicio infans meus
‖ Precipitare et ruere etatis
est primum fecit infans tuus quod
faciunt omnes et si non omnes ca-
deant at tu sine illud periisse
penitudine erat, et felicius secum
agitur prius pereundo quam vite
malis implicaretur, que quam
multa sit sciunt experti et inventi
nemo eius non est expertus est,
non inventa aut multa qui quam
sompnum vitam agunt, cum re-
nisti nequeant experti periit
innocens infans tuus qui for-
tasse si vinceret nocentissimus
periisset, noli illud in tanto pos-

tum deflere, fortune minas ob-
evasit et porcuparunt mortem
que illum dilata porcupas-
set ‖ Lupus meum devoravit
infantem ‖ iam ista vermium est
querela ‖ Infantis miseri cor-
pusculum lupus rapuit, et in
suam cavernam adduxit ‖ Fe-
licis animam infantis in celum
angeli rapuerunt

At quod morte gravius quem 49
meum credebam, alienum est
inventus filius ‖ Si ad
quem spectat patrem committi
consilii humani nichil vobis
alienum putaretis ‖ Qui alie-
num filium ut meum pavi ‖ Quod
aliud pavisse naturale fuit,
alienum caritas, modo post
factum non peniteat sed delectet
‖ Filius ille meus factus alienus
apparuit ‖ Apta in ad ma-
gnum et singulare meritum via
est, si quem ipsum ut hactenus
sic deinceps quem tuum paveris
id illud quidem longe latius
atque acceptius deo erit, solent
enim ingrati filii tamen in non ali-
quodam iure debita patrum
alimenta contempnere Et pre-
terea scelus est amare filium
qui ex te genitus sit, et adeo
creatum hominem non amare
ita undique apud deum atque
homines pietatem eximiam
tibi quesieris ex alieno fla-
gicio ‖ Pavi pro filio qui
non erat filius sed at ut fratrem +
omnium qui sunt, quique erunt, fuerunt,
ne unus est parens, unus est
rector Nolite quidem insolenciam
dissimulare, aut per invidiam
atque odium secrecium nature vin-
culum vestulde omnis munitem
fres estis ‖ Filium quem puta-
bam meum non esse audio ‖
Vide a quo audias et cui cre-
das, multa enim malis famulis
impulsi falsos rumores stu-
dio confinxerunt, alii lingue
fluxu quodam effreno quam ux

R pavisti ut filium, nunc si non ut
filium, at ut fratrem omnium

petu et que sunt et que nesciunt
pari loquuntur audacia, dif
ficilis est autem de filiatione
sententia. Filius qui meus
dicebatur, alienum esse audivi.
Cur hoc aliis potius quam
uxori credis, quia hoc unum
saltem nemo certius novit,
illa tibi certe filium dedit, quem
nunc filii nutrit. Eripe angu
stia credo ut patrum memoria
vir illustris fuit, cui forma
et quem par uxor obvenerat
sed fama pudicitie ambigu
a ex hac filius unicus pulc
rimus natus erat, quem cum die
quodam hiis in gremio matris
grave crebris et suspirantem
vicium animadvertisset, quesivit
que tanti causa suspirii.
Rursus ille suspirans, vellem
inquit dimidium dominium mei
pro pactisti ut mi ita constaret
hunc puerum meum, ut tibi con
stat esse tuum. Ad hec illa ni
chil fronte mota vel animo
Cum vero inquit nequaquam
tanto precio est opus, da mi
centum prati iugera ubi gre
ges meos pascam, et dicam quod
ipso certum ego te faciam. Cum quod
ille impossibile prorsus ius
dicet, convocatis qui prope ade
rant procuratoribus, et sponsione
iure posita natum illa vol
uit et tulit, et est ne unquam
vere meus, cum quod vir annis
set, illa brachiis portantis et
puerum porrexit, et accipe ait
dono enim tibi iam haud dubie
est tuus. Risu oborto pro uxore
diffinitum est, et vir omnibus suis
condempnatus est. Crebre nimis
inter homines huius generis lites
ac lamenta sunt precium dum impa
ris, nimio libera ac ruentes
visum forte dicere credas quo
maria hoc est status viri, qua
si aliud non possit. Dehinc pro
fusi in gaudia seu vocibus de
fluxeros quinque dies primos
intrepitu inter epulas et core
as agitas inter epithalamia
et iocos et cantus et tympana
reliquam vitam omnem inter
suspitiones ac iurgia utro
bique reprehensibiles. Nam neque
rem amacipitem sic amare,
neque tam inseparabile sic hor
rere, neque tam amabilem sic
odisse decuerat, queritur quod
fallacibus apud homines sa
tissima. Sive atque humane do
mus inrita confundere atque ar
tissima vite huius vincula
dissolvere. Cum quod meum non
esse uxor ipsa confessa est.
Singulare velud aliquis nar
rans, quottidiana sunt hec, alie
viventes hoc fatentur, alie
morientes quare aliqui in
ciandum viris post obitum re
liquerant. Non esse meum fi
lium ipsa mihi fassa est. Cum
confessa est idem Olympias Phi
lippo, magno viro magni
filii iacturam nec fletum, nec
suspirium, nec querelam legimus.
Nunc fabellam accipe ridi
culam, sed materie non ineptam.
Circa litus occeani quod
Britaniam ab adverso conspicit
ante non multos annos fama
est fuisse mulierculam inopem,
sed forma appetibili et insigni
lascivia. Hec duodecim pueros
filios totidem ex viris genui
tos habebat annis etatum in
equalis inter se distantes. In
stante quia morte hora vocatum
ipse virum iubet et non est inquit
amplius ludi tempus ullus illorum
puerorum ad te spectat preter
maiorem solum, primo enim anno
mei connubii casta fui. Sede
bant forte tunc pueri omnes
hiemi circa ignem more gentis
aliquid manducantes. Stupente
igitur viro atque illius rei novi
tate suspensis illa singulorum
patres nominat ordine, quod

audiens omnis nuntius qui trien-
nis erat, panem quem dextra
et crepam quam habebat in ma-
nu altera ac tremens desiderio
et ambabus manibus in altum
erectis adorantis d' mortem, da
inquit queso o genitrix ali-
quem patrem bonum, cumque illa in
fine libere patrem pueruli nomi-
nasset famosum quendam divi-
tem quam hominem reassumpto
in manus cibo. Bene est inquit,
bonus est pater

Fratrem perdidi. Non dum
70. audio propter quod valde
lugeas, fieri enim potest, ut
et fratrem et domesticum simul ho-
stem amiseris, eu iacturam re-
malam boni nominis perdidisse
Fratrem perdidi perdidisti forsan
qui te perditum optabat, qui
rebus optabat tuis equalibus
quidem magne laudis aditum
fratrius obstruxit livor
Amisi fratrem Filiorum fortasse
etatule quod sepe videmus
grave ingit forte tue emulus
gle obitum id quod constat pa-
trimonii participem amisisti
fratrem impio illius hostis
infestior At amisi primum
et benivolum fratrem Sed mor-
tale non tutela corporis est, utinam
verum animi ornamentum illi
gloriam immortalem prestat corpum
mortis impio non eximit, ymo
quidem sepe id ante tempus in mor-
te trudit, quod si nature sine
linquuntur, eque bonum perimit
mali quam, qui et volgo imbecil-
les bonos et vivaces malos
cernimus in mortem illum Bo-
num et gloriosum fratrem perdidi
Frater periit superstes est gloria
virtutis eius preter quas huma-
na omnia pretermors turbine
propellit ac dissipat, habes tu
igitur tot tuidem filios fratris
amplectere. atque hiis bonus in
mortalibus mortalia dampna com-
pensa, quod si filii supersunt alii
non, illos pietas tuos facit

Amisi germanum optimum
quidem illo uti debueras id si len-
tius egisti non mortis iniuria
sed segnicies tua est illa sim-
ius exercuit, tu tamen neglexi-
sti Mors me lusit non puta-
bam tam cito moriturum
Omnia que nolentibus accidunt
cito fieri videntur, que optati-
bus aut sero Vix illum mori
posse crediderim Cuncta
sibi vehementissimus amor indul-
get, nullusque sibi non spondet ama-
tus quam cogitatos, et quicquid
est gustum adversum vitat ac re-
fugit, unde et qui amant pe-
nas eternas delicias suas fin-
gunt, tu si fratrem tuum noveras
et mortalem nosse debueras,
et ideo si premissam mortem
inopinum velut aliquid stiles
longe erras, si impremissa
fuisti errasti Sciebam mortalem
sed de morte non cogitabam
Inconsulte, sed quam dissimulacio
vestra est vix unquam mori
crediditis mortales, et contingens
mori semper et ante etiam sit inde,
ymo vos eum non mori intelligimus
mori aut semper vita lex immobil-
sit nunc. Sed vos assidue morte-
tes sensum apertibus dum a
fine diutius volgare malum
quod est aliud quam oculos ultro
claudere ne radios solis aspi-
ciant, tamquam luci non oculis
dampnum sit, illam non videre, non
nimis clarum esse quam nesciras
quibus tam cecus ut non vide-
at, quibus tam habes ut nesciat
veritati verum nichil detrahit
sensuum vero intellectus infirmitas,
vos equidem non infirmi neque
obtusi, sed quod excusacione
careat, dissimulatores eximii
et ad fallendum nos metipsi
ingeniosissimi qui tanto
studio mortalia dixistis mortalia
nescire nitimini, et ne quicquam
eum clausis namque sepe oculis
ingesserunt, et nesciendi
amoris ingenium reccepimus

et obliuiscendi cupiditatem memoriam
inpellat, et ulcera dies fert
vita hominum que vos cogitare
adigant quod nolletis, que ne
dissimulaciones vestras a prioribus
a exterius extraret argumentum
sed ad plenum fateor figmenta
mortalium sola mors distruit
Et mortale et moriturum
fratrem siui. mortuum tamen fleo
magna pars dulcedinis actium
supersunt, quid fles mortuum
an quid illi. quid tibi. quid ne
alijs, tunc hic fletus prodest
ut sit malum mors. quod docti
negant. quamuis negaverit ma-
li irreparabilis est fletus inutilis
et cetere si quid preter eum vicium
dia inseram decet, si quid pe-
nitus in rebus est flebile. fle-
dum potius. dum impendet
quam dum transijt, quod vere profecto
illum non latebat, cumque paulo
ante meminit Optimi morte
fratris afficior Nullus affectus
intensior quam paterni. quamobrem
et qui de morte filij dicta sunt. fratris
ad multum transferunt qui utro-
bique dicta solent amicitie. et de
morte profuerint, que iactura
pro quo simul est ferenda tamen ut
reliquie. prius eum eius robore
tollerandum si ea que videntur
gravia, et sicut credi opposita
sunt Amantissimum fratrem amisi
Immo sum amisisse prius fu-
erat illius enim amara. huius
autem ipsa quamque memoria dulcis est
Gravissimum ipsius ab inevita-
bilibus vite cointerdem perdidi so-
lus sum Non est solus cui quo
virtus et honeste vitant cave
me quibus afficiam preter dies fratris
ymaginem esse nec mors ipsa
vetuerit, sic nec frater est perditus
nec tu solus
misi amicum Si ut deus
amicum dictante amasti
illa certe non perditur, iam
veras amicicias immortales
dicunt. cum ne ullo unquam stu-
dio amicitie, nec ipsa demum
morte solvitur, sic discordia
vicium quamque omne vincat virtus
ipsa nulla re vincitur Ami-
cum amisi Certa tamen amiseris
non habes amicos cunctos. ne
omnis tu maxime habeas dum
videantur amissi, preciosa enim
delicata, ne dicam fastidiosa
ac superbarum rebus offenditur
amicitie recordacio suavis
ac iocunda est, nil retinens,
nil dulce non retines Ami-
cum optimum morte amisi
Si commoditates perditas que
veras valitati in tu calculum
amicitie ponis Si quomodo
cogita quam parva pars temporis
vincendum quod preciaris exhibet
amicorum. quantum cure. quantum
morbi occupant, quantum so-
por ac voluptas, quantum quod
peregrinacio dispersusque sollici-
tudinum diversoria et secessus
quantum denique studia. quantum
ocia. quantum quod negocia alie-
nie ipsa et illarum vere intalafe-
minum iugis atque invicta ne-
cessitas. cum ulla prosperitas
eximitur quietum detrahunt
excitato quam congressi rara. quam bre-
ves solliciteque more. quam diu-
digressi. quam sera reditus qui
vite difficultatibus amicicieque
obices, que nam impedimenta
qui laquei his atque sitibus pe-
dibus ad mensuram reductis
intelliges quantulum est quod
tibi mors abstulit Nam si id
amicicia solum libras quod
unum illi precium ac stabile
fundamentum est presens in ibi
mors potest Audisti apud Tu-
lium se solante Lelium ut
illi Scipio suus vivit ut de
memoria eius nec extincta
amici fama ut utique extin-
guitur Quid Scipionem
tantum tibi uni vivere probet
sed vos quoniam Scipiones
et Lelij non potestis esse nec
viri quid esse voltis. et quia
summa non prehendit media

71 Vera amicicia immortalis est

desperatis atque sperantibus quasi ut possim sic utrumque mediocriter nec dii nec homines sint laturi. D. Amicum mihi mors eripuit. R. Amici corpus eripere mors potest, non amicitiam nec amicum, sunt enim ex illorum genere que nec morti nec fortune subiacent sed virtuti, que una de cunctis rebus libera et quecunque illi subserviunt libertate donare potens est. Non esset tanti precii amicus si tam facile perdi posset. D. Sine amico remansi. R. Si veteres colis amicitias, nec tibi veteres desunt nec novi unquam defuerint amici, qui ex hostibus amicos ea que reddet optimo. Nichil magis Augustum Cesarem glorificavit Herodi quam quod hostis hosti suo amicissimus, et quod propter illud amicissimum se fuisse professus est sua dignum amicitia voluisset. Tanta est virtutis et animi pulcritudo ut eam in hoste delectet, cogat quod illud quod amare quod se odit. D. Amicus mihi fidissimus obiit. R. In memoria tibi sepeliendus est tua, ubi etiam sepe tecum sit, et nunquam totus obierit qui sibi tibi forte aliter quam morte perierit, non tu amicum, sed opinionem statim amicitie perdidisti.

D. Amicorum torqueor absentia. R. Solet id quidem evenire.

12. Sed qui amici mortem ferre didicerit, aliquanto facilius feret absentiam, nec franget habitus quem non fregerint obitus. D. Abest mihi optatissimus amicus, dextera mea dextera atque oculus meus abest. R. Et rediturum abessent, nil tamen non feliciter vivo dicatis nunc redibunt, et tua tibi restituetur integritas. D. Abest amicus dimidia mei pars. R. Dimidium anime sue Virgilium vocat Oratius, quod a multis postea usurpatum. At idem alibi publium vero, si sic animus non natum sed similem possidet. Quid autem immortale nocet absentia quominus tecum ubicunque sit animus sedeat ambulet colloquatur vel iocosa vel seriosa, et quod prius forte non faceret absens faciat. Nam si

vel aliud videlicet non quem ante oculos et sola vos presentia delectaret, brevis admodum nisi et angusta delectatio mea foret. D. Amici absentis dulci desiderio laboro. R. Et quem amari solita estis laborare non dulcibus. Atque sepe vos nunc quos voluntas graves vix capiant. Dicam nequit quod tenera quod fastidiens presentia sit, multum etiam amatorem sepe presentis offendi, ut quos valde dilexeris, quorum presentiam vehementer optamus non amicos, sed fratres et filios, quos forte solertissimo studio vel occupationibus tuis abstinent abesse nonnunquam malus de absentia vel amicorum, vel quod pugnat preter desiderium, quod dulce tibi nec tu ipse quidem negabis. D. Dilecti absentia me affligit. R. Est id fateor quorum nullus alius omnium mihi crebrat amatum quam delectatio est in sensibus et nichilominus de quibus ipse poeta loquitur: ubi aut absentem absens auditque videtque. Si ita est, tunc non amicus animo quod absentem audiet et videbit, nisi forte poetarum ad hunc modum visionum lascivie sunt, quod virtuti et plus aliquid dignitatis insitum quod casto ebrius amori. Tum preter honestos ac volucres cogitatus quos pro libito vagari et esse ubi velit nulla distantia ulla vis prohibet, epistolarum quoque remedio consolatum est, quo nescio an presentia ulla sit gratior. Rome quidem erat Marcus Cicero, dum ad Quintum Ciceronem fratrem suum proconsulatum Asie administrantem scribens: ad tua inquit lego te audio, cum ad te scribo tecum loqui videor. Et mox cum ad glorie excellentiam exhortans efficacissime ad id et certis suis quod sub cubus fecit quod fuisse presentem. Nescio an Athenis cum ubi esset Epicurus dum amico scribens: Sic fac inquit omnia tamquam spectet Epicurus. Certe in Campania erat dum Lucillum in Sicilia degentem litteris

alloquens ut secum studeat, secum
tenet, secum ambulet, hortatur
que facere non posset, nisi amici
sicut et non corporis nec amici
eo manuum nec pedum ministerio
indigent D Oculi mei absen
tem amicum amare requirunt
R Non possum negare quin o
culis aliquid per absentiam detraha
tur amici aut intellectui ymo nunc ocu
lis ut predixi, si vera sunt que cicero
e Nonnie & id apud eundem poe
tam legimus & laudamus, pal
las euander cum ipsis cernit sem
oculis. Et Cicero ipse in epistola quadam
Basillum amicum suum in gallijs
sub stellede militantem non
solum in animo habere, sed in oculis
ferre se dicit D Amicus absent
mens R Interdum non cognoscitur
amicus nisi abesse ceperit, sic
utilitas in rebus, sic in amicicijs
copia ingens fastidium habetur
penuria acuit, quod si integre
amore intermissionum amicitiis
utilem dicit, quibus omnibus in presencia
est voluptas, ad non eadem sit uti
lis amicitiis, quorum virtute io
cunditas tota est, que absencie ul
lum sentit incomodum cum ubi
libet presens sit. Noli ergo desiderio
succumbere, sed amicum mente
amplectere, que tibi nunc distressio
eripiat, nec mors ipsa D Ami
ci dulcis absentiam amare fero
R Perfer modo & molliores par
tes animi priva virtute consolida
amaritudinem quam deffles ab
sencia forsan in tempore maiorem
tibi amici et amicicie presenciam ef
fecerit dulcorem

D Ratem naufragio iactatam
73 sum R Agitans tu in me
morias naufragium. Cum autem
scies quod vita uel quietissima uel celeberrima
nulla sit, ubi est tempestas in cu
pidinum & affectuum seu ven
torum repugnancia que vos te
cumque spe quam vel gubernaculo
mentis excusso, constancieque an
choribus de alto precisis parvos
littorum flexus, per que omnia maria
cumulant, illud te naufragium

in hoc traxit. Tolle cupiditatem na
uigacionum ipsam, quin etiam periculum na
uigandi, magna ex parte su
stuleris. Illa non in naues solum sed
in scopulos et in mortem cogit mi
seros. Itaque fere omnes qui sub
auspicijs in mari perierunt, prius
animo perierunt, prius quam eos avaricie
deiecisset unda quam pellagi. Rara
est quidem sine paupertatis cupidi
tas, quicquid enim volebat statim co
festim volebat, moras quam omnis &
illarum comites supportus dedit. Ea
breuis in ceteram via & crebra pri
ma naufragij causa est D Ma
gno naufragio vexatus sum
R Indicasti deum orare vota que
facere et peracta multa quere & si ta
metus fuit, tunc tum agnoscere fi
dem eius credidis, non impune deus
leditur. Oditur re fidei fragtas
offendimus naufragium passus sum
R De naufragio non queritur, si
quis euasit. Grande igitur salus, et
dictare cum facti periculi quasi solum
ee memoria, sicut ex dulcis fuerite
prosperitatis amara recordacio,
quia vos olim socios vidisse tri
tones equoreos et motes spu
meos aquarum atque assurgentes flu
ctus in nubila et pellagi mon
stra narrare habes unde bru
mali nocte fabellas horrificas
ante focum narres attonitas
trepidulamque familiam admira
cione suspendas iam quam sit poetica
tempestas intelliges & quam male
credulus saepe fuit, iam noticia
certa est quam hi vel metu mortis
uel iactu mercium sibi adeptus
D Passus sum triste naufragium
R Si primum, caue ne secundum adeas,
si & in simile. Scitum est illud publij
mimographi. Improbe neptu
num accusat, qui iterum naufra
gium facit D Flebile naufragium
vix euasi R Nescio quam celebratum
deo sit in aquis mori quam in terris,
quod quidem alteruter moriendum est
seu quam optabilius vermibus
esse quam piscibus, post quam autem euasi
sti, caue ne iterum fracta vita

renis q̄ lateri debeas tabelle
diste extremū animal terram pati et
telluris potius ambire q̄ pel
lagus
Ex incendio vix abij Ani
ne igitur euasisse fortune
ad iniuriam trahis ? Que
queri alapiaden̄ q̄ hostili
ex incendio nō euasit q̄ q̄ in
terrestribꝰ prouideas celestibꝰ,
quas nam obstet incendijs Ro
manꝰ in rex Julius hostiliꝰ
et romus rudeat imperator
carus, quorum primꝰ rome dere
gia, alter circa castris ad tigrim
amnem si quibus historijs q̄
fides igne arsit et heo Bo
nis meis omnibꝰ amissis nudus
ex incendio euasi Tam prīor
hoc diceret seu Bias ut omnes
volunt seu stilbon, nec vult
seneca q̄ incesta patria admo
nitus seu increpitus q̄ nichil
suorum bonorum ex incendio efferet
ut ceteri Bona inquit omnia me
cum porto peclare sine horum alter
id dixit, sine vterque, quibus hee
voces ex ore primi sp auctoris cla
rius sonet, sed omissa auctoris
dicta, vitas utique nō est, heu
namque preciosus vera bona, nimo
q̄ nichil eripitur possessori
sed nec mortuo quidem, o una
sunt quo nec fortune nec
mortis dextera se porrigit, tu
saluus et incolumis perisse tibi
aliquid rerum doles, que si tua
fuissent, procul dubio hodie te
cum salua esset, in eternum crede
vera bona nō pereunt nō est aurea
venire nobilis. nec par quidem
quod nō igne consumitur, sed pur
gatur Magnum me afflat
incendium Catulus nescio de
nitate igne consumit apud vir
gilium vili comas flamma cor
ripiens, primam dubie spem sa
lutis abstulit Bernus caput
arsisse nō patitur, sed hosto
niam regni omen fuit, constat
eflammis ylianis prodisse
romani imperij fundatores
Denique et helianum incendio abisse
deinum q̄ ipsum in flama ignibus ap
paruisse, satis loquuntur hystorie
ut nō in multo mirus in verbibus
index q̄ soleat esse letitie q̄ tristi
materia est dolor Domus igne
subito conflagrauit mea
Et templum dyane olim arsit
ephesie, quo nil setta iam formo
sius videret Arsit et templum celi
deo sacram sedes solummodo ipse est
q̄ id incenderant nusquam ho
stibus et etate hac lateranensis
arx iam religionis ac decus exi
mium orbis terre bis flammis ex
usta est Stupendus et apertum ut in
videtur ire celestis indicium ina
mirabile fateor, sed tremenda
ad extremum ut indices tacear
saguntum numantiam et co
rinthum cineresque alias et
sepe temptat romam et nouimus
q̄ pene adulatum et carthagi
nez semel et bis troiam
combussit arsere vrbes arsurum
q̄ mundum ipsum credis, tu domuncula
domum ausum igne q̄ celum ac ter
ras arsuras esse queris Ex incen
dio vix euasi Euasisti igitur
an id doles nisi euasisses siquis
seo, nunc autem viuus culis cinerez
fles extinctum
Tam negocio fateor Nul
la sine difficultatibꝰ gloria
nulla virtus in excelso ha
bitat, haud facile ad eundem
conflagosum hunc durumque et stru
peum est iter Nimio labore
conficior labor arca est virtutum
regines voluptatum, nil sine
labore laudabile nil excel
sum proinde laudis herculee
fundamentum labor nulla re
magis vlixes q̄ labore cogno
scitur q̄ tibꝰ prudentia fingere
si ociosa fuisset, ignota esset
labor romuleos lines scipia
des et camillum, labor hani
balem, labor julium cesarem
illustrat, labor catonibꝰ, la
bor varro famam dedit pa
primum ancestorem ac pestemum

nigrum laboriosa initia cla
ros fecit ut philosophos ut poetas
sileam : quorum vita omnibus est
nisi clarius et delectabilius
labor est. Eundem de artificibus
dicas quibus ipsa gloriatio est
quo studio querenda sit nosti
a quibus industria et antelu-
cana vigilia preveniri. Deni-
que hoc queri solitum domestice
nemo acceperim, qui profecto
non probos similique de pt magna
magna tractantibus, qui minima
que sic animos acuit atque exercet
proinde omne genus hominum pre
currere, ubi fame multum et plu-
rimum est laboris et omnis virtutum
cultoribus amandus est labor, sine
quo ad eam quam cavent et quam
cupiunt gloriam pervenire phas non
est. D. Labore exerceor continuo
Non. R. parum profecerit magnus, nisi
sit iugis, nam et ipsa que labore
queritur gloria, nisi sit perpetua, nec
~~magna videbitur. D. Nimiis~~
~~terebris exagitor laboribus~~
nimium et parum pro valetate
patientium accipit. Sicut non
labor omnis est nimius, illius
industrio. D. Multi me cruciant
labores. R. Non te cruciant si
vir es, sed acuunt et exercent,
vis autem nosse quid inter labores
ac delicias intersit, Sardana
palum confer cum Alcide, Ser-
gium Oratam cum Atilio Regulo,
Apicium cum Curio. D. Labor
me iugis exterminat. R. Multis
pro remedio labor fuit, et quos
quies infecerat defecat. Desunt
qui nunc citare illos, auris constat
et orientibus vitiis obstare et
radicata evellere, denique iter ipse
virtutis ac exemplaris sceda cau-
sas, quod labor a sapientibus pom-
hinc paupertas optabile corporis
molestie que medentur modesti-
is aucre. D. Durus est labor. R.
Dura virtus, durus labor, mol-
lis voluptas, mollis inertia
filia his cohitant: inter adversa
diversa? D. Nimium laboriosa
sors est mea. R. Honoratam te in
gratum accipis, nescis in nocte
media dum dicam te deos reges
statuas surgunt, algent, vigi-
lant, et divinis obsequiis excedunt.
Adulteri suis interim presumunt
illecebris, dum pro defendenda patria
miles in castris pernoctando
dum de thabernaculo pro ornanda
studiosius inter libros excubat, leo
non instanus inter suas acies,
in quibus suis temporibus consumpsit dubium
non sit melius diffinire nemo
tam vel modicum ingenium sit pu-
dor hesitet. D. Labore urgeor a
tergo. R. Bene spera tamen tui la-
boris honesta sit honestum est la-
bor quod re vero claris ascribere
nominibus, omnis quidem qui ad gloriam
nititur, laboriosus atque arduus
trames atque ad ignaviam dene-
ra et facillima est, denique quisquis
nascitur ad laborem nascitur
nec regum filios excipio, la-
bor et virtus inter artes sunt,
non otium et voluptas quibus qui
se applicant hi demum ante na-
tum degenerant atque in pecudem
se transformant. D. Gravi atteror
labore. R. Idem credetis omnis
labor, qui nitentibus levis est,
perfer modo forti animo et aspice
que puticque molestie sine confer,
multos quidem labor extulit mul-
tos industria, sopor nullum.

D. Virum iter pedibus meis
ago. R. Eundem tu igitur
alienis malles, atque neque
alienis manibus operari, neque a-
lienis oculis videre, neque alienis
auribus audire, neque alieno pa-
lato degustare, quid hoc vim
singulare hoc, ut tamen alienis
pedibus ambulare delectetur.
D. Pedes eo. R. An vero in hunc
mundum intrasti eques an curru
eundem pro modum ire, et eques do
lebis, o superbum hominem, et o simius
humiliore que super bestias inter utrumque
sunt media, et in brevi consu-
quita prorsum oblivio timorem

nec vnde ēē nec quo pgitis me
nistis ‹ Iter longū cogor pedes
agere ‹ Cogi qdem durū fate
or, cogi aut volens nequit
indignacō et dolor, ncītas
pondus exaggerant paciētia
ꝛ consensu animi fortune cu
spis obtunditur vis nō cogi
fac sponte quod cogeris vis ut
iter longū breue fiat voles
‹ Equitare vellem pedes am
bulo ‹ An infame putas ē vnū
ob quadrupē tuis vsū negatis
quidm ē fortuna ɔtessit ne
invidia oblivisci, quod multi fa
ciūt qui vilis atꝫ intractabil
ꝛ caduca equi fiducia desistunt,
pedibꝫ suis ire, qbus queso ꝙ
aliud ꝙ diuitem cupias po
dagram, hoc ē pedes inutiles
equos multos ‹ longū iter pe
des ibo ‹ Ibis pro libito nec
te tussiehet, nec morabitur
nec ɔducet, nec deiciet, nec
aget inprecepts vnꝫ tibi la
bor viē vnū opus ire, nil ꝯ
tuo tū pectoē negociū, nō co
gens eū equū frenare, non
pungere, nō adaquare, non
sistere, nō ɔducere nō fricare
non pascere, nō a tergum vn
gere, a arente pedes vngu
lam et tractare digitis ama
pites clauos a nocturnos sub
ditis arcē concursꝯ, et sompno
extra tepidus sp ꝙ sollicitꝰ
quando belua pluriūs tū vi
cinis agat, salte nocturꝫ q-
sit? Nam qui ꝯstūt nocti
… laborat ‹ pedibꝫ longū
iter ago ‹ Calceatus forsi
tan. Sancti aut patres nudis
pedibus deserta lustrabant
inimo dei … apli indi
clinata ambiebant, h ad ori
entem, ille ad occidentem, hic
ad arthon, ille ad meridiem
nauigante in … tarco
id quidē, neqꝫ alia ꝙ cogente
lacore situ, sed que … eq̄tem
legis preter vnū ex omnibꝰ
Johannem, neqꝫ id amplius
ꝙ semel, id ꝙ p exiguo vie
spacio, dum quod Clemens
scripsit, et ecclastica sit hystoria
ad recuperandū perditū adole
scentis aīam, ipse illud festina
tū peregeret, quo aut equita
rent, quorum dūs pedes ibat
vix asellū semel qdem ꝛ mox
in auem ascensurus ascendit
Quod si sanctitate inaccessibili
hec exempla te pguant, At roē
legiones que orbē terrē subegē,
magis ex pte pedestres fuisse
nosamꝰ? In quibꝰ nō solū atꝫ
arma suis pedibus quisqꝫ por
tabat, sed multorum panē ac via
tica dieē vallū ꝙ in finibus
hostiū castra in dies ērusenta
nocturnis ab insultibꝫ tegerent
vnde elegant Cicero in quadā
loco d' militibus romanis a
gens tuus fortibꝫ viris celebre
gerant arma, nō impedime
tū sed quasi vestimentū esse
dixisset, hoc papinū illis dedit
ut diceret romanis solis arma
nō ut veste esse, sed ut humeros
ac latertos. At uo eas qs di
cebam militares sarcinas sub
iissent, tu demum videri ꝯ esse
vestitos, ne ut quibus moderni
simonis ɔsuetudine labi possit
militū appellatoē pedites am
pi, eos ꝙ ab equibꝫ quamuis
pterꝫ militent, hic secum noē
solitos militis romanę hystorie
lectis aduerterē, vnde magnū
tibi leuamen ac solaciū laboꝛ
horum recordacio prāre pt, ne
meritum tū ac vacuo et duco
licet tuto, tu calle pgenti, sed
armato etiā ꝛ hamisto et pi
culoso, eminente peditanti sigo
nil ad colledntiā aspectaē verē
efficaciamus ꝙ cogitare eadē
multos fortibꝫ aut fuisse pressos.
pudet eum tyrosimi … non
posse vnū qd innumerabiles
potuē, que cogitaº nō ɔ labor
dubs mō qm difficiles, sed in
hys ꝙ ꝯ inferimi videns acu
ciatibꝫ doloribꝫ ꝙ corporeis
maximeꝙ d ipsa demum morte
profuit ‹ longū ego dumqꝫ
iter pedibus mestus ago,
nichil eque durū iter lenib.

mesticiamque animum serenat ut nobiles
ac suaves aure, que nisi boni ac
docti viri pectus incolere, vias
que omnes comitari nesciunt. Hys
si grata societas amici leti et
eloquentis accesserint, non tantum
leve iter, sed et breve videbitur
multos iocunda fabulacio sic
affecit, ut et pre dulcedine non
sentirent, et de brevitate longi
licet itineris quererentur, nec
iuissent, sed vectos esse se crede-
rent. Est et illud eius vel minimus
publii notissimum: Comes facundus
in via pro vehiculo est.

7A

Sterilitate premor annua

Iam tibi sterilitas grata erit,
opere res omnes grm colla-
tione cognoscitur. D: Fefellit a-
ger meam spem. R: Non te ager
fallit, sed improbitas cupiditas
que tamen vobis quod nunquam succes-
sura promittit, insolentes vestro
digni iudicio, quibus ipsa rerum
pereat natura, que si suum vobis sinat
causa profunda semel avaricie
vestre preruptam que voragine
cui nichil est satis, inexpleta
aliquid insolens vobis et ava-
ra ac iniuriosa videbitur. Non
sunt autem hec iuste nec modeste
spes, sed immodica figmenta de-
siderii, ea quidem fingitis eveu-
tura que cupitis, si quid deest
dampnum dicitur. Talis ager mo-
dum suum tenuit, et tu tuum te-
neas. Terre etenim ubertas ac ste-
rilitas alterna, sed cupiditas
vestra perpetua est. Vos que inquietissi-
mi estis interpretes, tum illam conti-
nenter ac sobrie, hanc patienter ac for-
titer ferre debuistis, illam contem-
pnitis, hanc defletis, illa cu-
pidos facit, hec querulos. D: A-
ger melior pollicitus me fefel-
lit. R: Tamen bobus ac rastris
tellus votis ac precibus fatigata
ventorum spiritus opportunitas
imbrium germinum. Detur agri
spes pulvis hibernus lutum
vernum, estivi solis maturitas
autumpnalis cuncta cupidos …
spe tenuit, ut ardentem stupa
flamma omnes incendit, ut inane
pulveris flatus omnes impellit
sic avarum animum lucrum omne su-
spendit atque erigit, omnia que non
veri modo, sed ut tenuis spei
iactura confundit ac deicit. Re-
frenate miseri motus incon-
ditos infinitam cupiditatem co-
hercete, et spem credulam illam
tandem delusam successibus
castigate, quid nunc celum
tam que respuatis non aliunde
fertilitas quam a deo est. Illud mor-
tales agere sinite et videte quod
agitur et laudate, sinite opi-
ficem operari, et unius artificii
precio dominum exhibendo venera-
tam non negetis deo pudeat
terrea vascula celestem figulum
arguere, sed in omnibus illi voce
ac animo gratias agite qui necessi-
tatum consultus vestrarum, nec cupi-
ditatum nefariis illi placuit. Hys
occurrit probique mitores, utro-
bique credibiles in consiliis suis …
os habuit de illo scriptum est.
Sperate iam tandem non vagis
vestris, sed in deo, et facite bo-
nitatem et inhabitate terram
et pascemini in diviciis eius.
Delectamini in deo et dabit vo-
bis peticiones vestras cordis.
Vere que ubi cepitis in domino de-
lectari, avare esse non poterint
nec iniuste. Revelate deo viam
vestram et sperate in eo et ipse
faciet. Iactate super dominum curam
vestram et ipse vos nutriet. Qui
celesti manu editi non nisi terram
cogitatis, terram que diligitis.
Nolite habere sinceras voces ut
soletis sperare. Nolite aucas
pulvinis que et tempestates
ydoneas aucupari. Nolite que
in terram et facit eam tremere que
de saxo durissimo fontes li-
quidos elicit, qui te demumque
ab agello tuo falli passus
est, ut in eo spem poneres, qui
non fallit. D: Cultura solita
de copia dempta est. R: Ideo
subducatur quam plus equo vel

dederunt aut precedentes vel se-
quentes dabunt modestie tu-
tulatrix? sat est. Avaricia tu-
tor crescit, eo quod fit pauperior
quo plus habet. Magna luxurie
genitrix atque hortatrix est copia
pace malis tuis dicam aliquid
quo minus copie, minus erit inso-
lencie, minus quoque libidinis. adde
quod hec tam vulgaris iniuria apud
multos beneficium ac largitatis
habetur, tu quoque ipse si assuevisses
inopie ubertatem hanc et co-
piam iudicares tam in iudicio
vero, semper consuetudo preiudicat
tantaque vim habet nunc. quid mi-
rum si parata fastidiunt, qui supra
curis assueverunt, quia nulla maior
procella modestie est. Sterilitas
vel sterilitas viget insolita. Sepe quod
fortiores viros fertilior plaga
fert, fertilior molliores neque fert
modo, sed facit atque alibi na-
tos dilicat aut mollit. sic mol-
livit gallos primum, post romanos
Asya Allexandrum Babilon Ha-
nibalem Capua contra vos ro-
manam indolem duxerunt. et co-
tis in maiorem acuit illa arenis
et scopulosa per liguriam. Te quod
copia molliebat, duret inopia
sobrietatem te doceat ager
tuus. et quod liber vbertas ne-
quivit glebe faciat ariditas.
nemo despiciendum est magister di-
sciplime utilis. disce hic vivere
disce ut senex, disce ut valens
disce denique ut indignans

78 Illam insolentem heo
Tantum et non fuerim
bene tecum agitur. Villi-
cus malus est michi. Malum fer-
ens quamquam villicus non pessimus
bonus est. Villicum egre fero.
Mollem delicatum qui tibi bobus
ad stiva et vinee tibi ligonibus
et rostris, duca denique tibi tal-
lucre luctant, quidni ipsi etiam
duri sint: si nil aliud quam durus
bonus est villicus. Rusticum

importunum ferre nequeo. At qui
vel feras villicum vel ipse villicus
sis oportet, vel incultum rus
elligere, dura sunt omnia. Rusticus
intractabilis indigestus est mi-
chi. Nil horum in premeditatum tibi
esse debuerat, mox ut terram emisti
labores varios prestigi felicitatem
et villica fastidia debuisti dixi
dum rure gloriareris exaulto
rusticos ultimos hominum terris
ab euntem iusticiam reliquisse
Si unquam genus humanum remi-
seret eosdem puto illas oltimas
reptineam, ita quos seque-
bant precesserunt. Ut de eo quod
omnium pessimi facta sunt. Asperimus
villicus est michi. Ubi veritas di-
xit quod terra homini spinas et tri-
bulos germinaret, subintelli-
gendum fuit et rusticos tribu-
lis cunctis asperiores. Villicus
est michi nequissimus. Aut villica
nequissima tollerare adisce,
aut famem pati, nunc non cum
villicum non proderit ad vivum
modum ferme omnis facti sunt
nisi quod semper peior est ultimus.
Villicus fur est michi. Dixisti
tandem quod dictum postulabam
ita omnium furtis addita sunt
ut eius quam et diligentius ratio-
cinium quod furantur, quod quidque ex
iusto labore parium, et hoc
ipsum tamen est ferendum, nec queri
vimus debet quod cibus est quere.
profecto autem et si poeta rusti-
cos ultimos a iusticia delictos
faciat, ubi hic dixi. apud vos
tamen homines primum humano semine
genitum, et agricolam fuisse con-
stat et fornicatum ut fuisse per
pessimi videantur, id quod ad ve-
teris non minus fuerit. Vil-
lica culpa rus perditum ac de-
sertum est. Hec quottidie militi
clamoribus Anaxagore accidit,
et Architte utique credo do-
luit nemo exaudivit

T modicum quod super est
a furibus vix defendo. 79

Rure te villicus tuus patiam
mali huius edocuit quem d' vrbi
bus exhiberes Me fures infe
stant Cont' hoc malum vel gre
lis agitur suppliciis opus est
interim custodia proficit vi
gilantia sunt qui in custodiat
et accusent fures tam vetus sit
verbum quod occasio furem facit
Vnde meum fures obsident
Claude hostium adde seram aperi
oculos atque intende si negligis
temetipsum culpa raro fur in
tentus obsunt illi instinis grunt
quibus non sunt domus gentes sunt
quedam populi sub meridie et sub
arthon et ideo apud scitas nul
lum scelus furto
grauius et sequitur causa quid enim
inter siluas tutius esset si furari
liceret d' vrbe Fures michi
subtrahunt res meas Quas
si voluerint puta quod negligen
ciam tuam plecti rerumque te tuarum
custodiam hoc precio edoceri
vtilia non distrahunt gratis
Michi molestissimi fures sunt
Importunum plane genus hominum
nec optimo bonis omnibus
odiosum non modo ut pestilens
sed ut vile sic enim habent non ali
ter summa cum vtilitate aliquid
detrac(ta)tur haud dubito igitur
Aurelius Allexander princeps
iuuenis sed bonus tanto furum
odio flagrauit ut de illo scribat
eius lampridius si quem talium
vidisset patuisse digitum suisse ut
ei oculum erueret tantaque eius
stomachi fuisse contra furtorum infamia
laborantes ut si eos casu aliquo
videret commotione animi collera(m)
euomeret toto vultu inardescente
ita nichil loqui posset neque vllus
proculus indignacionem compesceret animi
Vere ingens furum feditas que
viro forti et sublimi subito
nauseam extorqueret Refert enim
tamen quendam ex honoratis aliquod furti
reum ambiciose tamen fauore
quorundam amicorum regum ad mili
ciam aspirasset et statim in
furto deprehensus esset vix eum
illi vicio asueri desiste pugna
sunt quesiuit Allexander a
regibus qui illum promouerant quod
apud eos paterentur fures cumque
illi vidissent (?) illico eum
de illorum sententia illico eum crucifixit
furtis infestor Contra fur
tum bona est vigilancia atque cu
stodia sed optima est paupertas
quamdiu aliquid erit quod furibus
dulce sit eorum vel manus tute vel
oculos non euades vis fures
non metuere pauper esto

Predonibus spoliatus sum
Criminis ciuili lege nisi
fallor scriptum sit quod vllus
fur improbior quam qui in rapit
sed tamen clandestini fures me in
dice viliores Illi enim fraude a
gunt hii autem vi et ideo instar
sunt communis illi vulpeculis hii
leonibus simulantur Adde quod fures
rebus spoliatis ingerunt de su
spiciones aut predonibus spoliasse
fere satis est suspicionibus non relin
quunt locum In predones incidi
qui me nudum reliquerunt In
cidit in predones Cesar a quibus
non spoliatus modo sed captus
magno se tandem precio redemit
fuitque rerum dominus Crassus huic da
pni solacium vltionis mors secuta
prebuit non exiguum lenimen
vltorem In manus hostium
regulus tociens iam victor qui
magno tamen imperii vero dampno
atque dispendio eiudem (?) d'inani sup
plicio periuerunt Incidit in hostes
et Valerianus Imperator qui cum
multo cum imperii dedecore fedo se
nili seruicio confecerunt Tu si vel
vltra quam spoliatus et fortune
tue et predonibus graciam habe quod
tibi libertatem vitamque reliquere
non est enim aliud beneficium la
tronum quam quod Cicero ait in
philippicis ut commemorare possint
hiis se vitam dedisse quibus non
ademerunt Affer tu igitur forte tua
quem tibi ad magnus hiis atque 61

alys claris viris et si cparetur
facilem eam atq optandam nec
feliacior esse velis hys qui sunt
feliassimi

64 a Cum scriptoribus sum dece-
ptus r Civaris imita-
ter ego si iter cursando il-
lesus euaderes Cum enim ho-
minem no decipit fides exulat
regnat fraus hoc ne mir non
miter perpendis no tanto studi-
o nec tot laqueis venatores
a aucupes feras a volucres
captant quot versuti homines
alios quos q simpliciores qui si
unquam verum fuit vera etate
verissimum monstrantur digito
fraudum cogere et re prudentior
indicatur qui peritior e fallendi
vis ne q non decipi a more
aut fuge consortia d Arcta do
mus est m r Domus lutea
celestem animum no angustat Se
pe parva domus magne glorie
capax fuit cum magna interdum
multe infamie plena esset no
formant domus animum sed ab illo
formam accipit ut leta igitur
atq honesta pauperum tuguria
esse puto sic infames invester q
regum aedes dimittoq palla
cia Nulla tam parva domus
est quam no amplificet mag-
nimus habitator magno q ho-
spiti prestet ydoneam d Parva
domus mea e r Parva Evan-
dri regia magnum cepit Alci-
dem modicis edibus futurus
mundi dominus natus e cesar pa
storali casa Romulus ac remus
tam magne urbis auctores
no amplis atriys habitarunt
Cato volubilio dolio diogenes
augusto tugurio hylarion
ymus ere speluncis sancti viri
exiguis cellulis magni phi sor-
dido modicis ne subtectoriys
summi duces In stipendis palla
tys tamis ut nec tu tantum temporis
habitare magis elige d Angusta
m est domus et humilis et inculta
r Cum sint vento q sunt

moveant et usq peiora volgi
tedia tecta frigus estus soles
ymbres arceant tineres ae
re volucribus domus ampla
superbia ornata luxurie referta
cupidinibus nullum statum fecerunt
habitacionem nisi viciys occupa
tam d Per augusta habito
r Vis ne tibi domus omnis
amplissima sit videatur se-
pulcrum cogita

c Carcere claudor indigno r 63
Melior e indignus carcer
quam libertas indigna multo
q sanius in multo per iusticia
mala pati quam per scelus bonis
affluere quamvis mala illa dici
debeant nec hec bona sed loqui-
tur volgus qui dolore malum
ingens voluptatem summum bo-
num esse indicat d Carcere clau-
sus sum r Cum nos clauditur
a quo inde digreditur nisi dum
moritur verus hec tua omni q
fors e unum pre unum ne ve igitur
querere Vita enim statim ex quo die
natus es et antequam nascereris
i carcere atq in vincula missa
te illius impio cum omnis celi
ambitus exigua domus e et
si quid sumo creditur poete
tabo sunt utique carcerem et te
rum illius carceris exitum si se
liter cupis huius angustias no
horrebis sicut nec supplicia
nec mortem nec humanum aliquid
ad quorum paciam et contempta
nisi properat armatus q erit aliquis
in quacumque fortune calle gra
dient ancipiti d Carcere clau-
dor atq augusto r Nullus car-
cer turpior nullus angustior
quam iste corporeus quo usq adeo
solum times d Carcere detineor
importuno r Multos periculo
instanti atq hostium manibus
carcer eripuit multis limen
carceris principes fuit et quod
intrasse profuerat exisse no-
cuit ille vetiti amoniti quod
convenerunt utile quod optaverat

infectum fatentur G Carceri man-
cipatus sum R Quid scis an for-
tasse non carcer sed ut dicitur custodi-
a sit quotiens vrinalis explicatur
hostilis inuaso sine hoste semper
paupertas inuasit quem eius eua-
sisse penituit et carcerem quem
dumtaxat quod ceperant non fuisse
oppressi questi sunt vidimus in
carcere quosdam laude habitos
mox inde digressos tenuem ac
difficilem vitam mesto fine
clausisse G Agitatam in carcere
vitam dego R Quidam libros in
carcere tenuere tu queres tecum
impotiles quidam lucas in carcere
didicerunt tu patientiam dedisti
G Carcerali custodia vinctus
teneor R plerique cauernis alii
speluncis alii se inuitorum an-
gustiis inclusere carcerem sponta-
neum vel dei amore vel mundi o-
dio vulgi quoque fastidio tu si hoc
animo non es tamen quoque carceris si-
nem cupis expecta a te hunc
homo eruet aut mors que cla-
ues carceris altam quoque vinus quo-
dam introitus exitus multi sunt
Aliud ira alium nos emisit alios
innocentia sua alius negligentia
custodum euasit alius precio alios
ingenio et vel subterraneis cuni-
culis vel per tenebras amice no-
ctis elapsus est quibusdam prim-
meorum terre motus et ruine car-
ceris viam fecit ad postremum
quos nichil emiserit mors absoluit
nec minus varium euadendi euen-
tus exitum consolatum carcer
dedit Julium cesarem pyratarum
custodia summum misit ad im-
perium hac etate quendam de flamine
carceris ad dominium tusciae
et cathenam sibi excussam in
lecta aliis Denique regulum et so-
cratem multos quoque alios ne si
carcer exanime et visus est quoque
carceri clausus sumus eripuit
et assumam quosdam carceri
ad insignem gloriam alios ad
eximiam fortunam ad regnum
alios multos ad celum misit ad
sepulcrum omnes ultimum cepit quoque
non reddet

Iniuste torqueor R Quid
nunc dicis si iuste nullum
nempe tormentum consola-
tionis est illa incolumi hec
extrema desperato miratur te et consola-
tor tuus G Torqueor prorsus
indigne R Tortoris insereris
tui ille te grauius torquet quoniam
enim indiues obstrepat minus ma-
li est pati iniuriam quam inferre G
Torqueor R Nouum mali veteris
lamentum unquam enim cum antea
torquebaris mundi tormenta vixisti
mundi tormenta morituris sed
nunc nouum accidit mutantur tor-
mentorum species tormenta non desi-
nunt Euolue totum temporis etatis
quem sine tormentis diem egeris
recordare a quo suis forsan gau-
diis ad vmbratum reperies vero
aut plena tormentis quibus si
acriter existimes ultimam vite
partem vacuam fatereris vnde non
dimitto quibusdam omnis vita sup-
plicium vita est Sed vos nichil minus
quam hec prophetice voces tangunt
herent quidem aurium vestibulo
mentis claustra non subeunt
hinc ad omnem tormentis offensiun-
culam ingemiscitis cum ingens mor-
tiferum quoque supplicium non sentitis
illic impatientes hic hebetes
G In eculeum leuor R Quid re-
fert in eculeum an in lectulum tor-
quendus ascenderis te carnifices
magis premet Ad hunc febris hunc
podagra hunc uxor hunc filius
hunc amica hunc diuicie hunc
paupertas hunc infinita cupi-
ditas spes quoque anhela hunc tor-
tore quolibet peior metus per quem
rerum medium status vix vllum inue-
nies non in eculeos pendentem sed
ad mille sunt eculei nisi liqueat
non timetis G Torqueor R Aut
innocentia in tormentis aut
iusticia teipsum consolare Nam si in-
iuste torqueris gaudendum est ex-
primentum tibi quam aliis et ful-
gor quidam tue virtutis accesserit
attrectati ac sublati fragrancia
crescit ac notabilior fama erit ut
bene redoleant terunt aro

inata et pulcherrima rerum ne la-
teant attolluntur. Sic id iuste pa-
tereris acquiesce remedio. et contra-
te sordes flammis aut asperitatibus
eluuntur. et magni mali medi-
cina fortior sit oportet. qui morborum
tedet amara non respuat. quem
scelerum penitet supplicia non re-
cusat. In eculeum tollor. Si im-
meritus vide ex alto sentenciam ali-
enam despicias. At si meritus vi-
cium diminuens ipse tuum clarius
aspicias tamen. quodque commisisse
doles non doleas plecti. Tor-
queor. Aut temptatur virtus aut
punitur vicium. alterum sepe utile
alterum sepe expediens. Bona ex-
ercitacio iusti est pessima nocen-
tis impunitas. Torqueor.
Disce iter ad pacienciam. et ad mor-
tem

Iniusto iudicio dampnatus
sum. Vivis iudicibus aut
67 fautorum voces testium dampna-
tus populi vocibus aut tacito iudicio
quodque est melius consciencia propria tua
quodque est optimum divina sentencia ab-
solvendo scit quidam ad tribunal et in
salua est soletis propterea iudicia-
ta restaurde. Iniuste iudicor.
Ut iusticia iniustos punit. ubi er-
go iniusta dampnacio ibi iustus e-
rens. nemo aut tam demens
nisi insaniat ut que puniri. se quam iniusto
iusto iudicio premium velit. Nemo
tam parvidus nisi sit pessimus ut
non potius dampnari eligat in-
iusto iudicio quam absolui. tanto
enim id sanius. quanto est melior
oppressor iusticia quam impiosa ne-
quicia. quanto quoque est optabilior modes-
tia quam procacior fortuna. quibus iam
laboribus haec deliciis affluat plus
dicam. tanto est melius iuste etiam
dampnari quam iniuste absolui. quanto
est peius quam punitum tamen. Hic
enim sceleri iuncta iusticia est. malo
quidem malo iungens. In illo autem
scelus. et impunitas quae nescio
an scelere ipso peior sit. una certe
et iustae hostis. et ultorum radix
est scelerum. Iudicio gravior
iniquissimo. Agenus de solio
fundata et bene iusti consciencia qu-

merous quam inexpugnabiles super ipso
ne quantumlibet dampnum infamie
supplicii nullo fasce cumulabitur
viribus suis. et multo maxime
celesti ope consistet. erunt preterea
quorum sese paribus solent evenien-
tibus haud spernendi comites Ro-
me fuerunt camulus actilius salu-
nator athenis aristides milci-
ades multique alii inter quos quidem
quod inviolis Cicero et Socrates
an te horum aliquem an publio
clandio scelerata similibus atque horum quis
quam civis optimus. et in sua urbe cla-
rissimus. sed iudicio dampnatus.
et vel in exilium vel ad carcerem vel
ad mortem actus Ille vero sceleratis-
simus. et inter multa flagicia no-
tissimaque commenti adulterii violati-
que religionum concordibus omnium
iudicum sententiis absolutus est quisquam
ne adeo sceleris metuens infamie est
qui non illius absolucionis Ciceronis
hostis sui dampnacionem atque exi-
lium anteponat. Sed Susanna quoque
atque tota sua altius aspicias vi-
debis pressum falso iudicio celi re-
gem. familiaresque eius electissimam
tanti vestigiis habentem ducem
et qui hunc postea secuti sunt
tanta innocencia. tantis que
virtutibus quosdam ipsos iudiciarii tur-
binis mareshis ac scopulos in-
cidisse. Falso iudicio offendor.
Est qui te vindicet. is qui factum
iudicium iniuriam pacientibus
quibusque ait. mea est vindicta re-
tribuam eis tempore. et ubi nec cogi-
tas ipso iudicibus aut testibus contra expectacionem
ubi magni habitat ultores.
nullius belue morsus est acrior
quam consciencie. Iniusto iudicio lesus
sum. Illatis iniuriis bene
uti ars non ultima est. Quam iniusticie
sepe profuit iniquitas aliena
cum sua cuique obsit nocet aut per se
ut cuique. Innocens dampna-
tus sum. Expectas ut plus
vite eterne videat. quod nec dies nec
dabis umquam videbit. Ita.
quidem tue innocencie agnum fuit
a nocentibus condempnari.
pro cuius dimeritum me condempnat

Idem hercle non iniustum, sed multa et magna promeritum Camillum de quo nunc loquebar, et Livium ipsum, denique Scipionem Affricanum, alios quoque Rutilios, Metellos viros iniustis iudicibus agitatos ad voluntarium coegit exilium. — Et a rege innocens condempnor. — Et regum sive non iusticie, sed vindicte sunt, quisque liberius verbum contra licencias regis emisit atque quam dulcem libertatem secum abductor fuit, is lese reus est maiestatis. — Sed condempnor a iudicibus. — In quo iudice ullum venenosius est quam a serpente lesos se quidem dolent homines non queruntur, fecit enim serpens quod suum erat, quamvis non quod placitum pacienti. Certe iudices erant qui eos etiam de quibus dixi Socratem condempnarunt, Claudium absolverunt, quorum utrum esset iniquius dubitari potest. Prudentem in populis quam sub regibus atque iudicibus degentem propositum animum esse debere aspera quelibet ex iniusta paciendi si veniant, non desperandum cum venerint.

66 [E]xilio pellor iniusto. — Et tu igitur iusto pelli malles exilio? Nempe quoque ad divine cumulum ais de diutissime trahit. Habes enim iniusti exilii solatium, conscienciam iusticiam quoque iniusto times destituens te securitate tecum exulat. — Iniusto exilio pulsus sum. — An te rex expulit, an tyrannus, an populus, an hostis, an tempore pravum? Si rex, haud iniustum exilium non erit quamvis ipse non iustus, atque ita ne rex quidem sed tyrannus. Ab illo te pulsum gaude sub quo boni exulant, fures imperant; si populus moribus lesus pellitur, bonos odit, et is quoque multiceps tyrannus. Nisi quem sui similem repulisset, non te igitur patria, sed malorum cetibus carere, neque de exilium, sed de pretem bonorum timuit coegi pellites (?). At si hoste agnosce iniurie lenitatem, non hostilem sensisti qui animam tamen posset patriam abstulit, spem reliquit. Si vero turpe mores tui posuis aut tyranni habitum elegisti, non modo ne doleas, sed etiam glorie virtute patrie pepulisse non tu flebilem, sed honestam et prorsus invidiosam bonis atque optabilem; non iam exilii, sed absencie causam habes. Sponte Pythagoras Samum liquit, Athenas Solon, Romam Scipio.

— Exilio dampnatus sum. — Multos exilium honestat, multos clarior aliqua fortune vis atque iniuria notos reddidit et illustres; quid te vetat illis inseri tum quam gementem (?) de felice claram flammam collisionibus quesse (?).

— In exilium agor. — Habes in hystoriis magnos huius rei socios, quorum si recessissis (?) cogitatus non semper in doloris cumulum sed oblivionem afferat. Non minor de exilio Camillus fuit quam fuisset domi, quantus civis quantus exul, qui victorias ac triumphos non iusticia minus quam prosperitate compranos (?) de capitolium duxit, illorum hinc pulsus per accepta iniuria ingrate salutem patrie expendit. Non facile aliud tam clarus exulis exemplum fateor. Sed et Rutilius et Metellus tamen nichil exilio facti sunt. Ut Rutilius revocatus ab illo tamen initum non pavet capitale erat exilium amplexus redditum contempsit, seu ne ulla de parte sendam in iniustis quam licet legibus patrie obstaret, seu ne forte exul iterum fieri posset. At Metellus eo fero (?) quo de exilium profectus erat vultu atque animo remearet. Hiis Marcellus accedat, quem ultimus de belli civilis temporibus incidit, pulsus nempe non solitudinem modo constanciam honestatemque acrem studium non amisit, sed struxit arcum (?) et publicas liberare civem ex colendo animum tam ardenter incubuit, ut ad scolas missus honestissimas ibi ad exilium videretur, quod quamvis de Cicerone

conspectus omnium splendor et
locorum copia maiorem faciat, non
exilii modo sed carceris dulce so-
lacium. D. Exilium patior. R. Exi-
lium breve cito te patrie tue
reddet, longum vero aliam patriam
tibi dabit. Unde exulem quem te
exulem natura dedisset, iam nunc
sit ad unam terram non ad omnes
homines aspicientes, valde enim angu-
stus est animus qui sit ad unum
terre angulum se applicat ut
quicquid extra sit exilium putet
angulum aut exilii deplorator
ab illa eius magnitudine cui totus
orbis carcer exiguus videtur.
Interrogatus Socrates cuias esset
Mundanus inquit sum. Vere
Socraticum responsum. Atheniensem
se alius dixisset. Socratici autem
patria hominum mundus erat, non hic
solum qui vulgo mundus dicitur
cuius pars ultima sit Indi. Sed
celum ipsum quod hac rectius
appellatione comprehenditur. Illi patrie
destinati estis, ad quam si suspi-
rat animus, qualiscumque in parte terrarum
peregrinum atque exulem se noverit.
Nam quis patriam vocet ubi non
habitet nisi quod breve tempus.
Illa vestra atque patria dicenda
est ubi quisque perpetuo securus
atque tranquillus deget. Que hanc
[illegible] puto invita erit inqui-
sicio, ut nature autem lex est data
mortalibus ac prescripta fines
dum hi vivunt terra omnibus patria
vestra est intra quam qui se ex-
ulem facit, non tam rei quam animi
vicio laborat. Non habemus hic
manentem civitatem, dixit Pau-
lus. Omne solum forti patria
est inquit Naso. Omne homini
natale solum ait Statius Thyes-
te vocibus armatum velim qui-
bus ubique unus et nil unquam ut
si in patria tua sis. D. Ire in
exilium iubeor. R. Sponte peregrina-
tio erit non in exilium. et inmeri-
to quibusdam exitium, quibusdam
vero redditum pro exilio fore. Sunt

quibus unusquisque peius quam in patria
sua sit. D. In exilium cogor. R.
Cupiendo quod cogeris effi-
cies ne cogaris. Omne vio-
lentum patientia vincitur et
desinit esse violentum quod
volenti sit. D. Ire in exilium e-
necesse. R. Tu fac volens quod
nil nolens facies, fac letus
omnia, ne quid metus patiaris
ita omnem vim necessitatis de-
tendum molestia discusseris. Sed
vos impossibilia cupitis ne-
cessaria fugitis utrumque ne cetera.
D. In exilium eo. R. Imo forsan
in regnum, sed obtentum sub
miserie vere felicitatis iam
saltem ab invidia tutus eris
opera mixta que ad gloriam securi-
tatem carpe tutus et hone-
stis latebris nichil est dulcius
ille Thyes consulit prout verbum
platee. D. Pellor ex patria. R.
Pulsum te pessimus optimis
inserere, neque te patriam, sed
patriam indignam rebus probasti
sentiat illa quid perdidit tu
nichil perdidisse te senties ma-
li cives tui tedio, filius que pueri
odio ac suspicione torqueant
boni autem amore absentis ac
desiderio teneantur. sequitur
quod oculis atque animis absentem
illi se solos linqui doleant,
tu te tormentatum gaudeas pro-
fecisti, neque in tergum respici-
as qui te cupiunt abesse, nunc
demum quod a te fieri debuit ab
alio factum egre feras debu-
isti accedere animum invidie ut quod
illam fugeres ultro deseruis-
se. Hinc ego [illegible] consilii dux
eram, nec exempli duces de-
erunt clarissimi nam duo populi
tres magnos Scipiones id fe-
cisse noveras tamen presene-
rant ut patriam suam putaria
que nil clarius habebat
expoliatam indignam quam cine-
ribus defunctorum quidem insuper

famoso digna epigramate
indicalent nomina sunt incoli
ncaa que tibi p fama p q̄ȝ ob
historie fidem ignota esse no
potuerunt Affricanus nasica
lentulus Agittor in exiliu
vivo in experimentu ~~tan~~ vi
deas, queris te in exilio pbeas
si sucumbis exul veris, si
consistis exilio clarus ut illi
olim qui invicti et fulgidi p
asperitatem incesserunt, uc
sequentibq rectu iter ondent
sive tyrannos sevite, sive
pplos fure, sive hostes ac for
tuna fremie, pelli potes capi
cedi, perimi, vinci aut insi
mali extuleris no potes, nc
ornamentis tuis spoliari ad
quibq quecunq gessis et curis
et prae pncipium vng eis
Exulatu pgo Perge alacer
l' seurq nostis q̄ longa sunt
brachia, michil illi longe est
vbiq te ptegit qui ptexit
patria
Obsessa est patria Ob
6A sessa fuit troia, obsessa
tyrus, obsessa Cartago
obsessa Jerosolima, obsessa
numancia et Corinthus ense
q̄ omis, quez iam pudeat obsi
deri Ipsa vrbiu caput roma
obsidione temptata e. Sed cu
iam roma esse desysset Quid
capuam, quid troiam, quid
syracusas, quid athenas, quid
veros indices vel alias loquar
Omit et sua vrbibq facta et
pance fatum obsidionis euase
sed longitudo tpis notitia rez
obstat, ut ipis etiam civibus
suaz fata vrbiu sint ignota
tu presentem sentis obsidion, nc
futuras pvides, nc pteritas me
minisi Sic e vsus quod te pmit
destes, valde semponis dedici
estis belvarum more In patria
sum obsessus dicebam te in
comodu tuu flere iam opta
bile videri possit exiliu, eo q

min offitiat libertati, neutru
tamen officit si libertas animi
vera e re et inclusq egredi et
exclusus regredi, et ubi vali
erat pt esse Obsessus i patria
mea sum, Obsessus et plurimq
no civis sed rex in patria sua
fuit, ad tota illa famosa
magis q̄ fortunata famili
a, obsessus argis Antigonus
Macedonum rex et Eumanes
pergami Obsessus hac etate
intra vrbem rome rex sicilie
Robertus nullo veterum regum
minor si quis veros reges facit
vera virtus attendit Tu ho
nuncio fortem regina lamen
tabis Obsessus Ambrosius, ob
sessus augq ambo fuit intra
mediolani ambitum, obsessus
ad vltimum augustinus intra
ypponis sui muros, quo tpe in
sertatq lacrimas suas dns a
terena illu obsidione ad celeste
regnum transtulit Obsideor
Et quis ore no obsidetur hos
pta obsident illos morbi, hos
iniurie, illos cure hos nego
cia, illos ocia, hos paupertas
illos infamia, hos laboriosa
celebritas, hos corpq quod
tantopere colitis et amatis,
illos vos carcer artissimus cir
cuncingit atq obsidet obsidione
ppetua Ipse orbis terre ubi fre
mitibus et bellis assiduis in
sanitis, ubi imperiorum timor ac
regnorum tanto studio platis
qua arobis incolitur, quid e
aliud q̄ qdam circus q̄ quedam
parvula insula circumfuso illo
mari qd occeanum qd athlan
ticum appellatis in libris qd fit tanto
nomine q̄ sit parvu vides vndiq
obsessi estis omnes tu te obsessu
ut rem novam narras, vide
potius si quid in te opis aut
consily e. quod possis ad tutela
patrie conferre, hoc fac potius et
memento syracusij archimedis
opposi. senis venerabile enim nc

tibi nec patrie profuerit ∂ Ob
sideor intra patriam meam ·
Quid tu igitur an alibi malles
obsideri, posses id fateor malle
et quidem pie quo si te obsesso illa
esset immunis Ceterum quod ad te at
tinet an solamen exiguum vide
tur, quod tecum sit in patria tua pate
tam ut quam ledit adversitas tam
leniat locus ipse ∂ Intra muros
patrios coartatus sum · Ita
hoc dicis quasi nulle vobis maiores
sint angustie quam multorum quam multa
ex hiis qui in urbibus habitant
sic assidui in curia atque in foro sunt
ut vix toto quamlonguis est anno
semel portas urbis aspiciant
Adde nunc obsidionis erumpe
sepe nunc et inyecta sibi compedibus
videbuntur artissimus non hoc sat
obsidio, sed opinio quod nil est in
vere mortalis vite fluctuatione
potentiaque · fabulam locus postat
decrepitum quendam senem fuisse
imperatorem fama est, qui nunquam
patrium limen excesserat · idcirco
ad arces presidendum premisset,
ludendi studio hostem ad se vocat
et sibi optimum dicavit illud clam
urbe egredi solitum occulta cum ho
stibus habere colloquia Ille autem
professa se meare non solum tunc
pacis belli tempore, sed et ultra un
quam patre per omnes quibus lon
ga vita muris urbis egressum
Contra illi incredulitatem fin
gere et suspectum illum respice
dicere, quid multa gravi ut peat
pena imposita ne egrediatur
imperavit, illud fecerunt impatientia
prohibitionis irritatum die
postea quam nunquam antea vise
bat extra muros patre deprehensum
Sic irritatum semper parvitatia
nos vergente ventum, et tu nunc
te arctatum dicas et tibi urbs
tota non sufficiat cum iam non obsi
deris forte pro minima domus
forsitan una tibi sufficeret quod
maxime studiosis evenire solet
Cum fere omnis obsidio brevis est,

Adest loci solamen ac temporis equa
nimitas sola deest ut lugeatis
et queramini non natura rerum
sed mollities vestra est

unde quod eversa funditus · 6 A
est patria · An nunc
fortunas quarundam ex
hiis quas paulo ante nomina
bam, et siles aliarum innumerabi
lium audivisti thyrum et the
bas et persepolim persica re
gni caput evertit allexander
quod mireris ad suggestum
storti unius magne urbis tem
ius fortuna troyam evertit Aga
menon sagontum hanibal
carthaginem atque Numantiam
Affricanus minor · Jerosolimam
Tytus alias quam alii romam ultio
nis totam diruerunt, sed senectus attri
vit omnibus admixta discordiis et
quid refert, quibus evertit quod constat
eversam Ruine Mediolanensis
recentior fama est sub ffrederi
co Imperatore barbaro et diruit
quid tu ergo tuam patriam rebaris
exemptam imperio fortune cui
magne urbes · immo maxime
atque impia subessent An usque a
deo te fefellit amor ut urbem
unam quod tu ibi natus esses tibi fin
geres immortalem, cum sit mundus
ipse mortalis · celum ruet ac
terra montes et maria movebuntur
et creata de nichilo in nichilum
reducentur, tu voluisse tuam patriam
aut muros eius querens · Sunt
quod paulo ante dicebam ut
hominibus, sic urbibus mortes
sue non tam crebre ille quidem
quod et pauciores et diutur
nioris eius sunt morti tam ob
noxie, Non sunt enim soli homines
sed preter animas humana cuncta
mortalia ∂ Patria mea ruit
Resurget forsitan nam et a
lie resurrexerunt et quibus dico
cecidisse una fuit seliquus re
surgendi Nempe hodie Ba

gentium et mediolanum sedi
bus suis stant. At mediola
na proxima laude pompey
ultima ut aiunt mutauit lo
cum hystem barbarias ma
nibus et sub ide tempus [illegible]
et ultima et Cartago Spera
go si spes cecidit et de patria
actum cernis, caue tu succubuis
se fortune. peior e(st) q(uam) animorum
deiectio q(uam) murorum. virilis
non feminea virtus debet pietatis
Carnis doleas patriam ceci
disse noli tamen simul occumbere
quando tua iam anima uel rei
pu. collatura est qui tempus, et
si que s(un)t tuum(?) reliquie ad feli
ciora tempora reseruare Carthagine(?)
factus opus non lamentis est
ubi sit ipsa etiam fuga lauda
bilis Audisti ut Terencio
varroni cuius culpa ac teme
ritate pene ruerat imperium
romanum publice ab hominibus
gratie facte sunt quod de re pu. non
desperasset quod fecisse collega
vir clarissimus et culpe omnis
illius expers videbatur Si aliud
nichil est reliqui at tu stultam
cum biante bona tua tecum
portans [illegible] muros
patrie cadentis egredere et ad
illam patriam aspira cuius re
gni non erit finis Cuius cum
tandem deo te vocante conscen
deris nec obsidionem metuas
nec ruinam. hec eorum apud ge
ntes in urbibus metuunt

68 [B]ello pericula metuo. Parce
quere. Valde vincite
meo. Timor modestiam
cautionem vehemens vero desperationem
parit, quarum altera nil in bello
melius, altera peius nil in rebus
omnibus. Magno prelio gra
vior terrore. Cuius bellum
tuum timor bella ferat atque ex
timore crescens mesticia fla
minius ad transimenum crassus
apud carras pompeius in
thesalia expertus est quibus in
locis et sepe alibi verum poetarum
illud apparuit, pessimum in
dubiis augurium timor. Euen
tum pugne nimis horreo.
Differ interim, dum spes redeat.
male pugnat unde abstinendum
metus terror que denunciat. solet
que mestie animus presaga quedam
vis cum obstare fortassis non
sit usque quod consilium non est explorare
[illegible] seu petere seu nonorum cla
rissimus [illegible] Utinam satis [illegible]
Instantis pugne casum me
tuo. Secute res tuas [illegible]
te melius nemo nouit. vide
ne non rei natura uel virium de
fectus sed presagium sibi fingat
[illegible], tu nichil [illegible] quod
non formidolosum ac difficile est
hec si libertati igitur si glorie si
saluti tue officit virtutis auxi
lio comminenda est excitandus que
animus, et monstrandum illi sepe
oculis fictas imagines [illegible]
terribilium quibus consternati quidam
sine ferro patam sibi victoriam
cum tradidere hosti non enim fluxus
atque manis metus [illegible] lentior
sed eo sepe vehementior quo
pauentem maiora omnia sibi
fingens eos que palpitant atque
ita quod poeta idem ait male
cuncta ministrat impetus Si
nec hiis attollere iacentem animum
potes [illegible] abstine. vix bene
geratur quod pauide geratur
Sic affectus [illegible] destandus
tecum est qui [illegible] dimicet, tum
enim [illegible] melior [illegible]
rebellat malus semper hospes
animi pessimus in bello veniens
metus 69

[S]ultum habeo et temera
rium collegam. Est ali
quid causse fateor ut ti
meas, sed ex diuerso aliquid est ut
speres, hoc enim per consulem ca-

lamitatis sit alijs glorie pbere
matibus temeritas terencij
varonis emilio paulo morte
peperit At l. furij et minucij
temeritas og furio camillo
Q. fabio singularem gloriam que
sinit ut note sunt hystorie
Est in collega preceps et incon
stans Esto tu constans et mo
destus unusquisque virtus clarior e
minet quam sibi admota contrario
cui non tu potius illum regas quam
te ille precipitet Est insole
tissimus collega An tibi exci
dit ut ipsi de quo nunc diximus
camillo tribuni militum consulari
potestate quibus suimet college impro
pares ultro se submisere quia
hic virtus excellens possessoribus
suis auctoritatem imitatoribus
venerationem ac pudorem conficit
nullo melius modo collegarum
insolentiam represseris quam indu
stria ac virtute sic efficies ut
illum tibi parem nomine rebus
imparem et quicquid bene ges
seritis tuum esse quicquid secus
illius Collega in facultatibus
obtigit ac pusillus Comedia
per quam discunt pueri solent magi
ster dumstulis discipulis ut in
ceptum aliquid apponere quod cum
respuit discentis ingenium ad
vera facilius retrahitur Redit
ad memoriam obscuri hominis clarorum
verbum ante non magnum tempus
cum florentina civitas statum
mutasset quod crebro nimis ac
libenter facit atque ad infimam plebem
sterna reipublice pervenissent unus
ex insolenti conprege qui diu ja
temuerat et metus annisceat
viciniori mopis mechanicum hu
militatem ponens et inquit qui
neque litteras novis neque unquam
patrios fines excesseris uti
sartor vitam (exercens) in partibus
tuis qualiter hanc tantam et
tam nobilem urbem reges

Ille autem nichil motus est quidem
inquit hoc negotium inquit est
quod vos egeritis nullo ignorat
si per omnia que agimus aber
rare non possimus Quibus
dignum indocti hominis ex inge
nio prodijsse tu nunc igitur
in collega tuo quod tibi sta
tuas exemplar tam dissimillem
fieri velis

Est in maiore militie mediocris 10
tus Hoc aliquid preclaro
sunt non negem legiones
viris imbecilla iacentes attre
biam ad transimenum et ad
cannas multas quoque alijs de locis
si verum dicere vis dubium linque
militiam si id forte non datur
at tu fortem atque industrie ma
steriam tuam age ut inter tui du
cis errores tua virtus emineat
nec te ruina opprimat aliena
sed tu potius si qua est via publi
ce humeros subiicias ruine
rem difficilem sed neque impos
sibilem neque insuetam iubeo ut
enim sepe multis militibus
obfuit unius ducis ignavia
sic medium unius viri virtus
et exercitum servavit et ducem
Ne ut si longior quam oportet tu
res sumus de locis quereres magi
norum et temporum commodo sola suf
ficeret p. decius bello samni
tico calphurnius flamma bello
punico primo affricanus
minor bello punico tercio
tribunus omnis militum ducemque
et exercitum servatores tanta
est virtus ac felicitas potest ut
aliena in fama eximiam
in gloriam tuam vertat Anceps
fame negocium sed extrema
in necessitate virtus proinde
ut atque alios fortuna re
tardet tu virtuti gubernaculum
si mihi obsequi volueris
nec in pace nec in bello desti
tues

17 De prelio victus sum

Jam timor evanuit spe
rare incipies. Hec est hor
tares affectuum. Nam ad spes
ac metus de futuro sunt. Iam
in futurum preterit esse desiit quod ti
mebas. Magno prelio victus
sum. Tantum ne animo victus
sis. Nempe iam si cecidit actum
est. Meministi ut Marcellus pre
lio victus die proximo in aciem
reddiit, victoriamque maiorem
quam ab illo pridem victus prelio
vicit. Et Julius Cesar ad Dy
rrachium inferior ad Pharsa
liam mox ingenti prelio
victor fuit. Multi prelio vi
cti bello fuere victores, non ta
ndem cum virorum fortium nunq
uam eventum non magnanimi
tas, sed longanimes sunt. Victi
hodie cras pugnabunt, ammo
dicas artem infausta prelia
quasi testes fideique edocent
magistri, atque ubi sit erratum pla
gis admonent. Sic agricolam
sterilitas, architectum lapsus
edium, equitem casus crebri, nau
tam graves agunt procelle
erravisse dicitur. Victus sum.
Non est nisi qui se victum
credit, tunc spes obruta et
extincta est, tunc animus arma
deposuit. Aspice Romanos
quos tum semper prestum bel
lo Punico secundo non tanta de
fectione sociorum, non conspiratione
regum ac gentium, nec tot
infelicibus prelijs ac ruinis
pene ultimis victi sunt, nulla
umquam apud illos pacis men
tio, nullum diffidentie vestigium,
nulla denique nisi alta pror
sus et invicta consilia. Hoc
sane quid est aliud quam virtute
animi fortune duritiem molli
re, atque illam in pudorem suum
et amorem tuum cogere, tandem
igitur ut dignum erat emerse

et milites strati surrexere altius
ut non hostes tam suos nec tam
formidabiles, sed totum mox
terrarum digne orbem victus
illis ac fortuna subiecit. Vi
ctus sum fateor. Nunc de
mum incipit nosse fortunam,
et hoc saltem boni fugiens
invenisti. Nemo fortune res
magis gratus dixit. Multos
docet experiencia quos scola
non docuit, et preceptoribus sur
dum caput hausit oculis quod
auribus non valebat. Nulla rerum
humanarum certior magistra quam
adversitas, nulla discutiendis erro
ribus aptior. Magno fortune
volumine corrui. Surge ut cica
trices nusquam clarius quam in
fortune volnera eminet animi
magnitudo, nunc nosse tempus
quitte quam inania sibi ictus in
telligere. Spatium victoria
amisi. Si inspectata pru
dencia quesivisti, non speranda
verum permutacio videri debet.
Victus sum bello. Bello
victus libertatem retinet ac
vitam, vicio autem victus u
tramque amittit, qui si sibi igitur
succubuit vere vincit. Vi
ctus sum. Quid si an illud
magno Pompeio Thessalico
dem, dic et tibi conveniat, vin
cere peius erat, ut dampni
plus sit perditum numquam solet here
qui vincitur, lucrum ingens
quod optantes quidam non vin
cimodo, sed mori etiam elegerunt
et profecto mercantur egregie
qui morte corporis queunt anime
salutem, sed plerique malis suis
gaudent, bonis anguntur,
tanta hominum merces et ceci
tas. Victus sum. Potest
id quidem tibi non sine militum
inopia, sed fortuito contigisse,
nusquam enim fortunatior ut
ita dixerim est fortuna quam prelio

cum multa alibi illis omnia
posse illam prohibent & prelio
victus excessi. At non optimo
iudicas per arma victis auferri
vera autem bona que sunt arma
animi, que qui vident victi
retinuerit, eo eum ut ex incendi-
o ac naufragio, sic adverso ex
prelio efferunt, nec illa tamen
hec de diis abdita seu tangi
nequeunt, sed illa quoque que ma-
xime periclitari in preliis ac
sic exposita videntur. Ita quod
non quisquis bello vincatur
bellicis similiter spoliatur
laudibus, sed armis amissis
ex acie fugientem, quod quidem est ma-
ius in acie pereuntem, Spartanum
ducis eximii nomen Sparte-
na et ad Thermophilas Le-
onidam, non tamen victum quod vin-
cendo fatigatum inter ingentes
stratorum hostium cumulos occi-
disse tradunt suis Grece memo-
rant hystorie. Quam de pyrrhe bello
fama. Adeo applicat, et in
campis Emathiis si Lucano
creditur stetit ordine certo
infelix acies, et novissimo
prelio quod in Affrica cum
Hanibale gestum est, nec me-
lius instrui aciem nec acrius
potuisse pugnari, ut de victo-
re victus, sic de victo idem
victor ipse confessus est, uterque
ingens rerum talium existima-
tor. Victus amisit autem que-
rum artis sue gloriam et bene
geste rei gloriam non amisit.

13 Bello quatimur civili.
Nomen hoc a civibus tra-
ctum, et tu unus es civi-
um, vide quo ne cum civibus fe-
hunc malo fomenta prebeas
tu, et civili parte culpe non
careas. Hic est enim mox alter
alterum infamat, donec singuli
furore publicum exinerunt
tum denuo furore publicus

singulos urget ac precipitat, ne-
umquam publicum incendium a se
incipit, quamvis accessione
cunctorum tota inferveat, sine e-
vertit civitatem, si primam cu-
iusque originem singularum de erro-
ribus iudicaturus est, hoc est
aut quod cavendum moneo
ne tu quoque unus sis ex hiis,
qui vel materia vel flatu simile
incendium aluerunt, multi enim
faciunt unde mox querantur
et quasi ab alto inflictum vulnus
suis manibus factum lugent. Ce-
teri iam suo incendio perire, quod
si tibi nichil est conscius est dolor
boni civis de calamitate pu-
blica, si quem solet innocentia
quamvis eum in manibus ullius
flebilius culpa est, immo eodem
ut quibusdam magis vix pla-
cet, nullum aliud est malum &
Civili vexamur bello. In fu-
rore civium te sequestrem pa-
cis exhibe, si id frustra est,
at tu saltem pro libertate vel so-
lus et pro iustitia partes fac,
quod etsi patrie fortassis
inutile, at tibi certe lauda-
bile utriusque rei exempla
una tibi urbs inventutum
Agrippam, et Poncium Catho-
nem. Hunc novissimum & Impla-
cabile civibus bellum est. Si
nil operis in te est auxilii alios
incepta. Deprecare obsistare
castiga, obsecra, ingere qui-
bus potes publicam ruinam,
que privatas ipse continet, etiam
cum illorum propriam videatur, est omnium
denique hunc pietate hunc
terrigenibus deos placa. Si nil
apud homines proficis, deum ora
opta civium resipiscentiam,
modis quibus omnibus boni civis
officium imple & Bello civili
respublica in extremo est
re quod vel civilibus vel externis
bellis inopinum accidit, nec

quib impatiu casu opprimat
semp hoc vnum volue animo
nõ homines modo, sed preci
osos humana esse omnia mor
talia esse ut hominib sic vr
bibus et magnis imperys
suos morbos nuc extrinsecus
obrepentes, nuc ipsis intra
corpus exortos, quibus se
secessiones et simultates
et discordie et bella civilia
esse omnibus constitutum tam
qui perennia nõ potit, sim
finem cunctis que videntur
instare, et si paululum differ
ratur, ad futurum tamen ubi sunt
urbes clarissime fuisse sil
vas asperulas, et futuras
esse stultere de se sperare re
bem aliquam quam absequi re
gina urbium roma nequiuerit
hac inter facta hominum atque urbium
interesse, quod illa innumera
bilem infinitatem frequencia
am, et vite brevitatem quot
tidie in oculis sunt, hec prop
raritatem atque etiam longius
vix semel multis in seculis
et ad semper gere cernuntur, quo
te cogitatio firmiorem contra
omnes casus tam publicos quam
privatos faciet, hec tibi demum
et si nõ animum at utique tol
lerabilem viam sternet ad
inopiam, ad exilium et ad
mortem, docebit quam in hoc
ipsum patrie tue malum quod
tumbile est commune

13 Animi discordia laboro
Nullum hoc bellum peius,
nec civile quidem, illud
enim civibus inter se, hoc homini
secum est, illud inter parietes
in plateis urbium, hoc intus
in anima, inter quam ipsas partes anime
geritur, itaque etiam sit belli
quedam species, que plus quam civile
est, ubi nõ solum cives, sed co
gnati etiam inter se pugnant
quale inter pompeium et cesa
rem fuit, de quo dictum est, et longe
peius habuit, locum et parentes
quo hoc bella intestinus nomen
vindicat, ubi nõ pater contra
filium, nec frater adversus fratrem,
sed homo contra se litigat, quo du
rante litigio nulla quies
est, nulla potest esse felicitas
Discordat animus et diversis
secum pugnat affectibus
diversitatem illam abice, unum
velle incipe, tunc composita erit
et firmata pax. Ad quid discordet
affectus quasi seditiosi cives
in unam conveniunt volunta
tem, alioquin ut contrarii et cor
rupti humores febrem cor
porum, sic contrarii affectus fe
brem parant animorum, que
tanto est periculosior, quanto et
animus corpore nobilior, et anima
morbus debilior quali. Utrum
bique tamen ad habitum temperamentum
et equalitas queritur ad salu
tem via est. Pugnat animus
nec quid velit eligit. Quod a
liud si nõ malum causam sentim
gis quia nempe nõ eligit
ideo pugnat, eligat et confe
stim pugna cessabit. Eligat
dico bonum velle, nam si ma
lum magis magisque coarcta
bitur, vicia enim pugnant
inter se semper, virtutum concordia
similis est. Animus in partes
passus dissidet. Animum
tres partes distinxerant philosophi
quarum primam in arce hoc est
in capite locaverunt modera
tricem vite humane celestem
sucernam, ut deo proximam ubi
tranquille honesteque volun
tates habitant, duarum re
liquarum alteram in pectore
ubi ire estuant ad impetum
alteram subter precordia ubi
concupiscentie atque libidines, duplex
hinc tempestas sequitur. Fin
gendum igitur tibi est videas

far quod meminimus ille cum
paulo ante mentum persua-
sit plebi ut subesse patricijs
in animum induceret, quo impe-
trato urbem scissam in du-
as partes ad unitatem
salubri consilio reduxit, et
tu cogere vel consilio vel vi
partes ignobiles parere no-
bilibus, cum demum et non
aliter animi pacem sperare, qua
sublata quid aliud quam vaga
semper et composita inscitia et flu-
ctuans et inconstans vita
hominum est, et certa processus et
misera, multi plus ex hac vi-
ta abeunt quam quid velint
sciant. ℞ Fluctuo consilijs
nec quid velim scio. ℟ Jam
dixi multis hoc accidere, non uno
aliquo tantum tempore, sed in omni vi-
ta et usque post vite finem, et
profecto ex omnibus que diversa
facientes re eis inter hec ma-
lo peius aliquid invenies. ℞
Fluctuor et in diversum agor.
Maximum argumentum
se habentis ad fluctuatione
ut enim corporis egrotans sepe thoros
volvitur, sic eger animus consi-
lijs agitatur, de quo vix ulla ve-
las spes salutis parat quam ab-
est, tunc melius speret de
omne vitijs perimatur inhenti
qui si quietus fuit adulteris
de hijs forsitan constans erit
quam de homine vario nullius se
consilijs applicante, qui et si
bonum aliquid inceperit consi-
stet, neque perseverabit multa
his stare et sera potest, ut
de hoc intelligere licet. Bene
ergo id observatum quod tota vita
elabitur aliud agentibus,
non enim hoc modo illud agentes
imaginantur idem semper aliud
agere sed dicendi, quamvis et
alios sensus locavis re accipi-
at. ℞ Inter varias curas
iactor. ℟ Quasi inter tumi-
dos fluctus vite tue puppis
consilij inops, et magno de
salute certatur naufragio
proxima, nisi tu illam divi-
nitus manu clavus ex-
cudit tuto aliquo et salubri
sistas in portu iactus quam au-
choribus conquiescas, prius
quam te animi tempestas oppres-
serit. ℞ Fluctuo propositi
inceptus. ℟ Huic preter a-
nime pericula que dinumerabi-
lia et immensa sunt, ipse quoque ore
habitus prodit varius et
inconstans, scilicet quam aliud a
quo vultus fingitur, ut
dicit Cicero, de eo quam hoc constatu
sumus, nunc letus, nunc tristis,
nunc pavidus, nunc securus,
nunc celer, nunc tardus incre-
dens insigni varietate cum-
sperans, quale aliquid tra-
ditur de lucio catilina. At
ubi te primum composueris atque ad
unum aliquid direxeris, unum
velle ceperis, quod bonum uti-
que sit oportet, quoniam natura
malorum semper varia est, ubi
hec magna feceris preter ad
quietem verum optimam, unum
frontis quoque vultus ac tu-
multitus consequeris, nec pre-
villa nec metu nec in bona
mutanda nec gaudio rebus
quidem venerabilis et pau-
corum hominum que apud grecos
vetus de Socrate, apud nos
in Lelio laudata est, post
modum vero in principibus marco
Marco Antonio et Au-
relio Alexandro.

Ambiguus in statu sto. 17
℟ Tamen est quesitum de quo
ambigitur morienda-
ne mortalibus an speranda
que fugiunt, et nulla in
prosperis spem habenda
an inexorabiles atque veri
esse, sed tollerabiles, nec
flecti quidem, sed frangi posse

fortuna. At hec omnia certa
sunt. Ambiguo in statu
positus quid de me futurum
nescio. Ubi qui qualem mo-
riaris ambigis quid potes
mori aut oportet nec tanto
mora qui quibuscumque spacijs
vite viri bonum munus implet
ut si id non liceat at spem dedit
nec alibi quam in patria qui omnem
mundum sibi patriam dubitare
in despicius illo potes modo
unde igitur iste ambages
fortuna forsitan an tibi fidem
quam vix ulli unquam fecit an
suos potius mores servet ta-
quam pellagus procellosum
nunc ficta tranquillitate fallax
nunc fluctibus altis minax
nunc horrenda naufragijs
ne de hoc quidem ipse si qua
tibi experientia rerum est dubita-
tis superest quamvis enim even-
tus ambigui ipsa tamen ambi-
guitas et utriusque inter
incerta certum facit certa
est cui tu te totum dederis prius
omnia nichil erat ambiguum
Ambiguus status meus est
in. At non ambiguus deo id
sat est illi teipsum fidens crede
et dic ei In manibus tuis sor-
tes mee quid amplius fecerit
pone casum pone metum pone
ambiguitatem pone sollicitu-
dinem, ie scit quid de te actu-
rus sit, nullus tibi dubius, par-
ua quidem, sed fida navicula
magnum sulcat mare fidus
tue quam salutis amantissimus
gubernator est quid refert
an viam vector ignoret si a
migro navigio nota est

15 Vulneribus oneror gra-
vissimis. Quod si anime
tue volumus aspiciatis
quam tibi hec levia videbuntur
sed vos delicatissima corpora
insensibiles pene animas ha-
betis, alta vestra parte in-
altera pati omnia parati

quod quidem est funestius non sentire
vulneribus inflictis afflicior. Hostilis unicos lorica
penetravit non animum ille insi
ultra sese suis armis spoliet
inviolabilis ferro est, disputa-
tum habes a magno quodam
viro parvo quidem sed ac-
cuto volunt neminem ledi
posse nisi ledatur an sentencie
quibus ab opinione hominum ve-
hementer abhorreat pro-
sub scripserim. Transfossis
multis quam vulneribus lamatus
sum. Nullum volnus quam-
nus esse potest quam ad morte
talia vel unum in corpore multa
esse non possunt si unum quo gra-
vissimum reliqua omnia levia
sint oportet tribus et viginti
vulneribus confossus cesar
unum non amplius letale
habuit ut ferme fuerant
cuncta letalia plus ne quam
semel potuit mori multa
licet et profunda sint vul-
nera, unus est vulnere effluxus
quorum sepe etiam in corporibus
extinctis humana repe-
to non vulnerati pena. sed
sevicia vulnerantis exaggerat.
Vulneribus debilita-
tus sum. Sit vana debili-
tata superbia cum fortitudine
sua et accesserit vulnera
tomes humilitas ne de ni-
chilo scriptum sit, humiliasti
sicut vulneratum superbum bo-
num ac utile quod plurimum
ac maiori vulnerum medicina
est. Vulneribus deformatus
sum. Cum adolescentibus illis
oblivisceris tamen mentior hic
in hoc sermone madit. Sero
quidem sponte fateris quod
ab alio factum gemis.
Transverso volnere facies in-
ornata est. Non volnus,
sed causam vulneris attende
iusto cicatrix bello parata

miris modis honestat faciem
viri fortis speciosum pro iu-
sticia susceptum vulnus mul-
to q(ue) speciosior e(st) mors. ego vulnere
accepto claudus sum. R. Te-
tenes oratii coclitis qui cu(m)
die illo quo mirabili magis
q(uam) credibili fortitudine atq(ue)
constancia solus tusci regis
exercitum sublicio in ponte
sustinuit, testitudine suorum
a tergo fracta et collapsa
hostibus clausum iter senciens
ut erat armatus et mille
hinc atq(ue) hinc missilibus con-
ventus ex alto se in thybe-
rim precipitasse, uno q(ue) cum
vulnere unde claudus man-
sit incolumem accepto
nado ad suos tor. e reliquo
incolumis premisse id q(ue) vi-
cio sibi p(er) tempus de petitione
honoris obiectum sic elusit
adversarium, in vulnere enim inquit
claudico sed ita dii immortales
volugere ut p(er) singulos passus
meminerim triumphi mei pla-
ne sanctus q(ue) par dum ego ger-
mo vulnere perdidi. R. Sinistra
dampnum leuis. at si dextram
grava sergii viri fortissimi
remedio uti licet qui hac
manu bello punico amis-
sa sibi ferream fabrefecerit cum
qua ultus ac tantibus plus
non ociosus bellator in fuit
q(uam) si parvum successerat dextre
officium in sinistram transfer.
Nosti ut cesareus miles
Attilius bello marsiliensi cum
iniectam puppi hostili dex-
tram amisisset leva p(re)hensam
tenuit donec sollago mer-
geret. ego utraq(ue) manus fco
Nota abscisa est. R. ubi plus licen-
tie fortuna ibi plus nego-
cii virtus habet, fortune
tamen omnis acuitur virtute
stituitur. hac armatus ess-

sine manibus fortis erat. ex-
emplo cinegiri athemensis
qui post marathoniam pug-
nam immortale miraculis hosti-
bus ad naves p(ro)fugis in-
minens obtruncata manu
dextera qua una navium
fuge plenam strinxerat sini-
stram mox adhibuit qua
rursus abscisa ... silve-
stris in morem morsu postea
affixo sic tenuit quod alit
non valebat. Nec tibi miles
ille canensis exciderit qui
vulneratus ipsi manum p(ro)mat?
q(uam) sibi intentum spoliis vi-
ctorem quod unum sibi sup-
erat dentibus eundem pre-
manibus usus e(st) tenuitq(ue)
cuius accepta vulneribus
impliaverit, nec lapsavit
prius q(uam) animus tamen ac
naturalibus hostis hos la-
niatu tuens seq(ue) ultus mo-
riens iam lector expiraret
servavit. hec illa fuavita-
ntibus q(ue) ais aptiora re-
media, ut semper certum
fragilem caducamq(ue) tegi
veltat desertinam corpus
aspicias, ut cum id eueneit
nec credas nec mireris
quidem, sed exterior membrorum
ministerio amisso de ipsos ani-
mas intimos te querelas
ubi invenies ad magnifice
loquendum agendum q(ue) nec
lingua opus esse nec manibus
ego vulneribus deformatus
sum. R. Dixi iam uno sita
vulnera puda e honestatis
atq(ue) insignitus viri eundem
fortis p(ro) iusticia magnum ali-
quid aggressi. Durum q(ue) ali-
quid perpessi non fedius foris
sulcata vulneribus videri
debet sed notis stellata ful-
gentibus, neq(ue) vero cicatrices
et vulnera sed acumen sue

dicenda vestigia, et preclare affixa frontibus signa victorie. Credo si tesaurum illud centurionem cessium scenam inter vitam fortitudinis, sed iusticie, ubique mille laceram confossum quam vulneribus hostes quam penetrati. et propter hominis virtutis admiratorem vulnera ipsa deosculantes armorum fragmina, et sagitta repente cadavere eductas deorum templis, ceu sacrum aliquid affigebat, quid dicam? foedis, nusquam vitam periclitis vulneribus senciendum sit intelligens. vulneratus infilius atque deformis sum. Curate nisi fera vulnera nisi nunc sanentur peiora est. Sura de hijs eundem terra videt que illa contegeret consumetque. ac acerosa quam coram excipiens plana restituet. Iusticio vulnere hac aut illa parte corporis tamen absunt sum. De partibus litigans totum illico relicturus.

14 Eyquid est ille non filius parum ne tibi go sollicitudinum et curarum regni opus imposuit, nisi filii insuper accessit. Coniunctis vestris delectatum et dulce est vobis sub fasce succumbere nullum publicum pondus regno gravius. nulla privata sarcina gravior quam filius. et nulla carior. Cui regnum dimittam nullus est filius. Dimitte civibus libertatem, illis nil gratius nil te dignius potes facere, qui vinctos hec successore carentes hoc ipsum facere meditati sunt Hiero Syracusanus et Augustus Cesar. Quibus non satius fuit

multis bene facere tamen possis quam optare, ut vim male facias, quid est autem melius quam dulcius quam libertate vivere, quid peius quam periculosius quam regnare. Non est filius quem heredem regni faciam. Non est una pretium de tyrannidis. Non quid sit aliud regna quam vetuste tyrannides non sit bonum ipse quod ut est malum. Adde quod persepe qui in regna succedunt a maiorum suorum calle discedunt. Exempla sunt Ieronimus Siculus tyrannus et Iugurta Numidianus. qui regna norum amicicia, tanta fide ab avis, tamen quam feliciter diu culta cum sua utrique pueritie altera perfidia violavit. Non habes cui successore regni non habebis tuorum actuum precessore libertatem tibi perfecta debitorem bene tecum egisse fortuna credito, et melius multo quam filium tibi vel abstulit vel negavit, quam quod regnum dedit. Sine filio rex sum. Nunc honestius atque liberius regna. Sepe amor filiorum ab amore virtutis animum deflexit. legisti ut apud Taprobanam insulam ingentem, que longe trans Indiam orientali sedet oceano per transversum dyametrum abiecta, Brachmane rex arbitrio populi consencientis eligitur vir ex omnibus optimus. Nichil sanguis, nichil opes prosunt sine suffragio dotis virtute ornare, ita ut nunquam indicium favor afficiat. Sancta et felix electio que ad nostros reges a premisset. neque malis peiores et peioribus pessimi succedentes orbem terrarum traditum

privatus nequicia ac superbia
corrupissent. Illic tamen omnium
optimus ac perfectus vir v-
nanimi sententia omnium com-
probatus ad regnum tamen non
properat nisi et senex et fi-
lijs carens, ne aut etatis
fervor aut filij amor tamen
versum quo non expedit
animum agat, itaque et si filium
habet ad regnum non assumitur
et si post regnum illi forte fi-
lius natus sit regno cedit
Neque enim prudentissimi viri
possibile opinati sunt ut
idem animus simul et populum cu-
ret et filium
la. egno excidi. Nam solacium
genus est filium non habere
Regno excidi. Ultimus
casus in precipiti sedebas
salvus in plano depositus et
periculosam altitudinem post
tergum respiciens videbis te
regium solio descendentem ad
privatae vitae requiem ascen-
disse et si ulla est sine securita-te
iocunditas, ulla felicitas,
aliquanto iocundius te aliquanto
quam feliciter atque ita altius esse
quam fueras. Regno depulsus
sum. Habeto gratiam depellenti
durum auribus animis liquidum
quod iubere, depulsus enim es
unde erat ab animo, et quod
sponte debueras coactus facis,
optanda res quidem non deflu-
enda. Nam quis pudor homi-
natum regnum super homines
optare, aut si potem sum
hominibus indignari, si excellen-
ciorum atque optabile quid in
bonum pulcrarum rerum excellen-
cia exoptanda sit, non superbie
igitur, neque licencie, sed vir-
tutis, ex qua vera dyademata
regnum non exigemus, amo
quam si nemo tam amator cupid-
dus gemarum est qui neget
quis autem queso homo non

videt inter homines principatum
humanitati debitum non opibus
que opulentum hominem fa-
ciunt quamvis magis tamen non
non meliorem certe, ?et ho-
minibus altiorem, sed quod unus
ex multis erroribus vulgi est in
excellentie appetitu, quod de se
de sua contemptum ubi non est
querentes non videntes conse-
quentiam veram rectam et cau-
sam, sicut enim inter divites di-
vicijs, inter robustos viribus,
inter formosos forma, inter
disertos eloquencia sic pro-
fecto inter homines humanitate
precellitur. Regna de sede
cecidi. Sic incolumes prave
solent enim qui sic decidunt p-
ure regno quam sed atque aut spo-
liari, quibus la relinquitur tran-
quillior gracior quam si sapit
vita est, quod illos minime la-
tuit qui non collapsi aut de-
pulsi sed constantes et volentes
aut imperio cessere aut
pontificatum iam sublimio-
rem regnis et imperijs re-
linquere, in quibus dyocleci-
anus clarior nomen habet
qui dimissum ultro ad im-
perium revocatus splendidas opes
turbidas anceps fastigium
et quesitum ab alijs quendam
quam tantis tedibus rursus
oblatum expertus et horruit
et perhorruit, gravius quam tam amicus
rotatus oleribus quae de tantulo
suo privatus ipse plantaverat
post habendum censuit. Re-
gna arce detrusus sum. La-
terna iam discrimine plena
erat, de qua dudum certe arcis
custodiam velut ad carcerem nec ingo
regentibus, quam fulgidis mani-
cis atque compedibus tenebaris
quibus nunc solutus liuie reddi-
to quod fortuna suis anfre-
sequacibus soluta est illius circu-
latrices instabiles ludos vides

quis avarus adeo ut nec auro
visum redimat, eligat que in-
opem magis integritatem
nobilissimi sensus quam divi-
tem cecitatem, at qui non
minimis nobilius sed sine com-
paratione nobilior animi visus est
quam corporis. illud grande re-
gni ulcerantis impendio re-
dimisse rem magnam parvo
precio rem unam neque rem
unam tum non modo enim cecitatis
tuo regno abijt sed libertas
reddita publico servicio li-
beratus es. Regia exutus
maiestate. Clamis regia
sceptrumque et dyadema tecede
experto ponderosissima rerum
sunt multiplici celatus fa-
ste quera dessine. Regnum
amisi. ymo quidem enatasti
et nudus evigenti naufra-
gio enatasti. solent hec reddi
ti querelas premere votaque
solvere. Regni felicitatem
perdidi. Seu felicitatem mi-
seram seu felicem miseriam
dicam maius hanc fateor per-
didisti seu veramque simul flam
felicitatem veramque miseriam.
Regnum simul atque potenciam
regiam que opes perdidi.
Gaudendum perdita que te per-
dere potuissent. Regni potestate
careo. Et regni curis et
casibus quare tedio atque odio
quidam solio excedere voluere,
quod ut vellet Augustum mode-
stia crevisset metus compulit
nonnulli etiam extrexserunt ut
paulo ante memoravi. id
qui velle non potest, sunt namque
peramitates et indomite vo-
luntates necessitati saltem vi-
ctori suo gratias agat ad eum
statum cum reductus quem optasse
debuit. principum bonum ad unum
esse debet honesta consilia li-
benter amplecti proximum vel
toriate. Quod magnum illud Syrie
rege non preterijt Anthio-

chum quam quidem se castigavit
est assia privatus senatui populo-
que romano gratias agebat quod
tum magna nimis sollicitu-
dine liberatum ad mediocria
redegissent, facete quidem ie
si ficte sapienter graviter
que sinere. Regni solio deiectus
sum. Dicebam superbe impudenter
audaciam et amare negligenter
esse oblivione cubitum fastidire
quod si ee velles quod nequeas
non prius omnes homines ee reges
sic satis esse homines quid non
sin regni audis sua subdere
Quantitas mansuetudine insi-
lene secum agi putent. hii
qui reges esse desierunt. enim
cum cuncta mortalium eadem du-
rissima regum sors quare et
vita innocens labori et sce-
lerata infamie atque utrique pe-
riculis exposita quotidieque se ver-
terit difficultatum scopulos
veramque naufragia eta se vidit
Hec eripuisse tu miseriam dicas
nil unquam tibi felicius accidit
quod quam miseriam arbitreris. Re-
gnum meum ad alium translatum
doleo. Non tuum certe, sed for-
tune, que donare illud et po-
tuerat cum auferre non posset
vide autem ne preter fortune
voluntatem que sola sufficiens
est alie etiam cause fuerint
transferendi regni quas quidam
sapiens vir expressit regnum
inquit a gente in gentem
transfertur propter iniusticias et in-
iurias et contumelias et di-
versos dolos. Rex esse desii.
Homo esse maioris rei est cum
regum insolentia nec quod deos
esse se dignantur dicant homines
dedignentur

P Roditus sum ab amicis.
ab hostibus credo, si amici
enim essent non te 18

prodent ꝯ A familiaribus suis
proditus r. Ambiguum nomen
et familiaris amicus, et fami-
liaris hostis dici, quo periculum ma-
ius vita hominum non habet ꝯ pro-
ditus sum ab hiis, quibus ante
alios fidebam r. Vix fallitur
qui non fidit et vero quo ma-
ior quisque eo minus potest tu-
to fidere, eo quo plus fidere
ac pluribus necesse est unum her-
cle sic ut ad omne quod vel ma-
xime regnum sit prodi, neque
omnino ullum genus tam obnu-
xium huic malo proditus a
suis, ut fama est priamus pro-
victus minos nisus getes
agamenon allexander, et
ante ipsum darius prodit ex
magis comitibus Tarquinius postque
servius Tulius affricanusque
minor magnus que pompeius
et Iulius cesar et mille
alii vel reges vel alii altiores
regibus, et quid proditos lo-
quor qui carendi sint, quibus
dux non proditur, et certe parum
quottidie et de magnis, nisi
tamen nullus est peior a quo prodi
possit. Proditus ad extremum
Christus nec regum peste terestri-
um celestis rex caruit ꝯ
Proditus sum magis quam morte
fraudibus que ipsius tangor
incommodis r. pie id quidem
ac magnifice nam et affrica-
nus et tamen ipse meminisse se
licet, non tam mortem metu
quod insidiare a suis apud Ci-
ceronem dicit verum tamen ne u-
tro nimium tangi debes quod
cum ita iacta sors est ut lucre
ac perfidia proditoris bona
fides dampnum que sit prodita
eligere unum malis ꝯ Proditor
me fefellit r. plus se nocu-
erit quam tibi, te prodidit se per-
didit, te pupugit se confodit
te dum spoliat se perimit. Ti-
bi enim regnum forte vel opes, si-
bi alium famam conscientie quietem

quietem quod homini eripuit,
Nichil scelestius proditore
nil turpius simul videt cuius
obscenitas tanta est ut et qui
artificio eius egent execrentur
artificem, et qui ceterorum sce-
lerum famam querunt huius in-
famiam reformidant ꝯ pro-
ditus sum r. Non est tam facile
prodi posse, multa sepe proditoris
dampnis ammoniti magnis
cavere didicerant

Tyrannidem amisi r. Si
utile dampnum est a-
misisse regnum, quanto
est utilius amisisse tyran-
dem, et si enim ut dixi tecum de
rege sive filio loquentes pene
omnia regna tyrannides fue-
runt, tempore tamen quesierunt robur
et oblivione hominum velud sibi
iusticie texerunt tyrannides semper
ac novitas odiosa est ꝯ Ty-
rannidem deposui r. Grava-
nam reipublice gravem tibi
periculosam, nulli bono utilem,
dampnosam multis omnibus
odiosam ꝯ Tyrannidem ex-
ui r. Nescis nudus induere
iusticiam modestiam, parsimo-
niam, honestatem pietatem
clementiam caritatem, vestes
optimas, quibus quam splendidus,
nullo opus est tyrannus, omnibus
tyrannis vel incognitas vel
invisas, qui margaritis
ac purpura ob voluntati hu-
manitate interius ac virtuti-
bus nudi sunt ꝯ Cives vel
tyrannidem extorserunt r.
libertatem sibi debitam receperunt
vitam tibi indebitam relinquerunt
hanc tu civibus tuis debes
qui tibi preter odium nichil
debent ꝯ Tum pro grate accepte
quiete ammonita insatiabis at
iam pridem mos iste percre-
buit ut qui fecit iniuriam
queratur, qui passus est sileat
ꝯ Longa tyrannide spoliatus

A9

sum / Seruierunt tibi quibus
forsitan te seruire dignum fuit
nunc iniuriam longam et iniusta
seruiciam finem vocas ad iusticie
finis sit, ut si ultorem calami
tatem ploras huius hominis
patiusse licenciam, turpe fuit,
pulcrum sit passum desisse. de
quod hoc conqueri impudencie
sit extreme / Longa tyra
nide passus sum / Deceptus
/ Sponte descendisses melius
optime vero non ascendisses,
nunc qualitercumque descendisse
bonum omnino. quia iustum, me
liorque coacta iusticia quam vo
luntaria iniusticia est / Audite
imperij tyrannum apud infe
ros exclamantem: Discite iu
sticiam moniti. Audite et me
apud superbos exhortantem,
Discite iusticiam vel coacti,
Heu enim tempestiua quia vtilis
quod ni resipuit. ca ibi amonitum
vtique sera est, frustra enim dista
tur quod fieri amplius non
potest. penite vere iam tu me
tes quos superbum quod et ferox
dominandi metum, penite et si non
prius saltem post tyrannidem
amissam tyranni esse desinite
et optandi quod iam assequi
non potestis finem facite, si
non iusticie saltem verecundie
hoc prestate, ut mutatis moribus
et nouo habitu mentis assum
pto amissione dominacionis di
ciores facti quantum fortune
detrahitur, tantum animis addidisse
videamini. nunquam ne igitur aduta
tis. ut non solus is est rex regum
et dominus dominancium, a quo potestas
omnis est de celo et de terra, manum
innumeris sinus plenam, et re
trahit occultis sepe iustis
per causis, sed equalis quod rex
regum, tyrannus tyrannum
et gens gentem destituit atque
pessundat. an vero nec propheciam
illam querulam audiuistis, et
congregabit inquit quasi arenam

captiuitatem, et ipse de regibus
triumphabit, et tyranni ridi
culi eius erunt cum captiuitate
animi fortune seu diuine pocius
voluntati. et cauete tardium
sedum quod illud exemplum dyo
nisij tyrannorum pessimi, qui
patria pulsus exilio puera
lium litterarum scolas tenuisse dicitur
ut quam alteris non poterat
in pueris tyrannidem exerceret
talem ingenium, affirmim quod
proposito. honestius quod iustum
atque equi viri impaciens /
Tyrannidem amissam valde
doleo / Tantum dolores iuste
possessionis amissionem, qui tam
doles iniuste. quantum dolores
re propria expoliata. qui sic do
les aliena / Tyrannide me
deiecto, grauiter fero / Ferres
leuius si causam libeter. multa
quidem tyrannorum solo ciuis
odio ceciderant, plures tamen cer
tas cadendi causas habuisse
notissimum est. et quottidie fit
notauimus apud Aristotilem
quidem legis in politicis, quod
propter vxorum iniurias multe ty
rannides perierunt. id quoque
modo, seu passiue, seu actiue
acceptum fuit, vbi erit hoc est
seu propter iniurias a tyrannis
allatas vxoribus alienis seu
alijs illatas ab vxoribus tyran
norum primi exemplum habes
non modo tyrannidem, sed regem
troiani si ac romani, scito
vero namaule lacedemonum
tyrannum, qui cum ipse suos subditos
spoliasset ad spoliandos eos
vxores amantissimam suam
coniugem destinabat, que sibi ea
non vltima esse potuit ma
tirande calamitatis, quamuis
quod aristotilis notus esse nequi
uerit qui etate florauit Alle
xandri, nec tam longeuus
fuit, ut ad huius etatem preua
luisse videatur, cum tamen eisdem
in libris non prue admiratione

quandam Hieronis Geloisque non
invenio, qui quales et non
esse potuerint attenta tunc
tempore non satis expedio,
nec ego alienis imperiosius ut
rarabus nec mea vero dam
tyrannide tamen excidi. Sepe sed
nocentissimi innocentes pu-
niunt. Sunt tamen et alie non mi-
nores cause precipitate ty-
rannidis insolentia scilicet que Iu-
lio Cesari apud historicos
obiicitur, illa precipue quod sena-
tui se honorificentissime adeun-
ti non assurrexerit, que hodie ne
quidem causa ulla esset. Cru-
delitas quoque que metuentium
apud Caligulam ad supplicium
reposcebatur. Gaium Cali-
gulam et Neronem et Do-
mitianum ad supplicium traxit
et invidia, qua maius tor-
mentum non invenisse Siculos
tyrannos Flaccus ait. Neque
vides hodie linguam de ventre
res loquentur. Postremo ulla
tyrannorum certe maior pestis
aut crebrior avaricia est.
Itaque reliquie singulorum, hec est
omnium; reliqui singulos cives
afficiunt, hec pariter universos.
Superbia et invidia ipsos
inter tyrannos regnant,
crudelitas inter paucos sevit,
avaricia inter omnes grassatur.
Illa dormiunt ac minuuntur,
hec semper crescit ac vigilat.
Qui preesse igitur civibus
volunt vitare in primis hoc
vitium debent, omnem quoque viam
huius infamie, omnem quoque su-
spicionem. Nichil est enim quod odio-
sum eque faciat tyrannum. Eque
presidentia ac dominum indi-
gnum, reliqua interdum magna-
nimitatis et iusticie sese velo
tegunt, hoc unum vilitate
animi miseriaque non eximit,
et contra omnem humani mo-
ris errorem, ut nil miserius
nil vilius; ideo quoque hoc vitio

laborantes indignissimum ho-
nore et imperio indicant.
Indignantur homines illi subi-
ci qui avaricie sit subiectus
atque illud alienum in corpus
vis ther, quod unum non generat
in metallum velle sibi licitum
aliorum vitam ne dicam pe-
cuniam extorquere suam tangere
non audenti. Prima quidem gratia
ad securitatem et quietem via
est non modo tyrannidis appeti-
tum, sed omnem regnandi cu-
pidinem abiecisse. Nam quid
stultius, quid laboriosius,
quam totius in se unius populi
sarcinas suscipere. Flagitiose
forsitan sub istis preferende
sunt eligere meliora consuetudo
versa hostibus et opinionum per-
versitas non permittit. Illud
est proximum Aristotelica do-
gmata meminisse, ut scilicet non
tyrannum quis se prebeat,
sed reipublice curatorem.
Introitus et oblaciones o-
portet videri colligere dispen-
sacionis gracia, et si aliquem op-
portunum fuerit uti ad belli-
cas oportunitates; uti autem
se ipsum custodem et camerarium
tamquam communium non tamquam propriorum
et illum preparare inquit oportet
et ornare civitatem tamquam
procuratorem existentem, non
tyrannum sed yconomum et
regalem; videri etiam sub
ditis et non summe curatem,
sed parve et mediocris vite
prosequi non excellencias. His
quidem horum quod solis ut alia
placet, et ut sit durabilior
principatus talium. Item videri
expedit ut vel etiam talis sit
simulacro eius tantum scilicet sollicitudinis
hominum quot res talium que
arte vel ingenio longa esse
non potest, vide nunc igitur an de
parte horum aliqua dixerim
et quecumque desine et mirari

Neque enim tyrannidem his vitiis
obnoxiam desine, sed durare
mirabile est ad summam. Et re-
ges et tyranni omnes et quicumque
qui in potentatu aliquo sunt de-
bent si regnare diu volunt
acriter excutere. Memorat
quod etiam illud Salustius apud
Iugurtham: avaritia et luxuria
omnia magna imperia ad-
vertere. Amissa tyrannide
private redditus sum fortune.
Hostis tuus erat. Sume eius
contrariis eque. Disce simulta-
tem beneficium fortune simi-
liter inter cives bonos quam super
omnes cives vivitur. Iam tibi
tranquillior rerum status, iam
securior vita erit sine metu,
sine suspicionibus, sine excu-
biis, sine sen[er]e, quibus in
malis que iam vite suavi-
tas speranda sit. Ratio
Tyrannide perdita privatus de-
go. Elige an lamentis
aeternare fortune malis
an exultate lenire. Profecto
enim si non vulgi scrupulum, sed
animi ipse tuum in silentio per-
tique memoriam interroges, mul-
tis te expeditum atque elapsum
malis invenies. Iam tutius
vives, securius quam mori potius
nec sanguine maditus nec
veneno.

Arcibus spoliatus
80 sum. Adhuc ego tyran-
nidis superant semite,
quem iam tandem amissis ar-
cibus abiecisti. Non est satis
venenosam stirpem precidis-
se ni radicem vulseris. Qui
arcibus fidit tyrannus esse
non desiit. Montana arce
privatus sum. Ubique arces
sunt compedes libertatis. At de mo-
tibus vinculi eorum quo de-
mo eadem sunt, unde vera super-
bia in subiectos tonet ac
fulminet. His privari non mi-
nus flebile, sed optandum est.
Surit enim aliqua ex his
etiam que bona vulgus appellat

quibus boni modestique temperentur
atque ad illicitum vergeant. Quibus
motibus si obstare virtutis
ope non valeas, quid ni opta-
da sit amissio earum rerum que
hos pariant motus. Arcem
fortissimam amisi. Tu fortis-
simamque dicis fragilem probat
eventus. Amisisti potius rem
ipsam ineptam difficilemque cu-
stodia, rem invalidam tibi vi-
cinis omnibus odiosam. Iam
dormire noctibus incipies et
dormire alios sines. Tutis-
sima in arce direpta est.
Quia nimis esset tuta periit ipse te- Nota
cum tecta. Ego autem tibi osten-
dam munitissimam tutissimamque
quam arcem sine muris, sine
turribus, sine ullo precioso ac
pretioso apparatu. Si vis tute
vivere, bene vive. Nil virtute
securius. Bene autem vivere non
hoc dico superbe, laute, pom-
patice, sed iuste, sed sobrie,
sed modeste. Nullis opus est
arcibus. Non tutam te prestiterat
sed solicitam fortuna ablatam ac
molestam. Clune est autem habet vo-
luntas metum nec amari.
An illud Laberii notissimum
non audisti: Necesse est multos
timeat quem multi timent.
Hoc ille dixit in Iulium Caesarem
quanto id in alios illo et mino-
res et formidabiliores rectius
dici potest. Ratio quidem cur
causa multi cupiant timeri,
nemo enim gratis metuitur,
una et metuit, et periculosius
enim est multos metuere quam nulli
timendum. Nonne satius multo
est quod nullus te metuat et tu
nullum, quam quod te multi metuant
et tu multos. Degregat enim
ista requiem, semper quia metu
metus queritur. Postis huius
dicta causam. Illa profecto
est quam Ovidius Naso ait
quem metuunt periisse cupit.
Etiam prius ab Ennius: Quem
metuunt inquit oderunt

quem quisque odit perisse ex
petit. eras in tua arce me
tuendus. sed et metuebas
et quos inquies metuebam
uido vero quos non omnes metu
erunt quos ceperant metui
volent aquibus metuentur eos
dem metuant ipsi necesse est
Repet idem repeto quia ita
res se habet nec adulatis
in hac certa ut in reliquis dum
sepe omnes esse intimum infra
bunt estis. quid enim timere
depressus sic conatus omnes
vester in adversum desinit
Arcem in carissimam amisi
Ffac tibi carorem aliam
quam non perdas Arcadia aurum
opus intercedentibus hone
stis virtutum actibus prudentiam
ac fortitudinem ante fores
loca iusticiam atque modestiam contra
propugnacula humanitatem atque
mansuetudinem undique in
muros. spem fidem castitatem
arces contra medios providentiam
supreme turres. in vertice bonam
famam. in circuitu dei atque hominum
assit amor absit metus di
quos cole. ceteros presta neque
cultos nec offensos. ita nec
te alius nec tu alium contristes
et in domo humili tucius vi
ues quam in arce vixisti. hanc
tibi arcem nemo unquam invi
debit. hanc tibi nemo poterit aut
volet eripere. hac malos con
supare. bonos ad amorem imi
tandi que studium excitabis.
Qui sociale erat tranquillam ac
serenam vitam agere. in vos eam
turpem ac turbidam fecisse
tis omnia ferarum et virum
primorem principem conquirentes
ad quid enim arces iste nisi
ad unum sunt aliena quam mo
destiam ut neque vos unquam
sic questatis et instar arane
arum muscas captantium

Non

preterientibus insultetis at quis
tuetis amantibus lustra suffi
ciunt ac nidi Solus hominum
arces querit quo illum mal
superbius. illum quam timidius

Senium
Senium puto optabas
et vixisse te penitet
an quid aliud rei est
Senium Ibas assidue et per
venisse te stupes stupen
dum potius. nisi quo ires a
liquid premeres Senium
Aliud in vivendo senuerat
et eundo processeris an tu eta
tem retrogradam expecta
bas ut velox. ut quam instabi
le sit et irremeabile tempus
est velocissime senium
Dicebam tibi tempus fugere ia
cere maiores dum inquit non
modo ut opiniones hominum
diuisere sed unius eiusdem quoque o
pinionis. quid incipit in iuventus
ante oculos habens etatem lon
gissimam opinatur hanc ipsam
senior a tergo respiciens vi
det esse brevissimam. semper
futura preteritis longiora videntur
tamen vel eque sunt brevia vel
eo quam breviores quo ad finem
properantibus naturalis motus solet
esse vehementior Senium
Est unde gaudeas si tamen
non inter vicia senuisti. aut
si vel adultam saltem sunt bona
tibi et utilis est senectus nec
exiguum divini favoris indicium
in eam odisse ut Cesariani illud se
nem Cesar alloquitur nec in
gratum duos etatis assecutus ar
gumento Senium hanc
te saltem unus expectas
extat enim multibus milium
eorum qui nascitur quota pars
illorum est qui ad senium usque
perveniant. ex hiis ipsis paucis
sime sunt quibus iusta senec
tus spacium datum sit ac repleta
Senium valde prodigium 81

ac stupor valde senis occursus
mencienti ad quod ille pigri
losis passibus huc venit In
signis quidem senum varietas
ingens casuum vite mortalis
argumentum est G Senui R Du
rum ac difficile stadium cucur
risti, numquam nisi iam fessis et quie
tis appetens lete proximam
metam spectes G Ecce senui
R vite cursus nunc brevis nunc
brevissimus, longus nunquam
durans semper asper quam et
ambiguus huius ultima pars se
nectus finis est mors quid
hic habes querimonie singu
laris senuisti pergisse iam de
bes vite munus venisti ad
exitum queste Amens viator
est qui labore vite exhaustus
velit ad inicium remeare
nichil fessis gratius hospicio
G Senui R Multum in placant
vite labore, sic enim cursisse fer
gratum G Senui R Si vivere
delectabat en vixisti si opor
tebat paruisti et quibus, sane
mentibus ut tempus sit optavit. sum
doleat nisi male se optasse
senciat, ut quam neque omnia nec
sine multo labore agi poterant
actum esse non gaudeat undique
agitur gaudendum tibi est
seu voti compos delectabile seu
necessario et gemini functus officio
es G Senui et voluptates ter
fugiunt etas R utere animi vo
luptatibus que nec minores
et profecto stabiliores sunt, nec un
quam fugiunt, nisi tamen animo tunc
habet hanc sequuntur At corpo
ree voluptates venientes cul
pam secum ferunt, abeuntes penitenciam
pudoris quam et doloris maximam re
linquunt, hijs te explicatum
ac liberum gaudere debes, et
liberatrici tue gratiam habere, que
te manibus tuorum hostium edu
xit, tibique debitum munus sed
neglectum dilatumque suscepit
G Senui solitis quam voluptati
tibus R Hominis quiete que
et senectus voluptates suas
quas gustare ubi ceperas que
nunc doles amissa fastidias et
reverti nolis G Senui et in
canui R Bonum senis verenda
canicies plus habet non modo
auctoritatis, sed honeste etiam
voluptatis quam sedere omnibus
iuvenum illecebre, neque vero
mutati coloris te peniteat
Nam quis tanto corrupto
sensu tamquam obliquo potest
esse iudicio, ut non candidiore
colore libros quam nigricia
tarbarum (?) tinctas aspice, seque
tibi sonorum sit cignis silere
malit esse quam corvo G Senui
et squalentes arant vultum
ruge R Et tellus arata fru
ctum fert uberius, et vite ma
turiores fiunt bene culta i
senectute proveniunt ruge te
offendunt oris voluptas animi
opponere non illum ruge occupat
non valeant animum, nisi ut for
mosior sit in dies, deinque ho
te, si non tu eum neglexeris ho
nestabit G Senui rugis quam
et informi situ oblitus vix
me ipsum agnosco R Hoc tibi
iam ab inicio evenitur di
xi minus tuis forsitan, nimis
haud dubie ultra … o
culis placebis, quibus placere
velle maior ne varietas an
libido sit nescio At qui fidem
qui constanciam qui gravita
tem qui prudenciam querunt
certius inter has rugas quam
in planis et mollibus se que
rerent reperturos sperarunt
G Senui melior quam prius tertium
etas remanet R Immo deterior
non semper que delectant magis
atque optantur meliora sunt, multum
malum sunt concupiscunt, quod
non esset nisi quia illud habiti
verum est parva distare prius
vera bona G Senui et leviores
res abierunt dies R Omnis

Nota

fere dies vel se simillimi aut
horum diversi, qui unus idemque
quam annus secum discors. hinc ve-
niente furor, hinc impatiens
senecte tribus vitam implent in-
diciis ut melius putent esse
quod est peius, optimumque quod
pessimum. Ratio. Dies omnes in
se boni, bonus est enim rex et con-
ditor seculorum. Itaque hic fervidus
hic gelidus, hic siccus, hic
humidus, hic nubilus, hic serenus
hic turbidus, hic tranquillus, sed ad
universi decorem naturaeque
ordinem aspicias boni omnes
ad vos autem verum quam indicium
relati, exquo preter omnes mali
mesti, dubii, sollicitati, laborio-
si, anxii, amari, querali, fle-
biles, erumpnosi, tristes. Tu ti-
bi nescio quos inprecaris letos
dies qui dum adveniant tristes
lamentisque sunt pleni canit.
Nunc ut leti videantur, nulla est
cause, nichil quam quod abierunt,
quod quam illis presentium desiderandum
tibi augeant incredibiliter vol-
tas quam secum olim sequimus for-
sitam amata [illegible] stul-
tus enim nichil plane amat
nisi quod perdidit. Gaudium. O si di-
lapsa redeat iuventus. Ratio.
non minus stultum quam inane
votum ut tu sentias. At si aliquis
aspiceres, non [illegible] redibit
enim non in tempore, ut sepius videres,
et renovabitur ut aquile iu-
ventus tua. Gaudium. Et etas
bona tenera est. Ratio. Omnis etas
ut bona bonis, sic malis ute-
tibus mala, verasque aut bonis
[illegible] hinc supplicium
malorum que nunc hec ipsa etas
utrique appellata, et fugax, nisi
quantum [illegible] via est
alioqui et si dulce aliquid inesset
omnem fuga dulcedinem extin-
ctura videtur. Tantus enim
fugiens degustat fugienti
[illegible] fetida [illegible] potus
aque suavissimum sunt [illegible]

ut putat Cicero ut est sentio
[illegible] metus extinxerat ur-
gebat a tergo Alexander vi-
ctor, vos a tergo rapidum tempus
premit anni celeres precipi-
tes que dies horeque volatiles
ante oculos autem mors est. nec
etatis reditus. nec impul-
sis mora. nec penitus est tristi-
or huius tot difficultatibus
tantis que terroribus obsesse que
nam queso pars bona est. Ratio. In-
telligo nempe etatem probi-
tati ac libidinibus accomodatam bonam
dicatis. Est quidem quod fando nos
ut bonum dicatur quod affectui u-
tentis aptissimum est, quamvis af-
fectus ipse sit pessimus, sic
catena predo captis insonti-
bus, sic tyrannus libertati
plebis iugum impositum sic
veneficus putamen aconiti
sic sicarius pugionem purpu-
ratis bonum vocat, sic vos
igitur etatem bonam que ad id sit quod
maxime cupitis apta est. Ita
quam neminem ipsum qui annos
recedentes deplorant, preter-
itam quidem vel infantiam vi-
deas optare, que profecto optime
partes essent si abesse quid lon-
gissime a senio bonum esset ut
meminerunt, sed nec adultam
ac solidam iuventutem vel in-
cipientem et ad hec viridem
senectam pessimam omnes et pe-
riculosissimam parte partem ado-
lescentiam elegerunt quintum
et vigesimum annum dicit vi-
te relinquens ne quid lateat quod
vos pellere peniteat sed [illegible]
tum, que non nisi tempus a primo [illegible]
[illegible] exoptatis. Gaudium.
[illegible] non virgiliano regere su-
spirem. O mihi preteritos referat
si iupiter annos. Ratio. At vel
ille supplicante legis. Socra-
tem vel platonem vel fabium
vel catonem et sunt senes,
sed sunt fateor sapientes
regibus cariores itaque rex

suaviter sunt sapiens, non eque
sane illud eiusdem suspirium
iam quod est senibus vestris
vulgatum quam sudam stulti se-
nes et profligatam adolescentiam
revocant ac supplicant, nec
suspirijs tamen seu tacitis votis
sed medicaminibus variis atque
humani artificio nature mis af-
fectus indomite. Et una in re
facete admodum lusit adria-
nus princeps canescenti cui-
dam. eundem postea ad easdem
preces medicato iterum crine
redeuntem ita repulit, vade
inquit hoc iam patri tuo ne-
gavi. d Senui. o si mea nunc
redeat iuventus. r Preteritam
modo illam dixi, iam reversuram
dico, si tam fatale votorum omnium
compos fias, nichil contrarium
voles, pauper certe divicias
optare potest, libertatem servus, spem
desperans, suavitatem optare
vero senex nequit virile po-
cius votum est. d Senui. heu quam
tam cito dulcis mea iuventa
deseruit. r Nunquam non cito de-
seruit quod iuvabat, nunquam
per propere aufugit quod angebat,
vanum autem est optare
quod haberi nequit, notant quam
habitum et si redeat nociturum
sit, sed iam parce suspirijs
diu hoc animo fuit cito tamen
fit poteris senex. nunquam enim desi-
derium iuventutis. d sene quid
est aliud quam quedam puericia
senectutis. d Senui. incerta
tibus quam sum. r Iam terram aspice
unde venis et quo pergis co-
gita. hic egressus huc redis
nature te principium simul quam finis
admonet. poteras ab eorum
publicum tibi iter ostendi, prius
id quidem est satis ingenij an-
imi turbati interdum solent
certa de via manum tenere. d Su-
bito senui. r Imo sensim pen-
dentem paulatim lavit, sed
nichil cogitantibus omnia subito
eveniunt, sic quod cogitantibus omnia

nichil est subitum, quod si flenda
tibi fuerat senectus singuli di-
es vite flendi erant, illi enim
passibus ad hunc tum ibas
d Heu senui. r O votorum insta-
bilitas hunc maxime anhela-
bas hunc puerulus optabas, et
hunc non posse pertingere formi-
dabas. quo cum perventum esset
ingemiscebas monstrum mira-
bile, nisi tam crebrum esset. Se-
nes si volunt omnes senex esse
volt nemo. Imo vero senex ad
iniuriam ad. senex dici ad mini-
mam trahunt, quasi sit probrum
senuisse. quod profecto nullus diceret
nisi quibus dedecus sit vixisse
que ingens non insulsior turba
est, an te tamen exemptum esse opor-
tet ut meo colloquio frui
possis, alioquin ut auribus illa-
bantur sana consilia quam non
descendent. d Tandem senui.
r Et quos ager, et quos equos
et quos bella, et quos alea
decipit singula detrimenta di-
numerat. tu unus in finem
excogitatus et tunc queri incipis
dum iusta est querelarum si-
nis omnis. d Senui. r Stultum
est senectutem non cogitare quod
tamen venit nam profecto si
venturam seu assidue venien-
tem prospexisses putem non per-
turbatus aspiceres. d Heu in-
iam senex sum. r Hoc ne igitur
defles durum ac difficile vite
munus implesse, animosum quam
iter ac stupendum tuisse atque
comicam hanc fabulam per-
egisse, at quam comico more
plaudendum ait. d Senex sum.
r An oblitus es ut nuper
tibi perfamiliarem notum virum
modernorum sententiam veri hoc
extempore protulit non moderni
sed antiquus patrum amicus
cum dicenti comparatus est, nam ut
video iam senescis, esses conven
qualis eras. qui te nunc dum
subito iterum vidit, parum ne go-

tibi amens videor, nisi ampli
orem etiam in unum amentiam
implores. noli queso in comparati
quam sim senex, sed compara te quam
iuvenis fui. R. Quantum sensim
tegit brevis ista visio quam me
tum nequit, nisi qui etatis sue
bona probavit et illius mala
meminerit. Bono tuo igitur gratu
lare, quamquam illud verum sit
quod sepe bona invitis eveniunt,
et mala volentibus. viro autem
bono et virtutum amico et pas
sionum hosti plures esse haud
dubie dies unus huius quod
accusas temporis quam illius alterius
annus integer. Heu in va
senui. R. Iam perstas tibi quam
tu voluere dicam non senuisse in
sciam, sed vixisse ita ut hoc
sub vite fine tam inepte de
cerneres. parcite autem iam la
mentis querulum genus et
volentes ire sub imperium
nature. inethice stendo quam illius
dicta felix statuit quod male
aut magis sub bono nato quamquam
vincentem senectam. senium mei
At vos contrariis utrumque respuitis
aut vel alterum vel utrumque vicio
ab eundem sit, quam si neutrum
volebatis et tunc abstinendum
erat. nascendum in credite non
sunt patimus senescentibus sta
tim in membris aliquod se
nectre, neque quod vobis prius
vere sit posse unum annum cora
multa consumere. Similiter sine in
nuere curius prius prostrat annum ad
extremum sit simul intrare si
exeunt. nec alio ad metam pro
perante alter retrorsum ma
velit. alium quam retrahere frustra
tergiversando ire oportet, nec
reduce libet, nec subsistere. id quod
vobis facilius debet esse ex
mortalitate vite et corporis
instauratione expectatibus quam
rebus quibuscumque quibus vel hore
alterum desunt vel utrumque fru
stra inquiam obluctanti hua
lumque quamquam quod nascendo sub
ystis extrantibus. Senui.

Et vires animi bene est feliciter
primitasti maiora cum gesta esse
semper et geri posse animi vi
ribus quam corporis. nec nisi animi
inops est qui nesciat. Sunt vi
res etiam animi ut sepe accidit
pugnantium decrevere fateor in
utilis vixisti tunc tamen non
etatis. Senui et res meas a
gere nequeo. R. Si quid aut sit
agendum, tanto id a sene melius
fieri constat, quanto et experientie
illi plus est rerumque notitie et
passionum minus ac malis vin
culis expeditior animus. At res
alias non agere senem decet
sed egisse. et corporeus labor
vitiis a tergo est, tamen si inceptum
inheret nec avelli vult, vide
tum illud antiquum renovat
romani senis, qui visus a publica
re fori a laboribus abstinere, quem
fortas imbecilles huius etatis
huic fortuna opulentus me
rebatur, sic indoluit se ut
queri mortuum fleret. atque ab
omni familia fleri vellet vi
vus senex qui quiete tam
mortis speciem horreret. ad nichil
senem aptius quiete. nichilque
sit turpius sene laborioso ac
sollicito. tunc vita omnis tu
multuas exemplar esse debet
didicasse poteris apprime quod est
illud quicquid optabile senibus
bonis vivere vita et merito
parata quam maxime pro
mortalium impleta moriuntur.

Senui et repente fugit e
tas mea. R. Forma valitudo
vires vera fere omnia fugiunt
virtus manet. nec cessura seis.
nec morti illi uni bono sta
bili ab initio insistendum erat
si neglectum fuit difficilius
ad extremum fateor. sed ad virtutis
studium nulla etas respuit
bruno quo difficilior eo cla
rior virtus. multa nosse scriptor
ac sape vix tandem in senio
tempore. seram quidem ac intem
pestivum minime. Et si eundo

iam vite desinenti et instanti
saltem morti utile tum hercle
uni hore ut sine horrore me-
stiaque transigi posset si non ul-
timum sed totum vite tempus im-
pendere? bene nisi fallor im-
pensum esset Nam non frustra
nascitur qui bene moritur ne in-
utiliter vixit qui feliciter desiit
Senium iam vicina mors est
Mors eque omnibus vicina esse
potest et sepe ibi quam vicinior
ubi videtur absentior nemo
tam iuvenis qui non possit
hodie mori nemo tam senex qui
non possit annum vivere si nil aliud
quam senectus madat Prorsus
senui Immo maturuisti an
hoc defles an poma ad matu-
ruere querantur si sensus illis ac
sermo datus sit et non potius
gratulentur ad id pervenisse quod
creata erant et ut ceterarum rerum
sic etatis maturitas quedam que
senectus dicitur quod ut esse videas
et etas et mors iuvenum acer-
ba quidem dicitur et acerba est acer-
bitati autem obiecta maturitas
que cum in pomis ac frugibus
bona sit quid nisi in homine est
optima non quod nesciam aliter
maturescant ea vero non etatis
est culpa sed pravitas est nature
non quidem omnium sed multorum qui
ad bonum nati magno nisu in
adversum tendunt Maturuisse
igitur debes si quid in te fuit no-
bilis fruit iam messoris tui
manum securus expecta non
mors illa quam metuis sed la-
borum finis ac primus vite est non
mors iniqua sed difficilis vite
terminus ad quem pauci tranquilla
navigatione perveniunt sed pe-
ne omnes undis flentes ac nau-
fragi tu per mediam senectutem
leve iter in finem prospero a-
gens vento e multis terrarum flu-
ctibus portum subiisti sub dulce
da iam puppis in terra tibi et
quoniam te flexus dum fine co-
gitandum id quam utilius fuit quam
etatem bonam quod facta solet

et naturam matrem optima cu-
stodire

Nimis torqueor podagra

Nesciebas senectutis
morem incomitata
non venit magnam sepe mor-
borum aciem secum ducit po-
dagra acutior molesta
Extrema et ignobili parte
corporis laboras quid si nobi-
lissimis laborares corde vel
capite pigra cohercetor po-
dagra vaga mens hominis
freno eget hunc paupertas
tenet illum carcer alium gravior
morbus lugentes te pedibus alli-
gat fortuna non podagra
sed pedite sunt iam diste consiste
podagra invitus feras sum
Ad cursum credo vel ad sal-
tum vel ad choreas ad palestram
an te autem ad hoc natum pu-
tas ad alia si nescis altiora
quedam officia natus es quin
si caput non egrotat exequi
nil prohibet stude licet arti-
bus ingenuis dare operam
pietati fraternam iustitiam et fide
fragile corpus et fugacem mundi
spernere odisse vitia amare
virtutes colere amicicias consilio
pacem innare hec sunt viri boni
munera quid cum pedibus loci est
Debilitatus sum podagra
pugnare cum hostibus forsitan
morbus vetet non cum vitiis quod
nec facilius et contra crebrius est
bellum et quam primus cum quo ipse do-
lor corporis contra quem dimicas
tibi ad exercitium celi datus sit
pedibus consiste nequeo vide
quam de reliquo edificio sperem ha-
beatis cuius fundamentum tam
invalidum sentis vigilia ne
te membrum opprimat ruina
contrahe sarcinulas teque ad
migrandum para Solet quidem
morbus ut prohibent divitias
tonantes habere en tibi re-
medium aliud bene spera et
languorem amaritudinem opum
dulcedine solaberis aut inopie

pellet asperitas ita ut solacium
adeat ut finis · si hec fallunt
veniet que non fallet illa inter
malis omnibus finem dabit
Si salutem cupis · aut paupe
sis oportet · aut ut paup vivas ·
multos hac egritudine liberasse
traditur · paupertas vera defeca
trix corporis · quasdam vero fruga
litas quasi voluntariam seu
fictam et ymaginariam pau
pertatem dixerim · vidisti alios
perpetua vini abstinencia cura
tos · Ita fit dolor dolore cla
vus clavo pellitur · ut anti
quo dicitur proverbio · vix mole
stum aliquid sine molestia
curatur · ut preterea cum hoc mor
bo cum quo aliis pacem habeas ·
non bacho solum · sed et vene
bellum indixisse profuit · sed quid
agimus animorum remedia pro
miximus non corporum · habes inde
quam puto unicam morbi huius
curam · hanc si probabis utere
si minus non te fallant opisicatores
fermentorum · patria iadiuvet
efficacissimum atque optimum · et
sepe unicum remedium metus
est · Podagre vicio cruciatus
sum · Sed iter inhabi
lis minus ydoneus ad laborem
non ineptus ad reliqua gerere · non rei modo familiaris
sed reipublice · et summi · si ita
fors dederit imperii curam
potes · Itaque memorandum
valde septimi severi roma
ni principis dictum unum qui senex
ac podagricus · dum quiracionem
nobilium · qui se vivo filium
augustum dixerant deprehen
disset · comprehensis auctoribus
sedicionis ac filio omnibus quos
ante solium eius assistentibus me
tuque ultimum supplicium trementibus
faciens ac tacitus ipse manum
ad caput · relata tum inquit
sentiat hiis caput imperare
non pedes · Podagra me
infestum miris modis torquet ·
Noli solas asperitates verum ipsas
sed memento si quid dulce tibi a
iocundum obvenit quo incommo
dum hoc solari possis · unius
ex multis pessimus voluptatis mos
est · ut in adversis querula atque
impaciens · oblivioso autem in pro
speris et ingrata sit · quo
michil iniquius si potest nam quis
equis auribus audiat exempli
causa · vel severum ipsum quem
diximus de podagra · vel domici
anum de calvicio quod egre ferre
dicitur tulisse · vel augustum senem
desiderium sui debilitate oculi ·
vel Julium cesarem de timore
nocturno et quiete visis turbida · vel postremo alios for
tunatissimos viros de una seu
altera nature similia licitum a
fortune iniuria sic querentes
ut imperium atque opum et victoriarum
ac tantorum magistri atque immemores sint honorum dum se honores
meminerint · quos plena per
fectam felicitatem quis sperare
dementie sit · amara dulci
bus opone modestie · hoc po
dagre prinum · hoc morborum omnium
quem inveneris sanum quod consilium
sanum fatebitis · semus illius leta
multa adepti · dura multa per
pessi · qui bonis dominum di
lete acceptis · mala quidem pa
ciente suscipienda censebat
quamvis mali aliud dare ·
vel facere manus illa non novit
sed humanam respexit opinionem
Podagra me in eculeo mo
dis improbabilibus oppressum tenet
Te iacente stare animus
potest celum quod et terras ac maria
perincare

De scabie · prurore importuna

Iam non miror si an
gores meos egre fers
non id luges cui dulce aliquid
immixtum est · Gravem verior
scabie · Sunt qui hanc sa
lubrem dicunt · ego aut ne

tam meste vel leta nomen. ar-
tam potius salutis sive ad
salutem viam dico. mollis est
qui asperitatem vie breuem
respuit cum exitus sit iocun-
dus. Ardua me scabies ex
ercet. Iam horologio non
egebis. est tecum qui te nocti-
bus excitet. teque honesto cui-
piam forte officio vigilem
reddat. nemo tam piger
quem non scabies sollicitum
faciat. Scabie torqueor
tediosa et feda. Neutrum
nego. ubi ergo publices mo
lestum crucium. podagrici pedes
dixit cor sinentem pates adde
mestum negocium scabiosi manus.
sed quid dices. si quo fedior
morbus eo pulcrior pacientia est.
quid si patiens ex malo bonum
ingens elicias. hoc minimum
certe una est. rerum que contemptum
corporis maxime pariunt. quo
nichil est mollius mortali.
Totum me scabies occupat.
Totum te. non est id quidem me-
tuo. sed plus est forsitan quam quod
dicere voluisti. totum enim corpus
intelligis. sed est vobis inuisibi-
lis altera scabies cupiditatis
ac libidinis et prauarum quidam
vlciscendi quenturque quod ergo ma-
gis scalpitur acrius estuat
hunc nec tolli nec leniri po-
statis nec sentiatis quidem. tan-
to minor vobis est semper cu-
ra quam corporis.

85 [D]ormire non possumus. Vi-
gila et gaude. vite tibi
tempus actum non obdormi-
re enim atque emori. quid enim
est. nisi quod alter quibus tempe-
ranus alter est sopor. Itaque ne-
scio an non satis tempe est sompnus
breuis mors. et mors sompnus
longus sive eternus dici possit.
Sompnum perdidi. Non vi-
quid. sed blandicias repetendas
est. si manibus pedibus opera
cogi nequit agere aliud. da re-
quiem temporibus tuis. aut
curas leues improuisis adest
facile aus vagis et corporibus
fessis obrepit. Sepe in sompno
interrumpitur. Fac quod solitus
fertur Augustus cesar. lectoribus
aut fabulatori accersitis in-
terruptum redintegrat sui grauis
oribus curas hoc accidit. pone
illas hanc recipis. de hunc mo-
rum loquebatur cicero ubi ait
salubres curas somnos ab-
rumpere. Sompnum requiem
amisi. Et horrenda sompniare
nocturnos metus quibus etiam sa-
pientis meliora fantasmata
Aristoteles opinetur. tamen sit
tibi et viri in ingenio eque ma-
nus magno et in arte sanctitate
eque insignus. de quibus pau-
lo ante simul dixi sompniorum
grauis sepe passisse molestias. Nam
quid alii senciant quisque nouit
in se et letaliorum sompniorum sua re
testem hec illusionum atque am-
bagum et formidinum. Sed et horre
aliter tempore extremo per sompnium
exterrita solebat. sic de illo scriptum
est. aliter ut dixisse dudum videor
dum de ocio et quiete dissere-
rem certas vite molestias quer-
que careant cum sompnia et
visiones horrende grauiam.
Solito minus dormio. Solito
igitur magis viuis. Nempe quod
doctis placet ut mors sompnus
sic vita vigilia est. Sompnum
morbus expulit. Sanitas re-
ducet. Sompnum amor mor-
bare maxime abstulit. Bis rem
unam dicis. morbus est animi amor.
Sompnum metus extinxit.
Securitas excitabit. Som-
pnum senectus eripuit. mors
vitam restituet.

[I]nsompniis inquietor. 86
Si verum est quod sapiens quam

ac vilitas cunctas sequuntur. Som-
pnia quod verum quam approbanti
auctores tradiderunt mali am-
puta, curas pelle, sompnia
quam pepuleris. Quo enim queso
tot curas et tam nichil pro-
futuras in tam brevem vitam, de
qua iam ab inicio promissum est?
Quid torqueri iuvat et turbi-
dam agere vitam et infestam som-
pnijs quietem? Vera vobis sat
amencia, dum iam prudenciam
vero nolitis superare consilio, neque
sentitis vere videntur insanie
vere quam deliberaciones ille dormientium
que non solum extra verum arbitra-
mini, sed et extra veram noticia-
m est, nec auditis Flaccum ex-
clamantem: prudens futuri
temporis caliginosa nocte premit
ridetque deus si mortalis ultra
fas trepidat. Omne tempus
in variam tractatis partem,
de preterito mesti, de presenti anxii,
de futuro pavidi trepidique, de
quibus his curis supervacuis di-
gnos metitis manipulos vi-
gilantes consopitis sompnia
sunt. Quid forte verum est quod va-
gantem et curis animam in-
quietam sompnijs esse vel va-
cuis vel pravis cogit. Namque
cum ex mille sompnijs nec
unum verum est, verum sit alterutro
falli oportet. Satius est inquie-
tari sompnijs quam mulceri
et anima sompniante quam dulci-
a. Mesta enim sompnij fallaci-
a leta est, leta autem mesta.

Sompnijs fatigor. Operire
totam hanc inepciam et quie-
sces. Si id nequis, his te solare
comitibus qui similia passi sunt,
his duobus nominatim quos
modo dicebam, dum vigilia que-
reris.

Celebrior sum quam vellem,
8A notior quam et. Ratio. An tu hoc
sperneris quod maxime exopta-
verunt duces ac principes philosophi
et poete? Cunctis enim laboribus
quid tantis bellis ac studijs
agitur, nisi ut celebres noti-
que fiant? At quidam aliud insi-
gnes artifices moliuntur. Decla-
ravit hoc Phidias in Minerve
statua quod opus omnium quam humanis
manibus factum est, primum autem me-
morie proditum, nisi eam aliquid
spectabilem vetitus fuisset notam
suam clipeo statue sic insculp-
sit ut et ab omnibus nosceretur
et convelli nisi toto opere disso-
luto nullo posset ingenio. Nostra
de premium sui laboris optabat
si quis enim non famam, sed pe-
cuniam optare dixit artifices.
Quibus fortassis assentior
in illustribus neque quam multa
sunt vero huius indicia, sic cum
iactura temporis dampnoque etiam
sepe operi insistunt, ac ne quid
fame excidat lucrum perdunt.
Comprobat hoc maxime illa no-
bilis constancia eorum quattuor ar-
tificum qui ad famosissimum id
opus quod Arthemisia Carie
regina dilectissimi coniugis
extrui fecit magno precio
arcessiti, cum ante perfectum opus
obijsset regina ipsa spe pabuli
posthabita tamen perseverarunt in
finem, nichil iam aliud quam
suum decus et facti memoriam
cogitantes. Proinde omnes homines
claritatem famamque desiderant.
Solus tu ne parum illas tedio
contemptas velis dum vivo. Ego
apud posteros clarum te cupio et
inter coetaneos recusem?
Tamen ita tu hoc magis eo quod
difficilius ac rarius fit: obstante
quod presentem famam impellat
invidia. Tamen inter absen-
tes mera est gloria, nullus obstre-
pit, nullus obstat, inter presentes
autem et conciliacio elabor est.
Magnus enim labor est magne
custodia fame, ut non me
legant aliquando. Ratio. Nimis
autem delicatus ac segnis es
qui sine labore tam magna
speres, cum pro minimis tot se
offerant labores. Ego
vero non labores respuam

sed tedia nam quis ferat assi
due visitantium obsidia posti ex
agitari et sui interim negli
gentem totos dies ac ma
gnam brevis vite partem aliis
dare ut tua utilitate pro vita
aliene inserviat voluptati
quod malum si ab initio inti
disset nunquam ad hanc perve
niam famam que me cruciat preven
tum esset. sed et nunc preclaros
in conatus et egregia potest
est impedire negotia impor
tunum. R. Id quidem ita esse non
nego. durum certe sed tolera
bile. immo et invidiosum et opta
bile. ceterum ut tu quoque tuo iudicio
acceptum est pene inevitabile
nam que ad evadendum via
nisi vel superbia vel ignavia
altera honestum desiderium te
petentium arcebit, altera etiam
extinguet si quod est aliud reme
dium urbium fuga est. quamquam
si claritas possessorem suum
quocumque prexerit et libenti
quam confugit secuta est nec rure
unquam deest nec in silvis quidem
desinet clarus esse qui in urbi
bus clarus. non potest fame ful
gor abscondi nec tenebris
eminet et ad se oculos atque
animos trahit. Nunquid non audisti
vandaguum [illegible] re
gem senem preclarissimum ab
Alexandro Macedone usque
ad suum illud dolium pro quo vo
lubili utebatur hospitio. Nun
quid non usque ad squalidam ac
desertam Literni villulam a
piratis sola virtutis vene
ratione latronibus Scipionem
Affricanum eundem quam ab ipsis
hostibus duabus usque ad tus
maia. Nunquid non Titum
Livium ab ultimis Gallie
extremaque procul Hyspania
usque ad urbem Romam. Nunquid
non denique sanctos patres usque ad
intimas horrendas here
mi latebras a romanis ce
imperatoribus visitatos. et
filios Salomonis. immo vero

quis unquam vir clarus vi
sitatoribus caruit. amici et
noti mutuis alloquiis et
confabulationibus delectantur
ignoti aut solo reverentur a
spectu. quamvis enim virorum illustrium
presentia dulce aliquid quod non
sentiat nisi ipse qui fuit. Hoc la
boriosum ne dixeris quod possidet
fateor sed et gloriosum. G. Cele
britate nominis atteror. R. In hac
vis abire deus abiicienda est.
tamen e radice oritur. id si me
rito refugis ferre hanc sar
cinam equo animo oportet. ad quam
multi nequaquam omni studio
viteque ipsius impendio aspi
rant. tu forsitan aspernata
patere te videri ab hiis qui
hoc nisi te tamquam non dili
gerent non optarent. G. Multi
me undique usque ad impor
tunitatem fastumque celebrant.
R. Quid tu quasi a contemptu
malles atque abiici. G. Innumera
biles usque ad tedium me ho
norant. R. Tu vero dei munus
agnoscito. ille te honorat
ut te et illum honorare delectet
et inhonorasse peniteat
omnis honor et omne quod ab
homine bonum sit adeo est
per molesta res est honore
dignatio et crebra visitatio
est. R. Hoc fatear at predulces
sunt huius molestie radices
amor et veneratio hiis si
animum gustum applicant. Sepe
incipiunt que molestant
amara dulcibus temperata
non in hoc tamen, sed in omnibus
quecumque fert prius vita,
in qua non facile reperias
mel cui non sit admixtum fel
et sepius amara preponde
rant. G. Celebritate nimia
fatigor. R. Sepe id quidem ac
cidit de quo questum dicunt
Vespesianum nomine trium
phantem. diu solempnitatem
pompaque expectatione ac

tedio esset affectus increpantem
scipionem qui triumphum nec sibi
nec maioribus suis a delicatis
aut spacium tam inane in
senio appetisset quamuis aut
non sit optanda celebritas pro
scipia tamen fienda est et amanda
tale ipsius virtus et industria
neque vnquam ut illas careas
deserenda multo est gloriosus la
bor optabilior quam ignaua
requies / Salutacionibus ob
uijs offendor / Habes huius
tedij participem primum Cesarem
imo quem non habeas preter
illos qui plausibus aure ut
Varronis verbo utar gaudent
Ille tamen insignis questio est Cre
do quia quam doctissimum virum tibi
eum traditur et suis studijs
acerrime deditum salutando
crebra et improuisa turbabat
ut quod idem ipse ait perducebat
ad mortem. Nichil est autem
quod querar quod optabas ac
cidit notus in populo ut esses
aliogin tot salutatoribus in
cursibus non pareres poteras
latere potens quiescere poteras
quod aiunt in gremio gaudere
quod optimum vite genus quidam
diffiniunt. At vos magnis in
urbibus noti clari esse voltis
et ociosi simul et liberi et tran
quilli quod nichil est aliud quam
in magni pellagi tempesta
tibus ut optare immobilis sis
denique superbi sunt amatores
voces pati non posse equo
animo cum sit hostium facienda con
uicia

Alios mores hominum egre
fero / Si caritate motus
laudo si ira vel indigna
cione non laudo / quid ad te enim
quibus morbis sunt alij / tu
modo sis bonus / an vero prius
intelliges nostros mores dum
tibi negocium parum sentis
vitam tuam compone nisi invi

SA
Non

giles aliene et illud agredi
ate quod et nunquam ars efficere
valuit nec natura vnum in nichil
vnquam operetur nisi tedia et
labores sunt Hec tamen et prius
sene alter in publicum egre
diens semper flebat alter quod mores
hominum ridebat neutrum sine causa
sed illud pietati hoc superbie
propinquabat / Cuius enor
mes ac subitos habitus ferat
Male te primum de honestati
ferres pati nequeas sine
illos induit ut libet atque ut
decet indue atque ita vitaste
non minus lasciuos oculos ho
nesti habitus offendunt quam
modestos inhonesti. Illa vero
voluptate consilio adhibeat
suarum rerum tu adhibeas ho
nestatem nunquam alibi quam
inter tenebras lux gracior
quid queris aliena feditas
tuo addiciet decori / Cuius
hos morbos audere atque hos per
ferat invidos / Linque in
vidos hi neque illis aliud cupi
as tortorem satis ipsi se tor
quent et suis malis et ali
enis angunt ac tabescunt
bonis non est compatiendum
sponte languentibus non sunt
autem contagiosi ut corporum sic
aliorum morbi non transeunt ad
nolentes immo vero nobilis ali
vitio et odio ad amorem vir
tutis humilitas eo acceptior
quo pluribus est obsessa super
bijs / Cuius tot artes auari
cie quibus tot fraudibus quibus
tot spes libidinum ferre potest
Que tibi multo displiceant
declina et que in alijs dam
pnas ne dte dampnat alij
caueto / Cuius hec gule re
gimen / Maxime inter ebrios
preciosa sobrietas ubi eque
bonum omnibus nullus excellet
Cuius tam multa mendacia
Si mendacio offendens

vitam stude ∙ Tamis tot urbis
tirannides ∙ Non te hinc ar-
ma neque opes expedient ∙ so-
la virtus est libera ∙ Totus or-
bis odio est mihi ∙ Miserarum ma-
gis miseros decet quam odisse,
nisi ut dixi sponte sint mi-
seri ∙ qui tu modo suos mores
linque tuos reformare stude
et ab aliis adversus in te ipsos
oculos reflecte ∙ Sic et tedium
evadetis ∙ et tamen odium neque-
as id quod potes et debes te-
metipsum corriges non est quo
te frustra natum credas sed
hoc feceris

Urbibus urbium clamores
odio ∙ Quaeras ergo silentium
silvas quam omnia hinc fera
fugatque nequeunt fugienda
sunt ∙ Vulgi contentionibus
fessus sum ∙ Vulgi aucupes
dum prebueris non quiesces
Vulgi strepitu fatigor ∙ Vul-
gi verba despicito ∙ pene enim
quicquid vulgus loquitur aut mi-
nor stultum est ∙ ac strepitum illud quem
et confusas voces si vitare veli-
tum tantum auribus excipe ∙ id quod
non aliter boum balatus pecudum
aut rugire murmur ∙ quid enim nisi
beluarum voces sunt vel inher-
tium vel ferarum ∙ Vulgi fragore
perturbor ∙ Finge animo te aque
exundantis ac scopulis alti-
sonans sonitum audire ∙ persuade
tibi esse vel ad fontem sorgie
ubi ingentem strepitum ex horrendo
specu liquidissimus amnis ema-
nat vel ubi reatinus gurgites
quos natura in tyberinum conve-
hit alto de colle descendunt
vel ubi ad ea que catadupla
nominantur ut ait Cicero nilus
se exaltissimus montibus pre-
cipitat vel ubi scilla ut ferunt
historie vel exitium canit denique
vel ubi requisitam rupes tyrre-
nis fluctibus furente austro
vel carybdis oblatrantis scille
si canis vitulis torta rudet

consuetudo prestabit ut quod te-
diosissimum sentis quedam tamen volu-
ptate percipias ∙ Latratibus
canum vexor ∙ Tamen vulgi la-
tratus ferre didicit illos horre-
bit canes Nam neque tam multi
alii neque tam rabidi ad morda-
ces ∙ Iumentis equus ac frenis
insidens ferinus et contumax no-
tum tedio, sed periculo etiam ipsi
sunt ∙ De utroque aliquid sentiens
dixi olim et nunc nichil muto
addo aliquid ut vitare quidem
possis equi tedium si vel aliud
pedes tibi vel ferum aut manus
dare non lamentis dignum
quo careas valeas dum velis

Muscarum tedio affectus sum ∙
Vide ne muscarum tedio musca
fias ∙ et ab alio quam a deo causa-
tum muscarum credens ∙ de illisque
muscarum princeps dicitur pestarum
venias ∙ quam affecto audivi te-
diis filiis dicitur evenisse ∙ Auctor
est Augustinus principium illud Iohannis
famosissimum exponens ∙ et mu-
sca et pulex ∙ et bruchus et culex
et cinifex ∙ et locusta ∙ cetera que
huiusmodi non sine certa causa
creata sunt ab eo qui vidit cuncta
que fecerat et erant bona ∙ et si nulla
esset alia, ista sola sufficeret ∙ ut hiis
animis humana superbia doma-
retur ∙ potuit enim deus Egiptiis
leones tigres que vel leopardos im-
mittere minuta et vilia immisit
animalia quo clarior et celestis po-
tentia et terrena fragilitas nota
esset ∙ Pulicibus inquietor
Omnibus cogitationibus conquiesce
cogita nichil mali preter peccatum
bonum contingere multa non hec mo-
do facilia sed que videntur gra-
vissima profuerunt ∙ Tamen
scis an si pulices abirent so-
por minus aut male libidines
subirent crede bene in omnibus
tecum agi bene est ∙ Nocturno
pulicum prelio victus sum ∙ Tamen
superbus lupus vimbra comminus quam
rugientes inheres lutum apulians

victus contra eum calcitrabis in-
mentum indomitum ac stolidum ·
Offendor pulicibus · Vis ne tu
homines offendere a pulicibus te
defendere · vilissimum impar animal
nobilissimum aggrederis et pulicum
tibi in homines vocabis · D pulica-
bus agitor R Terrena omnia ho-
minis ad obsequium facta sunt / pars ut
pascat / pars ut vestiat / pars ut
vehat / alia ut defendant / alia
ut exerceant / doceant que et co-
ditoris admoneant / quedam de-
nique ut delectent / fessique rebus
animum levent / quedam tediis co-
temptum huius lucis / simul que de-
siderium ut vite melioris inici-
ant / quantum enim queso mors ti-
meretur · quantum si tediis vacua
esset placatura mortalibus erat que
vita tua tediis plena · sic ab
omnibus timeatur / nec iocunditas
viventi / nec amenitas vite
sit que talis viatori · expeditius
nonnumquam divertit aliquis ostium
quo optabilior finis sit · Noc-
turne aves flebilibus noctibus
infeste sunt · Nam ut arbitror
philomena que apud virgilium
flet noctem · ramoque sedens
miserabile carmen integrat
et mestis late loca questibus
implet / dulcis enim fletus et
suave carmen et delectabiles
sunt querele / mestior te forsi-
tan strix offendit / neque tam
propter quam poetice carminibus in-
famis bubo · qui quibusdam ti-
tulis leta sunt auguria apud Jo-
zephum legitur · quamvis utrumque
ridiculum sit ipse sine metum ne que-
pe · huius eum ut ultorem tristis
aspectus ac lugubris cantus
ac utrumque illis nos sic canunt
ut nobis aliquid intercant / sed
quia tamen aliter non norunt · Da
illis philomene vocem · flebunt
dulcius · nunc nature parent
sue / nos namque ipam superstitio-
nibus variis ut pareat longe
delirando imitari · Importuna

in turri prior noctua importu-
na est mihi · Nocturna inquietas
noctes augusto facere audisti · et
quae vereberis que mihi diminuit in-
quietat · Aquices thalamum in-
festant · Cantum scias an hoc ipso
in thalamo exorti quem tu for-
san pessimus inhabitas de ce-
lestibus querant que natale
illius advena salum turbas / sed
omissis iocis horum omnium una ratio
est / ideo equidem his infesta vi-
tam agitis ut distatis altam
optare / atque illuc animum habeatis /
ubi nec mures / nec fures / nec
aranee / nec tinee / nec dampna /
nec tedia ulla sunt · D Cicada-
tes vane et strepitule tedium
pariunt cicade · Finge solacium
pare solacium erit optime rerum
quarumque nostram tamen non ut vere
mutet · sed ut indicium regat
et sensibus medeatur · Iuvenum est
imperet qui viure(?) bitanus ad fu-
gandas nocte lascivias lexis(?)
armatus subitoribus que consurgeret ·
quo tamen parum proficeret arcum
fugias arbores iubet astindi(?)
ut vel sic precepto frondium do-
micilio abirent · quibus manen-
tibus abire illum oportet / iam
que importunis cantibus pulsus
sopor abiisset · ibi tamen pene plan-
dis(?) circa noctuos strepitus va-
narum modulatissima tamen studio
armonia intentissimus haurie-
bat in humanum fere unquam hom-
inum que ut homines mirandam · et
in omnibus quidem qualem audis
forsitan et vidisti · vulgaribus
tamen negotiis haud insanum · quod
nunc ideo ad memoriam redit
ut constaret quanta in rebus di-
bus possit opinio · Ranarum et
cicadarum strepitu offendor ·
Non te quidem ut offendant stre-
punt / sed nec quibus beneficio
vivunt · At hoc ipsum superbam
impaciam vocem ledi ranarum
reliquie querentur aliter sunt du-
rum vero tamen excipit ortare rarae(?)
atque tuum voluptatis · Sed ut

fabularum vera excogitans ad antiquas
fabulas remittam. Cogita nunc
vel ranas suam veterum querelam
et ultricem Latonam raucis
vocibus, vel cicadas vesperum de sua
spem autumni stridulis plausibus
incusare [?] sinunt. Forsitan sunt
illas agere negotium tuum ageres.
Sunt iniusti nature quam causatores
innocentibus animantibus succenseret
nec adiuvat. Quanto maiora sunt
tedia que vicissim ipsi vobis
infligitis. Sileo raptores quam
verbum et nulle in iniuriam
ac ledendi quam artes nulle vi
olencias nulle dolos quorum
pleni sunt viri omnes, et computa
tot eos latrunculos toto orbe
dispersos et itinera semper inter
rupta predonibus, quibus ma
gna pars terre hodie de via et
pulcerrima mundi spectacula
precepta mortalibus dissimulatum
illud. et inusitata iam consuetu
dine roboratum crimen dignis
questibus explicet quis humane
pondus ignavie verbis equet,
quod pacatis quam regionibus passim
legittimus predator occurrit qui sol
licitum viatorem exhaustumque
laboribus et honustum tum ere
suo spoliat iniustissima, nescio
cuius iuris obtentu quo effectum
et quod amenissimum fuisset orbem
terre perarare id alicubi pe
riculosissimum ubique sumptuosissimum
ac tediosissimum sit scio. Vestri pa
tres et principes vestri, immo
vos vestra impacata [?], vestra mo
res libertatem publicam precio
precio vendiderunt. Cum custodi
as locorum supervacuas et obsta
culis passim ac suspicionibus va
riis plena omnia absentie quam so
lamen vivendi terre commer
tium medium. Eadem ipsum commu
nitati [?] ignem non potest forte alio
ferendum est, vix ita ut nature opera
ferre non renuat, qui tot in
solencias tot inanitates hominum
tot tedia tot rapinas pati
solitus didicisse debuit. Quin

sicque pares non levibus extans [?]
quottidie levia habetur. Cum tot
acerba tot gravia pati homines
ab homine sit necesse. Magno
torqueor calore. Expecta
hyemis tedium hoc pulsura fe
stinat de frigore conqueri im
portuno. Vix incommodum
invenies cui non invenit natura
remedium et sepe unius reme
dia multa sunt. Arcent frigus
tectum vestis cibus labor ex
ercitium, eadem quamvis frigore
vincat nisi victus inercia,
proiecit [?] ignem inter remedia numera
bis [?]. Magnum mortalis ignavie
argumentum non tam facile vinum
e dolio innixa aqua linteo
madente detrahitur quam eburna [?]
ba homini hinc accenso igne in
hertes a foribus secesserat [?]
omnes eo confugiunt, quibus ni
chil similius nec nocere quam ad
est, vide licet si non licet iuve
nes matres ut formosi videantur
deformatos abstrusos quam pube
tenus sese ignibus ingerentes,
quanto erat honestius pudenda
tegere quam se inhonestis natibus de
amendicantibus ridendum inspi
rare. Nimio terreo nunc estu
o. Credo id facile mares non
ni et te loquente quam occurrit di
cam, recens ac brevis historia
est presertim in Gallis pro capitali
causa cum adolescente filio tum
prehensus et sui ritum gentis de
causam iussus ac decoqui iussus
erat, cum forte igitur de aqua hy
eme gelida nudi ac vincti pariter
descendissent cepit adolescens
tremere et frigus magis demum
collatione testari ubi subiectis
ignibus cepit aqua fervescere
exprimere. quam diu motus ad utrumque
et tamen illum vultu respiciens
senex, voluisse inquit, inertis fili,
nec frigus igitur nec calorem pati
potes, minus mali forsitan sed
constantis solidique cum dignam quam
quo illesus evaserat mortales

prosiliret. Ceterum uides nunc gre-
mentissimum adolescentibus quanquam
nichil effeminatius enervatiusque
nichil est estate sollempni ex-
ercentibus ut athlantes solent
Nunc me ignem adorantibus ut
caldei ∂ Nix me tedio afficit
Delitati etiam iocunda fasti-
dium at qui niuem sine ventis
descendentem quidam uite pulcher-
rimam rerum ponunt. porro si quid
est niue pulcrius, nil certe candi-
dius ∂ Nunc estibus nunc frigo-
ribus nimijs, nunc siccitate,
nunc ymbribus angimur ‹ Im-
patientissimi caloris Allexander
fuit nempe qui et vini et ire et
prospere fuit impatiens fortune
Contra vero caloris ac frigoris Al-
lexandri impatiens, patiens
erat hanibal. at non tu aquan-
tibi uel dissimilis parte laudis
accipias. eque ve utrumque ferre
poterat. tu neutrum. Hoc vobis pri-
tribuit voluptas emollit ener-
uatque et ut uere dicam castrat
animos. ut non hostiles tam gladios
quam mortem, sed impressiones ae-
reas formidetis. Clamo autem se-
pe frustra quidem, quid fur dis
clamo. Iniquitate sua offitium nec
nichil sine causa agit ita ce-
lestis stulta et ingrata non una
preterij aque stillula plus minus-
ve quam expedit in terram cadit, et sine
singulorum libidine at latuli omnium
consulit ∂ Hic luto: hic pulue-
re turbor. hic nubibus hic ac toni-
truis ‹ At qui terre valetas ce-
li varietatem sequitur. de aere venti
de vaporibus nubes de ventis ac
nubibus tempestates ac fulmina
prodeunt, quarum rerum causas nouit
et unde se probent absque magna con-
sequentia affectum non despe-
lit. Et de ventis licet apud
quosdam magna sit questio non-
ne tamen ibi aer dum currens ve-
to pene semper aurus videatur: ut
non inepte quidam ventum aerem
dicat. sine ipsum pulverem certe
apud multos viri fortibus duces

uides id quod ut de luto etiam credi
possit diuisorum opum una lutus
effinxit, contraria vero et coar-
tationes et terre motus quid nisi
comminationes et monitus misericordi-
e dei sunt. qui certe non mina-
retur si amaret hominem, sed fe-
riret aut ulcisceretur et quecunque
desunt feriendi cause. ad terrorem
vero hec formidine quam morbum
spectat, sed ante oculos illorum
qui rebellant deos non solum nec
quarens meminit poeta. sed va-
tes iam domini contra conflictu qui
ait dominum formidabunt adversarij
et super illos in celis tonabit.
formidabant ergo non adversarij
eritum contrarium reddere ut amici
dei effecti nichil aliud nisi eius
offensionem timeatis. Hoc potius
agite et querelas mittite ∂
Fusco et nubiloso grauior ae-
re ‹ Nulla tempestas durat
et sereno nubes succedunt et
serenum nubibus frequens rerum
lugis alternatio, et sereno sine
questibus quod tam leue est ∂
Offendor nubibus ‹ Offensio
admonitio quidem est ut iam hic
tibi prouideas ne tenebras
quas momentaneas egre
fers aliquando perpetuas patiaris
Igne terretubor et gradine
et procellis ‹ Hec et huiusmodi
ad timorem salutiferum, uel si per-
mittis ad vindictam sicut duarum
Ignibus sulphureis et spiritus proce-
larum pro talibus eorum. Ignis quan-
do fames et mors hec omnia ad
vindictam ∂ Tempestatibus tur-
bor equoreis ‹ Noli hic naturam
sed tuam uel stultitiam uel auaritiam
accusare, quibus hic te coegit
∂ Tenebrosis nubibus et crebris
ventis afficior ‹ In tenebris
natus et in tenebras moriturus
uerum ~~viri~~ vere cecos ventos
unus disce. quod sepe pateris
tandem pati ∂ Tonitruo ac
fulmine quatior ‹ plus hic
aliud quam tedium est. In quo equidem

metus ignes nisi stultis quibusdam
contemptoribus. Tu ro aut mors
itaque quibusdam visum est de fulmi-
ne non nisi inexpertum contemnere. Alt
quis ocio nisi amens deo non
metuat tantum apud fortis-
simos homines horum romanos
veteres videat statuto ut comi-
tiva populi ione tonante non tene-
ant. Ceterum metus hic nisi ad emen-
dacionem vite spectet inutilis est
quid prodesse potest enim timor ubi
nullum est remedium formidate rei
Hinc utenda res agitur ut licet
nalibus tamen tonet ac fulminet
nichil tamen commonitorium estime
illius qui nullis obstrictus causis
nec sonus enim est causare ne quis
ideo tonat in celis ut tu bene
vivas verens et obliviosi diffusa
magestatem divini recognoscas
quod quod amore debueras saltem
metu facias nolite enim vos
eque bona et mala expedit
vobis ut sepius tonet ut Editur
quod sepe contigisse traditum meoric
est eo anno quo dei adversarius
ac pietatis hostis dominianus
periit non ut exclamet sic re
feriat iam ne nolet sed ut mo
dei pius lacrimis atque humili prece
vincatis. Ebriorum congressibus
leticia quod ornator. Vinum leti-
ficare cor hominis et bachum
leticie datorem et si david vir-
gilius quod non dicerent notum est
et omnibus id quod vere sit quod here
non facimus dicere sed sanctior va-
tes ait Fluminis impetus letifi-
cat civitatem plus ibi sermo
di gaudii seu leticie gestientis
ut philosophi volunt, pauca potentis
vini dolia quam nitida mitentis
aque flumina gemmeo fateor quod
ebriorum leticiam nisi tectis nisi
opificibus et thabernariis quos
inter civitatis fecem Cicero
vocat inopacius ut fecundum
ut urbibus abeundum vel foro
saltem ac plateis et thaber-
nariis fecibus tamquam scopulis
abstinendum. Turpi humor

frequentia quam timiditate importuna
Dextri et inhumanum votum est
optare patrie solitudinem quo
ipse sis laxior. Abhor enim ut
nosti illa olim soror appii clau-
dii mulctata et iam verba voces vestris
apud scriptores celebrata ut vo-
tum iniquum et supplicium dignum
sic vitandi studio fastidii se tur-
bis eripere et si res postulat mode-
stum ac sapientibus usitatum est.
Longo animi regum invidia la-
boro. Ad quid inventa est cunc-
tatio nisi ut litem similiter et tar-
ditatem iudicium antecedat. Age-
sto et turbido altercatore iudicio
Procreatis epithetis usus
es ubi enim lis ubi nec tranquil-
litas nec gaudium esse potest tu si
litibus vis carere litium contempne
materiam avariciam litis parit
et partas alit.

Terre motum timeo. Ma-
gnum fateor nature parti-
bus incommodum nec multo
precedentibus segregatum nempe
cunctis quibus sed raro id quod
remedii loco sit. Sepe quidem in-
stans tonitrum celi facies me-
sta pronunciat. Terre motum presagium
nullum est et si cum pherecidis
aqua putei hausta predixisse
refertur adde quod adversum illum mi-
nas aliquid fortasse refugium sit
etiam nec fosserunt cavere
Ille illud legis augusti cesaris
fulgura metuentis quod ad hinc
tonne terant viam flammina
non sinat auctoribus contra terre
motus nulle sunt latebre nulla
fuga quo enim extra terram fu-
giet terrigena homuncio Aut quod
stat si et super verticem celum
tonat et sub pedibus terra tremu-
it nisi forte quis in pellagus
fugiendum dicat quod et celestis
et terrestris minetur est preceps
et sub insuper mortalibus inqui-
etum. Non tamen in remedium
das ut soles sed preclium exag-
gerans. Dentibus ita te vesti 99

veri et est haud dubie si res iste
sunt que dissimulari nequeunt
et verbis extenuari ut que fama
terribilia visa erant re ipsa nunc
tollerabilia nunc et contemptibi
lia videantur. Id sane de quo
agitur utile est ut quadam sua
inhumanam elloquij argumenta
destituat, unum est solamen
ut dicebam calamitas, vidisti eta
tem pene integram terre moti
bus vacantem quo in spacio
innumerabiles obijsse non est du
bium qui de vita solum veri terribi
lis nomen audierunt nullum res
visa terruit aliorum que non ex
specta premoneant, vel anti
qua illa vel hec nova quem
vel in libris vel in auribus hominum
qui viderunt memoria recens
quod et olim uno eodemque die
motu horrifico et quassa tel
lus et nove insule e profundo
maris emerserunt, et vetuste
urbes asie xij^a corruerunt,
nonnulle eciam terre hiatibus
hauste sunt, dehinc eadem pestis
in achaya macedoniaque de
sevijt, demum in campania pa
pulatum, non ytalie tantum, sed
totius eadem parte terra Senece eta
tem qui inter questiones
naturales rei huius meminit, quando
et herculaneum et pompeios
urbes tactas illius nobilissimas
campanie que parthenope ea peste
vexatas legis. Ac ne antiqua
que infinita mea est nuper
alpes aereas que ytalicos a
germanis separant quarum mo
tus insolitos Maro ait, et mo
talibus et multis in locis disie
ctas terre potuisti. Et confestim
postea ipsam urbium reginam
Romam agitatam usque ad rui
nam turrium ac templorum ali
quas que alias huius stratas
Mox que velut perpetuo malorum
ordine germanie partem illam
que nobilior habetur et totam
sub theutonicam vallem tremuisse, ac
in ripis basilicam videns

funditus et octuaginta eo que
amplius castella uno simul
temporis momento corruisse no
tum est, horrendum plane ne
gandum nisi arcem terribilium
mors teneret, hanc qui timere
desierit nil timebit, ut quod ele
ganter ait Flaccus Si fra
ctus illabatur orbis impavi
dum ferient ruine. Nam quid
refert, an in te lapis exiguus
e tecto descendat ut perimat
an te ingens obruat apenni
nus seu potius fractus orbis
ut est dictum. Sic utrobique nil
amplius est quam mori, nisi quod
quibusdam fortasse mors cla
rior videri potest que maio
re insignitur instrumento, hec tamen
unius consilij summa est, quam et
adversus fulmen aliquando diximus
esse remedium, et utrumque vel ob
standum reliquis malis contra
contra hoc unum, nec fuga valet
nec ingenium, nec vis ulla
qui unus horribilia cuncta facit
ponendum ante omnia metum mor
tis aliquanto non inficiar, forte
difficilius quam deum, sed nequaquam
impossibile, et quoniam ab hac pe
ste nec temporibus ullum, nec locis im
munis est omnibus locis atque
temporibus, ad omnem quod vel naturalis
vel fortuite eventus pro tali
securitate preparandum animadverto
quam amicum, quod ubi virtutis amor
virium que odium accesserit utrique
fieri nequit, denique quam nos
tellus quod in continuo motu est
et elementa undique commixta
sed et terra tam instabilis, et que
periculorum omnium firmissimum pre
sidium putabant, ipsa quam continui
incolentibus que suis fallit ac tre
tat ad celum ad volatilibus
ascendendum, nunc quod hoc terre
motus atque hominum omnium de illo
sperem tremendum qui respicit
terram et facit eam tremere

de quo scriptum est ergo dubs et non multor, quisquis in illo vestigia devote mentis affixerit in solido iam et in tuto est neque amplius aut ipse movebitur aut illos metuet tre motus ∞ Non possum tre motibus non moveri ℞ Potes aut certe tra ctimem spem atque omne desiderium removere, hoc fac ut securus vivas, eaque ut tremente vel ruente consistas, stultum est firmam in re tremula spem habere

90 Pestem latissime serpentem horreo ℞ Et hic quod michil amplius quam mortis est metus quo deposito plena securitas parta est, cum vero is magnus autem non depositus modo sed tue admissus eodem esse dicitur nam quod minus vivere est quam horrere gemina ∞ peste timeo ℞ Ad quid aliud tibi si morieris ad vsitatum ingrediendi genus pestis addiderit quod ut contractior mo riare sim, evasceris ut dulcior vita sit post confusis excepta piaculis si mora piaculum non nate est, neque enim hoc pestis pertinet aliorqui ex hac peste novissima cui par a seculis non fuit nullus homo evasisset, evaserunt multa qui melius obiissent hunc ut vides fere soluta nunc etiam indies exuberat, quam nulla vnquam pestis nulla mortis in annis exhauriet tam garrita est ∞ Pestem metuo ℞ Dic quod est verius mori times, de quo nobis ut te video in querelas pronum antequam res desinat disceptandum erit, preter hoc enim quod quam pestis novam exhorreas tu porcius ut dani est solacium commune sit perire cum plurimis ∞ Horreo pestem ℞ Cum te ad hoc humanus tantas quandam trahit

est quod laudem, michil est enim hominis magis quam humana incommoda miserari, sunt tamen tamen est quod arguam nam quod pestis no natura mortali insit quam facias quod facturus es nisi illud inter dampna communicerais non lugere, quod in talibus accidit, et feliciores censes qui multum ad superos apud virgilium memorantur

De tristicia et miseria

D Tristis sum ℞ Refert qua ex causa tristis es vel letus Ista enim ut alia multa indifferencia diximus que celeri momento possunt esse bona vel mala Tristicia nempe de peccato utilis modo ne desperacione subrepenti claudatur in malum deterius aut gaudium de virtute, de quo memoria bonorum operum honesta immo ne ingerenda se superbie fores pandat, Hanc igitur passionum mutare causam vituperacio illico locum laudis impleat Nunc tu quibus sis tibi satis cogita D Huius vite miseria mestus sum 91

℞ Felicitas te letificet alterius vite, neque enim tam hec misera est quam profecto misera sit quam illa est felix D Mestus sum

℞ Mali huius tot radices quot sunt que vno nomine adversa dicuntur de quibus et multa iam diximus et ut te pronum in querelas video, multa nunc eciam sunt dicenda Est autem quam nulla prorsus apparens causa non morbi non dampna non iniurie, non ignominie non carcere mortes neque vllo animo vere talium incomodi timor, sed dolendi voluptas quedam mestum animum facit, pestis eo funestior quo ignoracior causa, atque ita difficilior cura est, atque hac

ceu ac scopulum omni velo re ut dici solet ac remorum auxilio fugiendam censet. Ciceroni in hoc quidem ut in multis assentio. De presentis me miserie cogitatio mestum facit. Et miseriam condicionis humane magnam multiplicemque non nescio, quam quidam integris voluminibus deflevere. Sed si in diversum appetitus inclinat videre que felicem vitam ac iocundam faciant, videbis, et si de hoc nemo hactenus nisi fallor scripserit, aggressique alii destiterint, quod difficile et scribentibus steriliorem longeque imparem materiam se sortitos intelligerent, eo quod humana miseria nimis prorsus evidens emineat, felicitatis prima et latens stilo quam alta fodienda sit, ut erui possit inter dulces scan ant eximias summa deliberem pauca vobis causa gaudii est. Ymago illa et similitudo dei creatoris humana intus in animis, ingenium, memoria, prudencia, eloquium, tot inventa, tot artes huic animo famulantes. Hinc corporis quibus necessitates vestre omnes divino beneficio comprehense sunt, tante quam oportunitates et tam varie rerum species non necessitati tantum vestre, sed oblectacioni famulantur miris et ineffabilibus modis. Tanta vis radiorum, tot herbarum succi, tam iocunda varietas, tot odorum et colorum et saporum et sonorum ex contrariis concordia, tot animalia celo, terris ac pelago non nisi vestris usibus dedita, homo quam solus ad obsequium creata, nisi enim peccatum intervenisset sponte subiisset, omnium que sub celo sunt dominium haberetis.

Adde collium prospectus, apricationes vallium, umbrosos saltus, algentesque alpes et tepentia littora. Adde tot salubres stationes aquarum, tot sulphureos ac fumantesque, tot tepidos ac gelidos fontes, tot infusa et circumfusa terris maria, tot amnes assidue mobiles et immobili stabilitate certissimos regnorum fines. Adde lacus maris emulos et stagna iacentia et rivos inter montium concava precipites, et floreas ripas riparumque thoros et prata virentia vallibus ut Virgilius ait. Adde sonoris littoribus spumantes scopulos intraque rostrata et planesteritas agros et vineta gementia et comoditates urbium et ruris ocia et solitudinum libertatem. Quid spectaculorum omnium lucidissimi atque amplissimi stellantis celi ambitum incomprehensibili celeritate volubilem atque incomparabili decore mirabilem, in quo illos fixas et errantes quas dicunt fixas vagantesque stellas, solem principem ac lunam clarissima mundi lumina ut Flaccus ait. Hinc terre fruges, hinc vigor animantium, hinc varietas tempestatum, hinc vos annos et hinc menses et dies et noctes et momenta metimini, sine quibus vita fastidio non careret. His accedit corpus licet caducum et fragile, imperiosum tamen aspectu serenum et erectum, celumque celestibus contemplandis. Accedit immortalitas anime, et ad celum iter ac precio exiguo merces inestimabiles et quies, quem sine fine sciens distuli, quam tamen magis credunt ut prime illa non caperent nisi fidei magistro didicissem resurgendi spes et hoc ipsum

corpus post initium agile eodem lucidumque et inviolabile / multa tamen gloria resumendi / et quod omnem non humana modo / sed angelicam dignitatem supereminet ipsa humanitas / sic coniuncta divinitati / ut qui deus erat homo fieret idemque unus unico perfecte duas in se viviens naturas esse incipit deus et homo / ut hominem deum faceret / sanus homo / ineffabilis dei pietas atque humanitas hominis felicitas ac gloria aliud undique stultitia que misterium mirum et salutare connectam / quod nescio an celestis / sed profecto mortalis lingua non equat / parumne autem vel hoc uno nobilitata condicio humana / parumque expurgata miseria videtur sed quid oro altius non dicam sperare sed optare / sed cogitare homo potuit quam ut deus esset / ecce iam deus est / et quid iam restat ergo quo vota vestra suspirent ne dum rapere quod sed nec fingere maius aliquid relictum / certe cum ad salutem vestram se divinitas inclinaret non aliud cum posset quam humanum corpus humanamque animam assumpsit / nec angelice speciei ascribi voluit / sed humane / ut sic quantum te dominus tuus amet agnoscas et gaudeas / Ita enim ut preclare aut Augustinus demonstravit carnalibus et non valentibus intueri mente veritatem corporeisque sensibus deditis quam excelsum locum inter creaturas habeat humana natura / Quid quod idem ipse qui vos hac sua dignatione munifica angelis quoque pretulerat ipsos vobis angelos custodes adhibuit ut modis omnibus vestram inter creaturas excellentiam demonstraret / ait nempe Jeronimus

tantam dignitatem esse animarum ut una quaeque ab ortu suo habeat angelum sibi ad custodiam deputatum / patria vos et plus quam de vobis deo cura est Et ut dictum Satirici paraphraser inflectam / ve carior est ille homo quam sibi quis quam intus estimat / cecus aut greve non natura quidem vestra sed culpa mestos vos et querulos facit De gestis in originis vilitas et hec fragilitas mortalitas que et inopia et fortune asperitas et vite brevitas et finis incertus facit Remulta studio conquiris ut mesti sitis / ergo insistendum erat ut honesto gaudio mesti esses / Nunc autem inopes animi de malis vestris incubuistis / proinde quod ad utilitatem originis attinet / aut corporis feditatem quamquam quorundam ingeniis altercatum est non solum ad mota resurrectione iam / quam vera mortalium fides sperat et glorificatam dote corpore nobilitate divina sed sponte eadem decore minime inter omnia divine manus opera insigniam quandam hominis maiestate Nam quid ortus obscuritate dignitatis humane detrahit digitam Nam fedo eradice procedere frondentes que arbores herbosum solum estivis umbris vestimentum Nam fedissimo fimo segetes lete sunt / nec fastiditur arigo vilissima vel optime / vos segetes dei estis in area iudicii ventilande / suumque patrisfamilias in horreo reponende / tristis sunt arigo quamquam nobilis ac celestis ex parte sit / sed sunt qualiscumque ortus quam difficile incrementum sedes ultima celum sit / quod

illa nuditas imbecillitas q(ue)
corporea, multaq(ue) rerum suis
indigentia que humane condi
tionis infamie ascribu(n)t(ur) va
riarum nove artium ac multipli
ci remediorum supplent(ur) auxilio
ut magis ad gl(or)iam ho(min)is q(uam)
ad miseriam trahi possit / q(uam)
animantibus ceteris ratione cete
risq(ue) prevalidam cutim un
guesq(ue) et velut mater n(atur)a
p(ro)viderit / homini vero rectore(m)
suum contulerit intellectum / ut illa
s(ibi) alieno hic suo quodam p(ro)p(ri)o
et interno presidio tutus esset /
certa quidem nascenciaq(ue) obti
gisset, et n(on) amplius / omnis
h(ominis) tantum foret, quantum vivendo
meditandoq(ue) sagaci assequi
posset ingenio / sic hinis domus
ac habitatis, si q(ui)s forte tibi
nobilis largit(ur) suam cuiq(ue)
porciunculam assignat / uxori
nichil a filio ut illi hoc tam
hii pro corp(or)e capitum plus minus
ve participant / sic illius ferme
p(ro)ponitur, huius libertas / animali
bus ergo que vel senio vel scabie
depilata ac caligantia oculis
a pede clauda conspiciun(tur)
remedium nichil est, nisi ab
homine conferatur / homo aut(em)
p(er) se industr(ia) ingenio vestit(ur)
ac ornat(ur) / et si res postulat
arma(tur) claudus ac debilitatus
equo a(ut) navi fertur, a(ut) vehi
culo, aut auxiliaribus bacu
lis innititur / Denique modis
sese omnibus adiuvat attollat
q(ue) qui amissis artubus pedes
ligneos, manus ferreas, na
sos fereas fabricare didicit
et fortunis casibus obstare
valitudine(m) satisfecerit me
dicaminibus erigit. Iustitia q(ue)
torpentem q(ue) saporibus ex
citat, visumq(ue) languidum o
cularibus resonet / qua de re
maioribus vestris antiq(ui)

cogitasti, qui vasculis vitre
is aqua plenis ut Seneca
meminit utebant(ur) ipse delecta
bilis nat(ur)e lud(us) blanda pa
rens ac benigna q(uod) huic fi
lio eripit idem restituit, et
cum tristem restituit consola(tur)
animo q(uod) equus bos elephas
camelus leo tigris pardus
et alia quantaslibet vivacium
senuerint contempnunt, et ad
obierint, n(on) s(un)t, tedium senio
succubuerint morti / solum homi(nem)
v(ir)tute p(re)ditum que homines solus
e(st) pia et venerabilis senectus
et mors gl(ori)osum ac felicem
faciat tristes n(on) extinguens
/ et assumunt / animalia quedam Nota
robustiora sunt hoie / quedam
velociora / quedam sensibus ve
getiora / nullum dignitate p(er)
stancius / nullum cuiq(ue) par cum a
creatore suo / dedit se creata
capiti signum / effigiemq(ue)
sideream · pronaq(ue) cum spectent
animalia cetera terram, os homini
sublime dedit celumq(ue) videre
iussit et erectos ad sidera tol
lere vultus / ut preclare aut Metho
Naso / dictum licet hinis a(ut) cunctis
dedit oculos, dedit lacrimas
dedit risum, affectuum signa
latentium / que omnes ad aliquid tu
miserie quidam trahant q(uod) fe
tus preceps casibus ferabs et
pecudis eius status fiet ante
diem quadragesimum non
videt id ut maxime perdens
mal acquirit ventura q(ue) pari
no quidem fuis, sed didicit qu(am)
bundanti feliciori dicunt / sed
difficilis q(uam) quisquis e studiorum
ac instancia laboris / Denique
quodcumq(ue) robur e(st) alijs / que
cumq(ue) felicitas, quecumq(ue) o
portunitas / quecumq(ue) commo
ditas tota homini deservit
Ille indomitos boves subiu
git et feroces equos ad frenu(m)

tegit / ursos unguibus / apros
dentibus / cervos cornibus / me-
tuendos fecit ille in-
sanos lynces vulpes et infi-
nita illius generis animalia / que
usui non erant usui pellium et
coriorum reservavit / retibus maria
canibus silvas / volucribus ce-
lum omne lustravit / et quibus
ad ullum erat homini commercium
humanas voces intelligere et
humanis nutibus obsequium do-
cuit / sic ex omni nature parte
partem aliquid. Non est tibi
bovis robur, at tibi boves arant.
Non est tibi equi celeritas,
tibi tamen equus ambulat / Non
est tibi herodii volatus / sed
herodius tibi volat / non est
tibi elephantis aut cameli mo-
les / sed ille tibi onera vehit /
hic sarcinas / non est cervi
corium, non agni pellis aut
vulpecule, sed ille hec tuo
nomine possident / An ne igitur
hiis vos inopes talium
dicunt. haud dissimulanus rur-
sum illud sit Romani ducis
hec ista hominem molle / sed
hec habentibus imperare / et
hec quidem modo breviter pro
phisice prius catholice diximus /
Ad egritudinem vero animi / ita
enim hanc philosophi appellant de-
pellendam et tranquillitatem
recuperandam / prodest nosse
quid de primo Cicero in Tu-
sculano suo tam luce disse-
ruit / Quid de 2o Seneca in
eo libro quem de animi tranquillitate
composuit / festinanti eidem
ad alia et spectanti metam
non vacat universa complecti
propterea quod alligatum vobis
ut si quis medici morborum / quibus
si hec non sufficiunt vitia que-
as Jam trita illa que ultro
questus es ne responso quidem
digna credidi / quia et applicatus
fortune ipsa est / Regimina
... per quem ... colloquium

unde fuit et futura est, et appe-
titum ipsam vite brevitatis
leniter debet ac minuere / et
incertum vite finem statuit
natura ut prius semper aut postremo
videretur aliis crederetur

Dentium vexor cruciatu-
ne. Dentium ... in- 92
estimas inde te ipsa ossa desti-
tuunt. Tremere dentes ma-
ximi. Quid de mollibus spe-
rest duri et solidi mutantur lectos
dentibus eger sum. Infirma
lidum et caducum animal est homo
an etiam que prevalida vide-
bantur infirma sunt. Magnum
me dolor habet dentium.
Et que ad dentes precipuum
quia omnes robur obtigerant
dolor in maxiam vergit vi-
des ut intelligas quod secura
sit hec tam tam sedulus insi-
des morbis compagio domi-
cilii. Jam in unum alterum de-
cidit. Jam ergo vel hinc
estima quantum deo debeas tot
tantis quam innumeris quorum
pepercisti ac innumeris cruciatus
se supplicium et flebile dampnum
ducas digna ingratitudinis
pena est sermis ut donum lar-
gitatem quam presentem spernit
absentem lugeat et quia
lucas intelligere noluit da-
mpnis intelligat. Jam den-
tibus exarmatus sum. Jam
inermis ad voluptates lu-
ctabilis minus comedes parcius
irridebis lenius mordebis
alienam famam loqui parcentem
fractam sepe denuo firma-
bit si non castitatis saltem
pudoris ab illicitis osculis
senilem petulantiam cohibe-
bit. Jam in senectus den-
tes fregit. Tunc illa suo
usa est, tu nature gratias age
que tibi suo hoc dono uti

punisit in senium, quod a multis in iuventute experitur. Qualis fuit apud vos ille modo regum maximus Urentinus pene dentibus caruit, et si inveniles hanc iacturam senili pro modo eximio dolore ut ipse agebat ingenium ac animi vigore solabatur, exemplum utile omnibus aliquo vel nature vel etatis incommodo affectis ne singula defleant, ne re communem in solitum tempore immunificentie celestis iniuriam vocent, sed serenatis predita inlacrant lassera lenibus dulcibus acria. Dentes in capite senectus. Hos si illa non caperet, captura mors fuerat plena ossium sepulcra insporte testarum dentes arenarum. Primum quidem terrasse albificantes mox rupturas nolosos radiabus atque effusos videas non unus non hic robur decorque valuit. Filia Mitridatis ponti regis, Drypetina geminum ordinem dentium fuisse legitur. Prusie vero Bithinie regis filius pro superiori ordine dentium unum inferioribus cunctis parem. Hoc est unum os ab una in alteram maxillam nec invenisse nec in thaureo dentem percussum habuisse. At Genobia regina orientis inter ceteras forme laudes tanto dentium nitore describitur ut inter loquendum videndum quod non dentibus, sed candidis margaritis plenum os haberet. Horum quoque nunc busta perquire singulare nichil invenies, cuncta pedem equa omnibus sparsit et attrahunt morsus, limitis tenerum amatis ac membra mortalia nominis atque annum dissolve ac divaricat spernitis. O veri semper et iniqui rerum estimatores. Iam sine dentibus sum. Iam quod dentium dolor nullus, sed nullum

quoque presidium, nullus usus sine dentibus in labore premolendis cibis et nisi dissimulas cogitandum eo tibi inter instare ubi nil editur, atque ubi solo gaudio cibis quod alit vivitur.

Tibiarum vereor egritudinem. 93
In omni edificio periculosissimum illud est victum columnas hoc animam tibi quia instante quando est reliquum nisi ut quod primum est, quassatibus ingreditur hostibus.

Tibiarum egritudinem sum adeptus. Huius egritudinis ut multarum causa fere omnis non aliunde quam ex vobis ipsis est. Mirer igitur in vobis ex vobis orta reflectitur. Obliti enim consilio sapientis, palpebre tue precedant gressus tuos attende, sed ut ceci precipites hac illac palpitando discurritis. Cernimus mirum igitur si nunc ad lapidem, nunc ad lignum offenditis. Illud plane mirabile quod culpas vestras insontis lenitatis nature, quin etiam voluptatis nimia dementie equore vos fermentatur turbis ingeritis. Unde sepe ferator calami vestigia reportat. Nonne tibi videtur quod apud Ciceronem vim dicit pene vobis convenire. Hec mala in quit stultissima tu ipse tibi addidisti, sic est crede, nolite vos fallere, mala vestra magna ex parte vobis ipsi facitis que postea deploretis. Tu si domi hoc est toto prestitisses nec hanc forsan egritudinem nec hanc querelarum materiam invenisses. Dura vita et instabilis quam varys assidua incommodis non ministrum est. Tibie doloribus agitor. Si tu causa dolo ribus prebuisti, grande culpa

plecti si nimium exercitum culpe
animum solare, et si doles imbe-
cillitatem adesse, ac abesse culpam
gaude ut utrumque res se habeant
dolorum cuspidi paciencie cli-
peum oppone perpetuum contra omnes
anxietates documentum, quo
nulla unquam medicina salu-
brior reperitur. D. Tibiarum do-
loribus prostratus sum. R. Con-
sulunt medici ut iaceas nec
te loco moveas haud inepte
illi quidem ut per dampnum fa-
cias quod ante debueras. ego
nunc de illorum consiliis nil am-
plius dicam, sed tu ipse quanti
ea sunt precii tuo disces im-
pendio. Scientem consulerem quod
medici, sed respectu alio, ita
enim te iacentem fomentis
adhibitis instaurari posse
facilius opinantur, dum ad lo-
cum dolentem nec spiritus
adeo confluunt, nec humores
ut stantis confluerent, at enim
Deo te tuo in lectulo composi-
tum quamquam de salute corporea
fluctuantis sit sepositum intra
cures animique, et tranquillo
tantum sub accubitu mitigatis
angoribus depulsa aliquando
cogitare, qualiter res ibi sese ha-
bituram, et qualis status tui
conditionem metuam, tu de morte
que ipsam antequam veniat
tam familiarem tibi effice
ut non horreas venientem;
mors enim sola est que possit
mortale corpusculum ab omni
egritudine liberare

Oculos perdidi. R. O quot
95 simul vite fastidia, quot
feda spectaculorum ludibria
non videbis. D. Amisi oculos.
R. Speculatis fortasse non pe-
ctoris, hii si supersunt bene
habes, salva res est. D. Cecus
sum. R. Non videbis solem
amplius, sed vidisti, et qualis
sit animo teneas, aliud si non
vidisti, ut contra per sors durior

sit desiderium lenimentum ignote rei.
D. Oculis careo. R. Celum tecum
quod non aspicis, sed celi rector quem
cum spectandi facultas non
eripiet, multum illa clarior
est visio. D. Cecitate perpetua
dampnatus sum. R. Non videbis
amodo frondosas valles aere-
os montes, floreos cespites
umbrosos specus, lucidos
fontes, vaga flumina, prata
virencia quodque pulcerrimum
visu dicunt humani oris effi-
giem, sed nec scenum cumulos
nec redundantes cloacas, nec
lurida cadavera, et quecumque
aspectu fedo stomachum ledunt.
D. Oculorum luce privatus sum. R.
Ut malo huic nichil aliud
boni insit, quod quod hos ludos e-
normium pericula que deformi-
um habitum non spectabis
optanda cecitas, quam et se
optabilem fuisse sepe olim
fateare, equidem unquam nego
quam quidem spes nulla est quo
utrumque utilis terre parcerne
regimus pax humanis eximium
hoc contra statu perdidisse oculos
fugere ac solacium querenti esto.
D. Visum perdidi. R. Et fenestra
voluptatis aspectum, gaude igitur
clausisse unde mors intra-
bat, sicut fenestre, inquit
per quas mors ad animam iter
facit, luxuria pestes que alie
suos ministros ac satellites
immiserit. Cantum autem tue
dampnum est, tantum accrevisti
tibi crede. D. Perdidi oculos.
R. Perdidisti duces malos
qui in precipitium te ducebant
quondam, sepe quidem lucer-
na dissima per corporis totum autem
in tenebris erabit, iam
vocantem ad meliora spiritum
sequi incipe, et vitali probe
amorem clamanti, nolite
sequi que sunt temporalia, ac querere

que videntur etiam linquis
careo. Caecus carebis pluri-
mis si quos pretio caruisses
nunc venturis malis occulunt
vitabis ac cecitatis perfecta dole-
ant dolor ac pena ne ut lu-
geas cecitatem mentis oculos
aptiorem lucendum forsitan
quod dilatum est lumen oculorum
perdidi lumen dic vim suam
solent qui altum oculum amit-
tunt, illos ut aiunt acrius
vide. quod si ita est, quid tenear
nisi ut duobus perditis duobus
aliis acutissimis videas et
tunc fiat illud thiresie ceci-
tatis sed famosi obruunt
ora deus, totamque in pectore
lucem detulit. Infelicem te
puerque cecum et prorsus excecu-
latum si habet etiam perdidisti,
quod ut supportet tuo si pessimis
fuerat qualis, perditum neque
flebilis quod unum est genti
Oculos capitis mei perdidi
purga quod et assurgere quibus
non perdas externis penitus
ad intima reflecte. Illa michi
crede non in oculis habitat
felicitatis illa quam quidem
lumen oculis non vides, disce
ut in tenebris gaudere aut ti-
bi antipatri prius visum ex
tadit, illustrium fortasse, sed quum
cum cecitatem tuam amice mu-
lierculae deploraret totamus,
illa ne inquit vobis videri
voluptatis esse nocturna facete
ut quidem breviterque, multa enim
sunt et in obscuro gaudia
sicut et in luce dolor ulla. Ergo
aut tibi hoc solum hortator
sim. Amissos oculos gere.

At visurus male gaudendo
poteris preterea tibi nequitie
instrumentum, sunt bene ne sic quod est
quod doleas verum decorem visu
sed pietati ac sancto proposito
utilem nunc amissa, non
membra sed cum querit
deus, puram illum totum quod et

offer quem ubi acceperit,
quantum est reliqui acceptum
fecit vel sibi retinuit qui
cum dedit. Corporeos amisi
si oculos. Si ad celum mittas
consolare cum didimo quem
cecum ab infantia, itaque fuit
ceciatem usque ad exitum summo
studium exercitio insignem,
fare anthonius senem inquit
nichil movere debere ait eo
quod oculos amisisset quos et cum
muscis et muribus ac lacer-
tis, sed gaude quod oculi quos
illi cum angelis solum essent.
Anthonianum vero celestis quam
magistro discipulo dignum quod
Sum ad liberalium studiorum decus
applicas homerum ac demo-
critum contemplare, quorum alter
ut fama est dum mira illa
ac divina dictaret oculis
non videbat aut lucentibus,
alter vero oculos eruit, quia
videret multa que in ipso ar-
bitraba veri visus aciem
impediret. cum siam quod vel
laude vel vituperio dignum
sunt non disputo, sed invenit
imitatores, quod si picturam
forte sculpturam ve appetes
et phidie artem tibi inepte
delegeras amisisse te quod
negandum nisi hoc ipsum est
lucrum ab incepto similia re-
tractum cogi aliis, cecitate
incipias et inutilibus sunt.

Eiusdem tempus tece de sectis
nam thiresias de quo supra
diximus visu tecum cecitate
mo clarus fuit verum dido-
rus stoycus, sed familiari-
tate ciceronis quem secta
notior sua visum potum
audiens solatio teneebat cum
et ut Cicero idem ait libri
noctes et dies legerent
quibus in studiis oculis non
egebat. Hic et philosophiam simul et
scribis quod sine oculis posse

fieri vix credes. geometricis
que descriptionibus operam dabat
et alienis manibus lineas
protrahi iubens sic de illius
ingenio discernebat. Gaius
drusius absque oculis, sed iuris
civilis notitia tanta fuit
ut domus eius consultorum frequen-
tia quottidie repleretur. et
videbant illi qua iretur
ad forum cecus, qua iretur
ad cause victoriam non vide-
bant. atque ideo ceci ducis pa-
trocinium implorabant. Sed
clarissimus omnium, quos famo-
sos cecos habuit Appius clau-
dius et re cecus et nomine, qui
cecitate pressus ac senio non
privatis modo consiliis a populo ro-
mano quicquid durius vel
secto scrupulis incidisset, sed
auctore ac summa senatus rege-
bat universamque rem publicam guberna-
bat, tum consilio destitutus spe
reliquos omnes atque mentem
ipsam abiectis haud aliter quam qui
unius dampni compacientiam
et vitam et vite lustram prava-
tum desperacione precipiti
¶ Cecus sum nec quo pergam
video ¶ At dux tuus videt sive
is est animus sive unus aliquis
ex more ceti consilium digeneris,
cuius ductu non modo rectum iter
invenias, sed ad contemptum
vite nobilem et peculiare virtutis
actus ultros ac vestigia sum-
ma provenias, neque unquam viris
cui defuit quos sub fatum lux
amissa prediat. Contemplasti
aliud supra Samson dixisti
Simile civili bello apud lu-
canum Marsilie tuerentur
agit de quo re de quo quid
si poetice tube minus est fidei
illud certius atque recentiorem
recordare quos etate gestum
tua vide oculis potuisti Jo-
hannes boemorum rex dux
sine medio romanorum prin-
cipum alterius filius, alterius pa-
oculis que nimis multos ad ex-
tremum annos cecus bello ga-
llico inter Gallicum regem cum illo
fuit, ac Britannum sex iam
lustris agitant, dum pugna
illa diu approxima, cum am-
bo reges inherant inclinare
fortuna sue partis intelliget
duces suos clara voce com-
pellans, dirigite me inquit
cecus in partem ubi rex ho-
stium est, atque omne robur ex-
ercitus sui quod admisti ac
trepidi fecissent ut e equo sta-
tuentes a ducto eo se precipitem
dedit quo spectare alii ceci
quam oculis prosequi vix au-
debant, ubi confertissima ho-
stium in acie non modo fortiter
sed horrifice pugnans ruit
imitantibus et laudantibus
qui vincebat, rem narro
notam omnibus, sed nisi memorie
mandata sit peritura et quam
ceco glorie plena fortis obfuit
visu caruisse nisi ut quoniam
varius et non mirabilem fece-
rat stupendum cecitas faceret
¶ Cecus sum ¶ Scitam inci-
piam inde sistas querela Nam
quid aliud si vixes attulisse
tibi cecitas cernit quam quod de se
ipso cecus affectus conspecta-
des uno sit pueros comita-
tum gradiare

Perdidi auditum ¶ Iter- 97
rere aliud tedio ple-
num multa oculis, multa
auribus hauriunt tedia multa
utroque calle fastidia daturque
penetrant, quibus evitandis
ex equo pene optabiles vi-
dentur cecitas quam surditas
sunt tamen hee suas incommodi-
tates ut reliquie fere cuncta
mortalium, aliarum quam aliquid
non nego, sed parva mollius

ac vitati impar ubique. Nam sit hec an illa peior incommoditas haud facile dixerim, nisi quod illa periculosior, ista ridiculosior. Nam quidam non amentes videri solent quod surdi sunt, ceci vero magis miseri iudicantur. Itaque surdos risu, cecos miseratione persequimur. Sapiens utrumque contempsit, nec quid alius videatur estimat, sed quid sit. D. Auditum perdidi. R. Adulancium iam susurros atque obtrectancium mendacia evasisti huiusmodi, sed par malum, nisi quod acerbius periculosius est mentis quam blandiciis adhibere aures. Ille namque medicamentum aliquod, hee venenum. Inest semper illud quod sepe mordendo sanat, hoc mulcendo inficiat, atque ita peior est fictus amor vero odio. D. Amisi auditum. R. Iam quid aves olim prestitisse fertur tibi vel natura prestitit vel casus, ut sirenarum cantus surda tutus aure pertranseas, feliciorem te estimas quod unde pericula penetrare in animum potuissent, quot quoque alium inde mendacia, quot errores, quot demum molestie pervenire. D. Auditum amisi. R. Philomenam credo vel cytharam tubas quoque non audies, sed nec ridentes versos nec carpentes audies leones, nec frementes pueros nec altercantes aniculas, nec postremo his omnibus graviores undique personantes stultorum risus impassimos et inconditos fletus et confusas voces, quo nullus umquam sonus inamenior. D. Auditu careo. R. Multiplicabus erectus es scandalis, nulla re

acerbius falluntur homines quam verbis, magis hinc pericula quam surdo. D. Obturpuere aures. R. In periculosa pro corporibus patrie quam pro capitibus qui pericula a spiculatorum flatibus tumefacti sepe ad explorandum casu fugam quam pugne ceperunt. D. Auditum habet. R. Et ad aliis colloquium prohibitum tacitum loquere. Ciceronianum memor illius qui secum loqui potest, sermonis alterius non requiret, opimus et colloquium cum surdo quam purissimum legendo si scribendo quam ad antiquis, nempe loquitur qui legit ac ad posteris qui scribit. Ad hec celestis patrie libros, et qui legit deum audit, et qui orat alloquitur. In hoc fidei genus colloquio nec lingua nec auribus opus est, sed digitis oculis quam ac devoto animo. Et hic igitur ut consultis nostri Ciceronis complura amplectimur, ut hunc tecum animum, ut se surdum auctorum subsidio consoletur. Tu proinde si audire homines non potes, sapientes ab hominibus libros legendos stude, celum petra ac terras et maria respice, harum quam omnium auctorem in silencio contemplando. Nihil adhuc surditas ista nocuit, multum fortasse profuit. D. Auditus me destituit. R. Cum sit tonis a numeris diapente constet ac diapason, quibus de proporcionibus alie quam tractatur a musicis nosse vel surdus potest, et quod nostre sonantes vocis sedula quam vel organum modos auribus non auditis, si tamen oculis animo tenet delectacionum intellectu haud dubie proferat animo voluptati fingunt, et hos ipsos musicos animos surdos ignotos ... vel mori

sint, seque illis exerceat, bene
est, vel hinc quod sinceritas nocet,
melius enim multo est bonum fieri
quam doctum, et si quis habunde
sapiens sit, quisquis habundet
bonus est, at qui malus, idem
insipiens et indoctus est,
licet que sub celo sint eadis-
sime norit. Auditus clau-
dit. Bene quod hoc tibi prius
non accidit quam fidem, que
auditu maxime constat, acci-
peres, illam enim qua quid quereres
seu quid crederes, si bonum animum
ac volentem non perdis, cum
talibus cor intende celestibus
intuitumque aurem deo applica.
Non audio. At cogita et
dic tibi, si non audio quid seu
a me, seu de me homines lo-
quentur, audiam quid lo-
quatur in me dominus deus, ille
enim sepe bellum, hic loquetur pa-
cem semper. Nil penitus au-
dio. Multi silencium appete-
tes longis peregrinationibus
fatigati sunt, ut a quibusdam ab-
ditis ac semotis locis quod
cuperent invenirent, tu quod
ab aliis operose queritur tecum
habes, disce iam bono tuo
uti et turbarum (?) memor strepi-
tus, veterumque tumultuum tan-
dem in ipso silencio delectari.

98 [V]ite tedium me urgens
tenet. Experimentis
cognitum malum quo ne-
scio an quid aliud periculosius
accidie molestissimum per se despera-
tioni contiguum atque ad illam
via est, pro quo nominatum institu-
tum est orare in templis auxi-
lium implorare, felicium animarum
que terrenis tediis vinculisque
corporeis resolute celestibus
perfruuntur gaudiis ac serenitate
mentis invidia. Multa me
undique vite tedia circumdant.
Propellenda tedia cogitatibus
letis ac spe bona et amicorum
solacio et librorum et delecta-
tionum honestarum alterna var-
ietate atque exerciciis iocunde (?)
et inhertie fuga, sed et in
primis pacata tranquilla (?) et longa-
nimitate invicta, neque vel pre-
teriti odio vel futuri desiderio vel
metu denique, neque quidem ac
misera forent qui dum pau-
periem vitaeque tedia ac labo-
res temporales fugiunt in eternos
inciderunt. Sume Ciceronem,
nam loqui morte Catonis
hominis ultimum suis de libris of-
ficialibus excusantem, sume
loqui senectam et hanc ipsam
miris laudibus celebrantem,
et multis in locis disputantem
tribus extra accersendam ma-
num (?) mortem, verior alta-
tiorque melior ciceroniana
sententia, quia tibi et piis omnibus
retinendus est animus in custo-
dia corporis, nec iniussu eius
a quo ille vobis est datus, ex
hominum vita migrandum ne
assignatum a deo munus diffugisse
videamini. Quin et istud ecclesie (?)
tibi etiam dam credere, nisi te
deus is cuius est templum hoc
omne quod conspicis istis te cor-
poris studiis liberaverit, huc
tibi aditus patere non potest
et assimiam (?); cave ne aut
nullo unquam vite tedio ita
mortem cogites ut accipere
illam tibi licitum putes, aut
ullo gaudio ita non cogites
ut incautum illa eam impro-
visa deiciat.

[P]ennis sum carens (?). Cum vel 99
posses, si ut volueris ad
volatum, non ut vir ad
ventrem natus esses. Grave
corpus et inhabile est. Hanc
querelam rostro dimitte atque
Socrati (?), tu si vel pro actione deli-
rium fecerit, vel per finem labi

nequis, quid ad rem ita cum
viris bonis gressu sobrio. ge
stus ac saltus histrionum sunt
Sapientem ut in actibus ut
que in verbis, sic in incessu gravi
tas decet ac modestia. Gra
vi corde sum. Nec gravedo
una comitum senectutis esse
solet, ne qui illam amiserit
hanc excludat, quibus incidit
non etatis sed nature comes
innata est. unde fit ut et iuve
nes graves et senes leves agi
les videamus. Letum et si qui
sub corde sepe animus levis et
sublimis gravis habitet, corporis tamen
atque animi proporcio quedam pa
rilitas que si obvenerit haud
aspernanda est. Moles corporis
ingens est. Non miror quibus
invisibilis animi moles et con
stancia, hanc illi obice, nichil
grave erit. Mole corporea
demergor. Agilitate mentis
emerge et illam extenua,
ac dissolve laborando studendo ac
tuendo res multas et difficiles
agendo exercicio mentis et
corporis exilio voluptatum, pelle
ocia, accerse negocia, sperne
libidines odi intervallum tuas
animi mollitiem abice, sectare
duriciem asperis cibo potu ac
cubitu sessione intencione
perpetua, sompno brevi ac sol
licito. Mole corporea laboro.
Alius gravio, alius alio labo
rat. nullus sine labore vita a
gitur, sed quisque suum novit
alienum vel despicit vel ignorat.
Multum corporea moles
excrevit. Si hominis nomen
quod mortale est ab humo
dictum, sic maxime tibi erit, multa
humo obsitus, non pre tamen,
sic terrestris natura celestem ob
rue, que absorbeat in se sur
dam veni et male suade
credulam prebeat voluptati.
Grave corpus animum premit
Premi corrige animum ut

enormem sarcinam magno
nisu perferat ac cogitata se
pe celestia ingenia ex hoc
fasce corporee molis eripe
et micam ad altitudinem
provehe. Corporis onere
gravor. Et si vinci neque
at, nam quidem tamen studio enitere
ut in dies et vinculis tuis ac
cedat aliquid et sarcine de
trahatur. De Gravis Ingenii tarditate

98 Et gravi duro que sum in
genio. Gravedo mo
lestior, sed que minuit
si diligenter intenderis. At pi
gro abstruso que sum ingenio.
Tamen tamen igitur huic mor
bo indignatione ac lamentis
succurrendum putas longe alio
remedio res eget. Non est in
dulgendum sompno, non libi
dini, non cibo, non vino, non ma
nibus fabulis, non captande ex
cusacionis cause, et referenda ad
naturam culpa inercie suc
cumbendum, sed vigilandum co
gitandum, suspirandum, anhe
landum et interdum assurgendum
irritanda vis animi, excucien
dus torpor, propellenda se
gnicies, abstinendum volupta
tibus, incumbendum studijs.
Nil tam grave quod non levet
intencio, nil tam durum quod
non leniat, nil tam abstrusum
quod non aperiat, nil tam pigrum
quod non vegeat, nil denique tam
defossum, tam que abstrusum quod
non eruat, tam sopitum quod
non excitet. Ingenio tardus
sum. Cum velocitatem inge
nij laudem dicunt tarditatem
dicturos infamiam esse scio, ma
lim tamen ingenium tardum ac mo
destum quam velox ac preceps
Nam ut inde non insignis gloria
nec spes operum magnorum ita
hinc error quidem et turpis
ignominie metus est. Tolerabilius

aut multo est sicut inglorium quam
infamem. G. Ingenio segni
sum. R. Tardos equus stimulis
ut solet stimulos adhibe. Non
hinc tibi corporis excusatio, sed
laboris occasio data est. Sunt qui
statim quod non ultro provene
rit deserendum putent. At tu
Studiosum animum alit labor — prope ista contende. Quo sed animum
difficultas exigit, alit labor.
illic maxime nititur, id quod plus
estimat ubi resistencie plus
invenit. Scimus studio ingenio
sum Socratem legis. Disertum
quod Demostenem et quod multis
idem accidit. Singulare quidem
nomen pauci occupant. Va
cuor est fama quam initium. G. Inge
nio hebes sum. R. Non tibi pro
vectus ideo spes excepta, sed
industrie invecta necessitas.
Gloriosius autem tanto est studio
provehi quam natura, quanto satius
proposito bonum aliquid agere quam casu.
G. Ingenio tardo sum, perfusus
Nota — et invalido sum. R. Si citius non
potes, at certum stude. Memento
ad illam sacrum ingeniosis sobri
um acumen quidem. Sed volu
ntas. Ad quam quidem literas mul
prodesse, aliis obesse etiam optima
ti sunt. Ideo quidem deserentes studiis
in solitudines abiere, et exi
mie illius stare loco sunt igno
rantia literarum, vel quorum iudicio
preciosius difficile est. Id de quo
constat extremum accipe. Ne
te fallat, nec te vulgi stupor
nec stultorum voces moveant.
~~malum animus semper invenit quam bonum~~
~~claruma fieri~~. Itaque semper illud
optabile scripsi istud formida
bile res sudet, quod si ad virtutem
animi literarum lux accesserit, tum
demum consumatum quoddam atque
perfectum est, ea quidem de rebus huma
nis potest esse perfectio.

De Memoria debili

19.9 G. Ed neque memoria et in
firma sum. R. Est hec
alia senectutis infamia, haud
verior quam relique, sed ut vera
sit, huic quoque studiis ope subveni
as. G. Memoria labescit. R. Ad
esto ne corruat et labentem
ingenii claritate sustenta. Fac
quod minus ruinam minata
adhibe repagula oportunis
locis et facile crebris ac vali
dis annulis circumvalla. G. Me
moria fessa est. R. Diligentia
et artificio illam stringe cu
ctis ingeniis menti ope quod de
fectibus occurrit industria, nil
patitur perire, nil minui.
Hec est que philosophos et poetas vi
vacissimo ingenio ac stilo,
hec est que decrepitos orato
res voce solida, validis quoque
lateribus ac tenaci memoria
servare potest, quod ni sic esset
numquam Solon et quotidie
discens se senesceret et propinquum
agens spiritum ad colloquium
assidentium amicorum expa
llam morte consurgeret. Non
Crispus acutissimum illud ac
profundissimum volumen re
pertum inveniens in extrema pro
flexeret senectute. Non Simoni
des octuagesimo vite anno
pervenit in certamen iuvenili
le fervore animi senili aut
maturitate descenderet. Non
quinto et nonagesimo Socrates
ardens illud opus ac mira
bile et prope centessimum Sopho
cles tragicum summum sub decem
summa complecteret Edipatem.
Non octogenario maior Catho
nulla mutatione vocis aut
laterum ullo memorie lapsu vel
in qui scriptum accusatione de
fenderet, vel Cassimos orato
res ultro ipse ad iudicium voc
caret. G. Infida memoria est.
R. Noli ergo illi fidem sepe cal
culum feram pone, quamquam
credideris confessam exige
et quod omnibus facimus et eras

nunc facito non est tuta dilacio
sic eximalis si quid boni potes
elice fides socii desidiam parit
diligencia presidia ⁊ Memoria
pene nulla sunt. Certa est vere
tradicio humanitate ut qui
pauciora meminerit minor
illi fletuum causa sit, ubi nec
emendacio nec pena utilis
locum habet, quid superest
aliud quam obliuionis auxilium

Eloquium deest. Altero ge
Ioo rendi odii instrumento cares
Nature beneficium agno
sce, que ut magnum tibi in
cipites reos sit in te non
paruum fructum sunt eripuit
multi per eloquenciam perire,
si hunc dubitas peruisis elo
quium principes interroga Nam
innocenciam ob hanc causam pas
sim pernicium plena sunt omnia
in quibus idem ipse periculo qui
excellencie est maior ac nocior
fama sunt, quibus obstinatam
non impugnacium est salutis
confinge aut abesse periculum
disertis innumerum abest labor
Nichil est in rebus tam mire
pro quo tanti labores tante
que vigilie ultro suscipiantur
flatum volatilis sic exerceri
tam solida quasi verus in
verbis sit ⁊ Eloquencia michi
est. Est fortasse multum securi
tatis quod non esset si eloque
ncie multum esset. multe quam
in quibus et forsitan tua
ut vita sit et tucior fama
erit ⁊ Nichil est eloquencie
Cura ut sapiens sit aliquid in
innocencie, ut uincit illa eu
pancare. hec sunt omnia Non te
insignius poetarum, non te ma
ior oratorum facultas that
ymno vero inde ut subito dein
intenti sit te vanitas a tamen
hoc age. hac ad illam iturum

viam, indiguum quid ut nil
melius sit nil iam rarius
vtriusque eloquentia ipsum quam pau
corum dixi, multo est brevius quam
verus adeo quam omnes sunt omnes
negligunt, quod pauca sunt
omnes appetunt, omnes experi
untur ⁊ verborum inops sum.
Rebus intende cum in vbi
enim flatus et labor et eloquium
In rebus quies, veritas ac fe
licitas ⁊ Loqui nescio. Ma
que minus sciunt, magis age
gestiunt, equitandi insciende
quo imponere, vix illud inde
dimulceris te loquendi ignarum
saltem pudor ad tacendum co
gat et si loqui nescis quod
alii audiant, disce loquentes
alios audire. Non est minus
tacere artificium quam loqui ad
sit tacens atque facilius ⁊ Non
possum exprimere quod in corde est
Si intellectum pelles magis
quam et alias qui in ore sunt
sensibus iocunda vox et vo
lubilis lingua a non suppetit.
quiesce Noli quod infelicius
succedit temptare, quam ergo bono
tuo non tam equanimiter sed le
te utere alienum linguam e alios
neu linguarum saltem quam super
vacuas ceteras sine inter alios
loqui. tu intellige cum se
verior, tunc magis exinge
nio voluptas quam eloquio pa
ritur. magisque continua et
plus quietis, et mundior in
genii ⁊ Loqui mihi loqui
pudor impedit. Magnus
hoc viris accidisse notum est
frontis imbecillitate non
vicio lingue vel ingenii, quod
si cum multis regulis a cu
pacias, ac cum vno loquere
et clariores fateor graviores
dulciora colloquia non ne
gabis si non idipsum potes ad
te reddi tecum loqui, quas

tam superba moniti tumidque dome
sticam collocutorem exacta, ipse
ille quidem presto est, non insidiatur,
non irridet, non invidet, non
fastidit, non exactam atque la
boriosam querit eloquentiam,
confabulationibus gaudet fami
liaribus, interrupit quod si nolueris,
qui et multa sepe loquentem
silentio acquiescit, disce tu con
tentus esse, qui non qualiter
sed quid dicas, seu potius quid
dicere velis attendit, disce tibi
theatrum honestissimum medio
pectoris extruere, disce non hominum
sed virtutis applausum optare
et aliquod sine strepitu gaudium
contemperat quod modestia, quem
profecto non unquam extinguerit elo
quencia, disce denique non ad
pompam vivere, quo vix magnum
malum vita hominum habet. Ratio. Blesi
oris sum. R. Assues ne alicui tibi
gravius accidisse quam Moysi et tam
dei amico, at qui seu antiquos
repetas seu moderna exempla
ut multa acciderunt blesi viri
optimi multique disertissimi
scelerati si compares, quibus
utrumque contingit singularis elo
quencia et excellens virtus.

De Amissa Lingwa

Quid quod linguam ac lo
quelam perdidi. Ratio. Quid
si securitatem et requiem
invenisti, quod multos malum
immoriens lingwa pessimum de
est volutus, stulta quidem, sed
quibus volentem videar fecisse
que nec faciunt nec sunt, regi
tivus est, qui israheliticum re
gem filium quod eius se occidisse
confessus dixit, ac facti innocens
mendacium penam luit, ut predictum
cesset, quid est labor videre
fabulari, finge contra verba
simas librare cogitare, quod eo
quod dicas, quod quam suave ae
rem verberes, ita cum vocem
ipsam diffiniunt, qualiter quoque
illa modo linguam, sed velis
quid corpus moveas. Nam et
hic se porrigit pes una retro
rite qualiter meditabundus humi
frontem defigas, quod cohersum
ne manum porrigas, quo tra
ferras pede. An non satis hec
hec opposita gravitas et precepta
prene musicis opera ut dulcis
sones audisti. An non vere loqui
labor, et silentium quies. Ratio. Ulla
tenus loqui possum. R. Cre
desiciente dicebam eloquentiam
multo dignius perdita reperitur
lingwa. Dum quia loqui nequis
tace, et quod necessitas iubet
volens facito, quod ipsi qui loqui
possunt sepe utilius facerent, sepe
dolent non fecisse, tace itaque
neu te dampnum pati putes.
Tacens cogita, et quiescens
tecum loquere, que meliora ve
quam perorare, ne deserentur quidem
negent. Ratio. Mutus factus sum.
R. Si muti fuissent Cicero et
Demostenes et diutius vixissent
et levius obiissent. Ratio. Lingwe
usum omnem perdidi. R. Et me
tiendi consuetudinem et falle
di artes et iniciandi querendi
quod infamie materiam, plures
enim lingwa sunt quam factis
infames. Nulla pars corporis
ad nocendum promptior, ad fre
nandum difficilior. Multo quoque
quod magnum aliquid ac rarum
pertulit ille qui dixit: custodiam
vias meas, ut non delinquam in
lingwa mea. Quod tu scimus
quidam vir qui ad discendum
sacras literas accessit audivisset
sunt abisse dicitur, nec amplius
audire voluisse, cum quod post
longum tempus preceptor illum sui
admirans visitare quod
tam diu abesset, ceptum opus
omisisset, audisse quod primum
unum omni studio posset imple
hanc tibi custodiam et hor
rendam seu a natura quidem

seu a fortuna oblatam ne con
tempseris, libens quam te regendam
prebe ne vel contra fortem tuam
talitres linguam amisi
Nunc maxime quod sapiens
iubet omni custodia serua cor
tuum, eduabus custodiis ad vnam
redactus et dimidia laboris
parte liberatus facilius pauca
custodies et propria vigilan
tius linguam perdidi
In quibusdam paucis nobile
et argutum membrum in ma
gna autem parte hominum nocens atque
pestiferum, et quo multis ca
ruisse sit melius, sic non solum
in seruo vilis ceruitur quod
babtrans autem lingua mali
ps pessima serui, sed in ple
risque etiam liberis, quibus
nil peius dedit natura quam lin
guam. Bella doli adulteria que
le omnia pene cessarent, nisi
lingua malorum semen et spar
geret et foueret. Linguam
perdidi R. Si malam lucratus
es plurimum. Magne enim di
uicie sit esse inopem malorum
hec qui non habet diues na
scitur, at qui perdit diues fit
et nouo auctus censu perdendo
inuenit, quod inueniendo
perdideat, quam si bonam perdidisti
deo idem cor conseruna, remis
sisti quidem quo placeres hominibus
serua quo placeas deo, cum
si lingua non poteris corde
loquere. Hec enim de malis scriptum
est, labia dolosa in corde et
corde locuta sunt, cum non et
piore in corde quam labia esse
et ipso etiam corde loqui possunt. Volu
sunt aures dei, vide quam sit quod
alibi scripsit idem, non est
occultatum os meum a te quod
fecisti in occulto. Nulla eius
secretissima cogitacionum
abscondita est deo, nec tacitus
minus quam clamantes audit
ymo non est apud illum clamor
altior vehemencior quam quem
cordis clamante illo silencio
delectatur. Hunc clamorem com
pressis labiis prebebat ille
gregis primum, postmodum populi
pastor famosissimus, qui au
dire meruit vocem dei dicen
tis sibi: quid clamas ad me
non loquebatur, et ad clamabat
immo quidem loquebatur, sed cor
de. Sicut autem qui deum audit
non est mutus, sic quem deus
audit non est surdus.

De virtutis inopia.

At virtutis inops sum
R. Verum dampnum iustus
dolor. Nam quia alie omnes
inopie vales aut fortuite
violente esse possunt, hec vna | 107
procul dubio voluntaria est.
Cetere autem vel in corpore vel in in
genio memoria quam vel eloquio
seu exterius in rebus sunt, que
quidem omnia non qualia exo
ptantur obueniunt, sed qualia
cuique sors tulit. Hec vna
autem in voluntate consistit, que
pro arbitrio se cuiusque mode
ratur atque efficit, neque enim ali
a potest esse homini voluntas
nisi quia volt, alia est qua
et hoc ipsum volt et quecumque
volt alia. Alioquin si vt viri
ue quam ingenii siue eloquii, sic
optimi defectus inuito accidit
sic accideret voluntati, nec
premio digna virtus nec suppli
cio digna esset iniquitas.
Nunc autem non voluntas vbis
hec aut illa, sed huius atque illius
electio ac libertas nascenti
bus data est, que vos bonorum sequaces
bonos facit, in diuisimum malos
vti licet ac ut libet, et si ut
bene vti libeat, haud dubie
dei donum ut male aut potes
tas illud perimitis non licet

ut non tamen voluntas bona v-
tutis et mala vicii radix sit
atque ita virtutis inopiam non
patitur nisi qui vult / qui pa
et maxima pars est virtutis velle
virtutem volo / nec
assequor R Multi se putant
id velle quod nolunt / sic quisque
se fallit / seque boni amicum
non modo aliis / sed sibi etiam
persuadere nititur / nec tamen fa-
cilius persuadet quam delectabilius
vera virtus / falsa virtutis opinio
sit delectat / ut et rerum et a-
micitias falle et falli insuper
dulce sit D Bonum me velle nec
posse ideo bonum sit / ut sit ita
velle non sufficiat / desiderio o-
pus est / eoque non modico / sed ve-
hementi / vos autem mala vestra
ferventissime cupitis / bona
voltis tepidissime / unde fit
ut divites multi boni autem
paucissimi / nam quo minor sit
tocius adoptatio ardens in-
tencio quam voluntas lenta pro
vehitur D Vellem bonus esse
si possem R Stude / nam poteris
et pro bona fide vis esse / iam
incipies / sequaciorem vitam en-
im minima tenacem non habent
gratis / quid de virtute speres
qua nil in rebus humanis maius
est / nil clarius / non tu illam que
dimittens curare / sed ut certam
atque unicam iter ad felicitatem
cogita / trita illi / et insiste
summo nisu toto quam animi pondere
neque vero temporis particulam ut
te tamdiu exercitio / sed ut
ordinario vite officio / quod te
bonum et ultimus effectum reddat
faciet / universum temporis omne stu-
dium impende / quod rebus sepe
vilissimus impendisti / et ad
memoriam refer magis efficax
quam contemptus verbum marci
varronis fex saturarum eius li
si quanta ope summopere institisti
ut tuus pistor bonum faceret
paneni / eius duodeciam partem
dedisses / ipse bonus iam pridem
esses factus / quod sic accipias ve-
lim / non ut tenere pariter que ex
frequentatis actibus habitum
respondet / cum quanta sit fides
experti sciunt / sed celesti sapiencie
spiritali optime / sunt quam con-
siliis atque auxiliis te virtutis
que vere per hanc quantum salutis
debitorem statuas / sentias
quam pia confessione / Illo animo
quod quam est septimum Nemo potest
esse continens nisi deus det / et
hoc ipsum erat sapiencie scire / cum
esset hoc donum tibi nominatum
datum credas / atque ad omnem virtu-
tem intelligas referendum D
valde eidem esse cupio nec
sum bonus R Cum valde cupi-
as rex docebit integre volun-
tatis indicium perseverancia est
aut continuum dei donum virtus
et perfecto eam largitor ille
syderens nisi constant optanti-
bus instanterque precantibus non
tribuit / sine tamen in re / et e
sunt partes ingenii humani
et ad intencionem secunda res
egeat / cum et continua eget
et diutina / nam quod studio queri
repente non provenit / sic quod
quam te virtutis pervenimus opus est
diuno / Omissis curis / neglectis
quam omnibus / hic manibus idque
fiet alacrius si meminerimus quod
descripturum ante oculos habemus
ad hoc unum atque ad nichil aliud
te venisse in hac terrena ha-
bitacionem / et hoc a te unum exi-
gi / ut veniam quibus celum
petatis / ita ut quidque aliud
vel dampnosum sit.

Avarice stimulis urgeor
Bene ais sic stimulis
Nam et crudeliter urge
cupiditates stimuli quidam / et
quieste opes spine sunt / Ista 103

Nota (left margin, beside "si possem R Stude")
Sap. 8 (right margin, beside "quod quam est septimum Nemo potest")
Nota (right margin, beside "sum bonus R Cum valde cupi-")

eum vocat qui mentiri nescit, spectare vos divitie que vos quidem torqueat et quesite. At si tor- pusillum si nature si vite mise- rias brevitatem videbimus te frustra superatum auribus angi et pauciore egente multa desiderare. Insuper divitias quidem inhias partam non tenere, ita ita quo nullo modo que de re quo nichil est stultius. Multa querendi appetitu urgeor. Nec advertis quod inter querendum tempus et vita. cum illa quibus elabuntur. Sic mera plenitas in manibus, divitie vita habundare videntur divitijs indigentes. Itaque indigentia illa prestat supervenit aliis et divitijs habundantes indigens vita. Non hoc testabatur ille sapiens ubi loquitur de eo parsimonisante, qui dicit inveni requiem michi et nunc manducabo de bonis meis solus, et nescit quod tempus preterea, et relinquet omnia alijs et morietur. et secundum alibi qui acervat iniuste alijs congregat, et in bonis illius luxuriabitur. Terribile dictum sed quod quottidie quod se oculis ingerens, nec ideo proficiens in auro avaricie. Demum Crisus avaro inquit nichil est iniquius, quod amare pecunias, et ut scias quis vos omnia consonat. Ut ait Archita ut existimatur sapientia consonas scelere. Periculum inquit Cicero fugienda cupiditas. Nichil est enim tam angusti animi tamque parvi quod amare divitias.

105 Invideo. Superior affectus ut bene tibi esset optabat hic ut male sit alijs tanto quam ille et avaricia peior binor bene ero. Sapius idem de quo modo dicebam requiam inquit est oculus invidi insaciabilis oculus cupidi. Invidia torqueor. Invidiam scito non invenere tyranni maius

tormentum Flaccus ait. Si quod ad vivos tyrannos pestilenti auster impellente tusslatum est. Invidia cruciator. Simul et penis et plecteris expedita iusticia. Vicini felicitas in pectus invidiam. Credo hercle nemo unum regi parthorum aut persarum invidet, nec illi vobis quidem fuit, qui vicinissimum invidebatis quia vicinitatem faciebat imperij magnitudo, sed ante non satis est vestris proprijs malis angi, que tam multa sunt, nisi et aliena bona vos cruciaverint undique miseri et insani. Victimis invideo. Tacitus mos invidia lippa est longinqua non videt vicinitas atque prosperitas invidie sunt patentes. Invideo alienis bonis. Sic es invidus et pusillanimus scito oportet omnibus externis illum pigrus invidia altos datos non astendit illum quam miserius. Itaque reliqua omnia bona aliquod licet sim proponit. hec solis malis pascitur et torquetur bonis, et quod alijs optat iam sibi est mala. Alexandri ergo macedonis dictum placet. Invidos homines nichil esse aliud, quam tormenta seu tortores suos proprios, leonis adolescentis verbo gaude.

Ed irascor. Ego adversus opem pollicitor non magis non fortuita enim illa sed voluntaria sunt et in vestra potestate, quibus te igitur cogit. Irascor offensus. Is fortasse qui offendisse te arguitur se offensum a te queritur, non tam est offensare quam insolentie. Ira est... 107
furoris ergo ira furor brevis est inquit Flaccus. Si autem a plerisque mala consuetudine et impatientia longus furor. Ennius autem initium ira dixit insanie cum plerisque unius illarum sequitur finis et insanie

sit et vite Si quidem hec eciam
pestis ut superior. et si sepe a-
lios semper tamen alios possessorem
suum torquet et cruciat, ut mi-
retur unde quibusdam videri
potuit huic nescio quid melle
dulcius inesse. Sed fortasse vel
nimio dulce aliquid efficiunt. Dolor
Humanum vero nichil nisi amare
habet. Ratio Irascor obiurgantibus
vix iracundius umquam adeo
quisquam fuit, ut nulla re lacessi-
tus irasceretur, nisi forte Celius
senator iracundissimus ille mor-
talium qui clienti suo in omnibus
sibi consentienti atque omnia confitenti
irascens exclamavit, dic ali-
quid contra ut simus duo, durum
caput qualem tulisset iniuriam
qui obsequium non ferebat. Dolor
Irascor quia offendor. Ratio Hac de
parte vulgo plurimum erratur,
queruntur cause, finguntur offense,
in quibus hiis ipsi que vere sunt cause
ire modus excedit. in omnibus
peccatis velud aliquid excusacionis
obtenditur, et est excusacio ipsa
excusacio peccatum. Tu quia non tibi
ut deo pareant irascens, et tamen
deus ipse totidem verbis ac rebus
offenditur, nec semper irascitur
vos omne vestrum tamen elapsum
ad iniuriam capitalem trahit
impaciens genus. Dolor Irascor si-
militer. Ratio Si de te quidem male
Si de republica modo non vera, sed
iusticia illa sit optime, et as-
sumam in ordine ut dicere solet
Ciceronianum, illud est tenendum
ita procul ut absit ira qua
nichil recte fieri nichil conside-
rare potest. Iure ergo laudatur Archi-
tetharentini dictum platonis
amica sui servi quare primus eo
versus sumerem inquit. ex te
debitas penas nisi iratus essem.
Alter iratus suo non impune
ut Archytas sed amico commisit
ut suppliciam exigeret verbis ue-
se ire impetum. quo non decet
impellere hec here quam stulta

sunt itaque debent ne sequaces
suos ut solita est in infamiam
cladem quam precipitet.

Gula vexor. Dixi iam
hiis mederem quem
vitiis accidunt nunc quibus
sponte egrotantibus medeatur
Gula saciate Prospere
id quidem nulla res tam vilis
tam soliciatos vos habet stupor
et pudor est cogitare quo se hu-
manum inclinat ingenium ad
maiora creatum in respuendis terre
tractus celique abdita penetra-
tis meditatur escis et hamos
et nassas et laqueos et impares
volucres imperio parere et pe-
dum vobis docuistis ad nil aliud
nisi ut gule satisfiat, quam non
non modo explendo sed onera-
do fatigatis, et angustum ven-
trem varia arte laxatis ac pre-
miis cum aliquanto utilior fames
esset utilissima vero sobrietas
et sedo illi ac mixto sacculo
puto quam cum silvis et nubibus
et fluctibus pacem linqueres
Ista tam avide res hic est non
aliud ante alios mos, hec sunt
artes que liberales fuerant
mechanice evasere, ipsi quam qui
bellorum duces ac patres patrie
esse solent, venatores atque
aucupes facti sunt, ut quam nulla
sit illam esse reliquam spem
salutis nobilitati clament. quod
est gule, aut procul dubio va-
nitatis hoc malum nullo melius
modo quam glosa quadam indi-
gnacione, et veri ipsius estima-
cione extinguitur ut sensim
ut Ciceroni placuit, ut repen-
te ut Aristotili iustum est melius
confert cogitacio exitus quod
ad omnibus certus est sit que
tamen hunc primum atque luxurie

107 torpeo in agendis. Ratio. Minime
mirum si post gule sin-
dium pregravatisque corpu-
sculum animi torpor obrepat.
Dolor. Animi agravor torpore. Ratio.
Torpor hic ex impressa volupta-
te oritur. mox ut bonum bene
velle inceperis ardor erit
atque impetus. ardor enim qui ad
ad multa sit pessimus est optimus
ad virtutem. Dolor. Torpeo et ad bo-
na opera lentus assurgo. Ratio. Et tor-
por quidam animis insitus, nec
unus quidam ardor generosa pectoribus
animi. sed et hic ardor accedit
et ille torpor excutitur. Fuga
temporis intellecta que tanta est
ut vix metiri eam quivis ce-
ler animus posset. et speciem virtu-
tis adamatam, que talis est, ut
si corporeis oculis cerni posset,
quod volt plato, mirandum sui
amorem paratura esset. Hinc
te amor igitur illinc metus
excitet utraque compunctionis. ut
qui amat enim nec qui me-
tuit torpere solet. et cum hoc
ipsum nec torpor. sopor quoque vos
noxius preoccupat ad divinas
laudes surgentes nocte per-
tendum non est sompno locus
aut inhercie ubi vos hinc
mors territat, hinc honestas
allicit. quibus enim nunc magna
pericula. magnaque premia
consopitur ubi ad ista re-
spexeris redibit vigor ad animum.
Fugiet sompnus ab oculis
cogitanti quantum nunc etiam
superet imperfecti quantum tum sicut
ociosi, quod quia non sit longas
etates inutiles effluxisse
compiciat et senes attoni-
tos ac stupentes dicere, quod
quasi in tot annis egimus come-
dimus bibimus. dormimus sero
tum experrecti sumus, cuius mali
precipua causa est torpor iste
quem querimus abigendum

in tempore stimulis industrie freno
providencie. ne cunctando ad
inglorium finem cum multitudine
rapiaris.
Dolor. Fatigor libidinis. Ratio. 108
At qui libidinem torpor
gignit. gula autem illum
parit. Dolor. Nimium igitur filiam
post parentes sequi. Gulam licet
et luxuriam quam vobis esse
cum beluis. maximeque bestia-
lem vitam veram facere sapi-
entibus visum est. Itaque cum
sint alia complura mala ullum
vilius. Dolor. Libidine rapior. Ratio.
Retro nam nisi ad mortem
anime et corporis. et infamie no-
tam et seram penitentiam. et for-
tasse inutilem. Dolor. Hinc igitur
ad rapientem sequere. que te
tales rapiet ad exitus. Co-
gita autem dominabilium horum,
sed vilium ac regnorum quibus tibi
precium visu precium auditu ma-
num dabis. Audi enim quid
doctissimi viri senserint ac
scripserint. voluptates inquit
Cicero blandissime domine
maiores partes animi a vir-
tute detorquent. In hoc
inquit Seneca nos complectuntur
ut strangulent. Nondum aliter quam
quos latrunculi viatoribus insi-
diantes ac pervenientes decli-
nande sunt. Inquit valde pro-
derit si istud preclarissime di-
ctum sibi quisquis hac peste
laborans accipiat. Vince
inquit animum. cave deformes
multa bona uno vicio. et tot
uniusmodi gratiam maiorem cul-
pa quam cause. culpa est concul-
pas. Itaque facilius fiet si
quis acuat rei vilitatem ob-
scenitatem. brevitatem.
finem cogitet ac longum
dedecus. Horreque fugiatis
forsitan ut momenti unius
illecebri multorum annorum pe-
nitentia vel eterno forte supplicio

puniendas **De Superbia**

149 Superbia extollor. R. Quid
aut superbis tua et cuius
tu ne tantorum malorum fa
sce obrutus atque oppressus ex
tolleris, qui si te omnibus malis
explicatum victum cum aliis e
rectus attolleris hoc uno bo
na corrupisses. ~~Nichil e-~~
~~nim odiosius deo quam superbia~~
per hanc ille pulcherrimus creatu
rarum corruit, et quid tu pe
ccator vis ascendere, si sic illa
abiit quod accidit, quid per hoc
aliis culpis quantum tibi eve
niat arbitraris malum sarcinis
tuis cumulum superimposuisti. G.
Superbia erigor. R. Cur queso
an non te morientem, an non assidue
senescentem, an non peccatorem
an non mille casibus exposi
tum, an non morti obnoxium
incerte, an non denique te mi
seram ingenuisti, et non famo
sissimum in hominem advenisti,
vel miseriis tua que intrat
hominem, sacre velim quod te hoc
potissime ad superbiam tractat
an fragilitas membrorum ex
terius quoque morborum, an vite bre
vitas, an ?etatis anni, nec
spes vanissimas, metus quoque
perpetuos fluctuantes, an preteritorum
oblivio, an ignorantia fu
turorum ac presentium, an hostium
insidie, an mortes amicorum,
an adversitas presentium, an
fugitiva prosperitas. Hec non
alie sunt nobis ad superbiam
scale quibus ascenditur ad ruinam
At qui certa homini piacula,
et si invenisti aliquid tam excu
sationem superbia, superbia et in
vidia ultimam habet. G. Doleo
me superbum. R. ~~De peccato~~
~~dolere primus ad salutem gradus~~
est. Et sicut superbia est extolli
sic humilitas est dolere, seque sub
mittere, quod quidem facile fieri
erit, mox ut oculos in te co
intentione reflexeris. Quod ut
ita sit nolo tibi nec optet

librorum partes scriptas ad usque
peccata contegere, hoc satis est
tuncta arbitrii tui esse desi
tura illico ut bona fide vo
lueris ut quod aiunt receptui ce
cineris, teque ad tua signa
converteris. Quod ad prius ma
lum attinet, unum illud adice
rem, superbiam esse egritudinem
miserorum ac stultorum, tales
nempe sunt haud dubie qui
superbiunt, neque enim aliter super
birent, neque vero sine causa
in libro sapientie septimo est dees
insipientes et infelices super
modum ac sunt superbi, et rec
te ac sue si sapient humili
ta conditionis nubecula te
cognita. Dic enim eodem libro
septimum legis: Rex hodie est
et cras moretur. Hereditabit
serpentes et bestias et vermes.
Initium superbie hominis apo
statare a deo, quum ab eo qui
fecit illud recessit, quale ini
tium omnis peccati est superbia non
sunt reliqua quibus acriter
conspectum monstrare est superbi
hominis.

Febribus estuo. R. Estus 150
hic aut tempore finiendus
aut fragore placemus sectu
bene erit. G. Febribus urge
or. R. Res hec quidem naturam imitatur
plus habet impetus quam diu
turnitatis, et sepe durare al
teram facit aut citius expun
gat a iam absolvit. G. Fe
bribus teneor. R. Non longum
teneberis, expecta cito te vel
sanum oportet esse, vel liberum
utrumque optimum. G. Febribus
laboro. R. Illico quiesces na
tura morte confligit aperire ex
itum duelli, ipse est hora vel
hunc te morbo, vel omnibus ex
emptum. G. Febribus ardeo.
R. Quid mali est citius ardere
quam eum de quo precedentes
tue septem primi sunt querele

quid si alter ardor salubrior e
altera, quid si ardor t[ame]n c[on]tinuus
asper optabilis sit quitur de
inq[ue] boni est p[ro]lis vite ma
la brevi gustu p[er]hembus
amore supplicas ut infini
tas amaritudines declinare
studeant, qui tam c[on]tinuiter
paucis horis amaritudinem
tolleant, atq[ue] his augustiis
distant illas euade, quibus
ut physicus nec herba me
debitur, nec dies rectitus
nec mox c[on]dem ¶ febribus
urar. ¶ pervivid tibus ex
cogitatur, fer te alys viri,
tam totiens alia vista sunt
et de supplicio c[on]silium cape ex
c[on]busdam malis remedia
c[on]flantur ¶ Sepe prius dolore
prius ut ventum ac q[ui]bus
dantur admonuit. sint q[ue]
realis qui molestius erat,
felix in mandum breve, q[uo]d etiam
refrigerii causa e ¶ ffebribus
exerceor. ¶ Has iam longe
valitudinis estimator ydo
neus, vos enim homines dei
d[ona] nisi amissa, vel inc[on]missa
no[n] nostitis ingratum genus
¶ ffebre vexor importuna
¶ diu simul esse no[n] potestis
nemo diu ardet, aut illa te
deseret aut tu illam

III ¶ Iliacam patior, dolo
rem. ¶ Sperate magne
quidem quidez q[uo]d iam tri
stius metuas, nil est dicant
aut ad extrema gaudii p[er]
venisse principium est doloris,
sic extremitas doloris princi
pium gaudii sit oportet ¶ Co
mmune lex hec e, altum ex
altius fine oritur ¶ Dolore
torqueor yliaco. ¶ Spes e
fateor acerba solacium, nil
acerbius pati posse. ¶ Yliaco
crucior dolore ¶ Tum dolet
ac mecum ille miser e vn
dique, tibi p[er] alta miserie

metus eripitur Nam q[uo]d oro
metuat qui ipsam q[ue] ab
omnibus metuitur mortem
sperat ¶ Yliaco dolore dis
trahor ¶ Disce viuens mori
q[uo]d q[ue] no[n] nisi semel fit, sepiu[s]
experire facies secure q[ue] tam
semel, quod tam sepe tem
ptaueris, nichil enim novum fa
cies Simillimus dolor yliacus
morti est, nisi q[uo]d mors facia
lius brevior q[uo]d ut q[ui] hunc
fortiter tulit, nisi metus alter
interveniat, multo iam fortius
sit laturus ¶ Dolore torque
or yliaco. ¶ Magnitudo ipsa
doloris finem spondet, nemo
enim diu moratur ¶ Timeo
q[uo]d dolor extasim pariat.
longo fessum dolores brevi
tristes suspirio ¶ Adventile
extasim intelligo. ¶ Vix
id q[ui]dem intelligere, nam et re
pente advenit et prius intel
lectum viribus suis privat ¶ Lim
qui aio impio. ¶ O felix q[ue]
rem n[ost]ram ut q[uo]d aut dul
cissimam sine sensu sis obitu
rus ¶ Sepe extasim metuo
¶ Sepe mortem exanimis
¶ Extasim sepe mortiferam
metuo. ¶ Hanc plus q[uam]
semel experiri nequibis, nemo
enim plus q[uam] semel moritur
quod aut optimum mortis
genus esset inter doctos ac p[re]
claros viros aliquid quesitum
e vbi Julius cesar interfuit
sumus vir et impio, et docta
qui et ipse t[em]p[o]re extremo ut
de illo dictum est repente lim
qui aio solebant, quam que
stionem ille sic absoluit ut re
pentinum atq[ue] inopinum initium
commodissimam diffiniret sima
et p[ro] pietati rerumq[ue] religion[i]
fortassis asperior videatur
sic talium et consimilibus sapienti
et presertim pijo vere q[uo]d religio
so vivendum e, ut sibi mors re
pentinum aut subitum esse possit

et si quid tue madat animo celeri
tas ipa non noceat et psit cor
pori
Oto core langueo · Dum
117 langueat hospes corporis
animus bene est · quintus tu
gurvolo suo enervat · saluus emu
perat · Toto core crucior ·
ingens malum · Stoyci unum
in rebus humanis bonum dicunt
virtutem, et primus alii alia · hec
verior tu vualior qz sima visa
est · cui consequens e unum qd
qz qd huic bono obviatur ma
lum esse viciam · quo fit ut do
lor corporis molestissimus licet
malum tu utique no sit · Heu
in miseris eo torqueor tu dispu
tas phice fabellas · Jure te
miserum dicis · ul hoc ipo qz hu
mane vite reglas fabellas
vocas · Sonora qz in scolis
famosa p libros · sed nec eculeos
nec egrotancium ascensia
grabactos · dux stabunt qz fa
lunis qz probant · vulo ro
et ad dolorem · et ad egritudinem
et ad mortem prosunt · sed no
omnibus quippe · que no omnium in
sedere pectoribus · et profecto crebro
credita no sunt · salubria esse
sunt · Heu ego crucior tu dis
putas · Iste tuus dolor necio
aut levis erit · aut intensus
atqz ita ul facilem ul breue
paciam reqult · Heu nimis
crucior dolore summo · Si su
mus nempe brevis est dolor
parce gemitibus · aut fugiet
aut fugiat est nate · sic utraqz
libertas in foribus · Interim
forti aio ferre molestia preciosissimum
ac virile est · Speciosum
dictu fateor · factu ut
possibile quidem reor · Non
impossibilitas quidem verum e
sed mollicies homini · que virtuti
dimicas desertores fecit et fa
ciet · dum omne difficile tamqz
impossibile respuunt · virtus
perit · cum interea difficul
tas queda · sed honesta est
Summi homines non diu

et moribunda corpuscula vim
doloris ferre non valent ·
fragilia corpa humana no
negem · sed no usqz adeo qui
ad tollerantiam omnis adsist
sat viciam habitam · Sin nisi
bona maior multo esset infir
mitas anime illa e que viros
indignos emulata, et mulie
bres atqz humiles voces elicit ·
Quid est eum circa terram impossibile
homini censeas, qd sepe olim
et potuisse videas hominem et
fecisse · Heu in carnibus ad gi
stracas vocor · et d medio do
loram esti vix primum pix mei
ipius memor · d memoriam p
thorum amicorum · Qui non glo
riosorum recordatio virorum qui
sile passi sunt magnum affert
in omnibus rerum asperitate sola
tium levimen tibi · Sentio
ad imitandum rarissimos ora
tores gloriosa consilia · sed alta
nimium supraqz hominem ·
Numquid supra hominem dicis
non decore tibi · sed hominem vinces
hominum qz exempla proponimus
Hominum fateor · sed paucorum
est qz ulcimi et exacta raritas
utilitati perimat · no multum
inter feminam et chimeram
inter esse duxim · illos sequor
qui chimeram mechi volunt
esse apud alios nadqz ciuilie
mouens est · Quasi vos muta
dus tibi precima femina · et no
acies virorum · que quo valor
eo dignior · tu plus si velis
quisquis carnos sequi negliges
carnis esse vir no potest
video unum expancias si mbres
viro exsultes sum · propterea
ullum te malueram · qz ex
milas unum · nescio enim an no
esse · an stultum esse sit melius
at qui plurimorum idem et stul
torum cunno sit oportet · Ego
vos nil peius esse qz nil esse
scio · nescio quid mali sit
esse qd debeas · Ita hoc
dicas queri qd vive forte

accidit debitum sit omnibus idque
ad omnes trahi velis. Ratio. Equale
aliis forte. Vitus enim non fortui
ta sed deliberata, precisa et
delecta est, non tamen equidem que
renda sed studio. neque ego
quod unum tamen dedit ad cunctos
sed quod multis vitus tribui
ad unum traho. ad omnes tra
ctanda libentius, sed in uno est
defatigare. Dolor. At non omnia
possumus omnes non poetarum
modo, sed pastorum est verbum.
Ratio. Sed te posse aliquid quod
non omnes possint, ymo nunc
potes velle cupio. Dolor. Heu
miseram inquietudinem non
me satis torquet dolor.
Ratio. Tamen potius afferre et
hunc tibi brevem auferre me
dicare quod nisi tu qui potes ma
num dederis sola non possum.
Dolor. Pape quod hoc est quod me posse
ais? an possum dolorem non
sentire quem sentio, et malum
negare quem pessimum expe
rior. Ratio. Primum non requiro ob
stat enim natura. illud ne im
petrem non natura non veritas
error solus obstitit. Dolor. Prohi
super quorsum hec? Ratio. Ad
quem ponere dicitis stoyci plane
dolorem aliud esse presidium
dolere aliud quod suaderi hec
me ut nona [illegible] dicas satis
magnum, et si nil addideris
ipse malum dolor, tunc ego
non nostendi consilio sed feliciter
sen quod malum depellendi
ego nemini nossem quam ut imo
quid est dolor. Et ego do
lorem tecum acerbum scio et
mitem horrendum, et inanem
tristem, nature adversum sen
sibus odiosum. sed quid ven
tis spe non dico dulcescere
quod epycureus dixit serio
ipse dissentiens si levixi

frangique, fortassis quod etiam si
vera virtus animum armavit aut
sentiri parvus et quodammodo
nec sentiri quidem possit. Dolor.
Armatus et inermis ego do
lorem valde sentio et malum
grande profiteor. Ratio. professionem
aliam ex te optabam. Dolor. Heu
cursus ad speciosa verum hic
delectant aures verba magni
fica sed vera animum, quid si do
lore enim corporis animi pacati
maior est. Ratio. Tamen si mille
corporis vel illecebre vel mole
stie mille angores stantibus
atque obstantibus animi viribus
pares sunt, quid si in omni
luctamine modo non volens
terga dederat, sed toto visu
ac bona fide vestitit, semper enim
animus superator fuit semper ex
abiit victor. Dolor. Tamen vos si
doloris intollerantia morbi
feditas gravat et fastidium et
pudor. Tamen si lepra putre
corpus ac miserum invasit, quod
quod mihi sermo tuus iste gau
derit. Ratio. Multum sane in responsis
ducet tibi te qui antea re
spiciens te non videbis, videbit
meminisse terrenum et mortale
corpusculum tibi esse non argen
nec eternum, nec miraculum quidem
sporte, nec indignari si pu
tredo in tam suadeque fluxat
in sedem esse hominis mentem
et suprema eius in rebellet
ad felicitatem perpetuam quod
disposita eiusdem partes for
mabis et morti obnoxias et
omnis miserie capaces seu
lepra igitur seu epilensia seu
quid huius turpius, et vasa quo
madebat. Cogitandum tibi
ocater in miseriam vasculum
descendisse. quod fuit erat
destinatumque illa figulo aberno
gratia quem lutea vasa ne
muneravel amovent. quod

illud in hominem · hoc in ciuitate
tam verum cuncta fragilia sive
nt atq mortalia · Ⱥrgo ego
gsule sine murmure et gemitu
lepram feram · Plane me co
sule atq autore · tu si ostenderis
murmure ac gemitu vtilem
tibi leuamen q aliquod mali
esse versis vltro gsilys vtre
q pruriseram · seu inisseram · q
si indignacio et querele nil
aliud q accessio mali sint · q
morbo corpis adde animi mor
bum immat · tenq inferiorem
flendo facere · et illud tibi forsan
infestiorem · qui labores hom
exalto videt · paciam q consi
derat · quam a remedio compen
sat a primo · an vo adusq omnes
corporeas pestes · seu quomam
nominatim vnam defles · parum
solacy q hanc ipam est nosse
lepram supficiem vicium · ut
coloris esse no valitudinis a
integratatis sensuum atq mebrorum
Vt dugdamo visu sanguin · nec
media cordiant · sed ut cuncta
penetret · artus q dilacerans
et precordia vna descendat · qd
fecisse legitur plotino ingeni
ti platonico cuicuam certe
descende · nisi illa gsensen · no
pt qua icolui · no plus ex
teriores corpis sui habitus apd
illa cit q bene valentem a
pud hospitem · qd hospiciu
forte prent estibus ventis
atq ymbribus stabet sit Sed
q lepra possessorem suum vol
go capit gsortace q hom
sepe eor quos ut fugere
recusandum nichil ultius q
no auxilium implorandum erit
ut ad calculum res reddeat
multis illa corq tedys impli
cans · multe dum explicant
Heu quid credam · vera pes
sima laudanti · Vera pes
sima ne corpis · sed animi vi
cia morbiq sunt · nec ideo
ego lepram · sed equanimitatem
et paciam laudo · nec indignit
mimium q flebiliter ferre sua
deo hanc tuam tuaz ipam vere
fortem cum summo tibi pferam
impatore ac pho constan
tino s ac plotino · de quo mo
diximus quem postremo ante
oclos habe celidonium no le
pram adisse · sed virum · cum q
tpm augustore iudicem atq hom
de quo scriptum e neq habitabit
iuxta te malignus · neq p
manebunt iniusta aute oclos
tuos · nd cu leprosos horuisse
seu fugisse · sed illorum domos
adysse atq inefuisse gtiniys
Tu me vbis supas · dolor
rebus · ego aut no pthoze in
gis hac in re · sed sensibus mis
credo · illi in quid remaneat
scio · Primum qdem pthoze ali
quos ut ve ais magis quas
excusare no possum · nec negare
pthie toriis gutas no pcait ·
quie deo qdem nunc agi · ut d
vltas laboranti me vna d
tas tuta procul dubio erit
e indginde nichil absurdius
ut in amicos qui sensum
fallaci iudicio veum quera
Ingenio ac studio vitas est
querenda · no sensibus · Heu q
me cruciat et dolori meo addit
tedium pfessa remedium nunq
tu · nunq pha tecum faciet
ut no senciam · quid sencio ·
Nos gerendis delicatim ac
fastiendi · qo pmittendum q
aliquid medium · qd p se no
cum putentis desideras fit
vtile itaq facile paciare ut
si languore · si suppliciam · si
offensio afflicta q corporis
mala sint que incomoda
stoicis dici videntur · honestius
ipe q dolor hunc orienis
dici videri q malum · et scita
vis ingens posset · sed vtute

supabile, ut q iam litigio usu
cedam amicis ut Cicero vos
reducat in gratiam, nec enim do
lorem esse nego, aut eum forti
tudo desiderare, sed eum oppri
dito parva si modo e aliqua si
nulla e, q exornamus p[ar]tiam
a quod eius usque glori simus
hec Cicero multa ibi preterea
dixit q hoc seu incomodum seu
malum in Thusculano suo
sub scola luce disseruit quique
diebus disputantium pari libro
rum amplexus que signasse
tibi locum volui, valet enim
inicio moris ad id quo nunc
eges maxime parvam robur
q animi quo enarrato atque
amisso ste vulgo subeunt
sine ceteri indigni viro gemi
tus erumpunt. Venit tam
quoqui meo prius adhibe ma
num dicens ubi illa repperiam
que in hoc statu sericore opi
nionibus in humanis ac saxis
potiora et in oportuniora
consido prius et confidendo
diffidiam, q dum remedium ani
mo sepe locum illud repeto ad
tollerantiam doloris utique
in pine utique ul Tirennibus
primis ul aug q ope virum
satis inveni. Ego haut
diffidentiam non reprehendo, s
laudo, nemo sibi multum fidat
neque omnem difficultatem ne ab
homine, sed a deo speret auxi
lium. At non ita ut armatos
venturos sibi de celo deos cre
dat, malis forsan interdum
uniqui certe virtutibus inhercti
bus favent ut subsidio dignus
sit, quod in te e facito exi
tando, attollendo et armando
e animum q ad suos hostes in
aciem educendo. Reliqua
nisi fallor intelligo, unum
quero, que nam sunt illa arma

animi que memoras. Bene
habet iam tonario spem sa
lutis tue nunc appetatibus aut
flere muliebre, consulare po
tius obstare implorare con
silium atque auxilium id virile est
et ad vincendum efficax. Arma
quidem animi et bellandi artes
pro diversitate hostium multe et
varie sunt, nec utrumque pertie
nunc valibus aut sanitatibus
q de hys agere que ut reor
aliquanto magis ad vos pertinet
q quid agant astra, quid iam
iupiter intuens promittat,
quid saturnus vultus minas
innectit, quos mercurius mit
preces vagus a patre, fratre
q morte capiat, quos ab ob
vys quibusque undique ymbre
et estus unde tremor hec
qua in mala alta tamen sunt
et non nostre unde estus ac tu
mor, tremor ac debilitas a
umore, quibus re remedys
temperentur estus compescatur
tumor tremor ac debilitas
roboretur ac firmetur, quo
in studio et si sobrietatem imitat
Ars. idem tamen imitato
fortasse ais hunc rei non medi
cram operam dedit, sed hec
passim in p[er]fidie voluminibus
sparsa sunt, que ignaris in
here possunt minimis hys
compendys hunc e sacra vo
sup vacuum tum non doceri ex
spectat sed moneri. Ratio ita
esse, nec de omnibus querelam
hunc unum, quem tu in gra
tiam hostem tam nunc quere
dicere dolorem arma monstra
rem. Ad id tibi nec melius
possum nec brevius q unde
q Cicero tenerat eum ut tu
et qui sibi inquit ista arma
respondet q illius contempto
confirmatio. Ratio q utrumque
differre [illegible] singula legi

quidem hec sepe olim tn vereor
ne m̄ accidat quod multis so-
let qui apud se legentes sibi
docti videntur apud alios lo
cuturi, tunc demum nichil intel
lexisse se intelligunt, dic si libet
que nam ista contentio est
Rarus id fidem si paruum velit
progrediare in verbis Ciceronis
vobis apparet, sed ne quid me
frustra poposceris dicam idem
aliter. Multa sunt animis cor
poralibus quam filia, et ut ullum in
corporibus robur, sic nullus animi
tantus est vigor qui non impetu
ipso et gravi fasce deuestat
fiat providentia exigantur
ne utrumque sua moles opprimat
si deprehendat intentio, sepe
ad subitum magni hostis occur-
sum vir fortissimus licet ex
palluit, dat spacium colligen-
di sese magis instantis distinent
animum intendendi vehementem
hostem securus excipiet visis
celestibus pugnaturum athle
te brachio viso honore sub
hitum illud ceterum intendere
et illam pugnam sumus ob
eunt, et hoc pondus intenta
fecit leuius tum negligentius
ac remissa succumberet. Ad
hunc igitur modum insignis
difficultate conspecta animum
cogita illud intendendum, quod si
ad plenum fiat terribilem omnis
victor euadat, alioquin incre
dibile dictum est leuius impatim
quam animus quam paruis sepe dei
cere. Hec est illa animi ca-
tenomania contentio seu sic dici
manus intentio quo ad hec
dum duobus hiis vocabulis
sensus idem et crago que ut
vides in prunisno apud illum
vsu sunt, de quo primus verbi
fonte descendunt. Video te
quam libens audio, sed quid est
confirmatio dicam est de ipsis
quo fortissimus animis nescio quam

adminiculum et verbis imbutos
facta conniuerant tam quam lobit
errorum proclarum ad aciem me
tis expurgandam ut indicare
tenere difficile sit. Subit interdum
torpor quidam subit dubita
tio an vera sint que ad optissi
ac sanctissimis viris de virtute
pacie, de honesta spe et dolo-
lore glorie dicta solent, an id
verius quod ab aliis disputa
tum volgus probat vacuita
tem doloris optimum pessimum
dolorem voluntatem bonum
finem, et ille quidem paucore
quam ferme animum voces sunt, quare
sepe tantus est strepitus ut pau
te ille voces ad hortamini
audiri nequeant, et custodes
arcis extra omissa defensione
fugam cogitent. In hoc sta
tu dubium nutantem quam pre
sidiis fremare animum oportet,
ne de sua excidat, sed re-
stat in quo accepto vestigio pe
dem figat, vt olim Dionisius
eracleontes qui tum Zenonis
preceptoris sui de dolore sua
dolore victus abicit, ac lau
de animum discipulo inuidere me
ruit, non magis excidat, sed re-
sistat, in quo accepto vestigio
pedem figat intelligens quam
in rebus verum, quam umbratile
nec laruas horreat nec neque
clamoribus moueatur, certum do
lore nichil nisi ignauiam, v-
tute autem et ignauia et do
lorem et mortem et omnia
cuncta vinci posse in quo hac
sua fixus et immobilis per
seueret promptus pro virtute
pati fortius, quod inutile cogi
tare labile est quod quam magis
ab homine fieri posset, qui no
super amici ac genitale spem
super muliebrem formam et
super omne gaudium sabile virtutis
pulchritudinem adamasset. Hac

confirmatione et false opiniones
et vanum metus infirmant, et
acies doloris obtunditur. Fit quod
quod Cicero idem voluit ut sicut in
prelio pavidus miles abiectis
armis viso hoste diffugiens
sepe ipse periculum facit ubi in
pavido periculum non fuisset
sic ignavus animus et sensibus
obsequentem sola cogitatione do-
loris examinet, qui virtute fir-
matus atque armatus inco-
lumis atque doloris victor, et
ipse vel molesti sentiens evasis-
set, patientia enim non modo animi vim
augeri, sed asperitatem quam
doloris minui, et pene ad
nichilum redigi, atque hinc esse
ut acerrimo dolore vexati quidam
et immoti, alii etiam leti sint, quod
fieri non posset, nisi animus a sensu
doloris adversus quam, de qua lo-
quimur, firmitatem ac constantiam
induisset. Intelligere videor
sed perge quid est sermo meus
r Et hoc dicam, glosa meus
eque voluptatum dolorum quam con-
temptrix, et utrasque pariter cede-
nesciat ubi adesse periculum seque
cluventa hostium finis videret
extrema capit obviam quam prege-
diens, seque in prelio mortuus
nitita seram ad deos suos locutus
quibus hoc ultimum Cicero tu
nescivit, ut nec vite finit, non
defectu ingenii, sed glorie. Tali
fine colloquio ad decoras ob-
servantia atque ad illa que dixi
ad intendendas vires ad con-
firmanda consilia illum effica-
cius aliis tum pluribus contra vo-
luptatum blandicias atque aliis
contra dolorum minas esse utrimque
et quibus utrobique precium est
advertere scienti, que nec vel
ille blandicie, vel hee mine
quicquam contra partes sunt utrum. Sed quia
horum de alto sermo edit, exemplo
agam vivido, sed insigni quo
in reliquis omnibus fuas quo
est etiam in dolorem sermo maius

Nemisti quibus verbis lucanus
magnum pompeium inter car-
nificum gladios usum facit
sed quia hoc equalitate perso-
ne a poeta fictum, et sub vera
similitudinem tamen viri illius ideo
statu convenientibus verbis expressum
est, exemplum verum veteris quo
altere addiciam hac ipsa etate
superant qui viderint adhuc mul-
ti Bamniterum illum de pelitum, et
invictum senem, qui dum nefa-
rius illius cum nomen scripsisse silen-
tio melius sunt, crudelitate pro im-
tatem ducatur, inde inter duos
carnifices ardentibus forcipibus
hinc illinc membra et car-
pentes ipso ad tam miserabi-
lem quam indignum supplicium la-
cerante, siccis ipse oculis gra-
vi et constanti voce sese allo-
quens dicebat quid facimus
die, noli oro, sucumbere ne-
que vastaris, neque metuas, gloria
sic ista, sed brevia et per etenna
et nec ne dubites salute con-
minus quam supplicium hoc iubenti
fuit quod fecerunt, argentarii
et depelere formidines, spera
in deos statum et finis. Talibus
verbis quantum sibi cogitabis cre-
pectoribus audientium mira-
bile dictum est, tantam animi
firmitatem constantiam, securita-
tem patientiam infundebat, et
si acrius estimanti non ille
minimus de quo agimus, sed ex-
tremus sermo esset, ne me quidem
ut dixi ambulis extatus audire.
Sed et hec et huius similia et ab
aliis in silentio dicta puto et
ob hoc ipso forsitan dicebat
vicissim. Tacebat nunc in
voces quas dixi erumpebat,
pro et aliis se sermo maius vi-
deri unde non quo procedat co-
gitanti, et hic quid sentiam at
ad deos loquentis in doloribus
inque periculis illum clarius

exemplum quod Iob primi Theo
dosius saltem ille magnus dei ca
tenis atque ulceribus obsitus
quia demum libertate negata
simul compelleret seque ardenti
et querula devotione in deum
iactat. hic tu paganis inimica
bili ac barbarico circumventus
exercitu. quo fervore quibus
que suppliciis ceu pudentem deum
invocet audivisti. Audivi
plane et memini. et exemplis
doceor. quid granum quam medio
crem Ciceroni habeo. de mi
nutis exiguis granis tres
ingentes aristas messium ex
quibus cultu adhibito messis
uberior nasci queat. Ita se
res habet doctorum verba
praegnantia sed plus continent
sensuum quam praetendunt. ut nil
aliud me loquente visus es
in doloris et querelarum tanta
semper oblitus unde etiam ve
hementem quam cogitationem rei
angustiam honeste atque in illa
arcubus aliis quibuscunque ca
rentibus abstractionem intam et
dolori et molestiis omnibus
posse remedium afferre. Puto
esse ut dicis. sed in hunc etiam
multum deest ad salutem illam
quam intendis animi. magno
quia sum in dubio. An his verbis
leniatur seu tollatur dolor
an verba sint nobis [illegible]
cia. anceps quam inlicentia ad
dolorem inutile. Verba cor
poribus non medentur. fateor
nisi forsitan incantationes
et alia carmina fidei quam
merentur. at medentur
morbis animorum. quorum sanitas
profecto corporeum dolorem
vel extinguit vel mitigat. atque
si patientia nulla esset tam
multa de illa viri doctissimi
disseruissent. unquam tot tum
rei argumenta ad dictis
quam et animabus dedissent. quot

memoria ymagines rerum
quam multa vidisti vel legisti. quot
historias audisti. quibus non
probatum tibi. sed demonstratum
esse debeat. ita esse ut dico. et
si non doloris omnem sensum patientia
eripi quam spem tamen et sic posse con
tendimus. et factum esse ac do
loris certe victoriam ferendique
viriliter vices dari. Quid vo
te plus habuit Marius agra
rius vir litterae inops. sed virtu
tum dives militarium atque ipse
carnens atque obsessus fuit.
Quid plus minimis Pompe
ius quam. quid plus habuit Ze
no. quid Theodorus. quid ne
Theodorus. Posidonius. Ana
xarchus innumerique alii. qui
quidem servili conditione. sed
animi ingenuitate mirabili
crudele supplicium pertulerunt non
modo fortiter. sed iocunde. quam
si ad vestros animi mediam quam
reflexeris. invenies in hoc meo
pueros etiam ac puellas cu
cisse ad gaudio. quod vos vi
ri sine fletu et questibus non
fecerit. sed iam de re ut a
iunt animi apparata plura quam
consuetudine dixi. desinendum
est. dolorem enim si non lenit
usus. verba non lenient. Heu
hinc tu me urges hinc do
lor. et cui credam nescio.
Crede nobiliori in parte. illud
quam plurimum afirmat ingenium
esse suum illud et eximium indi
cemus enim si qui divinam atque
humanam ipse vincit natura te
nitos quam pro te passum certaque
ut quam patris illorum collatione
facilia ymo pro dulcia longe
quam sua mia indicari possint
validissimum hoc remedium genus
scrutantes cuncta praeter nescie
rant

113 iniuriis dolor ne furorem
pariat metuo. Obsta
illi cogitationibus bonis
et placidis. Quidam furori
vicinum passionibus faciunt ex
multis effectibus non sanis, vera
tandem prodit insania, sicut
ex contrariis vera virtus frequen-
tatis que recta habitus perfectum
dogma est. Furorem metuo.
Si animi vicio ille tibi arma
sunt, armatura animi virtus est.
At si corporis consulendus succedet
quod illi est si qua vero huius ars
est ipsos apud corporum ingressos
qui perhiti intemperantur, que
si in hoc aut in multis aliis et
nulla est et professoribus suis
incognita. Ego autem hanc unam
tibi scripserim abstinentiam
et omnis excessus fugam. Notum
illud atque antiquum viri sancti
virtutibus corpus edificant multum
consecrant animo simul et corporis
frena libidinum ac gule multos
stravit luxuria, multos oppressit
crapula, multos somnus, mul-
tos ebrietas sepellivit, multorum
vite fervor atque impetus et
furibunda licencia verum
abiit in furorem. Timeo
naturaliter in furorem agi.
Quod natura infert dicam potest
esse non miseram, culpa enim ca-
ret quod misere radix est, quem
aut puniendi obtigit facultas
unum facio ut te furor si vitari
nequit in securo saltem statu
deprehendat. Innocens si fu-
rere ceperis aut innocens re-
sipisces, et innocens morieris.
Nulla etas nulla sanctitas
nulla custodia sic innocenciam
conservat ut furor qualem et
invenit talem reddit. Furorem
metuo. Hecubas comites ac
reginas metuis an fastidis
Herculem et Ajacem, Hecubam
et Cassandram, an ex alio
genere Lucretium poetam et Em-
pedoclem. Furor permesto

Multa vaticinari solitos fu-
rentes accepimus, sic quo nullum
carmen sanum Capitolius premissum
vagus et rapidus furor venit.
At qui inquit hunc gratie que
vos divinitatibus deatis a fu-
rore mantitem dicit dicunt
horreo vim furoris. Et sanos
mestos et furentes letos vi-
dimus falsa omnis opinione letos
et error voluptatem suam.
Furendi pavor animum exagi-
tat. Laborem fecerunt quidam
simulato furore quesivere, verus
furor feriatus veras dabit

Venenum timeo. Potu 114
abstine, cibo quoque premisso
expertorum fides ministrorum
excubet suspectos limen arceat
vina turbida fusca crulent
pulmenta dapium permixtio
variatio absit et sobrietas et tar-
ditas precipitatio absit que ut
aliis et prestitum genere hoc mortis
multos perdidit. Sit ad mensam
lenta manus, oculus celer, a-
nimus vigil, memor quod dispensatus
nec tamen tuis, sed tuorum oculis atque
animus obtuitus in vigilia aga-
gens pericules magna obstat
intentio, michil non turbat in
tantum. Venenum metuo.
Operosum remedium audisti, nunc
audire facillimum, pauper esto
veneni metum pocius quam dis-
cusseris. Hoc si quidem mali genus
humilior fortuna non recipit
una securitas pacens et horum
omnium extirpatrix, medicina illa
optima eadem atque promptissima
nulli quoque homini negatur, multe
cera ingesta nolentibus neque
vos efficax unius quod parabolis tuta
hercle, quibus amaracusula atque
obradula corpori animi timo-
res livores diluit, bilem pur-
gat, curat ydropisim. Non
minus ciatos metuunt quam gla-
dios, nec minus parapsides quam
sagittas, non domum, non mensa

no pocula fictilibus sub va
cat. Dubia quelibet atque
suspecta putentque viris in
tentant omnia mortem. quod
in tempestate aut marcio in
tranquillitate vobis accidit
et hoc vestre ille tam dilecte
vobis afferunt divitie. pau
pertas vero preter in mercato
apud vulgum infamata no
minis nota tuta habet omnia
et si aliquis turbe instiae(?) pul
vis ac strepitus conquiescat
spectabilia ac suavia gen
tis et tranquilla. Gaudeam
ergo fictilibus et vitreis ac
terreis vasculis. Tecum hostes
bibite atque edite si secure volt
bibe atque ede. Aureis vasis
ac gemmatis venena miscere
quorsum pergit avaricia
ipsum quod iam venenum gemmas
amat atque aurum. contra hanc
pestem neque pontica regis ne
que altius efficacius antidotum
quam paupertas. Venenum hau
sit mors in precordiis innatat(?)
Ubi semel moriendum esse
decreveris quod decretum esse
de omnibus qui se meminerant
mortales. quid refert an
sitiendo siccias an biben
do tuo sanguine madidus an
vino marcidus compatres fa
ciunt hunc habes comites
Alexandrum Hanibalem
philopomenem mitridatem
ipsum Claudium Teramenem
Socratem. Timore mortis

IIII Mortem timeo. Non timor
sed cogitatio esse debet
qui si novus in apice
vel prima etate tecum venit
si per intervalla rediens non
assiduus fuit improvide vi
xisti. Iubet esse medullitus
ultimum illud Flacci carmen
debuit. Inter spem curamque
timores iras et irats(?)
Omnem crede diem tibi dilu
xisse supremum. Ut vis esses de
alibi, ille potens sui letusque
deget cui licet in dies dixisse
vixi heri vel atra nube po
lum pater occupato vel sole
puro. Hoc est nempe illud a
philosophis laudatum. sed pro pauci
datum vive vita parata
Mortem times. Et nasci timuis
ses et vivere. vite limen initium
mortis est. vita ipsa cursus ad
mortem seu verius mors quedam
vivendo vel ad moriendo ebas
vel quod sapientibus visum est
in horas moriebaris. Quando
nunc igitur times si mors vi
tam vel continua assidue vel
initio sequebatur. Illud quidem
non docti tantum hoc etiam vulgus
intelligit quicunque est natus
moriturus quicunque moritur
natus erat. Timeo mori.
Mori timens aliquid equale
mortale. At qui si summum es
esses sicut ut arbitror non
timeres. Suavia quippe natura
duo hec in unum in vita pre
cunt. raro si mors illa suavem
gererit hec corporis sed morta
lis metus morti inducit
Mortem metuo. Nichil
est metuendum quod affert
necessitas nature. Qui enim na
turalia odit aut metuit naturam
ipsam oderit spernit ac metuit
ac nisi forte patrem eius alteram
amplecti licitum. et laudare
reprehendere alteram atque dampnare
quo nichil est insolentius
non solum homo tam deo sed ho
minibus. Nec se itaque vel totum re
icis amicum. ne si tam grata
detersisses. non equus amantie
cultor atque arbiter videare
Mortem horreo. Si quod
in mortale mali est ipsius
metus mortis exasperavit.
Ac si magnum ipse metus est
malum stulticia est malum
suum vel augere vel facere.

Nomen mortis exhorreo. No
men mortis infame morta
libus fecit infirmitas. Si quid a
nimo presidii inesset nichilo
plus terroris esset in morte
quam in ceteris que per naturam
sunt. Cur enim magis mori
timeas quam nasci adolescere se
nescere esurire sitire vigilare
consopiri quod ultimum pla
ne simillimum morti est atque
adeo sompnum alii consanguineum
alii vero mortis ymaginem
dixere ne vel seu poeticus lepos
estimetur seu phisicum acu
men ipsa veritas amici mor
tem sompnum dixit et semel
facere metuis quod quottidie
delectaris inconstantia quos
hanc docti mirantur atque
arguunt. Trita hec apud
philosophos ac volgata sunt delec
tant que dum resonant Sub
positi plenum timor redit
Timor equidem manet nam
si abiisset non rediret et enim
non instabilior volgi precordiis
timor mortis innatus sed
audiamus virum volgaria sa
pere deforme est quem deceat
non turbe vestigia sed pau
corum sequi. Itaque quod de
philosophis dicas miror quasi ita cum
a nautis navigandi ab a
gricolis serendi a ducibus
bellandi consilium capiatur vi
vendi consilia a philosophis suscepta
contempnuntur et pauca egris
medicos evocatis pauca cum
philosophos non adiris qui si philoso
phi veri vetique et animarum medici
et artifices sunt vivendi. Nam
si falli et falso philosophie nomine non
modo non consulendi sed vitan
di sunt quibus nichil est im
portunius nichil insulsius
quorum habundantior est quam
vellem etas. Hec cum egestissima
sit veritate et quam a pueritia
preter mercis insignis nichil
est quod speres si ad philosophos reddi
tum inveniunt quam aliquid apud
illos sunt quam egritudinem tuam
leniet noli spernere et dicere quod
indocti dicunt a philosophis ista sumus.
Respondebo enim tibi cum Cicerone
Metuebam ne a leonibus dictis
et venena tibi nam piscari vene
rarique nisi ubi pisces fere que
habitant in aquis atque nemori
bus ubi solet aurum ubi gem
mas legi nisi ubi hoc nascitur
ille statent in terre venis maris
que littoribus unde nisi a litta
toribus merces unde statuas
et tabulas pictas nisi a sta
tuariis ac pictoribus unde de
nique phisica nisi a philosophis peti
iubes que et si apud illos philosophorum
thezauris adita atque ab illis
inventa sunt eadem ab aliis
in apertum erui et vel acerua
tius vel clarius atque expressius
vel brevius post eos vel aliter
dici possunt audiendi sicut
omnibus spem datura succes
sum paucis. Certa est vis ordinis
ac iunture quod et in poeticis
elegantissime Flaccus docet
et sepe aliter atque aliter et ali
quis potentius effecta trita
et grauia vel notissima renar
rantis tanta vetustas novi
tas tanta lux fulgidis tanta
formosis decor additur quam non
hic ideo diximus quam alibi non
possem sed quia tu quod maxime
obtulisti nolo enim quin iste
superbie mos est semel audita
nec intellecta dum repetitur
quevis trita et volgata fasti
dias. Acquiesco certe quod
in hiis monitis te constantem vi
deo et si ab incepto pauli
adhuc enim morte nichilo magis
horreo. Sunt quedam nomina
et opinio est bonum maiora
quam re multa horrenda enim
ne fuerunt que vicina sunt

rasu Temere creditur in expertis
Nemo ex hys mortis infamato
rebq corrupti aliquid loqui pt
nichil ipe in expertis ab experto
didicit mortem tremens inttro
gta silebit is tn iam vitas
nota e ignari eciam qbus in
cognita et vanis agitur ys a
stinet quod ignorat Hinc ap
tissima hic occultissima rere
mors archanam et coiectulale
negocium sub spacionibq agitur
in dubys opinionibq inhelendum
tenendum qz potius qz totum
faciat qz mestum aim Dum
mg mortem timet V Si phi
supraatq timor in mortalis
e eius ipe si corpi fine hostis in
vam grere pietatis indebita
sum dissolui metunt nimis
carcem et compedes suos acat
stultus amor D Timore mortis
exagitor R Stulti omis mori
metuunt neqz id miror quid fe
licitatis omis in corpe e quod
extingui morte no est dubium
inde igitur boni sui finem pa
uidi cogitant mesti vident
Natura eni homis hec e ut fe
lix esse nolle nequeat mundo
cum tn no alia corpis qz vilis
mancipy cura e tm in cultu
aim de studium pp finit omis a
mor ome desiderium omis spes
mortem corpis no alit qz di
gressum matutinum e nocturno
quodam in ameno et incomo
do precessus hospicio spectare
debet D Mortem no time no
passim R Posses vite huiq ex
itum no time sed altius in
gressum spectare posses aut
optare timor qz timor idem o
ritur quamis eni formidanda
volgo exitus multe tradant
tamen omis tn vite illius spe
pposita evanescunt D Mortez
metuo R Metum hinc parit
ipremeditacio maxime et in
opiam ucitatis moriendi in
viro docto ac sapiente tuc
pssima et presertim sene cuiq si
tate doctus verz qz e sapiens vi
ta omis meditacio est mortis
quod si phie visum fuit anti
que quid nove pietati summa
phia et vera e sapiencia vide
atur Aspice ut qui alieno im
perio parent subito longiu
iter iussi agere solliciti et tri
stes raptim complicandis sar
cinulis inhiant ut queruli
quod pdam eis am no fuit indi
quantes qz abeunt ut sepe
intergu versi nunc qz hoc nunc
illud oblita immurmurat At
qui nulla via e longior qz
mori nulla durior ut phibet
infestior qz latrunculis nulla
denqz obscurior suspeccior
incercior qe ut culta ressi
rent irremeabilis via e quo
attencius pvidendum ne qz obli
uiscaris qui hinc digressis
no licebit certis atz alind qdam
qz iter agentibq licet f aut
amicis oblita committe que
ad suos pferant nec remandare
aliqz nec subpsse qdam nec
dilatere liceatu nec reuerti Iter
necessariu impgbilis redditus
Temere illo necte e milites vn
de redire no e necte hoc milita
bus suis dux romus apud be
necium hoc dux vobis vere edi
at Itaqz oportet ire nec lice
at reddire cu qz universis sit certa
necitas hora aut mortis in
certa vnu e remedium ut pati
ais stt semp euocari videre
et iussi obtemperare promptis qz
sibus ad pmu ducis imperium
iter illud alacriter agere quod
vtiqz vobis a letis a tristi
bus peragendum e Certa res ma
xime et metum mortis immi
nuet et dolore nec sezaroes
modo sed cupidos hinc abire
vos faciet alioqi improvisu
et inanes euenit et quod
beato suo in eplis vt alium

vaticinatus est Cicero. Opprime
mi inutili credo Brute inquit,
nisi provideratis, sic est inquam;
sic illi accidit, sic omnibus qui
ventura non provident, sed cum cunctis
in rebus prudencia utilis sit,
tum in hiis maxime que amplius
quam semel fieri nequeunt, in quibus
error unius sufficit ubi iterum
lapsus fuit aptum est. D
Valde nunc eadem mortem horreo
R Alte radicata non facile di
velluntur, scio ut dixi metum
mortis sensibus insitum propter
eius violentiam. Philosophi vero mortem
neque bonum neque malum, eo quod
per se ipsam nec timenda diffini
unt, nec optanda, ut indifferen
tia manentes, que pro qualitate
sequencium nunc mala nunc bona
sint volunt, quod illi etiam ex vili
video probari qui pectore pessi
mam, Pacuvium vero pectore mor
tem ait [illegible] Mortem metuo
odio [illegible] Equidem unde quam morta
libus mortis metus, unde hoc
odium inveterat, nisi mollicies animi
nota sit, qua hinc sit alios quam de
generes augetis atque alitis pa
vores, cum unde vides ut ma
gna pars mortalium ipsum non mor
tis exhorreat, quod quam est aliud
quam natum ipsum horrere atque id
odisse quod natus sis, quo nichil
inter homines stultius, nichil
ingratius in deum, quam multa autem
nomen illud egere audiunt, quod
ipsum autem ultimum mundi pulsare
debeat, nempe sine quo non
est qui seipsum cogitare possit, quis
namque se cogitet nisi quod est mi
serabile(?) morale, quociens in se quisque
reflectitur noverit sibi illico non
mortis occurrat, sed refugitis
quasi per amorem mors erumpat
et advertere animum atque id cogitare
oblivisci quam mox sui memoria
ut morte ingereret recusatis,
certe mortem cogitare, quam
confestim et cogitare oportebit
et pati, cuius passio facilior

sequentur si cogitacio precessisset
nunc sunt in angustiis alta
altam excappat(?) omne enim in
primum et subitum acriam(?) quatit
Quoque stultum est vel appetere ali
quid frustra vel vitare velle
quod nequeas, eoque stulcius vere
quo dampnosius saturum(?)
implesse quod cupias. At qui
~~vel dampnosius in [illegible] ma~~
~~lis quam [illegible] ipsius et mortis~~
~~oblivio~~ que tamen modo sic quera
ut vix valeant dissolvi. At vos
vestri mecientes videre noltis et
principium et finis immemores ob
servatis hos qui domum sui dis
ponunt, vix est qui dicere audeat
tamen moriar, sed si moriar quam
in dubio ponitur, quo nichil est
certius, neque idipsum si moriar
clare sonat. Sed si quid dicere me
de aliud quam nam hoc est aliud
queso, et non per omnibus idemipsum
quod de omnibus sunt erit vere vel quando
nati vel qui nascituri sunt quibus
non vitare sic mortis multa sunt
quia nati vna moriendi. Hac
tu cupis exuere, qua nec preces
tui, nec ulla unquam reges gre
cum excussere, nec excucient quis
terque quaterque sanum ut libet. Ita
vobis evenit ut hiis quibus contra
hostilibus ferrum & aciem oculos
claudunt quem periculum quod
natura videant nec sensum sunt
ferientis morientis sentiatis
In certo autem cum videntes id
in vestra manum est optate
igitur bene mori, quod ipsum nisi
bene vixeritis frustra est optate
inquam et enitimini, et quod
in vobis est facite, reliquum
illi committite qui vos in hanc
vitam vobis non vocat, attulit
egressum non nisi vocatis et ro
gatis manum dabit, non mori
autem nolite optare, non modo enim
impendentibus nature legibus
et eluctabili iugo colla sub
mittite, et si vos ipsos amatis
quod nati estis amate non quam

nata essetis velletis Neqz em na
tura vobis sed vos illi obsequi
par e. P. avorem mortis ab
ice diu qmde frustra initor
cruciatur qp tam diu frustra in
teras quo te debuit cogitatio
precaria productu turpis e cui
tam brevis pricali, si pretiu no
nata et piculoze finis e mori
turpis est inqua vnco tam mo
mentanei dissentis, taz longe
vos pavor et tgt aut anxij
atqz suspensi ad hore seu suppli
ci vnius eventu, pis ne aut
mali huius vltimu remediu vis
mori metu ppetuo liber esse
bene vive, vita laudabilis
morte spuit qz sepe cata capit
Demuqz qz babilum sunma dmy
e Siquide labor dolor adusi
tas infamia carcer exiliu
dampnu bellum servitus ce
bitas paupertas senium egritudo
et mors fortibus viris nil sunt
aliud nisi experientie scola, ca
pus pacientie glie palestra

Sarcina mortis

116 Morte in costace ppositu
e. R. Rem prorsus dolor
vnam nunc metue nunc
optare hec tota ostantia vra
est nunc tu morte muliebriter
formidabas nunc in huana
appetis rogo que nam subita
mutandi aui causa e. D. Co
gor ipe in manus inicere R. Si
cogeris iam no voluntaria
manum iniectio e, qmus di
catur qp coacta voluntas e
sed pfecto no libera, nec volun
tas ipse qe nolendo fit, a quo
aut cogeris nosse velim Ju
ici em manus nil inuito pot
nt tibi inicere nisi volens ne
quis D. Magne sunt cause
que mori me velle cogunt
R. Magne fateor si cogunt
sed non cogerent si vir esses
nunc in viris aium mollities
nichil e invalidu vide aut
au qe sunt hee cause rate pre
sagia ira indignatio impatia
furor qdam in se ipius oblivio
denique turpitudo nam si te homi
nem nosses humana aia tollera
da cognosceres neqz parum mali
vno ne mali qdam odio maxi
mi in malu velles inadere
D. Inicere in manu cogor ex
tremis malis R. Non sunt extre
ma que premunt mala Vn
um illud et extremu malu
que te vrget desperatio ceteris
enim malis aliquid huic vni ni
chil potest esse remediy Que
sunt aut hec extrema qe dicis
mala nisi labor forsitan et
paupertas hec sunt qe poeta co
memorat dicens agens qui sibi
letu insontes peperere manu
lucemqz perosi proiecere aias d
quorum fena pma mox adie
cit, quam vellent ethere in alto
nunc ad pauperiem et duros p
ferre labores Sunt ne ta gra
uia mala hec quorum pmu
boni homines forti atqz equo
aio tulere de quo suo loco
dixius, alterum sponte insup
elegerunt atqz hinc gloriam et
in eternum durantes fecit st sedum mihi
quenit apud Stoycum. Atqz
adeo nasci homines apud sicim
illu et afflictu pres legimus
At vos inquietissima aialia
quitqz no ad initiu amare vire
sunt, vire qz libidinis vix vo
luntate causam morte opina
mini tam delicata tam pro
terva leuiores vestra e ut leui
bus ex causis no fortune tm
sed vobis ipis irascamini, dz
ipius diu calamitates impia
dextera laxetis querer quitqz ide
in quo no vabis diis vr obse
quit iniuria quis sit D. Ma
gnis malis victus mori eli
go R. Tedio vite credo familiari
vicio stultorum sapientibus
enim omnis vita iocunda lenta
libent tristem ferunt pacient
et si rebus ipis nequiunt patia

delectant. Nil in rebus letius,
nil dulcius est virtute. Illa enim
que molesta lenit, obliqua
dirigit, dura mollit ac miti-
gat, ardua atque aspera compla-
nat, cessant querimonie, pre-
cipicia et assimilia. Sapien-
tis vita nil serenius, nil tran-
quillius. Hic autem adverse sta-
tus atque angores, hec nubes
atque procelle, que in scopulos
fragilem cimbam trudunt,
e sola iusticia oriuntur. Et apo-
stea impaciencia mori elegi. Stul-
te eligis ac superbe. Sine denique
de corpore quod ipse fecit suo ar-
bitrio statuere, dum quod tuo tibi in
edificio vis licere, in quo non lin-
gua, non lapides tu fecisti, in
quo denique preter structuram
nichil est tuum, id in suo lici-
tum deo omnino non vis, qui non
in illo tantum carnem et ossa et
sanguinem et spiritum, sed celum
et terras et maria et omnia que
in eis sunt creavit ex nichilo.
Nec dicas apud temetipsum
corpus meum gravi dolore angitur.
Non tu dominium, sed usum corporis
accepisti breve ad tempus. Lutee
te domus dominum credis. Inquili-
nus es: qui facit omnia is est
omnium dominus. Et dolore nimio
cogor ut mori velim. Sic
fortassis ad experienciam do-
lor datur, qui si molestus est
esse potest utilis, si intollera-
bilis, longus certe non erit. Expe-
cta donec revocaverit edificium
suum quod locatum fuit tibi. Inde
non prius fixa est dies. Dies tua
quam nec anticipare probabile est
nec differre possibile. Participavit
tamen hanc michi et dum parva
fugerant brevem quod molestiam
in etnas se atque irremediabi-
les demerserant, habuit quod tamen
opinio magnos auctores.
Amenium Senecam in primis quod ad
eam tam constanter et tam sepe

revolvitur ut in quodam veritus
videatur nimium ipsa suasit, in
variisque rogat interdum tam
crassus tanti viri pectus ima-
ginat, ut quod alia sileam, que
sequi longum est, quidam ad
Lucillium ep(isto)la: si inutile inest
e in miseriis corporis quid in
opporteret educi animum laborante
dehinc paucas inierctis pro-
silima ruinque edificio putre
do ac venienti male ais o Sene-
ca et multa bene dicta uno
pollius maledicto non migra-
dum nempe sed expectandum
est domine edificatum tuum ruat,
ut antequam fugias opprimaris.
Non possum pati que immi-
nent morti. Mori malo.
Ab hoste forsitan inferendam
mortem, que fortiter lata
est, turpis esse non potest, tamen quod
voluntaria non turpis, quia
contra dum superioris imperium est
contra quod nichil bene fieri potest.
Et mori malui quam que insta-
tia sit videre. Non est viri
non posse rectis oculis utriusque
fortune faciem spectare, nisi
ebrie et trepidos oculos adver-
tendo et aut quod te terrebat vosque
adeo quod solius opus mortis
implores tua. Hec forsitan
aut tuere aut patrie laboranti
adiuitas(?) lenta illa duo quod
nichil eum potest fortuna cum non
posset nemo obsistere tam hoc
pium, sed pietate laudanda
et inhercii sepidem prave finem(?)
et tyrannii fratres morte po-
tius repellenda. Quod declinando
da est. Ipse enim vita opus hoc
ferme qua tamen in re Catonis
mortem inmaxime laudibus Se-
neca idem effecit sua illa
peculiari opinione de qua
diximus. Non potest Cicero ex-
cusasse contentus laudibus ab-

stinet. Ait enim Cathoni incre
dibili gravitate nature perpetua
que constancia moriendum potius
quam tyranni vultum aspiciendum
fuisse, quem tamen Brutus aspe
xit et illius potius morte
tollendum quam sua fugiendum cen
suit. quod quam bene quam male
fecerit non laboro. Fecit tamen Cicero
ut dum Cathonem excusaret
sue illius sui melioris obliv
sceretur qui ante annum in primo
libro de re publica posuerat. Sa
no est huius duplicium affrica
num minorem in celo cum patre
quasi colloquii somnio sinuante
et audita mortalitate anime
ac felicitate vite alterius mo
riendi avidum induxisset pa
trem mox inutile desiderium
castigantem fecit hiis verbis
Non est ita inquit ille, nisi
enim cum deus hoc templum cuius omne
quod conspicis istis te corporis
custodiis liberaverit huc tibi
aditus patere non potest. homines
enim sunt hac lege generati qui
tuerentur illum globum quem
in hoc templo medium vides
que terra dicitur. Quare et tibi pu
bli inquit et piis omnibus re
tinendus est animus in custodia
corporis, nec iniussu eius a quo
ille est vobis datus ex hominum
vita migrandum est, ne munus
humanum assignatum a deo def
fugisse videamini. An non satis
Ciceroniana hec excusatio
arguit Cathonem, et plane
si ab imperatore terreno ad custo
diam loci cuiuspiam deputatus
non auderes iniussus te move
re ferret ille hoc graviter, et si
contrarium fecisses, Quid cele
stis putas imperator, cui tanto
plus obediencie debetur quanto
maior est deus homine. Fuit
nuper prestantis virtutis Stephanus
Columnensis non hoc solum
sed omni etate vir clarissimus

filius hic ab ingenti suo hoste
illo cui potencia impar erat
tyrannum nisi plurimum periculi
videbatur vim suorum conspiranda
ctus de propria fide conniveat, que
dum muralis subfossa tre
meret ac ruinam minaretur
fugientibus sociis atque hortan
tibus ut saluti sue descendendo
consuleret, cum iam inutilis
mora esset sibi vero periculosa
etiam ac funesta Non descendam
inquit nisi ille me revocet
a quo hic positus fui. Sed cum
Stephano nunciatum esset
et ipse illi metuens atque eum
revocaturus accurreret, turris
fundamentis fatiscentibus
magno corruit fragore, sic
fidelis custos oppressus est.
Quid hiis verbis velim vides
Talis enim commissi tibi corporis
custos esse debes deo quales tamen
credite sibi turris domino suo fuit
Fuisset tamen nichilominus non mei
latet mortem Cathonis illa
etate laudatam a multis et opi
nione hominum gloriosam. Notum quoque
est illud Iulii Cesaris qui dum vi
ctor Uticam properaret ubi se re
peremerat audita eius morte
Cathoni mee glorie inquit invidit
et ego sue invideo. Preclarum
aliquid haud dubie videbatur
cui vir maximus et gloriosissimus
invideret. Quid igitur non obstat
ac quid prohibet sapientem viri
mortem invidiosam summo
homini excusatam sapientibus
ac laudatam sequi vitesque dif
ficultates innumeras auxi
lio spontanee mortis eva
dere. Hora volo. Vide ne
te inanis spes rerum fallat
Sunt nempe alii quam pares
eloquio nichil ad rem, ac
certa sua pociores qui
Cathonis hanc mortem
neque laudent neque excuset

sed gravissime reprehendant In
quibus Augustinus scrutator veritatis
acerrimus non hanc fuisse
accersende mortis causam dis
putat ne sub cesaris imperio vi
veret cum filio suo fuit ad
cesarem confugiendi hortatus
deque illius clementia presumendi
omnia nec fefellit quod si turpe
credidisset tunc non filium secum
vel veneno vel ferro vel morte
qualibet ab eiusmodi turpitu
dine liberasset cum malius
torquatus sit laudatus quod fi
lium ipse suum qui contra patris
imperium pugnasset ac vicisset
occiderat Neque enim turpius
dici potest prostratis hostibus esse
victorem quam superbo parere victori
Cur quid ergo cesarem dignum
indicavit qui filio vitam daret
ac qui sibi vel indignum censuit
vel invidit et assumam mortis
illius causam solam fuisse invi
diam quod nec cesar ipse dis
simulavit ut modo diximus
aliud est timere quid poterat a
quid principem non tulisset a
quo pridem consule curia eie
ctus fuerat et electus contra
cesarem et qui se tanta causa
principi inimica non crederet quo
mam metu sua se sta opinione
superbie aut crudelitatis crederet
Cur quid tam horrificus voltus
cesaris habuit ut esse morte
etiam fugiendus viri omni
tyrannide modo sed principi cle
mentissimi atque mitissimi
et si potenciorem illum multos
certe ferociores sua ille videat
etate ymmo vero nullum videat
minorem Sunt igitur alter
quidam scriptor egregius et
fide clarus et eloquio michi
inquit catho videtur causam
quesisse moriendi non tam
ut cesarem fugeret quam stoy
core decreta observaret quos
sectabatur sinceque nomen quiddam
aliquo facinore clarificaret

an quid mali potuit accidere
si viveret non invenio Ch· cum
cesar ut erat clemens nichil
aliud afficere volebat et de ipso
belli causis ardore quam ut bis
meretur dextere porrecta videtur
duobus optimis civibus Ci
cerone et Cathone servatis
Cur tibi alia preter invidiam
causa moriendi vanitas
stulta utraque nec cathone di
gna neque vita processus anti
cipande mortis sufficiens
causa est D Agere malum quam
sic vivere R Cur quid scis an hec
tibi tam tristis vita multis
optabilis multis invidiosa
sit sed impatiencia rebus cu
ctis exasperat D Agere opto
R Ut timidis metus mortis
sic desperatis vite odium extor
quet difficile est vitam tam equa
nimiter preferendam mortem
fortiter expectandam Hec una
remedii summa est

·Morte· ·lla·

Morior D Ad extrema
perventum est iam nec
mortem metuas nec
optabis De quibus duobus tot
idem me proximis tractatibus
fatigasti iam pena nec do
lebis nec corporis animi quam de
fectibus subiacebis nec rere
tediis a morbis a senio a
hominum dolis aut fortune va
rietate laxaberis Que si ma
la sunt mali finis bonum est
utique tu paulo ante de hiis
omnibus querebaris Nunc eran
dem de fine questus iniquus
utraque rerum qui fini debeas
et finiri D Morior R Iter
paratum ymmo cum latum tri
tum quam iter quereris solus ne
tibi nescio quod aliud devium
maluisses perge aut non e
ab errandi metus tot vie
sunt duces comites quam est heu
morior R Si quis est quem
flentem mori doceat vincetur

videre dedecuit tamen instare semper
quod supra verticem videt, unde
mox fiendum fuerit visum illud
haud dubie fletus est non lon-
go post se motus spacio sequebatur
Dolor. Non est ferendum
quin sui quis sortem lugeat
Non morieris utique victus es
nisi mortalis esses. Sin id de
flere quod mortalis sis non esse
desinis, quod mortuus es flendum
erat ab initio dum inciperes
esse quod nolebas, nunc gau
dendum, esse eum incipies immor
talis. Ratio. Omnes hii
qui lectulum tuum nunc ambiunt
omnes quos preterea vidisti
unquam, omnes de quibus aliquid
aut legisti, et quantula ea pars
hominum est quam nosse potuisti,
omnes omnino qui vel olim nati
sunt vel orbis seclis hactenus na
scentur iter hoc egerunt a
cturique sunt. Recte animo lon
gam precedencium, longam quod
sequencium catherevam contem
tus quod et hac ipsa hora tecum
simul obeuncium non parvum
numerum, pudebit credo forte publi
cam privatis vergere querimo
niis, dum ex omnibus vel uni
cum invideas non videbis
Ratio. Hoc est impossibile
fieri et ingenium fortune pre
ac mortis exantlare geminumque
ignem bonum quod viventi nulla
unquam prosperitas largitur
cogita, cui queso quod tibi et
quod graves curas qui superant
labores, si non dum infinita
sed annorum mille, qui vix
longam perita diei spacio comparant
certam vitam accepisses, quod
optime estimabis, si hunc
brevis ac fugacis et mitte
vite tedia, preterque ac tacentes
suspectos labores molestias
quod meminere. Dolor.
Ista mortem fletus amicorum
quam magnum aliquid misse
fecerunt et aranee et formice
dissp bustuum vita esset, quod

malefica esset mors, que
magnum bustum est, me dum
vel ab intollerabilibus malis
vel ab hiis que summa sunt
mala pectus instantibus anxia
eripit conservatque, sed que
vel magnum aliquid inter vos
sola virtus est, sic si per se vita
spectetur, haec miserrima
et innabilium efficacia est, qua
qui claudi dolet iis ferantes
maiore respuit, et cometem
odit, quam qui appetit la
boriose finem vite cupiat
necesse est. Quamvis nullus est alius
vel labore vel maiore finis.
Quid fles igitur dies adest
qui si traheretur votis erat
optandus, et fortassis in vobis
bonum sit et fortune vis
immensa et insultus varii
sepe eam votis optatam est
tibi. Ratio. Immo eterna
et caduca domo ad eternum
atque eternum migras habitaculum
et iam limine pedem tuis me
stans anelleis atque invitus
et nescio quid retro animo
expectans, an sordidum quas
dimittes oblitus, an honore
ad que pergis incredulus
profecto si quod paulo ante
dicebam, et quod magni viri
dixerunt, vera que de fine mortis et vita
illud est consequens ut eius
finis que mors dicitur vita sit.
Dolor. Revocat te ex
tam felix initius sepe enim
nec videtur sinistrum quod
invitis accidit, consequens ad
hibe, tum sentire incipies
quod bene tecum agitur. Hoc
quem metuis terreris
exitu, et mala vite repu
tans, et mortis bona pre
sagiens, quod olor ille victura
tuus divinacionis particeps
et ob id sacer Apollini mo
riendo cantabis, si non
voce saltem animo, et nisi

quod absit grave nimis in-
expiando te animo pondus
premit, quod fecisse Vespe-
sianus corpore legitur tu fa-
cias mente, ut et assurgas
moriens ne te dignum cen-
seas iacentem mori neque
hac unus in parte tribuas
quod ille sibi ergo non ut ille sis
princeps, mors enim nescit
imperium, principes non agno-
scit ad equalitatem optima
vita forsitan in vita erit
in morte nichil illi licuit
quod non liceat tibi qui et
plus illum divine opis tibi
in respondit ad futurum spero
non quia tu melior, sed quia
gratuito dei amore felicior
qui negata magis et sapi-
entibus abscondita concessit
parvulis, et revelavit in-
doctis adeo quod ad utilius
tam facilius enim erit assur-
gere, illius enim conatus corpo-
ribus viribus egebat quas
morbus extenuat, morbus ex-
tinguit tibi ad assurgendum
non nisi animi viribus est opus
qui vicina sepe mortis
augentur ¶ Horror
Te tamquam carcere liberat iam
primacula frangitur que
fecisse mollia pinum pre-
le quod vel maxime ad illam
viam prime et plotino
visum et viris approbatum fa-
cis quid queratur nescio ¶
Horror ¶ Tamen in tuto
trepidas, quid in plano te-
spitas, quid in plano he-
sitas non tibi integram que
hac loco disputantur perso-
nulas sunt cum que morientem
conturbant et angustie temporis
non admittunt, debuit tamen
perfunde ad modum hesisse
cuncti ubique de hac re

ab antiquis philosophis disputa-
tum est ut enim idem ipsi vo-
luit apperare vere bonum re-
media superioria facte pro-
tracta gloriam, sed in finem ra-
ra prosperitas que adversus
mortem disserant ea
utilia, semper quod necessaria sunt
sint moriendi non fortunata
sed malis et invita necessitas
facit. Inter ceteros sane mul-
ta et valida in Tusculano
ipso tamen super memoriam huma-
nitate recollegit Cicero que
in olim dictis nunc de-
cendi spacium non est, quibus
efficit sive in malis sit quod
moritur sive in bonis esse
videatur, quia tamen exigue for-
tune idonealis patet omnibus
bonorum status a malis enim
non a bonis morte discedere
quod acer quisque humane
conservator vere haud du-
bie verum sentiat morte igitur
non offensa se, sed sibi con-
sultum iri estimat, lete illa
cogitat et eam venit visu-
rus ut liberationis sue ini-
tiam seu misteria, et cum
tulerit respectumque cum fe-
nestra in undi laqueos
et caream carnis evaserit
Illud Ciceronis idem disputa-
do consequitur sive parit aut
seu tulerit ut vel mali
nichil vel boni plurimum
sit in morte arguite for-
tassis apud vos, apud
vos nempe non philosophis mo-
do sed ne vulgo dubium erit
de Hercule, nec apud eum
ipsum de quo sepe loquimur
Ciceronem quod magnificen-
tissime ubilibet testatum est
locis, sed ubi cum colloqu-
toris ubi illum enim diffidea

sinebat. Ad summam igitur
sic tene ut satis immortalem
esse animam quod non solum con-
cors vestre gentis opinio, sed
philosophorum omnium excellentissimi
tenuerunt. Nulla tibi spes
in occasu anime que nature talis
est ut mori nequeat, neque
hinc sidas vel mali super ce-
pi obitum quod nulla sit futura
anima que pati possit. Sed quia
creator anime ipse est iustus pius
ac misericors, opus suum non
despiciet, seque veritatem inno-
centibus ipse erit, in illum
preces, in illum vota, in illum
spes ultime ferantur, in illius
nomen extrema desinant
suspiria, ibi securus nichil
timeas. Natura parens
benignissima nichil fecit
horrificam. Mortem formi-
dabilem error facit hominum,
non natura rerum. Proinde si
quid magnum volumus aut
si quid altum sentimus, hebetes
et ineptas vulgi voces fac
quod despice, verum illos su-
spice, quorum imitatio ad
veram gloriam via est. Apud
nos quoque, licet feliciter mo-
rientium innumerabilia sint
exempla, sive antiquiora
perquiramus, multi occurrent
qui mortem non modo secuti
sed accersiverunt, quod in Marco
Cathone, si ut modo dixi
Marcum Cicero excusat, Se-
neca autem et laudat, nobis
vero neutrum satis placet, sed hu-
militer quod tollerabilius est ex-
cusare quam lau-
dare nos utrumque reicimus,
qui ut verum respondeam et
vivendi parum laudabile,
sic imperatoris iussu commissa
de custodia et corporis statione
discedere capitalis est habe-
nda desertio, et vel exilio quin
vel summo plectenda supplicio
sciens repeto, vel altius in
primam, habunde enim ni
fallor hec omnia superior tra-
ctatus explicavit. D. Morior
R. Immo carnis tributum na-
ture debitum persolvis mox
futurusque liber. Fac libens quod
vel nolens facies, et ut huius
ait quidam mortis hortator
cupias quod cuique necesse est. Non
est utilius quidem non est aliud
vere necessitate complendum, quod fit a
volente fit levius et desinit
esse necessitas si voluntas ac-
cesserit. D. Cum morior.
R. Cum te dies postulatur, arte-
lera nec tibi res nec ante
ris pone supplicationes, non tan
tibi es carior quam illi qui
vocatus ab amicitate diffidit
adhuc forte mirabiliter ti-
muisse quod optandum esset,
ultra iam solutus scies
que instans nullo unquam
studio didicisses, usque adeo
ut arcana lege nosse vo-
lentibus ad que mortali ve-
lo obsita acies vera non pe-
netrat, que profecto cupiditas
naturalis est hominum, sed vehemen-
tior studiosis, vel morte me-
lius putem, vel quod quibus
optandum ferat. D. Morior
R. Immo obdormis vite quo
fessus ut arbitror requie-
scis. D. Morior R. Vadis in
eternam requiem, nunc primum
vivere incipis. Bona mors
initium vite est.

De morte ante diem.

Quid quod ante diem 118
morior. R. Ante diem
nemo moritur, sed non omnibus
dies ad quam quisque cum ve-
nerit metam attingit et quis
neget reddere datum hanc subsi-
ste consumendi est. D. Ante

morior / Posset id v[er]um esse si in
diem debitor fuisses, p[er]petuus
debitor semp[er] debet, semp[er] itaq[ue]
nutu[m] sui creditoris observet
et semp[er] in p[ar]ato habeat q[uo]d
debet, homo aut[em] s[ib]i diu[ers]um
mortale corpus habet nullo
mutuo nullo opus e[st] fenore
donu[m] habet, ymo quodcumq[ue] re
rit secu[m] habet et ut dicit[ur]
in manu[m] h[abe]t, unde se libet
quo soluto nil nature am
plius et nil iam celestib[us] ullis
debet ut Cornelius ait, pone
igit[ur] hanc q[ue]relam ante die
no[n] reposcit, quod omn[i]a debe[n]t
die q[ui] p[ro] eo q[uo]d dicebat gratias
age q[ui]a si ad id debitu[m] n[on]
prece nec pignore, nec usura
indiges, q[uo]d ultimu[m] dixisse
fert[ur] Spartanus i[d] e[st] vir fort[is]
incognitus, sed dignus cognos
ci ad mortem ductus ob hoc
q[uo]d im[per]atore[m] r[e]t atq[ue] alacer
q[uo]d capite suo satisfacere l[e]gi[bus]
q[uo]d legibus posset / Morior
ante diem / Non intelligo
q[uo]d sit ante diem morior, nisi
q[uo]d vulgo d[icitu]r ante lucem, seu ad
p[ri]mu[m] illucescit, que exerci
cijs eius q[ui]a nunc agis que
aptissima hora e[st] Alioq[ui]n
q[ui]bus unum horum ante die[m]
moritur, cu[m] i[d] e[st] sit finis dies
in q[u]o morit[ur] n[on] alius / Ante
t[em]p[u]s morior / Neq[ue] ante
t[em]p[u]s, neq[ue] p[ost] t[em]p[u]s, sed in
t[em]p[or]e morieris nisi sic forte
t[em]p[u]s accipis q[uo]d tu tibi n[on]
sed fortuna p[re]fixerat, ante
illud sic non mori potes, sed
nec p[ost] illud vivere / Morior
ante t[em]p[u]s / Tunc nisi amens
querat[ur] ante t[em]p[u]s absolui
vinculis et carcere relaxari
letandu[m] medius fidius si
ante t[em]p[u]s h[abe]t ord[o] h[i]c re
mansus manebat, q[uo]d metu[m]

fixerat q[ui] te in hoc vite stadiu[m]
induxit, si d[e] hoc fine quereris
et d[e] alio quolibet quer[er]i posses
/ Cito morior / Cito natus
eras no[n] moritur cito qui iam
senuit, q[uo]d si non senueras ces
sat altera p[ar]s querele, q[ui]bus si
porcio vite ultima e[st] senectus
n[on] senuisse no[n] p[ote]st q[ue]ri[s] mor[i]
sed intelligo senectute[m] ut
vulgus annorum, cu[m] non ut
reliquus finis e[st] alius q[ui]
mors de inicio discrepant
varijs s[ed] viris sed p[ro]vincijs sue
scientes, p[re]c[i]o q[uo]d valitudine
corpore atq[ue] alio[rum] habitu ad
concordiam redigendis tota
demu[m] h[ic] reddit, ut vel mor
tis insustare celeritate[m] de
sinat, vel molestias vite p[ro]
lixioris que de mortis ymus
tarditate p[er]veniunt, sed vos
vobiscum desidentes, nec ma[n]
yolatis nec senescere cu[m] utrumq[ue]
ex nil alterum sit n[ecess]ario / Aut
plus vivere poteram / ymo
certe no[n] poteras, nam si pos
ses puto vives, sed hoc dice
re nolebam seu sp[er]abam, et
ut e[st] a[n]i[m]us mortaliu[m] vite
auidus spei credulus utrobiq[ue]
p[ro]spitale tibi assignaret, at si
dicere vis dicebat q[uo]d paucos
adhuc dies vivere etatis no
in debitum videtur, ego e[ti]am co[n]
senseram, q[ua]ndam enim senes
obeunt, multi sanus inq[ui]d
ullus h[abe]t me[n]s in q[ui]bus in que
pro[m]ptum sumpsi ut omnes mortales
una lex teneat unu[m] morte[m]
cupiunt, alio tamen atq[ue] alio mo
riendi que diversis q[uo]d vite spa
cijs, sic certe unius modi nullus
t[em]p[u]s q[uo]d p[re]parandu[m] e[st], equo ani
mo igit[ur] q[ui]sq[ue] sui mortis genus
suu[m] diem mortis expectet
n[ec] aviditate vite n[ec] fasti
dio, quod indocti ingrati
omnes faciunt d[e] nature legibus

querat̃ur et litiget. Gaudium.
Vixi. Raro vltius tam vixit
ut non sibi modicum vixisse vi
deatur et est plane modicum quic
quid vinitur, itaque si diu viuere
delectat, vita illa quere vbi
semper viuitur, que et si hic non sit tamen
hic queritur. Vixi modicum.
Quid si plus vixisses, nunc
quid ideo non vixisses modi
cum spacia vite humane impa
ria et incerta sunt, vnum omnibus
est qui certa sunt breuia. Vixit
aliquis octoginta annos, queso
tamen queso plus habet quam qui
octo, recte attente te et te ne
te fallat vulgi furor, quid
plus inquam habet, qui plus
vixit, nisi forte curas labo
res que et dolores et tedia ac
peccata et luctus posteris vel quid
plus habet si vixisset octin
gentos, est mea expectatione fa
teor plus tamen aliquid. At cum
spacium vtrique consiliat in rem
nichil inuenies quod plus vi
xisse felicius sit. Dolor diu
diu bene agere cogitabam.
Quid agere cogitabas cogi
tasses, sed si bene agere ceperas
ne dubites quin bonum operis
finem mors preuertat apud certa
hominum iudicia fortasse aliquid
sed secundum apud infallibi
lem verum estimatorem. nil tibi
subtrahit integra merces
tua est nec actum modo sed vo
torum. In medio rerum appa
ratu morior. Hoc non mor
tis, sed morientium culpa est
qui breuissimam vite celerem
cum maxime credunt diu procede
da erat, quod nisi sic esset, non tam
sepe inexpletis vite muneri
bus morte preuenirentur, sed ex
pletis ac satisfactis viuerent,
qua profecto nulla dulcior vita
est, hanc tamen dulcedinem non tam
vite breuitas quam vniuersum
torpor hominibus eripit, quibus

nulla ideo longa est vita, quia
quantacumque sit temporis nunquam viuunt
semper viuere meditantur, et iam
senes iuuenum consilia sectatu
antes celera fine serum principa
principii antecedunt. Dolor diu
magna parabam. Hoc multis
magnis viris ferreque omnibus
accidit fallunt homines cum
in multis tum in morte precipue
qua ventura nemo est qui nesci
at dilaturam sperant et abesse
procul fingunt, qua vicina sit
hinc vite breuitas et fuga temporum
facit, hinc fortune ius et ca
sum humanorum confusa varietas
et conditionis mica, quod quamuis
sit spandum in alijs saltem aliis
non discitis, sed sic est error
ad amaras cogitaciones amor
reddit, itaque diu sibi quisque lo
gissimum vite spacium spondet
dummodo vel eundem Nestoris vel
ut ait Cicero Metelli fortunam
sperat, demumque diu se quisque p
dilatam nature similem credit, de
primordijs agitantes finis oc
cupat, et multa deliberantes
improuisa repente mors a
greditur medios que interripit
apparatus. Viridi morior e
tate. ut nil in hoc aliud bo
ni proximum tibi est saltem senio
ne maceratas, senectus enim temporibus
non sit grauis vt apud Cicero
nem ait Lelius ut quoque a nobis
supra disputatum est, aufert tamen
eam viriditatem in qua quidem
ut Scipionem esse, sic tu nunc certe
te fuisse commemorabis, multis
tu fortasse desiderio vel iam
fastidio futurus sis, quod clerge
etate vitare quantumlibet virtute
subdifficile est. Iuuenis mo
rior. Nosti quod in vita passus
fuis, quid passurus ignoras
et mihi credere in hoc tam valo
tam quam inimici fortune nego
quod continens fallit. Morte

prepedior ne cepta pficiam / Juste id quidē agitis cum semp
ge pegisse pdem̄ decuit, ptis
tz nichil est hoc maxie vobis
que morte3 facit ac miseram,
et si pdem absqz tua culpa te
pti pagē nequisti, displiceat
neglexisse qui forsan hec lame
tis tam pretendit, vere aut
nichil aliud qz vite prolixitas
et dilacio mortis opta maius
licet pueri poti tandē te ul' seo
pudeat. Audite cum me mortes
vsqz adeo vite cupidi, queso a
vobis sequestrato venit extra,
quid enim aliud vita hec qz
segnis et mortalis mora est
que cumulatimqz sunt nequit
io est breuissima, dam ego plan
illius ante meruit Augq, que
in extimis agente eo anima
solarent' ac dicent, ex eo mor
bo unme pituitā esse tudit,
sic inquā bq, at si aliquī tue
no modo Interruptis rebus
morior. Si ad mentem re
denuit, aut rebus gestis, aut
ingenio clariores magna ps
inexpletis opibus obiere pau
tis in hac breui vita contigit
ut cepta seu etiā inceptā
pficerent. Tu vō quoniam qui
hom morte hab in angustias
impegisti, nec pcita retra
ctare pnt vna hanc emer
gendi viam accipe no ut ad
sulta interrupta flebilr inoti
literqz respicias, sed ut virilr
quod vnū restat expedias
bene mori. De morte violenta

119 Sed violenta morte peo /
Si nolens moreris vio
lenta mors omnis ē, at
si volens nulla. Per vim
morior / Si quidem vite nis
anfertur, qz intest febris an
gladius dummodo liber egre
diare, quid interest seu quid refert
an ergastuli tui fores sponte
pateant an frangant.

Vi morior / Multe sunt species
mortis, sed mors vna, q̄ē an
violenta sit, an non violentis ol
bitum ē. Vim vis maior supat
consensu extinguitur sapiens
sic instructus est, ut quicquid no
pt obstare consentiat, quid tu in
quies persona meo ut contentia
iubes, qdam no consenserit mo,
sed grates egerant inventu ē q
ignoratiam prorsus passorum ex
cusaret, et pprio illi anhelitu
venia ponteret, neqz ergo te
carento consentie transiti
iubeo, sed inuite forti, an qui no
sponte paruerit vi parebit.
Morior hostili manu / Quid
tu igitur amica manu mori
posse credideras, qui id tibi nisi
abignorante contingit. Ho
stili extra pereo / Beatus ē
sub iniusto hoste perimbe, illis
cum oppressionis ē crimen, h' occi
si. Hostili manu peo / Hosti
les etia dies inquit ē dud ire sue
obsequitur libtati tue gplet,
ptati tue detrahet ul' qz amplius
in te ponit. Hostili ferior ma
nu / Quid tua magis interest
qua dextra qz quo gladio fe
riare no de manu sed d' volnē
queratur, cyrus et pompeius
manu capais feriri pmortis
solacio videa' apud lucanū
optare et apud Statiū Cam
paneus hyppom, apud vir
gilium Eneas lausum, camil
la cruentā qz illorum manu oc
cidat gplent'. Ferro morior /
Communis tibi cum maximis
fortuna, cum qz optimus viri
bona ps fere, quos ul' pus
vita felicissimos habuit ul'
ebria pessimos hic gladio perire
quos si numerem no breuem
loquii montor, sed longa opq
erit hystoria. De gladio peo /
Aly aliter quidam laqueo,
quidam lappi, quidam vngulis
leonis aut apri dentibus

multis ferri copia defuit, dum
optaret gladio perire. ‖ Ferro
feriar. / Eciam sic an maiori
exitio subtraharis quod quam mi
serrimis cruces generibus miserie
fuga fit, dixi supra ut plo(tinus)
unum alterum a platone philosophie decus
pestilens lepra percussit id non
dixi, ut alterum ab homero poe
tice glorie lumen Euripidem
canes morsibus laceraverint, lu
crecius vero vatum primo
proximus, cum tam multa egregia
in se re non puduit amatoris
poculo accepto in morbum rabie
que compulsus gladio ad postre
mum pro remedio usus est. Here
des rex iudee tam fedo morborum
agmine circumventus interiit, ut eo
pendiosior ferri mors dubio
sibi esse potuit, ut quam angustior
fuit romanus princeps adrianus
morbi tedio victus in paciam
doloris ferro arrumpere se rogavisse
optavit. Magnum quendam nostre
huius etate vermibus toto scaten
tes corpore innumeris animam exhalasse
narrant. Iuxta tam multa lu
dibria humani corporis se electa
tribuantur quibus imbellis adeo
ut non ferrum ambiat. ‖ Igni
peream. / Fundam aiunt viri natura
que igneam estimantes id fa
cillimum mortis genus opina
ti sunt. ‖ Flammis consumar.
/ Vermibus exesum corpus tuum
non putrescit. ‖ Fluctibus obruar.
/ Piscibus hominum bustum
tibi amplum nobile in mari dum
et quid refert terram terrenum tu
reddas an pellago. ‖ Infecto
morior. / Non ubi sed qualiter
moriaris ad rem pertinet, ubi
que mori bene licet, ubique male
non in loco, sed in animo est, quod
felicem faciat aut miserum. ‖
In mari pereo. / Perslassimum
multis satis in mari miserum mo
ri quam etherius atque ardens spiritus
suo genitalo videatur exstinctus, sed ut
dixi mobilis locus ad inferna

annus totum facit. Itaque de hac re
nante, cum questio vulgoris probo
quem cum quidam interrogasset
ubi nam pater eius obiisset, in ma
ri inquit. Tum quam idem de avo
et proavo atque attavo nomi
natim ex ordine quesivisset re
sponsum idem de singulis accepisset
intulit et nunquid tu inquit
mare ingredi non times. Subrid
nauta dissimulans, et ubi nam
inquit tuus obiit pater. Suo ait
in lectulo ubi avus, et nunquid
tum in lectulum times ascendere
eleganter quidem aliquanto quam plus
quam nauticum, unde morte igitur
nam videant quem mortales fer
ant de genere mortis, de loco de tempore
viderint fortuna ‖ Veneno mo
rior / Comites tibi illustres
prodem dum de hoc uno agentur
exposui. Regia quidem mors gla
dius, sed venenum magis, et as
siduum, vdiculum valde est, ubi
de morte decernis de instrumentis
esse amens

De morte ignominiosa

Sed ignominiosa mors est / 120
Mortem ignominiosam facit
non genus mortis sed causa
supplicii. ‖ Ignominiose morior.
/ Nemo bonus male moritur
nemo malus bene. Honestam
mortem non funeralia, non
ministri, non pompe faciunt, ex
imie non inversi clipei atque enses
et fletus domus familia et vulgi
clamor ac lamenta et mero
re uxor insignis et pietate filii
et deiecta cervice ante feretrum
nigro indutus ac lacrimis gra
dibus et hoc insigniens non possit
mo funereus laudator et in
marmoris auree domus sepulcri
defunctique titulus insculptus in
marmore donec ipsa quam hec
lapidibus mors sit. Sed virtus
et clarum initiis viri nomen
non vulgaris egens aure sed
suapte eminens maiestate
quod non preceps et clarus fa

uor honi sed rex feras et immotas
vita pepit atq usq ad mortem
virtutis et iusticie suscepta
defensio . uir q mediis mortis
imperteritus atq infractus aliq
ac gloriosa fiducia contra hys de
coribus omnem mortem ignomini
losius queso ubi e quod turpit
mori potest qui sic moritur Ser
uile in modum rogas adhibe et
tortores et laqueos et secures
fuge cautes et rotare radios et
quadrigas in diversa agere lacera
hinc illinc membra capturas
adde ignes et craticulas prunis
impositas atq aleos vasa ferven
cia et feratas dentes fame ar
matos Adde vinctos et gemoni
as et tracta p vicos laniata
cadavera et quicq iniurie atq
opprobrii vivum seu exanime cor
pusculum pati pt dura mors for
tasse videbitur ignominiosa certe
nõ fuit ymo vero nõ nunq eo
clarior quo durior Itaq ap
paratus h' exterior et tumultus
et tube et carnificum truces vul
tus et irati vox tyranni ubi
nichil prorsus ad rem Intra
tempus te reflecte ubi te que
atq exitia omnibus te supsunt
aut viribus ad extremos casus
et attinge aures ab iniusto
strepitu et a supplicium pompa
oculos averte tacitus te totum
animum recollige atq hortare res
te ipsas examina nõ umbras
rerum tu si mortem ipsam rectis
oculis spectare audes nec sen
puto nec restim nec lunetis ca
tices nec stillantes carnifices
horrebis. vanum est enim ipsum ho
stem aut contempseris eius faleras
aut signa metue. Ignomino
sa morte dampnatus sum
Sepe actor seu delator infa
mis et absenti testes et ob
scurus index reus aut ipse
clarissimus sepe ignobilis
vulgo mors nobilis vero gloriosa
est qui moritur Jam ut sileam
reliquos est et inimis multi
et multo impares sunt qui usq
ignominiosior mors est crucis
in qua pependit eximius illud
et splendidum celi decus ac tre
ne ste apud ignominiosa sibi
reperiat ulla sors hominis et
quis nil summo est altius in hoc
desino Dum q ex mortis hone
state pt unq virtute ulla mors
inquinat

De morte repentina

Et repente nimis morior |21|
R Paulo ante si recolo
senuisse te dicebas mire
quid repentina mors sen est
qui nisi nõ dicam delirat sed in
saniat semp ante oculos mor
tem habet Nam cum cuivis eta
ti salubris sit cogitacio ut omnem
diem sibi ultimum credat hoc
amplius recte consulit senectu
ti ut omnem horam sibi putet
extremam neq illud modo nõ
audiat quod e apud Tulium Ne
mo tam senex qui se annum vivere
nõ putet sed ne id quidem quod
Seneca ait idem D Subito mo
rior R Nimis sic dicam nisi
ut repetam quod ie olim finxi
om nec minor inferior q
fortuna vno ne integro quide
ante suum obitum die querit ca
sum experiencie in civitate psa
griens dum de hoc ageret repen
tina atq improvisam mortem
commodissima indicat quod
indicium ab ea videbit religiose
dissentiens qui ab hac morte
liberaria flexis genibus dum o
rat neq ego hanc summam sit
libertas amplector aliud tibi
nempe cogitandum e neq vero
hanc optabilem morte sed tol
lerabilem dico si quid sapi
enti quicq eminus cuncta provi
derit inopinum nichil accidere
posse nõ ambigit unde fit ut
improvisa mors nõ sit nisi
cui improvisa vita fuit.

nam quo pacto vera maxima
negligat qui parua vel minima
etiam liberare sit solitus. Quamuis
aut in rebus quid in magnis
morte monstrauis quid par
morti ⁊ Velocissime morior
Impremeditata modo non sit
mors quo velocior eo facilior
et suppliciorum si quid est utrumque
breue est sensu quod ipsius celeritate
preueniet et morti detrahet quod
est in morte durissimum metus
mortis **De egritudine extra patriam**

122 Aliena in patria egroto
Imo refert unde sit patria
egritudo utrique una est ⁊
Ludis me ego extra patriam e
groto ⁊ Cum extra patriam
una est intra aliam sit oportet
extra omnem patriam nec egro
tare nec sanus esse quisquam
potest ⁊ Admiserunt uxore queis
extra meam patriam egroto ⁊
Unum hoc bonum huic inest ma
lo nemo grabatulum tuum premet
non importuna uxor aut filius
sui ipsius sollicitudine tui negligentes
Morientis putans viro uxor
patri filius fratri frater in
ultimis laboratibus primumne
meruerit et mora adiunxerit
quod alienigenae metuisse ut
sepe enim ibi maior est caritas
ubi minor creditur. Certe nullus
astantium morbo tuo gaudebit
nullus tibi mortem optabit
omnis in fatum spes et cupiditas
impellit. Hec tranquillitas
non facile tibi in patria contigisset
multa strata atrium sisterent
sub officiorum specie funeri inhian
tes. Quod cogitatio ni fallor estu
do alta est obsessum. Sunt lupus
vultibus se venienti ad caudam
nec mente captantibus ⁊ Extra
patriam egroto ⁊ Imo scis
forsitan nunc in patria redde
rectum et breue est iter ad patriam
mori ⁊ Extra patriam eger
sum ⁊ Ex supprauitate et manebis

sp

horum querele quera vel arden
tior extra patriam febris aut
durior sit podagra malum hoc
omne quod videtur voluntarium
est atque in vera positum potestate et
pestes alias quas cultus falsa
aut invenit opinio **De morte**
extra patriam 123

Morior extra patrie fines
An peregrino id accidit
an exuli iam seu te in
ghis terris visendi viuendi dissen
digne studium seu religiosa deuo
tio detinebat est gaudendum quod
honesto te mors reperit in actu
seu merita summam et ferendum
non modo fortiter sed libenter
nullo enim melius modo iniusti
scelus hominis quod iusti supplicium
spontanea ac tranquilla per
pessione diluitur. Sin potentior
minima neque id tam ideo do
lendum sed satis in arbitrore
de exilio disputatum est ⁊ Ex
tra patriam morior ⁊ Dice
bam modo hoc in patriam re
ducere nullus rectior trames
erat nullus breuior an tibi ex
videmus ille ciprius familia
ris Aristotelis e memoria lapsus est
unde quo dederis idem scripsit et
Cicero qui cum grauiter in the
salia egrotaret vidit in som
pniis se per quinque egritudine li
berandum et post quinquennium in
patriam reuersurum. Thiranum
vero urbis ubi tunc erat Alle
xandrum pheream illico periture
cumque ipse post paucis diebus in
columitate redditus saluti et tyran
nus trucidatus esset vero suis
atque ita vera per omnia visione
natus prius quod tempore redditum in
patriam expectaret quinto anno
ad finem purgatus Syracusis occu
buit, eo quod illud non ad patriam
suam redisse interpretes dixe
re quia penitus pro somnii
sua esset, eo quod de somniis scri
ptorem dux alibi de hoc in

patriam reddit modo diximus D
Extra patriam mori cogor R
Indixi dum de hoc exilio quererem
et repeto cum nec extra patriam
moriatur a omnibus doctis quidem
viris placuit omnem mihi pla-
gam patriam esse, et perfectum for-
ti animo quem non huius a illius
patrie amor astrinxerit alius
eam tamen ubi bene esset Contra
nullam hominem esse bonam patriam qui-
busdam visum illa omnibus hec alterius
propria est D Morior procul a patria
in qua natus sum R Ubi mo
reris illa demum verior patria
tua e illa te diutius possidebit
nec vagari sinet, et proprium per-
petuumque incolam suum amplexa
constringet. Disce hanc terram pati
que te certum alibi transformabit
D procul a patria mors me
manet et sepultura R Et cele-
stes illi diuique homines, quo una
etas una et eadem medii mundi
parte genuerat toto orbe dispersi
sunt mortibus ac sepulturis Illum
ephesus, illum syria, illum
persis, illum hec armenia, illum
ethiopes, illum indi, illum
achaia, illos romana, illum
ultima servat hyspania Constan-
tem exhijs loco mortis ablatos
esse, nunc in ytalicis urbibus
fama est qua breui errant,
ipsos quidem ethereas sedes haud du-
bie celum tenet D Extra pa-
triam mori oportet R Aliud
secundi ordinis viros loquar
illum stridoni Bethleem prius
et post roma illum gallia pano-
nie atque illum athonis abstulit
pharasoos, hunc greie, hunc
atque hyspanie tramus ceciderunt
duo lucida sidera equa ruine
incta cum urana corporibus
qui sint de quibus loquor intel-
ligis atque ideo multa festinans
transeo Sed ne tercium ordinis
exemplum desit Illum pale-
stine cyprus tulit, illum mise-
campania hos hispanie ytalia
illum sedem bononia hunc pa-
triam D Intelligo plane sin-
gula, sed adhuc invitus procul
a patria morior R Et ego
plane causam huius rei intelligo
quod si sanctissimus spiritibus
celo quam semper herentibus illa
in terre patrie cura esset: que
non dum tibi deposita sed in eadem
si celo inhias deponenda est
Attingam tamen de hinc alios et
tuum animas celi memores
non dum tamen celi studio tre ab
tos sanum ossa pytagore me-
taponumque texit ciceronem ar-
pinum ortum rome altum gayete
sinus exceptum dic plinium
quem infantem lauit athesis
grandeuum vesevi cinis ex-
tinxit, Virgilium modo dedit ma-
tua brundusium sive ut alij pro-
hibent tarentum rapuit, nunc
neapolis tenet Ovidium sul-
mona genuit ponticum solum
exilium Tarentum cumulum ut
fama e carthago genuit ro-
ma docuit archadia sepelliunt
fflaccum oracum apulia Ennium
calabria Stacium provincia nar-
bonensis Ausonium vasconia
tres alios sive ut alij volunt
quatuor duos senecas videlicet
gallione et lutumum Lucanum
pacuuium brundusium et Iuve-
nalem aquinatem et pro-
percium umbrum, et valle-
rium antidatem et catullum
veronensem, et varum cre-
monensem, et gallum foro
liuiensem, et accium pensau-
rensem, et claudianum flo-
rentinum, et persium volteranum
et mille alios roma tenuit
ac magis extra hunc condi-
tito livio patauino vix sex
velut ad sepulturam patrie
restituto Sunt exhijs multos
roma eadem genuit alibi mo-
rituros orbis terre qui domus
augusta e, et ipse quadragesimum

tanquam ab extremo ad extremum
transitus et hic vivere illic mori
non pluris est fortibus animis quam
senibus usu balneum triclinio
seu brumali estivum thalamum
mutare. Grata est quibusdam ma
iorumque illustribus altinaco quam
cineribus ac sepulcra vicis
sic esse extra patriam tamen mortis
moritur. Nichilo levior in
ea ipsa quam tuam dicis patria
moreris, sed indulgentis fleti
bus tanquam sua illic sic
delectatum quasi volgi animus ex
ternis tumultibus sancte docte
que simul ac disertissime diserte
paupertatis exempla non ad
imitant fortunatoribus agam
Si quod doles regibus ac cesa
ribus accidisse monstrare
dumque clarissimis maxime
re bonis fortuna sibi recusa
tis video. Cum dictura
quos ne in medium platum
sub servas, sed quod commune est
vobis doleo extra patriam mori
mortis que molestiam locus
cumulat. Medica manu hor
tes video, peregrinum tamen quod feli
cius tu videtur nupti cere
dixisse et fideliter monuisse
satis sunt. Alexandrum Pella
genuit, Babilon peremit, Al
exandria conditoris sui
regum ac cinerem custodivit
Alterum Alexandrum Epyri
regia parentat, Lucania cum
obtinuit. Cyrum Persis rege
tulerat, Scythia truncatum tulit
Marcum Crassum Magnumque
Pompeium Asia et Roma
imperium omne suspexerat quo
rum ore magnitudine tollerat
utrique mortuorum si sors simili
suspectiva amoribus. Sed
alterum cum Eufratem tellus
pressit Assiria, alterum Egypcia
ci gurgitis unda contexit. Ca
tonem hunc Utica Roma
principium ac non finem cogno
minis quod dedit Utica. Cornelios

Scipiones Roma progenuit no
bilissima et reipublice salubrima
germina, quibus servanda esset et
ornanda. Hos sic sua sors dis
tribuit ut duo illi qui dum
magna Hispania terra obruit
Superior Affricanus literni
Nasica Pergami. Lentulus mi
litianum sementis habitet se
pulcris. Soli ex hoc uno Asia
ticus atque Affricanus minor
Rome iaceant melius consultis
in exilio iacuit, ille carce
re multatus hoc morte. Dic pro
pe ubique melius vivas me
lius moriare quam contra invi
diantes iaceas quam domi. Decios
Romani et per duos tamen fama ce
lebrent extra patriam. Audisse
cecideret cum latinis pugnans
pater cum etruscis filius. Addit hiis
tercius et cum pyrro nepos eodem
nunc exordine occurrentes exi
mios duces sequar cuius Ro
me genitos sed extinctos ali
bi. Talium regisnum peregrina
patria simul atque hostili fede go
vidaminis ex gloria suis mo
rientem vidit Affrica et se
quenti bello Cannae flami
nium, circona Emilium Pau
lum, Cannae Claudium Marcel
lum, Venusia Tiberium Grac
chum, Lucania procumbentem
vidit. Illi hoc Rome contigit
due spes ingentes imperii Ro
mani in ipso etatis flore
succisse. Drusus et Marcel
lus, et per ambo contra patriam re
neesti. Ambo tamen Paul apud
re contra Germania obiit. Hic
Baione. Quid nunc tu me tar
quinio superbior tu ne potem
tior sillla et aquile talibus
exul hic duobus puteolis expi
ravit. Quid minores loquar
Augustus Cesar pro patrie ex
patriam obiit apud Campa
nie Nolam. Tyberius dispar
moribus imperio par apud
Campanie Misenum. Vespe

ficianus ac titus optimi princi
pes ut patrem et filium tene
bat una et eadem villa quamvis
ipse extra urbem sit obie
rit Traianus in occidente na
tus in oriente defunctus Se
ptimius severus in affrica
humilem habuit originem
rome superbum imperium ebo
raca autem in britania sepul
turam Theodosius in hyspa
nia ortus defunctusque medio
lani constantinopolis ac
cepit que iam prius aliunde ed
itum sui nominis possidebat
auctorem Similia de aliis dicam
ligurgum sparcha profugum
creta suscepit Eadem creta
hanibalem regem pulsum a
filio abeunte vidit ytalis
finibus abditum hinnatu
Quid affrice hunc Ha
nibalem tegit una bithi
nia Theseum Themisto
clem ac solonem tres athe
nienses cives sic fortuna
disposuit ut primum sciros secun
dum persis tertium cyprus sepelli
ret in patria tamen laudare
urbs sepulturam dies me deficeret
singulis immorantem neque
te hystoriis propositum obruere
sed monere Teneo sed hos
omnes et quoscumque enumerare
alios potes ex patria defu
nctos fateor sed volentes
ne quos dolentes arbitror
Bene hoc tibi nisi quod stul
ti omnes fere se alios estimant
neque quod sibi difficile est
anteaquam possibile suspi
cari possit et fortasse bene
illi publio [illegible]
bonum est peregre vivere mori
malum cui utrumque bonum sit
prorsus modo bene fiat liben
ter atque honeste agatur
utrumque sed flebiliter atque
ignaviter dicam quod miserabile

quod que pubus penitus sit abusus
si qua locorum querela iusta
est hanc eo facilius viventi
permiserim tamquam ut cuique fortasse
sua videtur quam morienti cum
omnes loca circa supervacua
iam locis omnibus carituro
Tangis hominem exempla ad
hunc tamen in patria mori mal
lem Voluntas humana
nisi virtus ac sapientia illam frenet
perperam indomita et
efficacius est quod si altius at
tendas totum hoc adde vel
penne fatebere quod neque hic
amplius esse poteris neque
ossibus tuis super esse semper
aliquid quo discernat ubi
durius aut mollius cubet
neque quo tendis aliunde fa
cilius proveniens a bene Ele
gantem Anaxagoras peregre
moriens an in patriam re
ferri vellet amicis interroga
tibus nichil necesse est inquit
et adiecit causam undique enim
ad inferos tandem vie sunt
quod iudicium generent non
unum ad celum ascensum sed
tamen ad inferos Utinam
domi morerer Si illic esses
esse alibi forsan optares
sic enim habere et quod vivens
desiderabas dixi vel moriens
perdifficile est vobis o mortales
mente gerere delicati et que
ruli quibus quod habetis
omne vilissimum est et semper id
optimum quo caretis Non
si domi morerer Multa
ibi forsitan videres que mor
tem tibi efficerent graviorem
unde ideo te sub motum crede
ut videatur amicis omnibus
demum solum atque aciam cogi
taverit

De Morte in peregrinis .lxx.

Moriar in peregrinis Hec
tamen nec nature nec
fortune sed tua culpa

culpa est] Sy peccatis moriar
primum peccare quibus te copu-
lit. deinde quibus meruit co-
missa diluere. postremo quibus
nunc erant secularis licet primus
impedit usque ad extremum
spiritus liber est animus peccata
mea morientis mecum ferens
Caue ne id facias vene-
nosum mortiferumque viati-
cum depone dum vacat dum
que est qui illud tollat ac de-
leat ut sepultum proiciatque
post tergum suum in profundum
maris et quantum distat ortus
ab occidente faciat abs te.
Hanc horam ne neglexeris que
semel elapsa non redibit quod
licet horis omnibus sit quere-
ut erant semper incertus quasi re-
deant in vita tamen omissi
horis in altera forsan instau-
rari datum est. At extreme
hore negligentia prorsus
irreparabilis est. Itaque quasi in
archanis aie disputationibus
inventum fecerit vite huius
errores quasi leues quedam
lapsus in plano sit unde faci-
le possis assurgere. At peccatum
mortis grauem ex alto precipi-
tio similimum est. cum nulla
facultas ulla sit resurgendi
hinc tanto discrimine cum possis
hinc iniquo statu valeas
nunc occurre dum vales et me-
mento non modo quid vir-
dicant sed quid clerus qui
de morientibus disputans
in diuinatione sua et ultima
exire misit laudi studeant
eos quasi qui secus quam decuit
vixerunt peccatorum priorum ma-
xime penitet. Item a quo
quem queso religiosius quam
utilius dici potest. fuit nudus quam
sit penitentiam quasi in sero Ah
tempus fateor et periculosa di-
latio et que plurimos fallit

qui purgatorium aie que se
sentiunt esse non potest sentientes
volentes quasi procrastinare et usque
sine tenuit quo tempore conuersi
et actati vicinia quasi mortis
attoniti nichil sunt excepti
expediunt. de quo quam multa
dicit a vatis haud ineptiens
e audire. Item quasi que
gibus et ipse testis eximius
dicant quibus verbis hanc
desidiam neglectamque confessionem
notet exprimis ore mirabile
ubi apud inferos iudicium
illud fiat iusticia et equi-
tate notissimum qui ut ipse
ait castigat auditque dolos.
subit quasi fateri que quibus apud
superos furto letatus inani
distulit in sera commissa
piacula mortem. Sed quibus
hoc periculosum adeo sit nil
in desperatione periculosius
nichil peius vere salutis
hostis invenit. certa enim sunt
incerta remediis lenimentis. Hic
malorum maximum atque ultimum
ad eminere ubi animum oppresserit
nullus iam remedio locus est.
Hinc ergo cum sis ad sine ve-
hementiam dispensando quod
et tunc vigere acerbius solet et
iam nichil est reliqui quod
salutis consilia cunctandum re-
iciat neque vos te hinc metus
arceat nec pudor dolorque
dilationis impediat. peius
est nunquam quam ad vesperam ex-
pergisci et omnia hinc quasi
male differt. Potius dimit-
tit] Oratore absque ulla
spe] male agis. Vnum post spem
precatum recipe et ad mortem
peccatorum totis die vlnis am-
plecte. stringe conserua. D
Magnum est peccatum meum video
R nullum tam magnum peccatum
hominis esse potest quin multo
maior dei misericordia sit. D Cum

petit tot peccata dimittere R Et quis
putas nisi ille de quo sui ho-
stes admirantes interrogabant
et querebant / quis est hic qui
etiam peccata dimittit D Et cuius
tantorum veniam merebitur peccatorum
R Nullus fortasse merebitur
aut meritus fuit. nichil enim
est gratis et dabitur modo
sit qui eam fideliter ac vene-
renter imploret / nullam
quidem esse remissionem cri-
minum ingeniatam persuadere
aliqui ut perhibent consta-
tino principi voluerunt. Et
id falsum esse non modo apud
nos constat / apud quos re-
missio peccatorum per baptismum
et penitentiam nota est / sed a-
pud paganos etiam fama fuit
sta licet quorum morbus ideo
necessitas erat medicina quam
eis nondum medicus celestis
advenerat. proinde nisi
divina a peccato animum et delere
posset iniquitates / frustra
totiens id peteret rex maximus
propheta modicum vir sanctissimus
precatur. D Peccati conscientia spem
pandit R Peccati memoria
penitentiam ac dolorem animo af-
ferre debet non utique spem
auferre sed vos animum expecte sal-
vum in peccato facundi / post
peccatum gaudii / peccando quidem
exultasti / morando aut
desperatis / multi passim peccant
sub spe venie. desperant / et
utrumque errat nimium et illis
ab initio spem dampnosam
pellere / et hiis in finem salu-
tiferam spem venie complexi
erat. Tamen tales mores
pepigitat. Tamen nisi quod
egisse iam pudeat ut
in infausto [illegible] festinat
abiraeis quia benedictus ubi
plane non peccabis / non

curramus non titubantes / sed exe-
cutis certo ac stabili vesti-
gio et spe bona. age ergo ne
differas neu diffidas / est quod
excitati ab hominibus illa tamen
differat · qui quamvis iam
distulit / qui nil quod nil
difficile est / et quamvis pigra
dilatio excusatione careat /
laude non caret / emendatio
vel dilata satius est sero quam
numquam respuisse. confortate
respicias multos a limine tar-
tari paene pie lacrime re-
vocavit / stat dexter ad le-
ctuli tui caput / qui non
solum infecto illi se iudicare
velle videt / sed quacunque
non iam facienti ut surget
impavit / teque etiam nunc ex-
pectat ut mundo vel assue-
ge non magis spe hodie quam nunc
primus non solito magis paratus
adhuc quo in statu mori
velis in te est. adhuc sine
peccatis mori potes / non quod pec-
cata non fuerint / sed non erunt
et si enim in peccato illum nobis
nisi oblivionibus tuae dum
plurimis sordibus existimet.
habet enim quod et vir curio-
sissimus non vidit / nobis etiam
abolitionis itaque facta licet
infecta esse non possunt / ex
facto enim delenda peccata sunt
delenda sunt / ut ea amplius non
sint ita ut sicut scriptum est
queretur peccatum et non invenietur
non quod se peccatis vinculis ab-
solvere potentes sint humane.
sed quod pie hominum voluntati
grato quod cordi divinum numquam
deest auxilium.

D Quid de patrimonio spe- 121.
rem. quid de liberis /
R Et patrimonium dudum in-
veniet / et liberis sua fors
erit. Tamen de tanto divi-
cijs

fiet Ne dubites ne hereditaria
nimia videquitur Nunquam tantum
te exuunt qui aliquid desit
inde hiis tamen illa videtur que
res vitias atque tam dilatas
spes huc illuc quam iaculum
contorquet Timid faciunt
filii Alieno patre destitutos
in sua cura celestis pater
accipiet non relictum ut
tu neque orphanos factos
ille eos nutriet et docebit
a iuventute eorum modo dociles
se probeant et usque in sene
ctam et senium usque ad
mortem ac sepulcrum non
destituet Spes nascentis
hominis deus est non genitor
quamvis ille rex sit non est
edificandum in arena sed
in petra omnis spes de homine
brevis et caduca est filii
sua spe delusi ponent in
deo spem suam et cantabunt
cum David pater meus et mater
mea dereliquerunt me dominus
autem assumpsit me Multorum
indolem filiorum et veram
semen mentibus insitam paterna
blandicie extinxerit
sicut extinxerit mollicie sepe
dissolvit ebrietas ac paupertas
Timeo devenient opes
Unde venerant redient
hoc est ad fortune manus inde
rursus ad alios atque alios
habitature apud neminem
diu mansure vage sunt
enim stare nesciunt neque sine
misterio rotunda nummi formam
sortiti sunt sed volubilitatis
indicium esse dixerunt
Timeo facere non insanior
sed non minus triangulares
aut quadrangulares volubilis
habere quod attinet ad
diviciarum fluxum quarum natura
est labi assidue ac volvi
adisse unius sevas archule
crebris ac variis possessoribus
delectari sive ut val

biginem motu vitet sive ut
fallant cauciosos quam plurimos
sive ut cum dominis suis de instabilitate
contendant Hanc tu
quamvis moriens vel viventi superata
cura pone qui si complures
moreris agnosce fortune
fidem rara usque ad exitum
et cuncta diviciarum que iam
non mutabis aliis linque At si
parum expeditus profeciste seu
ingentes seu exigue seu
nulle tibi opes fuerint modicum
adiece olim post hac vero
nil pertinet nisi quod inopem
vixisse securius quod laborio
sa hec vite vel presidia vel
tormenta mortem quam sollicitant
Timeo est de filiis
Erat ubi maneant cum non
si sunt boni si qua ea consolatio
mortis est non totus interisse
videberis in illorum vultibus
atque actibus te sibi redditum amici
credent et gaudebunt
At si mali sunt aut cupide
deseras quos corrigere nequisti
et corrigendos ac domandos
mundo tradas ac fortune
ne vel illos moriens suspires
quam te mori sepius
suspicati et forsan sancius inimicum
suspirabunt Timeo
de opibus Times ne a te
dimisse non sint diu receptum
expectant et exoptant existimant
neque tam dubium contemptum
quam de certitudine metuendum
precondere iam nunc diviciae tue
tue esse desinent cum aut
sunt future quam filios appetas
scia nec potest quidem nec oportet
satis est scire illas fuisse si
fuerunt tue et non potius illorum
dure cum servicium atque mor
bum que fortuna dedit pro duabus
duas hec est tibi ad breve
tempus obsequitas Jam vero tempus
est abeundi cedendi quam aliis

sine illis paululum obsequiis et
vicissitudine pia fruerit nisi am-
biciose mori, et quod stulti quidam
fecere tuo tecum tumulo vis inseri
quamquam sepulcrorum effossoribus
preciosum, ineruisque iam terre
metalli quam aurea proicere, relin-
quendum tandem tecum ipsum cogita. G.
Opes mee fugiunt. R. Anne
putabas ne mansuras, cum fu-
geret vita, cum tu ipse continue
raperis. G. Cum de opibus
erat post quam mee esse desierunt.
R. Cum de eis erat, antequam
tue esse inciperent. G. Opes ta-
tas longuo nudus abiens.
R. Nudus intrasti nudus e-
grede, non est quod querare,
sed est unde gratias agas, alie-
ni usus medio tempore longus fuit
nil tamen tibi preripuit, sed ex-
pleto usu, repetitur alienum
conviuia migrantes ad veue-
(?) plerosque est pudor commo-
data vasa restituunt. G. Heu
nil tantis ex opibus meum fero.
R. Aufer quidem attulisti. nisi
maius quidem reges auferunt
G. Cum impuberes nati agent.
R. Adolescent si vixerint ac se-
nescent. et ipsi suas agent vias
fortunamque suam et labores vi-
te obibunt. interim sub tute-
la dei erunt, et tu forsan sine
patre vixisti impubes.

128. [Q]uid dilecta uxor post me
faciet. R. Nubet. quid
ad te. G. Quid faciet
cara uxor. R. Tuo iugo abso-
luta. vel subibit aliud, vel li-
bera cervice vagabitur, vel in-
fessa subsistet et quietem so-
la meditabitur. G. Quid aget
uxor amantissima. R. Quid
cum te vivente accidat sit co-
gitas cum tibi subiecta, quid
egerit nescias magna pars
mortalium quid domi sue fiat
nescia, et in celo agit, et

re in terris sit agendum, querit
sane quid deinceps agat v-
xor ipsa eadem vel maritus
alter viderit ad te amplius
circa ista non pertinet. G. Vereor
ne post meum obitum nubat co-
nyux. R. Quedam vivetibus vi-
ris nubunt fecit hoc apud
hebreos herodias apud afros
sophonisba, apud romanos m-
arcia et livia, quibus has
duas uxorem consensus ac iustus
excuset. tuo vivo viro licet.
mortuo non licebit, atque pauce
vivis coniugibus fidem prestant
tu gelidus etiam sinus fidem
postulas si fida tibi usque ad diem
ultimum uxor fuit, quod contum
coniugalis fidei numquam imple-
verat. G. Ne sedo nubat uxor
metuo. R. Ne prius nuberet
magis forsitan metuendum
fuit id ad te pertinuit, hoc ad
alterum pertinebit, sic est cum me-
tuenda contempnuntur contemnenda
metuuntur, nil in rebus iusto
precio estimatur maritalis
thori duellum securus intra-
sti, non cogitans quid periculi
adires, id intractis aliud times.
G. Nollem fateor uxorem
alteri nubere. R. Perfecte quidem
pudicicie secunde nuptie quibus
licet fateor vitande sunt, sed
vitanda magis periculosa vi-
duitas est ubi nube non tamen
permittitur sed oportet difficile
te est formosam solam castam
vivere. G. Adultera alteri coniux
nubet. R. Rare sunt etiam hodie
quas honestas damnat, quinquam
non sine pudore coniugem alte-
rum dixi desponsatam sit extra
talis inceptum incipit vir est.
Quid si abeat. unde ire cum
aptissimum quem dotis, quem
gratia, quem nobilitas, quem
facundia, quem forma co-
tiliet. G. Uxor mea nubet
alteri R. Tua quidem uxor imme
ne tua cum amplius sit mores

faciet, nec mirabere si quinques
superat qui corporis atque anime
vincula dissolvit // Nubet
iterum uxor mea. Et honore
quam multi duxere iterum v
xores fere queritur ad maioribus
fortunam // Nubet uxor alteri
Et longum duces et principes
viduas duxere, et sanctissimus
rex david viduas duas in co
niugium duxit que mox fuerant
uxores, et fortasse te maiore
aliquis tuam ducet, hanc tu
illi tui linque sollicitudine
qui eos pergis ubi non nubitur
// Nubet alteri dulcis uxor
Si meliora nupserat gra
tulare prosperitati eius quam
amasti, sin peiori gaude sal
tem quod tu illi iam notior ca
rior quam futurus sis adulteros
mos veros nosse ac diligere
stoli demum mirionis dedice

121 Regna cogitatio esse solet
quid post se regnis atque rebus
eventurum sit qualeque fuisse
legis de magno illo rege As
syrie et romano illo dictatore
maximo principatu fortunatior, sed
cura supereminet quod vos tan
tamiuus pro affectu est ut illa
miserie officina atque illud ho
spitium doloris ubi rapidum
vite tempus inter mille labores
ne dicam gemitibus exegisti
patriam nunc in tuam voces,
et ubi sitie quid acturum sit
dicam faciet nempe quod fecit
et quod faciunt alii At qui
inquies tumultuabit dissi
debat novare rex sectabat
et pacem simultates mutabit
duces innovabit leges

Utrumque sepe in peius, in melius
raro calcabit, postea egregios
cives attollet, iniquos pellet
immeritos, donec errarij co
let blandos, diliget proditores
odit bonos, sperabit, venera
bitur potentes, libertati hostes
adorabit, defensores reipublice
persequetur. flebit ac videbit in
amicitia aurum, gemmas quam mi
rabitur, virtutes abiciet, am
plexabitur voluptates. Sin sit
mores verbum, non tibi non eo
rum patres fuit, nisi quod pro rue
vincit ul obstans amatius atque
oculis verbis intraverat //
Demum post me patrie acciderit
Iura iam donum ab mecum
dus asiriis armis tuta est
Nichil ad te pestilens aura
nil aura exuberans, nichil
estus, nichil pruinas, nichil
ymbres ac grandines, nives
quam et glacies et nimium gelu
nichil fere ul volucres nil
brutum aut hostis nichil dem
que terre motus ac fremitus
collare nichil ambitione civitas
nichil hostium mortem ul bella
civilia // O quis patrie sta
tus erat seu quis demum finis
Demum putas nisi maxime
verbum fuit quinque dum erit
pulvis civis, pacis lapides
nudum non posse id durior
argumentis ardebis sed verum
tenens Assiriam sicut ab
homine sit clamat, ul quamdiu
post manum durabile cepta de
finiunt, facta desinunt, francta
lucent. Demum plus equo agere
quam estivas si in celis eras cu
ra despicies Nam quod ad inferos
descendit caritate amissa dici
atque homines dux opera atque
homini adesse credibile est

nid de me post fata dicent 122
homines // Intempe
stiva sollicitudo hoc a

Nota

iuventute precisum esse debuit qualis
fere vita hominum talis est fama
G. Sum de me loquetur. R. Sed
videam ut id doctissimum atque hominum
eloquentissimum Ciceronis, quod de te
alii loquentur, ad summo autem orbis
ie angustiis cingitur his regi-
onum quas vides nec unquam
de ullo fuit perhennis et obruitur
hominum interitu et oblivione po-
steritatis extinguitur. G. Sum de
me dicent homines qui post me na-
scentur. R. Dicerent alii ista quod
Cicero si melius dici posse cre-
derem, quod autem interest ab his
qui postea nascentur sermonem ferre
de te, cum ab his nullus fuit qui
ante te nati sunt, unum addidit
quod tunc forsan dubitabile forsan
sive nunc certissimum et absque
ulla prorsus hesitatione vera-
simum est, qui nec pauciores
fuisse et certe meliores fuerant
viri. Nam quis est oro iam qui
dubitet nunquam quales fuerant
futuros homines ita in peius incli-
nata omnia ruineque proxima
cuncta ergo mirabilis ingeniorum
atque imperium dicta memineris cum ex-
cellentium ac notorum opinio-
nes ac verba contempseris. G. Sum
fama erit extincto. R. Ffaci-
le melior quam viventi cum silu-
erit livor. Egro enim vite hominum
superstes invidia est, ut autem vero
radix est glorie, sic deceptrix in-
vidia atque lividus pollex ele-
mentum. Itaque nullus busta li-
men invidie in accessum ma-
gne glorie vestibulum. G. Sum
me longa manet fama
R. Longa forsitan ut vos loqui
ducatis, re autem apud vos nihil
longum, ut vero non modo longa
sint omnia, sed externa sola
virtutis efficax potens est, pauque
quod iustitia de qua scriptum est
in memoria iusti erit, quod ut
potuit vere poeta expressit nisi
ait, sed famam extendere factis
hoc virtutis opus. G. Qualis

post obitum fama erit. R. Sum de re
fert qualis sit quam mox nil ne-
scies vel contempnes quod ad hominum
statum. Dum tu statu alterutroque
suspirante nescis delectari quod
auris non miror, at defunctum
stupeo. G. Sum de me post obitum
dicetur. R. At quid putas nisi quod
merebere bonum malum, multum
parvum, nichil in quibusdam me-
dax, sed in pluribus verax fa-
ma est, alioquin longa non est
diuturnitatis fundamentum
vitas ruinosum atque imbecille
mendacium. G. Talis mihi post
exitum fama erit. R. Qualis
ante exitum fuit vita, nec minus
de exitu; de hoc ergo quis omne co-
gitatum, sed de primis primus bona vi-
derit. Sic enim hic certo qualis cuiusque
digna fama sit post mortem
nulla re melius quam morte
censeri, quippe cum multos per
omnis vitam ingloriosos et ob-
scuros sola dictu mirabile
mors illustret

me filius moritur. R. Eo 129
alacrior mori debes
atque expeditior perfacta
nil post tergum linquens quod
te vel liceat remorans mori
emeritum dolor cessat ex cognise
ratione oriens desiende plus
in matre preservati et patrono
presidio indigentis, per quam etate
inopiam quam consilii, et iniuriis
et casibus multis exposite
G. Nata quos optabam speran-
dum quam superstites precesserunt.
R. Habes ad quos ire cupias
non a quibus doleas abire, non
exiguum solamen. G. Mors a-
cerba filiorum orbus ut mori
ac cogit. R. Hoc si miseriam cen-
ses, quid est quod vel orbum mori
cogat, vel vixisse coegerat
cum unde et filios eligas in-
genuorum iuvenum tanta sit
copia, eo fortassis obsequen-
tiores et bene amatores
habiturus quam tuo de sanguine

genuisses, quam illos casu quodam
hos certo iudicio quesivisti. Filii
illi antequam noti, hii autem no-
ti et dilecti et electi antequam
filii. Itaque totum illud hoc nature,
hii beneficio tuo imputent quod
filii tui sunt. Unde fit ut sepe
hec sit felix faustaque successio, cum
tanto non mediocre tamen primo
nimium, sed summum imperium
crederetur. Nosti ut Iulius Ce-
sar prole carens Augustum,
ac hic Tyberium, pene invitus
quidem, ut post Nerva ulpium
Traianum, ille Helium Adrianum
ut hic rursus Antoninum Pium,
ille Marcum Aurelium sibi filium
fecit, fecisset quoque illud aliud que-
am feliciter quod Commodum genu-
isset, nulli commodum cunctis in-
commodum, unicum tanti patris
infortunium, unde quoque expanderet
romani imperii probre, ingens
atque aptissimum argumentum, quanta
adoptio sit felicior genitura
quod cum primi exordium dum ac
feliciter imperasset, quod tantorum
vestigiis ducum spretis iter
demum ingressus breui et equi-
no imperio, sed tyrannide cu-
rrens spiritu fedasset misero
quidem, sed se digno fine peri-
bit publicum ludibrium orbe
venit. Quam inde preterea ante
hos longe, sic illud fulmen
belli punici malleusque Kar-
thaginis Affricanus illius
magni filius in decus gentis
assumpserat. Hoc s. facto ut
quam urbem cepisset avus,
hanc nepos eius evertit, ut
Florus ait. Historieque exempla
in corneliam familiam lucu-
lentius vetustique decus ultimum
fateor non minimum ex hiis
vides, quod nec tibi nec patri-
ae deesse filius potest, quod quod est
optimum bonus, bona non desit
electio, que si affuit quale non
defuisset vxor et nostrum ma-
trimonium esset coniugalibus

expeditur moralibus invenies, sic
nature defectui lex providit. G.
Sine nato domum meam disponam
orbusque moriar. R. Magnam tibi pie-
tatis, magnam laudis oblatam
tibi ne respuas materiam, et
quod filiis forsan ingratis ac in
male cumulaturus vel quibus vetus
mos est in usus pessimos iniquos
brevi quod omnia profusuris conferre
decreveras, confer honestius,
confer utilius stabiliusque. Per-
gami quondam rex Attalus populum
romanum, nec egente certe
et Asiaticis profecto divitiis
corrumpendum testato sibi here-
dem fecit. Et ego tibi aliud potius
quem instituas, cuius hic te a
morte hunc egenum turba cir-
cumstat, ex quibus tibi filios
adoptare permittens quorum alii te
digressum dilectum sacra commemora-
tione detineat, alii te quo pergis
pra pany festin qcoe precat
ut que quasi elegantis illic ceu
suplicantia regias feneus vbe
rimum crissimumque viaticum
tecum istud actionis G. Morienti
mihi non est filius. R. Quid simul
ta essent an exhiberent tibi seu cu-
stodem domus ac pecunie, hec tua
certe amplius non erit, eligeres
seu in prelio mortis athletam,
ipsum quoque mortalem seu denique co-
mitem ad sepulcrum, vltra
enim nec te quisquam tuum comitatur
nec metalla sic brevis a
morte lecti ad sepulcrum via
est. Quid refert an quasi solus
iaceas an tibi sobole et in-
epte cause sperandi filios. Nam
si in illis ut volgo dicitur sumari
ac perpetuari tuum nomen opta-
bas, ipsa quoque volgarie fallebaris
sed quidem filiorum obscuritas profecto
celebrandum nec illustrat ipsa
utique nec sumat pacium nomen
potest. At plerumque filiorum claritas
ut ipsos filios claros facit
sic parentes nichil in civitate
sua egregie observatque quem
numerorum sol sydera quod nusquam

evidencius quam in Julij cesaris
patre cognoscatur, quem pene
extinctum filij splendor fecit et
assumam, quisquis in filio spem
suam reponit rem ptermem
labilem quam in vase fictili lo
cat ac rimoso; quod quam est in
consultius non solo re maior
apud volgus quam apud doctos
perceptum, in veritate tamen contempnendum
sed cum honestis tamen certis
in suis corruptibilibus vas
locandum ac solidis virtute
propria, in rebus gestis in libris
sine natis morior. Non
sunt in quos spargatur, curre
in te vite omnis quo instanc
tior liberiorque digredere te
vivum respiciens, te metiens
scis qui miser et quam felix mo
riare; nec maeretur morens
an quid miserie sit addendum
vel felicitati detrahendum tue
aliena seu turpitudine seu
fortuna, et si alius aliter videa
tur quorum ego sum sum pro-
nior, ut magis tamen scimus vipro
prorsus esse filiorum eventibus in-
nuntur preca felicitas imbe
cille bonum quod in crastinum
prominet pendet exalto, quam
si opinionem hanc admittis
quam hunc sit intelligere dubita
re cum nequeunt qui illa feli
ques obitura fuerunt si prius
filijs obijssent

139 Insepultus abiciar
Avibus an feris an pi
scibus invides Nam
si metuis tibi bachum seu cu
stodem inde te poena iube quo
a cadavere repellantur Inde
in malis meis nam perfecto
nil sencia. Timendum tamen
quod non sencias, nam si sencias
probes, sencienti enim sepelire
necesse est Inhumatus ia
ceo. Tu nisi te tellus pos
sederit illa premes, te nisi terra
contexerit, celum contreget Notum est
illud Celo tegitur qui non habet
veteranum illud quam notissimum
facilis iactura sepulcri, fa
cilis inquam sic ut nulla fa
cilior Inhumatus ero
grave dictu. Indictu nescio
re aut perfecto levissimum
multo quam tollerabilius se
pulcro exui quam domo, lodi
ce quam sacculo Inhumatus
ero fedum visu Fedum
fortasse alijs tibi aut nul
lum, omnem quidem sepultu
ram non nisi vivorum causa
instituendam esse doctorum hom
auctoritas et res ipsa consonant
Id quod sic esse sepulcrorum species
indicio est que introrsus inculta
ta et horrida unde inculis
sunt sacro obitur extrinsecus mul
ta impensa et artificiosi
ingenijs laborata mar-
moreas spectantibus atque au
reas ostendit ymagines
Insepultus ero turpe a
spectu Parum nego neque
cum habes nisi suscipias
alienum prindeant, quos res
tangit hac tu cum turpitu
dinem non videbis Insepul
tus linquar miserum Est
magnus pompeius insepul
tus iacuit tantus vir, ideo
nec iacuit sed iactatus est flu
ctibus obvolutus quam, neque adeo
te delicatum reor ut oppinione
tua fuerit re felicior sit sepul
cro, sicut nec collega eius
marcus crassus infelicior
quod cum eum sepelliri iuberet
nemo affuit In reliquis
eum pene pares exitu fuere
nisi quod Crassi caput ut ditis
simum avarissimumque omnium de
cebat auro conclusus fuit fra
tum tamen utrumque ludibrio insi
gnoris Hostis hodie collega fe
licior quam altissimi atque pulcer
rimi collis in vertice situs
ostenditur telsitem templa
despectans bello quod fortuna
arcam fateatur busto regem

